Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn

Udgivet af Johan Werfel (1804-09), S. Soldin (1810-25), derefter Fr. Thaarup.

Udkom 1804-31. Fortsat som Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1831-37.

Der er ikke foretaget nogen efterbehandling eller korrekturlæsning af OCR-resultatet. På nogle sider kan OCR-teksten mangle, da siden har været for vanskelig at tolke.

Skønlitterære bidrag indekseret på Dansk Forfatterleksikon:

https://danskforfatterleksikon.dk/1850p/p173876.htm

Udarbejdet 2024 af Niels Jensen


At Samle paa ædle Ting er en varig Glæde
EX
BIBLIOTHECA
&
PINACOTHECA
IOHAN FRIEDRICH
ERICHSEN

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

Udgivet af J. Werfel.

Tredie Bind.

Kjøbenhavn, 1805.
Trykt paa Udgiverens Forlag,
hos P. H. Höeckes Enke.


FREDERIKSBERG KOMMUNEBIBLIOTEKER

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 1.

Den 15 October, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Til mine Læsere.

Der gives Øieblikke, hvor Hyren ved Ledet ikke bortbytter sin Lykke for Førsters Purpur; der gives et Slags Agtelse, som ydes Skribenten for hans Bestræbelser, der maa være ham kjerere end al jordisk Belønning. Denne, om jeg saa maa kalde den, populaire Agtelse er ikke tilfals for Guld, kan ikke tiltrygles ved partiske Bogdommere eller ved foragtelig Smiger for lærde Klubber, — den ydes af den agtværdigste Domstoel, — af Publicum.

Hvor meget jeg end indseer, at den største Deel af det, der har været sagt i dette Blad,

krænger til Overbærelse, saa føler jeg mig dog smigret ved, at Publicum hidtil, saavidt jeg har kunnet erfare, har læst det med Interesse. Naar en Forfatter i et heelt Aar, om just ikke altid har moret, saa dog i det mindste heller ikke har kjedet sine Læsere, saa forekommer han mig som en oprigtig Huusven, der ved Vanen er bleven os nogenlunde kjer. Man tager det ikke saa nøie med en saadan Ven, om han end engang imellem ikke taler efter vort Hoved, ja om han end en enkelt Gang er os besværlig.

Den Plan, som Skilderiet følger, og den Tone, hvori det skrives, er af den Natur, at det umuelig kan behage alle. Man vil maaskee spørge: Gives der ikke Torne nok paa Livets Bane? Har Mennesket ikke i enhver Stilling i Livet Ubehageligheder nok at kjæmpe med? Bør vi endog forøge dem ved Satiren, ved at gjøre dets uskyldige Daarligheder latterlige og ved at skildre Tingene fra en Side, som man ikke ønsker at see dem? Hertil maa jeg svare: at Satiren, naar den er, hvad den bør, saa almindelig som muligt, naar dens Svøbe rammer Ting, ikke Personer, unegtelig maa kunne bidrage til at forædle Sæderne.

Der gives en Punct, hvor Straffelove efter deres Natur ophøre at virke, og hvor derimod Satiren kan virke med Underkraft. Naar man først begynder at lee af andres Daarligheder, er man gjerne paa Veie at aflægge sine egne.

Gives der nogen blandt mine Læsere, som ønsker, at Lasterne skulle seire over Dyden, at den daglig overhaand tagende Yppighed skal vedblivende fordærve den fremspirende Menneskeslægt, at indgroede Fordomme og latterlige Sædvaner skulle dræbe vor Nationalaand og formindske vor Agtelse hos andre Folkeslag, gives der nogen, der tænker saaledes, saa træde han frem og anklage mig, thi ham har jeg angrebet. — Men jeg føler, og denne Følelse opløfter mit Hjerte, at jeg ikke har fornærmet nogen; jeg føler, at jeg skriver for et Publicum, der endnu besjeles af sine Forfædres Aand. Jeg tæller endnu mange blandt mine Medborgere, der, liig Absalon, ikke frygte for at sige Førster selv Sandheder, der, liig en Hvidtfeldt, hellere ville opoffre Livet end deres Fædrenelands Hæder, der, liig en Luxdorph, hylde det gyldne Sprog: "Fornøden Sandhed er ingen Mand for broget."

Jeg haaber, at Skilderiet fremdeles vil blive behandlet som en Ven af Huset, som en daglig Gjest, der ikke gjør synderlig store Fordringer, men som man heller ikke fordrer for meget af, som en Ven, der hverken veier eller ønsker, at andre skulle veie hans Ord og Udtryk med Guldvægt, thi Tonen i Skrivter taber, ligesom Tonen i Selskaber, alt for meget af sin Naturlighed, naar Etiquetten er for stræng og naar man maa vaage for meget over hvert Ord, man lader falde.

En Lommeprocurators Testament.

Min Søn! Jeg staaer nu ved Enden af den Bane, som Du er i Begreb med at betræde. Døden kalder mig snart bort fra Dig. Hør, hvad Din Fader kun ved dyrkjøbte Erfaringer har kunnet lære!

"Alt, hvad Du ikke vil, at andre skulle
gjøre mod Dig, det gjøre Du mod dem."

Denne moralske Sentence er Guld værd, især for en Mand i Din Stilling. Vil Du frem i Verden, saa betragt hele Menneskeslægten som en Skov fuld af glubende Dyr. Vogt Dig

mere for Mennesker end for vilde Dyr — Mennesket har Forstand, Dyret handler kun efter Naturdrivter. Du maa i intet Tilfælde troe andre end Dig selv; thi man har ingen synderlig Agtelse for en Mand i Dit Kald, som ikke mistænker ethvert Menneske og drager Alting i Tvivl.

"Du maa vænne Dig til at negte Alting," thi Juristerne sige: hvad der ikke in specie benegtes, ansees for tilstaaet. Du maa kunne fornegte alt, ja Dig selv, om det er fornødent. Ingen Procurator har nogensinde tabt en Sag, fordi han har negtet, men næsten altid, fordi han har glemt at negte. "Negt!" i dette Ord ligger den store Talisman, hvorved Du kan høste Ære og Penge.

"Naar Du seer en Mand, som har mange Penge, saa buk!" — buk dybt, min Søn, saa dybt, som Du kan, thi en saadan Mand er vigtig for Dig baade som Principal og Vederpart. Retfærdighedsgudinden er vel blind, men hun skimter dog lidet, og er i det mindste ikke altid og i alle Lande saa blind, at hun jo kan gjøre Forskjel paa Guld og Jern.

Naar Du hører Dine Ordensbrødre skrige Ak og Vee over, at Forligelsesvæsenet, som nu ogsaa skal indføres i Frankrige, ganske vil gjøre dem brødløse, saa bryd Dig om ingen Ting, ti og smiil. Betænk, at Mennesket til alle Tider bliver sig selv ligt, og glem ikke, hvad der staaer i Visen:

Verden af Krig og af Feide er fuld,
Gjerne man render sin Næste omkuld,
Paa hans Ruin man gjerne sig hæver.

Naar Du faaer en Vederpart, som Du i sin Tid kan vente Dig god Søgning hos, saa riv ham ned, skjeld ham ud, anvend al Din Konstes Tryllekraft, fremsøg de tvetydigste Anecdoter af hans private Liv, (naar Du søger vil Du ogsaa finde), og om Du end ikke kan overbevise ham om noget, saa søg dog at skille ham ved hans borgerlige Agtelse. Dette vil istedet for at skade Dig tvertimod gavne Dig, thi jeg er vis paa, at han siden, naar der kun gives Leilighed dertil, selv vil vælge Dig til sin Talsmand.

Der gives, som Du veed, min Søn, mange slette Mennesker i denne syndige Verden, som let kunde falde paa at beskylde Dig eller

andre for dit og dat, som de endog ville bevise. Vær altid beredt paa, at møde saadanne Folk med samme Vaaben, som de ville angribe Dig med. Du bør altid have en lille Kreds af gode Venner omkring Dig, der kunne gaae Dig til Haande paa den slibrige Fodstie, Du stundom maa passere for at naae Themis's Tempel. Disse Mennesker maa Du bruge saaledes, som Feldtskjærerne bruge Igler: gjemme dem, indtil nogen kommer og forlanger dem, og lade Dig da betale godt. De koste, ligesom Igler, kun lidet at føde, og naar de kun engang imellem faae lidet Blod at suge, saa ere de fornøiede. Med saadanne Personer kan man kyse Svada, Themis, Justitia og hele Gudeslænget. Der gives Sager, som Du aldrig vil kunne faae nogen Bugt med, naar Du mangler saadanne Venners Hjelp.

(Fortsættes.)

Om Ordsprog.

(I et Brev til Udgiveren.)

Det eneste Moralsystem, som Almuen kjender, er Ordsprog. Den følger dem som sande Orakelsprog. Men der gives mange blandt disse

Ordsprog, som deels ere urigtige, deels ganske upassende til vor Tidsalder, og da man i vore Dage reformerer alting, saa ønskede jeg ogsaa, at man vilde reformere en stor Deel af dem. Jeg har optegnet mange saadanne Sentencer, der hyldes som et Evangelium, men som nu omstunder ikke ere en Pibe Tobak værd, og burde reent casseres. Til Prøve sender jeg Dem her nogle, som ere ledsagede af mine egne Anmærkninger.

Redelighed varer længst. Min Gjenbo, Mester Tobias, er Redeligheden selv. Han har aldrig i sine Dage forurettet noget Menneske for en eneste Stilling, men desuagtet har han dog i sit 70de Aar seet sig nødsaget til at søge Understøttelse hos Fattigvæsenet. Min Nabo, Kjøbmand **, har derimod allerede tre Gange gjort Banquerot, hver Gang narret mange Mennesker, og er saa at sige født i Synden, men desuagtet lever han dog nu som en Greve, og hans Credit er endog voxet istedet for at falde.

Morgenstund har Guld i Mund. Jeg kræver enhver af den Kjøbenhavnske elegante Verden til Vidne: om man nogensinde er mere

ilde til Mode, end naar man i den af Digterne saa meget priste Morgenstund kommer hjem fra en Klub, et Spillepartie, et Bal, en Masquerade 2c. Man er tung og søvnig og ønsker kun at komme i sin Seng. Hvor meget Guld Morgenstunden kan have i Munden, efterat man har danset, spillet og sviret en heel Nat, det overlader jeg til de Folks Dom, der kjende til saadanne Forlystelser. Baldamerne ønske intet mindre end Morgenstunden, der gjør Ende paa deres Dansens og Valtsens himmelske Glæde. Den første Soelstraale, der falder ind i Dansesalen, er for dem en Lynstraale.

Æblet falder ikke langt fra Træet. Jeg kjender en Fyrbøder, hvis Søn kjører i en brillant Equipage, endog nylig har været Fuglekonge, og bærer en Fjer i sin Hat, der har kostet 5 Rdlr.

Den, som Gud giver et Embede, giver han og Forstand. Vor Præst har allerede i 20 Aar siddet i Embede, men ikke en eneste af hans Prækener bærer Præg af Forstand.

Den, der graver en Grav til andre, falder selv deri. — Vor Graver har ladet

grave andre mange tusinde Grave, og er desuagtet endnu aldrig selv faldet i nogen af dem, men befinder sig tvertimod frisk og vel.

Naar Skarn kommer til Ære, saa veed det ikke, hvor det skal være. Min forhenværende Opvarter har før været Bud ved en Understøttelsescasse og hugget sig igjennem saa godt som han kunde. Nu, han har faaet en liden Arv efter sin Svigerfader, veed han temmelig godt, hvor han skal være. Han er gaaet ind i to Klubber, tager Deel i Fugleskydninger og er med paa alle Masquerader.

Tanker ere toldfrie. Naar en Forfatter har de fortræffeligste og sublimeste Tanker og han vil meddele Publicum dem, saa kan han, som bekjendt, ikke faae dem publiceret undtagen ved at lade dem trykke. Da der hidtil endnu hverken er oprettet nogen Fabrik, hvor man kan fabriquere indenlandske Klude, eller Papiir af indenlandske Blade, saa maa man forskrive Papiir udenlands fra. Dette Papiir maa, hvad enten det bruges til at indsvøbe Bakkelse eller til at trykke de sublimeste Tanker paa, fortoldes; ergo ere Tanker ikke toldfrie.

Ungdom og Viisdom følges ei ad. Min Comptoirchef er endnu saa ung, at jeg

kunde være hans Bedstefader, og alligevel paastaaer man, at han har mere Forstand end hele Comptoiret.

De smaa Tyve hænger man, de store lader man løbe. Jeg har endnu aldrig i min Levetid seet, at man har ladet nogen lille Tyv hænge eller nogen stor løbe, men man har snarere ladet dem sidde.

Blandede Nyheder.

Den 7 April d. A. har Præsten Hr. S. M. Holm til Garde paa Alstenæs i Island udstædt en Subscriptionsplan, hvori han indbyder til at sammenskyde 300 Rdlr. for Opfindelsen af et probat Middel mod Rotter og Muus. Disse Penge skulle deponeres, og først hæves af ham d. 10 April 1805, naar Midlet var befundet prøvet. I Indledningen siges: at Omstændighederne gjøre det nødvendigt at opfinde et saadant Middel, da disse Smaadyr anrette stor Ödelæggelse paa Alting, saavel i Reikevik, Havnefjord og de omkringliggende Jorder som paa Skibe, og at de ere en sand Landeplage og Straf. — Det probateste Middel var vel uden Tvivl at opkjøbe for disse 300 Rdlr. en Ladning Katte og sende dem derover.

Storøens Gaard og Gods ved Christiania vil Eieren, Hr. Jacob Walter, sælge for 24,000 Rdlr.

Kjøberen kan, hedder det, i Naturen af denne Gaard finde et Præservativ for Pesten selv, da den ligger paa en Øe, og kan let værne mod alt Samquem med det faste Land. Landmanden i Norge, siges der fremdeles, bidrager i Forhold til andre Stater saa lidet til det Offentlige, at en Gaard som Storøen ei kan komme til at svare mere i Afgivt end 47 Rdl. 18 ß.

Papiirsdaasen med det løierlige Snus af Præsten Hr. Liimkilde er nu kommen hertil Staden. De, der ikke have alt for delicat en Næse, ville ikke finde sig skuffet derved. Som en Prøve leveres følgende Priis deraf:

Modsætning.

Stjæl i Din Armod tyve Kroner,
I Slaveriet skal Du gaae —
Spil en Fallit paa Millioner,
Du Moratorium kan faae.

Den første Linie trænger til nogen Indskrænkelse; man har i den nyere Historie Exempler paa, at den, som har stjaalet Kroner, ikke er bleven dømt til en saadan Straf, men har snarere bragt andre i Slaveriet.

I Roeskilde Kro er for nærværende Tid en Tyr af ualmindelig Størrelse. Gaardskarlen har en god Indtægt ved at vise Reisende den. Det er roesværdigt, at man saaledes beundrer det Store endog hos en Tyr.

I Blaataarn er der nu indrettet en meget rummelig Stue til Kjøbenhavns Birketings Holdelse; men der klages over, at den er lidet lav og mørk. Det vilde overalt være at ønske,

at man sørgede for lidet mere Lys paa saadanne Steder.

Efter Forlydende skal den nye Rangforordning komme til at indeholde 14 Classer istedet for de hidtil værende 9.

I Aarhuusavis indbyder en Mand til Subscription — maaskee paa et for hele Menneskeslægten vigtigt Værk? — nei, til et Skydeselskab, hvor "en usædvanlig stor og feed Mersk-Stud" er Kongegevinsten, og som han er bleven anmodet om at foranstalte. I dette Studeskydeselskab antages ingen Betjent, som bærer Livree. Hver Billet koster 2 Rdlr.

Den 11 d. M. ankom Hans Excellence Hr. Generallieutenant v. Moltke, efter nogle Ugers Fraværelse paa sin Inspectionstour og i Kjøbenhavn, til Aalborg. I Svenstrup blev han modtagen af Officiererne ved hans Regiment, alle til Hest, og ude paa Landeveien ved Byens Grændseskjel af Regimentets Underofficierer, der yttrede deres Glæde ved Musik og Hurraraab.

I Aalborgavisen findes et Stykke om et Havneanlæg i Fladstrand. Forfatteren deraf mener, at det vilde være overmaade fordeelagtigt endog med Hensyn til de derværende Søfortresser, som uden at have Havn eller Skibe at forsvare, stedse ville forfeile det Hovedøiemed, hvori man fordum synes at have anlagt dem. Blandt de Fordele, der kunde høstes af en Paquetfart imellem Dannemark og Norge, regnes:

1) en betydelig Besparelse paa Veien; 2) Søen ved Fladstrand fryser almindelig i vedholdende Frost, men det gjør Nordsøen aldrig, uden maaskee i en meget streng Vinter, og derfor kunde Farten skee uafbrudt hele Vinteren; 3) Paquetbaaden fik paa Nordsiden intet at gjøre med det farlige Skagens Rif, og følgelig var her een af de største Farer paa Passagen ryddet af Veien; 4) i Modvind havde den paa nordre Side rum Sø, hvor den lettere kunde krydse sig frem end i det snevre Kattegat, især i mørke Vintertider. Fra Nordstranden kunde altsaa Farten skee hurtigen og tryggere end fra Fladstrand. Havnen kunde maaskee bedst anlægges oppe under Hertshals eller Næsset for Horne. Overalt maatte et Havneanlæg paa den aldeles havnelsse jydske Val være af uberegnelig Nytte for Søfarten i Almindelighed og bidrage til at fremme Handel og Næringsveie. I Krigstider kan en saadan Havn, forsvaret af et Par Forter, ligeledes være af stor Vigtighed for Landet.

Asmild Kloster ved Viborg er med Tilliggende solg ttil Hr. Pastor Zahrtmann og Hr. Conrector Tetens i Viborg for 84800 Rdlr.

Een af Kants fortroligste Venner, som indtil det sidste Oieblik havde Omgang med denne store Philosoph, har nu udgivet hans Biographie, som er trykt i Königsberg og ikke maa forbyttes med en anden, som er trykt i Leipzig og er ussel Compilation.

En Licentiat Duchot i Berlin tager nu Subscription paa den gjenfundne Mnomonik eller Erindringskonst. Et Exemplar skal koste 2 Caroliner (omtrent 10 Rdlr.), og enhver maa love, ikke at sladdre af Skolen, naar han har læst dette Underværk. Det Hele lader til at være Charlataneri, og beklageligt vilde det være, dersom man ikke lærte at erindre andet af denne Bog, end at man har betalt Forfatteren 2 Caroliner.

Den 11 d. M. reiste H. H. Prinds Christian fra Ludvigslust tilbage til Kjøbenhavn. — Den 26 s. M. agter det Kongel. Herskab at tage fra Sommerresidencen paa Frederiksberg ind til Kjøbenhavn.

Ikke uden den inderligste Indignation læser man i denne Tid, hvorledes de forhen meest terroristiske Forfattere nu kappes om, at hykle i samme Grad, som de før nedreve Alt. I Journal de Paris siger et Menneske: "Det synes, at Himmelen, som i fire Aar saa aabenbar har favoriseret os, vil bidrage til at gjøre Keiserens Kroning herligere og mærkværdigere. Kroningsdagen den 18 Brumaire træder Solen i Mars's Kreds. Begge Himmellegemer løbe paa den Dag eens Bane. Solen gaaer foran og Mars i Løven følger hastig bagefter. Hvilken herlig Forbetydning for Frankerig!" — Saa dybt kan Mennesket synke!

Grunden til det nye Fangehuus i Kjøbenhavn, som der nu arbeides paa, faaer den ud-

mindelige Tykkelse af 7 Alen. Til næste Aar skal der begyndes paa Domhusets Bygning.

De Kjøbenhavnske lærde Efterretninger, som fra Nytaar af derigeres af Hr. Prof. Müller, ere nu siden 1720, altsaa i en Række af 84 Aar, udkomne uafbrudt fra eet Officin.

I der Freymüthige læses: at Reformatoren Luther er født i Mansfeld, ikke, som man i Almindelighed troer, i Eisleben, hvilket Sted ikke ligger langt derfra. Hans Moder, der var gaaet til Mansfeld for at kjøbe Sko, blev just her betagen af Fødselssmerter, og kom derfor i Barselseng med Luther. Man forevisen endnu det Huus, hvori han er født, det Værelse, som han har beboet i Eisleben, og en Svane, der har tjent ham til Skriverpult ꝛc.

De Engelske Avisskrivere, som ofte politisere ligesom det falder dem ind, vedblive endnu bestandig at tale om en Alliance, som Dannemark skal tage Deel i. Mod Spanien bruge de temmelig haarde Udtryk. Saaledes kaldes Malaga's Indbyggere i det sidste Numer af Lloyd's Evening-post i Anledning af den der herskende Smitte liderlige (debauched), og i en Note siges, at de bestaae af en Blanding af Maurer og andet Ripsraps.

Det er ikke nyt, men gammelt, at Garderheste af og til falde paa at gjøre en Galloptour omkring i de Gader ved Philosophiske Gang, som støde til Gardercasernerne. Vel tøfler der gjerne en Garder efter dem; men det var dog bedre at forebygge det, da der i disse ellers rolige Gader let kunde skee en Ulykke derved f. Ex. paa Børn.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 2.

Den 19 October, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Testamenter.

Een af de Ting, som de fleste Mennesker sjelden tænke paa forend det Dieblik, at de ligge paa Sottesengen, ere Testamenter. Gnieren samler Skatte, som om han skulde leve evig, og Ødelanden fortærer den Rigdom, han besidder, som om han skulde døe i Morgen. Men begge er det gjerne temmelig ligegyldigt, om de Efterlevende ville høste sand Nytte deraf eller ei. Naar man næsten ligger i den sidste Dødskamp, sammensmeder man, eller lader man sammensmede et Testament, der kun alt for ofte bærer Præg af, at det er forfattet i en døende

Tilstand og under fremmed Indflydelse. Svækket og udmattet af Sygdomme overtales man da lettelig, endog af de eenfoldigste og egennyttigste Mennesker til at samtykke i Puncter, som man i en sund Tilstand aldrig havde beqvemmet sig til at billige. Saaledes faae f. Ex. overtroiske og taabelige Legater deres Tilværelse, og saaledes komme ofte store Summer i de uværdigste Menneskers Hænder. Besynderligt nok er det, at man lader alle sine Eiendomme forsikkre; at man ved at gaae ind i Enkecasser saa ængsteligen sørger for sin Kones muelige Enkestand; men derimod ere mange, lige til det sidste Øieblik, ligegyldige ved, enten deres Formue, hvis Erhværvelse stundom har bidraget til at forkorte deres Liv, bliver paa en rigtig eller urigtig, værdig eller uværdig Maade fordeelt blandt deres Arvinger. Sandelig, man maa falde i Forundring over den menneskelige Svaghed, naar man betænker, at man i et Øieblik, hvor man er uskikket til alle Forretninger, hvor Nervesystemet er ganske forstemt og svækket, foretager sig den vigtigste og vanskeligste Ting i Livet: at anvende og fordele sine Penge paa en rigtig Maade.

Hvorfor ikke hellere gjøre sit Testament; medens man er sund og frisk, medens man seer Verden og Tingene, saaledes som de ere, ikke saaledes som Pietister, gamle Bedstemødre og gamle Tanter vise os dem? — Saalænge man endnu er sund, har man desuden lettere for, at raadføre sig med fornuftige, og, hvad der er ligesaa vigtigt, uinteresserede Folk. For en meget formuende Mand er det tillige temmelig vanskeligt, at fordele sine Rigdomme paa en Maade, der er overeensstemmende baade med hans Arvingers og med Statens Tarv, og en saa vigtig Handling lader sig sandelig ikke udføre i en saadan Ruf, som man ikke sjelden pleier at udføre den. Enten bliver en stor Formue samlet i en eneste Masse, til Skade for Staten, eller bliver den saa adsplittet og fordeelt, at kun faa have sand Gavn deraf. Det sidste synes i visse Henseender at have været Tilfældet med en for ikke længe siden afdød Kjøbmands uhyre Formue. Det er beklageligt, at Menneskene i Almindelighed værdige de vigtigste Gjenstande den mindste Opmærksomhed. Mangen en formuende Mand vilde handle meget rigtigere i at speculere mindre paa at høste

flere Penge og mere paa, at de allerede indhøstede bleve udsaaede efter hans Død saa hensigtsmæssigen som muegligt.

Høkere.

Man kan ikke negte, at Høkere ere temmelig nødvendige i et Land, hvor der er mange Fattige, som ikke have Raad til at indkjøbe deres Fornødenheder i større Partier. Da vor Hovedstad har mange Fattige, saa har den, som en Følge heraf, ogsaa mange Høkere. En Høker er i Almindelighed et Subject, der tilforn har tjent som Karl hos en Brygger eller Brændeviinsbrænder, eller og som Gaardskarl. Saadant et Menneske behøver kun nogle hundrede Rigsdaler, for i Forening med sin Elskede at aabne Hymens Rosenbane i en lille Stue eller Kjelder. Han behøver ikke at have sexpinet sin Hjerne med noget skarpsindigt Studium, for at begynde en saadan Haandtering. Den er meget let lært. Fremfor alt anskaffer man sig en magelig Skindpelts og et hvidt Forklæde. Om Morgenen staaer man op Kl. 5 eller 6. og gaaer paa Torvet; der træffer man Mads og Jens,

og Ole og Hans, kort, de fleste af Høkersocietetet ere her samlede. Man associerer sig om at opkjøbe Æg, Smør, Gryn ꝛc., og hvad der ikke kan faaes der, kjøbes paa Skibene. Ligeledes bærer man sig ad med at opkjøbe Brænde, Ost ꝛc. I denne Tid især seer man næsten dagligen paa Kjøbenhavns Gader hele Vognmandslæs med Oste, som escorteres af fire, fem trinde Høkere, hvoraf hver især har Part i Ladningen. At udsælge disse Ting er meget simpelt. Et Stykke Brænde kløves i uendelig mange Pinde, og disse Pinde udsælges i halve og hele Snese. Ti Favne Fyrrebrænde i en Høkers Haand er en reen Guldgrube. En saadan Forretning er naturligviis ikke forbunden med større Anstrængelse, end at man jo om Middagen ganske mageligen kan tage sig en Blund. Naar man undrager den Tid, der medgaaer til at opkjøbe de anførte Articler, med at bringe dem i Huset, med at udpinde Brændevedet, saa har man i øvrigt ikke andet at bestille, end at drikke Gjesterne til, for at faae to Skilling istedet for een, røge Tobak og discourere med dem om Bonaparte, om hans Kroning, om Landgangen ꝛc. Med et saadant Spekhøkerotium

havde Evald kunnet levere ti Gange saa mange Mesterværker, som han har leveret.

Men den Fattige? O, han lider meget ved dette evige Høkerie! Hans Underhold koster ham forholdsmæssig dobbelt saa meget som den Rige. De Procenter, han maa betale i Opgjeld paa Livets første Fornødenheder, ere høist overdrevne. Han og hans Børn maae ofte sulte, tørste og lide Nød, fordi de fleste Ting, han kjøber skillingsviis, ere saa udpiinte, fordi Herremanden, Bonden, Skipperen og Høkeren skulle samle Formue paa hans Bekostning. Lader os imidlertid ikke oprippe et Saar, som er saa vanskeligt at læge! Men lader os heller ikke glemme, at Fattigdom er et Svælg, som den, der eengang er styrtet deri, ikke saa let igjen kan hjelpe sig op af, da de fleste onde Ting i Verden altid trykke den Fattige mere end den Formuende.

Fruentimmer Unoder.

(Indsendt).

Endskjønt jeg langt fra ikke billiger dem, der fiedse skyde til Maals efter det andet Kjøn,

fordi de ere sikkre paa, at det ikke værger sig, saa kan jeg dog ikke andet, mine Smukke! end tale offentlig imod en Unode, der meget vanzirer mange af Dem, og gjør derfor Regning, i det mindste for min gode Hensigt, paa enhver fornuftig Skjønheds Bifald. Stræng Sædelighed, forenet med den fineste Delicatesse, der er meget forskjellig fra naragtig Knipskhed, er unegtelig Kjønnets skjønneste Prydelse, og denne burde man kunne gjøre Fordring paa hos et-hvert velopdraget Fruentimmer. Men, ak, alt for ofte døver Forfængeligheden Sædelighedens Stemme, og man bringer den første et Offer paa den sidstes Bekostning. Drivt til at behage er det smukke Kjøn medfødt, og naar den ikkun yttres paa en Maade, der ikke strider imod Sædelighedens Forskrivter, kan end ikke den strængeste Moralist have noget imod den at indvende. Er altsaa denne Drivt Kjønnet medfødt, saa synes det og at kunne paastaae Udøvelsen deraf, som en det tilkommende Rettighed; men det er desværre en bedrøvelig Sandhed, at vor Tids Fruentimmere strække dette Privilegium lidt vel vidt, saa at det langt fra ikke kan bestaae med Sædelighedens Fordringer.

Det er ikke min Hensigt at give noget Register paa vore Damers Skrøbeligheder og Feil, ikkun een vil jeg her omtale, da næsten alle Hovedstadens Fruentimmer ere smittede af den, og der, saavidt jeg veed, ikke før er talet offentlig imod den.

Iblandt de mange skjønne Talenter, vore Damer besidde, er det, fuldkommen at have Oiesproget i sin Magt, ingenlunde ubetydeligt. Dette Talent synes de og selv at sætte hoi Priis paa, da de idelig søge at glimre dermed. Man behøver ikkun at være en maadelig Jagttager for at bemærke, at vore Skjønne, naar de see et Mandfolk af nogenlunde taaleligt Udvortes, strax sende et ømt Blik til ham, lade Oinene spille, og spile dem op, hvilket i Konstsproget kaldes: at coquettere. Nogle have raffineret dette ædle Talent, og tilføiet et vist Slæng paa Kroppen, en naragtig trippende Gang og en egen Maade at lade Armene dingle paa; dette kaldes: at coquettere med Smag. De, der have det Fine i denne Manenvre fuldkommen inde, coquettere altsaa med deres hele Person. Ikke uden Harme seer man endog smaa Pigebørn, paa 10 til 12 Aar, som allerede

have lært denne hæslige Unode, og som give det skjønneste Haab om, naar de voxe til, at blive sande Virtuosinder i denne beundringsværdige Konst. Næsten skulde man troe, at de hjemme øvede sig i disse Grimaser, ellers var det vel ikke mueligt, at de kunde have saa utrolig en Færdighed deri. Slige Fagter ere upaatvivlelig i høieste Grad upassende og stridende imod Velanstændigheden. Bedrøveligt er det, at vore Fruentimmer have saa liden Følelse af den qvindelige Værdighed, at de kunne nedlade sig til saadanne uværdige Konster, for at tiltrække sig Mandkjønnets Opmærksomhed. Hvilke Følelser tænke vel disse Flaner herved at vække hos Mændene? Og hvad Agtelse fortjener vel det Fruentimmer, der ikke skammer sig ved at uddele vellystige og frække Økekast, hvorved hun synes at indbyde Forføreren til den letteste Seier? Saadanne Fruentimmer opvække vist ikke det fordeelagtigste Begreb om deres Sæder. Bibelen siger i Syrachs Bog 26, 10. 12: "En Qvindes Horerie kjendes deraf, at hun slaaer Øinene for høit i Veiret, og paa hendes Øienlaage. Giv vel Agt paa et uforskammet Øie, og forundre dig ikke, om det

forseer sig imod Dig." Endskjønt jeg nu ikke ganske underskriver denne Sætning, men meget mere troer, at et coquet Fruentimmer vel undertiden endnu kan være dydigt, saa er det dog vist, at hun ved en saadan Opførsel viser, at hun er kjed af længere at være det. Naar en Spradebasse siger om en Pige, at hun coquetterer superbe, betyder det altsaa, at hendes Dyd staaer paa svage Fødder, og at hun let vil blive et Bytte for den, som vilde vove et Forsøg. Et Fruentimmer skader sig ved slige Unoder mere, end hun troer; thi om hun end ikke udsætter sig for et slet Rygte, som vel er den sædvanligste Følge heraf, saa er hun dog selv Skyld i, om hun, naar Ungdommens og Skjønhedens Blomster ere visnede, bliver udelukt fra at opfylde Qvindens skjønneste Bestemmelse. Hvo vilde vel og gjennemvandre Livet ved en Coquettes Haand, der allerede synes at have flættet den Krands, hvormed hun vil zire sin Mands Tinding? Naar ville dog vore Fruentimmer lære at indsee, at slige uværdige Konster ikkun passe sig for Qvinder, som leve af deres Skjændsel, og af Nød bruge dem, for at skaffe sig Kunder? Da imidlertid alle vore

Friskfyre ere enige i, at det Fruentimmer, der vil ansees for at besidde Levemaade, maa kunne coquettere med Smag, saa maa man frygte for, at vi, da vi have saa mange andre Instituter, ogsaa snart ville faae et, hvori der gives methodisk Underviisning i at coquettere, da det sikkert vilde være en meget fordeelagtig Entreprise. Kommer, som Forfatteren troer, et saadant Institut med det første istand, saa vil det nok ikke være af Veien at tale lidet om saa nyttig en Læreanstalts hensigtsmæssige Indretning. Institutets Formaal maatte være, at lære Eleverne impertinent Dristighed og Fripostighed, og at undertrykke al bondeagtig Blufærdighed. Naar de tilfulde vare øvede heri, skulde der omsider gives Underviisning i at coquettere med Grace. Practiske Øvelser heri skulde anstilles af Eleverne paa de offentlige Promenader. Eengang hver Maaned skulde der holdes offentlig Examen og Præmieuddeling. Den største Præmie skulde tildeles den, der havde traadt al qvindelig Blufærdighed under Fødder, og bragt det saavidt, at hun kunde gjøre den skamløseste Skjøge Fortrinet stridig. Til Slutning maa jeg bede en stor Deel af vore Damer om Tilgivelse, fordi jeg har vovet at

røre ved deres Skjødesynd, og at stille deres Yndlingssvaghed offentlig til Skue.

Blandede Nyheder.

I Gaar ankom tre Førstelige Personer her til Hovedstaden: H. H. Prinds Christian, H. D. Hertugen af Holstein-Beck, Russisk Keiserlig Generallieutenant, og hans Søn, Dansk Ritmester a la Suite ved Cavalleriet. De spiste i Dag hos H. M. Kongen paa Frederiksberg.

Creditorerne optages i denne Tid, imod Sædvane, med temmeligt Bifald, men desværre kun — paa Theatret.

Den 22 f. M. strandede i Uveiret, Norden for Aalum paa den vesterjydske Kyst i Agger Sogn et Hollandsk Skib, der havde 1500 Tønder Hvede inde, og var bestemt fra Preussen til London. Det bjergede Partie blev, uagtet Hveden var soslaaet, betalt med 5 Rdlr. til 5 Rdlr. 48 ß. Tønden.

H. H. Prinds Christian forærede ved sit Ophold i Ludvigslust Hofmarchal v. Massow et Par Porcelains Vaser, og sin opvartende Cavallier, Fløiadjutanten Grev v. Götzen, en brillant Gulddaase.

Kirkesanger Hr. Petersen i Hirschholm har opfundet at ælte Tang med Tørvejord saaledes, at der bliver meget god Tørv deraf. Han har ligeledes forsøgt at bruge Burrefrø istedet for

Caffe, og det skal, naar det blandes med noget Caffe, smage behageligt; men det maa tørres, brændes og males i Forveien.

Den 29 f M. strandede for Tolbøll i Lodberg Sogn et Skib, kommende fra Stettin med Pibestaver; Folk og Ladning blev bjerget, men Skibet er Vrag.

Louis, hvis Skrivt om Dannemark gjorde i sin Tid saa megen Opsigt, har maattet slutte sin politiske Journal med det tiende Hefte, fordi Magistraten i Hamborg, efter hans egen Erklæring, i Betragtning af sit Forhold til de Franske, uventet har fundet for godt at forbyde dens Trykning og Salg i Hamborg.

I Hempels Avis findes et Vers i Anledning af den afdøde Conferentsraad Rybergs Ankomst, Modtagelse og Henbærelse til hans Gravsted i Dreslette Kirke i Fyen af hans Bønder tilligemed hele Egnens Beboere d. 1ste Octbr. 1804. I dette velmeente Vers siges blandt andet:

Af hans Exempel kan man lære:
At frygte Gud og gjøre Vel;
Det altid var hans største Ære,
At fremme Dyd og Brødres Held.

Politiemester Hr. J. Wulfsberg i Christiania ventes med det første her til Kjøbenhavn.

I denne Tid komme Bønder ind til Hovedstaden med mange Vildænder, men de ere af det graa Slags, hvilke ere temmelig trannede. De komme, efter Sigende med Vinden, fra

Sverrig, hvor de, især i Skaane, skulle være i stor Mængde.

I Christiania-Avis ønsker en Anonym, at der i hver By og hvert Kirkesogn i Norge maatte blive oprettet et Forbedrings- eller Arbeidshuus for omflakkende Løsgjængere af begge Kjøn, hvis Antal daglig forøges, da Fattigfogederne og Bøigdevogterne paa ingen anden Maade see sig istand til at udrette noget. Den ubenævnte Forfatter mener, at der gives Sysler nok for saadanne Mennesker, da man indfører saa mange udenlandske Ting, der meget vel kunde forfærdiges i Landet selv. Han klager ogsaa over Mangel paa Sygehuse, da de Syge ligge i afsides Kroge, ja endog jamre sig paa offentlige Gader, og Lægerne ikke kunne yde den muelige Hjelp, fordi Patienterne er saa adspredte. Han troer, at der endnu maa gives ædle Mennesker nok, der vilde gjøre for de Civile, hvad General v. Mansbach tilligemed Magistraten allerede for længe siden har gjort for de Militaire.

I den lærde Giørwels paa Svensk udgivne Brevvexling findes en temmelig udførlig Efterretning om Slaget paa Kjøbenhavns Reed d. 2 April 1801. Han taler med megen Varme om hiin Dags Hædersmænd. Hr. Skuespiller Knudsens uegennyttige og roesværdige Reise for at give Concerter i de Danske Kjøbstæder for de Qvæstede, omtales med megen Berømmelse. Om Hr. Overhofmarchal Hauch siges: "Han er en lærd Her-

re, og een af Europa's fornemste Physici. Han har udgivet en Haandbog i Physiken, som Hr. C. G. Sjösten, Secretair ved det Kongl. Svenske Videnskabersacademie, har oversat i Svensk, (Stokholm 1800) og holder Forelæsninger over ved Academiet.

Blandt de Rygter, som Provindsialaviserne have medbragt, høre: at adskillige Officierer i Kjøbenhavn ere afreiste for at see Keiserkroningen i Paris, — at der i Hovedstaden grasserer saa megen Sygdom blandt Børn, at i et eneste Huus i Adelgaden i nogle Dage 16 Børn ere döde, — at der skal nedsættes en Krigsret, som skal paadømme en Stridighed imellem to Officierer ved det Helsingøerske borgerlige Artilleriecorps, — at Hr. Cammerraad Berg skal være Amtsforvalter over Kjøbenhavns Amt og Hr. Fuldmægtig Larsen, i det Jydske Contoir, Amtsforvalter over Sjælland.

Commissionen angaaende Brændeviinsbrænderiernes bedre Indretning i Kjøbenhavn lader opføre et Brændeviinsværk i Overeensstemmelse med den nyeste og bedste Theorie.

Det væsentligste Nye, som Dagsposten har medbragt, er: at det ny opfundne Middel (Coffer med Uhrværk), som tildeels skulde have ødelagt den Franske Flotille ved Boulogne, er, efter Engellændernes egen Beretning, et Luftproject à la Münchhausen. — I Frankrige har Keiseren ladet udgaae et Decret, hvori han,

for at opmuntre Konsterne og Videnskaberne fastsætter, at der hvert tiende Aar d. 18 Brumaire skal uddeles 9 store Præmier, hver paa 10,000 Franker, og 13, hver paa 5000 for det bedste videnskabelige Værk eller Konstværk.

Man har i vore Tider mange Slags Abonnenter. En Restaurateur, som i disse Dage har anmeldt sin Existence, har ved denne Leilighed anbefalet sig til sine Kage-, Chocolade- og Liqueurabonnentere. Antallet af disse Folk voxer saa meget, at man sandeligen ikke behøver at abonnere deres Fabricata.

Skuespil, som ere bestemte til at opføres fra d. 22 Oct. til d. 1 Nov.

Den 22. De to Officierer; Hemmeligheden.
— 23. Fætteren fra Lissabon.
— 25. Den politiske Kandestøber.
— 26. Hjertets Forvildelse.
— 29. Borgermesterfamilien.
— 30. Beverlei.
Den 1 Nov. Skjelinerie i sin egen Snare (nyt Stykke).

De øvrige nye Stykker i næste Maaned ere: Maleren af Kjerlighed. Hver Mands Fætter, og i December: den umuelige Douel; Eduard i Skotland.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Hoeckes Enke.

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

No. 3.

Den 22 October, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Favnsættere.

Priserne paa Brændeved ere i vore Dage stegne saa hoit, at baade den Rige og Fattige føle ret levende Virkningen deraf. Den Rige, fordi han nu har dobbelt saa mange Værelser, som skulle varmes, og et Kjøkken, der kræver dobbelt saa megen Ild som for ti Aar siden, — den Fattige, fordi ogsaa hans Fornødenheder ere blevne langt større end tilforn. Træerne i vore egne Skove hugges bestandig, uden at der plantes synderlig mange nye i deres Sted, — det Ved, vi faae fra andre Lande, opskrues ligesom Coursen nedskrues, og Udsig-

terne i Fremtiden ere høist beklagelige. — Men uagtet alt dette, vil man paastaae, at der i Henseende til Brændevedets Maaling af de saa kaldte Favnsættere existerer Mangler, som der vist kunde raades Bod paa.

En Favnsætter er en eedsvoren Mand, og for saadan en Person bør man, især paa Prent, have al muelig Respect. Man kunde endog paadrage sig Uleilighed ved at drage hans Uegennyttighed og Redelighed i Tvivl. Thi en Kjøbenhavnsk Favnsætter er just ikke noget ubetydeligt Væsen; han har ordentlig et Slags Fuldmægtig eller Haandlanger, der maa række ham hvert Stykke Brænde og ikke sjelden sætte for ham. Naar Maalet er fuldt, er hans Sallarium fortjent, og om der end er saa mange Huller og Aabninger deri, at man har en aaben Udsigt derigjennem fra den ene Side af Nyhavn til den anden, saa maa man dog lade sig nøie dermed. Gjør man Indvendinger, saa beraaber Favnsætteren sig paa sin Embedseed, og ikke sjelden opvækkes derved hos ham en Vrede, som ikke lader sig forsone uden ved en raisonnabel Drikkeskilling. At Favnsætterne ikke staae i større Harmonie med Skipperne end med

Brændekjøberne, falder af sig selv, og at Drikkepenge ikke i Grunden gjøre synderligt Indtryk paa dem, er ikke mindre naturligt.

Men det er overalt ikke let at indsee, hvortil disse Mennesker egentlig gavne. I alle andre Henseender har jo enhver Lov til, selv at maale og veie de Varer, han vil sælge eller kjøbe. Hvorfor skal man være mindre berettiget dertil, naar man vil sælge eller kjøbe Brænde? Kjøberen vil i Almindelighed nok sørge for, at han ikke bliver narret, og bliver han det, saa er det hans egen Skyld. Antaget, at enhver Skipper lod sine egne Folk sætte det Brænde, der blev kjøbt hos ham, saa stod det jo enhver frit for, at være tilfreds med hans Maal eller ei. Den, der sælger en Tønde, Skjeppe ꝛc. Fødevarer, har jo Lov til, selv at maale sine Varer, uden at der er udnævnt egne Personer, som for Betaling ere eneberettigede til at besørge denne Forretning. Naar man derimod vil kjøbe Brænde, saa skal og maa man tage til Takke med, hvorledes end Favnsætteren sætter det. Vil man klage over ham, saa maa man først indkomme med en Klage til Politieretten, og dette udkræver mere Tid og Vidtløf-

tighed, end Sagens Natur i Almindelighed tillader. Den Omstændighed, at man er forbunden til at antage Favnsætteren ikke allene for et redeligt, men endog for et i dette Fag ufeilbart Menneske, er ubehagelig. De Misbrug, som kunne foranlediges derved, ere alt for betydelige til, at man ikke skulde ønske een eller anden Forandring deri.

Audiencesalen.

(Sluttet).

Alting i Verden bør have en Ende, følgelig ogsaa ethvert Stykke i et periodisk Skrivt. Jeg anseer det derfor for min Pligt, at lukke den Audiencesal, som saa længe har staaet aaben i dette Blad. "Maaskee," tænke uden Tvivl adskillige, "vil Forfatteren her atter fremstille en heel Række af Portraiter, der kunne lade vor Phantasie have frit Spillerum, og overlade til os at udfinde Originaler dertil?" — Nei, ingenlunde. "Maaskee," tænke formodentlig de, der i Audiencesalen have seet deres meest glimrende Forhaabninger briste som Sæbebobler, "maaskee han vil trække Tæppet op

og føre os ind i det Allerhelligste?" — Nei, derfra bevare mig Himmelen! Jeg vil hverken i Papirsverdenen eller i den virkelige Verden føres eller føre andre ind paa saadanne Steder. "Men hvor er det muligt," vil maaskee een eller anden stræng Criticus raabe: "at de Personer, som Forfatteren forhen har opregnet, have kunnet opholde sig henved et Aar i Forgemakket, uden at sulte og tørste ihjel? Herpaa maa jeg svare, at Forgemaksluften er et Slags Livsluft, en nærende Gasart, og jeg har kjendt Folk, der i sexten samfulde Aar have levet blot af saadan Luft.

Dersom det var muligt at udgive en Audiencesalsavis, hvori de tusinde Gang tusinde forskjellige Ting, som her tales om, bleve indførte, saa er jeg overbeviist om, at det vilde blive en Avis, som kunde give alle andre Tidender en god Dag. I een Krog discourere f. Ex. to Geistlige, som kunne den hele geistlige Statscalender udenad, som paa et Haar vide, hvor megen Tiende enhver Præst nyder, lige fra Amager til Nyherrnhut, — i en anden staaer et Par Civile, som i saa mange Aar have optegnet alle de Vacancer, de have læst i Avi-

ferne, at de tilsidst selv ere blevne til rene Vacancer, — i en tredie staae nogle Folk, som ikke tale om andet, end hvilke og hvor lange Fjer Borgerofficiererne skulle have, og hvilke Maneuvres Borgerskabet sidste Gang gjorde paa Nørrefælled, — i en fjerde staae endeel Projectmagere i en Klynge og tale om nye Luftfabriquer. Ligesaa mange som der staaer i Krogene, ligesaa mange løbe op og ned i Værelset. — "Men hvad er der blevet af vore Sollicitanter?" spørge uden Tvivl alle mine Læsere. — Dette Spørgsmaal er jeg nu paa Veie at besvare.

Den, der nogensinde har besøgt Audiencesale, veed, eller burde i det mindste vide, at Rang og Stand tages her ligesaa nøie i Betragtning som i Hof- og Statscalenderen. Læseren erindrer endnu uden Tvivl, at de fleste af de Personer, der fremtraadte i denne Sal, og hvis Skildring man allerede har læst, vare vel af Stand — thi hvo i Verden er ikke af en vis Stand — men langtfra ikke af Rang. De Personer, som derimod endnu ikke have været og heller ikke ville blive skildrede her, vare virkelig af Rang. Deres Navn støttede

sig i det mindste paa et Slags Raad, endskjønt jeg for min Part ingensinde ønsker deres Raad. Disse Rangspersoner bleve naturligviis først indladte. Da den niende Classe var færdig, skulde Skræderen, Projectmageren ꝛc. eller med andre Ord Bundfaldet af Sollicitanterne frem. Men netop da de stode paa Springet til at træde ind i det Allerhelligste, var Audiencetiden ude. Bundfaldet gjorde nu et langt Ansigt, men det er man vant til i Forgemakker, og om man end opsætter et Ansigt, der er saa langt som Rundetaarn, saa kommer man dog lige langt her. Hele Resten af de Uindladte og Urangerede traskede nu hjem, og Betjenterne og Forfatteren og Læseren ere glade ved at være af med dem.

Flyttetiden.

Hvert Halvaar seer man i vor Hovedstad en Jerusalems Forstyrrelse, som man kalder Flyttedag. Den er bestemt til en Tid i For- og Efteraaret, hvor der næsten altid indtræffer Regnveir. De fleste Flyttende faae ved saadan en Leilighed af flere end een Aarsag deres Flytte-

gods fordærvet. Dette evige Flytterie kjender man intet til i de fleste andre Lande. Et Aar er almindelig den korteste Opsigelsestermin. At man hos os flytter to Gange om Aaret, er en Ting, der medfører mange Ubehageligheder. For det første frembringer den en Forstyrrelse i mange Næringsveie, og for det andet foraarsager den de fleste Mennesker megen Tids- og Pengespilde. Aarsagerne dertil synes at være temmelig forskjellige. Deels gives der et vist Slags Leiere, der have saadan en Flyttesyge, at de aldrig kunne blive længere end et halvt Aar paa eet Sted, og som maaskee vilde flytte hvert Fjerdingaar, om de kunde; deels gives der Huuseiere, der, for at opskrue Leien eller endog blot for at faae Fæstepenge paa ny, uden Betænkning opsige deres Huusfolk. Sjelden finder nogen de Leiligheder, han selv har valgt saa ubeqvemme, at han ikke seer sig istand til at beboe dem længere end et halvt Aar. Men saadanne Tilfælde ere ikke allene meget sjeldne, de burde desuden aldrig komme i Betragtning, naar det gjelder om at afskaffe en for Almeenheden i alle Maader skadelig, og næsten i ingen Henseende gavnlig Ting. Jeg troer,

og uden Tvivl med Grund, at et Aar er den meest passende Termin til hver Opsigelse. Hvor ubilligt og ubehageligt er det ikke, at en Familie, i det Dieblik den indflytter, skal kunne blive tvungen til efter et halvt Aars Forløb, at rykke op igjen, naar dens Vært af een eller anden egennyttig Grund finder for godt at opsige den? Men da maaskee ikke enhver har Evne og Leilighed til at betrygge sin Vært om Huusleien for et Aar, saa var det vel ikke af Veien, om denne blev accorderet og betalt maanedsviis, og kun Udeblivelse med Huusleien gjorde Forandring i denne Flyttetid.

Vægtersang.

Vægtere have, som bekjendt, existeret fra Arilds Tid. Endog Zion har altid havt sine Vægtere, endskjønt af et andet Slags end de, der i vore Dage vaage om Natten paa Gaderne. En saa ældgammel Metier kan med Rette gjøre Fordring paa vor Agtelse, og det være langtfra, at vi her ville vise een af de aarvaagneste Stænder i Staten fra en ufordeelagtig Synspunct. Men imod deres Sang lader der sig

indvende Adskilligt. Hensigten med denne Sang kan i vore Dage, hvor de fleste Mennesker have et Uhr, ikke være at tilkjendegive Folk, hvad Klokken er, thi det var kun nødvendigt i de Tider, hvor man endnu aldeles manglede Uhrer, eller hvor de i det mindste vare meget sjeldne. Nu kan Hovedøiemedet kun være, at kræve et lydeligt Vidnesbyrd om Vægterens Aarvaagenhed. Men dette kunde maaskee skee paa en langt simplere og hensigtsmæssigere Maade, naar Nattevægterne, ligesom Taarnvægterne, raabte f. Ex. hvert Qvarteer, og istedet for at opramse et heelt Digt, kun med faa Ord raabte hvad Klokken var. Den Moral, som Verſene indeholde, betyder ikke meget, og deres Upasselighed til vor Tidsalder indseer enhver. Ja, om de end virkelig indeholdt den fortræffeligste Moral, og man med en vis berømt Dansk Forfatter vilde antage, at deres theologiske Indhold er en Trøst for den Syge, der i søvnløse Nætter martres paa Sygeleiet, saa er det dog i Grunden meget upassende, at ville moralisere for Menneskene, naar de trænge til Søvnens Vederqvægelse, og at lade denne Moral fremsiges og afsynges i Vers ved en Vægter, hvis

brølende eller tudende Stemme kan forstyrre endog den tryggeste Søvn. Der gives saadanne Carricaturstemmer blandt Kjøbenhavns Vægtere, at deres Sang er en sand Plage for en stor Deel Mennesker. Fred og Rolighed paa Gaderne om Nattetider ansees i alle Lande for en meget gavnlig Ting, og Lovene sørge ogsaa for, at den ikke paa nogen muelig Maade forstyrres. Men gives der nogen Maade, hvorpaa den lettere kan forstyrres, end ved at recitere og synge alenlange Vers? Denne Ubehagelighed kunde aldeles forebygges, naar Vægterne kun behøvede at raabe, hvad Klokken var. Naar de da tillige raabte, hvert Qvarteer, saa var det saa meget mindre muenligt, at nogen af dem kunde sove en heel Time. Det er overalt ikke let at indsee, hvorfor Taarnvægterne skulle raabe hvert Qvarteer og Nattevægterne derimod kun hver Time.

Blandede Nyheder.

Den bekjendte Philolog P. M. Nødskov har offentlig fremsat et heelt Synderegister over alle de Sprogfeil, som han har fundet i Programmet til Hr. N. J. Marcus's Doctorværdigheds-

I Christiansand forlanges offentlig en duelig Maler- og Muursvend, med det Tillæg, at dette Slags Haandværksfolk savnes der aldeles og at Staden er meget forlegen for dem. Bogtrykker Stephanson søger af denne Aarsag i Trondhjemsavisen at ivre mod den høist skadelige Fordom om Norges Tilstand, som er Aarsag til, at saa mange frygte for at reise derover. Fra den 23 Maji til 20 Julii kan man endog i Trondhjem hele Natten igjennem læse den fineste Stiil; fra 12 April til 31 Aug. seer man ved klar Luft Dagen paa Himmelen hele Natten; først d. 25 Dec. tænder man Lys Kl. 3. 29 Minutter, og det astronomiske Tusmørke endes samme Dag Kl. 6. 35 Minutter. Kulden er ikke ubehageligere end i Dannemark, og at Priserne paa Kornvarer ere temmelig høie, er en Ting, som Norge har tilfælles med andre Lande. Derimod ere andre Fødevare meget godt Kjøb. En Hare kjøbes for 16, 20 a 24 ß, Ryper for 10 a 12 ß. Stykket, Kramsfugle for 1 ß. Det samme er Tilfældet med Fisk. Brændet koster kun 1 Rdlr. 24 ß. Favnen. En Gaard, som i Kjøbenhavn betales med 8 til 10,000 Rdlr., koster i Norge neppe 1200 Rdlr. Climatet er som bekjendt meget sundt. Concerter, Klubber, Baller og Conditore savnes her heller ikke. Kort, den Skildring, som Stephanson leverer os, er saa behagelig, at man næsten kunde faa Lyst til at lære Maler-

eller Muurhaandværket, blot for at komme til Norge. — Stephanson klager ogsaa over, at man i Dannemark endnu ikke har begyndt at bygge eller benytte sig af Redningsbaaden. Han paastaaer, at der i Norge gives Mødre, som to, tre Gange have været Enker, fordi deres Mænd satte Livet til paa Søen. Han og Uhrmager Barlien have nu en saadan Baad under Arbeide; den indrettes efter deres egen Idee og passende til de Norske Kyster. En agtværdig Mand betaler, hvad den koster. Naar den bliver færdig, skal der offentlig gjøres Prøve dermed, og leveres saa nøiagtig en Beskrivelse derover, at enhver selv kan bygge den eller lade den bygge.

Det er roesværdigt, naar enhver i sin Kreds søger at bidrage sin Skjærv til Folkeoplysning og Folkeforædling, og Anmelderen skal heller ikke forsømme nogen Leilighed, hvor han kan gjøre sine Medborgere opmærksomme paa Mænd, der søge at fremme dette Øiemed. Hr. Bramsen, forhen Seminarist paa Blaagaard og nu Lærer ved St. Petri Kirkes Pigeskole, har efterhaanden samlet sig et Bibliothek af 260 gode Ungdomsskrivter, hvilke han gratis udlaaner til sine Skoledisciple, og som han bestandig efter Evne søger at forøge.

Hr. Justitsraad Lange paa Kastrup anlægger paa Kongens Nytorv et Sukkerraffinaderie.

Et Skib fra Aalborg, ført af Capitain Cortsen, er i det stormende Veir, vi have havt, forliist paa den Pommerske Kyst, ikke langt fra Stolpemünde. Skibet sank 6 Mile fra Landet, men Mandskabet, paa en Matros nær, reddede sig i Baade. — D. 4 d. M. om Natten indstrandede under Skagens Jurisdiction, en Miil Vesten for gammel Skagen, et tomastet Skib, Juno kaldet, hjemmehørende i Königsberg og kommende fra Catham i Engelland. Mandskabet blev reddet.

Det var den 21 Aug. 1802, at Hr. Justitsraad Lange begyndte at lade grave og dæmme ved Nexøsøe og ved Søndreøxe Veile. Søen er nu ved nogle tusinde Favne Grøvt fra Afløbscanalen ind i samme bleven saa tør, at dagligen mange Mennesker gaae og samle Aal i Mudderen. Veilen ventes udtørret inden et Aar. Bunden saavel i Aaen som i Veilen lover den skjønneste Frugtbarhed.

Mellem Hamborgs talrige Fallitter glimrer i denne Tid atter en paa 242,600 Mark Banco, under Firma Mathæi & Comp.

Efter Hempels Avis kan den nye Forordning om Skolevæsenets bedre Indretning i Almueskolerne nu snart ventes. Den bliver provisorisk, ligesom den om Fattigvæsenet. Neppe vil der da mere gives Skolelærere, som lønnes med sex Rigsdaler aarligen! — Ogsaa de fleste Fyenske Kjøbstæder kunne vente nye Skoler og Arbeidsanstalter.

Hr. Cancellieraad og Byfoged M. Brandt i Hjøring har ladet bekjendtgjøre, at han hverken directe eller indirecte har afstedkommet det formeentlige uoverlagte Forslag angaaende en Havns Anlæg ved Tversted under hans Herredsjurisdiction. Til Slutning siges, skjønt temmelig mystisk, at Havneentrepreneuren kan finde Steen nok paa Tversted Fælled, beqvemme til Havnebygning, men ubrugelige til Amtsstadens Brolægning, hvor lave Mennesker endda kunne finde Anstødsstene, uden Øvrighedens eller Politiets Skyld.

Hr. Raadmand Stadfeldt har nu udgivet en fuldstændig Beskrivelse over Randers, smukt trykt i 4to og forsynet med en stor Grundtegning og Afbildning af Staden. Det store Kjøbenhavn har i den Henseende virkelig Aarsag at misunde det lille Randers. Man seer af denne Beskrivelse, at Randers Folkemængde var i Aaret 1801, 848 Familier eller 4564 Mennesker. Fiskeriet i Randers Fjord og Gudenaa, som før har været en betydelig Næringsgreen for Byen, har Aar for Aar taget af, fordi Fjorden og Aaen ere blevne smallere, da Jordbunden paa begge Sider og mange af de omflydte Enge (Holme) groede mere sammen og bleve til fast Land. Allerede 1698 vare Steder, som man ikke mange Aar i Forveien endnu havde fisket i, opfyldte med Morads. Efter et Sagn betingede Tjenestetyendet sig, kun paa visse Dage om Ugen at faae Lax til Føde, nu omstunder see de fleste Huusfædre selv sjelden Lax paa deres Bord. — Det nye Tøihuus og Canalen have kostet 34,000 Rdlr., hvortil adskillige Patrioter have bidraget 20,000 Rdlr. Om Fjorden anføres følgende Besynderlighed; Da den Machine, som brugtes til

at rense samme 1773 trængte til en Hovedreparation, som man, efter en Udgivt af 10,000 Rdlr. ikke havde Evne til at foranstalte, blev Fjorden overladt til sin egen Skjebne. Men hændelsesviis kastede en Skippers Folk et Fartøies Baglast i Seildybet ved Mellerup. Skipperen, som enten skulde tiltales eller betale 10 Rdlr. Mulct, valgte det sidste. Men da han vidste, at Hornbeks Fiskere vare øvede i at optage Stene i Sundet, paatog han sig, at hyre nogle af disse, imod at faae de 10 Rdlr. tilbagebetalte. Dette skede, og næste Aar (1787) blev endog Resten optagen ved saadanne Folk og den forhen saa meget stenede Grund aldeles renset: en Ting, som man før havde anseet for umuelig. Dette har siden været af stor Vigtighed for Indbyggerne. Det fortjener at anmærkes, at Forfatteren har havt fri Adgang til Geheimearchivet.

Blandt de udenrigske Nyheder, som Dagsposten har medbragt, høre følgende: Efter Franske Beretninger have de Engelskes Cofferter maattet trække af med en temmelig lang Næse. Vel have de dræbt nogle og tyve Mennesker, men den Skade, den Engelske Flottille selv har liidt, er betydeligere. — Aarsagen til Epidemiens Udbrud i Mallaga skal være denne: et Huus, som siden forrige Aars Epidemie, havde været lukket, fordi alle dets Beboere vare uddøde, blev aabnet af Familien, som troede, at der, efter et Aars Forløb, ikke mere var nogen Smitte at befrygte, men som derved atter aabnede Døren for den gule Feber; den 21 f. M. døde der 309 Mennesker. — Grev v. Holstein og v. Harthausen ere paa deres Reise fra Paris nylig passerede gjennem Frankfurt. — Der tales om, at der skal oprettes et ellevte Kurførstendømme (hvad mon Mester Geert nu siger?).

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 4.
Den 26 October, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Laanebanquen.

Een af Hovedaarsagerne, hvorfor i vore Dage Circulationen af virkelig Valuta bliver sjeldnere, ligger uden Tvivl deri, at de fleste Mennesker, lige fra den største Capitalist indtil Spekhøkeren, bestandig sætte deres Penge i Actier, Obligationer ɔc. for derved at høste større Fordeel deraf end almindelig. Naar en Mand har samlet sig en lille Formue paa tusinde eller nogle tusinde Rigsdaler i rede Penge, saa søger han sjelden at gjøre dem frugtbringende paa en for Industrien gavnlig Maade, men sætter dem hellere i Papirer, der i det Høieste kun ind-

bringe ham 5 Procent. At dette er meget sædvanligt hos os, vil ingen Sagkyndig kunne negte, og at det ikke kan andet, end være skadeligt, maa og enhver indrømme. Ikke allene bidrager dette til at formindske Industrien, men det kan endog sætte mangt et Menneske, der stoler for meget paa sine Actier og Obligationer, i stor Forlegenhed. Hvad, der foranlediger mig til disse Erindringer, er den Omstændighed, at man stundom selv i Depositocassen ikke kan faae laant Penge endog paa Kongelige Obligationer, fordi Cassen, efter Sigende, imellemstunder har udlaant alle de Penge, den eier. Den, der altsaa paa saadan en Tid behøver Penge, maa, for ikke at komme i Forlegenhed, tage sin Tilflugt til Folk, som ofte tage mere end sædvanlige Renter og faaer endda maaskee kun laant Halvdelen af Documenternes sande Værdie derpaa. Jeg kjender ikke Depositocassens Organisation saa ganske nøie, men saa meget er vist, at det er at ønske, den, naar den Sum, den har at raade over, ikke er saa tilstrækkelig, at den paa enhver Tid kan udlaane Summer under 10,000 Rdlr., heller ikke vilde udlaane Summer af

nogle Tønder Guld til Jordegodskjøb ꝛc., hvilket saa lettelig sætter Cassen i Forlegenhed. Det vilde overalt være godt, om der maatte foranstaltes en saadan offentlig eller privat Indretning, hvor enhver mod saa vederheftigt Hypothek, som Kongl. Obligationer, uopholdelig og paa enhver Tid kunde faae Penge laant. Det er undertiden et stort Tab, naar man i saa stor og betydelig en Handelsstad som Kjøbenhavn endog et eneste Øieblik skal savne een af de vigtigste Hjelpekilder i al Handel og Vandel.

I øvrigt viser det sig og heraf, hvor uforsigtigt det er, at sætte alle sine Penge i Actier, Obligationer ꝛc., og hvor vigtigt det derimod er, ogsaa at have nogle Contanter liggende i Beredskab, da man, med det bedste Hypothek af Verden, som før er anført, kan komme i Forlegenhed, og da det Tab, som man nødvendigviis maa lide, naar man er nødt til at sælge saadanne Documenter, er betydeligere, end man troer.

Skrivelse fra en Kammerpige til Udgiveren.

Nei, min Herre! Mandfolkene ere slemme, men De er den værste af dem alle. Ved alle muelige Leiligheder skyder De til Maals efter os stakkels Fruentimmer, og betænker ikke, at det er os, som De og hele den skrivende og læsende Verden skylder sin Tilværelse. Var jeg Dronning, saa skulde jeg nok hævne mig paa Dem. Jeg skulde dømme Dem til i et heelt Aar at undvære Fruentimmers Hjelp. O, De vilde da snart komme til at indsee, at man lettere kan undvære en Journalist og Bogskriver end den ringeste Kokkepige.

Dersom De vil lyde mit Raad, saa stik Pennen bag Øret, og lad Fruentimmerne i Fred, thi ellers vil det gaae Dem, som det skal være gaaet Alexander Magnus, om man kan troe, hvad Krøniken siger: Damerne ville blive Deres Overvindere. Jeg kan nok lide, at De gjør lidet Løier med Mandfolkene, men Fruentimmerne bør De dog have Respect for. I det mindste burde De ikke forstyrre den huuslige Lyksalighed. — De veed maaskee ikke

hvad alt dette skal sigte til? — De skal strax erfare det.

Jeg tjener i et af de respectableste Huse her i Kjøbenhavn, hvor man bestandig har levet ordentlig og anstændig. Men siden De begyndte at hjemsøge os med Deres Blade, er Alting blevet forkeert i Huset. Herren holder ikke Deres Skilderie; thi uagtet han skal være saa lærd, at ingen kan finde Bund eller Grund i ham, og uagtet han just ikke er nogen Gnier, saa kjøber han dog hele Aaret igjennem ingen anden Bog end den nye Almanak og Hof- og Statscalenderen. Men desuagtet læser han dog Deres Skilderie, fordi han er en Elsker af Løier, og fordi han i Klubben, hvor 150 Mennesker, som Tydskerne siger, um leben und leben lassen, forene sig om at holde et Blad, kan læse det næsten frit. Men, som sagt, siden han er kommen i Færd med at læse Deres Blade, maae vi stakkels Fruentimmer, naar han om Aftenen kommer hjem fra Klubben, høre en lang Skarlagenspræken, og det synes, som han opramser hele Stykker deraf, blot for ret at drille os. Imidlertid lader han sig ikke nøie med at præke for os; han søger og-

saa dagligen at berøve Huset dets gamle Rettigheder. Da vi for en Tid siden skulde abonnere en Loge, kom Tjeneren og fortalte, at der ingen var at faae under 30 Rdlr. Nu stampede Herren med Fødderne, og raabte nei, om jeg aldrig skal komme paa Comoedien, saa vil jeg ikke saaledes slænge mine Penge bort. Frøkenen og Fruen kastede sig for hans Fødder, hulkede som Børn, og vrede deres Hænder, men Alting forgjeves. Først efter to Dages Forløb, efterat Maden var kommen sveden paa Bordet, efterat Fruen havde faaet Vapeurs og Frøkenen var tagen hen til hendes gamle Tante, som Herren kan vente sig en god Skilling efter, lod han sig bevæge til at give 30 Rdlr., men da var det for sildigt, — Logen var allerede bortleiet — Nu var Huset i Oprør; Fruens Vapeurs tiltoge, Frøkenen blev ogsaa syg, den gamle Tante kom selv kjørende og skjeldte Herren Huden fuld. — Sidste Vinter havde vi et ikke mindre sørgeligt Optrin. Frøkenen havde foresat sig at tage paa Masquerade. Hun skulde forestille Sultaninde, og jeg skulde, som Slavinde, bære hendes Slæb. Hendes Frumoder vidste det, og glædede sig der-

over, fordi hun er saa ekegod en Kone, og, hvad der er meget naturligt, ikke som Faderen misunder sit Barn en uskyldig Fornøielse; men Herren vidste det ikke. Efterat vi havde tilbragt en heel Eftermiddag med at klæde os paa og nu endelig vilde stige i Kareten, mødte Herren os, som just kom hjem fra Klubben. "Strax tilbage igjen, I Tøiter!" raabte han ganske høit, og prostituerede os saaledes for Kudsken og Tjeneren. Frøkenen kjerte sig imidlertid om ingen Ting og vilde soutinere sin Rolle. Men Herren blev saa bister, at han gav mig et Ørefigen og trak Sultaninden ved Slæbet op af Trappen. For Skams Skyld maatte vi lade Vognen blive i Stikken og følge op med Herren. Her begyndte han at holde en Masqueradepræken for os, der, som jeg siden erfarede, var den samme, som engang er bleven holdt i Frue Kirke. Men denne Gang lod Frøkenen ikke Modet falde. Hun holdt Ørene stive og gik op paa sit Kammer, hvor det hedte sig, at hun nedlagde Kronen og sin hele Keiserindedragt. Men dertil kan man tvinge den mægtigste Regent, kun ikke et Fruentimmer. Da Klokken slog Et, og Herren sov ganske trygt, listede vi os ned igjen,

steg i Vognen, som jeg havde foranstaltet parat, og toge hen paa Masqueraden. Her dansede Frøkenen med en ung Officier fra Jylland, og jeg med en velbekjendt, men ubenævnt Skriverkarl. Men da vi väre i Færd med den sidste Valts, og, som der staaer i Peder Paars,

Aurora aabnede sin purpurfarved' Døre
Og Titats hede Vogn stod færdig til at kjøre,

kom der en Masque, klædt i en hvid Domino, og tegnede Frøkenen hendes Navn i Haanden. Frøkenen, som havde gjort sig al muelig Umage for at blive ubekjendt, kunde aldeles ikke faae i sit Hoved, hvem denne ubegribelige Maske kunde være. Endelig opvaktes der hos hende den Gisning, at det maaskee kunde være en vis bekjendt Greve. Masquen vinkede ad os, og gjorde Tegn, at vi skulde komme ud i Forstuen. Vi gjorde det. Da vi kom her, rev den først Masquen fra mit Ansigt, og gav mig et Ørefigen langt vældigere end det forrige, og gjorde derpaa det samme ved Frøkenen. I det jeg vilde give mig til at raabe Gevalt, holdt den mig for Munden. "Ti, Din liderlige Tøite!" sagde den, tog Masquen af, og, — tænk Dem vor Bestyrtelse! — det var Herren selv!

Af saadanne sørgelige Optrin, som intet uden Deres Blad har givet Anledning til, kunde jeg opregne Dem saare mange. Men jeg vil for denne Gang lade mig nøie med de anførte. Jeg haaber, at De vil tage mine Erindringer til Eftertanke og ikke i Fremtiden bidrage til at forstyrre hele Familiers huuslige Lyksalighed.

Lise Kammerpige.

Bondephilosophie.

I dette Dieblik kom en Bonde kjørende med en heel Trillebør fuld af Vildænder. To Vogne spærrede Gaden og et Par Tydske Marinere med en heel Bærrebørsdragt kom bag paa Bonden. De udstødte Forbandelser, som det hele Romerske Rige maatte skjelve for, og deres martialske Vrede lignede en Tønde Krud, som kun venter paa en eneste Gnist, for strax at sprænge alting i Luften. Men Bonden blev, alle de Forbandelser uagtet, der nedhaglede paa hans Isse, ganske rolig — "Kom, I kun Kammerater! sagde han ganske venlig. I skal nok slippe igjennem." Marinerne slap godt

igjennem, og det Hele forblev ved et Mundhuggerie, istedet for et eneste djærvt Svar fra Bondens Side havde forvandlet Striden til det blodigste Næevehuggerie. Soldaterne traskede bandende afsted, og Bonden vedblev at raabe med sine Vildænder.

Jeg stod i mit Vindue og var Vidue til dette Optrin.

Ak! tænkte jeg ved mig selv, hvor megen Philosophie boer der ikke stundom under en Vadmelstrøie, og hvor maa man ikke ofte lee over de saakaldte cultiverede Stænder, der med alle deres Bøger og al deres Viisdom ikke forstaae at tæmme deres Lidenskaber saa godt som en simpel Bonde! — Dersom en Militairperson var bleven saa høiligen og med saa liden Grund fornærmet af sin Ligemand, hvad havde Følgen været? — En Douel. Man havde maaskee myrdet et Menneske og gjort en Familie ulykkelig. — Dersom det havde været en Civil, hvad havde Følgen været? — En Proces, som i det mindste havde varet et Aar, som havde skaffet to Procuratorer en reen Profit af tre til fire hundrede Rigsdaler, og som i adskillige Dage havde tvunget en heel Rets Med-

lemmer til at bryde deres Hoved med at randsage Lovene, og spilde deres Tid, Papiir og Blæk for at frembringe et "kjendes for Ret."

Hvilken Lykke vilde det ikke være for hele Menneskeslægten, dersom enhver af de cultiverede Stænder handlede som denne Bonde!

Hazardspil.

Hazardspil maa betragtes som een af de skadeligste Misbrug i en Stat. Vel har man ved Love søgt at sætte Skranker derfor, ja endog fastsat, at ingen kan sagsøges for Spillegjeld, men det gaaer hermed, som med saa mange andre forbudne Ting: Forbudet er en saa meget større Tilskyndelse til at begaae Overtrædelsen. Man vover ikke at spille saadanne Spil offentlig, men man gjør det saa meget desivrigere i Løndom. Man har havt ordentlig sluttede Selskaber, hvor man hele Nætter igjennem har sat sine egne og andres Penge paa Spil, og hvor mangen en Mand er bleven gjort evig ulykkelig. Endog i glimrende Kredser har man seet Folk, der først og fremmest burde vaage over, at ingen overtræder Kongens Bud, selv spille Ha-

zardspil. Saadanne Exempler kunne umueligen være uden skadelige Virkninger. Maaskee mangen een i mangt et Land har fordømt sin ringere Medborger, fordi han paa et Værtshuus har spillet et Partie Basset, hvori der kun kunde tabes to Rdlr., medens han selv Natten tilforn har været Banqueur i et Hazardspil, hvori der kunde tabes hundrede Ducater. Det er heller ikke i alle Lande, at saadanne Spil, uagtet de ere forbudne, spilles i Løndom. Man har havt Exempler paa, at saadanne Spillere uden at bryde sig om, at de som Hazardspillere vare Overtrædere, offentlig have talet om, hvad der foregik i deres Kreds, ja endog styrtet og blameret den, som havde gjørt sig skyldig i en Forbrydelse mod deres Cirkel, hvis Functioner selv vare en Forbrydelse.

Lovene mod Hazardspil ere uden Virkning, saalænge som den borgerlige Convenience sætter et Slags Plet paa dens Ære, der ikke betaler de Penge, han har tabt i Spil, var det end paa den uforsvarligste Maade, og dette er et nyt Beviis paa, at ingen Lov overholdes mere, end den, man frivillig paalægger sig selv, og hvis Straf grunder sig paa Æresfølelsen.

Blandede Nyheder.

Hertugen af Holstein-Beck logerer i denne Tid hos Tracteur Rau, hvor han har Opvartning af Kongelige Betjente. Hr. Kammerjunker v. Bülow er ansat som hans opvartende Cavalier.

Den 18 d. M. forlystede H. K. H. Kronprindsen sig med Jagt i Charlottenlund Skov og Jægersborg Dyrehauge, hvor der blev skudt to Raadyr, to Harer og to Ræve. Det ene Raadyr havde skjult sig i Krattet, men Hundene opsøgte det og tog det fangen. — Prindsen af Hessen-Philipsthal og adskillige Standspersoner bivaanede dette Jagtpartie, og hele Selskabet spiste Frokost hos Statsministeren Hr. Grev Bernstorff paa hans Lyststed.

Aarhuus d. 20 Oct. En Nat sidst i forrige Uge gik en Tyv ind igjennem eet af Vinduerne paa Hvirring Kirke og samme Vei ud igjen, uagtet Vinduet er fem Alen over Jorden og forsynet med Jernstænger paa langs og tvers. Tolv Smaaruder tilligemed Blyet vare borte, og derved var der frembragt en firkantet Aabning imellem Jernstængerne. Paa den anden Side af Jernstangen vare tre Ruder tagne bort, formodentlig for at slaae et Reb om Jernstangen, hvorved Tyven er gleden ned og siden kommen op af Kirken, hvilket sees af de Rifler, som Støvlerne have efterladt paa den nylig kalkede Muur. Man kunde ligeledes spore hans Trin ved Ind- og Udgangen i den nylig

kalkede Vindueskarm. Men da der intet Altertøi bliver liggende, som vel er, og ingen Kirkeblok findes i Kirken, som ilde er, saa fik Tyven naturligviis intet. Imidlertid lader der sig heraf uddrage to simple Slutninger: 1) "At denne Tyv ikke har været nogen flittig Kirkegænger," og 2) at Digterens Ord: "hvor intet er, uendelige Nar, hvad vil Du finde der?" maa kunne anvendes paa den, der vil stjæle i saadanne Kirker. — Ligeledes var, formodentlig samme Tyv paa samme Maade gaaet ind i Nim Kirke, men der spadserede han ordentlig ud af Døren, som fandtes aaben Dagen derpaa. Ogsaa her maatte han trække af med en lang Næse, og efterlod sig endog oven i Kjøbet en Silkehandske, der, uagtet den var lidet stoppet, dog ikke fortjente at mistes paa saa utaknemmelig en Expedition. Ogsaa i Feuling Kirke skal en Tyv være gaaet ind, men han fandt dog nogle Skillinger i Fattigblokken. Da han formodentlig selv hørte til de Fattige, saa var hans Brøde ikke større end den hellige Augustinus's, der stjal Læder og gav fattige Folk det.

Paa Læsøe har den 23 d. M. været Auction paa endeel Strandingsgods, der tilhørte et Engelsk Fregatskib, Cornelia Eleonora, ført af Capit. H. Wulffcken, som strandede der den 28 Sept. Det bestod af en betydelig Deel engelske Varer, f. Ex. grovt Klæde, Frakketøier, Isenkram, &c.

En Mand, tre Mile fra Trondhjem har, i Anledning af Landhuusholdningsselskabets Præmieudsættelse for nyttige og brugelige Steenarters Opdagelse i Norge, tilsendt Hr. Bogtrykker Stephanson en Prøve af hvid Marmor. Manden anseer det Sted, hvor den findes, at være af den Beskaffenhed, at det endog ved 100 Aars Arbeide ikke kan udtømmes.

Stephanson beretter, at man for neppe 30 Aar siden forskrev i Trondhjem alle Sorter Haugefrugter fra Holland og Hamborg (??), at Byen den Gang kun havde to Gartnere, at man maatte betale 6 til 8 Rdlr. for en Tønde Kartoffler, og Kaalrabi, Kaal 2c. i samme Forhold. Der, hvor der nu, ræt ved Byen, er de skjønneste Avlsgaarde og Lyststeder, var intet uden unyttigt Krat og Sumpe, som nu ere gjorte brugbare til Dyrkning og yde nogle tusinde Tønder Korn, hvilket er saa meget mere rosværdigt, som det paa sine Steder koster saa meget Arbeide og saa mange Penge at rydde Jorden. En vis Norsk Bonde har f. Ex. blot fra fire Mælinger (2550 Alen) Jord bortkjørt 1000 Læs Steen, og en Borger endnu i Aar ligeledes fra fire Mælinger 400 Læs. For et lidet Læs Gadeskarn giver man 6 a 8 ß., og maae endda lade det kjøre en halv Miil og længere; Gaderne ere derfor altid renere end i andre Byer i Riget. En Tønde Kartoffler koster nu kun 1 Rdlr., en Tønde Kaalrabi 1 Rdlr., og saaledes forholdsmæssig alle Sorter Kjøkkenurter, hvilke endog ere bedre end de man før har hentet udenlands fra. To Haarskjærere og to Barberere have slængt Kniven og Kammen og ere blevne duelige Jorddyrkere og Gartnere.

I Trondhjemsavisen anføres følgende: De Baade, som bruges nordenfjelds, især i Sønd- og Nord-

mœrskanterne, ere gjerne, som en Følge af Kysterne rc. saa smaa, tynde og lette, at de meget ofte kantre, hvorved de da fyldes med Vand og formedelst deres Lethed ikke kunne bære Manden eller Mandskabet. I denne Knibe søger da den øvede Sømand hurtig at kantre Baaden saaledes, at Kjølen kan komme ganske i Veiret, da han paa denne Maade lettere kan blive reddet, enten ved at drive mod Land eller blive seet af andre paa Søen. Det sidste indtræffer ofte og kaldes at qvælve. Man fortæller, at en behjertet Fisker, som ofte havde været udsat herfor, havde ladet i Kjølen paa sin Baad anbringe Indhulinger, for at have passende Haandtag, og paa Rellingen ladet befæste adskillige Ringe. Naar Bonden kantrede, raabte han: til Rings Karle! som var at qvælve Baaden, træde med Fødderne i Ringene og gribe med Hænderne i Indhulingerne paa Kjølen.

Den 17 d. Maaned døde i Berlin Statsministeren C. A. Struense, en Broder til den i Aaret 1772 henrettede Greve af samme Navn, i sit 70de Aar af sin ligesaa glimrende som hæderfulde Bane. Han havde egentlig bestemt sig til Theologien, men studerede siden Mathematiken rc., blev 1757 ansat som Professor i Philosophie og Mathematik i Liegnitz, skrev to classiske Værker i Krigsvidenskaben, og siden et ligesaa classisk over Handelen. Hans Broder lod ham 1770 kalde til Kjøbenhavn, hvor han blev Justitsraad og Financeintendant. I Revolutionen 1772 forlod han Dannemark. Hans Broders sørgelige Skjebne hindrede ham imidlertid ikke i, som født Borger, i Preussen at opsvinge sig til eet af de høieste Trin i Staten, og nyde tre Kongers Høiagtelse og Tillid. Af den sidste Konge fik han den røde Ørneorden.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 5.

Den 29 October, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Tankens Yttring.

Tankens frie Yttring, især i Skrivter, maa betragtes som et af de virksomste Midler til at forædle et Folks Sæder og befæste dets Lykke; thi hvor denne Frihed ikke existerer, gives der heller ikke nogen offentlig Mening, som kan afholde Mennesket fra at handle uretfærdig. Hvor meget der hidtil end er blevet skrevet om denne Sag, kan den dog ikke forbigaaes i dette Blad. Det er en Gjenstand, der i mange Aar har sysselsat en stor Deel af Europa's indsigtsfuldeste og ædleste Mænd, en Gjenstand, der allerede saa ofte er bleven undersøgt, at man

næsten skulde troe, den var aldeles udtømt. Men just dette beviser tilfulde, at den er et af de vanskeligste Problemer for den menneskelige Forstand, og at det er enhver fordomsfri Mands Pligt, efter Evne at lade sin Stemme høre i denne for hele Menneskeheden vigtige Sag. Men forend jeg beviser dens Gavnlighed, vil jeg prøve at godtgjøre, at den er een af Menneskets medfødte og umistelige Rettigheder.

Naturen har givet Mennesket det Fortrin, at kunne tænke, og en fri Villie til at bestemme sine Handlinger efter sin individuelle Tænkemaade og Følelse. At det skulde handle overeensstemmende med Fornuftens Bud, det var unegtelig dens Plan; men den har desuagtet ladet det beholde frit Valg, at handle efter eget Skjønnende. Den har ladet Dydens og Lastens Bane staae aaben for det. Den har sagt: "Du er et frithandlende moralskt Væsen. Det staaer til dig at betræde begge Veie; men viid, at Lastens Roser voxe paa giftige Torne, og at du ikke kan plukke af hine uden at saares af disse." Den har ikke villet paalægge Mennesket noget andet moralsk Bagnd end Fornuften; den

har givet det Forstand, fordi det var dens Villie, at det skulde tænke, og ved at tænke gjøre sig selv og sine Medmennesker dydigere og lykkeligere. Naturen, der i enhver Henseende bør være Menneskets tryggeste Veileder, burde ogsaa være Regenternes ufravigelige Rettesnor, hver Gang det gjelder om at bestemme Grændser for Tankens Yttring. Det var unegteligen Naturens Plan, at Menneskene skulde gjensidigen meddele hinanden deres Tanker, thi i modsat Fald vilde Fornuften været en Skat, der, tvertimod Skaberens Hensigt, laae begraven hos et eneste Menneske, og ikke kunde bidrage til at befordre Menneskehedens Fuldkommenhed. Jeg siger med Villie hos et eneste Menneske; thi sæt, at der i et Land levede hundrede Newtoner, og at der i dette Land var en Lov, der forbød Indbyggerne at meddele hinanden deres Tanker, saa vilde jo Folket forblive uoplyst, om end disse hundrede Newtoner levede i hundrede Aar. I den physiske Verden er det Solens Bestemmelse, at den skal udbrede Lys og Varme over alle skabte Væsener; i den moralske er det Fornuften, som skal udbrede Lys og Kundskaber iblandt alle tænkende Væsener. Den,

der indspærrer den Uskyldige i et underjordisk Fængsel og berøver ham Solens Lys og Varme, fornærmer hans Menneskerettigheder; men den, der forbyder ham at yttre sine Tanker, gjør det ikke mindre. Da Tænkeævnen er grændseløs, saa er det ogsaa umueligt at sætte Grændser for Tankens Yttring *). Thi hvor er den Dødelige, der kan sige til den menneskelige Forstand: Saavidt skal du komme og ikke videre? Hvor er den Vældige, der kan standse den menneskelige Aand i dens Flugt? Kan Mennesket sætte Grændser der, hvor Naturen har ladet blive aaben Bane? Kan den Aand, der i eet Øieblik svinger sig op til Stjernerne, og i det andet opdager Jordens skjulte Indvolde, vel taale noget Baand eller nogen Lænke?

Skulle Forbrydelser forebygges, saa maa den Taage, der indhyller den store Hobs Fornuft, adspredes ved Oplysningens velgjørende Straaler. Dette kan ikke skee, uden ved Tankens frie Yttring, thi kun derved kan Overtroen og Fanatismen oprykkes med Roden.

*) Man misforstaae ikke her mine Ord. Talen er her ikke om Religionsbespottere, Injurianter &c.

De fleste Nationers Moralitet staaer i saa nøie en Forbindelse med deres Religion, at Grunden til deres Dyder og Laster ligesaa ofte kan søges i deres Religionsbegreber som i deres indvortes Følelse for Dyd og Last. Hvad, der altsaa kan siges om falske Moralprinciper, maa ogsaa kunne anvendes paa falske Religionsbegreber, der undergrave Sædelighedens Grundstøtter.

At Indvendinger mod Religionen kun bør betragtes som Forbrydelser, for saavidt som de fornærme den almindelige Frihed; at Menneskene ikke kunne straffe Forbrydelser mod Religionen, ved hvilke de gjeldende Love ikke krænkes, uden at gjøre et Indgreb i Guddommens Rettighed og uden at røbe Mistillid til dens Retfærdighed og Alvidenhed, ere Sandheder, som ere godtgjorte saa ofte tilforn, at de ikke behøve her noget videre Beviis. Den, der straffer Forbrydelser af den Natur, anseer aabenbar Guddommen selv for afmægtig til at forsvare sin egen Sag og forskaffe sig Fyldestgjørelse. "Ikke for Religionens, men for sine eenfoldi-"gere Medborgeres Beroligelse bør man vaage, "over, at der ikke yttres Sætninger, som svæk-

"ke den Eenfoldiges Tro, hvori han føler sig
"lykkelig og finder Beroligelse. Er hans Tro
"grundet, hvorfor da opvække Tvivl hos ham?
"Er den falsk, hvorfor da berøve ham en Støtte,
"uden at give ham en anden i dens Sted?"
Disse Indvendinger ere i en vis Betragtning sande, og vee den Elendige, der berøver sine Medmennesker deres Stav, uden at give dem en anden istedet! Hvor er den Fiende, der kunde være saa grusom, at vække mig af min trygge Søvn, naar Huset staaer i lys Lue og der ikke mere er nogen Redning for mit Liv? — Men i vore Dage, hvor man næsten i de fleste Europæiske Lande, deels allerede har søgt, og deels endnu daglig søger ved Oplysningen at forædle menig Mands Begreber, behøver man ikke mere at frygte for, at den mindste frie Yttring vil berøve ham hans Stav, thi det vilde være at maale det nittende Aarhundredes Mennesker med det syttende Aarhundredes fanatiske Maalestok, og at give enhver Hykler og overtroisk Sværmer Vaaben i Hænderne mod den sande Oplysning. "Frie Religionsyttringer berøve Menneskene deres Beroligelse," hører jeg tusinde Zelother raabe. Beroligelse? Hvad

forstaaer man da egentlig under dette Ord? Den, der har opfyldt de Pligter, han skylder Gud og Menneskene, finder i sit eget Bryst et Værn, som staaer ham bi paa alle Livets Veie og som ingen paa Jorden vil kunne berøve ham; den, som derimod handler imod Moralitetens Bydende, bør og kan aldrig i Religionen finde en Beroligelse, som han forgjeves søger i sit eget Hjerte.

"Der gives Fordomme," siger man, "som ere gavnlige. De holde den Eenfoldige i Tømme og tjene til en moralsk Støtte, i hvis Sted man ikke saa let kan sætte nogen anden, naar den eengang er kuldkastet." At endog Fordomme i visse Henseender kunne være gavnlige, kan ingen negte. Men at deres relative Gavn ogsaa har tusinde skadelige Følger, maa enhver tilstaae. Hvorvidt Stater og Folkelærere i Almindelighed burde betjene sig af Fordomme for at befordre noget Godt, vil jeg ikke bestemme. Men at den Fader, der, for at afholde sit Barn fra utilladelige Handlinger, tager sin Tilflugt til Spøgelser ꝛc., handler urigtigt, er temmelig indlysende. Af samme Grund som man ikke bør ivre mod religieuse Fordom-

me, der kunne have en relativ Nytte, burde man heller ikke ivre imod de moralske. Men ogsaa i at stride mod religieuse Fordomme bør man, som i Alting, holde den gyldne Middelvei. Vi bør følge Naturen, og denne kjender ingen Kjæmpeskridt. Men lader os aldrig standse i den begyndte Kamp; lad Spaniernes Inqvisition med alle dens Rædsler minde os om, hvorvidt Fordomme kunne lede Menneskene. Fanatismen begynder gjerne som en ubetydelig Bæk, men endes som en rivende Strøm. Vee det Land, som den først har fæstet Fod i *)!

(Fortsættes).

*) Man kan ikke ofte nok gientage for Statsstyrerne, at Oplysningen saa at sige endnu er i sin Barndom. Det er ikke meget over 70 Aar siden, at man i Spanien, da den rige Sølvflaade forliste, anstilte et Auto-da-fe, hvor man for at bringe Guddommen et Forsoningsoffer lod 38 uskyldige Mennesker levende brænde. Det skede 1732: et Aarhundrede, som nylig har forladt os.

Advarsel for at medtage Børn uden for Porten, naar der er Fyrværkerie.

Det er en gammel Regel, at man skal lade Børn blive borte fra al Folkevrimmel, og hvem der ikke gjør det, maa tilskrive sig selv, om de derover komme til Skade. Men at man ved Fyrværkerie og deslige ogsaa uden at søge Trængslen kan vove sine Børns Liv eller Sundhed, saae Udgiveren et Exempel paa i Onsdags Aftes. En Mand, som, for at holde sig borte fra Trængselen paa den almindelige Kjørevei, passerede med sin Datter Fortoget ved store Ravnsborg, blev af de uden for Magito's Fyrværkerieplads posterede Krigsfolk negtet Passagen, uagtet han erklærede, at han gik paa Fortoget for at komme til Byen uden Skade og ikke brød sig om at see Fyrværkeriet. Formodentligen af Skræk, saavel for de Militaire som for de paa Kjøreveien ved Raquetternes Opgang sprællende Heste, rev Barnet sig løs og foer i Moradset tilbage paa Kongeveien, hvor nogle medlidende Folk beinægtigede sig hende og bragte hende skjælvende som et Løv tilbage til hendes Fader. Udgiveren, som saae den Fare, hun var i af Skræk, tog hende paa Armen og bar

hende et Stykke Vei, saavel udenfor Porten som inde i Staden, og Barnet var den hele Tid betaget af en stærk convulsivisk Rystelse. Da Fortoget ellers er for Gaaende og det altsaa ikke er at undres over, at man, naar Kjøreveien vrimler af Vogne, for hvilke Hestene hvert Øieblik true med at blive lybske, søger at holde sig paa hiint, saa var det at ønske, at man, naar det er fornødent at forbyde Passagen paa Fortoget, maatte blive i Forveien offentlig advaret derom, paa det man paa saadanne Tider kunde holde sig fra at komme en saadan Vei, naar man ikke agter at nyde den Forlystelse, der foranlediger den ellers alfare Veies Spærring.

Negerinden Peggy.

Høiesteretsdommen i Anledning af Negerinden Peggy's grusomme Mishandling paa St. Croix kan ikke være mange af dette Blads Læsere ubekjendt. Man læser nu i Maanedsskriftet Minerva en udførlig og authentisk Efterretning om denne Sag. Det er Pligt at give en saadan Rædselsdaad saa megen Publicitet som muligt, for at afskrække andre fra at begaae deslige Grusomheder, og Udgiveren har derfor ikke taget i Betænkning, at meddele sine Læsere et kort Udtog af den hele Begivenhed.

I Junii f. A. kom en Negerinde, ved Navn Peggy, til Generalgouverneur Mühlenfels, bærende en stor Jernkjæde og klagende over grusom Behandling af hendes Herre. Hun foregav, at han, uagtet hun var svag, havde sat hende til Markarbeide og ladet hende adskillige Gange katte. Det samme havde hendes Eierinde gjort paa Grund af en Mistanke, hun skulde have fattet mod hende. Generalgouverneuren lod Kjæden tage af hende, Sagen blev undersøgt af Politiemesteren, og Peggy erklærede: at hun var opdragen til Syerske; at man havde villet tvinge hende til Markarbeide; at hun, da hun erfarede, at Markknegten havde faaet Ordre, at lænke hende til Marknegerne og lade hende saaledes arbeide, havde af Frygt taget Flugten til en Mestis, med hvem hun levede i naturligt Ægteskab; at hun derpaa fire Maaneder derefter var bleven greben, og bragt ud til Plantagen, hvor hun fik 24 Cardwhips (Kat) og Dagen derpaa atter 24; at hun siden fik ovennævnte Kjæde paa og blev sendt ud i Marken. Hun forklarede fremdeles, at hun, omtrent fjorten Dage førend Forhøret, var bleven lagt paa Jorden, og, efter Mesterknegtens Befaling, havde faaet 54 Cardwhips. Samme Dags Eftermiddag kom Plantageeieren derud og lod hende give endnu 12 over Skuldrene. Hun havde nu altsaa i alt faaet af disse Barbarer 114 Slag. Fire og tyve Timer efter at denne ulykkelige Skabning var bragt

syg ind i Sygehuset, befalede Mesterknegten, at hun skulde gaae ud, og paastod, at Doctoren havde sagt Planteuren, at hun ikke var syg, og at denne derfor havde befalet, at hun skulde pidskes paa ny. Dette skede ogsaa, og hun fik nu atter 22 Cardwhips.

Nu fremtraadte Planteuren og hans Mesterknegt. Den første søgte vel at gjøre adskillige af hendes Forklaringer til Løgn, men den eneste Grund, som han kunde anføre for denne umenneskelige Behandling, var: 1) at hun var løben bort, og 2) at hun havde været uforskammet mod Mesterknegten. Den sidste, som var en Irlænder, erklærede, at han, efter Planteurens Ordre, havde ladet hende arbeide i Marken og give de forhen anførte Cardwhips. Jernkjæden havde hun, som Maron, kun baaret 4½ Maaneder, hvilket han ansaae for at være meget mildt, da andre Negere, som havde været saa længe Maron, have maattet bære den i tolv Maaneder. — Til at caracterisere denne Barbars Tænkemaade, behøver man kun at anføre hans eget Udsagn i Retten: at han havde ladet Peggy give halvtresindstyve Cardwhips, fordi hun (efter hans Kones Fortælling, da han kom hjem) i Planteurindens Overværelse havde kastet den Hakke, *) hun arbeidede med i Marken, fra sig, og sagt: dette er ikke Arbeide

*) Efter Planteurens Tilstaaelse var det kun Enden af Lænken, som hun havde kastet hen med de Ord: "Er det en Kjæde for mig? Den er for en Oxe, ikke for et Menneske."

for mig, der kunde have enhver blank Mand i Landet, jeg ønskede mig!" — Sandelig, en saadan Djevel i menneskelig Skikkelse, fortjener ikke at tælles blandt civiliserede Mennesker.

Planteurens øvrige Forklaringer gik for det meste ud paa, at Peggy havde været opsætsig mod hans Kone, og denne Opsætsighed bestod i nogle Udtrykke, der umuelig kunde fornærme nogen i en saadan Grad, uden en saadan Madame.

Jeg vil ikke end mere forøge den Harme, som enhver, der ikke hører til ovennævnte Planteurs, Planteurindes og Mesterknegts Race, unegtelig maa føle ved det, der her allerede er fortalt, og jeg forbigaaer derfor alle de for Menneskeheden saa fornedrende Yttringer og Omstændigheder, som dette Forhør ellers indeholder. Men ubegribeligt maa det forekomme enhver, at Landstinget har kunnet frifinde denne Planteur, og dømme, at den ulykkelige Negerinde skulde igjen udleveres til et Menneske, der i saa høi en Grad havde mishandlet et af sine Medmennesker. Landets høieste Domstoel har imidlertid kuldkastet denne Dom, og dømt Planteuren for sit skammelige og lovstridige Forhold til at bøde 1000 Rdlr. og til at have sin Ret til Negerinden Peggy forbrudt.

I et Tillæg til det i Minerva indførte Actstykke, siger dette Maanedskrivts Udgiver: at han i sin Fortælling har undertrykt de paagjeldende Skyldiges Navn, fordi hans Skriv-

ter hverken ere eller nogensinde skal vorde en Kag, hvorpaa nogen, han være hvo han vil, skal opslaaes til Vanære; heller ikke er det Personen, men Handlingen og dens Aand, det gjelder om at vurdere og fordømme.

Altsaa skulde Publiciteten, den eneste Domstoel, som slette Handlinger, der formedelst Laugsaand eller Localfordom ikke kunne straffes efter Fortjeneste, den eneste Domstoel, der kan straffe den Frække, som ikke agter en efter hans Stilling ubetydelig Pengemulct for nogen Straf, altsaa skulde Publiciteten ogsaa i dette Tilfælde være paalagt Lænker? Altsaa skulde vore sorte Brødres Voldsmænd endog være fritagne for, at blive offentlig nævnte? Nei, lader os aldrig samtykke heri af utidig Delicatesse. Skjændsel, evig Skjændsel over den, der saaledes mishandler Guds Billede! Var det muligt, at opreise en Kag paa Toppen af Chimborasso, saa skulde jeg være den første, der skulde opslaae hans Navn der til evig Vanære.

Blandede Nyheder.

Kotzebue lader nu Holbergs pandtsatte Bondedreng optræde i Tydskland som "ein Gimpel auf der Messe." Ogsaa Jeppe paa Bjerget har han omarbeidet paa Tydsk og indført i sin dramatiske Almanak.

Provindsialbogsamlingen i Maribo, som er oprettet 1795, eier nu 3000 Vol. Stiftelsen har i aarlig Indtægt over 200 Rdlr. Ingen af Bestyrerne modtager noget Honorarium.

Madame Rungsted debuterede den 29 i Borgermesterfamilien, og udførte sit Spil saaledes, at der ikke er nogen Tvivl om hendes Brugbarhed for Theatret, fornemmelig i borgerlige Huusmødres Roller. Hun er den, der nærmest vil kunne betræde Jomfru Winthers Plads. I Borgermesterfamilien syntes hun lidet for ung til at kunne være Michel Borgermesters Moder.

I Septembermaanedshefte af Archenholz Minerva findes der et Stykke, hvori der tales meget fordeelagtig om Dannemarks nuværende Forfatning. Vor Regjering tilraades deri, at lade grave en stor Canal fra Mundingen af Trave til Glückstadt eller Størens Munding: et Forslag, som de klogeste Patrioter tilforn have gjort, da Seiladsen paa Nedreelven derved vilde blive af stor Vigtighed for Dannemark. Det Petersborgske Hof skal for nogen Tid siden have havt den Idee, enten i Lübeck eller ved Elben at lade anlægge et stort Depot af Russiske Producter. Ligeledes skal der for ikke længe siden have havt i Sinde, at lade grave en femten Alen bred Canal fra Trave til Elben, paa det Vilkaar, at Dannemark, Hannover, Hamborg og Lübeck skulde tilstaae Rusland, som den entreprenerende Deel, visse Territorial-

rettigheder og Transittolde. Fra 1 Nov. 1803 til Enden af Januarii 1804 er der imellem Dragøe og Skagen forgaaet flere Skibe og Varer end en saadan Canal vilde koste.

Efter Hempels Avis faae vi i næstpaafølgende Vinter endnu et offentlig Skuespil paa Hoftheatret, hvor endeel unge Konstnere af begge Kjøn skulle opføre Comoedier under Hr. Instructeur Rossings Direction. Det skal være en Planteskole for det store Theater. Som Rygte fortæller samme Avis: at den forhenværende Oberst v. Bretton er optaget i den Danske Adelstand, — at Amtmanden i Hadersleb, Hr. Kammerherre Møsting, indtræder i det Tydske Cancellie som Directeur, og at der endnu vil foregaae flere Forandringer i dette Collegium. — Efter Iversens Avis skal der, efter Sigende, være indgiven over 100 Ansøgninger om at blive Graver ved Assistencekirkegaarden, og deriblandt fra Kongel. Betjentere i Collegierne. — I Anledning af den Skipper fra Mallaga, som imod Anordningerne var gaaet i Land i Helsingøer, er der nylig blevet beordret Militaire, saavel Jægere og Husarer som Infanterie, for Dag og Nat at holde Vagt omkring Stranden ved Helsingøer og Snekkesteen, og forekomme, at ingen uden forordnet Pas skal indsnige sig i Landet. De Militaire ere forsynede med skarpe Patroner.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 6.

Den 2 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Reisen til Jægerspriis.

"Til Jægerspriis!" — "Top!" sagde min Fætter Tobias, og alle de Omkringsiddende gjentoge hans Ord. — Reisen blev bestemt til den 15 Junii Kl. 4 om Morgenen, og neppe havde Solen kastet sine første Straaler ind i mit Sovekammer, førend Postillionen tudede uden for min Dør. Hurtig som en Lynstraale sprang jeg op af Sengen, og see! min Fetter Tobias sad allerede ganske gravitetisk paa Vognen og røgede af sin Meerskumspibe.

Efterretningerne om Debatterne i Regensburg og i den Bataviske Republik pleier

man sædvanlig at springe over i Aviserne, og Beskrivelsen over Præperationerne til en Lystreise kunne lettelig have samme Skjebne. Altsaa til Sagen.

Vi havde foresat os, at være ved Nørreport i det seneste Kl. 4½, men det gik hermed, som med saa meget andet i Verden, vi kom der ikke førend Kl. 6. Vi havde Fruentimmer med os, og disse bidroge, imellem os sagt, ligesaa meget til at forlænge, som til at forkorte Tiden. Min Fetters Kone havde en ny Hat paa, som hun Dagen tilforn havde givet 5 Rdlr. for, og denne ulyksalige Hat, hvis hele Takkelage skulde kalfatres, var Aagsag i, at Reisen blev forhalet. Dog, en Hat er ikke saa ubetydelig en Ting, som man maaskee troer. Har en Handske kunnet give Anledning til en blodig Krig, saa maa en Hat jo vel kunne forsinke en Reise!

Da vi vare forbi Nørrebro mødte der os en ubehagelig Lugt, og et Syn, der var endnu langt ubehageligere. Det første er man vant til, men det sidste er sjeldnere. Endeel Slaver vare i Færd med at rense Afløbet fra de vederstyggelige Skarngrøvter, som findes lige for

Vibensallee, og især om Sommeren udbrede en pestagtig Uddunstning rundt omkring sig. I dette Gifthul stode nogle Slaver ganske nøgne lige til Beltet, og kulsorte over hele Legemet af det Skarn, som de ragede i; de rakte nogle andre, som stode paa Broen, hele Spande fulde af denne Uhumskhed. Man forfærdes ved at see, endog Forbrydere brugte til saadant et Arbeide. Jeg lod Vognen holde, og blev nu end mere forfærdet ved at høre, at disse Ulykkelige paatoge sig denne afskyelige Forretning for Betaling. Hvor dybt kunne Misgjerninger ikke styrte Mennesket! Hvor dybt kan den Straf, der skal forbedre Forbryderen, ikke fornedre ham! — Jeg følte et besynderligt Slags Medynk med disse Slaver, og mønstrede med et ustadigt Øiekast deres Ansigter, for om muेligt at læse deri, hvorvidt de fortjente denne Skjebne. Men det løb alt i eet for mig. Jeg greb hastig i Lommen, tog, uden at tælle dem, nogle Smaapenge, kastede dem ud iblandt disse Ulykkelige, og lod Vognen rulle afsted. Jeg kom nu i en heftig Strid med min Fetter angaaende dette Optrin. Han meente, at man med Føie kan bruge Slaver til det foragtelig-

ste Arbeide, — jeg derimod, at det var godt, om man kunde undgaae at paalægge dem Forretninger, der ufeilbarligen i høieste Grad maae svække deres Sundhed. Under denne og andre saadanne Discourser naaede vi en Landsby paa samme Maade, som mangt et Menneske naaer Lykkens Tempel, — uden selv at vide noget deraf. Vi stege af i Kroen, hvor Værten førte os ind i Storstuen. Denne Stue var udpyntet med mange Skilderier. De, der især tiltrak sig mine Medreisendes Opmærksomhed, vare Ludvig den Sextendes og hans Dronnings Henrettelse. De gave os Stof til en heel Times Samtale. Den var ikke uinteressant, og jeg ønskede gjerne at meddele mine Læsere den, men Conjuncturerne byde mig at tie dermed. Min Fetter Tobias er et Menneske, som ved alle Leiligheder siger sin Mening reent ud, og som ogsaa denne Gang tog Bladet fra Munden; men for ikke at gjøre hans Synder til mine, vil jeg hverken in extenso eller udtogsviis anføre noget af hvad han sagde her. Desuden kan det jo heller ikke nytte at tale om Folk, som ere døde og borte.

"En Flaske Gammelviin!" raabte min Fetter til Verten, "for at forslaae de fæle Grilter, som jeg har samlet her i Hans Stue!" — "I min Stue?" svarede Værten: "De er den første, der taler saaledes til mig." — "Ja, netop i Hans Stue! Hvorfor slænger Han ikke disse fordømte Billeder Pokkeren i Vold? Er det noget at hænge op i en Stue, hvor Folk komme for at adsprede sig?" — "Ih, min Herre! — jeg begriber ikke," svarede Kromanden ganske perplex, — "det er rare Stykker, — de have saamæn kostet mig to Rdlr." Af Forbittrelse tog min Fetter de to Skilderier ned af Væggen, rev Kobberstykkerne ud, slængte dem hen ad Gulvet, og trak derpaa tre Rdlr. op af Lommen og gav Værten dem med disse Ord: "Er han nu fornøiet?" — Værten løftede paa Huen, skrabede med Fødderne, og tilkjendegav ved et Slags Pantomine, at de tre Rigsdaler vare ham kjerere end Skilderierne. — Læseren seer af det Hele, at Samtalens Heftighed havde bragt min Fetter i et Slags Extase, hvori han paa en sandselig og beskuelig Maade tilkjendegav sine Tanker.

Kropigen, hvis sunde og friske Kinder mindede os om, hvad vore Kjøbenhavnske Jomfruer kunde være, dersom der ikke existerede Assembleer Baller og Masquerader, løb af og til ud i Forstuen, hvor en ung, firskaaren Bondekarl gjorde paa sin Viis Amour med hende. Hendes Øie sagde, hvad hendes Hjerte følte, og vi erfarede snart, at hun til Michelsdag agtede at træde i Ægteskab med velbemeldte Karl. "O, almægtige Kjerlighed!" udraabte jeg, "du er en kostbar Diamant, som tindrer med lige megen Glands i Bondens Hytte og i Forstens Palais! Du er en Bancoseddel, som, uden at være afhængig af Coursen, validerer i enhver Haand, enten den styrer Plougen eller et Scepter." Jeg spurgte hende: "Har Hendes Kjereste noget til Bedste?" — "Jo," svarede hun, "250 Rdlr.?" — "Men hvor er det mueligt, at I kunne bosætte Eder for 250 Rdlr.?" — "O jo, gode Herre," svarede hun, "det lader sig nok gjøre: min Niels kan arbeide dygtig; om Sommeren kan han tjene sine 4 Mk. om Dagen." — "Men om Vinteren" — "Ja, saa maae vi leve af det, vi have tjent om Sommeren; — jeg kan desuden ogsaa tjene lidet

med mine Hænder." — Mit Hjerte var gjennemtrængt af Glæde ved at finde Mennesker, der opfyldte Naturens første Bud, uden at frygte for det Arbeide og den Møie, som ventede dem i deres Ægtestand. — O, tænkte jeg ved mig selv, i Kjøbenhavn koster Brudesengen allene 250 Rdlr.! Der spørger man først sin Formue og siden Naturen: bør du givte dig? — Den Kjøbenhavnske Pige skal endnu fødes, som giver sig i det Forsæt at dele sin Ægtemages Arbeide og Møie med ham.

(Fortsættes.)

Om havarerede Varers offentlige Salg.

Det er bekjendt, at alle havarerede Varer, af hvilket Slags og hvilken Beskaffenhed de end maatte være, sælges paa offentlig Auction til den Hoistbydende, og der savnes aldrig Kjøbere dertil. Denne Gjenstand fortjener virkelig en alvorligere Undersøgelse, end man hidtil synes at have værdiget den.

De beskadigede Varer, som saaledes sælges, lade sig dele i to Classer: 1) De, der bru-

ges som Manufacturarticler, og 2) de, der bruges som Fødemidler rc.

Den Skade, der flyder af de førstes Salg, er betydelig, og giver Anledning til store Misbrug. Det Kattun, f. Ex., som, fordi det er beskadiget af Søen, sælges for en meget lav Priis, bliver siden trykket, og, naar det er trykket, er det meget vanskeligt at see, om det er havareret eller ei. I sin nye Skikkelse sælges det noget under den sædvanlige Priis, og kjøbes da af Folk, som holde paa Skillingen og lade Daleren gaae. Men inden man veed et Ord deraf, forvandles det til Laser. — Mangen en fattig Tjenestepige bliver paa denne Maade paa det uforsvarligste taget ved Næsen.

Den Skade, der flyder af havarerede Fødevarers Salg, er endnu langt betydeligere, og det er Publicum i det Hele taget, som lider derunder. Sundhedspolitiet skal vaage over, at der ikke sælges usunde Levnedsmidler, men ere Fødevarer, som beskadiges af Søvand, da ikke usunde? Hvo kan beregne, hvor mange Sygdomme der udbredes derved? Deres usunde Beskaffenhed medfører en saa meget større Skade, som det desværre er den Fattige, der,

for at spare, er meest redebon til at kjøbe saadanne Varer. Jeg har seet en Mand sælge Rosiner og Figener, der vare halv raadne, og som alligevel gik af som varmt Brød. Man bør ikke finde det underligt, at Sygdommenes Antal daglig forøges, naar saadanne Varer kunne sælges offentligen.

"Men" vil man spørge, "skulle havarerede Varer da aldeles ikke sælges? Skal man kaste dem i Søen?" — Herpaa maa jeg svare: at visse Varer, der ikke ere alt for beskadigede, nok kunne sælges, men under Betingelser og Indskrænkelser. Det er ikke billigt at give egennyttige Handlende Leilighed til at svige deres Medborgere, ja endog for en ussel Fordeels Skyld at udstrøe Sæd til mangen en Sygdom. Alle havarerede Varer burde, førend de sættes til offentlig Auction, undersøges af kyndige og upartiske Mænd, og naar de befandtes at være alt for beskadigede, burde de, uden Omstændigheder, kastes i Søen. For at forekomme, at der ikke skulde begaaes Bedragerie med Bomuldsvarer, f. Ex. Kattuner, burde det, under en anseelig Mulct, være enhver Kattuntrykker forbudet at trykke saadanne Varer, uden at sætte

et vist Stempel paa, hvoraf enhver kunde see, at det var havareret Tøi. Med Fødevarer burde der bruges endnu langt større Forsigtighed, thi her gjelder det om Menneskers Liv og Sundhed. Det burde være enhver forbudet at lade avertere saadanne havarerede Varer, forend han havde indhentet Sundhedscollegiets Attest. Det burde ikke være nogen tilladt, at sælge saadanne Ting uaabnede og paa Slump, som nu skeer, men de burde ordentlig aabnes; det bedste tages ud deraf, og det, som man befrygtede den mindste skadelige Følge af, uden Indvending casseres. — Hvor megen Ulykke kan der ikke stiftes ved havarerede Apothequervarers Salg? Jeg vil ikke paastaae, at de kjøbes og sælges igjen af nogen Apothequer, men hvo indestaaer os for, at det ikke kan skee? Hvad kan tænkes skrækkeligere, end at endog den Syge paa sit Sygeleie skulde føle de ulykkelige Virkninger af en saadan Misbrug?

Anecdote.

Da den for sin Kjæmpestørrelse berømte Italiener, Gilles, opholdt sig her i Kjøbenhavn,

gik han sædvanlig om Aftenen en god Tour, for at forskaffe sig nogen Bevægelse. Om Dagen lod han sig derimod ikke see uden for Penge. Han var saa høi, at man maatte tage Bunden ud af den Karet, han skulde kjøre i. Det traf sig just, at han paa een af sine Aftenpromenader var forlegen for at faae sin Pibe tændt. Da han blev en Vægter vaer, som stod paa en Stige og gjorde sin Gadelygte istand, gik han sans façons lige hen til Lygten, som i det mindste var fire Alen fra Jorden, rakte Hovedet frem som en Gaas, tændte, i det han sagde: "med Permission," sin Pibe, og traskede derpaa afsted igjen. Man tænke sig Vægterens Bestyrtelse, da han blev et saadant Gefjæs vaer lige ved Lygten. Vægteren skyndte sig ned af Stigen, og troede fuldt og fast, at det var den skinbarlige Lucifer, som havde fundet for godt at tænde sin Pibe i Lygten.

Blandede Nyheder.

Bogtrykkeriet i Christiansand er nu i de saakaldte Helliges Hænder. Den forhenværende Factor er taget derfra, fordi han, efter Sigende, ikke har kunnet beqvemme sig til at være

Haugianer. Han har maattet vige for en vis hellig Ruberg. Manden har i 15 Aar tjent den forrige Eier, Hr. Raadmand Gluckstad, tro og redelig, og beder sidstnævnte offentlig om, at han, dersom der atter skulde indtræffe en Forandring, maatte komme i sin forrige Vei, for at ernære sig, sin Kone og sine fire Børn. — Hans Nielsen Hauge, General en Chef for den hellige Troup, har i den hellige Avis taget til Gjenmæle mod den i Iversens Fyenske Avis, efter Bladet Dagen, indrykkede Efterretning angaaende de to Tønder Guld, han som en eenfoldig Bondesøn har tilpræket sig. Hans Apologie er baade til at lee og græde over. "Mit Betroede er til at aagre med," siger han selv, og dette er maaskee den eneste Sandhed, det hele Avertissement indeholder. Han anfører i øvrigt en Hob Pølsesnak om Paven, Djevelen, Johannes, Hus og Bibelen. Men det Latterligste af alt er, at dette Menneske endog beraaber sig paa vore Tiders Oplysning. Himmelen forbyde, at de to Tønder Guld, som Hauge skal have høstet ved sit Project, end mere skulde forøge Apostlernes Tal!

Hr. Biskop Bugge vil fra 1 Martii 1805 i Forening med adskillige andre Mænd udgive et Skrivt under Titel af Trondhjemsk Almueblad. Det bliver fornemmelig af oeconomisk Indhold. Hver anden Uge skal der udgaae et halvt Ark, og Aargangen skal koste

16 ß. Hensigten er ikke Fordeel, og man er endog villig til at udgive det med Tab.

Hr. Justitsraad Pram har i Trondhjems-avisen paa en meget forbindtlig Maade taget Afsked med sine Landsmænd. Han kan ikke noksom rose den Gjestfrihed og den forekommende Godhed, som han allevegne har mødt i de fire Maaneder, han har opholdt sig i denne Stad.

Efter Iversens Avis siges der: at Hr. Riffelsen har faaet en anseelig Belønning af Kongen for sin Opfindelse af Harmonica, — at Portd'epeerne skulde aldeles afskaffes og at Officiererne derimod skulle have forskjellige Cocarder og korte Trøier, — at man i Odensee faaer et fast Theater, da Skuespilhuset skal være kjøbt til det Nestvedske Skuespilselskab, og at dets Indvortes betydeligen forbedres og forskjønnes.

Paa Citroner sporer man nu stor Mangel. En eneste Casse, hvori der kun findes imellem 2 til 300 Citroner, er paa een af de sidste Auctioner i Kjøbenhavn bleven betalt med 30 Rdlr. Dersom der ikke inden Martii Maaned komme friske, saa venter man at Prisen vil blive 50 Rdlr. — Restaurateurerne, der restaurere de Friske og bryde sig lidet om de Syge, have derfor viseligen forhøiet Prisen paa et Glas Punsch til 10 ß.

Kjøbenhavns Boglader falbyde allerede Pestens Kjendemærker, Opdagelse og Standsning.

For at forebygge at de Klæder, som den Altonaer Fattiganstalt uddeler, ikke sælges i Hamborg, og at de, som de Fattige i Hamborg faae, ikke feies ud i Altona, have begge Fattiganstalter nu forsynet disse Klæder, saavelsom alt hvad de ellers uddele, med Stempel. Man har nu altsaa ikke allene stemplet Papiir, men endog stemplede Klæder.

Ved Hr. Sandflugtscommissair Thorlunds Bestræbelser er der i Hvetbo og Jerslev Herreder gjort de fortræffeligste Foranstaltninger til Sandflugtens Dæmpning. I Aaret 1802 saae man den i Nørre-Voresaae By bedække nogle Bygninger, Enge, Tofter og Hauger, og gjøre Landeveien og Kjørselen fra og til nogle Gaarde næsten ufremkommelige ved høie Sandbjerge, som truede mange Familier. H. K. H. Kronprindsen betragtede samme paa sin Gjennemreise med et rørt Hjerte og lovede den kraftigste Hjelp. Hr. Thorlunds Nidkjerhed har nu forvandlet disse rædsomme Sandbjerge til behagelige Sletter. Sandet er ført ganske bort fra Bygningerne og Landeveien, som paa begge Sider, saavelsom Sandbjergene og Udhulingerne ere beklædte med Tang og Tørv. Ved Opmaalinger i Aarene 1797 og 1800 var Sandet ved vestlig Stormvind drevet adskillige tu-

finde Alen ind over forhen gode Græsgange og Agerland, ja at endog Bygningerne tildeels havde taget Skade. Mange tusinde Alen maatte ved Udskiftningen taxeres som ganske ubrugelige. Men i Saltum Sogn er nu alt ødelagt Agerland forvandlet til Kornagere og Græsgange. Denne Forbedring blev tilveiebragt ved omhyggelig Plantning og Udsæd af Klitter. — Nærværende Stykke er et Udtog af en Efterretning, som Hr. Landmaaler Lyngbye har meddeelt i Aalborgavisen.

Mangen en ædel Handling oplever man ofte i vort Fædreneland, uden at Aviserne, som dog ellers udbasune de ubetydeligste Ubetydeligheder, tale et Ord derom. Saaledes have tre Fiskere paa Nejem, en liden By, ikke langt fra Nexøe paa Bornholm, for to Aar siden, to Dage forend Juul, tilsat Livet, da de i et meget haardt Veir vilde redde Folkene paa et strandet Skib. De vare alle tre Ægtemænd og Fædre. Deres ædle Daad er ikke engang bleven besjungen i en Vise og deres trængende Familie har endnu ikke nydt den ringeste Understøttelse. Disse Mænds Navne var: Jens Hansen, Peer Hansen og Jørgen Morten. Men Anmelderen er overbeviist om, at deres efterladte Enker, naar de melde sig hos det Selskab, som belønner Ædel Daad, sikkert ville faae den for druknede Menneskers Redning ud-

satte Belønning, som disse kjekke Fiskere have gjort sig saa fortjente til.

I Aachen har man nu en Naalefabrique, hvor man ved Hjelp af Børn paa 8 til 10 Aar fabriquerer dagligen en Million Knappenaale. Man mener, at man endog med Tiden vil kunne drive det til tre Millioner.

I Frankrige har en oeconomisk Skribent paataget sig det utaknemmelige Arbeide, at udregne hvor meget Brød, der fortæres i dette Rige blot til Frokost, og han har da opdaget, at hver Frokost koster 11 Millioner 480000 Franker, — altsaa maanedlig 45 Millioner, — som udgjøre mere end mangt et Kongeriges Indkomster. — Den, som hos os vilde gjøre en lignende Beregning over vore Italienske Frokoster, maatte kunne udbringe en Sum, der overstiger mangt et Keiserdømmes Indtægter. Der gives de Mennesker, som, for at bruge et Udtryk, der i denne Tid er i Velten, per fas et nefas, behøve 4 a 6 Mk. til hver Frokost.

De Engelske have taget tre Spanske Fregatter med Skatte fra America. Nogle regne Værdien for 4 Mill., andre for 10 Mill. Pjastre.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 7.

Den 5 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Tankens Yttring.

(Fortsat.)

Hvad her er sagt om Yttringer mod Religionen, lader sig med nogen Indskrænkning ogsaa anvende paa Yttringer mod Staten. Gives der noget Land, hvor man nogensinde i Ordets vidtløftige Begreb har betjent sig af Skrivefriheden, saa er det Engelland. Man har yttret der Sandheder, som i enhver anden Stat vilde havt den alvorligste Straf til Følge. Allerede Rabener har sagt: "I Tydskland vilde "jeg ikke vove at sige en Landsbyskolelærer de "Sandheder, som i London en Lord-Erkebisp

"man høre paa og tie til eller forbedre sig."
Alt dette uagtet gives der lige til dette Øieblik intet Folk, som med større Nøiagtighed følger enhver af Regjeringens Beslutninger, intet Folk, som med mere Selvopoffrelse fremmer sit Lands Tarv, end netop Engellænderne. Kan der være noget kraftigere Beviis paa, at Trykkefriheden ikke stifter saa megen Skade, som visse Mennesker ville indbilde os? Man har derimod utallige sørgelige Exempler paa, hvad de Nationer ere blevne til, hvis Tænkeævne man ængsteligen bevogtede, hvis mindste frie Yttring man straffede som Forbrydelser. Engelland har, under den meest uindskrænkede Trykkefrihed, opfyldt af Fritænkere og urolige Hoveder, svunget sig op til den første Nation i Europa; Spanien derimod med alle sine Inqvisitioner og Forfølgelser mod Fornuften, er sjunket i samme Grad, som hiint er steget. En god Regjering behøver ikke at frygte for Sandheden; en slet vil endog der, hvor man hverken kan læse eller skrive, omsider berede sin egen Undergang.

Man har tusinde og atter tusinde Gange søgt at skildre den store Skade, som flyder af

Trykkefrihedens Misbrug. Men hvad er denne Skade mod de store og uberegnelige Fordele, som hele Stater og Nationer i hele Aarhundreder kunne høste af Trykkefriheden? Hvilken Frihed bliver overalt ikke misbrugt, og hvorfor skulde Trykkefriheden undgaae den Klippe, som de fleste menneskelige Ting støde an imod? Hvilket herligt Middel er den derimod ikke for enhver ædel og selvtænkende Statsstyrer til at fremme Folkets Held, opdage Feil, hvor de findes, og afhjelpe dem, hvor det er mueligt? Dog, alt dette er saa ofte sagt, at det næsten er overflødigt at gjentage det, og der gives neppe noget cultiveret Land, hvor man ikke i det mindste vil lade, som om man hyldede disse Grundsætninger, thi hvo vil vel i vore Dage have Navn for at hade Oplysning og Sandhed? — Men desuagtet hersker der dog en frygtelig Aandsdvale blandt Menneskene. Det sextende Aarhundredes Fanatisme og Forfølgelsesaand er næsten forsvunden i de fleste Europæiske Lande, men en rædsom Taushed og fornedrende Hykklerie have tildeels indfundet sig i hines Sted. Selv i vor Hovedstad har Tonen ganske forandret sig.

Det være langt fra, jeg vil paastaae, at den Tone, som for en Tid siden tildeels herskede især i den ephemeriske Deel af vor Litteratur, var den, som enhver, der ønsker sit Fødelands Tarv, kunde billige. Den var Frækhedens Stemme, og den er næsten ligesaa skadelig som Hykleriets. Men hvo kunde nære det upatriotiske Ønske i sit Bryst, at Sanhedskjerlighed, forenet med Agtelse for alt, hvad der fortjener Agtelse, skulde bandlyses i vort Dannemark? — Og hvor let kunde det sidste ikke blive Tilfældet, naar enhver, der føler Kald til at sige Sandhed, bortskræmmes af Conjuncturerne? — "Hvilke Conjuncturer?" vil man maaskee spørge; — man tilgive, at jeg stiltiende forbigaaer denne Punct.

Hvad den sidste Trykkefriheds forordning angaaer, da vil jeg ikke indlade mig paa at bedømme den, uagtet denne Forordning selv berettiger mig dertil. Jeg troer, at enhver Lov, førend den gives, veies og prøves saa nøie, som muligt. Naar den eengang er udstædt, bør den af enhver god Undersaat i alle Maader efterleves. At gjøre skrivtlige eller mundtlige Indvendinger derimod, kunde lettelig bidrage til at svække den for enhver Lov saa nødven-

dige Anseelse. — Anonymitetens Ophævelse og den for enhver Forbrydelse mod Staten og Religionen bestemte strænge Straf gjorde Tiden og Omstændighederne nødvendige, og vare en uundgaaelig Følge af de Misbrug, som nogle Skribenter gjorde sig skyldige i. At det har havt Indflydelse paa vor Litteratur, ligger imidlertid aabenbart for Dagen. Der er siden den Tid ikke udkommet uden nogle faa strafværdige Skrivter, — men, ak! der er ogsaa kun udkommet meget faa virkelig frimodige! — Anonymitetens Ophævelse har havt den Følge, at mangen en for hele Staten gavnlig Sandhed maaskee døer med den, der nærmest kunde meddele Verden den. Hvor faa ere ikke de Mennesker, hvis borgerlige Stilling tillader dem at tale saaledes under deres Navn, som de vilde tale, dersom de kunde være anonym? — Staten synes at kunne være tilfulde betrygget mod enhver Misbrug af Trykkefriheden, naar det var Forlæggeren eller Bogtrykkeren paalagt, at indestaae for Skrivtets Indhold og at opgive Forfatteren, naar det fordredes af ham.

At man ikke bør have Tilladelse til at gjøre skrivtligen, hvad man ikke maa gjøre mundtligen, derom er ingen Tvivl. Hvorfor skulde den, der fremsætter en Beskyldning paa Prent, gaae fri, og den, som yttrer den mundtligen, straffes? — Men ved at bestemme, især legemlig, Straf for Forbrydelser mod Trykkefriheden, møder der næsten altid den Ubehagelighed, at f. Ex. Pasquillanten og den maaskee alt for ivrige Sandhedsven lettelig komme til at staae i een Classe. Hvor meget jeg end er overtydet om, at ingen, undtagen den virkelig onde og formastelige Skribent, vil blive straffet under saa ædel en Regjering som den Danske, saa kan den sandhedselskende og frimodige Forfatter dog let tabe Modet, naar han betænker, hvilke alvorlige Straffe der er fastsat for Forseelser mod Trykkefriheden.

(Fortsættes.)

Reisen til Jægerspriis.

(Fortsat.)

Vi fortsatte nu vor Reise, og havde Leilighed til at anstille adskillige Betragtninger over

Gjenstande, som ikke kunne andet end interessere enhver, der ønsker sine Medmenneskers Vel.

Den, der gjør en Reise igjennnem Sjælland, maa enten stoppe Bomuld i Ørene, eller og tage en god Pungfuld Smaapenge med sig. Man kan ikke kjøre nogle tusinde Skridt uden at træffe et Led, hvor en priviligeret Tigger har bygt sin Rede, og ikke halvtredsindstyve, uden at forfølges et godt Stykke Vei af en Flok Tiggerborn. Paa Theatret skildres Landet som et Opholdssted for Jordens lykkeligste Sønner, men naar man kun kommer to Mile udenfor Hovedstaden, erfarer man strax, at det Hele for det meste kun er Illusion. Lige fra Kjøbenhavn til Jægerspriis, som ligger syv Mile derfra, finder man Tiggere i Hobetal. Man skulde troe, at der næsten intet Fattigvæsen existerede paa Landet. Jeg stødte her paa en firsindstyveaars Olding, der havde været med vore Tropper i Holsteen, da Peder den Tredie truede os med Krig. Hans hele Indtægt af Sognets Fattigvæsen var, efter hans Sigende, kun 8 ß. ugentligen. Jeg mødte gamle Koner omtrent af samme Alder, der ligeledes kun havde nogle ubetydelige Skillinger om

Ugen at leve af, kort sagt, jeg fandt allevegne, at Fattigvæsenet paa Landet maa være det fattigste Fattigvæsen i hele Riget.

Sæderne paa Landet har jeg aldeles ikke fundet saaledes, som man f. Ex. seer dem skildrede i Høstgildet. De maa i det mindste have forandret sig meget, siden dette Stykke blev skrevet. Den Sygdom, som den nye Verden har beriget den gamle med, er nu meget almindelig blandt Bønderfolk. Bonden kalder den slet og ret Uting. For ikke længe siden skal næsten en heel Landsby have været plaget deraf. Uden Caffe og Brændeviin kan Bonden ikke leve, og Gigten, som hidtil for det meste kun har været Kjøbstædsmandens udelukkende Eiendom, har ikke anseet det under sin Værdighed, at opslaae sin Bolig i straatakte Hytter.

Oplysningen i Sjælland er endnu ikke kommen temmelig videre end Oplysningen i Hovedstadens Gader. Man har vel ligesom i disse ogsaa paa Landet hist og her anbragt nogle nye Lygter, men ak, de brænde næsten som Gadelygterne! — En Bondekone forsikkrede mig, f. Ex., at hendes Mand, som var en

Krøbling, var i sine Drengeaar bleven forgjort af en ond Qvinde. En Smed svor høit og dyrt paa, at siden den Tid, den nye examinerede Læge var kommen ud til dem, kom næsten dagligen et Menneske til Ulykke. "Snart brækker een et Been, snart en Arm; og alle blive til Krøblinger," sagde han ganske troskyldig. "En Barselkone, som han skulde forløse, havde han — man tænke engang! — revet Leveren ud af Livet." Saadan ufornuftig og overtroisk Snak hørte jeg næsten, hvor jeg kom hen. Min Fetter Tobias korsede sine Hænder, og jeg, — jeg beklagede mit Fædreneland, at een af de nyttigste og værdigste Stænder endnu er i saa høi en Grad tilbage. Hvortil nytter det, at de Lærde bryde deres Hoved med at skrive Bøger for Landalmuen, naar Landalmuen ikke læser dem, naar den ikke kjender nogen anden Glæde end sandselig Nydelse, naar den som et Umælende næsten ganske overlades til sig selv? — Dersom Folkelærerne altid vare, hvad de burde være, saa vilde det ogsaa staae bedre til med Bondens Oplysning. Min Fetter Tobias gjorde her den Anmærkning, at det maaskee vilde være gavnligt, at Agerdyrker og

Folkelærer vare to forskjellige Ting, og at Præsten blev saaledes lønnet, at han ganske kunde leve og virke for sin Menigheds Dannelse og Oplysning.

(Fortsættes.)

En ny Samling af Rariteter.

Min Herre!

Den Samling af Rariteter, som for ikke længe siden med saa megen Bram er bleven anmeldt i Deres Skilderie, bærer ikke Vand mod den, jeg eier. For at tjene Dem og hele den curieuse Verden, vil jeg her meddele Dem en Beskrivelse over nogle af mine Rariteter.

En Taksigelsesskrivelse fra en Mariner til Expræsten for den Opbyggelse, som han har fundet i hans Skrivt. Den er skreven paa en Lap Papiir, som ikke er større end en Sølvskilling, og kan, naar den rulles sammen, stikkes igjennem et Naaleøie.

Et Par Pund indvortes Lys, støbte i Niels Hauges Lysestøberie: De ere egentlig bestemte til at tænde Lys i Mørkets Børn, og koste 10 Rdlr. Pundet. NB. Disse Lys

kunne ogsaa tilbyttes for Tydske og Danske Bibler, gamle Psalmebøger 2c.

To Malerier, hvoraf det ene forestiller ti svære Bønderkarle, der trykke et diende Barn ihjel, som den onde Aand boer i, og den anden en stor Sal, hvor en heel Skare eenfoldige Mennesker ere forsamlede og høre hellige Forelæsninger. Man seer ogsaa blandt disse mange Grenaderer, Matinere og andre Krigsfolk, som høre ganske andægtig paa Taleren.

Niels Hauges Silhouette — ikke større end Hovedet af en Knappenaal, forfærdiget af en meget berømt Konstner og indfattet i en Brystnaal, som har den forunderlige Kraft, at den, der bærer den, kan omvende dem, der vandre i Mørke, og, uden at forskrive sig til Fanden, i sin Tid fortjene to Tønder Guld derved.

En Samling af meget vigtige juridiske Raad for enhver, som ikke har Raad til at kjøbe Raad hos Raadsherrer og Procuratorer, samlede af en Raadmand.

E. Sk. Af Mangel paa Plads kan man for denne Gang ikke levere mere heraf, men da enhver veed, at jo længere

Rariteter ligge, des rarere blive de, saa haaber man, at Læseren ikke vil tabe noget ved denne Opsættelse.

Udgiveren.

Blandede Nyheder.

Hidtil havde kun Bryggerne og Skipperne i Kjøbenhavn et Laugshuus. Nu er ogsaa Skræderkroen bleven forvandlet fra en Kro til et Laugshuus. Det gamle Skildt med Staden Bremen paa er blevet taget ned, og et andet Skildt sat i dets Sted.

I Kjøbenhavn har man nu en Silhouetteur, der, i Følge en offentlig Bekjendtgjørelse, aftager Silhouetter, hvoraf de mindste ikke ere større end Hovedet af en Knappenaal. Tilsidst faae vi nok Silhouetter, der ikke ere større end Spidsen af en Knappenaal.

I Gothenborg i Sverrig har der ganske nylig atter været en betydelig Ildsvaade. Tre Hundrede Huse ere lagte i Aske, og Assurandeurerne i Engelland tabe ogsaa denne Gang meget ved denne Ildebrand. Det er en uheldig Stad!

Tyvene synes nu ret at have faaet Smag paa, at bryde ind i Kirker. I Wardals Hovedkirke, under Totens Provstie, ere "Tyve" gaaede ind igjennem et Vindue den 29 Sept. De have opbrudt et Skab bag Alteret og bortstjaalet en Kalk af Sølv paa ¾ Potter, med

Laag, ind- og udvendig stærkt forgyldt, overtrukken med konstigt Fillegransarbeide og emailleret Blomsterværk. Fremdeles: en ganske ny Messehagel af carmosinrødt Fløiel, garneret med dobbelte ægte Guldgaloner, en ganske ny Messeskjorte, et nyt Alterklæde, et forsølvet Døbefad og et Udtog af Alterbogen. — Besynderligt nok er det, at i Avertissementet angaaende dette Tyverie siges, at det er skeet ved "Tyve", ligesom det ikke kunde være skeet ved een Tyv. — Skulde Tyven i øvrigt være een af de saakaldte Hellige, saa har han her alt, hvad der hører til en Kirke i complet Stand.

Adskillige agtværdige Mænd i Trondhjem have for at opmuntre den indenlandske Industrie sat en Svensk Kone der paa Stedet istand til at kjøbe sig en Gaard, for med mere Beqvemhed at forfærdige Stolebetræk, Sigter, Halmhatte &c. Blandt disse Mænd har især Hr. Overbrandmester Lie taget sig af denne fattige Kone. Pottemager Essen Hagen sammestedsudmærker sig ved at forfærdige af brændt Pottemagerleer meget zirlige og smagfulde Vaser, Piedestaler til Uhre, Urtepotter &c. Da Trondhjem endnu mangler en Billedhugger, saa har han selv maattet udskjære og forfærdige Formerne.

Hr. Pihl, Præst i Christiania, som har udgivet et Skrivt om Teglbrænderie, roses meget i offentlige Blade, fordi han ved chemiske og saare kostbare Forsøg, ganske paa egen Be-

kostning har udfundet den ægte blaasorte Tagsteenglasur, som endog de dueligste Chemici have fundet saa fortrinlig, at man sætter de glasserede Stene fra hans Værk langt over de Hollandske. Hans Fortjeneste er saa meget større, som han har været saa uegennyttig at bekjendtgjøre det Hele. Det vilde være at ønske, at han ligeledes vilde bekjendtgjøre den hele Indretning af hans Glasurværk, og især den af ham opfundne Ovn, som ikke bruges til andet end Glasseringen.

Kongen af Sverrig har ophævet Toldafgivten af alle Fødevarer, som gaae til Pommern, og de kunne nu føres derhen uden anden Told end den simple indenlandske. Kronen har forbeholdt sig, at opkjøbe alle fra Skaane til Pommern kommende Kornvarer til Brug for sine Magaziner.

De Efterretninger angaaende Frankrige, som Posten har medbragt, ere meget glædelige og angaae meest Keiserens Kroning og den Keiserlige Familie: — i de Værelser, som Paven skal beboe i Thuillerierne, ere ligesaadanne Tapeter og Meubler anbragte som i de Værelser, han beboer i Vaticanet. — Tresindstyve Biskopper skulle ved Kroningen repræsentere de Catholske Religionsbekjendere. — Botanisten Ventenat har opdaget en ny Planteart og kaldet den efter Keiserinden: Josephinia, og Delalande har offentlig sagt: "Humboldt finder

formodentlig ogsaa blandt de 6000 Planter, han har medbragt, noget, som han kan hellige vore Souverains." — Paa Konstbroen har man nu plantet Grannetræer og anbragt Hytter med Kakkelovne i, hvor man midt om Vinteren kan nyde Sommerens Behageligheder.

Loyd's Evening-post, hvoraf det sidste Numer, dat. 19 Oct., er ankommet i Dag, indeholder blandt andet følgende: I Cuxhaven skal man nylig have anholdt et Russisk Skib; i Embden skal man have anholdt tyve Engelske Fartøier, men man haabede, at de snart ville blive frigivne igjen. — I Texel skulle, efter Sigende, alle de Skibe, der have Engelske Varer ombord, anholdes. — I Engelland har man nu en Dreng paa fire Aar, der kan blæse paa et Jagthorn saa godt som den bedste Trompeter; — en Engelsk Kjøbmand har nylig faaet for 70,000 Pund støbt Sølv fra Sydamerica, hvilket er saa meget mere mærkværdigt, som det kun bestaaer af forskjellige Kar, som de oprindelige Peruvianer have betjent sig af, og give Oplysning om dette Folks Sæder ꝛc. — Elfi Bays fornemste Favorit er nu et Engelsk Fruentimmer, som han har medbragt fra London og som han ganske lader sig regjere af. — Af Engelske Aviser udgaaer der i London dagligen over 30,000, og de koste Landet i det Hele 850,000 Pund aarligen.

Moniteuren fortæller, dog kun som et Rygte, at man i Engelland skal have givet Or-

dre til alle Engelske Krigsskibe, at føre ethvert Skib, som har Tømmer ꝛc. ombord, til Engelske Havne, hvor det skal have fuld Betaling for Ladningen. Men dette Rygte synes ugrundet.

Kokoppeindpodningen har nu ogsaa udbredt sig til Finmarken. Paa Øen Vadsø, 5 Norske Mile fra Trondhjem, ere i denne Sommer 175 Personer med Held blevne indpodede ved Studiosus Chirurgiæ Flor, som Kjøbmand Esbensen paa Vadsø havde ladet komme fra Kjøbenhavn.

En Bjergskotter har opfundet en Machine, hvorved et Barn paa ti Aar kan paa een Dag væve 36 Alen Fiskernætter, hver Alen 36 Masker bred. Den koster kun 25 til 30 Rdlr.

Stykker, som ere bestemte at opføres fra 8 til 20 November.

Den 8. De lystige Passagerer.
— 9. Daglønneren og Skjelmen i sin egen Snare.
— 12. Creditorerne og Skjelmen ꝛc.
— 13. De 7000 Rdlr.
— 14. (Onsdag) Sølvbrylluppet (Benefice).
— 15. Hværverne.
— 16. Octavia.
— 19. Hjertets Forvildelse.
— 20. Ringen No. 1.

Til Kongens Fødselsdag faae vi Dannequinderne.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 8.

Den 9 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

To ubetydelige Ting, som volde betydelig Uleilighed.

Den første af disse Ting er de to Døre til Børssalen. Disse synes at være ligesaa gamle som Børsen, altsaa 180 Aar, og ere derfor ikke allene meget skrøbelige, men endog af en meget underlig Constructur. De ere vanskelige at faae op, og naar man vel har faaet dem aabnede, falde de til som en Blyklump. Den, der vil ind, staaer næsten altid Fare for at støde den, der vil ud, omkuld. Paa en Tid, da Børsen, saa at sige, er Dannemarks Guldbørs, og hvor Alting florerer i Handelens Skyg-

ge, maatte det vel ikke være vanskeligt at anskaffe to nye Døre, der kunde lukkes ordentlig op og til. Overalt er det ikke let at indsee, hvorfor Indgangen til Børsen just skal være fra Siden af, og ikke lige for.

Den anden af disse Ting er de Møller eller Kors, der staae ved Indgangen til Frederiksbergallee. Hensigten dermed er at afholde Ryttere fra den Sti, som kun er bestemt for de Gaaende. Men hvorfor skulle disse Møller just være bevægelige? Næsten hvert andet Menneske faaer, især om Søndagen, naar der spadserer mange Folk her, ved dette evige Dreierie et Stød, og den eneste Nytte, det medfører, er den, at en Flok Drenge i Almindelighed more sig med at ride omkring paa Korset og foraarsage de Gaaende Uleilighed. Langt hensigtsmæssigere vilde det være, at gjøre disse bevægelige Kors til faste Bomme. De Spadserende vilde da forskaanes for mangt et stundom endog farligt Stød, og Drengene afholdes fra at lege paa Steder, der ere bestemte til offentlige Promenader.

Reisen til Jægerspriis.

Fra Kollekolle lige til Slangerup er intet synderlig mærkværdigt at see. De samme Koer, de samme Faar, de samme Heste og de samme Sviin møder man næsten overalt. Jeg troer, om Sterne selv beskrev sin Reise igjennem denne Egn, maatte den dog blive meget tør. Men saa umærkværdig Egnen er i vore Dage, ligesaa mærkværdig har den været i Oldtiden. Overalt seer man store Tingstene, hvor vore Forfædre have holdt Ret under aaben Himmel. Jeg tænkte mig ind i de Tider, da Dannekongerne selv reiste omkring i Landet og dømte imellem Borger og Borger. "Maaskee," tænkte jeg ved mig selv, "har den store Valdemar engang staaet paa den samme Plet, hvor du nu befinder dig." Mange af Fortidens Hædersmænd randt mig nu i Tankerne, og min hele Sjel var sysselsat med hine henrundne raae og uslebne, men maaskee lykkeligere Tider.

Veien til Slangerup — Dannemarks ældste Kjøbstæd, ja maaskee ældste Kongestad — er meget ubehagelig at kjøre. Jeg længtes efter at see Byen, og det varede ikke længe, førend vi vare der. Byen er i en høist usel

Tilstand, og dersom Hvidfeldt ikke forsikkrede os det, skulde man neppe troe, at Jomsvikernes Overvinder, Erik Eiegod, var født i denne Rede. Denne Konge skal, efter et gammelt Sagn, være kommen til Verden i en Gade, som kaldtes Klosterstrædet. Den er ikke mere til, og en Pottemager boer nu paa det Sted, hvor fordum een af Dannemarks mægtigste Førster har havt sit Slot. Saaledes udsletter Tiden endog den Plet, Jordens Sønner betragte som Foreningspuncten for al jordisk Vælde!

Udenfor Kirken paa Torvet ligge adskillige store Stene, der skulle staae i Byens Vaaben og som i ældgamle Tider ligeledes skulle have tjent til Tingstene, hvorpaa Kongen og hans Raad sadde, naar der skulde fattes nogen for hele Fædrenelandet vigtig Beslutning. Maaskee Erik Eiegod har siddet paa een af disse Stene, da han besluttede at drage mod Jomsvikerne, eller da han bestemte sig til at gjøre sin Pilegrimsreise til det hellige Land! Nu ligge disse Steenmasser, de eneste Mindesmærker fra hine daadfulde og mørke Dage, ligesom henslængte af Tilfældet. En affindig Bondekarl, ved Navn Ole, som driver omkring i Slange-

rup, sidder ikke sjelden ganske gravitetisk paa de Stene, der i Oldtiden vare et Hæderssæde for Konger, som fjerne Folkeslag skjelvede for. O, Tid, hvor er du grusom!

Vi sendte nu Bud hen til Klokkeren, for at faae Kirken at see. Han indfandt sig uforføvet. Kirkens Bygning er vel gammel, men ikke fra de ældste Tider. Imidlertid fandt vi dog her en Martyr, men Notabene af Træ, som fra de Catholske Tider endnu stod i en Krog og krympede sig som en Orm. Staklen havde ogsaa Aarsag hertil, thi han var bedækket med Blessurer og fuld af Blod, men i øvrigt saa usselt udarbeidet, at han snarere lignede et stort Skabilkehoved end en Martyr. Man foreviser ogsaa her et Røgelsekar, som ligeledes er fra de Catholske Tider. — De vigtigste Begravelser, man finder her, ere de Slangerupske Borgermesteres; altsaa finder man her en evig sovende Magistrat. Enhvers Navn og det Aar, hvori han regjerede, staaer tegnet paa Kirkestolene. Ved Alteret var Lugten af Ligene ganske utaalelig, og min Fetter Tobias kunde ikke begribe, hvor man, endog i vore Dage, kunde beqvemme sig til at begrave Liig paa saa-

danne Steder. Lige ved Choret ligger der en Borgermester og hans Kone. Det maa have været en meget snurrig Patron. Paa hans Liigsteen fortæller han selv i ret comiske Vers, hvorledes han i Livet har fornøiet sig med sin Ægtemage, og at han raader enhver at lade hans Been hvile i Fred. Han har ogsaa meget viseligen ladet Graven tilmure. Efter et Sagn skal en Muursvend, da han var i Færd med at reparere dette Gravsted, af utidig Nysgjerrighed have kiget derind igjennem et lidet Hul. Men hvad skede? En Borgermester er endog i Graven ikke at spøge med: Muursvenden mistede paa Stedet det ene Øie. — I Capellet saae vi Skelettet af et Barn (der just ikke nu mere var noget Barn), som havde ligget her henved 70 Aar, og desuagtet endnu for nogle Aar siden, da Laaget skulde repareres, blev fundet ufortæret, men ganske sort. Noget af det Linned, hvori det har været indsvøbt, var endnu ganske heelt.

Efter nogle Timers Ophold i Slangerup fortsatte vi vor Reise. Herfra lige til Frederikssund træffer man kun faa Landsbyer, men adskillige Gravhøie, som ingen kjender og ingen

skjøtter om at kjende. At Videnskabernes kronede Beskytter, Frederik den Femte, sendte Lærde til Arabien for at berige den orientalske Litteratur med nye Skatte og nye Opdagelser, var Frederik og hans oplyste Tidsalder fuldkommen værdigt, men hver sand Fædrenelandsven maa dog ønske, at han hellere havde anvendt denne Kongelige Rundhed paa Undersøgelsen af sit eget Lands Oldsager. Det er ubehageligt, at see de mærkværdigste Gravhøie, som maaskee Dannemarks første og største Konger ere jordede i, henligge saa ganske uændsede. Hvo veed, hvor mange vigtige Bidrag til Oldtidens Historie man maaskee endnu kunde finde i disse uændsede Gravhøie!

Frederikssund er et ganske net, men i ingen Henseende mærkværdigt Sted. Det begyndte at blive mørkt, og vi ønskede, inden det blev Nat, at komme til Jægerspriis.

Da vore Damer hørte, at vi partout maatte sætte over Vand, saa begyndte de en heel Jeremiade. Min Fætter Tobias befandt sig i en dobbelt Ild. Hans Kone canonerede løs paa ham fra den ene, og hans Svigermoder fra den anden Side. "Havde jeg vidst

det," raabte den ene, og "havde jeg vidst det," gjentog den anden. "Jeg bliver her," skreg den ene, — "jeg reiser ikke et Skridt videre," raabte den anden, — og naar først Fruentimmere blive enige om at kjævle, saa er Hundrede og Eet ude. "Børn! Børn!" raabte min Fætter, "det er kun et ganske lille Stykke!" — Men det var at kaste Olie i Ilden. Min Fætters Kone svor hoit og dyrt paa, at hendes Liv var hende alt for kjert til, at hun skulde sætte det til paa en Jægerspriisreise. — Men hvad var herved at gjøre? Over skulde vi, og over maatte vi. Endelig havde jeg her Leilighed til at finde en ny Stadfæstelse paa den Sandhed, at Alt i Verden er indrettet i den bedste Hensigt. Selv Qvindekjønnets Arvesynd, Nysgjerrighed, har sin Nytte. Vore Fruentimmer erfarede just nu af et Selskab, som kom tilbage fra Jægerspriis, at der opholdt sig der endeel Franske Damer, som vare klædte efter den nyeste Parisiske Mode. Nu blev min Fætters Kone ganske omstemt. Nysgjerrigheden forvandlede hendes Feighed til Tapperhed, og hun skyndte endog selv paa os, at vi skulde sætte over det farlige Sund.

Da vi kom hen til Færgestedet, var Selskabet endnu ikke samlet. Man ventede endnu en Bonde, to Stude og en Galte. Jeg gav mig imidlertid til at læse den Taxt, der med store sorte Bogstaver findes optegnet paa et stort Brædt. Man læser her f. Ex. "en Præst med en Vogn og to Heste og Tilbehør 8 ß." "Godt Kjøb!" raabte min Fætter, og var færdig at briste af Latter. Da nu Bonden, de to Stude og Galten vare ankomne, gik Reisen for sig. Een af Passagererne fortalte Madame Tobias, at den hele Færge var for nogle Aar siden gaaet under, og at tre Mennesker havde derved tilsat Livet. Nu begyndte hun at skjælve over sit hele Legeme som et Æspeløv. Men endelig naaede vi Strandbredden, og min Fætter Tobias, som stod i Vognen, svingede Hatten og raabte tre Gange: Hurra! Land! Land!

(Fortsættes.)

Noget om Gang og Kjørsel i store Stæder.

Festina lente!

Dette gyldne Tankesprog finder man Keiserne August og Vespasian at have hyldet. Grækerne, fra hvilke Sententsen vel forskriver sig, have og kjendt Sætningens Værd. Fader Aristoteles lærer os dette ved en figurlig Omskrivning, der ordlydende haves oversat, den Dag i Dag er, ved et vist Danskt Ordsprog, som jeg ei tør udkramme. Tydskerne have en ordret Oversættelse af mit Motto i deres "Eile mit Weile."

Men — nu hedder det, paa sine Steder, omvendt: Festina festinanter! Ved at skue og føle det evige Hastværk af en blandet Hærskare Agende, Ridende og Gaaende (eller rettere: Løbende), saa raskt som fordum Asahel eller Jehu kom afsted, skulde man let fristes til at troe, det galdt enten om et Veddeløb, eller om en Gjordemoder *) at hente, eller at der var Ildløs, eller og at — Hannibal var ad portas.

*) Hvorfor ikke det forstaaeligere, udtryksfuldere, Jydske: Føstermoder?

Men — ved billig kold Eftertanke spyrer man snart, at Ilværket, for en stor Deel, kan vel rettest betegne en fortrinlig Industrie, af det Slags, som Makrokianerne (i fornøielig Ihukommelse) Niels Klims Underverden brugte. Kun Skade, at denne Contrast af "Ne qvid nimis" er ikke tilskaaren efter Gamles eller Kroblingers Tarv! — Der hører Konst til for disse at undvige Stød, eller endog Lemlæstelse, allerhelst, hvor Gadernes Fortoge ere smalle, og, oven i Kjøbet, beplantede med Trapper og Sælgeqvinder. Sat sapienti!

Og — har man endog, heellemmet, overstaaet denne og flere Dagens Trængsler, og indbilder sig, at den af Digtere besjungne Natтero skalde godtgjøre (især Patienters) Lidelser, saa sørger en Classe af aarvaagne Medmennesker for, i et Oldtidsdigterie og Oldtidslandsbydegnetone, at slaae en Streg over dette pium desiderium, netop, som Tanian, i hans overjordiske Reisebeskrivelse, efter General Tomopoloks Fortolkning, skildrer denne Synderlighed. $\frac{7}{11}$04.

P. M. Rodskov.

Forprang.

Aldrig synes vort Fædreneland at have havt saa stor en Mængde Prangere, som netop i vore Dage. Endog Folk, som eie Tønderguld, undsee sig ikke ved at give sig af hermed. Ulykkelige Tider, hvori der næsten drives Forprang med alle Articler, lige fra Fødevarer til Comoediebilletter!

Det skadeligste Slags Prangere ere imidlertid de Valbyeske. Deres Bestemmelse er at ernære sig som Agerdyrkere, men de bryde sig kun lidet om Plougen, opkjøbe alt, hvad de kunne faae af Fødevarer, og opskrue Priserne for den fattige og trængende Deel af Landets Indbyggere. Man paastaaer, at de have Commissionairer blandt Bønderne selv rundt omkring i hele Sjælland, og disse opkjøbe for dem alle muelige Levnedsmidler. En saadan Valbyesk Commissionnair har nylig betalt 8 Mk. 4 ß. for Stykket af et Partie Gjæs, og heraf kan man slutte, hvor meget de bidrage til end mere at fordyre de særdeles høie Priser paa Livets første Fornødenheder. Prangernes Antal tiltager dagligen, og tilsidst ville kun faa Bønder komme til Torvs med deres Fødevarer. Val-

byerne have endog for ikke længe siden drevet det saavidt, at de ved sidste Kjøgemarked holdt paa Landeveien og opkjøbte der, alt hvad Bønderne kom kjørende med.

Hvor megen Umage det end i visse Henseender vilde koste at standse disse for hele Landet saa skadelige Misbrug, saa troer jeg dog, at der maatte kunne udfindes Midler til at forekomme det daglig overhaandtagende Forprang. Ved at bestemme en anseelig Mulct for Overtrædelser af den Natur, og især ved at holde et vaaget Øie med Valbyerne, vilde man, om just ikke udrydde, saa dog i det mindste betydelig kunne formindske saadant Forprang. Gives der i øvrigt nogen Gjenstand, som fortjener Vedkommendes Opmærksomhed, saa er det sandelig denne.

Blandede Nyheder.

I Kjøbenhavn er der nu udkommet en Bog under Titel af: Særsyner, der lige indtil Indholdslisten i Adresseavisen er et Særsyn. Man finder her en Jomfru i Bugen af en Haifisk og — Bonapartes Tale i Ægypten!

Hr. Doctor Ørsted vil nu holde Forelæsninger over Experimentalphysiken for Damer. Da Damerne altid have været store Elskere af Experimentalphysiken, saa vil Tilhørernes Antal uden Tvivl blive betydeligt.

Een af vore Landsmænd, Anders Andersen Feldberg, som paa andet Aar har opholdt sig i Engelland, har i London udgivet en Engelsk Oversættelse af Karamsins Reise i tre Dele, og agter ligeledes at udgive en Engelsk Oversættelse af Conferenceraad Mallings Bog om store og gode Handlinger.

Alt Vildt har i Fyen paa nogle Aar taget kjendelig af, især siden der blev saa mange Selveiere. Siden i Fjor, da der døde saa mange Daadyr, er dette Slags Høivildt ikke at faae for Penge.

Forrige Hamborger Agendepost havde 34 Vogne til sin Transport, og, efter Sigende, over 80 Tønder Penge, — formodentlig for et eller andet Asiatisk Compagnie. De vandre i saa Fald til China, hvor al Europa's Sølv vil findes omsider, naar det ikke har anden Valuta end Papiir.

En Skipper, som kom fra Østersøen, er af sit Mandskab bleven tvungen til at seile lige til Kjøbenhavn, hvor han nu har anlagt Sag mod samme.

Husarcasernerne i Hirschholm skulle til Foraaret nedbrydes, og nye og beqvemmere bygges i deres Sted.

Ved Tonningen bliver der ogsaa anlagt en Quarantaineanstalt. En Lieutenant af Søetaten er til den Ende beordret derhen med et af de Kongelige Skibe, for der at have den fornødne Opsigt.

Herr Kammerherre og Stiftamtmand Moltke i Christianssand, som er beskikket til Directeur i Rentekammeret, skal, efter Iversens Avis, befinde sig sammesteds meget syg.

I Fyen har man nylig havt 3 Graders vedholdende Frost.

Et Dansk Skib, som nylig er ankommet til een af de Engelske Havne, har medbragt den Efterretning, at Malaga's, dens Garnisons og hele Omegnens Tilstand skal være meget sørgelig. Der doer daglig 50 til 60 Mennesker.

En Mechanicus i Christiansand arbeider nu paa en forbedret Flyvemachine, "ved hvis Hjelp Sømænd kunne byde Stormen Trods, kaste sig i dens Favn og frelse sig fra en fortvivlelsesfuld Død. Denne Machine maa kunne finde stor Afsætning; thi hvo vil i vore Dage ikke flyve uden Vinger?

Et af de vigtigste Dødsfald i denne Tid er Kammerherre Baron Lehns. Han vär een af de Proprietairer, der have bidraget betydelig til Agerdyrkningens Udbredelse baade i Fyen og Lolland. Den bedste Vei, som det veiløse Lolland eier, er anlagt af ham.

I et af vore Blade klager een af de mange Fremmede, der have været paa den sidste

Auction i Helsingøer, ret ynkelig over, at der staaer en Svinesti i Kronborg Slotsgaard. Da han ikke har meldt, at der var noget Sviin deri, saa er det ikke let at indsee, hvorledes dette kunde forarge ham saa meget. — I samme Blad beder en David Meyer, som skal residere i Svendborg, ret indstændig om, at Jøderne i hver Kjøbstæd maatte beholde en Schlechter: d. e. en Person, som slagter Qvæg og besørger Børns moralske Underviisning. Det er da endelig kommet saavidt, at ogsaa Slagtere give sig af med Børneopdragelsen.

Ved sidste Landemode i Roeskilde blev vedtaget, at der i dertil indrettede Protocoller skal indføres fuldstændige Beretninger angaaende alle Stiftets Præsteembeders faste Indkomster. Disse Protocoller, som man vil søge at faae Kongelig Confirmation paa, skulle gjemmes i Stiftsarchivet, og enhver Præst kan da ved sit Embedes Tiltrædelse faae deraf paa Bispens Comptoir den paalideligste Underretning angaaende hans Embedes Rettigheder. — En priselig Indretning, hvorved mange Processer forebygges!

I Kjøbenhavn begynder man alt mere og mere at blive døv for Naturens Røst, men, Himmelen skee Tak! dog kun paa Theatret. Parterret var temmelig tomt da Stykket d. 9 d. M. blev givet. Men det er heller ikke Antinaturens Røst, som man i vore Dage gider høre.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 9.

Den 12 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Dueller.

Dueller ere i denne Tid een af Hovedgjenstandene for alle Samtaler i Kjøbenhavn. En nylig ikke indtruffen Begivenhed af den Natur har givet Anledning dertil. Man maa næsten befrygte, at Debatterne over Dueller ville selv foranledige Dueller. — Hvor meget man end hidtil har skrevet om dette Emne, vedbliver man dog endnu bestandig at duellere; ja Lovene selv ere end ikke istand til at standse dette Raserie.

Oprindelsen til Tvekamp maa søges i de alleræld ste og raaeste Tider, hvor man satte sin

største Hæder i at dræbe, og hvor man betragtede dette Slags Kamp som en Ildprøve. Den, der faldt, han faldt efter Himmelens Beslutning; den, der seirede, han seirede ligeledes efter den Alvises Befaling, og havde altsaa Ret. Dette var en Følge af hiin Tidsalders raa og vankundige Menneskers lave Begreber om det høieste Væsen.

I de nyere Tider har vel denne falske Mening tabt sig, men en anden, ikke mindre urimelig, har afløst den. Menneskenes Phantasie har født en Vanskabning, som kaldes Point d' honneur. Intet Middel er for uretfærdigt til at forsvare den. Sin egen og sin Families timelige Lykke, sin Sindsro, sin offentlige Agtelse og sit Liv offrer man den med største Redebonhed. Paa Dansk kunde man maaskee kalde denne besynderlige Følelse Æreskræsenhed. Enhver Plet, den faaer, kan kun aftvættes med Blod. — Dersom Dueller aldrig fandt Sted, uden der, hvor den sande Ære virkelig blev krænket, saa kunde de fra en vis Side maaskee lade sig forsvare, endskjønt det altid er og bliver urigtigt, at unddrage sig de Love, der gjelde for enhver uden Forskjel. At for-

svare sin sande Ære, naar det kommer an derpaa, endog med sit Liv, røber en Æresfølelse, som altid er roesværdig. Men man maa her gjøre Forskjel imellem den sande og den falske Ære. Have de Mennesker, der indlade sig i Tvekamp, da altid i deres øvrige Handlinger, især i det borgerlige Liv, saa fiin en Følelse for Ære? Ere de Aarsager, som for det meste foranledige Tvekamp, af den Natur, at den sande Ære virkelig lider derunder? — O, nei! — Man seer stundom Folk, som det er temmelig ligegyldigt, om deres Skræder- eller Skomagerregning bliver betalt eller ei, med største Redebonhed at udfordre den, der i et Selskab af Overilelse eller maaskee endog i en Ruus har ladet falde et Ord, som, efter deres Indbildning, kan fornærme, ikke deres Ære som Menneske og Borger, men som Cavalier. Hvad anden Forskjel er der her imellem to Matroser og to Cavalierer, end at de første slaaes med Næverne, som er det naturligste Værge, de sidste med Kaarde eller Pistoler, som ere de unaturligste Vaaben?

Det er overalt vanskeligt at begribe, hvorledes man i en Tidsalder, hvor man i de fleste

andre Ting er saa vantro, kan i denne være saa overtroisk, og omtrent ligesom fordum ved Ildproven ubetinget antage, at den, der falder, nødvendig maa have Uret? Sæt, at nogen kalder en virkelig Skurk ved sit rette Navn, og derpaa falder i en paafølgende Duel, bliver den virkelige Skurk da nu mindre end før, hvad han hidtil har været? Gjør den sidste Handling ham ikke til en dobbelt Skurk? Sæt, at en retskaffen Mand falder, bliver han derfor mindre retskaffen end før?

Det besynderligste af alt er, at man i de meest bigotte Tider ansaae Dueller for meget tilladelige. Den ulykkelige Selvmorder, der, for at befrie sig fra Skjebnens tunge Vægt, i et mørkt Dieblik skilte sig ved Livet som ved en Byrde, han følte sig for svag til at bære, begrov man under Galgen, og den Frække, der for en ubetydelig Ordstrids Skyld, satte sit eget Liv i Vove, for at kunne gjennembore sin Vens Bryst, lod man gaae fri.

Den Retskafne kan ikke fornærmes, om end Tusinde nedrigsindede Mennesker falde paa at krænke hans Ære. Det er urimeligt ved Kaarden eller Pistolen, at ville tilfegte sig

en Seier, der aldeles ikke beviser, om man har Ret eller Uret. Og hvilke ere i Almindelighed de Stridspuncter, som kun kunne afgjøres ved Blodsudgydelse? — Et Skjeldsord, hvis Betydning man ofte ikke engang selv kjender, — en Maitresse, — en Kløverknegt eller Ruderdame, — kort sagt, Ting, som ikke fortjene at hævnes med et Knappenaalsstik, og endnu langt mindre med et Kaardestik eller et Pistolskud.

Men lader os antage, at den sande Ære fornærmes i saa høi en Grad, at den ærekjere Mand, for ikke at paadrage sig en vis Stands urimelige Foragt, seer sig tvungen til en Udfordring; lader os antage, at den saakaldte Plet derved aftvettes: hvor kan den retskafne Mand (thi Ærekjerhed uden Retskaffenhed er et Hjernespind) nedlade sig til at bruge Mordermidler, der ligesaavel kunne ramme den Skyldige som den Uskyldige, ligesaavel den Fornærmede som Fornærmeren? Er det ikke fornuftigere og ædlere, at bære over med en Fornærmelse, som kun Fordommen har sat et vanærende Stempel paa, end med Koldsindighed eller frivillig at udsætte sig og eet af sine Medmen-

nesker for at begaae et Drab? Kan det martrende Samvittighedsnag, som den, der, under hvilket Paaskud det end maatte være, har dræbt et Menneske, forfølges af, sættes i Ligning med den usle Ereserstatning, man faaer ved en Duel? Der skal gives Stænder, som, efter Sigende, ikke taale den iblandt sig, der har ladet sig fornærme, uden at udfordre Fornærmeren. Men skulde det være muelig? Hvilken Stand kunde være sjunken saa dybt, at den vilde hævde saadanne barbariske Fordomme? For at vise Prøver paa Mod og Tapperhed, behøver man sandelig ikke at duellere, og det vilde være urimeligt at tillægge en Mand Mod, fordi han er affindig nok til at sætte sit Liv eller sin timelige Sindsro paa Spil, for et fornærmeligt Ords Skyld. En saadan utidig Forvovenhed, thi Mod bør man ikke kalde det, gjør ham kun foragtelig i den Fornuftiges Øine. Desuden er den Mening, at en Kriger ikke bør agte nogen Ting ringere end sit Liv, en Absurditet. Intet Menneske i Verden er ligegyldigt ved at døe. Endog blandt Selvmordere, hvis sygelige Sindsstemning er ganske forskjellig fra det sunde Menneskes, gives der meget faa, som jo med Glæ-

de vilde gribe den Haand, der i det Øieblik, hvor Dødens Glavind svæver over deres Isse, kunde redde dem.

(Fortsættes.)

Reisen til Jægerspriis.

(Fortsat.)

Ligeover for Færgestedet staaer en nydelig Gaard, omgiven af Skov paa begge Sider. I denne Gaard boer den brave Færgemand, Knudsen, der paa Patriotismens Færge i den anden Aprils hæderfulde Dage førte saa mange blanke Dalere over til os, til Husvalelse for vore qvæstede Brødre; der paa Munterhedens og Naivitetens Færge saa ofte om Vinteren sætter os over fra Melancholiens mørke Egne til Glædens evigstraalende Lund; der endelig paa Frederikssunds Færge om Sommeren lader os sætte over fra Isefjordens Bredde til den fortryllende Jægerspriisskov. Min Fætter Tobias, der, som Læseren nok allerede tilforn har mærket, er en ganske original Fyr, og aldrig kan skjule sin Glæde, naar han finder brave Mennesker,

var just nu i sit rette Æs, svingede atter Hatten og raabte: "Knudsen leve!" *)

Udsigten til Isefjorden aabner det skjønneste Syn for Øiet. Den dalende Soel gjorde Egnen end mere romantisk, og min hele Sjel var syssesat med de Tider, da Nordens gamle Konger droge herfra til Orlog. Jeg saae her

*) Hvad, her er sagt til denne Mands Hæder, er ikke af det Slags, som man saa rigelig offrer Jordens Mægtige, det vil sige, forgyldte Regnepegne, givne Børn at lege med. Det er meent oprigtigt. Manden bærer hverken Baand eller Nøgle, og Forfatteren heraf staaer ikke i mindste Forbindelse med ham. Man har altsaa ikke Aarsag til at beskylde ham for Partiskhed, hvilken han og af sit Hjerte afskyer. Ved denne Leilighed kan han imidlertid ikke undertrykke det Ønske, at denne unegtelig ypperlige comiske Skuespiller maatte tage det, som Heiberg engang har sagt om een af hans fordums Konstbrødre, til Eftertanke: at han maatte blive Naturen, der har viist sig saa rund imod ham, bestandig tro, og vogte sig for den Klippe, som comiske Skuespilleres Reputation saa let strander paa: Overdrivelse.

i Tankerne de Snekker, der bedækkede Isefjorden; jeg saae raske Dannesønner vende tilbage fra Hædersfærd med Fartøier, bognende under Vægten af det Bytte, de havde hentet i fjerne Lande. Med Veemod erindrede jeg mig her, at de Stolte, som nu kalde sig Havets Beherskere, vare den Gang Dannemarks Vasaller.

Da vi kom til Jægerspriis var det noget mørkt, men vi gik alligevel ind i Slottet. Det ligger ved Søen og har et ærværdigt gothisk Udseende. Den mellemste Deel af Bygningen er endnu en Levning af det gamle Abrahamstrup*), men det Indvendige er i det Hele ganske indrettet efter den nuværende Smag. Vi saae her det Værelse, hvor Christian den Anden lod den Svenske Oberst, der var kommen som

*) Ingeborg, Erik Menveds Gemalinde, og flere andre Danske Dronninger have eiet dette Slot som Enkesæde. Her var det, at denne Dronning kom, da hun paa en aaben Vogn havde det Uheld at tabe sin 16 Uger gamle Søn, Dannemarks eneste Kronarving, af Skjødet. Med denne Prinds tabtes og næsten Dannemarks Selvstændighed. Regjeringen kom i Christopher den Andens Hænder, og Riget nærmede sig sin Opløsning.

et Sendebud, henrette. Dette gav os Leilighed til at sammenligne dette Optrin med lignende i den nyere Historie. Slotshaugen er i den ældgamle Smag, men een af de bedst vedligeholdte Hauger i hele Sjælland. Man finder her to meget mærkværdige Bøgetræer, hvoraf man har dannet to Lysthuse. Stammen af det ene ligner en Dannemo. Begge have saa mange og lange Grene, og disse ere ved Konst saaledes ombøiede, at tredsindstyve Mennesker ret mageligen kunne sidde i Skygge under hver af dem. Hvor gamle disse Træer ere, vides ikke, men at de maae være overordentlig gamle, derom er ingen Tvivl. — Paa den venstre Side af Slottet mod Sydvest lige ude ved Søen ligger den mærkværdige Julianehøi. Den kaldtes tilforn af Bønderne Monsehøi, og ændsedes ligesaa lidet som de mange andre Høie omkring i Sjælland. Men da H. K. H. Arveprindsen i Aaret 1776 behagede at lade tre af de mange Høie, som findes her paa Marken, opgrave, stødte man paa dette Sted paa en Steenhule, der har megen Lighed med en ordentlig Grotte og er forsynet med Steenbænke paa hver Side. Den har forandret sin gamle Skikkelse saa al-

deles, at den nu er en sand Prydelse for den Mark, den staaer paa. En bred Vei, besat med Lindetræer, fører fra Slottet til Høien. Pladsen er omgiven af et Stakitværk og unge Træer. Herfra er Indgangen til den ærværdige Hule, over hvilken man seer en Tavle af Norsk Marmor med en Inscription. — Denne Gravhøies Ælde vides ikke. Men de ubrændte Been, man fandt deri, vidnede tilfulde om, at den er fra de Tider, hvor man endnu ikke brændte de Døde, følgelig fra den mørkeste Tidsalder. — Høien har tilligemed sit Navn forandret sin Skikkelse. Den udvortes Deel har to Forhøininger, den ene over den anden. Ved begge Sider af Indgangen til Hulen stiger man paa Trapper af Grønsvær til den første Forhøining. Rundt omkring er der en Gang, hvis yderste Rand er prydet med Stokroser, imellem hvilke der staaer syv runde Støtter af Marmor. Disse konstløse Støtter ere helligede syv hedenske Konger, hvis Navn er udhugget paa hver. Da Jægerspriis Gods fra umindelige Tider har tilhørt Danske Konger, saa er der i det mindste stor Formodning om, at denne Hule har været de ældste Danske Regenters

Gravsted. Man har og her opreist en Steen med Runneskrivt, som endnu ingen af vore Oldgrandskere har seet sig istand til at dechiffrere. Den er fundet i Sjælland.

Med et Slags hellig Ærefrygt gik vi ind i denne mørke og ærværdige Steensal. Naar man seer de uhyre Kampestene, som den er sammensat af, saa finder man det ikke underligt, at der i Fortiden gaves Kjæmper. Hvor er det ellers muligt, at man paa en Tid, hvor man i vort Norden ikke kjendte noget til Mechanikens Underkraft, kunde løfte saadanne Stene? De staae der endnu ligesaa faste som den Dag, de bleve opreiste; de have trodset hele Aarhundreder, ja maaskee Aartusinder! Naar man træder ind i Hulen frygter man ordentlig for, at de ville styrte ned; men ikke tusinde Menneskehænder vilde kunne rokke en eneste af dem.

Det er vanskeligt at beskrive de Følelser der betoge mig, medens jeg befandt mig i dette hellige Gravsted. Jeg sad her paa et Sted, Dannemarks ældste Regenter havde valgt til et Hvilested, som skulde forevige deres Minde hos Efterverdenen. — Hvor ere I, I

Nordens ældgamle, kronede Kjæmper? — Intet Spor af eders Vælde, uden disse Steenmasser, — intet, som siger os, hvad I have været, — endog eders Navne ere for evig udslettede af hver Dødeligs Minde, og dog troede I, at I vare saa mægtige!

(Fortsættes.)

Blandede Nyheder.

Det Rygte, som der gaaer i Kjøbenhavn, at der paa Hveen er forefaldet en Duel, er aldeles ugrundet. Stridsheltene skulle, efter Sigende, vel have mødt, men der blev intet af Kampen. Naar Helteblodet først har begyndt at svales lidet, pleie saadanne Kampe sjelden at være farlige. Stridspuncten er ubekjendt. Man kan imidlertid ikke ofte nok gjentage Rousseau's Ord: Gardez-vous donc de confondre le nom sacré de l'honneur avec ce préjugé féroce qui met toutes les vertus à la pointe d'une épée, et n'est propre qu'à faire de braves scélérats! (Vogter eder for at forvexle Ærens hellige Navn med den raa Fordom, som sætter al Fortjeneste i Kaardespidsen, og kun er skikket til at danne modige Skurke!)

Den i dette Blad forhen omtalde Trondhjemske Redningsbaad er nu færdig. En Bon-

de, to Mile fra Byen, har forfærdiget den. Den er 9 Alen lang og 2½ Alen bred. Udvendig er den bygt som enhver anden Baad, og den koster med Tilbehør kun 17 Rdlr. Indretningen er meget simpel. Der er ogsaa sørget for, at Mandskabet, i Fald Baaden skulde gaae itu, kan redde sig ved at kaste et Toug om Livet, og at Embedsmænd, der gjøre lange Reiser, kunne beholde deres Papirer ꝛc. torre. Der er aldeles ikke brugt Kork til denne Baad, deels fordi den ikke er let at faae i Norge, deels fordi den vilde gjøre Baaden for dyr. Den har tillige den Beqvemhed, at den og kan bruges som en almindelig Fragtbaad. Forandringen medtager ikke mere Tid end et Par Minutter. Ved den simple Prøve, som den Mand, der har bygt den, anstilte, seilede han Baaden i Nærheden af Munkholmen fuld af Vand, og ankom saaledes, tilligemed de to Mand, han havde med sig, lykkelig til samme. Uhrmager Barlien har gjort en ligedan Prøve i Selskab af tre Mand, men uagtet Vandet i Baaden stod høiere end i Søen udenfor den, kunde den dog efter Sandsynlighed endnu bære fire Mennesker, skjønt Casserne just ikke vare saa tætte som de burde være. — Saavidt den Trondhjemske Efterretning. — Anmelderen vover ikke at fælde nogen Dom over denne Baad, førend han har seet den. Men den overdrevne Roes, hvormed den anmeldes, forekommer ham lidet besynderlig.

Ved Auctionen paa de Kornvarer, som fandtes paa det for Vangaae i Thye nylig indstrandede Skib, blev havereret Hvede betalt med 10 Mk. til 5 à 6 Rdlr. Tønden. Saaledes vedbliver man offentlig at sælge Varer, der ikke kunne være andet end skadelige for Sundheden, — men Døden og Doctoren skulle jo ogsaa leve!

Hr. Kammerherre v. Møsting, hidtilværende Amtmand i Haderslevamt, er bleven udnævnt til Præsident i det Kongelige Tydske Cancellie. Den første Deputerede, Herr Conferentsraad Schütz, gaaer af og beholder sin Gage som Pension.

Den som Digter fordeelagtig bekjendte Cand. Juris Hr. Rehling er bleven udnævnt til Byfoged i Tranqvebar.

Adskillige af de kostbare Værker, som det Kongelige Bibliothek i disse Dage har faaet fra Italien, ere underveis blevne meget beskadigede af Søvand.

Paa Odense Marked indfandt der sig sidste Tirsdag ogsaa Landprangere, som opkjøbte hele Læs Gryn og vilde bortkjøre samme fra Byen igjen. Men til Lykke kom just Politiet, og gjorde en Streg i deres Regning. — Gid det Fyenske Polities Exempel ikke maatte blive uden Efterfølger!

Den næststørste Gevinst paa 30,000, som ved Classelotteriets sidste Trækning blev vunden i Rudkjøbing, tilfaldt: en Hattemager, en Bødker, en Vægter og en Tjenestepige, som alle vare uformuende Folk. Det vilde være at ønske, at denne store Gevinst ikke maatte formindske disse Menneskers Virksomhed og bringe Vægteren til ogsaa her at raabe: "nu er det paa de Tider, man føier sig til Seng!"

Efter Forlydende skal den til Bryggerlaugets bedre Indretning nedsatte Commission nu have tilendebragt sine Forhandlinger. Resultatet deraf skal være, at Lauget og Oldermanden skulle vedblive i to Aar endnu, at Prisen paa det saakaldte Skil-

lingsøl skal forhøies, og at Bryggerne efter disse to Aars Forløb hver skal have 8000 Rdlr. for deres Bryggerrettighed. Formodentlig ere de fleste Bryggere tjente med denne Bestemmelse, da der gives dem i Lauget, der neppe have givet 11 til 12000 Rdlr. for deres Gaarde med Bryggerrettigheden; ogsaa vil det Almindelige nok vinde ved den Forandring, der da bliver gjort, da det ikke kan feile, der sørges for bedre Ølbrygning, end man i de senere Aar har havt. Kunde der da tillige udfindes et Middel til at hindre Øltappere fra ved Spædning at skille Menigmand ved denne nødvendige Driks Kraft, saa blev der gjort endnu et Skridt til Brændevinets Unødvendiggjørelse.

Den første Masquerade i denne Vinter holdes paa det Kongelige Hoftheater paa Søndag Ottedage den 25 November.

Den i Castellet arresterede Franskmand, Beoumont, har forfærdiget en Vogn, der i lang Tid kan gaae af sig selv. — Det skal nu være afgjort, at Kongsberg Sølvværk skal forandres og tildeels nedlægges. — Hr. Lemaire i Kjøbenhavn har forfærdiget et fortræffeligt Cylinderuhr i en Fingerring, hvoraf hvert Stykke er af ham selv.

I Christiania seer man sig nødsaget til offentligen at erindre visse Folk om, at betale deres frivillige Bidrag til Fattigvæsenet. Adskillige have negtet at betale, andre vare ikke at træffe hjemme. Hvor er det muligt, at noget Fattigvæsen kan opfylde sin Bestemmelse, naar de, der skulde understøtte det, vise sig saa vrangvillige!

At det er muligt at frembringe Silhouetter af Størrelse som et Knappenaalshoved, beviser Konstneren Hr. Greve, som for kort siden er kommen her til Staden. Han har en Ring, hvori hans egen lignende Silhouet af saadan Størrelse i Selskab med flere er anbragt.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 10.

Den 16 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Herman von Bremenfeldts politiske Troesbekjendelse.

Tempus ad tacendum, & tempus ad loquendum.
Kong Salomon.

Alting har sin Tid har Kong Salomon sagt, og, følgelig er der, som den høisalige Herre selv har anført, ogsaa en Tid, hvor man bør tale. Jeg har nu længe nok været en rolig Tilskuer til, hvorledes man har vendt op og ned paa Alting; nu vil jeg ikke tie en Minut længere, om end min Kone, Franz Posekiger og hele Europa blev smækvred. Nei, det gaaer min Tro alt for vidt. Jeg har nylig faaet

fat paa det nye Kort over Europa. Herre Gud! hvor det seer ud! Det er jo en reen Jerusalems Forstyrrelse! — Hvor er Polen? — Hvor ere alle de geistlige Herrer i Tydskland? — Hvor er Republiken Venedig? — Hvor er Republiken Genua? Kort sagt, hvor er saa meget andet? — Fløiten! — Seer jeg mig om i mit eget Fødeland, saa træffer jeg Forandringer overalt. — Hvor ere vore gamle skjønne Skove? — Hvor ere vore Fiskedamme? — Hvor er vort gode ærlige Danske Øl? — Hvor ere vore ypperlige jevne og gode Danske Sæder? Kort sagt, jeg kunde saaledes vedblive en heel Time at spørge, og De og hele den politiske Verden skulde ikke være istand til at svare mig et eneste fornuftigt Ord derpaa.

Men hvoraf kommer det? De Kloge ville være kloge i Alting, og derfor gaaer det saaledes. Nu har jeg levet en god Deel Aar i Verden, mit Navn er vidt og bredt bekjendt; men har man en eneste Gang saa meget som spurgt mig: "Mester Herman, hvad mener han om den eller den Statsaffaire?" — Jo, Pyt! Forleden var der een af de kloge Folk, som troe at have opsluget al Verdens Viisdom ved

deres Pult, hos mig, for at kjøbe en Tinkande. Han meente, den var for dyr. Jeg svarede, at det ene maatte rette sig efter det andet: — dyre Herregaarde, dyre Fødevarer; dyre Fødevarer, dyre Tinkander! Vi leve desværre i Tider, hvor det ikke hedder mere, som Tydsken siger: "Leben und leben lassen, men schnellen und schnellen lassen." — For at begynde Traaden til en curieus Discours, fortalte jeg nu den fornemme Herre fremdeles: "Jeg har faaet to Favne Brænde i Dag. Hvad mener Herren, de koste mig? — Elleve Rigsdaler Favnen. — Hvad skal der blive af, naar man saaledes holder ved at opskrue Priserne paa een af Livets allerførste Fornødenheder? — Skovene hugges bort, — lidet eller intet plantes paa ny. Herregaarde slaaes i Hartkorn blot for Skovens Skyld. Jeg troer, om Paradis selv stod i Jylland, saa blev det skov'et, blot for at faae Ved. Al Jord skal bruges til Korn, Kartofler o. s. v. Vore Efterkommere maae jo fryse ihjel, dersom man vil vedblive saaledes. Giver man nu 11 Rdlr. for en Favn Brænde, saa maa man jo om 15 Aar give 30 Rdlr." — De, Hr. Udgiver, som heller ikke er nogen

Bogfinke, maa dog tilstaae, at der er meget Sandt i det, jeg her sagde. Men mener De, at den fornemme og kloge Mand svarede mig et Ord herpaa? — Nei, han stod og skottede den hele Tid til min ældste Datter, og da jeg var færdig med min Tale, slog han et Par store Krøller paa Næsen, og sagde: Mester Herman! her er 2 Rdlr. for hans Kande? — Jeg var færdig at briste af Ærgrelse. Jeg tog i min Harme de to Rigsdaler og raabte til min Datter: "Lotte! gaa ud i Gaarden og kast disse to Rigsdaler for Hønsene!" — Er han forrykt, Mester? spurgte den kloge Mand. Nei, mæn er jeg ikke, min Herre! Man kaster saa ofte Perler for Sviin, saa kan man jo ogsaa engang kaste Rigsdalere for Høns.

Seer De, saaledes tracteres vi og vore Lige af de kloge Folk. Alt, hvad vi sige, er Sniksnak, og alt, hvad de selv gjøre, er bare Viisdom. Om det kun er en Bogorm, en Blæksmører, saa bilder han sig strax ind, at han kan høre Græsset groe. Saaledes kommer der daglig hos den Mand, hvor jeg søger, en lille lærd Person. Folk sige, at han skal kunne mere Latin end Dansk, og at han endog

skal kunne recensere. Den Karl har en Kjæft som en Peberqværn. Han snakker næsten om Alting — om Keisere og Konger, om Førster og Prælater. Men jeg kan for min Død ikke udstaae ham; thi han vil altid have Forsædet ved Bordet, og ethvert af hans Ord skal beundres og applauderes. Forleden Aften var jeg nær kommen i en heel Næveduel med denne Person. Aarsagen dertil skal jeg melde Dem i mit næste Brev.

Herman v. Bremenfeldt.

Fragmenter af et Brev til en Ven.

Den 10 Julii 1801

Kjere Ven!

Paa en Reise igjennem N***s, blev jeg af en Ven ført ind i et Selskab, og traf der en Mand, som jeg, da jeg ikke kjendte ham, troede at være en saare vigtig Mand. Denne Mand sad med et Par stegte Kyllinger og en Flaske Viin for sig, og talede i en afgjørende Tone om de allervigtigste Ting, theologiske, politiske ꝛc. ꝛc. Børneopdragelsen og Ung-

dommens Underviisning vare især Gjenstandene for hans Tale. Efter at denne Mand, foruden ovennævnte Kyllinger, havde nydt adskillige af de øvrige Retter, der stode anførte paa Spisesedlen, klappede han sig paa Maven, stod op, og forlod Selskabet.

Nysgjerrig spurgte jeg min Nabo ved Spisebordet, hvem denne Mand var? Og fik til Svar: "at det var et i Opdragelseskonsten uindviet Menneske, der havde paataget sig at være Bestyrer for et, ikke ubetydeligt, Institut der paa Stedet." — Jeg spurgte da: er han blot Bestyrer eller deeltager han tillige i Underviisningen? Til min sande Glæde fik jeg da at høre: at han blot ædder og gaber der om Dagen; men forresten overlader Underviisningen til Mænd, i hvis Valg, han, hvad enten det skal tilskrives hans Forstand, hvorom jeg dog tvivler meget, eller det blotte Tilfælde, har været saare heldig. Jeg har i det nys Foregaaende yttret Mistillid til hans Forstand, og heri vil Du vist give mig Ret, naar jeg fortæller Dig nogle Anecdoter om denne Mand, som bleve mig fortalte ved samme Leilighed, og som tillige vise, hvor lidet skikket han er til at være, hvad han nu er.

a) Da Lærerne tilligemed bemeldte Bestyrer engang vare samlede, for at afgjøre, hvad der i hver Classe skulde læres af de forskjellige Videnskaber, hvori der underviistes i Institutet, bleve disse enige om, at i Henseende til Geographien skulde Eleverne i nederste Classe gjøres bekjendte med de nordligere Landes Geographie. Bestyreren, som under hele denne Ventilation, havde siddet og stirret paa Europa's Kort, peger paa Island og udbryder med Heftighed: "men Island, hvor skal det læses?" Efter at være gjort opmærksom paa, at Island regnes til Norge, svarede han: "Jh see! det har jeg allerede svedt ud, hvor man dog kan glemme sin Geographie!"

b) Den samme Mand kom engang ind i een af Classerne, hvor der nylig var underviist i Mathematiken af en almindelig bekjendt duelig Lærer, som paa Tavlen havde skrevet nogle mathematiske Figurer, hvilke efter Sædvane vare betegnede med a, b, c. Med en vigtig Mine gik han hen, saae paa Tavlen, og sagde til Eleverne: min Gud! ere I endnu ikke komne længer end til a. b. c.

c) Til en Lærer i et af de levende Sprog, jeg erindrer just ikke hvilket, yttrede han engang

det Ønske: at Eleverne, for at blive des fastere i Sproget, maatte anvises en Læsebog, hvori der var Samtaler. Nogen Tid efter erindrede han Læreren om sit Løvte at vælge en saadan. Denne forsikkrede, at han efter nøieste Overveielse ikke kjendte nogen passende Bog i den Henseende. Jh, lad mig see, svarede vor Lærde, der er jo Cicero's Taler?

d) Samme Mand paastod engang i et stort offentligt Selskab, at Chirurgerne anatomerede de Afdødes Hoveder, for deraf at studere Sjelelære, og yttrede, det var bedre i dette Øiemeed, at anatomere levende Menneskers Hoveder.

Dette maa være nok om denne værdige Institutbestyrer. Hvilke Betragtninger der kan udledes deraf, overlader jeg til Dig og enhver Fornuftig at bestemme o. s. v.

Rejsen til Jægerspriis.

(Fortsat.)

Lunden ved Jægerspriisslot er een af de yndigste, man kan tænke sig. Eldgamle ærværdige Ege- og Birketræer staae her endnu trygge for den i vore Dage alt ødelæggende Øxe. Man

føler sig saa meget mere lykkelig ved at vandre i denne herlige Lund, som den er Dannemarks eneste Pantheon. Hvert Dieblik støder man paa en Støtte, opreist for Danske Hædersmænd, fra de mørkeste indtil de nyeste Tider. Ogsaa du, forfulgte og miskjendte Tycho Brahe, hædres her, skjønt for seent, af en taknemmeligere og retfærdigere Efterverden! Jeg satte mig under et skyggefuldt Egetræ, og beklagede den menneskelige Svaghed. Jeg saae disse henfarne store Mænds Skygger svæve omkring mig; enhver af dem syntes at være bleven miskjendt, medens han levede. Kun faa af dem nøde i Livet den Hæder, som man efter deres Død saa rigeligen offrer dem.

Mindesmærkerne i denne Lund have allerede tabt meget af deres skjønne Udseende. Nogle af dem ere ganske beskadigede, andre have faaet Bræk. De synes at mangle den faderlige Varetægt, som den, der lod dem opreise, fra først af forundte dem.

Ogsaa i Lunden findes en ældgammel Steenhule, som kaldes Jettehøien og som i Oldtiden nok har været en Kongelig Begravelse. Den omgives af høie og ranke Birketræer, og er omtrent af samme Skikkelse, men ikke

saa stor, som Julianehøi. Dens Beliggenhed midt inde i Lunden stemmer Sjelen til at anstille Betragtninger over Tider og Mennesker, som have efterladt os saadanne Mindesmærker, uden at vi i øvrigt kjende det mindste til dem. Hele Kongeslægter ere saaledes uddøde, uden at deres Gravsteder sige os andet, end at de vare Mennesker ligesom vi.

(Fortsættes.)

Advarsel for Skøiteløbere.

Vinteren har nu atter indfundet sig, og Brændehøkere og Skøiteløberne længes ret inderlig efter, at man atter i Aar, og det ret snart, maatte kunne kjøre paa Isen med hele Vognmandslæs. Man seer allerede unge Mennesker med største Omhyggelighed opsøge den mindste Vandpyt, hvor de kunne formode, at Vandet er lagt til, og saaledes af Letsindighed sætte deres Liv i Vove. Et i Torsdags indtruffet virkeligt Factum kan tjene enhver Skøiteløber til Advarsel.

I Torsdags Eftermiddag spadserede to Personer i Vibens Allee. Paa eengang hørte

de et Menneske raabe, at man skulde redde det. De saae sig omkring, og havde ondt ved at opdage det Sted, som Stemmen kom fra. Endelig fandt de, at et Menneske sad lige til Brystet i den store Vandpyt ikke langt fra Vibens Huus. Begge disse Personer ansaae Isen for svag til at kunne bære dem, og torde ikke vove at gaae ud til det Menneske, som befandt sig i Vandet, men lovede ufortøvet at søge at faae Folk til Hjelp. I det samme kom en rask Bondedreng, som, efter nogen Betænkning, besluttede at gaae derud. Men da han var kommen et lille Stykke, begyndte han at gaae frygtsommere. Mennesket i Vandet raabte nu til ham, at han ikke behøvede at frygte, da Isen var stærk nok, og at han selv ikke vilde plumpet i, dersom han ikke var faldet. Bondedrengen fattede Mod, og fik nu Mennesket reddet. Da den Reddede var kommen op af Vandet, fortalte han, at han den hele Tid havde maattet holde sig ganske stille med Armene over Isen, da den ellers sikkert havde bristet. Paa hans Støvler kunde man see, at han havde staaet temmelig dybt i Mudder. Det var hans Lykke, at just de anførte to Personer og Bondedrengen kom gaa-

ende; thi, disse fraregnede, var der ikke andre Mennesker at see i Vibensallee.

Ved denne Leilighed kan Anmelderen ikke undlade at erindre, at det vilde være meget gavnligt, dersom man i Nærheden af den omtalte store Vandpyt havde en Baad og andre Redningsredskaber i Beredskab, hvoraf man i paakommende ulykkelige Tilfælde kunde betjene sig.

Blandede Nyheder.

I Kjøbenhavn udkommer der nu, som et Sidestykke til de tolv sovende Jomfruer, de tolv sovende Ynglinger. Det er en Lykke for den gode Smag, at disse Ynglinger og Piger sove, thi hvilken Romanyngel vilde de ellers ikke frembringe!

Prisen paa det Brænde, som Magistraten lader udsælge, bliver neppe, som man offentlig har paastaaet, 8 Rdlr. for Favnen. De, der have taget denne Relation til Rettesnor og ikke i Tide have forsynet sig med Vinterbrændsel, ere førte bag Lyset; thi Prisen paa det Brændeved, som i sin Tid skal sælges af det offentlige Magazin, bliver beregnet efter Middelprisen paa det, der paa samme Tid sælges i Havnen.

Hr. Pastor Clausen har, til Luthers Reformationsminde, nylig holdt en i alle Henseender

ypperlig Præken, der ganske svarede til Tidsalderens Tarv. Med kraftig Veltalenhed bad han sine Tilhørere at agte paa Tidernes Tegn, fjern og nær, og hvorledes al Aandsforædling underkuende Overtro nu synes at ville afløse den frække Vantro, som for nogle Aar siden uden Sky haanede al Religion.

Blandt de syge Huusdyr, som i October Maaned vare indkomne paa Veterinairskolen, var der ogsaa en Gaas med en dødelig Forstoppelse i Leveren.

En ung Mand, der var ansat under eet af de Kongelige Collegier, har nylig gjort sig usynlig, efterat have paadraget sig en betydelig Gjeld.

I Følge den frivillige og menneskekjerlige Forening, som for nogle Aar siden blev indgaaet imellem det Slesvig-Holsteenske Ridderskab, skal Vornedskabet fra næstkommende Aars Begyndelse almindelig ophæves i Hertugdømmene, og man venter med det første en Kongel. Forordning, som vil indeholde adskillige Bestemmelser angaaende denne velgjørende Indretning.

Hr. Justitsraad og Postdirecteur Rosenvinge Kolderup har, paa egne og Medinteressenteres Vegne, solgt Meilgaard og Gods til Hr. Kammerherre Baron Knuth til Liliendahl, for 255,000 Rdlr.

Vi have faaet en ny Ballet under Titel af Amors Lune, hvoraf man ikke lærer an-

det, end at Amor her, som i alle andre Ting, er en naragtig Patron, der ikke selv veed, hvad han egentlig vil. At han denne Gang ikke har været i godt Lune, paastaaes almindeligen.

Vore Blade gjøre sig i denne Tid ret lystige over en foregiven Tydsker, der i Moniteuren har meddeelt nogle Efterretninger om Videnskabernes Tilstand i Dannemark. De mene, at han her ganske forfærdelig har fornærmet os, fordi han blandt andet har sagt: 1) at Holberg ikke var en Moliere, ikke engang en Lessing; 2) at han har kaldet Holstenere Tydskere. Som et Exempel paa Usandhed anføres den Beretning: "at Evald og Wessels Brystbilleder findes i Skuespilhuset ved Siden af Holberg ꝛc." — At Holberg ikke var Moliere og endnu mindre Lessing, hvis Smag var saa forskjellig fra begge de andres, derom tvivler vel ingen, som kjender det mindste til disse store Mænds Arbeider; at Evalds Brystbillede ikke staaer ved Siden af f. Ex. Corneille, der ikke har skrevet en Toddel for det Danske Theater, derpaa kan man svare, hvad en Advocat engang svarede angaaende en Artikel i en vis Lov: "staaer det der ikke, saa burde det staae der," og at en Udlænding af Enthusiasme for en stor Mand, siger positiv, hvad der bør siges relativ, det kan man dog vel tilgive ham?

Hans Jepsens Enke i Trondhjem har ladet bekjendtgjøre, at hun med Vished kjender den Mand, der har kjøbt alle de Sække, der ere stjaalne fra hende. Men hun formoder, at den Fordeel, han lover sig af Kjøbmandskabet, beløber sig til mere end 50 Rdlr., som er den Sum, hun har lovet for Tyvens Opdagelse. Det staaer i hendes Magt, siger hun, at lade ham tiltale som Hæler, men af Skaansomhed mod hans borgerlige Stilling opfordrer hun ham, inden en vis Tid at afgjøre Sagen i Mindelighed.

I Aalborgavis tilbydes 4 til 6 med godt Skudsmaal forsynede Bønderkarle Byggepladser og Hedejord, hvor hver, naar Jorden er bleven dyrket, kan holde to Køer og nogle Faar. Der fordres intet andet derfor, end at de skulle forrette en aarlig Ugedags Arbeide.

De Tydske Avisskrivere, der have saa travelt med at fortælle Ting, som ville og skulle skee, fortælle nu og, at man venter Prinds Henrik og endnu en anden Preussisk Prinds her til Hovedstaden, men Anmelderen kan forsikkre, at man endnu aldeles ikke har mindste Efterretning herom i Kjøbenhavn, ja at det end ikke engang er afgjort, hvor Prinds Henriks Bryllup skal staae.

Man har nu en udførligere Efterretning om den forhen anmeldte Ildebrand i Gothen-

borg d. 1 d. M. Ilden brød ud hos en Kjøbmand af den jødiske Nation, og tog saa hastig overhaand, at 218 Bygninger bleve lagte i Aske, og 7 til 800 Mennesker gjorte huusvilde i en Tid af otte Timer. Ilden rasede just i det folkerigeste Qvarteer af Staden. Blandt offentlige Bygninger brændte den største af de smukke Casserner, som for nogle Aar siden bleve bygte paa Kongelig Bekostning og have kostet over 10 Tonder Guld Svensk (i Dansk Mynt omtrent 166,660 Rdlr.); to store Kornmagaziner med det hele Kornforraad, endeel af Posthuset rc. bleve ligeledes et Offer for Luen. Men Handelen lider i øvrigt ikke synderlig meget ved denne Ildsvaade, da der hverken fandtes Privatkornmagaziner eller Vareoplag i den afbrændte Deel af Staden, da den for det meste beboedes af Haandværksfolk rc.

I Upsal døde nyligen den første Professor i Theologien, Doctor Palmberg, i sit 92 Aar.

Det Menneske, som i Sommer i Afsindighed vred Næsen af en Dreng i Nærheden af Hirschholm, er i disse Dage død i sin Arrest ved dette Amts Ting, hvor han endnu hensad.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 11.
Den 19 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Skrivelse fra en Gouvernante.

Mit Søskendebarn, Jomfru Lise, har, som jeg seer af Deres Blad, for ikke længe siden i et Brev ret eftertrykkelig viist Dem, hvorledes De bidrager til at forstyrre hele Familiers huuslige Lyksalighed. Jeg kan ikke andet end stadfæste hvert Ord, hun har skrevet. Ogsaa i det Huus, hvor jeg er Gouvernante, sporer man de sørgeligste Følger af Deres Skriverie. Alting har i den senere Tid faaet en forandret Skikkelse. Herren, som før har været saa galant, saa føielig en Mand, er nu bleven til en reen Bjørn. Intet i Huset er ham tilpas.

Alt, hvad der tilforn var fortræffeligt, er nu galt, urimeligt og dumt. O, den stakkels Frue er færdig at døe af Græmmelse derover! Vil han fremture saaledes, saa tager jeg endnu i denne Maaned derfra. De vil maaskee spørge: "hvori bestaae disse Forandringer?" — Jeg maatte skrive en heel Bog, dersom jeg skulde opregne dem her allesammen.

Jeg maa fremfor Alting melde Dem, at mit Herskab har fire nydelige og haabefulde Børn. To Døttre, den ene paa 13 og den anden paa 15 Aar, og to Sønner, den ene paa 11 og den anden paa 9 Aar. Pigebørnene blomstre under min omhyggelige Pleie som to Roser; Drengebørnene ere paa Veie, engang at blive deres Families og Statens Stolthed. Men, ak! alt, hvad vi bygge, det nedriver Herren!

Den ældste Frøken, som er Elskværdigheden selv, berettiger baade mig og Fruen til de meest glimrende Forventninger. Uagtet hun endnu er saa ung, forstaaer hun dog ved sine Øines Tryllekraft at fængsle alle Hjerter. Naar hun kommer paa Comoedien, saa er hele Parquettets og Parterrets Opmærksomhed kun hen-

vendt paa hende. Hendes Yndigheder have her i Kjøbenhavn en Publicitet, som mangt et Skrivt forgjeves sukker efter. Om Dagen kan De see tusinde unge Mandfolk løbe forbi vort Huus og, bevæbnede med Lunetter og Glarøine, og Stangbriller og Kikkerter, see op til hende. I de Timer, hun sidder i Vinduet, er der paa en vis Maade Cour i Gaden. Den glimrer af bare forgyldte og broderede Folk. I Klubberne og paa Ballerne spiller Frøkenen altid den første Rolle. Men hendes Talenter fortjene det ogsaa. Hun kan danse som en Engel og valtse fire Timer i eet, uden at blive træt. Men hvad nytter det? Faderen fordærver hende i Bund og Grund. Han er saa eenfoldig, at han — hvad mener De? — ordentlig vil have, hun skal gaae i Kjøkkenet og lære at lave Mad. Forleden oplevede jeg et Optrin, som jeg aldrig har seet Mage til. En ung og deilig Cavalier, som paa en ganske romantisk Maade var bleven bekjendt med Frøkenen paa een af Masqueraderne, ønskede at faae en Tête-à-tête med hende, men det forstaaer sig paa en anstændig Maade. Mennesket gjorde sig al optænkelig Umage, for at faae sit Ønske op-

fyldt. Han gik hver Dag over ti Gange forbi vort Huus, og han forsømte ingen Masquerade for at faae Sagen bragt i Rigtighed. Han henvendte sig lige til mig. Jeg ynkedes over ham. Endelig var han saa lykkelig at faae Tiden og Stedet bestemt. Sammenkomsten skulde skee i mit Værelse. Jeg tog aldeles ikke i Betænkning at give mit Samtykke dertil. Man mødte efter Aftale. Men ak! denne Bagatel gav Anledning til en heel Forstyrrelse! Herren, som havde faaet Nys om dette Møde, stillede sig paa Luur uden for Døren, og i det Frøkenen stod og talde med den fremmede Cavalier, traadte Herren som en rasende Bjørn ind i Stuen, gav Frøkenen et Ørefigen, jog den Fremmede med en Jagtpidsk paa Døren, og begyndte ligesom i et Slags Raserie: "Er De en Gouvernante? De, som selv lægger Snarer for min Datters Uskyldighed? — Pak Dem i Øieblikket paa Døren, og vov ikke at lade Dem see mere i mit Huus." — Jeg svarede ganske laconisk: — "O, min Herre! det eneste, jeg kan sige, er: "at De er en impertinent Herre!" — Jeg havde allerede pakket alle mine Sager ind, og vilde taget bort, men

nu lagde Fruen sig derimellem, og da hun er den meest veltalende Forligelsescommissair, jeg kjender, saa blev der sluttet et Forlig, og jeg pakkede nu mine Sager ud igjen.

Den yngste Frøken er ikke mindre elskværdig end den ældste. Hun har de delicateste Følelser. Hendes Øine staae i Taarer, naar hun seer Kotzebues Stykker spilles, og hun danser som en Gratie, og taler Tydsk som en indfødt Tydsker. Men hvad nytter det? Faderen søger med Magt at qvæle hver Spire til det Ædle og Gode, der er nedlagt i hendes unge Sjel. Han er saa urimelig, at han ikke engang vil tillade, at hun skal lære at ride eller voltigere. De uskyldigste Fornøielser negter han det stakkels Barn. Da hun sidst skulde paa Masquerade, havde hun udsøgt sig en Amorsdragt, der klædte hende guddommeligen. Men da Faderen hørte, at den skulde koste 16 Rdlr. i Leie, forbød han hende at leie den. Det var ynkeligt at see, hvorledes den stakkels Frøken jamrede sig! Alle hendes Taarer vare frugtesløse. Fruen og den ældste Frøken kastede sig ned for Herrens Fødder, men alting forgjeves. "Ville I, at jeg som Grossereren lige over for

skal løbe fra Huus og Hjem? Hvorlænge mene I, jeg vil kunne føre saadan en Levemaade?" — Seer De, saaledes taler han, hver Gang hans Familie vil bevæge ham til at leve anstændig. Jeg kan for min Død ikke udstaae saadan taabelig Snak. Mon det ikke er bedre i sit hele Liv een eller to Gange at spille Fallit og leve bestandig paa en anstændig Maade, end at krympe sig uophørlig for at spille Fallit, og leve sit hele Liv igjennem som en redelig Prakker?

Drengebørnene blive nu reent fordærvede ved denne forvendte Opdragelsesmaade. Den ældste er kun elleve Aar gammel, men han har et Væsen paa sig, som om han var atten Aar. Han taler saa mandig — saa bestemt! Han kan klavre omkring paa Taget som en Kat, og i det Institut, han gaaer, har han allerede faaet ti Præmier for sin Flid og sine Talenter i Gymnastiken. Men Faderen, han agter det kun meget lidet. Nylig sagde han ganske spodsk til ham: "Ludvig! Din Moder vil i sin Tid have stor Glæde af Dig; thi Du bliver sikkerlig en berømt Linedanser!" — Drengen, som har delicate Følelser, begyndte at græde, og Fruen havde ondt ved at faae ham til at tie igjen.

Men ikke nok med det, Herren er tillige den grusomste Fader, jeg nogensinde har kjendt. Da Restaurateuren i vor Gade nylig kom med en ubetydelig Regning paa 17 Rdlr. 2 Mk. for Chocolade og Bakkelser, som Barnet efterhaanden havde faaet hos ham, vilde han i Førstningen aldeles ikke betale Regningen, og da endelig Restaurateuren truede med at lade ham stevne, betalte han ham den med den Erindring, at han skulde skee en Ulykke, dersom han i Fremtiden crediterede hans Drengebørn for en eneste Skilling Slikkerier. Saaledes prostituerer han sig og sine ved sin pøbelagtige Opførsel!

Forleden var der en fremmed Kjøbmand fra Brunsvig hos os, som gjorde os opmærksomme paa, at Opdragelsesvæsenet i Kjøbenhavn ikke er en Pibe Tobak værd, og foreslog Herren, at sende Ludvig til Campe i Brunsvig eller Salzmann i Schnepfenthal, for at nyde Opdragelse i et Institut, paa hvis Fortræffelighed man her i Hovedstaden allerede har havt levende Exempler. Fruen var strax villig til at antage Forslaget, men Herren? Han fløi op af Stolen, og raabte, at hans Søn ligesaa

godt kunde blive institueret til en Døgenicht i Kjøbenhavn som i Brunsvig eller Schnepfenthal. Fruen forestilte ham, at Drengen umuelig kunde lære at tale saa godt Tydsk, og overalt den saa almindelige yndede Tydske Savoir-vivre, her i Hovedstaden som i det store og vide Tydskland. Men det var kun at præke for døve Øren. Herren blev urokkelig ved sin Paastand.

Børnene havde allerede en Tidlang faaet af deres gamle Bedstefader visse Penge om Aaret til at give de Fattige. Da nu alt Tiggerie i den senere Tid er aldeles ophørt, saa samlede de alle de Penge sammen, som de fik af den Gamle, og havde saaledes sammensparet 12 Rdlr. For nogen Tid siden kom den yngste Frøken og den lille Fritz til mig og spurgte mig, om jeg ikke kunde give dem Anviisning paa en god og moersom Bog, som de kunde kjøbe for disse Penge. Jeg havde just det ypperlige Værk staaende, som under Navn af Gynæologie er udgivet af et Selskab Tydske Læger, og til den Danske Ungdoms Forædling oversat i Modersmaalet. Værket er, som De veed, et Mesterstykke, og bestaaer af 10 Bind. Unge Mennesker finde deri alt, hvad de behøve at vide

om Samleie, Mødom, Kjønsdrivt o. s. v. Jeg troede, at jeg havde handlet meget fornuftig i at overlade Børnene et saadant nyttigt Værk. Men neppe havde Frøkenen begyndt at læse i Bogen om Mødommen, og den lille Fritz i den om Samleie, førend den gamle Bjørn rev dem Bogen ud af Haanden, og søndersled den i tusinde Stykker. Men ikke nok med det, han skjendte mig endog Huden fuld, fordi jeg gav Børnene saadanne Bøger i Hænderne. Jeg forestilte ham, at det var efter de nyere Pædagogers Mening nødvendigt, at gjøre Børn i en meget ung Alder bekjendte med Kjønsdrivtens Functioner, for at beskytte dem mod en vis hemmelig Synd. Men hvad forstaae Bønder sig paa Agurkesalat? Han vedblev at skjende, og det var med Nød og Neppe, at Fruen, som dog for det meste tager mit Partie, bragte ham til Raison.

Seer De, saaledes er det gaaet til i vort Huus fra det Øieblik af, at man har faaet Smag paa at læse Deres Skilderie, og vi maae prise os lykkelige, dersom det Onde ikke griber endnu videre om sig.

Deres

Lovise ***.

Udenlandske Lotteriesedlers Salg i de Danske Stater.

At ethvert Slags Lotterie i egentlig Forstand just ikke er nogen gavnlig Ting for Staten i det Hele, derom tvivler vel neppe nogen. Den tilfældige Fordeel, som de Vindende drage deraf, kan aldeles ikke lignes mod alle de Ubehageligheder, der flyde af de tabende Personers Tab. Enhver Ting, der kan bidrage til at formindske Industrien og Indbyggernes producerende Flittighed er overalt skadelig. Men ethvert Lotterie i en velorganiseret Stat bør af Undersaatterne betragtes som et Middel til at bestride een eller anden for Staten og det Almindelige nyttig og nødvendig Udgivt. Fra denne Side maa f. Ex. Classelotteriet betragtes. Men jo færre Lotterier der gives og jo færre Veie der staaer aaben for Lykkefristeren til at offre de Penge, han enten behøver til nødvendigere Ting, eller kun ved uredelige Midler seer sig istand til at tilveiebringe, paa Lykkehjulets Altar, des større Gavn er det for Staten. Men maa enhver sand Patriot ikke føle den inderligste Harme ved at see udenlandske Projectmagere trække Pengene ud af Landet ved alskens Lotterieprojecter? Saaledes har man atter i disse Dage skrivtlig anmodet en stor Deel af vore Medborgere om at tage Lodder i en saakaldt Anden store Hamborgske Lotterie. At Vedkommende vente sig mange Spillere her i Ho-

vedstaden, — en Forventning, der er grundet paa foregaaende Erfaringer, — det sees deraf, at Brevet og Planen ere trykte paa et Slags Dansk, som uden Tvivl er fabriqueret af en Hamborger. Hvert Lod koster kun en Bagatel af $103\frac{1}{3}$ Rdlr. Holst. Spec., og Hamborgeren vil endog lade sig nøie med 125 Rdlr. i gamle Danske Bancosedler. Brevet, som, formedelst sin pudseerlige Stiil, fortjener her at aftrykkes, lyder saaledes:

"Herved tager jeg mig den Frihed at tilsende Dem en Original-Plan af den under 29 August d. A. i den Hamborgske upartheiiske Correspondent publicerede, og af Staaten dette Steds garanterede Anden Store Hamborgske Lotterie, og tillige at offerere Dem Tvende heele Lodder, hver a 250 Mk. Hamb. Banco."

"Denne, formedelst dens liden Antal Lodder, uden Liige meget fordeelagtig indrettede Lotterie, i hvilken er saa mange betydende Gevinster, (for dens Skyld alleene i Lotterien spilles) meer end i andre Lotterier af 20 Gang saa mange Lodder er; denne Lotterie, siger jeg, vil ikke alleene hastig befordre Debiten af Lodderne, men ogsaa snart komme saa vidt, at de maae kjöbes med store Agio; dette skeede ved den Förste store Hamborgske Lotterie, da de betalte for et Lod 500 Mk. Banco, medens Trækningen vedvarede."

"Naar ved hver anden Lotterie betales et Lod med femfoldig Indsats, saa fremt der er Eens et Gevinst af Betydenhed iblant 4000 Lodder tilbage, som ikke er trokken; saa er Fortrinet af denne Lot-

terie, som indeholder kuns 3000 Lodder og deriblant samtlige Gevinster, hvis Credit og Debet uskiftet balancerer, saa aabenbar og oyensynlig, at det ikke behöves, at giöre derom nogen videre Berömmelse."

"I Fald de nu antager mit Tilbud, saa venter jeg herpaa Deres behagelig Svar saa snart muelig, og derhos Belöbet af de committerede Lodder, enten i reede Penge efter Coursen beregnet, eller i Vexler, og i Fald disse ikke skulle lyde paa Sigt, saa maa Disconto godtgiöres, hvornæst jeg strax skall tilsende Dem de begiærede Lodder, enten de forreskrevne, eller og andere Nummerer."

"Foruden det i Avertissementet efter Planen Art. 7. givne Löfte, at de, med Gevinster udkomne, Nummerer strax efter Trækningen skall bekiendtgiöres i Hamborger uparthiiske Correspondent, kan de være vis paa, at Træknings-Listene ligeledes strax skall blive Dem tilsendt. I övrigt forsikkre jeg Dem, at der paa min Side aldrig skall mangle nogen Reellität og Promtitüde, og jeg önsker hiertelig at komme i Stand ti at give Dem hernæst den beste Efterretning om Udfaldet. Jeg forbliver med megen Hoyagtelse o. s. v."

Man kunde maaskee indvende, at der ved saadanne Lotterier ligesaa godt kunne komme Penge ind i som ud af Landet. Men ikke at tale om, at man kunde svare det samme, om det halve Antal af Kjøbenhavns Indbyggere reiste til Badet i Pyrmont, for at spille Hazardspil, saa maa man dog tillige tilstaae, at det er meest sandsynligt, at Pengene ingensinde ville komme ind i Landet mere. Gi-

ves der nogen udenlandsk Artikel, hvis Indførsel paa det strængeste bør forbydes, saa er det uden Tvivl udenlandske Lotteriesedler.

Blandede Nyheder.

I Søndags strømmede en stor Mængde Mennesker ud til Citadellet, for at see Luftmachinen fyldes. Næstkommende Søndag agter Hr. Kjerstrup at stige op med den. Han er den første Danske, der agter at krydse i Luften.

Et temmelig anseeligt Handelshuus i Kjøbenhavn har i disse Dage seet sig nødsaget til at opgive sit Bo til Rettens Behandling. Men denne Standsning uagtet vil ingen af Creditorerne komme til at lide det mindste Tab. De faae efter Forlydende fuld Betaling.

Privatbreve melde, at der i Marseille har yttret sig en smitsom Syge, der frygtes for at være den samme, som paa denne Tid anretter saa stor Ødelæggelse i den sydlige Deel af Spanien.

I Altona udkommer med det første et Skrivt under Titel af der niedersächsische Anzeiger, som Hofraad Schütz har faaet Kongel. Privilegium paa.

Til den 5 Nov. beløb de ved Stiftsprovsten Dr. Plum indsamlede Gaver sig til 2753 Rdlr.

I en kort Levnedsbeskrivelse over Kammerherre Lehn siges blandt andet, at han levede med al sin Rigdom og Overflødighed som en borgerlig Mand i stille Eensomhed og uden udvortes Glimmer. Hans store Indkomster bleve anvendte til hans Godsers Forbedring. Ingen Privatgodseier i Dannemark har bygt mere end Lehn, ingen har maaskee udskiftet bedre, ingen har anlagt ypperligere Veie, og ingen har mere hensigtsmæssig befordret Fabrikanlæg end han. Om hans fornuftige Lyst til at bygge smukt og varigt vidne de kostbare Bygninger paa Berritzgaard og Møllen ved Ourebygaard i Lolland; og hvad der især hædrer hans Byggelyst, ere de mange velbygte Udflyttergaarde og Huse paa hans Godser, som alle ere bygte af brændte Steen. Et varigt Minde om hans Agtelse for Publicum har han efterladt sig i de herlige brede og lige Landeveie, som gjennemskjære Baronierne Lehn og Guldborgland, og som fryde Øiet ved den skjønne og levende Plantning, der omgjerder Veiene og Böndernes Marker. Om hans Opmuntring til hensigtsmæssig Fabrikanlæg vidne to ikke ubetydelige Olmerdugs- og Strømpefabriquer paa Baroniet Lehn, som ere begge i god Gang og have god Afsætning paa deres Bomuldsvarer. Hans Iver for hans Godsers Istandsættelse synes snarere at have tiltaget end aftaget med Alderen. Han arbeidede mere for Udskiftningen og Istandsættelsen af sit Bondegods end for sine egne Hovedgaarde, mere for

andre end for sig selv, kort, han syntes mere at være ubekymret for hvad Nutiden end hvad Fremtiden vilde dømme om hans Handlinger.

Efter Hempels Avis hedder det, at man endnu denne Vinter faaer den berømte Componist Paers yndede Opera la camillo paa Kjøbenhavns Theater.

Fattigvæsenscommissionen i Odense har nu kjøbt en Gaard med betydelige Bygninger, hvori den lader gjøre Indretninger saavel til det hele Personale af Fattige som til en Friskole for de fattige Børn, Leilighed til Huusvilde, Syge &c. — Ligeledes er der til Borgerskolernes planmæssigere Indretning og Udvidelse udnævnt en Undersøgelses- og Organisation-Commission, som bestaaer af Stiftamtmanden, Biskoppen &c.

I Iversens Avis menes, at den Odenseiske Canal vil kunne yde samme Fordele som mange andre Canaler, naar Odense faaer en ordentlig Havn og Ladeplads, som den hidtil har savnet og Handelen mere favoriseres ved en taalelig Afgivt. For at undgaae denne losse og lade Skipperne uden for Canalen, og saalænge de kunne undgaae den, ville de aldrig seile igjennem Canalen, der til Tab for den Kongelige Casse nu aldeles forfeiler sit Øiemed. Siden det udskudte Stykke fra Landeveien blev opmuddret, ere tre Skibe gaaede op af Canalen.

Et Dansk Skib fra St. Thomas har nylig bragt til London den Efterretning, at Orcanen paa Lewardsøerne begyndte den 4 Septbr., varede i tre Dage, og ødelagde blot paa St. Thomas 44 Skibe, hvoraf den største Deel skal være fra America. Paa Plantagerne skal Skaden ikke være saa stor som i Bayerne.

De Færøiske Steenkul, som man har sendt fra Kjøbenhavn til Bordeaux, og som man der har været meget begjerlig efter, ere blevne betalte med 525 Fr. pr. Tønde. Da Kullene ikke vare af det bedste Slags, og Engelske Kul betaltes med 7000 Fr., saa venter man i Fremtiden saa meget større Afsætning.

Politiemesteren i Trondhjem har ladet bekjendtgjøre, at man i Fjor paa adskillige Stæder har slagtet Qvæg under Aftensangens Holdelse om Søndagen, og i Aar endog under Høimessen. Da han meener at denne Forretning kan opsættes til enhver anden Tid, og det ikke er opbyggeligt paa Veien til Templet, at høre døende Creatures Brølen og see Rendestene farvede med Blod, saa forbyder han enhver, at slagte Qvæg om Søndagen førend Gudstjenesten er forbi.

En Engelsk Boghandler skal have budet Alexander Humboldt 30,000 Rdlr. for Manuscriptet til hans Reise.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 12.

Den 23 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Foreløbende Erindring til den anonyme Indsender af Stykket: "Svar i Anled"ning af det Indrykkede i Kjøbenhavns "Skilderie No. 6. om havarerede Varer ꝛc."

Deres Svar har jeg vel modtaget, men da det i Følge Forordningen af 27 Sept. 1799 er nødvendigt, at De sætter Deres Navn derunder, saa har jeg ikke kunnet optage det i dette Blad. Men saasnart De nævner Dem, skal Stykket ufortøvet blive indrykket.

Det vil saa meget mere glæde Udgiveren, ogsaa at kunne meddele sine Læsere Deres ud-

førlige Tanker om denne Gjenstand, som Sandheden altid maa vinde, naar en Ting bedømmes og betragtes fra forskjellige Sider. Imidlertid kan det besvarede Stykkes Forfatter ikke undlade foreløbende at fremsætte nogle Erindringer mod følgende Puncter, som synes at være de væsentligste Indvendinger i Deres Svar.

De siger: "at jeg synes at bygge mine "Formodninger om de anførte Misbrug paa "Mangel af Tro og Love imellem Fabricanter "og Handlende." — Denne Beskyldning er for ubillig til, at den behøver noget Svar.

De siger: "at om man end vilde antage "denne urimelige Sætning, saa vilde hines "egen Interesse lede dem til at handle anderledes, for ikke at skade sig selv og tabe deres "offentlige Tillid." — Derpaa behøver jeg kun at svare: at det er ligegyldigt hvo der kjøber saadanne beskadigede Varer; nok er det, de kjøbes, og det i hele Skibsladninger. Om disse Kjøbere skade sig selv ved at sælge saadanne Varer igjen, tales her ikke. Troværdige Folk have offentlig bekjendtgjort: at man nylig har solgt Viin og Brændeviin, som var halv blandet med Søvand, og faaet det betalt i dyre Domme.

"Den største Deel af de Kjøbere, som "blive narrede med slette Varer," — siger De fremdeles: — "ere saadanne, som, istedet for "at kjøbe af bekjendte redelige Folk, kjøbe af "Omløbere, om hvilke man i Forveien kan for- "mode, at de bedrage, naar de sælge til lavere "Priser end Kræmmerne." — Det kan være ligegyldigt hvo der bedrager og hvem der be- drages, hvorfor man bedrager og hvorfor man bedrages. Nok er det — det skeer. Hvorvidt de bekjendte redelige Folk og ordentlige Hand- lende ikke give sig af med at handle med beska- digede Varer, hvorvidt de fleste Handlendes gode Navn og Rygte er dem kjerere end Øie- blikkets sikkre Fordeel, vil jeg ikke indlade mig paa at undersøge.

"Det af Dem foreslagne Stempel vilde "og kunde paa ingen Maade standse Misbrug, "hvilket De selv vil kunne indsee, naar De ret "nøie vil overveie alt, hvad der kunde siges i "den Anledning." — Og hvorfor ikke? — Jeg har, siden jeg fik Deres Svar, ret nøie overveiet Forslaget, uden at kunne indsee, hvor- for det ikke skulde lade sig udføre.

"Men endnu mere paafaldende har det "været mig, hvad De i Deres Blad har fore-

"slaaet i Henseende til havarerede Fødevarer. "Ikke at tale om, at mange Slags Fødevarer "ere sunde og gode, medens de indkjøbes, og af "en nærig Høker eller Madmoder gjemmes saa- "længe, at de ikke kunne nydes uden Skade "for Helbreden, hvilket, desværre, langt oftere "indtræffer, end at havarerede Fødevarer for- "tæres i en for Sundheden skadelig Tilstand, "vilde Deres Forslag endog i andre Henseender "forfeile sit Diemed og fortjene at forkastes."

Jeg har aldrig foreslaaet, at sunde og gode Fødevarer skulde cassereres, og endnu langt mindre, som De siger, kastes i Søen. Men at de gode Varer bør skilles fra de fordærvede, og at de ikke bør sælges imellem hinanden, anseer jeg for billigt og rigtigt. At De finder det besynderligt, at jeg har foreslaaet at kaste aldeles fordærvede Fødevarer i Søen, kan jeg ikke begribe. De mener, "at man, for dog at have nogen Nytte deraf, hellere burde bruge dem, først til Destillering og Føde for Creature, og dernæst til Gjødning." — Men vilde dette ikke give Leilighed til nye Misbrug? For det første: hvo siger os, at det er rigtigt, at føde Dyr, som igjen skulle tjene Menneskene

til Føde, med usunde Ting? For det andet: hvo indestaaer os for, at disse fordærvede Fødevarer blive anvendte efter Bestemmelsen, og ikke sælges til fattige Folk igjen? Desuden er det aldeles ingen ny Idee, at kaste usunde og fordærvede Levnedsmidler i Søen. Jeg veed af andres Beretning, at man f. Ex. i Preussen har baaret sig saaledes ad med hele Skibsladninger umoden Frugt ꝛc. og at man ved Bøddelen offentligen har ladet stikke Hul paa hele Oxhoveder forfalsket Viin, og ladet den løbe ud. Det samme skeer i det industrieuse Engelland. At vise Oeconomie i den Henseende, er temmelig upassende. Almuens Betryggelse mod alskens Bedragerie, og den almindelige Sundheds Vedligeholdelse er vigtigere end Millioner Læs Gjødning.

Jeg kunde skrive en heel Bog om denne Gjenstand, som vist fortjener kyndigere Mænds Undersøgelse. Men jeg er overtydet om, at den tidlig eller sildig vil komme paa Bane, og behandles med den Alvorlighed, man skylder enhver Ting, som vore Medmenneskers Sundhed og Vel beroer paa. Hvad den anonyme Indsender i øvrigt taler om Skadeligheden af saadanne Forslags offentlige Fremsættelse, om

Skribentens Kald ꝛc., er noget, som aldeles ikke vedkommer Hovedsagen. Ogsaa Trykkefriheden og Oplysningen, som han udbreder sig over, staaer ikke i mindste Forbindelse med fordærvede Varers Salg. Endog Trykkefrihedens og Oplysningens ivrigste Fiender maae tilstaae, at det er urigtigt, f. Ex. at sælge Vine, hvis halve Bestanddeel er Sovand, at lade sætte Glands paa Klæde, der falder i Laser, naar man har gaaet med det i nogle Dage, at trykke mørke Farver og smukke Mønstre paa Kattyner ꝛc., der ere forraadnede i Vandet, at sælge Fødevarer, som fattige Mennesker kjøbe i deres Trang, fordi de faaes for godt Kjøb, men som siden foraarsage Sygdomme. Jeg vilde ikke tage i Betænkning at skrive en Bog om denne Gjenstand i Spanien, og lade den censurere af Storinqvisitoren selv, uden at befrygte, at han skulde forbyde mig dens Publication og endnu langt mindre lade mig straffe derfor.

Hvorfor besøges Parterret i denne Tid saa lidet?

Man har lagt Mærke til, at Parterret i denne Tid langt fra ikke besøges saa meget som i de

forrige Saisons, ja at det ofte, endog ved Opførelsen af de meest yndede Stykker, er halv tomt. Selv Billetprangerne have seet sig nødsagede til at sælge 4 Marks Billetter for 2 Mk. Mueligt, at dette er en Følge af Aarstiden, men da der de forrige Aar paa samme Tid næsten bestandig var fuldt Huus, naar der blev givet yndede Stykker, saa fristes man let til at søge Aarsagen hertil i andre Omstændigheder.

Det store Tilløb, som Theatret havde, strax efter den sidste store Ildebrand, var tildeels en Følge af, at der var kommet mange Penge i Circulation blandt simple Folk, og derfor vrimlede Parterret ogsaa af Tilskuere og Klappere, hvis egentlige Plads tilforn havde været Galleriet. Nu, da de store Gulddynger, som Ildebranden havde sat i Omløb, efterhaanden ere blevne fortærede, har en stor Deel af disse Klappere trukket sig bort fra Parterret, og besøger det i det mindste ikke saa ideligen; thi det hedder her, som der staaer i Visen:

For sildig til Syndernes Kundskab man kom,
Da Pungen var tom.

Hvor godt det end i og for sig er, at Parterret er blevet renset fra en stor Deel Klappere, der til Gavn for deres Pung og den gode Smag nu besøge Galleriet, saa er Parterrets Søgning dog bleven temmelig formindsket derved.

Men der gives endnu andre Aarsager, der tidlig eller sildig maa formindske Parterretilskuernes Antal, og, som en Følge heraf, Theatercassens Indtægter. Jeg skal fremsætte nogle af disse Aarsager med den Frimodighed, som man er vant til i dette Blad.

Skuespillets Hovedbestemmelse er, at forædle Sæderne, deels ved at revse Lasterne, deels ved at opmuntre Dyden. Enhver selvstændig Nation i Verden har noget Caracteristisk i sine Sæder, i sine Dyder og i sine Laster. Den besøger Theatret tildeels for at finde sig selv igjen. Dette Caracteristiske og Nationale, som ethvert Folk, uden stundom endog selv at vide det, ønsker at finde i Skuespil, er saa ganske naturligt. Vi see Holbergs Stykker 80 Aar efter at han har skrevet dem, og more os derover, fordi vi glæde os ved at finde os selv igjen, ved at see Sæder af vore Sæder, Folk

af vort Folkefærd, Optrin, som vi daglig kunne opleve Mage til, ikke i Tydskland, ikke i Frankrige, ikke i Engelland, men i Dannemark. De ere indenlandske Producter, Planter, opvoxne i vor egen Jordbund, som ikke blot ere os kjere, fordi de ere fremkomne under samme Himmelegn som vi, men fordi de saa ganske stemme med vor Natur, og fordi en Ananas ingensteds smager bedre end i det Land, hvor den voxer. I den senere Tid have vi, naar jeg undtager nogle faa, ikke faaet noget egentligt Nationalstykke. Skildrer man os en Dansk Frier, saa er det en Tydsker i Danske Klæder; skildrer man os en Dansk Ridder, saa er det en Vanskabning, hvoraf Hovedet er taget af Shakesspear, Armene af Schiller, Fødderne af Babo, kort, stundom behøver man kun at give en saadan Dansk Riddersmand en Tydsk Dragt paa, for strax at see paa den hele Person, at han er født i Tydskland. Sandt er det, man har i den sidste Tid med roesværdig Iver sogt ved Oversættelser af, tildeels gode, udenlandske Stykker at raade Bod paa den store Mangel paa gode Originaler, og det er langt fra heller ikke Forfatte-

rens Mening, at man skulde fordsmme alle Oversættelser fra vort Theater. Men at der ved den idelige Opførelse af Islandske, Kotzebueske og Franske Stykker indføres en Smag, der med Tiden vil svække Lysten til at see Danske Skuespil, derom er neppe nogen Tvivl. Saa aldeles forsvunden er endnu ikke vor Nationalaand, saa aldeles sammensmeltet med den Tydske og Franske Smag er endnu ikke vores, at man ikke omsider vil kjedes ved at see, at et Dansk Theater kun skal være forskjelligt fra et Tydsk deri, at Ordene fremsiges paa Dansk, og dernæst ved bestandig at see Tydske Hofraader, Tydske Amtmænd, Franske og Engelske Caracterer. Dertil kommer endnu, at der til at oversætte et Stykke saaledes, at der ikke skal findes Feil mod Sproget, Caractererne 2c. hører mere end de fleste af vore Oversættere troe, der oversætte Tydske og Franske Stykker, uden engang at have sat deres Fod over Elbens Bredde, uden at kjende den mindste Forskjel paa Danske og Tydske Sæder og Sprogegenheder. Jeg vil blot anføre her nogle ubetydelige Exempler. I de fleste af Tydsk oversatte Stykker er Ordet Amts-

rath og Amtmann oversat med Amtmand. En Amtmand i Tydskland er omtrent det samme som en Birkedommer i Dannemark. Amtmand i Dannemark er derimod, som bekjendt, en langt anseeligere Person. Hvor absurd er det derfor ikke at høre, f. Ex. i et Stykke af Island, en Amtmand fortælle, hvorledes han examinerer Tyve? En Amtmand examinerer Tyve? Det maa jo støde ethvert Dansk Øre. Man kan svare, at Scenen foregaaer i Tydskland. Men ak! hvor ubehageligt er det ikke altid, at være nødt til at tænke sig ind i Tydsklands Sæder, naar man staaer i en Bygning paa Kongens Nytorv i Kjøbenhavn! — Et andet Ord, som ikke oversættes med mere Eftertanke, er Mademoiselle. I Tydskland er Mademoiselle det samme som Jomfru paa Dansk, men Mammeselle paa Dansk er paa en vis Maade et Skjeldsord, og næsten det samme som Tøs. Hvor latterligt maa det nu ikke forekomme enhver Dansk, at høre en Mand af Stand og Levemaade sige til en Frøken eller et andet Fruentimmer af Distinction i en alvorlig Samtale: Mammeselle? — Paa mere end eet Sted i oversatte Stykker oversæt-

tes: "er soll kommen!" (Lad ham komme ind!) med: "han skal komme!"

(Slutningen i næste Numer.)

Anecdote.

Den berømte Digter Wessel var ikke lykkeligere end de fleste Poeter, lige fra Homer til Evald. Fattigdom var hans Lod. Da hans Stykke: Lykken bedre end Forstanden, blev opført, gjorde det, skjønt af ubillige Aarsager, ingen synderlig Lykke. Partieaand var Skyld i, at det paa en vis Maade imod Kjerlighed uden Strømper faldt igjennem. Imidlertid haabede Wessels Creditorer paa den gode Indtægt, han den tredie Spilleaften vilde faae som Forfatter. Iblandt andre var der en vis Skræder, der ventede med Længsel paa denne Aften. Aftenen kom, og Morgenen derpaa skrev Skræderen ganske troskyldig til Digteren: "Da jeg har hørt, at De i Aftes ved Lykken bedre end Forstanden har faaet en god Deel Penge ind, saa haaber jeg, at De betaler mig mit Tilgodehavende."

Blandede Nyheder.

Den forhenværende Præst, Seeberg, vil nu hver Søndag udgive et Qvartark til almindelig Oplysning og Opbyggelse. Han vil sælge det for 1 ß. Soldater og Matroser, som ville læse det paa Vagten, faae det for intet. Da Soldater og Matroser i Almindelighed trænge oftere til saadanne Blade end lærde og oplyste Folk, og der, især paa Vagter, desværre, gjerne er Mangel paa trykte Sager, saa er dette hans Tilbud meget patriotisk. Der vil uden al Tvivl ogsaa findes mange blandt denne Menneskeclasse, som ville afhente hans Blade og benytte sig deraf.

Onsdagen den 3 October om Morgenen udbrød i Byen Thorup i Besser Sogn i Grevskabet Samsøe en frygtelig Ildebrand, som inden faa Timer i Bund og Grund ødelagde syv Gaarde og sex Huse. Af fjorten Familier, som derved bleve huusvilde, reddede kun nogle endeel af deres Bohave, men de fleste lidet eller intet. Deres Skjebne er høist sørgelig. Kun tre Gaarde, men ingen af Husene, vare assurerede, og de ulykkelige Brandlidte maae altsaa opbygge deres afbrændte Bygninger paa egen Bekostning, ikke at tale om, at de maatte see al deres indbragte Føde og Sædekorn for et heelt Aar og deres Vinterfoder for Creature gaae op i Luer. Sognets Præst, Hr. Provst A. Kragh, og Hr. Capel-

lan Toxværd, modtage Understøttelser til disse Brandlidte.

Efter Forlydende bliver der nu raadet Bod paa den saakaldte Norske Apostel, Hans Nielsen Hauges Spilop, da Regjeringen skal være gjort opmærksom paa adskillige af hans Handlinger og de høist fornærmelige Udtryk mod Geistligheden, han har tilladt sig i adskillige trykte Bøger, især i et nylig i Christiansand udgivet Skrivt under Titel: **De Eenfoldiges Lære og de Afmægtiges Styrke,** saavelsom de farlige Grundsætninger, han har søgt at bibringe Almuen. — Rygtet om hans Ophold i Nørrejylland er imidlertid kun sandt for saavidt, at han har gjort en Reise omkring i Jylland og Fyen, ventelig for at forøge sine Tilhørneres Antal. Men hans egen nylig anmeldte Publication var dateret fra Christiansand, som hans sidste Opholdssted. I Jylland, hvor han imidlertid ogsaa har gjort Proselyter blandt den ringere Almue, gives der to fanatiske Forsamlinger, med hvilke han allerede længe skal have correspønderet. Formændene ere en raa og vankundig Bonde ved Navn Peder Laursen, og en afskediget Rytter: Peter Franzen. Svage, Vankundige, ja selv Døende have disse Sværmere bragt til Fortvivlelse, og Præsten have de udskjeldt for et Satans Redskab. Een af disse Sværmere, — en Dreng paa sexten Aar, — paastod, at han i mange Aar hav-

de fornummet Djævelens Kloer i sit Hjerte og øvet alle muelige Misgjerninger: Hoer, Mord, Tyverie ꝛc., hvilket han alt bekræftede med Bibelske Sprog. En Kone, som for Retten blev spurgt: om han var givt? svarede: "jo, i Christo!"

Det bliver nu alt mere og mere Mode at bestjæle Kirker og Kirkeblokke. For nylig er der igjennem et Vindue i Bierager Kirke skeet Indbrud. Kirkeblokken blev sprængt med Instrumenter, og omtrent 10 Rdlr. — meest i Kobberskillinger — bleve bortstjaalne.

Antallet paa de personelle Capellaner i Norge er for nærværende Tid 51. Aggershuusstift har 27, Christianiastift 8, Bergensstift 12, Trondhjems og Romsdals Amter 1. En Capellan i Bergensstift skal have tjent i denne Qvalitet henved 20 Aar. I Kjøbenhavn lader man Capellaner ikke blive saa gamle i deres Tjeneste, og efter 5 til 6 Aars Forløb lader man dem i Almindelighed fratræde Capellanskabet.

Mechanicus C. Dyrhro i Christiansand har nu offentlig bekjendtgjort, at han til billigste Priis forfærdiger en Tyvvækker. Uagtet det nu i Grunden ikke er ønskeligt, at vække Tyve, da de, desværre! ere vaagne nok, saa er dette Instrument dog temmelig nyttigt, da det ikke vækker Tyvene, hvilket man af Navnet skulde troe, men de Folk, som Tyvene ville stjæle hos.

Jr Kjøbenhavn er der nu en Keiser, som har gjort Gjeld paa sin Faders Navn og om hvem Faderen lader offentlig bekjendtgjøre, at ingen maa betroe ham noget. Hvad man dog oplever i vore Dage!

Strømpefabriquer Mitchel i Gjentofte, tilbyder sig i Adresseavisen at hjelpe de Strømper, som ere kjøbte paa den Auction over havarerede Varer. Han vil forme, præsse og trumle dem saaledes, at de skulle see ud som nye, og for hvert Douzin forlanger han kun en Rigsdaler i Arbeidsløn. I samme Avis lader en Kattuntrykker bekjendtgjøre, at der hos ham appretteres og reengjøres af Søvand trykkede — Meningen er nok beskadigede — Varer for billig Betaling. — Tilsidst faaer man nok Bekjendtgjørelser fra Folk, der ville gjøre Fiske, som have været otte Dage døde, friske og sunde igjen.

I det harmoniske Selskab har man i Onsdagsaftes givet Erobreren og Fredsførsten, af Hr. Prof. Guldberg, med Kunzens Musik. Mon dette Konstarbeide er reent bandlyst fra vort Theater, eller har dets Bestemmelse været ligesom Døgnfluens, kun at leve en eneste Dag?

Tilstanden af det almindelige Brandassurancecompagnie paa Varer og Effecter befandtes d. 30 Sept. 1804 saaledes: d. 30 Sept. 1803 i Capital-Fond 882,969 Rdlr. 71 ß.; indvundet 44,603 Rdlr. 11½ ß.; betalt for Brandskader 26,637 Rdlr. 51 ß., Udgivter ꝛc. 1,095 Rdlr. 70½ ß.; altsaa reen Gevinst 16,869 Rdlr. 82 ß., hvoraf Halvparten er overført paa Conto, følgelig Capitalconto 891,404 Rdlr. 64 ß. I Aaret 1804 er af den oplagte Capital modtaget i Rente 4,870 Rdlr.; Udgivterne beløbe sig til 5,965 Rdlr. 70½ ß., altsaa mere udgivet end indkommen 1,095 Rdlr. 70½ ß.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 13.

Den 26 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Hvorfor besøges Parterret i denne Tid saa lidet?
(Sluttet.)

Vilde man end antage, at den største Deel af Tilskuerne kun vil mores, lige meget om det stundom endog skeer paa Sandhedens og den gode Smags Bekostning, saa maa man dog tilstaae, at en saadan Smag kun hviler paa meget svage Støtter. Enten bliver denne Smag tilsidst saa forvendt, at det theaterelskende Publicum ikke selv veed, hvad det vil have, eller forsvinder Følelsen for een af de ædleste Forlystelser tilsidst aldeles. — Man vil maaskee ind-

vende: "Hvor skal man faae gode Originaler fra?" — Denne Anke er i vore Dage meget almindelig, ikke allene i det dramatiske, men endog i andre Fag af vor Litteratur. Ideligen klager man over Mangel paa gode Originaler. Alt, hvad der fremkommer i vore Dage, duer intet, — alt, hvad de henrundne Dages Forfattere have frembragt, er mesterligt. I den Tanke staaer en stor Deel Mennesker. — Men hvorledes? Er da al Genialitet uddød hos os? Fødes der da ikke nu, lidesaa vel som før, Mennesker af Forstand og Følelse? — Det vil neppe nogen negte. Men ikke de skrivende, de læsende Mennesker have for en stor Deel forandret sig. Ogsaa i vore Dage skrives og kan der skrives Ting, der fortjene at læses. Men ei at tale om, at Smagen hos os er bleven, om jeg saa maa udtrykke mig, dræbt ved overdreven Læsning af Tydske Skrivter, er man og ofte saa tilbøielig til at laste og nedkue ethvert fædrenelandsk litterairt Arbeide, at enhver Forfatter, der just ikke saa lige skriver for Brødet, maa tabe baade Lyst og Mod. Naar den dramatiske Skribents første Arbeide ikke er et Mesterstykke, naar han ikke

arbeider i den nyere Tydske Stiil, og naar hans Navn ikke i Forveien i Klubberne har erhvervet sig en imponerende Celebritet, kort sagt, naar han ikke vil benytte sig af tusinde litteraire Konster og litteraire Stylter, saa er Forfatterbanen, især den dramatiske, saa knudret, at han, med det største Genie af Verden, maa vende tilbage paa den halve Vei. Hvo troer sig ikke i disse Chocolade- og Jistider istand til at bedømme og fordømme et Genieværk? Dunnhagede og uvidende Knøse, hvis Hovedfortjeneste bestaaer i at øde deres Tid og Formue, give høit deres Stemme, og disse Stemmer forene sig med tusinde Echoer, og kaldes den offentlige Mening.

Skulde et Land som Dannemark, der forholdsviis har frembragt ligesaa mange poetiske Genier som hvert andet, der har havt en Evald og en Baggesen, en Nordahl Bruun og en Wessel, i Aaret 1804 være saa fattigt paa Digtere, at det behøvede at hente alle sine dramatiske Arbeider fra andre Lande? Nei, man kan her sige med Digteren:

Full many a gem, of purest ray serene,
The dark unfathom'd caves of ocean bear;

Full many a flow'r is born to blush unseen
And waste its sweetneſs on the desert air*).

Der gives endnu mangt et Genie blandt vore ældre og yngre Digtere, som vilde og kunde berige vort Theater med gode nationale Stykker, dersom man opmyntrede dem, ja dersom man tildeels ikke betog dem Modet. Men det sande Genie prunker ikke som Bonderosen i Haugen eller som en Tusindfryd paa Alfarveien. Ligesom den beskedne Viol skjuler det sig ikke sjelden; — man maa opsøge det, for at drage nogen Nytte deraf. Det Land, som fremdrager, understøtter og opmuntrer det i Landom levende Genie, vil aldrig behøve at søge hos Fremmede, hvad det skjuler i sit eget Skjød.

Ogsaa Skuespillerne og Skuespillerinderne kunne naturligviis bidrage meget til at svække Lysten til at see Skuespil. Naar Theaterpersonalet bestandig bliver staaende paa eet og det samme Trin; naar de gamle svede og gode

*) Saa mangen en Ædelsteen af klareste Glands Oceanets mørke uopdagede Huler skjule; saa mangen en Blomst er skabt til at blomstre useet og spilde sin Vellugt i den øde Luft.

Subjecter dagligen blive ældre, og uagtet en Alder, hvor de nærme sig et halvt Seculum, skulle vedblive at spille unge Forelskedes Roller rc.; naar de unge tilkommende deels ikke have de naturlige Anlæg, som de ældre, deels mangle Leilighed og Øvelse til at udvikle samme: saa er det meget rimeligt, at ogsaa et Theaterpublicum efterhaanden taber Lysten til, f. Ex. at see ærværdige Matroner spille syttenaars Pigers Rolle, og aldrende Mænd unge Hyrder, Bondedrenge rc. Der hører en Kjæmpeillusion og en Kjæmpeindbildning til at antage det for sandsynligt, som er Usandsynligheden selv.

Endnu en Aarsag, hvorfor mange efterhaanden synes at være blevet kjede af at besøge Skuespillet, er det indtil Yderlighed udartede Billetprangerie. Paa Billetcomptoiret var der i de senere Aar sjelden nogen Billet uden Møie at faae, men hos Prangerne havde man i Almindelighed det største Forraad deraf. Der kunde de ikke faaes uden med 25 til 50 pC. Avance. Prangernes og Billetcommissionairernes Antal voxede dagligen. Man udholdt en Tidlnng at betale Billetterne i dyre Domme. Men nu synes man dog at blive kjed af

dette Spøg. Den, der f. Ex. maatte betale 6 til 8 Mk. for en Billet til første Etage, maatte saaledes anvende næsten dobbelt saa stor en Sum paa denne Winterfornøielse som før. Dette og saadant finder man sig vel i til en Tid, men omsider nødsages dog en stor Deel Comoediegjængere, at gaae saa meget sjeldnere paa Comoedie, som de maae betale mere for Billetterne. Følgerne af saadanne Misbrug yttre sig ikke strax og paa eengang, men med Tiden og gradeviis.

Luftmachiner.

Ligesom Luft er Tidsalderens Hovedbestanddeel, saaledes ere Luftmachiner Hovedæmnet for Dagens Samtaler. De have ganske afløst Duellerne. Hvor man kommer hen, tales der om at fylde saadanne Machiner, om at gaae op i dem, om at komme hovedkuls ned fra dem :c. Inter Under, at man i saa luftige Tider taler om saa luftige Ting. — Imidlertid kan man ikke negte, at denne Opfindelse er een af dem, som det attende Aarhundrede kan være stolt af, og man kan ikke andet end ønske, at den maatte

bringes til al muelig Fuldkommenhed. At styre en saadan Machine som et Skib, — et Oiemed, som man saa ivrigen attraaer, — vilde, især i vor Tidsalder, være af stor Vigtighed.

1) I Handel og Vandel: Naar man først kunde styre Luftmachiner, kunde man give sine Creditorer en god Dag. Man behøvede ikke engang at søge Moratorium. Det var nok i et saadant Luftfartøi at gjøre en lille Reise til Sverrig, hvortil der ikke engang udkræves noget Pas, og derefter tilbyde dem 5 pC. Vilde de accordere, saa kom man tilbage; vilde de ikke, saa blev man enten i Sverrig, eller reiste videre.

2) I Kjerlighedssager: Naar en Fader, Moder, Onkel, Tante, Formynder eller Formynderske ikke vilde samtykke i en ung Piges Givtermaal med een eller anden Straajunker, saa behøvede man kun at leie en saadan Machine og reise hen til et andet Land, for at lade sig vie der.

3) I Litteraturen: Naar man ønskede at faae Lafontaines, Kotzebues og fleres Sager saa varme, som de komme ud af deres Blækhorn, kunde det ikke skee paa nogen nemmere

Maade, end ved at reise over til dem i saadan en Machine.

4) I Modens Rige: For at holde Skridt med de Parisiske Moder, og for strax at indføre dem i vort Fædreneland, behøvede vore Modehandlere kun at gjøre en saadan Luftreise til Paris, hvilken i det høieste kun vilde vare et Par Dage. Hvor meget kunde der ikke vindes, naar man fik Moderne saa splinternye?

5) For Poeter vilde den være af usigelig Nytte. De vilde kunne reise op til høiere Regioner og indaande den Æther, som man nu saa møisommelig maa søge i Tiecks, Schlegels og andres Skrivter. De vilde kunne besynge Maanen med dobbelt Fyr og Flamme ved at betragte den saa meget nærmere end nu.

6) For Avisskrivere vilde den være Guld værd. De kunde da hente og meddele Efterretninger med Lynstraalens Hast. De behøvede da ikke at lønne Støvere og Relateurrer, men de kunde personligen indhente de fornødne Efterretninger.

7) Rygter og Skumlerie, som nu maa indskrænke sig til Stadens egne Grændser, kunde ved en Luftmachine i største Hast udbredes

over hele Landet. Naar man vilde have bekjendtgjort, at Frøken X. er frugtsommelig, at Kjøbmand Y. snart vil rømme sin Vei, at Fru U. holder Galaner, saa behøvede man kun at benytte sig af en saadan Machine, for saa hastig som muligt at faae Rygtet udspredt.

For Industrien vilde Opfindelsen, naar den blev bragt til Fuldkommenhed, være meget gavnlig. Ligesom man nu har Hyrekudske, Hesteudleiere, Bogudleiere 2c. vilde man da faae Luftmachinudleiere. Ja, der kunde endog oprettes et ordentligt Befordringscomptoir for Luftreisende. Paa Søgning vilde der vist ikke mangle. Gives der ikke Folk nok, som, om de kunde, gjerne vilde opgive deres Bo, uden just at tage Moratorium? Gives der ikke unge Piger nok, som, om de kunde, gjerne vilde forlade deres Forældre og Paarørende, for i et andet Land at lade sig vie til deres Elskede? Gives der ikke Modehandlere, Poeter og Avisskrivere nok, som sukke efter at faa et hastigere Befordringsvæsen i Nyhedernes og Opfindelsens Rige? En saadan Indretning maatte ufeilbarlig kunne blive en reen Guldgrube, og Held og Hæder over enhver, der sætter sit Liv

i Vove for at bringe Konsten til Fuldkommenhed. Leve Blanchard og Robertson og alle Luftseilere!

Aviser.

Kjøbenhavn er een af de Residencer, der har de ældste Aviser i Europa. De første Kjøbenhavnske Tidender, hvilke endnu ikke ere omtalde af nogen af de nyere Skribenter, udkom paa Tydsk omtrent i Aaret 1675 under Titel af: Extraordinaire Oeresunder Relation, enthaltend vielerley merkwürdiges. De bleve trykte i Duodece, og udkom numerviis hos Daniel Paulli i Kjøbenhavn. De indeholdt ikke allene indenlandske, men ogsaa udenlandske Efterretninger. De fleste heraf, som angaae Fædrenelandet, ere daterede fra Øresund og Kjøbenhavn. Deres Indhold er meget vigtigt for Historien, og man maa beklage, at deres Sjeldenhed har været Aarsag i, at vore nyere Historieskrivere ikke have kjendt dem, mindre benyttet sig af dem. Mange Skatte findes deri, som give Oplysning om hiin Tidsalders politiske Begivenheder. Men besynderligt er det,

at det ældste periodiske Skrivt i vor Litteratur, er skrevet i et fremmed Sprog.

Disse Øresundske Tidender vare den Gang de eneste Aviser i begge Riger. Siden den Tid have Conjuncturerne saaledes forandret sig, at Hovedstaden nu har fem Blade, som alle meddele Nyheder, og hvoraf der i det mindste trykkes 12000 Exemplarer hver Gang. Hvert Stift i Jylland og i Norge har ligeledes, foruden Helsingøersavisen, en offentlig Tidende. Fyens Stift har to Aviser. Af Provindsialaviser gives der altsaa nu i alt ti, og den ellevte, for Lollands Stift, staaer paa Stabelen. Man kan sikkert regne, at der af disse Tidender trykkes over 6000 Exemplarer. Der gives altsaa to Dage i Ugen, hvoraf hver paa denne Maade frembringer 18,000 Danske Aviser i Dannemark og Norge. Hvilken uhyre Forskjel paa Aaret 1674 og 1804!

Blandede Nyheder.

I Kjøbenhavn har man i dette Efteraar speculeret paa at sende tomme Fade til Frankrige, hvor man fik dem meget godt betalte, fordi

Viinhøsten der var falden saa heldig ud, at man manglede Kar til at komme Vinen i.

Da Luftmachinen skulde fyldes forrige Søndag i Frederikshavns Citadel, saae man et ungt Menneske blandt en stor Mængde andre løbe paa Skøiter paa Citadelsgraven og gjøre næsten utrolige Skøiteløberkonster. Medens Alles Øine vare henvendte paa dette Menneske, hørtes under Broen et Bragen og en huul Stemme, som raabte om Hjelp. I det samme Øieblik, hvor Tilskuerne erfarede, at denne Dødsstemme kom fra en Mand, der var falden igjennem Isen, var hiin Skøiteløber som en Lynild paa Bredden af det Hul, hvor Mennesket var gaaet under, og inden nogen kunde betænke sig paa at faae Hjelp for den Druknende, gjorde dette raske unge Menneske et Spring, hvorved han fik fat i en Bjælke paa Broen over Hullet i Isen, hvorpaa han raabte til Manden, der igjen var kommen op blandt Iisstumperne: at han skulde tage fat i hans Fødder, som han lod synke ned til Vandet. Folk oven paa Broen bade ham at tage dem i Hænderne eller hvor han ellers kunde, for at ophale ham og den, han søgte at redde. I faa Minuter vare de begge frelste. Redningsmanden forsvandt som en Piil og vilde ikke engang modtage de Tilstedeværendes Tak. Den vagthavende Officier indfandt sig i Øieblikket med det sædvanlige Redningstoug og modtog den Optrukne til videre Pleie.

Apotheket i Nykjøbing paa Falster er solgt til Hr. Apotheker Hoffmann i Mariboe for 10,000 Rdlr.

Hovedstaden tæller for nærværende Tid fem dramatiske Selskaber.

Siden der i Kjøbenhavn indløb Efterretning om den Orcan, som med saa stor Hæftighed har raset i de Vestindiske Colonier og hvorved saa mange Skibe ere forliste, have endeel Handlende begyndt at forhøie Priserne paa Caffebønner og andre Colonieproducter.

Efter Forlydende tiltræder ikke Hr. General Walterstorff, som nu er i Paris, sin Post igjen som første Directeur i Generalpostamtet.

Commandeuren for een af de Sjællandske Batailloners lette Infanterie, Hr. Oberstlieutenant Baron v. Harthausen, er efter de til Hovedstaden indløbne Efterretninger nylig afgaaet ved Døden i det Slesvigske, hvor disse Bataillonér for nærværende Tid ligge. Endnu for kort Tid siden havde han været i Kjøbenhavn for at besøge sin Familie.

I Viborg har Frosten været saa haard, at man har kunnet gaae paa Liimfjorden.

I Citadellet har man det Særsyn, at nogle Træer ere ganske eller for endeel fulde af grønt Løv. Det samme er Tilfældet med endeel af Pilene ved Citadelsgravene.

Søndagsskolen i Christiania tæller nu 30 Understøttere, som i Aaret 1803 have bidraget i alt 206 Rdlr. til dens Vedligeholdelse.

Et i Altona hjemmehorende Skib, Vriendship, er nylig kommet med omtrent 290,000 Pd. Gummi tilbage fra Senegal til Tønningen. Rederen var en Kjøbmand i Altona. Det har i den uhørte korte Tid af 3½ Maaneder gjort Reisen frem og tilbage.

Fra Glückstadt meldes følgende: Ogsaa her er denne Sommers Rughøst falden maadelig ud, og giver meget sort og noget bittert Brød. Derimod have alle andre Kornsorter og Vexter, især Kartofler, været gode og frugtbare. Træfrugter haves derimod intet af, og en Skjeppe ordinaire Æbler er her bleven betalt med 8 Mk. — Den 7 d. M. reiste den her paa Slottet residerende Hertug af Beverens Gemalinde med Følge herfra til Paris, for at bivaane Kroningsfæsten. Grev Schulenborg med Familie holde Hertugen imidlertid med Selskab.

Galeasen Cicilia er paa sin Reise fra Trondhjem med en Ladning Fisk og Trælast næsten ganske forliist. En Matros og et Drengebarn have tilsat Livet. Skipperen og to Matroser ere, efterat have drevet om paa Skroget i syv Dage, blevne reddede, og indbragte til Sveggen.

Den nylig i sit 86de Aar afdøde Bancobogholder Olevarius skal aldrig have været syg, og befandt sig endnu Dagen førend han døde fuldkommen vel.

I Paris har man nylig paa en Auction over Malerier betalt 42000 Franker for en sovende Eremit. Mon ikke det paa ny fremstaaende Bigotterie er mere Aarsag til denne dyre Priis end sand Konstkjerlighed? — I Fougeres har man arresteret et Menneske, som har solgt en lettroende Kone to Høns for 5800 Franker under det Paaskud, at de ved visse Ceremoniers Jagttagelse, vilde lægge Guldæg.

Den bekjendte St. Faust er nu offentlig fremkommen med et Slags Feidebrev mod en Hollandsk Avisskriver, der har drevet lidet Spøg med ham. Det findes Aftrykt i Lloyd's Evening-post. Han opregner deri alle sine Heltegjerninger, og iblandt andre, at han har vristet Nelson selv Kaarden af Haanden: en Trophee, som han mener neppe nogen Avisskriver, der kun kan fægte paa Papiret, seer sig istand til at opvise.

I Løverdagsaften blev en Guldsmed ført i en Karet, ledsaget af en stor Hob Mennesker, op paa Politiekammeret. Han sigtes for at have ihjelskudt et Fruentimmer, der var i Huset hos ham.

Samme Dag ankom en Engelsk Post med Engelske Aviser. De indeholde blandt andet følgende: det Engelske Hofs Note til Preussen angaaende den Engelske Agent i Hamborg, Rumbolds Arrestering, hvori Preussen anmodes om at understøtte det Hamborgske Senats

Forestilling i den Henseende hos det Franske Cabinet, og en anden officiel Note, som i samme Anledning er udstædt d. 5 Nov. og meddeelt alle neutrale Hoffer. I begge tales med megen Iver, om Folkerettens Grundsætninger. — Franske og Hollandske Blade lade sig forlyde med, at Rumbolds Hæftelse var en Følge af den Crawfordske Sag, hvilket gjendrives. — Den smitsomme Syge paa Gibralter aftager nu; fra dens Udbrydelse indtil October Maaned var der død 2044 Mennesker deraf.

Læseren undres uden Tvivl over, at man i dette Blad for en Tid siden har anført en mærkværdig Efterretning om en Dreng, hos hvem man havde fundet et Slags Foster, der havde voldt hans Død. Skrivtet der Freymüthige, som mange troe burde hedde der Uebermüthige, anførte efter en Fransk Journal, at det hele var Kjellingesnak, som man havde indbildt den efter hans Mening eenfoldige Udgiver af Journal de Paris. En Dansk Freymüthiger gjentog strax dette Hanegal med det Tillæg, at ogsaa et Danskt Blad (nemlig Skilderiet) ganske troskyldig havde fortalt denne Fabel. Nu fremtræder der Freymüthige og slaaer sig selv paa Munden med Resultatet af den i Frankrige desangaaende nedsatte Commissions Undersøgelse, hvoraf sees, at det virkeligt var et Foster med ordentlig Hjerne, men at Frankriges største Læger ikke fuldkommen have seet sig istand til at forklare dette Særsyn.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 14.

Den 30 November, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Apotheker.

Blandt alle offentlige Boutiquer i en stor Stad ere Apotheker de vigtigste. De have Liv og Død i deres Haand. Slette Varer og alle Forfalskninger ere i intet Tilfælde farligere end her; hvor det gjelder om Menneskers Liv og Sundhed. For saa meget som mueligt at betrygge Almeenheden mod dette Onde, har man søgt i alle Maader at favorisere Apothekere, at bestemme et lidet Antal af dem og at tilstede dem, at tage en Betaling for deres Articler, der i enhver anden Handel vilde kaldes overdreven. At gamle og forliggede Apothe-

kervarer ikke allene maae have tabt meget af deres helbredende Kraft, men at de endog i visse Sygdomstilfælde kunne have skadelige Virkninger, derom tvivler vel neppe nogen. Desuagtet gives der ikke noget Handelsfag, hvor man lettere kan blive af med forliggede og slette Varer end netop i dette. Den arme Patient veed ikke, hvad han faaer. Han tilskriver i Almindelighed Sygdommens Haardnakkenhed de slette Virkninger af et stundom meget dyrt betalt Lægemiddel. Og Doctoren? Ja, han kunde vel opdage det, dersom han vilde give sig Tid til at undersøge Midlet, dersom han altid havde Evne dertil, og dersom de Forhold, han maaskee staaer i til Apothekeren, altid tillode ham at iagttage den strængeste Upartiskhed. Endog med den største Tillid til den menneskelige Retskaffenhed bør man ikke være ganske umistroisk i denne Punct. Hvorfor skulde de Misbrug, man støder paa i andre Handelsfag, være umuelige i Apothekerhandelen? Om man end ikke havde havt udenlands de sørgeligste Erfaringer i Henseende til Apothekere, som have bestukket, og Læger, som have ladet sig bestikke, saa maatte man dog altid kunne antage Muligheden her-

af. For at forekomme de skadelige Følger af slette Apothekervarer, lader man vel hvert Aar visse Læger undersøge Apothekerne. Men hvor er det muligt i nogle Timer eller i det høieste en Eftermiddag at undersøge de utallige Articler, som findes her? Hvor er det muligt i saa kort en Tid at bestemme, om Lægemidlerne ere gode og ikke have tabt deres tilbørlige Kraft? Desuden er Apothekeren nødt til at have Forraad af Articler, som sjelden fordres og let fordærves. Vil han bestandig have friske, saa maa han hver Gang efter nogle Aars Forløb kaste de gamle bort og anskaffe sig nye i deres Sted. Dette maatte skee oftere, end man tør vente endog af den uegennyttigste Mand. Men for det meste lader Apothekeren de Varer, der søges saa sjelden, ligge, og søges de da engang, saa ere de naturligviis saa forliggede, at de aldeles mangle deres Lægekraft.

For at raade Bod herpaa, vilde det nok være bedst saa meget som muligt at formindske Officinalernes uhyre Liste, og at sørge mere for, at de Midler, som haves i Forraad, bestandig ere gode, friske og kraftige. Hvad de kostbare Articler, som let fordærves og tillige

ere vanskelige at tilberede, angaaer, da kunde man bære sig ad dermed paa samme Maade som i London. Ingen saadanne kostbare Varer maae sælges paa andre Steder end i det saakaldte Apothecary Hall, som tilhører Lauget. De haves og tilberedes der i stor Mængde, og kunne derfor sælges langt under Taxten. — Den aarlige Apothekundersøgelse kunde, efter Forfatterens Mening, indrettes paa en ganske anden Fod. Han har givet nogle Vink, og overlader til kyndigere Mænd endvidere at udvikle dem. I øvrigt erklærer han, at hvad der er sagt her kun allene er grundet paa almindelige Fornuftslutninger, ikke paa Data, uden for saavidt som de ere anførte.

Mord.

En stor Stad har megen Lighed med en Tydsk Comoedie i Ulysses von Ithaca's Smag. Man slaaer Folk ihjel, man gaaer paa Masquerade, man spiller Comoedier, man skriver Bøger, man tigger og man gjør Tractementer, man gaaer op i Luftmachiner, kort, der foretages ofte tusinde hinanden modsigende Ting paa een og den samme Dag, ja i een og den samme Time.

Hvilken uhyre Hvirvel af evige Modsigelser! I Løverdags, da maaskee adskillige hundrede Mennesker kun vare sysselsatte med at bringe deres Masqueradedragter i Orden, eller i andre Henseender at berede sig til Ballet paa Hoftheatret, myrdede en Elsker sin Elskede! Saa forskjellige ere vore Idrætter her i Livet.

Imidlertid er Mord, Himmelen skee Tak! en stor Sjeldenhed i vor Hovedstad. Siden hiin Bagersvend blev dræbt uden for Porten, hvis Morder, desværre! slap alt for godt, har man i Kjøbenhavn og dets Omegn ikke sporet noget til saadanne Rædselsoptrin. Dette er uden Tvivl en Følge af de fortræffelige Anstalter, der tildeels ere føiede til saa meget som muesligt at bortrydde ethvert Onde, der kan give Anledning dertil, og ligesaa af de menneskekjerlige Grundsætninger, som vor Regjering følger i Henseende til Dødsstraffe. Der gives vel neppe noget kraftigere Beviis paa, at Dødsstraffe i de fleste Tilfælde ere uhensigtsmæssige, end den store Sjeldenhed af Mord i et Land, hvor de for det meste kun straffes med Fængsel paa Livstid.

Men hvor rædsomt er ikke det Exempel, vi i disse Dage have oplevet? En Guldsmed her i Staden ved Navn Herzlein, der skal være en fortræffelig Ar-

beider, levede i et Slags Concubinage med et Fruentimmer, hvis Forældre i sin Tid skulle have været temmelig velhavende Folk, men af Aarsager, jeg ikke kjender, ere komne til Agters. Denne Mand skal, efter Sigende, være af et meget fremfusende og hidsigt Temperament. I Løverdags Eftermiddag hørte man et Skud i hans Stue. Huusfolkene bankede paa, men ingen vilde lukke op. Da man havde faaet Døren opdirket, fandt man ham med det døende Fruentimmer i sin Favn. Pistolerne laae endnu paa Bordet. Fruentimmeret var skudt igjennem Livet og den høire Arm. Da hun siden blev aabnet, fandt man, at hun var frugtsommelig. — Af Agtelse for Menneskeligheden bør man antage, at denne Forbryder maa have handlet i et Slags Passion, der grændsede til Affindighed; thi hvor er det ellers muligt, at et Menneske kan dræbe den, han elsker, og som bærer det Foster under sit Hjerte, han selv har givet Tilværelse? — Saa dybt kan den menneskelige Natur i den fornuftige Tilstand, i det mindste i vore Dage, ikke være sjunken.

Imidlertid ere saadanne virkelige Facta de meest talende Exempler paa, hvor vigtigt det er fra den første Ungdom, at vænne Børn til at styre deres Vrede og Lidenskabelighed. Vore Folkelærere vilde gjøre meget vel i, stundom hellere at vælge saadanne og lignende Forbryderes Handlinger som Emne til deres Prækener, end bestandig kun at holde sig til Ting, der ligge udenfor det daglige Livs Sphære og hine evige Declamationer om Dyd og Last, Moral og Religieusitet, som Menigmand kun har en meget dunkel Sands for. Hvor meget godt kunde der ikke siges i en geistlig Tale, hvor man gjennemgik en saadan Forbryders Liv, skildrede de allerførste Bevæggrunde til hans Handlinger, de allerførste Feil i hans Opdragelse, der gradeviis modnede Forbrydelsen hos ham? Naar saadan en Skildring blev paa den geistlige Talestoel fremsat med Følelse og Varme, maatte den kunne stifte tusinde Gange mere sand Gavn, end der i Almindelighed stiftes ved Prækener.

Hr. Kierstrups Luftmachine.

At bringe een af den nyere Tidsalders vigtigste Opdagelser til større Fuldkommenhed, og at gjøre den nyttig for hele Menneskeslægten, er, endog blot som Forsæt betragtet, i høieste Grad rosværdigt. Hr. Kierstrup fortjener derfor, hvorledes end Udfaldet af hans Forsøg maatte blive, Tak for, at han med urokkelig Standhaftighed har søgt at bringe sin Luftreise til Virkelighed. Af den Afhandling, som han for en rum Tid siden har udgivet, seer man, at Luftballoner allerede længe have sysselsat hans Ideer, og hans Iver for Videnskabelighed, som Lægmand, fortjener vist i alle Maader den største Opmuntring.

Hr. Kierstrups Hovedidee med hans Luftreise er, at bestemme Machinens muelige Afvigelse fra Luftstrømmen. For at give Læseren et Begreb herom, vil jeg her anføre hans egne Ord.

"Den Ballon, hvormed Forsøget efter Planen foretages, er en Kugle af 50 Fods Diameter, dens Overflade er 7854 □ Fod; dens cubiske Rum 65450 Cubi fod. Ved at veie den færdige Deel af Ballonen, har jeg funden, at den hele Lærreds-Masse, Tætnings-Materien med iberegnet, vil beløbe sig til 600 Pund.

Gondol, Styrings-Apparat, min egen Vægt, og de øvrige Tyngder, ere ved Forsøg og Slutninger befunden at blive 1400 Pund. Maskinen faaer altsaa 1208 Punds Stigekraft i Bevægelsens første Moment, og kan derfor indtage omtrent 1000 Pund Baglast. Ballonen er sammensat i Verticalen af 225 Stykker, og i Horizontalen ere disse forbundne med hinanden ved 4 Somme; alle Sammensætninger ere belagte med Snorer, og desuden gaae 18 Snorer horizontal omkring Ballonen. Sømmene ere syede to Gange med de saakaldede Agtersting og Overkastning; hele Maskinens Sammensætning udfordrer altsaa 15900 Fods Syening. — I den underste Deel af Ballonen er anbragt en Aabning af 10 Fods Diameter, som udgiør dens Munding, og ved Randen af samme bliver Gondolen forbunden med Ballonen. Gondolen giøres af Jern, og gives en cirkelrund eller cylindrisk Form, sammensat i Verticalen af 16 tynde Stænger, i Horizontalen af 3de circulære Ringe. Bunden formeres af 8 liggende Stænger, hvis Ender ere forbundne med de 16 lodretstaaende, og oven paa disse liggende Stænger bliver lagt en Kurveflætning, som udgiør Gulvet. I Axis af dette Apparat er det, at Lampen anbringes, som ved sit Blus bevirker Luftens Fortyndelse og Maskinens Udfyldning og Stigen. — Tvers over Bunden af Gondolen anbringes en Træstang, 40 Fod lang, lignende Raaen paa Masten af et Skib, hvilken bliver fæstet til Gondolens underste Ring, saa at den bliver ubevægelig. Paa enhver Ende af Raaen bliver uden for Gondolen udspændt et Seil, hvis øverste Ende fæstes til et bestemt Punkt paa Kuglens Underflade. Arealet af disse Seil tilsammentagen er omtrent 252 □ Fod: Disse tvende Seil frembyde altsaa en Flade,

som kan bringes under en bestemt Vinkel med Vindens Direction paa følgende Maade: Under Gondolens Bund er anbragt en anden Raa, af samme Længde som den forstomtalde, men som kan bevæges til alle Sider omkring en Tap i Gondolens Axis. Fra Gondolens yderste Ring til Enden af Stangen bliver paa den ene Radius af Raaen fæstet et Seil, næsten lignende en Møllevinge, men bredere, og besat med Fuglefjere, for at formere Recistanceen, og for at gjøre dens Virkning forholdsmæssig større end Virkningen af Seilene. Fra Gondolen af kan dette Seil stilles i enhver forlangt Vinkel. Man antage nu, at Seilene stode perpendiculair paa Vindens Direction, og det underste Seil eller Roer gjorde en Vinkel med Fladen af disse. f. Ex. af 20 Grader, saa virker Vinden paa det underste Roer og dreier Ballonen om sin Axis, indtil Luftstrømmen farer parallel forbi Roret. Da de tvende øverste Seil nu ere forbundne med Gondol og Ballon, saa have de ved denne Omdreining forladt deres første Stilling, og istæden for at staae perpendiculair paa Vindens Direction, udgjøre de nu en Vinkel omtrent af 70 Grader. I denne Stilling maae de, formedelst Virkningen af Vinden paa det underste Seil, bestandig nødes til at blive.

Da der nu paa denne Maade er tilveiebragt en Flade, som bestandig kan holdes i en skraa Stilling imod Vinden, saa følger heraf, at den Luftstrøm, som for drev Ballonen frem i sin egen Retning, maa nu opløse sig i Sidekræfter, og Ballonens Vei vil blive Diagonalen af det Parallelogram, som sammensættes af Vindens Virkning paa Ballonen, og sammes Effect paa de skraastilte Seil.

Som bekjendt, er Vindens Virkning paa en Kugle saa stor, som sammes Virkning paa dens halve Stor-Cirkelsflade, Arealet for denne sidste er 981 □ Fod. Seilene derimod have kun 252 □ Fods Overflade; og den Sagkyndige indseer strax, at Virkningen af dette mindre og desuden skraastilte Seil, sammenlignet med Virkningen paa Ballonen, hvilken bliver sin hele Flade bestandig proportioneret, er kun ringe, og at Ballonens Afvigelse i Følge heraf heller ikke kan blive meget stor; men denne Mangel ligger ikke i Theorien, men i Udøvelsen, fordi Raaen, hvorpaa Seilene ere fæstede, ikke uden større Bekostning kunde haves længere eller Seilene større."

Hr. Kierstrup fremsætter og besvarer nu adskillige Indvendinger, som Mathematici gjøre mod en saadan Machines Styring. Han mener, at en Ballon ikke bør betragtes som et Stykke Træ, der flotterer i Vandet, og, efter at have antaget Strømmens Hastighed, føres bort, uden videre at paavirkes af den. Luftens Bevægelse er, efter hans Mening, stødende, og Hurtigheden altsaa til- og aftagende. Han beraaber sig paa de Reisendes Vidnesbyrd, der have besøgt de høieste Bjerge.

Paa Søndag agter Hr. Kierstrup at udføre sin Idee. Man bør haabe, at det Kjøbenhavnske Publicum, som ved alle Leiligheder viser sig saa humant, vil betragte dette Forsøg

med al den Overbærelse, som et Foretagende af den Natur, saa høiligen fortjener. Man har saa meget mere Grund til at haabe dette, som en vis Meyer, der den 26 October d. A. vilde lade en Luftmachine opgaae i Wien, og var saa uheldig, at hans Forsøg mislyktes, ikke allene blev behandlet med den største Humanitet af det Wienske Publicum, men endog fik et Slags Skadesløsholdelse. Selv den øvede Luftskipper Blanchard har anstilt to Forsøg, som begge mislyktes. — Dette er indrykket efter Begjering.

Blandede Nyheder.

Efter troværdige Beretninger har Epidemien i Mallaga bortrevet 20,000 Mennesker, hvilket Hr. Hempel i Odense ogsaa har fundet stadfæstet i Directe Breve fra en Broder, som den hele Tid har ligget der paa Reden med sit Skib fra Faaborg, og tilligemed sit hele Skibsmandskab lykkelig har gjennemgaaet Sygdommen, medens endeel af hans Landsmænd paa de Danske Skibe omkring ham ere blevne et Offer for samme.

Ved Hr. Provst Begtrups Bestræbelser har et Selskab paa Færøe nu med Held begyndt at brænde Soda af Tang.

Høsten og Fiskerierne have overalt i Norge havt et særdeles godt Udfald.

Det hedder nu, at Landstingene i Sjællands, Fyens og Lollands Stift skulle ophæves, og alle derunder hørende Sager henlægges under Hof- og Stadsretten. Alle de Sager, som i Jylland for nærværende Tid behandles ved Raadstuerne, skulle efter Forlydende henlægges under Overstiftsretten.

Det er at beklage, at Trappen til Politieretten i det nye Tinghuus (Blaataarn) ikke ved Husets Restaurering er bleven forandret. Det er en yderst smal Vindeltrappe, som løber op igjennem hele Bygningen. Den er saa meget mere farlig, som Arrestanterne, i Tilfælde af en ulykkelig Ildebrand, let kunde blive indebrændte derved. Desuden kommer der ikke sjelden Bønder op af denne Trappe, som ere mere eller mindre beskjenkede. Hvor let kunne saadanne Mennesker ikke falde ned og komme til Skade!

Boghandler Röhs i Schlesvig har faaet Privilegium paa, at forlægge og sælge et nyt Kort over Hertugdømmet Schlesvig af Lieutenant v. Gollowin.

I Trondhjem er der nu ogsaa foranstaltet Signaler, hvoraf Byens Indvaanere og især Brandcorpset kunne, naar der indtræffer Ildsvaade, strax blive underrettede om, hvor Ilden er.

I Løverdags d. 24 Nov. blev der i Arresten i Fridericia indbragt to mistænkelige Mandspersoner og et Fruentimmer, som man

formoder at have begaaet de i denne Tid i Jylland udøvede Kirkeran. Beviset bestaaer egentlig deri: "at man har fundet nogle Stumper tykke Voxlys hos dem, og man just i Schiærups Kirke, hvor der nylig er skeet Indbrud, savner saadanne to Stumper Kirkelys." Ligesaa svagt et Beviis som dette er paa, at de arresterede Personer ere Kirketyvene, saa kraftigt et Beviis er det paa, at Schiærups Kirkebetjente ere af de paapasseligste og samvittighedsfuldeste i hele Landet.

Odense haaber nu at faae et nyt militair Sygehuus, men det begyndte civile, som skulde indrettes efter Frederikshospital, forfalder ganske.

Sæbesyderiet paa Hjørnet af Regnegaden og Gothersgaden er kjøbt af Farver Hr. Holmblad for 40,000 Rdlr.

Frimurerlogerne Zerobabel i Nordstjernen og Frederik i det kronede Haab have kjøbt Grunden og Byggepladsen No. 11 Lit. H. i Kronprindsensgaden med det derpaa staaende Baghuus af Hr. Oberst Boie Junge for 6000 Rdlr.: en Priis, som de let kunde staae ved at give, da de selv have Muurmaterialier og ere Frimurere.

Efter Forlydende skal der paa Landet omkring Kjøbenhavn ansættes ridende Politiebetjente.

Den Danske Consul Hope i Mallaga, der uagtet adskillige Personer af hans Huus ere

døde af Epidemien, lykkelig har undgaaet den, opholder sig paa et Landsted ikke langt fra Staden.

I Magistraten har man just ikke Aarsag til at rose den huuslige Lyksalighed i Kjøbenhavn. Man hjemsøges der jevnligen af uenige Ægtefolk. I een Uge skal der engang have været 18 Par.

I Franske Blade klages over, at den til Husum kommende Engelske Brevpakke leveres den Engelske Agent Harwood istedet for at bringes paa Posthuset. Men de anføre tillige, at den Danske Regjering har gjort adskillige Indvendinger, ligesom man og, ved at anholde een af Harwoods Expresser til Tønningen, fandt, at Brevpakken var adresseret til Huset Ellerman, som staaer i nøie Forbindelse med Engelland, og trolig deler Fordelen med Harwood.

Efter Lloyd's Evening-post have vi nu en General, som hedder General Toldkammer og er Medlem af Qvarantaine-Commissionen *). Den samme Avis skjenker os nok snart en anden General, som hedder General Postamt.

Man har nu en udførlig Efterretning om Grev Zambeccaris Luftreise. Neppe har nogen Dødelig kjæmpet med flere Farer og Lidelser end denne Mand. I det Øiemed, at styre Machinen, var

*) I den Engelske Efterretning om vor Qvarantaine-Commission anføres General-Toldkammeret som en General af dette Navn, der er Medlem af Commissionen.

der anbragt en cirkelformig Lampe med 24 Huller, hvori der brændte Spiritusvini. Disse kunde lukkes og aabnes efter Behag. Opreisen løb godt af, men Nedreisen var meget ulykkelig. Efterat Zambeccari havde gjort de Forsøg, han saae sig istand til, lod han Machinen gaae ned. Da han var kommen saa nær ved Jorden at han blev et Træ vaer, kastede han sit Anker i een af Grenene. Men ulykkeligviis fik nu Machinen saa heftigt et Stød, at Spiritussen i Lampen løb over og tændte Galleriet. For at frelse sig, firede hans Medreisende sig ned ad Touget, og da Machinen derved blev lettere, steg den igjen med en Fart i Veiret. Den ulykkelige Greve tabte imidlertid i denne rædselfulde Forfatning ikke Modet. Han søgte saa godt som muligt at slukke Ilden. Den hele Catastrophe varede kun tre Minuter. Han blev nu dreven saa høit i Veiret, at Skyerne under ham forekom ham som en Afgrund. Ved den opkomne Ild blev hans Haand ganske forbrændt, og i de høiere Regioner frøs den igjen. Endelig dalede Machinen ned over det Adriatiske Hav. Han stod i Vand lige til Bæltet. Til Uheld fæstede Ankeret sig i Grunden. Da han manglede ethver muligt Redskab til at overskjære Touget, maatte han betjene sig af Lindserne i hans Instrumenter til at file det over, og tage Tænderne til Hjelp. Nu blev Machinen flot; efterat den havde drevet 15 Mile, mødte ham nogle Fiskere, som reddede ham. Syg og høist beskadiget paa den ene Haand blev han modtagen af Indbyggerne med Triumph. Denne Reise kostede ham tre Fingre. Midt i sine Smerter talede han ikke om andet end en ny Luftreise.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Hoeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 15.

Den 3 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Negerslaver og Slavehandel.

Udgiveren har i disse Dage faaet en Skrivelse i Anledning af det Stykke, der har været indrykket i dette Skilderie angaaende Negerinden Peggy's voldsomme Behandling. Det er altid interessant at høre, hvad der kan siges for og imod en saa vigtig Sag, og Udgiveren iler derfor, at meddele sine Læsere ovennævnte Skrivelse, ledsaget af hans egne Anmærkninger og Modgrunde.

"Den Varme, hvormed De ivrer mod Negerinden Peggys Voldsmænd er umiskjendelig: den er det gode følende Hjertes, som lider ved den

haarde Medfart, der vises mod dets Brødre, de være af hvilkensomhelst Nation, af hvilkensomhelst Farve. Men just de, der have et saadant Hjerte, feile ofte i deres Domme; de tage ikke den kolde rolige Fornuft paa Raad med sig: henrevne af deres Følelser betragte de Sagen blot eensidig, og — afsige saa Dommen. Saaledes er det gaaet Dem i denne Sag. Henreven af bitter Følelse har De i Deres Blad fældet en Dom, der virkelig er bygget paa eensidige Grunde; men den Sandhedskjerlighed, De har givet saa mange Prøver paa, er mig Borgen for, at det vil glæde Dem, at kunne gjøres opmærksom paa de fleere Synspunkter, Sagen kan betragtes fra."

"Det er langt fra, at jeg ubetinget vil billige Handlingen, som De har skildret saa afskyelig; men jeg spørger Dem, om ikke det samme, som er skeet med Negerinden Peggy i Vestindien, skeer her til alle Tider i Europa, ja i selve det lykkelige Danmark? Først i Henseende til Jernet, der har været paalagt hende. Og give da ikke Fængslerne hyppige Vidnesbyrd om, at man belægger Mennesker med Jern, om Fødderne, om Armene, om Livet, om Halsen, og at, naar den Skyldige vil undvige, man for at sikkre hans Tilstedeblivelse forstørrer denne Jern-Masse? Kan dette

være nødvendigt, være tilladt her, hvorfor skulde det og ikke og kunne være det hist? Negerinden har selv tilstaaet, at hun var bortløbet, maaskee har hun og gjort det fleere Gange, og nu skulde hendes Herre ikke have Tilladelse til at gjøre det samme ved hende, som man her gjør ved dem, hvis Tilstedeblivelse man vil sikkre sig? Det skulde ei være ham tilladt, naar en lemfældig Revselse ej vil frugte, da at forstørre Straffen? Naturligviis bør denne ei overdrives, og skeer det, bør Vedkommende vistnok ansees derfor; men først maa dog nok den Vægt af Jern være af Øvrigheden bestemt, som han ei maa overskride, førend han kan siges at have handlet lovstridig. Saalænge altsaa Peggys Herre blot har belagt hende med saa meget Jern, som var nødvendigt for at forebygge hendes Undvigelse, har han ikke gjort andet, end hvad der skeer daglig her hjemme."

Først og fremmest maa jeg her spørge: Har Naturen nogensinde dannet Mennesket til Slave, og hvad berettiger det ene Menneske til at gjøre det andet til Træl? — Ligesaa vist det er, at intet Menneske har Ret til at sælge det andet, saa vist er det og, at ingen heller har Ret til at sælge sig selv, og gjør han det, saa foretager han sig en mod Naturen og Menne-

skeligheden stridende Handling, som aldrig kan have nogen forbindende Kraft. Den Indvending, at Negerne f. Ex. paa Kysten Guinea sælge sig selv frivillig, at Mennesker betragtes der som en Eiendom, hvilken endog en Creditor kan gjøre sig betalt med, at Faderen der sælger sin Søn, Sønnen sin Fader, gjendriver sig selv. Vi ere oplyste Europæere, ikke Africanske Barbarer. At undskylde os med Barbarers Brøde, er sandelig en svag Retfærdiggjørelse. At Negeren bryder sine Lænker, og hader og forfølger den Blanke, som har gjort ham til Slave, er meget naturligt. Hvo i hans Sted, — var han end nok saa oplyst, — vilde handle anderledes? Voldsomt bortført fra Slægt, Venner og Hjem, fordømt til at hensukke sine Dage under en fremmed Himmelegn og i Trældom, bestandig i Frygt for, at blive solgt til en anden Herre, som vil forøge hans Lænker, kan han umuelig fatte Kjerlighed til dem, der ere den nærmeste Aarsag til hans tunge Kaar. Han vover alt, thi man har berøvet ham alt. Han troer ikke, at skylde den nogen Pligt, som selv tilsidesætter alle de Pligter, han skylder ham som enhver anden menneskelig Skabning. — At man i Eu-

ropa ogsaa har Fængsler og paalægger Mennesker Lænker, kan ikke forsvare Peggy's Herre. Thi hvo paalægger her Lænker og hvem paalægges de? — Det er Staten, der lader Lovene dictere dem som Betryggelsesmiddel mod eller Straf for Forbrydelser. Men aldrig har endnu nogen Privatmand, han være nok saa mægtig, havt Ret til, selv at dictere nogen Straf over skyldfrie Mennesker. Det er overalt ikke passende at sammenligne den vilkaarlige Straf, som en stundom raa og grusom Planteur finder for godt at paalægge den ulykkelige Negerslave, der ikke har søgt at forskaffe sig andet, end hvad Gud fra Fødselen af har forundt ham, med den Straf, som retfærdige Love paalægge den overbeviste Forbryder. Man maa godtgjøre, at Negeren ikke er født ligesaa fri, som enhver Europæer, eller med andre Ord, at han ikke er Menneske ligesom vi, ikke er dannet af samme Stof som vi, førend man kan antage, at upartiske fornuftige og følende Mennesker kunne indrømme saadanne Sætninger.

Jeg vil gjerne troe, at Tingenes nærværende Stilling kræver en mod Naturloven saa stridende Fremgangsmaade, og at det ene er

en Følge af det andet. Vil man samle Rigdomme, maa man have Plantager, vil man have Plantager, maa man have Negere, vil man have Negere, maa man behandle dem som Fæ. Europæerne kan man ikke bruge til Sukkerplantagerne, følgelig maa man have Sorte, som med deres Friheds Forliis, i et brændende Clima og i deres Ansigts Sveed skulle aftvinge Jorden det Sukker, som vor beau monde fortærer i Chocalede, Caffe og Iis. — Men hvilke rædsomme Grundsætninger? — Hvorfor, ikke hellere lægge Vind paa, at faae Sukker af vore egne Producter? Lad end være, at det ikke bliver saa godt, og at vi ikke kunne faae det i saa stor Overflødighed, saa er det, da Europa i Aartusinder har undværet det Americanske Sukker, jo dog bedre, ganske at give Slip paa Nydelsen af dette undværlige Product, end at kildre Ganen med Sukker, som er kjøbt med vore sorte Brødres Frihed, Blod og Taarer. — I hvor høi en Grad Negerinden Peggy's Herre har handlet lovstridigt, tilkommer det ingen af os at undersøge, nu da Landets høieste Domstoel har afsagt hans Dom. Der gives desuden en Lov, som staaer skreven i alle Menneskers Hjerte.

Den, der handler imod den, kan ikke undskylde sig for noget Tribunal i Verden. Om han end undgaaer de positive Love, saa straffes han dog, naar hans Handling bliver bekjendt, med alle retskafne Menneskers Foragt. Jeg veed ikke, om vore Love have bestemt, hvor mange Pund Jern en Planteur er berettiget til at paalægge den Neger, der bringes tilbage som Rømningsmand, og jeg vil nødig betages den Tro, at de aldrig have bestemt noget i den Henseende. Himmelen skee Tak! vi leve under en Regjering, der hører Negerens Skrig endog paa America's fjerne Kyster, og under Love, der værne endog om de Sortes hidtil krænkede Rettigheder.

(Fortsættes.)

Min Drøm efter en Masquerade.

Klokken slog 5 og Paukeres og Trompeteres Lyd bebudede, at Ballet og Masqueraden vare endte. Søvn og Dorskhed havde afløst Glæden og Dansen. Alting vendte tilbage til sit forrige Intet. En Tyrkisk Keiser nedlagde sin Krone, for at vende tilbage til den Friseerstue, hvor han klippede godt Folks Haar som en Hane-

kam, — en Sultaninde puttede Diademet i Lommen, for igjen at tage fat paa Feiekosten og Synaalen, — en Spansk Adelsmand traskede hjem for at fuldende de Beenklæder, som Capitainen allerede i hele otte Dage forgjeves havde sukket efter. Kort, det hele var et Billede paa Mennesket og Verden. Kroner, Stjerner og Baand faldt sammen i Smulder, og al jordisk Glands gik op ligesom i Røg. Misfornøielse boede næsten i hvert Ansigt. Den ene sukkede over sine udgivne Penge, den anden over Tabet af sin huuslige Lyksalighed, den tredie over Tabet af sin Sundhed. Kun Glædens indviede Døttre frydede sig over den Fangst, de havde gjort, og ilede hjem med deres Rov. — Ogsaa jeg svøbte mig ind i min Kappe og skyndte mig hjem. Da jeg var kommen til Sengs, dundrede Musiken endnu for mine Øren; alle Masqueradebillederne svævede endnu for min Phantasie; og hvad er naturligere, end at jeg, da jeg omsider faldt i Søvn, drømte om Masquerade?

Jeg befandt mig i en stor Sal, som ingen Dødelig kunde oversee. Den var paa det herligste decoreret og illumineret. Et heelt Re-

giment Spillemænd oplivede med deres Musik denne Glædens Bolig. Den vrimlede af mange tusinde forskjellige Masquer og Carricaturer, hvoraf jeg endnu erindrer nogle, som jeg vil skildre mine Læsere.

Et stort sort Uhyre med tusinde Hoveder og tusinde Labber blev ledet ind af en lille Genius. Det lod, som dette Uhyre vilde opsluge hele Selskabet, thi skulde man slutte fra dets Størrelse til dets Kræfter, saa maatte det kunne knust alting i sin Harme. Men Dyret gik ganske roligt og tamt, logrede for enhver, som det stødte paa, og syntes, til Selskabets Held, ikke at kjende eller føle sine Kræfter. Man kunde endog drille det, uden at det brød sig noget derom, og naar man gav det en Macron, saa fornøiede det sig som et Barn derover, og glemte alle de Spilop, man tillod sig imod det.

En Mand med en stor Rangle i den ene Haand og en Vægterlygte i den anden gjorde megen Støi. Han var klædt som en Vægter, og paa Brystet bar han et Skildt, hvori Ordene: Oplysning og Humanitet stode med forgyldte Bogstaver. Han sang adskillige ret artige Vægterviser, f. Ex.

Nu Dagen vælder ud,
Og Natten drager bort.
O, lyder Viisdoms Bud,
Og jager Voldsmænd fort!

Men da Ballets Entrepreneur fik Øie paa Vægteren, og gjenkjendte i denne Person et Menneske, som gjorde saa megen Støi, uden Billet havde sneget sig ind i Salen, og paa en ganske ubeføiet Maade forstyrret den almindelige Fornøielse, saa var Følgen heraf den, at man sans facons jagede Personen paa Døren.

Et stort Fruentimmer, paa hvis Bryst der stod skrevet: "Jeg er Rigdommens og Velstandens Gudinde," var en meget besynderlig Skabning. Hun krummede sig som en Gaas, og gik saa stolt, som om hun var Dronningen af Golconda. Men alt, hvad hun havde paa, var af Papiir. En Papiirshat, en Papiirskjole, Papiirssko, Papiirsstrømper, kort, det hele Væsen var en Papiirsskabning. Hun bar et Diadem af bare Vexler, trasserede af Folk, som aldrig havde seet Verdens Lys. Denne Papiirsmasque gjorde megen Opsigt, men man frygtede dog for, at den hele Figur ved en eneste Gnist kunde sættes i lys Lue, og selv blive et Offer for sin Papiirsidee.

En heel Grouppe af mythologiske Figurer f. Ex. Minerva, rc. alle i Lænker og med et Bind for Øinene. En lille Krabat, der lignede en Harlequin førte dem omkring, som Bjørne, Aber rc. og lod dem see for Penge. Han fødede dem med Ducater, Bancosedler, ja endog med Kobberskillinger. Naar han kastede en Haandfuld deraf hen til dem, saa gjorde Minerva og andre velbekjendte og berømte Gudinder de samme Konster som de academiske Canariefugle og konstig afrettede Hunde og Abekatter i Dyrehaugen.

En Grouppe, hvoraf Hovedpersonen var en nøgen Recensent, der næsten blev sønderslidt af de Figurer, der omgave ham. Hungerens Gudinde gik bagved ham og hudflettede ham. Af Mathed støttede han sig paa Partiskheden og Ondskaben, som vare klædte i deres sædvanlige Costume. For nogenlunde at lindre sine Smerter maatte han bestandig gyde Blæk i Saarene.

En Mand med et stort Speil, hvori enhver af Masquerne kunde see sig selv i sin virkelige og naturlige Skikkelse, blev, især efter Damernes alvorlige Forestilling, strax jaget

paa Døren som en Person, der ikke var klædt i sømmelig Masqueradedragt. — Samme Skjebne havde en anden Masque, der kunde spaae enhver Ægtemand, hvor tro hans elskede Ægtemage var ham.

(Fortsættes).

Hr. Baron N. Arntzen.

Det glæder Anmelderen, at han nu seer sig istand til at meddele Skilderiets Læsere en udførlig og berigtigende Efterretning angaaende vor fortjente Landsmand, Hr. Major Niels Arntzen. Elleve Brødre, hvortil han selv er den tolvte, og fire Søstre ere endnu alle i Live. En Søster og fire Brødre ere døde, og de have altsaa i alt været 21 Sødskende. Han kom i Russisk Tjeneste i den sidste Krig, som Russerne førte med Sverrig, hvor han først i et Feldtslag fik en Blessure i Knæet uden farlige Følger. Men i et paafølgende tog en Canonkugle et Stykke af hans Hofte. Her blev han liggende paa Valpladsen, indtil Soldaterne lagde ham paa deres Geværer og bare ham i største Hast bort. Efter denne Blessure

kom han til at halte noget, og i den Aabning, Canonkuglen gjorde, maa han bære et Staalbælte, for at lette Gangen. Siden var han med i den Polske Krig ved at indtage Prag og Warschau, hvor han atter fik en, skjønt ubetydelig, Blessure. Endelig var han og med i den Russisk-Engelske Expedition mod Holland, hvor i det blodige Feldtslag, som Russerne leverede, den største Deel af det Regiment, han stod ved, faldt paa Kamppladsen, og deriblandt Obersten, Oberstlieutenanten og to Majorer. Her var han saa lykkelig, ganske at undgaae at blive saaret. Med Levningen af Regimentet tog han nu den af Fienden allerede erobrede Russiske Fane tilbage. Til Belønning for sin udviste Tapperhed blev han strax Major og Baron. Han er nu 38 Aar.

Blandede Nyheder.

Den 21 f. M. holdt Hr. Provst Hjort en Tale i Præmieselskabet for den Jødiske Ungdoms Anbringelse til Konster og Haandværker. Efter en kort Indledning, hvori der tales om Fædrenelandskjerlighed, fremsættes nogle gode Ideer angaaende Haandværksmesterens Kald og hvor vigtigt det er, at Professionisten ikke bliver Me-

ster, førend han har erhvervet sig de Kundskaber, der ere nødvendige for ham som Borger og Huusfader. Ved denne Leilighed blev der uddeelt Præmier til nogle Mestere, hos hvilke Drenge af den Jødiske Nation have staaet i Lære. Bogtrykker Breum fik 50 Rdlr.; Guldsmedmester Eckstrøm 40 Rdlr.; Skræddermester Großkreutz 30 Rdlr.; Skomagermester Neumann 30 Rdlr. Sex Svende fik ligeledes Præmier, deels paa 30 Rdlr. og deels paa 20 Rdlr.

De med Regimenterne forenede Jægercorps have nylig faaet og anlagt et nyt Slags Sabler, som ere saaledes indrettede, at de kunne skrues paa Geværerne og altsaa bruges som Bajonetter.

Ogsaa i Hempels Avis menes, at Sjællands Landsting vil blive ophævet, og dets Jurisdiction forenet med Kjøbenhavns Hof- og Stadsret, hvilken paa denne Maade bliver anden Instance for hele Sjælland, Hovedstaden undtagen.

Der siges, at det Tydske Cancellie skal herefter faae samme Indretning som det Danske, og følgelig Forretningerne henlægges under visse særskilte Departementer, og hvert af disse bestrides af en Comptoirchef, en Cancellist og nogle Undercancellister.

Den arresterede Guldsmed Herzlein skal have havt to Børn med det myrdede Fruentimmer, uagtet hans rette Kone endnu lever i Sverrig.

Forrige Postfører Bjørn i Kjøbenhavn forfærdiger nu et Slags Tobaksdaaser af Træ, som ere meget smukke, saavel i Henseende til Arbeidet som Træets Politur.

Der skal atter i Fredags være faldet en Soldat ned fra det øverste Portal paa det afbrændte Slot, ud til Slotsgaarden, uden dog at slaae sig ihjel. Han blev strax bortført i en Kurv, som er indrettet til dette Brug.

I Courier de Londres læses følgende Tale, hvormed den Svenske Gouverneur i Calmar skal have modtaget Prætendenten ved hans Indtog: "Sire! I min allernaadigste Konges Navn og efter hans Befaling har jeg den Ære at ønske Deres Majestæt velkommen. I lykkeligere Tid have Konger af Sverrig reist til Frankrige; Deres Majestæt er den første Konge af Frankrige og Navarra, som beærer dette Land med sin Nærværelse. Maatte Deres Majestæt finde Deres Ophold her saa behageligt, som vi have Befaling at gjøre Dem det, og kun forlade Sverrig, for igjen at bestige Deres Fædres Trone!"

Der feilede ikke meget i, at der ved et heftigt Vindstød sidste Søndag var kommet Ild i Hr. Kjerstrups Ballon. Bekostningen, som hver Prøve medtager, skal ikke være ubetydelig. Der siges, at den blotte brændbare Materie koster hver Gang 40 Rdlr.

Efter Forlydende agter Statsministeren Hr. Grev Schimmelmann formelig at adoptere Louise Wesselhoft, som hidtil har været hans Gemalindes Pleiedatter, men dog uden at tilstaae hende, at tage Deel i Familiearven. I sin tidlige Barndom blev hun som Faderløs og Fremmed optagen i Grevens Huus, og i Henseende til Opdragelse og Aandsdannelse behandlet som hans eget Barn. Det hedder, at hun efter Adoptionen vil med Antagelsen af det Schimmelmannske Navn faae Rang af adelig Frøken.

Ved den sidste Ildebrand i Gothenborg ere 700 Familier og over 1000 offentlige Fattige

blevne huusvilde. Ildens Oprindelse skal nu lovlig undersøges.

De sidste ankomne Numere af Lloyd's evening-post indeholder blandt andet følgende: Kongen af Engelland, som nylig tog Vognremisserne i Diesyn, stødte her paa den Vogn, som Hertugen af Cumberland 1745 var reist til Skotland i for at undertrykke et Oprør. Da han erfarede, at dette Kjøretøi ikke var bleven brugt i 60 Aar, gav han strax Befaling til, at det skulde opmales, og det er nu Kongens Yndlingsvogn. Den kan rumme 10 Personer. Paa St. Vincent (i Vestindien) skal General Ernauf have ladet henrette to Skibscapitainer, fordi de havde tilført Dessaline Provision, og befalet at behandle dem, der fremdeles maatte gjøre sig skyldige heri, paa samme Maade. — Paa den Engelske Øe St. Kit skal Orcanen have ødelagt alle Møller, men som en Besynderlighed anføres, at kun to Mennesker have tilsat Livet derved. — Caffe, Sukker og Bomuld stige daglig i Engelland. — I Hamborg og flere Tydske Stæder troer man almindelig, at Engelland betaler alle de Krigsrustninger, som foranstaltes af Sverrig i Svensk Pommern. — Det sidste Numer af Moniteuren siger, at en Engelsk Flaade paa 100 Seilere med Colonievarer af 20 Mill. Værdie, skal for en stor Deel have sat til. — Den gjendriver Rygtet angaaende en Spansk Prinds's Hæftelse. — Blandt dem, som nylig havde Audience hos Keiseren af Frankrige, nævnes den Danske Kammerherre Rantzau.

For at betrygge sig mod Ildsvaade i Trondhjem, er det bestemt, at Byens og Forstædernes Huuseiere skulle levere fire Mand, som tourviis skulle patrouillere fra Kl. 11 om Aftenen til Kl. 5 om Morgenen.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 16.

Den 7 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Lotteriesedler.

Det er ikke uvigtigt at gjøre Vedkommende opmærksomme paa de Misbrug, der mueligen kunde finde Sted ved Lotteriesedlers Udstædelse, især paa en Tid, hvor det i Hovedstaden alt mere og mere bliver Mode, at prøve sin Lykke i Lotteriet. Som et Forsøg leveres her nogle Exempler. — Erfaringen lærer, at man har havt Collecteurer, der have solgt Sedler, som ikke vare indførte i Listerne. Udkom en saadan Seddel med en Gevinst, som de saae sig istand til at udrede, saa udbetalte de den; saae de sig ikke istand dertil, saa løb de deres Vei. En

saadan Handling er rigtig nok i og for sig et Falsum, som, naar den i Tide opdages, paa det alvorligste straffes. Men at den imidlertid allerede er indtruffen, og følgelig ogsaa i Fremtiden kan indtræffe, derom er ingen Tvivl. Naar man nu antager, at en Collecteur i det Øieblik, han formedelst en saadan Handling seer sig nødsaget til at rømme sin Vei, skriver, for at slaae to Fluer med eet Smæk, Doubletter af de i Listerne virkelig indførte Sedler, hvorpaa der i hans Collection er udkommet Gevinster, og sælger eller lader disse Sedler sælge, i hvilket Fald Lottocassen indestaaer for Gevinsterne paa det ene i Listerne indførte Sæt af disse Sedler, — men der nu fremtræder to Personer, den ene med en Seddel, som er skreven førend Collecteuren indleverede sine Lister (og følgelig er den rigtige), den anden med den, der er skreven efter Trækningen (og følgelig er falsk); hvilken af disse Sedlers Eiere skal da have Gevinsten udbetalt, naar Collecteuren, som er den eneste, der kan give Oplysning om, hvilken der er den rigtige, ikke kan afhøres derom?

I Classelotteriet indestaaer Lottocassen kun for hele Lodder, men hverken for halve

eller Qvartlodder. Imidlertid sælge dog Collecteurerne begge de sidste Slags. Naar man nu vil antage, hvad der ikke er umueligt, at en Collecteur paa sin egen Risico sælger f. Ex. 20 Qvarter af eet og det samme Numer, og i det forhennævnte Tilfælde seer sig nødsaget til at undflye, hvad Betryggelse have da de Mennesker, der have kjøbt og betalt disse tyve Qvartlodder?

Til at forekomme de anførte Bedragerier i Henseende til Tallotteriet, er der neppe noget andet Middel, end at Lottocassen betryggede sig ved saa tilstrækkelig Caution af Collecteurerne, at den kunde indestaae for enhver af dem udstædt Lottoseddel, hvilket synes saa meget billigere, da Lottovæsenet, ikke Spillerne, authorisere Collecteurerne, og altsaa og kun det kan paasee, at det er retskafne Folk. — I Henseende til Classelotteriesedler troer jeg, det var bedst, at Lotteriet enten indestod for halve og Qvartlodder &c., eller at det blev Collecteurerne aldeles forbudet, saaledes at udstykke Sedlerne. Tidlig eller sildig vil det dog have ubehagelige Følger.

Negerslaver og Slavehandel.

(Sluttet.)

"Ligesaa forholder det sig og med de Slag, hun (Peggy) har faaet. Disse have ikke overskredet det Antal af Slag, som det paa vore Øer er tilladt at give sine strafskyldige Negre. Men at hun har været strafskyldig, er jo oplyst deraf, at hun har været uforskammet mod sin Frue og mod Mesterknegten, og har altsaa begaaet en Forseelse, som allevegne er strafværdig, men især hist, hvor det Lokale saa meget meer fordrer Ærbødighed hos den Subordinerede. Men naar en Soldat her, for Overtrædelse af Subordinationen, faaer Spidsrod af flere 100 Mænd, naar han faaer dem paa den Deel af Legemet, hvor de smerte meest, og kunne have de farligste Følger, saa kalder man ei dem, der straffede ham, Barbarer eller Voldsmænd; dette Navn skal blot tilhøre dem, der i hine Egne ei ville eller kunne taale Insubordination, skjønt de straffe den som oftest paa den for den Skyldige taaleligste og mindst smertelige Maade. Ja, naar et Menneske her, for maaskee at have stjaalet noget til sit Livs Underholdning, efterat være pidsket med Himlen veed hvor mange Slag, bliver, hvad der er endnu græsseligere, brændt med et gloende Jern, saa opløfter ingen sin Stemme derimod;

men giver en Mand i hine Egne for de samme eller værre Forbrydelser en fortjent Revselse, saa raaber man her Ak og Vee over ham, saa skildres han som Jordens afskyeligste Barbar. Men, mon dette er konseqvent? Mon man med Rette kan negte hine Landes Beboere, hvad man saa upaaanket tilstaaer disses? Det forstaaer sig, at jeg ikke undskylder den Straffemaade, som nogle haard-hjertede Herrer bruge med Karrepidsk eller det saa kaldte Koeskind; den burde forbydes, thi den er grusom, skjønt der vel kan gives Subjekter, der ei paa anden Maade ere at bringe til deres Plig-ter. Men mon ikke Europa's Rettersteder og Fængsler have havt og have end langt græsseligere Qvaler for den Skyldige og Strafværdige?"

"Jeg erklærer, at jeg ikke hører til det, De kalder Planteurens eller Mesterknegtens Race, og at jeg finder det umenneskeligt, at man kan sælge sine Medmennesker; jeg tilstaaer, det kan misbru-ges og misbruges stundom virkelig, at enhver har Lov til at straffe sine Slaver (skjønt for dette er der dog, som bekjendt, sat større Skranker paa de Danskes Besiddelser end paa nogen anden Na-tions, og Menneskesalget er dog, skjønt med no-gen Modification, endnu tilladt). Men ligesom jeg af mit Hjertes Overbeviisning gjør hiin Er-

klæring, saa erklærer jeg derimod og frimodig, at jeg troer, man dømmer Negerinden Peggys Herre for haardt. Vel seer man ikke af Deres Blad, hvor tung den paalagte Jernmasse har været, men blot Antallet af de Slag, hun har faaet ad Gangen *). — — — — — — — —

Men vil ikke nu enhver Slave herefter, der er misfornøiet med sin Herre, troe sig berettiget til at klage, og, dersom han ikke faaer den forventede Medhold, troe sig forurettet, stifte Komplotter, og derved fremskynde den Skjebne, der synes seent eller tidlig at forestaae vore Øer, ligesom St. Domingo? Vil ikke da alle denne Øes rædselfulde Optrin ramme enhver af vore Øers Beboere, skjønt der sikkert ere mangfoldige, om ei de allerfleste, der ikke have fortjent det? Vil ikke Moderlandet tabe saavel sine kostbare Besiddelser, som hvad der er end kostbarere — sine uskyldige Undersaatters Liv?"

"Jeg gjentager det endnu engang, at jeg ikke billiger vort Kolonial Væsen; men saalænge det, saavelsom Tallotteriet og andet, er et nødvendigt

*) Forfatteren tilgiver, at Udgiveren her har udeladt nogle Perioder, som han, af vigtige Grunde og efter nøieste Overlæg, ikke har kunnet overtale sig til at lade offentlig trykke.

Onde, kan Menneskevennen vel ei gjøre andet end — tie og sukke. Dog vil jeg hermed ikke have den umenneskelige Planter forsvaret. Lad ham vorde straffet, men lad ham blive det efter forud bekjendtgjorte Love og Forordninger. Handler han da mod disse, saa lad et Kag vorde opreist for ham midt iblandt os, og ei paa Toppen af Chimborasso, hvor det jo vilde tabe sin tilsigtede Nytte."

Udgiverens Svar.

Enhver Ting i Verden lader sig betragte fra to forskjellige Sider: den ene, saaledes som Tingen nu er, den anden saaledes, som den kunde eller burde være. Det samme er altsaa Tilfældet med Slavehandelen og den deraf flydende haarde Fremgangsmaade mod Negerne. At det hele Negervæsen paa de Europæiske Colonier er den største Satire over Europæernes Moral, Humanitet og Cultur, det maa enhver, der har mindste Følelse for Menneskeværd, indrømme. Men jeg tilstaaer, det ikke er os, at det er vore Forfædre, som, efter andre Nationers Exempel, have indført den for hele Europa saa vanærende Skik, at glemme Mennesket i Mennesket, at sælge sin Medbroder, som Gud har skabt i samme Oiemeed som hvert andet

Menneske — til fornedrende Trældom. Fordums Love have værnet om denne Handel, og derved er der blevet indført et Slags Eiendomsret, som lægger Hindringer i Veien for dette Ondes Bortryddelse. Mange hundrede Menneskers Formue bestaaer nu i saadanne ulykkelige Trælle, hvis Frihed ikke kan kjøbes uden ved hines Ødelæggelse. Dernæst er det alt for vanskeligt at forekomme, at man, endog ved Slavehandelens totale Ophævelse, ikke paa tusinde Snigveie ligefuldt kan drive denne Handel. Saaledes kunne Slaverne indsmugles ligesom andet Contrebande eller som Eiendom, man har taget i Betaling for Gjeld. Disse Vanskeligheder har man indseet i Engelland og dem er det, der næsten bestandig have tilintetgjort den ædle Wilberforces menneskekjerlige Bestræbelser. Med de veemodigste Følelser befrygte sagkyndige Mænd, at ogsaa vor Regjerings ædle Øiemeed med Slavehandelens Ophævelse paa vore Colonier ikke i alle Henseender saa let vil blive opfyldt. Desuden gives der neppe noget Land, hvor en Handel er bleven forbuden, uden at den jo er bleven dreven i Smug, og maaskee stærkere da den var forbuden, end da den var

tilladt. — Hvorfor skulde Negerhandelen have nogen bedre Skjebne?

Men antaget, at det eengang indførte Onde ikke saa let lader sig ganske hæve, saa maatte man dog i det mindste kunne bringe det saavidt, at Negerne bleve behandlede som Mennesker, at de maatte nyde samme Ret som enhver straffet Forbryder i vort Slaverie, det vil sige, staae under Landets Love, ikke under en tilfældig Eiers Egenraadighed, naar de begaae en Forseelse, som kræver en alvorlig Straf. Bør en Negerslave, som undflyer, ikke ligesaa vel straffes efter Loven, som en brændemærket Tyv? Saalænge som Negerne leve paa Colonier, der tilhøre Kongen af Dannemark, kunne de og med Føie fordre af Lovene den Beskyttelse, de skylde enhver menneskelig Skabning, uden Hensyn til, om den er fri eller ufri.

Hvad Negerinden Peggy og hendes Behandling angaaer, da vil jeg gjerne antage med Stykkets Forfatter, at hun har været uforskammet mod sine Eiere. Men berettigede dette disse Folk til at behandle hende saa grusomt? Det, der i Almindelighed anføres som

Undskyldning for den haarde Medfart, man tillader sig mod Negerne, gjendriver sig selv. Man siger: Slaver maae behandles strængt, naar man vil have Gavn af dem; men hvormed beviser man det? — Endnu har man ikke behandlet dem saa mildt, at man kan anføre et eneste Exempel paa de skadelige Følger af Mildheden, endskjønt jeg af paalidelige Efterretninger veed, at de Danske Planteurer behandle deres Negere langt menneskeligere end f. Ex. de Engelske. At Peggy's Exempel i Fremtiden vil have den Virkning, at enhver mishandlet Slave vil finde sig beføiet til at klage og paastaae sin Ret, det kan nok være, men at det vil give Anledning til Complotter, kan jeg ikke overtale mig til at troe. Muelig, meget mueligt er det, at St. Domingo's Exempel ikke vil blive uden Efterfølgere, men dette vil da snarere blive en Følge af overdreven Strænghed end af overdreven Mildhed. De slette Egenskaber, som man sædvanlig tillægger Negerne, ere deels ugrundede, deels en naturlig Følge af disse Menneskers Mangel paa Europæisk Forfinelse, eller, om man saa vil, paa Cultur. Men mon nogen Blank, i Negerens Sted, vilde vise sig

mere føielig, mere tro, mere oprigtig mod det Menneske, der kjøber, sælger og behandler ham som Fæ, der giver ham 100 Cardwhips, naar han vover at undflye sin Tyran? — Den Europæer skal først fødes, som føler sig stærk nok til at gjengjelde saa megen Grumhed med saa megen Høimodighed. De mange Exempler, man har havt paa Negernes Troskab mod deres Herrer, naar de behandlede dem menneskeligt, den Redebonhed, hvormed de foretrak Trældom for Frihed, blot for ikke at forlade dem, de store Prøver paa Aandsnærværelse og Aandsstorhed, som disse Naturens Børn, mere end eengang, have aflagt, berettige os til at troe, at de, ved en mildere Behandlingsmaade, vilde være Europæerne til langt større Nytte end nu, da de ere nødsagede til at gjengjelde Mistillid med Mistillid, Grusomhed med Utroskab. Domingo's Blodfane veier høit, og er et rædsomt Tegn for alle Europæiske Plantageeiere. Vee dem, dersom de ikke agte paa dette blodige Tegn!

Bordsange.

Spise, drikke og synge udgjør een af Vinterens og Klubbernes Hovedfornøielser. Naar man har fyldt Maven med et halvt Dusin Rætter og saa megen Viin, at den er saa oppustet og corpulent som en Seildugs-Luftmachine, saa begynder man at øve sine Lunger paa de nyeste og bedste Selskabssange af de berømteste Digtere. Man synger og brøler om Viin og Kjerlighed, om Bacchus og Amor, om Venskab og Broderkjerlighed, om Frihed og Fædreneland, og Himmelen maa vide om hvor mange andre herlige Ting, som man aldrig vedkjender sig med mere Aabenhjertighed end i Drikkeviser og i Fødselsdagslovtaler. Man har Klubber, hvor man ordentlig gagerer Digtere (det vil sige, ved at antage dem som Æresmedlemmer, skjønt Selskabet ofte kun har meget liden Ære af dem), blot for at skrive Vers ved høitidelige Leiligheder, f. Ex. paa Selskabets Stiftelsesdag, paa en Fødselsdag ꝛc. En saadan Versestøber anseer sig for en meget vigtig Person, naar en forulykket Selskabssanger og Sangerinde, understøttet af hundrede brølende Vægterstemmer, synge hans Vers, som man

egentligen burde accompagnere med Graad. Naar man i en saadan Klub hører Mennesker, der ere hinanden en Torn i Øinene, og dagligen stræbe efter at løbe hverandre omkuld, synge om de Broderbaand og Venskabsbaand og Rosenbaand, som forene dem; naar man hører Selskabslemmer, som dagligen strides med Mund og Næver, skraale af fuld Hals: "Leve vort Selskabs Harmonie!" saa har man Grund til baade at græde og lee over det, som Menneskene kalde selskabelige Glæder.

Blandede Nyheder.

Ved Toldkamret er nu gjort den Indretning, at alle Forretninger paa Toldboden besørges fra næstkommende Aar om Sommeren fra Kl. 7 om Morgenen til Kl. 3½ om Eftermiddagen. For vedkommende Embedsmænd og Betjente spares derved den Uleilighed, at gaae hver Dag to Gange den lange Vei, mange have ud til Toldboden.

Det hedder, at Hr. Professor Tode har overladt Hr. Professor Bang den Professorgaard, som nylig tilfaldt ham, og at den første altsaa bliver boende, hvor han nu boer.

I der Freymüthige anføres der stundom ret løierlige Relationer angaaende Kjøbenhavn,

som just ikke opvække nogen fordeelagtig Idee om Paalideligheden af dens Efterretninger i Almindelighed. Saaledes siges der i eet af de sidste Numere, at der er udkommen to danske Oversættelser af det Franske Priisskrivt om Reformationen, og to Bind af Holbergs Skrivter.

En Høiesterets Dom, afsagt d. 9 Maji d. A. har opløst, hvad indtil den Tid tildeels var et juridisk Problem: at Kongelige Obligationer, lydende paa Ihændehaveren, kunne, uagtet de ere stjaalne, ikke vindiceres fra tredie Mand, der bona fide & justo titulo er i Besiddelse deraf. Hof- og Stadsretten, hvis Dom Høiesteret stadfæstede, anførte i sine Præmisser, at saadanne Obligationer, i Følge Anordningen, gaae i lige Rang med Bancosedler, da det Modsatte vilde stride mod Obligationers Natur, og den Usikkerhed, hvormed deres Besiddelse i saa Fald var forbunden, maatte formindske Tilliden til dem og have en skadelig Indflydelse paa Creditvæsenet i Almindelighed.

I Juridisk Archiv No. 3. findes en grundig Bedømmelse over Hr. Kammerraad Bechs Afhandling om Tyverier (Minerva, Junii 1804) af Hr. Assessor Ørsted. Assessoren mener, at Tyverier snarere have aftaget end tiltaget siden den formildede Forordning af 20 Febr. 1789, og at faa Forbrydelser straffes i Dannemark saa strængt som Tyverie, ja at langt strafbare-

re Handlinger belægges med langt mildere Straf, saaledes f. Ex. en Medborgers Mishandling paa Sundhed og Legeme, falsk Vidnesbyrd, Meeneed ꝛc. Recensentens Forslag, at det Stjaalnes Værdie skulde, skjønt ikke uindskrænket, antages som Basis for Tyvsstraffen, kan vel neppe saa ganske bifaldes. De Indvendinger, han selv fremsætter, fraregnede, kan man ikke ret vel antage, at nogen skal straffes for en Handling, hvis Grad af Strafbarhed, han selv ikke har kunnet indsee førend det Øieblik, Forbrydelsen er begaaet. Antaget, at et Menneske i sin Nød stjæler en Ring, som han ikke venter at faae mere end 1 Rdlr. for, men som imod hans Vidende er indfattet med Diamanter og er 500 Rdlr. værd, skulde Værdien ogsaa da være en Maalestok for Straffen? Skulde iøvrigt saadanne locale Omstændigheders Bestemmelse overlades til Dommeren, saa vilde man derved give Anledning til en Vilkaarlighed i Straffemaaden, som man saa meget som muligt bør søge at undgaae.

Hr. Grosserer Peschier har foranstaltet en heel Ladning Østersøisk Rug hensendt til Odense, som skal overlades Byens Indbyggere for billige Priser.

I Aarshuusavis findes en skjøn Bekjendtgjørelse fra Byens værdige Borgermester, Oldingen Carøe, som nu har været Embedsmand i 36 Aar, i Anledning af hans yngste Datters Bryllup.

Aalborg d. 30 Nov. Frosten er stærk og vedholdende. Liimfjorden har adskillige Gange været tilfrossen om Natten; Drivisen drev nylig et seilende Fartøi paa Grund. Skibsfarten har ellers dog hidtil kunnet vedblive. Ved Sebbersund kjøres allerede over Fjordarmen. Paa Østkysten af Vendsyssel kunde man kanske klart see Gjenskinnet af den sidste store Ildebrand i Gothenborg, som skal ligge 15 Mile derfra.

Hr. Grev Moltkes Maleriesamling skal nu virkelig være offentlig at see hver Søndag fra 11 til 1 i det Thottske Palais.

Paa Frederiksorts Fæstning er i Anledning af Quarantainen oprettet et Flagbatterie, for at node de forbiseilende Skibe til at lade deres Papirer undersøge.

En Hans Madsen har i Riberavis ladet indrykke et langt Digt i Anledning af Napoleons Kroning, som han kalder Friheds og Ligheds Confirmation. Hvad mon det Franske Hof vil sige, naar det faaer Riberavis at læse? — Jeg seer i Tankerne allerede Franske Lovtalere skrive: man tilbeder Dig — Napoleon — fra den ene Verdensende til den anden, fra Paris indtil det i evig Iis begravede — Ribe!

En Kjøbmand Hall i Gothenborg har siden sidste Ildebraud optaget 50 Brandlidte i sit Huus og daglig bespiist 150.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 17.

Den 10 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Ildebrand.

Hovedstaden har atter i Løverdags Nat havt en ikke ubetydelig Ildsvaade. Endnu medens Forfatteren skriver disse Linier, er Ilden langt fra ikke dæmpet. Den med brændbare Ting opfyldte Plads ligner en sand rygende Vulcan. Det er skrækkeligt, at man, efter saa rædsomme Exempler paa farlig Ildebrand, som man i Aarene 1794 og 95 har havt, ikke har lært at omgaaes Ild med mere Forsigtighed; thi intet uden Uforsigtighed er for det meste Aarsag til, at Menneskers Liv og Velfærd saaledes sættes paa Spil. Ordsproget siger: "af Skade bliver

man klog;" men dette Ordsprog taaler, som saa mange andre, meget ofte nogen Indskrænkning. Da Kjøbenhavn, ja maaskee Europa, mistede i een Nat een af sine Prydelser i det glimrende og pragtfulde Christiansborg, blev man overbeviist om det Modsatte af hvad man indtil den Tid troede, nemlig at denne ved tusinde sammenføiede Led forenede Steenmasse ikke kunde fortæres af Ilden. Der behøvedes kun tolv Timer til at gjendrive en Mening, som selv de fornuftigste og sagkyndigste Mænd troede sig overtydede om. Man stod siden i den Tanke, at et saa stort Uheld i det mindste vilde medføre den gode Virkning, at man fra den Periode af vilde omgaaes forsigtigere med Ild, og sætte de saa meget roste Brandanstalter paa en saadan Fod, at ingen Ild saaledes mere kunde gribe om sig. Men neppe var et Aar forløbet, førend en Trediedeel af Hovedstaden laae i Aske. Mon man her havde nogen Grund til at sige: af Skade bliver man klog? — Den, der har været Vidne til den Hurlumhei, der i hiin ulykkelige Tidspunct herskede i Kjøbenhavn, den, der har seet, hvorledes Uorden den Gang var Dagens Orden, og hvorledes saa mange Mennesker der-

ved bleve gjorte ulykkelige og bragte til Betler=staven, kan umuelig undertrykke det Ønske, at man vilde høre, prøve og følge alt det Gavnlige, der deels er sagt og deels endnu maatte blive sagt i den Henseende. — Det er ikke nok, ved gode og hensigtsmæssige Brandanstalter at bære Omsorg for at dæmpe og standse Ilden, naar den er opkommen; det er ogsaa nødvendigt, at undersøge de første Kilder til enhver Ildsvaade og ved passende Forebyggelsesmidler saa meget som mueligt at forekomme den. Ilden er en Fiende, som lever midt iblandt os, hvis Omgang vi ikke kunne undvære, og for hvis Overfald vi intet Øieblik ere sikkre. Hvorfor ikke ligesaa vel af alle Kræfter bevæbne sig mod en saadan indvortes Fiende, som mod enhver udvortes?

Uforsigtig Omgang med Ild er en Hovedaarsag næsten til enhver Ildsvaade, og det er virkelig en Lykke, at der ikke oftere indtræffer saadanne Uheld. Ikke at tale om, at Staden, uagtet den er bleven meget udvidet siden 1795, endnu er alt for tæt bebygt, saa gjemmes der ogsaa indenfor dens Mure alt for mange brændbare Sager. Man betænke kun,

hvor mange Oplag af Steenkul og Brænde, hvor mange Brændeviinsbrænderier, Sæbesyderier, Sukkerraffinaderier, Bryggerier ꝛc. Kjøbenhavn indslutter? Et saadant uhyre Forraad af brændbare og deels brændende Ting maa, forenet med Uforsigtighed, naturligviis kunne have skrækkelige Følger. At bestemme de alvorligste Straffe for uforsigtig Omgang med Ild, og, om just ikke at formindske, saa dog heller ikke at forøge de ovennævnte farlige Steders Antal, er, efter min Formening, et ikke ubetydeligt Middel til at forekomme Ildsvaader.

Det er nedslaaende for Menneskevennen, endog kun at tænke sig Muligheden af, at nogen af egennyttige Hensigter kan beqvemme sig til at stikke sit Huus ꝛc. i Brand, og derved gjøre sig skyldig i een af de rædsomste Forbrydelser: Mordbrand. Men da Erfaringen desværre har stadfæstet Muligheden heraf, saa burde man, især paa en Tid, hvor man af Egennytte tillader sig saa meget andet, vaage nøie over, at ingen fik sin Eiendom høiere assureret end til to Trediedele af dens sande Værdie. Dette vilde endog tilintetgjøre alt Skin

af Mistanke, og gjøre det umueligt, selv for et samvittighedsløst Menneske, at begaae en saadan Misgjerning.

Vore Brandanstalter skulle siden den sidste store Ildebrand have vundet betydelig. Men desuagtet troer jeg dog, at de endnu kunde trænge til Forbedringer. At det saa hastig som muligt bliver bekjendt, at der er Ild, og at Anstalterne til at slukke den ligeledes føies saa hastig som muligt, er en Hovedegenskab ved ethvert velindrettet Brandvæsen. Men naar f. Ex. Hovedvagtssprøiten er den, der indfinder sig først, naar der er Ild paa Christianshavn, synes det bedre, om der var en nærmere Hjelp. Hvor meget kan Ilden ikke have taget overhaand, førend Sprøiten bliver transporteret saa langt? Man kan uden Overdrivelse antage, at Ilden, især ved Nattetider, ikke sjelden har brændt en halv Time, førend det har været muligt at føie de fornødne Anstalter til at slukke den, og en halv Time er i dette Fald alt for lang en Tid. Sprøiternes Antal synes og at være for lidet, og deres Indretning heller ikke at være saaledes, som den maaskee kunde være. — Ogsaa Brandfolkenes Løn synes ikke

at staae i nogen stræng Harmonie med deres farlige og betydelige Arbeide. Ved at forøge Sprøiternes og Brandfolkenes Antal, ved at lønne disse rundeligere, vilde man maaskee i høi Grad kunne formindske de sørgelige Følger af enhver Ildsvaade.

Religionen giver det smukke Kjøn en særegen Ynde.

(Indsendt.)

Der herskede en usædvanlig Taushed ved Bordet, da een endelig tog Bladet fra Munden, og brød ud i at beklage, hvor fattigt det gamle Danmarks Sprog var i Forhold til Tydsklands. Iblandt andet anførte han de mange Ord, hvormed Tydskerne ere i Stand til at udtrykke de forskjellige Nuancer af Ynde, som udmærke det andet Kjøn. Det Ord, som vanskeligst kunde oversættes i vort Sprog, var, efter hans Mening, Holdseligkeit, hvilket Ord, efter en berømt tydsk Skribents, jeg troer, Eberhards Paastand, skal udtrykke et Slags Ynde, som den christelige Religion har givet det smukke Kjøn, og som ikke havde Sted for Christi Fød-

fel. Dette gav Anledning til en lang Conversation, og Tingen forekom mig saa interessant, at jeg ikke kunde andet end bestræbe mig for at bestyrke den tydske Skribents Mening; især blev jeg bevæget hertil ved den Tanke, at om ingen anden af Religionens Virkninger kunde anbefale den til det smukke Kjøn, vilde denne Virkning, naar den blev almindelig bekjendt, sikkert gjøre dem alle høist religieuse. Resultatet af Bordconversationen var — intet; thi, som det sædvanligen ved saadanne Leiligheder pleier at gaae, bragte en Hob Selskabsforestillinger Selskabet udenfor Hovedsagen. Jeg foresatte mig derfor at eftertænke Sagens Muclighed noiere, og her er Resultatet af min Undersøgelse. For det første er det en paa Erfaring grundet Sandhed, at naar et hvilketsomhelst Legeme idelig sættes i en vis Form, antager og beholder dette Legeme tilsidst denne Form. En anden ligesaa uomstødelig Grundsætning er denne, at Legemet er saa afhængigt af Sjelen, at naar dennes Følelser forandres, forandres ogsaa Ansigtets Træk. Herpaa grunder al Physiognomik og Mimik sig. Denne Naturens Indretning, at Ansigtet skal være Sje-

lens Tolk, er saa stærk, at det koster stor Møie, megen Overvindelse og lang Øvelse, at erhverve sig den Konst, man kalder, at have sine Miner i sin Magt, og den, som forstaaer at holde Contenance, har fordærvet og forvansket Naturen. Anderledes ere Linierne i det menneskelige Aasyn, naar man beskjæftiger sig med en behagelig Forestilling, end naar en sørgelig Idee sysselsætter Sjelen. Anderledes naar en øm, end naar en bitter Lidenskab har indtaget vort Hjerte. Heraf følger, at naar en vis Række af eensartede Forestillinger, eller en vis Lidenskab idelig sysselsætter vor Sjel, og følgelig Ansigtet idelig sættes i en vis Form, saa maa nodvendigen Ansigtet til Slutning antage og beholde samme Form, og visse Træk blive rodfæstede. Saaledes naar et Menneske længe har været vant til mørke Ideer, faaer han til Slutning et Anstrøg af Melancholie, som neppe nogen Forandring i Kaar formaaer at udslette. Nu kan ingen negte, at saa forskjellig den christelige Religions Aand er fra alle andre Religioners, saa forskjellige maae ogsaa de Følelser være, som opvækkes i den Sjel, der beskjæftiger sig med dens Sætninger; og naar nogen idelig

er syssélsat dermed, maa Ansigtet antage Træk, der ere overeensstemmende med Hjertets Følelser. Altsaa kan Religionen bestemme et Menneskes Udseende. Og da Religionens Aand, og de Følelser, den indgiver, ere af en særegen Blidhed, saa maa det religieuse Menneskes Udseende antage en særegen Blidhed. Linierne i det menneskelige Aasyn ere blødere, jevnere og mere flydende, naar behagelige og milde Følelser beherske Sjelen, end naar Følelser af det modsatte Slags have Herredømmet i den. Da nu dette Anstrog af rødt og hvidt ikke udbreder saa megen Ynde over det qvindelige Aasyn, som de blødere og jevnere Ansigtets Linier, saa indsees lettelig, at den christelige Religion har givet og giver sine Dyrkere en særegen Ynde, som vi med intet Ord kunde udtrykke, men Tydskerne kalde Holdseligkeit.

Vore Damer ere alt for store Elskere af at være smukke, til at de ikke med Glæde-skulde ville høre ethvert Forslag til dette Øiemeeds Opnaaelse. At befordre Religieusitet ved at foreslaae den som et Skjønhedsmiddel er

desuden en ganske ny og original Idee, ligesaa nyttig som fortræffelig paa en Tid, hvor man henter Sundhedens Farve fra Apotheket og Gratiernes Ynde fra Modehandlere og Masquerader. Moden er mægtigere end nogen Monarch paa Jorden, og jeg tør frit paastaae, at vore Damer endog vilde beqvemme sig til at klæde sig og sætte et Ansigt op som den hellige Magdalene, naar kun Moden bød det. Jeg, for min Part, vilde ønske, at de af begge Yderligheder maatte vælge den sidste. Er det ikke langt gavnligere for Sæderne og Sundheden, at klæde sig som en saadan hellig Matrone, og at beholde sin naturlige Farve, var den end saa bleg som Perlegryn, end midt om Vinteren at gaae halvnogen klædt og male et Par Kinder, der ved Nattesværm og alskens Flanerie ganske have tabt deres naturlige Form, saa røde som en Rose? Ikke faa Fruentimmer ligne adskillige af vor Tidsalders Storkjøbmænd og Storhandlende — det meste, de prunke og prale med, er laant. Laante Rosenkinder, laante Tænder, laante Gorger, laante Haar, kort, de fleste af de Ting, de ville indbilde Mandfolkene, at de have faaet af Naturen,

have de laant af Konsten. Hvilke Fallissements vilde der ikke indfalde, dersom Konsten fordrede sin Gjeld betalt af det smukke Kjøn?

Indsenderens Forslag kan have langt vigtigere og gavnligere Følger for det Hele, end man ved første Øiekast skulde troe. Den ødelæggende Sminke, som frembringer Rynker paa en fem og tyveaars Dames Kinder, vilde derved ganske gaae af Brug; for et holdseligt Ansigt kunde det naturligviis ikke være passende at gaae halvnøgen, og denne for Sundheden og Sædeligheden saa skadelige Skik vilde da ophøre af sig selv. Unge Fruentimmer vilde, for at blive ret smukke, og for at nære de i dette Øiemeed nødvendige religieuse Følelser i deres Bryst, om Søndagen gaae flittig i Kirken ꝛc., istedet for at de nu besøge Concerter, Baller og Masquerader, og Helligdagene vilde da blive anvendte til at læse i Huuspostiller, Seebergs og Hauges Skrivter, til at gjøre Rosenkrandse ꝛc., istedet for at de nu kun anvendes til alskens verdsligt Gjøglerie, som man fra Prækestolene forgjeves ivrer imod. Alle andægtige Sjele maae af deres ganske Hjerte ønske, at den Dag snart maatte komme, hvor vore

Damer af egen Drivt vilde vælge det her anbefalede religieuse Skjønhedsmiddel.

Blandede Nyheder.

Den Ild, som i Løverdags Nat udbrød i Unionssukkerhuset paa Christianshavn og har anrettet saa betydelig Skade, skal først være opkommen i den Stue, hvor Sukkeret tørres. Raffinaderiet tilhører Hr. Kjøbmand John Good og Søn i Helsingøer med flere andre, og for omtrent et halvt Aar siden skal Hr. Baron Sælby have havt en Part deri, som han har afstaaet til en nuværende Eier. En betydelig Deel Sukker og Riis blev et Offer for Luen. Det anseelige Oplag af Steenkul, som fandtes ved Bygningen, blev ogsaa angrebet af Ilden, og vedblev endnu at brænde, da Bygningen laae i Aske. Mange af de Varer, som i Pakhusene gjemtes, skulle have tilhørt det Laurentske Huus i Hamborg. Det hedder, at der af det Hele skal have været assureret for 150,000 Rdlr. Siden Kjøbenhavns sidste store Ildebrand har man ikke havt her en saa betydelig og farlig Ild. Ved Brandfolkenes ualmindelig stærke Anstrængelse blev Ilden standset, og derved frelstes saavel Compagniets Bygning som alle de store, med Varer opfyldte Pakhuse, som vare i øiensynlig Fare. Man formoder ogsaa, at vedkommende Handlende ville give de Mennesker,

som have bidraget til Ildens Standsning, en passende Godtgjørelse for deres Bestræbelser. — H. K. H. Kronprindsen var tilstede ved denne Ildebrand fra omtrent Kl. 12 til 5, og hans Nærværelse virkede, som man let kan indsee, med Underkraft paa de ved Ildens Slukning sysselsatte Folk.

Efter Hempels Avis er Candidat Seidelin fra Hovedstaden paa meget fordeelagtige Vilkaar engageret til at gjøre en Reise til Mecklenborg, for der at undervise en Tydsk Prindsesse i det Danske Sprog og den Danske Historie.

Nogle Drenge sadde nyligen i Nærheden af Volden og gottede sig ved en varm Steg. Dette aabne Taffel lokkede saa mange uindbudne Gjester, at Stegen snart var fortæret. Omsider opdagede man, hvorledes de vare komne til den. Det er bekjendt, at Pigerne, naar de bære en Steg til Bageren, faae et Numer, hvorefter de hente den igjen. En Dreng havde fundet et saadant Numer, som en Pige uheldigviis havde tabt, og som han strax havde vidst at føre sig til Nytte.

Endeel flygtede Personer fra de Fransk-Vestindiske Colonier have søgt et Tilflugtssted i Hovedstaden, hvor de tilbyde deres Tjeneste meest som Opvartere.

Til Mad. Clausens Benefice har der været saa stærk Afsætning paa Pladslogebilletter, at de alle vare udsolgte samme Dag, da de ef-

ter Avisen skulde være at faae, og det endog allerede om Morgenen.

Paa Toldkammeret i Odensee er der ganske nylig skeet Indbrud.

Det er nu enhver Skipper paalagt i hver Dansk Havn, at forevise paa Toldkamret et Exemplar af Forordningen om Qvarantainevæsenet, forend det tillades ham at afseile.

Kjøbmand C. Hilstad i Gundervolden i Totens Præstegjæld takker i Christianiaavis de Mænd, som have hjulpet ham at faae de Varer opdagede, som man ved et Indbrud i hans Pakbod havde frastjaalet ham, og som vare af henved 2000 Rdlrs. Værdie. 50 Mand i Totens og Næs Sogn lode i adskillige Dage deres Arbeide ligge og søgte utrætteligen at komme paa Spor efter Tyvene og Kosterne. Endelig fandt man de sidste i en Holade, næsten begravede i Hø, som var meget haardt tiltraadt.

Commissionairen for Brandassurancecompagniet paa Meubler og Effecter har i Trondhjemsavisen ladet bekjendtgjøre, at mange af dem, som have ladet Sager assurere, staae i den Tanke, at de ikke maae redde noget i paakommende Ildebrand, forend han har indfundet sig; men han erklærer, at det paaligger enhver at bære Omsorg for Redningen, da ingen i modsat Fald kan vente nogen Godtgjørelse.

Hr. Grubecontrolleur D. Aas i Røraas har opfundet en ny Maade at sprænge Miner paa, som skal være mere fordeelagtig og krud-

sparende end den sædvanlige. Hr. Aas forsikkrer, at Opfindelsen er hans egen, ikke Fransk, og at den i det mindste ikke var bekjendt den Gang, den blev indført ved Værket.

Politiemesteren i Bergen har atter bragt Forbudet mod uforsigtig Kjørsel med Kaner og Krybberenden i Byens Gader om Aftenen i Erindring. Da det sædvanlig er ledsaget af Støi og Skrig, og Fodgjængere tillige let kunde komme til Skade derved, saa forbydes det saavel Kjørende som Kaneudleiere, om Aftenen at holde med deres Kaner paa Torvet. De maae blive uden for Porten, hvor enhver, der vil kjøre for sin Fornøielse, har Landeveien for sig. Der maa heller ikke udleies nogen Kane til dem, der krydse igjennem Gaderne. Der bliver ikke seet igjennem Fingre hermed, enten det er Store eller Smaa, distinguerede Folks Børn eller andre.

I Zeitung für die elegante Welt findes en Anmeldelse af den Tydske Udgave af Suhms historiske Værk. Heri siges, at Hr. Prof. Engelstoft fortsætter dette Nationalværk fra Dronning Margarethe af og at det udgives paa de Suhmske Arvingers Bekostning. Den Tydske Anm. spaaer Tydsklands Romanskrivere, at de, naar dette Værk er fuldendt, ville finde deri en uudtømmelig Kilde til Romanideer.

De Tidender, som Dagsposten have medbragt, indeholde intet synderlig interessant Nyt. De tale om det, som de allerede saalænge have

tygget paa — om Napoleons Kroning og dens mangfoldige Ceremonier, — om Paven og hans Cardinaler, — om Jesuiter — om den gule Feber ꝛc.

Frue Rode fra Lübeck, som nylig blev saa fortrinlig udmærket af den Franske Keiserinde, er en Datter af den berømte Schlözer i Göttingen og har, efter at være bleven examineret i Latin, Græsk ꝛc., i Aaret 1787 taget Magistergraden.

Om de berygtede Graverkarles Liigran er der i sin Tid blevet talet saa meget, at det ikke kan være uinteressant at erfare efter hvilke Principer Hof- og Stadsretten har dømt dem. Den antog, at denne Forbrydelse var sammensat af tre Misgjerninger: 1) Indgreb i Eiendomsretten, hvorfor de befandtes skyldige i simpelt Tyverie; 2) Gravfredens Krænkelse, som i den Romerske Ret kaldes violatio sepulchri og nøie skjelnes fra Tyverie, begaaet i Gravsteder, hvilken man af Lovene har beviist at være et Retsbrud; 3) en Fornærmelse mod Statens Sundhedspolitie.

Harpenisten Hr. Junk, som for ikke længe siden lod sig høre paa det Kongel. Theater, skal nu være antagen som Kammermusicus med 200 Rdlr. Gage.

Det betydelige Antal færre der nu døer, end der fødes, maa fornemmelig tilskrives Vaccinationen. I Altona er der i sidste Kirkeaar født 867, død 548, altsaa 319 Mennesker flere født end død. Hvor vil nu ikke Folkemængden allevegne tiltage, naar den aarlig formeres med 2 pro Cent!

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 18.

Den 14 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Hr. Provst Rachlaus Maleriesamling.

Udgiveren har allerede længe ønsket, at kunne meddele sine Læsere en Efterretning om Hr. Provst Rachlaus kostbare Maleriesamling, uden at han hidtil har seet sig istand til at opfylde dette Ønske, da det, man hidtil har vidst derom, har været temmelig ubestemt og urigtigt. Men endelig har han ved een af sine Venner faaet en paalidelig, skjønt kort Underretning derom, hvilken han ikke vil tøve med at meddele det konstelskende Publicum.

Denne Samling er ikke allene mærkværdig, som en af de kostbareste Privatsamlinger i Europa,

men Maaden, hvorpaa den er bleven til en Nationalskat, maa og glæde enhver sand Fædrenelandsven. Man kan frit paastaae, at kun faa Mænd i Dannemark med saa urokkelig Standhaftighed og uden at lade sig kyse af betydelige Hindringer havde søgt at berige Landet med en saadan Skat, hvis Værdie er saa meget større, som de vigtigste af Christiansborgs Malerier ere blevne et Offer for Luen. Er det en Sandhed, at Malerkonsten og dens Søstre bidrage til Sædernes Forædling, saa er det en ikke mindre afgjort Sandhed, at Fædrenelandet maa ansee det for en sand Lykke, at være bleven beriget med Konstsager, som kun ved et Vidunder kunne komme over Elbens Bredde til Dannemark.

I Aaret 1780 døde i Dresden Geheimeraad Hagedorn, en Broder af den berømte Digter af samme Navn og en Paarørende af Hr. Provst Rachlau. Paa sin Reise i Italien, Frankrige og Tydskland havde Provsten ogsaa studeret i Dresden, og kjendte naturligviis, som Elsker af Konsten, denne Samling temmelig nøie. Først i Aaret 1781 erfarede Provsten Hagedorns Død. Til sin største Forundring erfarede han tillige, at Geheimeraaden skulde,

efter et foregivet Testament, have skjenket Universitetet i Wittenberg sin kostbare Maleriesamling, og at den, i Tilfælde at det ikke modtog den, skulde tilhøre Universitetet i Leipzig. Provsten vilde selv forvisse sig om Rigtigheden heraf, som en Ting, der forekom ham underlig. Han kunde umuelig troe, at Geheimeraaden havde forbigaaet ham, og han protesterede derfor, ved sit Ophold i Dresden, mod det Testamentes Gyldighed og Authenticitet, som man havde fremlagt for ham. Efterat han i Forveien havde affundet sig med sine Medarvinger, anlagde han en formelig Proces, for at tilhjemle sig den Arv, der med Rette tilkom ham. Nu opfordrede man ham til at bevise sin Arverettighed. Denne Sag var forbunden med Vanskeligheder, der maaskee vilde afskrækket mangen en anden. Men overbeviist om sin retfærdige Sag og gjennemtrængt af de meest patriotiske Følelser for at berige Konsten i sit Fædreneland med en saa sjelden Samling, sparede den værdige Mand hverken Møie eller Bekostning, for at tilveiebringe alle de Beviser, der kunde give Oplysning i hans Sag. Vel var Familiens Stammetavle brændt, men

han reiste omkring i Holsteen, Skaane rc., hvor han i Familiebegravelserne tog Afskrivter af Inscriptionerne, og gjennemsøgte tillige med største Anstrængelse mange gamle Documenter i Archiverne i Hovedstaden. Efterat han havde faaet alle de fornødne Beviser samlede, ansøgte han om, at forrige Notarius Publicus, Hr. Justitsraad Schmidt, maatte under Titel af General-Notarius Publicus i de Danske Stater, blive bemyndiget til at attestere disse Bevisers Retsgyldighed i Henseende til Arv efter vore Love. Dette blev ham bevilget. Forsynet med disse Documenter reiste han nu til Dresden. Mange Jurister mistrøstede ham paa Grund af, at Lovene i de Catholske Lande favorisere saa meget alt, hvad der testamenteres som et pius usus. Men han lod ikke Modet synke, især da han selv havde studeret de Tydske Love. Man sparede ingen Umage for at gjøre Sagen saa indviklet og vidtløftig som muligt. Den eneste, som gav Provsten gode Forhaabninger, var Hertugen. Sagen stod nu for Retten fra 1781 til 1795; hvilke Bekostninger dette medførte, vil enhver, der veed med hvad for Vidtløftigheder den Tydske Retter-

gangsmaade er forbunden, lettelig kunne forestille sig. Der blev indhentet Erklæringer fra de fleste Universiteter, som alle vare til Fordeel for Provsten. Selv Universitetet i Leipzig, der efter det foregivne Testament var bestemt som Arving, næst efter det Wittenbergske, var saa retskaffent at tilkjende ham denne Arv. Efterat Sagen var bleven behandlet ved tre Instancer, blev Hr. Provst Rachlau omsider erklæret for den retmæssige Arving til Geheimeraad Hagedorns efterladte Maleriesamling. Men nu gjorde det Wittenbergske Universitet den Paastand, at Samlingen skulde, i Følge de Tydske Love, forblive endnu i Dresden i tyve Aar. Dette vilde medtaget en aarlig Bekostning af omtrent 120 Rdlr. Provsten, som ikke kunde være tjent hermed, søgte nu at affinde sig med Universitetet, og da han godtgjorde, at de Proces- og andre Omkostninger, han havde havt, beløb sig til 3500 Rdlr., gav det Slip paa sin Paastand. Ikke at tale om den Tid og Umage, der udfordredes til at tilveiebringe de fornødne Beviser og til at føre en saa vidtløftig og langvarig Proces, saa har den nuværende Eier og maattet anvende en Bekostning af over 12000

Rdlr., førend han fik Samlingen ordnet i sit Huus. Sandelig, der gives kun faa Exempler i Fædrenelandets Historie, der vidne om en saa urokkelig Standhaftighed i at forfægte en retfærdig Sag og saa megen Følelse for een af de ædleste Konster. Provsten skal allerede i Forveien have havt en liden, men nydelig Samling af gode Malerier, som han i sine Universitetsaar havde kjøbt udenlands. Da disse nu ere blevne forøgede med de Hagendornske, saa er der i Provstens Gaard elleve Værelser med henved 500 af de berømteste Konstneres Mesterværker. Man finder her Stykker, som man efter Kjenderes Mening forgjeves søger i Paris eller London. Den Konstelsker, der efterat have seet de Kongelige Maleriesamlinger i og om Hovedstaden, ønsker fremdeles at glæde sin Konstsands, behøver ikke at reise til andre store og pragtfulde Kjøbstæder, men til een af Sjællands Landsbyer. Der vil han finde de fortræffeligste Malerier og den værdige og smagfulde Mand, som her er omtalt. Det maa fornøie enhver Ynder af Konsten at vide, at det er Eierens faste Forsæt, at Samlingen ingensinde skal adsplittes, men at den samlet skal vedblive at

være en Prydelse for Fædrenelandet. Man an-slaaer den for Fyrretyvetusinde Rigsdaler i Værdie. Det fortjener og her at erindres, at de Hagedornske Malerier vare alle uden Ramme, og at den nuværende Eier har bekostet Rammerne dertil. Det vil i øvrigt være at ønske, at Provsten vil udgive den hele Sags mærkværdige Forhandling og Historie, hvilken han skal have færdig i Manuscript, da den ikke kan andet end interessere ethvert Menneske af Smag og Følelse.

Min Drøm efter en Masquerade.

(Sluttet.)

En stor Fruentimmerfigur, som de fleste meente at skulle forestille Politiken. Den bar et Guldskjold, hvorpaa Retfærdigheden stod malet i Skikkelse af et Fruentimmer med en Vægtskaal i Haanden. Paa Hjelmen stode Ordene: Ligevægt og Folkeret. Naar man betragtede denne Figur i nogen Frastand, saa lignede den Retfærdighedens Gudinde, men naar man saae den i Nærheden, saa var det Uretfærdigheden og Avindsygen i egen Person. Bog-

staverne våre saa konstig skrevne, at de forvandlede sig, ligesom man kom nærmere hen til dem. Ordet Retfærdighed forvandledes til Uretfærdighed, og Ordet Folkeret til Vold, Mord og Grusomhed. Ordet Ligevægt forsvandt ganske og forvandlede sig til nogle blændende Straaler. Haarene, som i nogen Frastand saae ud som Guldlokker, vare, naar man betragtede dem nær ved, ikke andet end giftige Slanger.

Den forlorne Søn, klædt som en Bajaz, havde en Klisteersprøite i den ene Haand og en stor Kurv med allehaande Snurrepiberier i den anden. Han løb op og ned i Salen, og raabte: "Her er Epigrammer, bidende som Spanske Fluer! Bøtten fuld for fire Skilling. — Her er Elegier, rare Elegier, — otte Knipper for en Skilling! — Her er Anecdoter, rare Anecdoter, — sexten for en Skilling! — Kjøber, mine Herrer og Damer! Kjøber! — Dennne Bajaz's hele Dragt var gjort af Melotenplaster. Han havde en stor Madpose hængende over Skuldrene. Sit Navn, som han havde skrevet paa en Lap Maculatur, solgte han til enhver for to Knappenaale.

En Mand med en Perspectivcasse gjorde megen Opsigt. Naar man saae ind i den, blev man mange forunderlige Ting vaer. Han raabte bestandig, hvilke Stykker der præsenterede sig: "No. 1. Her see De det forjettede Land. Himmelen har gjort alt for at velsigne det! Men Folket har fornegtet den Gud, der har befriet dem fra Trældom, og valgt en Marmorblok til sin Afgud. No. 2. Her see De Storsultanen, som sidder og lurer paa, hvad Vending Tingene ville tage. Hist see De Deien i Algier, som læser i Puffendorfs Bog om Folkeretten, leer og ryster med Hovedet. No. 3. Her see De en heel Skare Jacobinere rive et Frihedstræ om. Ikke langt derfra brændes en Kjetter og synges ça ira! No. 4. Her staaer Josua og befaler Solen, at den skal staae, og den har siden den Tid ikke rørt sig af Pletten."

En Visekone med Viser raabte ganske høit: "Saa den nye Vise om Natten No. 2, et Gadeblad for Paver og Jesuiter, Oplysningsmænd og Cardinaler, Tyrker og Jøder, Journalister og Storinqvisitorer, og for alle, som ville og kunne betale dette Blad, hvo

paa en løierlig og munter Maade vises, at den saa høit priste Oplysning er Sniksnak og Hvisvas."

En anden Kone raabte: "Saa den nye mærværdige Vise om den uhørte Formørkelse, der snart vil komme over Jorden, og gjøre den saa mørk, at man maa tænde Lys om Middagen Kl. 12, med mere, som Visen indeholder."

En Herold traadte ind og bebudede, at Handelens Guddom vilde lade sig see med alle sine Attributer i sin hele Glands. Alles Nysgjerrighed var nu spændt paa dette Syn. Endeligen aabnedes Toget. De første Personer var en Grouppe af udhungrede og pjaltede Tiggere. Endelig kom den gule Feber, klædt i guul Atlask. Ved Siden af denne gik Hunger, Krig og Ødelæggelse i deres Haitidsdragt. De sidste trak den glimrende Triumphvogn, hvori Handelsguddommen befandt sig. Hele Grouppen sang i Chor:

Hvor Handelen troner,
Lyksalighed kroner
Hvert Land,
Hver Stand!

De fleste Masquer, og deriblandt ogsaa jeg, trængte sig nu hen til Triumphvognen, for at faae Guddommen at see. Men med Forundring blev man vaer, at der sad to i Vognen, hvoraf den ene var en tyk Høker, klædt i en Skindpelts, og den anden en Valbykone. Midt i dette Seierstog spurgte Spekhøkeren enhver af Masquerne: "om der var kommen nogen Fyenboere og Holstenere hertil, hvad Prisen var paa Flesk, Erter, Smør, Gryn rc." De samme Spørgsmaale gjorde Valbykonen, og hele Triumphvognen var opfyldt med de Fødevarer, de havde opkjøbt. — Man tænke sig nu den Latter, som opstod blandt hele Selskabet, da det fik det foregivne Orakel at see. Jeg for min Part kunde aldeles ikke blive klog paa den hele Idee. I det jeg saaledes stod og betragtede denne Grouppe, ganske fordybet i mine egne Tanker, hørte jeg en Tyrkisk Musik. Det var Vagtparaden, som trak forbi mine Vinduer, og forstyrrede mig i min søde Søvn. Den hele Masquerade brast for min Phantasie som en Sæbeboble. Jeg vaagnede og følte, at det Hele kun var en forvirret Drøm.

Den Jødiske Ungdoms Opdragelse i Kjøbenhavn.

Som bekjendt har denne hidindtil for det meste været betroet til Polakker, der under Navn af Skolemestere have skaffet sig Tilladelse til at opholde sig her. Hvad Ungdommen har lært hos disse, har den meste Tid indskrænket sig allene til Religionen. Det er derfor ikke at undres over, at Jøderne kun vidste een Næringsvei at gribe til, og at deres Ærlighed ikke sjelden var afhængig af disse. Men adskillige Foranstaltninger i den senere Tid have aabnet den Jødiske Nation Leilighed til at forskaffe sin Ungdom en bedre Opdragelse og givet den en mere udbredt Virkekreds. Det Selskab, der opmuntrer den til at lære Konster og Haandværker, har gjort Sit dertil. Institutet for den Jødiske Ungdom, som for halvandet Aar siden er blevet anlagt af de Herrer Bing og Calisch, og hvori Stifterne tillige understøttes af adskillige andre gode Lærere, synes, efter den deri nyligen holdte offentlige Examen at dømme, end mere at ville medvirke til Jødeungdommens Opdragelses Forbedring. Man vælge, hvad Stand man vil, saa kommer det,

der læres i Ungdommen, altid til Nytte. Maatte der ogsaa blive gjort noget for det Jødiske Skolevæsens Forbedring i Provindserne, saa feiler det ikke, at denne Nation snart vil komme til at dele Vindskibelighed og Virksomhed med Landets øvrige Indbyggere.

Blandede Nyheder.

I et af vore Blade har der nylig staaet et Epigram over Priisskrivtet: Det befriede Israel, som Selskabet for de skjønne Videnskaber har belønnet med en Præmie af 600 Rdlr. Epigramisten meente, at ligesom Israeliterne behøvede Manna for at hugge sig igjennem Ørkenen, saaledes maatte man og enhver, der vilde læse det anførte Digt, forsyne sig med en Madpose, for ikke, som han udtrykker sig, at "svælte" ihjel paa Reisen. Noget derefter læstes i samme Blad, at det til Indrykkelse indsendte Svar paa Epigramet skulde blive indrykket, "naar (NB.) Forfatteren efterkom Trykkeanordningens Bydende." I Onsdags læste man dette Svar i Adresseavisen. Det lyder saaledes:

Nei, egyptiske Kogler, med fire vanhellige Linier
Ned fra Sinai Tind støder Du Digteren ei.
Himlens Manna for Dig, Du Kjødklump, aldrig blev Føde!
Stil ved Din Madposes Suul Hungeren, æd og hold Mund!

Den sidste Linie indeholder en Modsigelse. Hvor er det muligt, at en saadan Epigrammager skal kunne æde, naar han skal holde Mund?

Breve fra Holsteen melde, at nogle Engelske Baade, som høre til de Fregatter, der spærre Elben, have taget og bortført en Hollandsk Caper, der havde lagt sig under Helgoland.

Det hedder, at nogle Standspersoner ere blevne udnævnte til Kammerherrer. Blandt disse nævnes Hr. Kammerherre Moltke, der med det første skal gaae som Gesandt til Sverrig.

Hr. Justitsraad Neergaard paa Ringsted Kloster har nylig solgt Ringsted Kloster og Kjærup for 4 Tdr. Guld til Hr. Cancellieraad Qvistgaard paa Visbygaard — Ligeledes har Kjøbmand Lars Olsen i Kjøbenhavn solgt sin Herregaard Benzons Egede til Grev Danneskjold Samsøe.

Den 10 d. M. blev den Lahnske Stiftelse for hjelpeløse Børn meget høitidelig indviet i Odense. Biskoppen holdt for en talrig Forsamling en passende Tale, som især gik ud paa den rette Methode i Ungdommens Dannelse. Stiftsprovst Bech gav en interessant Udsigt over Hanskehandler Lahns Fortjenester. Han var født i Hamborg 1728 og kom som et fattigt Barn til Odense. Han var i Huset hos sin Moster, der var givt med en fattig Trompeter, hvor han først lærte den Handel, hvorved han siden samlede saa betydelig en Formue. 1746 blev han Trompeter. Han erhvervede sig mange gode Kundskaber. Da hans Velgjørere døde og efterlod ham en efter de Tider anseelig Capital, begyndte han at handle i det Store og forskaffede sig en udbredt Handelscorrespondence næsten over hele Europa. Han var den sværeste Mand af Legemsvægt i hele Odense. Hans Handel var meget reel, og han crediterede ingen uden Handskemagerne. I Hamborg havde han et Handelshuus, som de uhyre Mængde Handsker, der bleve bestilte hos ham, adresseredes til. Ved Redelighed og Stræbsomhed erhvervede han sig

saaledes en Formue af omtrent en Tønde Guld, som han ganske bestemte til milde Stiftelser, da hans Velgiørerinde havde paalagt ham, aldrig at lade hendes Familie faae noget, fordi denne i sin Tid havde negtet hende og hendes Mand al Understøttelse. Han døde ugivt. I hans Stiftelse er der nu allerede antaget 60 Børn, som nyde fri Underviisning og Understøttelse.

Efter Iversens Avis havde en givt Officier i Norge forbudet en anden sit Huus. Da han nogle Dage derefter var paa Vagt, erfarede han af sin Ven, at Rivalen stod hjemme i hans Vindue. Officieren lod sin Ven passe Vagten, medens han gik hjem. Han traf den anden, og begge trak. Den fornærmede Ægtemand fik en Smøre over Haanden, men kløvede strax derpaa Fornærmerens Hoved, og tog Flugten.

Det er med 300 Rigsdalers aarlig Gage, at Harpenisten Hr. Junk er ansat som Kammermusicus.

Hr. Byfoged Tranberg har skjenket det bevæbnede Borgerskab i Holstebro en meget smuk og smagfuld Fane. Den blev d. 27 f. M. indviet paa Torvet; Præsten holdt en Tale, Borgerne vare klædte i deres nye Uniform, og efterat Fanen under Musik var bleven bragt op paa Raadstuen, blev Borgerskabet og Byens geistlige og civile Embedsmænd tracterede.

Christiansands Borgerskab lader Hr. Capitain de Aubert offentlig takke; fordi han ikke forlanger mindste Godtgjørelse for sin Umage med Bestyrelsen af Grimbroens Istandsættelse.

Efter de nyeste Mandtalslister skal Kjøbenhavn have 86777 Indbyggere. Det Militaire udgjør 14198 Personer, altsaa det Hele 100975.

Hamborger Correspondenten siger, at adskillige Danske Fregatter og Smaaskibe skulle til Foraaret

gjøre Evolutionsøvelser i Søen. Samme Person fortæller, at en Kjøbenhavnsk Præst, der har et yderst stort Publicum, er formedelst nogle alt for frie Yttringer i sine Prædikener, bleven fiscaliter tiltalt.

D. 7 d. M. døde i Altona den af sine litteraire Arbeider bekjendte Etatsraad Schirach. Han har havt den Lykke, at see sine Spaadomme angaaende den Franske Revolution næsten i alle Henseender opfyldte. Henved 25 Aar har han været Udgiver af den politiske Journal, der i flere end een Henseende, var politisk skreven.

I en Tid af 13 Aar har Gothenborg havt fem store Ildsvaader.

I en kort Biographie af den berømte Historieskriver Posselt anføres, at han havde lagt sig efter Taktiken for desbedre at kunne beskrive Krigsbegivenhederne. Hans Beskrivelse over Moreaus Tilbagetog, som strax var bleven oversat i Fransk, gjorde ham personlig bekjendt med denne General. Paa sit Tog i Schwaben lod Moreau ham kalde til sig og overdrog ham at udarbeide nogle Stykker af den Beskrivelse, han vilde udgive over sine Feldtoge. Arrestationsaffairerne i det Badenske &c. virkede meget paa hans Sind og gjorde ham melancholsk.

De i Dag ankomne Numere af Lloyd's Evening-post indeholde blandt andet følgende: I Tydskland have 18 Førster og 16 Grever sluttet en Forening, som skal hedde det Frankfurtske Forbund, — det Kongelige Danske Bibliothek roses meget, og der siges, at det indbefatter 250,000 Bind. Den første Bog, der er trykt i Dannemark, er udgivet paa Tydsk af en Tydsker 1496 og kaldes Kuttners Reisen.

Moniteuren melder, at Napoleon virkelig er bleven kronet d. 2 d. M.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 19.

Den 17 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Hvoraf kommer det, at mange Udlændinger ringeagte alt, hvad der er Danskt?

(Indsendt.)

De fleste Nationer paa Jorden søge at nedsætte hverandre. Hver af dem troer at være i Besiddelse af de Vises Steen, — og ingen er i Almindelighed mere ubeskeden end hele Nationer. Den Franske Høimodighed, — den Engelske Retskaffenhed, — den Tydske Jevnhed og Oprigtighed ere Udtrykke, som hvert for sig i disse Lande indbyrdes ere meget almindelige. Men ligesaa tilbøielige som hele Folkeslag ere til at ophøie sig selv, saa tilbøielige ere ikke sjelden deres Naboer til at laste og nedsætte endog deres fortræffeligste Egenskaber. End-

nu ganske nylig har en berømt Fransk Journalist i Paris sagt: "for tredive Aar siden var der endnu stor Tvivl om Tydskerne virkelig havde Forstand (Esprit); nu da enhver paastaaer at have Forstand, maa man ogsaa indrømme Tydskerne den." — Det er ikke her Stedet at undersøge Grundene til saadanne ligesaa ubillige som latterlige Nationalfordomme, men at de beskjæmme endog den meest oplyste Nation, maa enhver tilstaae.

At en stor Deel Udlændinger, og deriblandt mange, som Lykken, uagtet den aldrig har værdiget dem et Blik i deres eget Fædreneland, smiler saa venlig til i Dannemark, nedsætter alt hvad der er Danskt, det har desværre Erfaringen alt for ofte stadfæstet. At godtgjøre det ved Exempler vilde være aldeles overflødigt. Talen er her, som enhver let kan indsee, ikke om den ædlere Deel af nogen fremmed Nation eller om de Fremmede blandt vore Medborgere, der bør betragtes som en sand Acqvisition for Fædrenelandet. Men her menes kun de Udlændinger, der lønner den Danske Oprigtighed, Troskyldighed og Beskedenhed med den yderste Grad af Frækhed.

Aarsagen, hvorfor mangen en vindig Fremmed spiller Gjæk med os, maa især søges i en, man tillade mig dette Udtryk, overdreven Beskedenhed, i en alt for overdreven Mistillid til vore egne Kræfter, og i en alt for overdreven Tilbøielighed til at beundre, hvad

der er kommet over Rhinens og Elbens Bredde. Jeg har seet Mennesker, uden Forstand og uden Talent af os selv at foretrækkes Landets egne og talentfuldere Børn. Saa rigtigt og saa ædelt som det er, at hylde Fortjenester og Talenter, hvor og hos hvem man finder dem, saa ubilligt er og bliver det dog, at lade sig føre omkring ved Næsen af enhver udenlandsk Skryder, og ophøie hans stundom maadelige og indskrænkede Talent paa vore Landsmænds Bekostning. At man i mange Familier radbrække det Tydske og Franske Sprog, for ikke at tale det barbariske Danske, lader sig lettelig forklare. Mangen en Mand, der drives omkring i Verden paa Skjebnens Bølger, skylles omsider af Tilfældet ind i Dannemark. Han vover alt, fordi han har intet at tabe, han tillader sig Handlinger, som den Indfødte ikke drister sig til, og han bliver af intet til en rig og anseelig Mand. Han tilskriver nu sin egen Viisdom og Nationens Eenfoldighed den Lykke, han har gjort, og betragter derfor alt, hvad der er Danskt, med et medynksomt Smiil. Hvad Under, at han saa meget som mueligt sørger for, at hans Børn ikke danne sig efter det Lands Sæder, hvori han fra en Kaalstok er bleven forvandlet til en Ceder? Netop den Lykke, han paa saa let en Maade har gjort hos os, og som burde aftvinge ham Ærbødighed for alt, hvad der er Danskt, har den mod-

satte Virkning, og bevæger ham til at ynke og ringeagte den Danske Troskyldighed, der har tilladt ham at blive til en Ceder i Dannemark, istedet for at han i mangt et andet Land aldrig vilde blevet andet, end det han var skabt til — en Kaalstok. — Der gives ikke faa Udlændinger her i Hovedstaden, der, efter at have aflokket den troskyldige Indfødte hans Penge for de unyttigste, ja maaskee skadeligste Ting, udlee dem, der føde dem, og efterat have malket os saa meget, at de ikke behøve mere, vende tilbage til deres kjere Fædreneland, og kalde enhver Dansk en Sot eller Goffo.

Det befriede Israel.

Hidtil har den poetiske Deel af vor Litteratur manglet et værdigt Heltedigt. Den af Selskabet for de skjønne Videnskaber i dette Öiemeed udsatte betydelige Præmie syntes at ville have samme Skjebne som den, der i Engelland engang blev udsat for Udfindelsen af Circlens Qvadratur. Endog een af Landets ældste og ypperste Digtere, hvis Digterarbeider ville være et evigt Mindesmærke om de lykkeligere Tider i vor poetiske Litteratur, har skrevet et Heltedigt *),

*) Jonathan af den nuværende Biskop J. N. Bruun.

bestemt til at vinde Prisen, men var ikke saa heldig at vinde den. Man havde næsten opgivet alt Haab om, at den nogensinde vilde blive vunden. Endelig fremstod en Mand, der uberomt, skjønt ikke ubekjendt, som Digter, vandt den udsatte Præmie. Digtets Indhold er det befriede Israel, et Æmne, der var saa meget vanskeligere at udarbeide, som der i denne hele Tildragelse ikke findes en eneste Person, man i egentlig Forstand kan kalde Helt, og som man i vore Dage alt mere og mere begynder at betragte det Vidunderlige med andre Øine end før. At Hovedpersonen, Moses, ikke kan betragtes som Helt, ligger aabenbar for Dagen. Som et guddommeligt Sendebud udførte han kun Jehova's Bud. Naar Havet træder tilbage, naar der fra Klippen i Ørkenen udqvælder Vand — efter Moses Befaling, saa skeer det efter Himlens af ham forkyndte Bydende, men er ingen Heltegjerning. Den største Helt af Verden kan ikke forandre Naturens Love, og til at forandre dem ved Underværker, udfordres der en guddommelig Mand eller Prophet, men ingensinde en Helt, der kan eller bør være Hovedpersonen i et episk Digt. Var Moses

selv ingen Helt, saa vare de øvrige Israelitiske Hærførere det saa meget mindre. Ved at gjøre dem dertil, taber det Hele det, der udmærker denne Begivenhed fra alle andre — Guddommens uafladelige Medvirkning. Hvor lidet nu Emnet i og for sig synes at være skikket til et Heltedigt, saa har Forfatteren dog ved poetiske Skjønheder gjort dette Digt til en ligesaa behagelig som fortræffelig Læsning. Ved at udtømme vort Sprogs hele Fylde, har han viist, hvilken Kraft og Boielighed det besidder, ligesom man overalt og i den episke Digtekonst bedst kan opdage de store Skatte, der ligge skjulte i Sproget. Fra denne Side fortjener Hr. Provst Hertz enhver sand Videnskabsmands varmeste Tak, og ikke uden den inderligste Harme har man nylig seet en Ægyptisk Kogler, der ikke kunde skrive fire Linier Dansk, uden at bruge to udanske Ord, offentlig haane et Digt, der gjør sin Forfatter og vor Litteratur saa megen Ære. Men saadant maa man imidlertid tilgive Mennesker, som, for at fylde en tom Madpose, tillade sig saa meget andet uædelt og uforsvarligt. — Det havde i øvrigt været at ønske, at Digteren hellere havde valgt et

Emne af Fædrenelandets Historie, der er saa rig paa store Daad og sande Helte. At Nilen forvandledes til Blod, at Ægypterne bleve oversvømmede af Frøer og beladte med Utøi, stinkende Fluer, Bylder og Saar, ere Ting, som vilde vanzire en Homers Arbeide. Man bør ønske dem udeladte af vore Lærebøger, og med endnu langt større Føie af ethvert sublimt Digt. At Milton og Klopstok valgte Emner af Bibelen, var passende, i det mindste for den førstes Tidsalder. Men i vore Dage, hvor den hellige Skrivt har havt saa mange og mægtige Angribere, synes det at være rigtigst, saa meget som mueligt, at forbigaae de Ting, der saa lettelig give disse Angribere Vaaben i Hænderne.

Det talende Automat.

Kjøbenhavn har havt og har endnu mange talende Kjødautomater, men et talende Træautomat har det endnu ikke havt. Ogsaa denne Mangel er nu bleven afhjulpen, og i Skindergaden finder man i denne Tid en meget smuk klædt Bramin af Træ, som for 16

ß. eller 2 Mk. fortæller og spaaer alt, hvad man ønsker. Det er meget moersomt at høre Kjøbenhavnske Damer, Cavalierer, Tjenestepiger og Tjenestekarle gjøre dette Braminske Orakel allehaande Spørgsmaale, og man maa tilstaae, at denne Spaamand er en sand Hofmand. En Matrone, som nok var sine 45 Aar, spurgte ham for nyligen: "hvor gammel er jeg?" — Han svarede: 22 Aar? — "Er jeg givt eller skal jeg gives?" — De skal givtes? — "Hvad Tid?" — Om tre Aar. — "Med hvem?" — Med en ung deilig Fyr? — "Kjender han mig eller jeg ham?" — Han Dem, men De ikke ham? — "Kan han lide mig?" — Han er rasende forelsket. — Ved saadanne Svar gjør den Spørgende almindelig den Anmærkning, det er dog to Aar for lidet rc., for ikke at blive til Latter for alle de Tilstedeværende. — Forleden var der en Kjøbmand med et Selskab hos denne Bramin, og gjorde ham følgende Spørgsmaale: "Hvor rig er jeg?" — To Tønder Guld? — "Er jeg givt?" (hans Kone stod ved Siden af ham). — Med den deiligste Kone i Kjøbenhavn. — Nu spurgte Konen: "Er jeg givt?" — Med een af de rigeste og deiligste Mænd i Kjøbenhavn? —

Selskabet forlod Figuren meget fornøiet, beundrede den Konstner, som havde forfærdiget den, og den Nøiagtighed, hvormed den vidste at besvare ethvert Spørgsmaal. Sandelig, denne Bramin har studeret Mennesket, og den, der danner sig efter ham, vil sikkert gjøre Lykke i ethvert Selskab.

Boutiquer.

Een af de Ting, der udmærke det nye Kjøbenhavn fra det gamle, ere Boutiquer. Hvor man henvender sit Øie, støder man paa en Boutique. Husene og Gaardene ere især derved stegne i Prisen. Paa Østergaden gives der neppe en Rønne, hvor der ikke er anbragt et Hul, som et eller andet handlende Væsen har bygt sin Rede i. Det er endog kommet saa vidt, at selv Skoflikkere ansee det for passende, at sælge lappede Sko og Støvler i en Boutique med en stor Lampe i. At hænge en Støvle ud som Skildt anseer mangen en Skomager ganske under sin Værdighed. Man træffer derfor mangfoldige Støvle- og Skoboutiquer, der ere saa elegante og saa udpyntede,

at de næsten ligne Galanterieboutiquer. Paa Østergade gives en Gaard, der er ligesaa besat med Boutiquer, som en Tallerken med Sirup er beleiret af Fluer, naar den i September Maaned staaer i Solen. Der findes kun faa Slags Professionister i Kjøbenhavn, som jo for en stor Deel søge at gjøre deres Lykke i saadanne Boder. Skomagere og Skræddere, Guldsmede og Hattemagere, alle vælge denne Maade til at skaffe deres Varer Afsætning. Man har Exempel paa, at en Skomager her i Staden giver 500 Rdlr. aarlig Leie for en saadan Bod. Hvor mange Støvler og Sko maa der ikke syes, førend de kunne indbringe en reen Fordeel af 500 Rdlr.?

Men det gaaer med disse Boutiquer som med de fleste Ting i vore Dage. De skulle kun glimre udenfra; hvorledes de see indvendig ud, bryder man sig kun lidet om. Store Glasruder, utallige Skuffer, forgyldte Lister savnes her ikke, men — Vareforraadet? O, det er for det meste temmelig ubetydeligt. Hos mangen en Silkekræmmer finder man ikke sjelden meere Hø i Skufferne end Silke. Boutiquerne ere ofte et sandt Billede af deres Eiere.

Naar man undersøger dem ret, er Luft deres Hovedbestanddeel. — Men desuagtet staae de dog aldrig ledige, hvor høi en Leie der end betales af dem. Den ene Handlende lukker i, — den anden lukker op igjen. De ligne Tropperne i et Feldtslag, hvoraf der bestandig rykker nye frem, uden at bryde sig om deres faldne Formænds Skjebne. Den ene troer bestandig at kunne drive det bedre end den anden. Der gives de Boutiquer, som ordentlig synes at være skabte til at spille Fallit i og være bestemte til Uheld, men som desuagtet ingensinde mangle Leiere. Men hvad er Følgen af dette evige Boutiquevæsen? Det befordrer en overdreven Concurrence, Boutiquemændene ødelægge hinanden indbyrdes, Redelighed og Samvittighed i Handel og Vandel blive daglig sjeldnere, Banquerotterne tiltage, og den gjensidige Tillid maa tilsidst ganske forsvinde.

Blandede Nyheder.

I de Norske Intelligence-Sedler, som Dagsposten har medbragt, findes en Gravskrivt af

over Overbjerghauptmand Hjort, som for sit Indhold fortjener her at aftrykkes:

Landsmand
stands ved denne Urne
thi
den gjemmer Støvet af en Hædersmand
Hr. Jørgen Hiort,
Overberghauptmand og Deputeret i det Kongelige
Rentekammer,
fød den 29 Junii 1737
død den 28 November 1804.
Han var
Kongens troe Mand.
Norges Ven.
Trofast i Haandslag, redelig i Vandel.
Kort
en Nordmand fra den gamle Tid.
Længe
styrede Han Driften i Kongsbergs gamle Gruber.
Hans Stav
slog ei Klippen forgjæves,
thi dens Aarer bragte
Landet Skatte,
Manden Haab og Tillid.
Med en Elskers Vemod
forlod Nordmanden sine Fjelde,
Bjergmanden sit Haab.
Men Han adlød sin Konge
og taug.
To Gange nød Han Ægtestandens Glæder.
Første Gang med Magdelene Christine Lyng,
anden Gang med Karen Friderichsen.
Skjæbnen nægtede Ham Afkom.
Men
Venskab Armod
savner Ham.
Kongsberg
sørger ved Hans Urne.
Og
Bjergfolkets Overhovedsmand
møder end i Klippens Hvelvinger
Navnet Fader.

Hr. W. D'unker i Christiania har besluttet at stikke endeel af de smukkeste maleriske Prospecter af Norge i Kobber, dersom han kan faae saa mange Subscribenter, at han kan see sig skadesløs. Pladen bliver 21 Tommer lang og 16 Tommer bred. De stikkes i Tuskmaneer og leveres illuminerede. Prisen bliver omtrent 3 til 3½ Rdlr. for Exemplaret. Det første Stykke, som er en Prospect af Bærum, bliver færdigt om 9 a 10 Uger.

Det Kongel. Trondhjemske Videnskabersselskabs Modelkammer har paa egen Regning anskaffet adskillige Modeller til nyttige Agerdyrkningsredskaber. Hr. Kammerjunker v. Krog, som har forskrevet dem, og meddeelt en Beskrivelse over saadanne Machiners Indretning og rigtige Benyttelse, saavelsom Hr. Berghauptmand Heltzen forevise disse Redskaber og meddele Beskrivelsen derover.

I adskillige Aviser har der været indført, at man i Finmarken paa Øen Vadsøe har vaccineret 175 Personer, og at denne Øe ligger fem Mile fra Trondhjem. Dette er en Urigtighed. Paa Øen Vadsøe boer ikke et eneste Menneske. Dens Polhøide er 70° 4′ 40″ istedetfor at Trondhjems kun er 63° 26′ 6″. Den omtalde Øe ligger i Varanger-Fjorden, men Fastlandet bærer ogsaa her Navn af Vedsøe, og det er det, man har gjort til en Øe. Samme Feil finder man og hos Wangenstein, som har givet den en Hovedkirke, men det Pontop-

vidanske Kort over Norge er befriet for denne Feil.

I Trondhjem har man Haab om, at den nye Psalmebog snart vil blive almindelig indført i alle Byens Kirker, da den allerede for et Aar siden har været brugt i nogle Kirkesogne paa Landet. I Forstaden Baklandet brukes endnu Kingo's Psalmebog.

Fra Viborg meldes under 13 d. M.: Da den sidste Post afgik, var Smakkefarten baade ved Aarhuus og i Belterne endnu aaben.

Forleden hændte det sig, at tre Meubelassuranceactier, som havde tilhørt en Vægter og bleve solgte paa Børsen i Middagsstunden præcise Kl. 12, bleve solgte for 105 Rdlr. Stykket, — altsaa henved 30 proC. under den gjeldende Priis.

I Iversens Avis siges: "At den fra November Maaneds Begyndelse næsten vedholdende maadelige Frost vil forekomme den gule Febers Udbredelse i Sønden og Indsnigelse i Norden. Men den synes farligst, naar Sygdommen i de befængte Lande er standset, Quarantainetiderne ere forbi, og man overalt troer sig sikker. Smitten kan derfor endnu længe derefter hænge ved adskillige Ting. Der burde derfor aldeles ikke indføres Varer fra befængte Steder. Mandskabets Klæder burde ligeledes casseres, og Tabet i det Hele godtgjøres af Statscassen ꝛc. — Disse Vink ere vigtige og fortjene virkelig at tages til Eftertanke.

Have vore Forfædre faaet Pesten herind paa en Tid, hvor Handelsforbindelsen med det sydlige Europa var saa indskrænket, hvor meget mere ere vi ikke udsatte for at hjemsøges af den med rædsomme Kæmpeskridt fremskridende gule Død, nu, da vort Samqvem med hine Lande er saa udbredt?

Man mener nu, at den afbrændte Nicholai Kirkes Skjebne eengang for alle er bestemt, nemlig, at den virkelig skal nedbrydes og at Sognet skal fordeles paa de andre Sogne.

Det befriede Israel, som dog ikke er befriet fra Epigrammer, har nu atter givet Anledning til et nyt Epigram, som lyder saaledes;

Friede *) Israels heldige, mægtige Digter
sang, og fra Sinai Top strømmede livfulde Toner
(Ikke som fordum Flygtlingen skrækkende Bragen),
Musernes Yndling glad lytter; eene kun smertes
hvislende Slægt i Bjergrodens skumleste Huler.

En fattig Linnedvæver i Berlin, som i sin Ungdom havde studeret Theologie, og fordi man ikke vilde lade ham væve Prædikener gav sig til at væve Lærred, er nylig kommet paa det Indfald, at ville flyve med Vinger af hans egen Opfindelse. Med den bedste Villie af Verden vilde det dog ikke lykkes ham. Han forevisер nu sin Flyvemachine for Betaling, for at overtyde Verden om, at man ikke altid kan, hvad man vil.

*) Israel friede, saa vidt jeg veed, aldrig til nogen anden end Rachel.

De Aviser, som Dagsposten have medbragt, ere virkelig mærkværdige. De indeholde Resultatet af den største og vigtigste Begivenhed i Europa — Bonapartes Kroning d. 2 Dec. og den Franske Republiks Forandring til et Keiserdømme. — Anmeld. forbigaaer her de Høitideligheder, som dette har været forbundet med. De kunne kun interessere Franskmænd, men ikke os. Den, der finder Fornøielse i Beskrivelse over saadanne Ceremonier, kan tilfulde tilfredsstille sin Nysgjerrighed ved at læse Middelalderens Krøniker. — Adskillige Franske Bladskriveres Hyklerie ved denne Leilighed, opvækker kun Væmmelse. Saaledes siger een af dem: "Det er notorisk, at Solen, netop i det Øieblik, hvor Keiseren steg ind i Vognen, gjennembrød Taagen, og ledsagede ham med sit modererede Lys til Notre Dame Kirken. Den synes med Forsæt at have aflagt sin Glands, for at være Vidne til en stor Mands Ophøielse, uden at blænde de deeltagende Tilskuere." — Man skulde næsten troe, at det er en Persisk Ildtilbeder, der har kunnet tillægge Solen saa megen Forstand og Villie. — Syndicus Kant i Lüneburg, har i en Illumination sagt: "Leve Bonaparte, de Franskes Keiser, Helt og Phænomen, som Naturen til Verdens Held kun har frembragt eengang." De sidste Linier ere mærkelige.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 20.

Den 21 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Enkepensioner.

I vore offentlige Tidender læser man en Taksigelse fra en Skovrider Møllers Enke for den Understøttelse, som, efter hendes Formodning adskillige Søofficierer have sendt hende og som for det første vil afhjelpe hendes store Nød i denne haarde Vinter. Ligesaa meget som det paa den ene Side opløfter Sjelen, at see Danske Søkrigere, som i Kampens Tid forsvarede vort Flag med saa urokkeligt et Mod, i Fredens Tid i Løndom og uden Bram at aftørre Enkers og Faderløses Taarer, ligesaa smertende er det for Menneskevennen, stundom at see Landets

troe Tjenere efterlade sig Familier, der lide Nød og Mangel. Vel har man ved Pensioner og andre Foranstaltninger søgt at betrygge ethver Slags Embedsmænds Enker mod Trang, og den store Mængde Pensionister, vi have, er det tydeligste Beviis derpaa; det er derfor heller ikke fra den Side, at man med Føie har noget at klage. Men Pensionsvæsenet i det Hele og Forholdet imellem de Pensioner, der deels ere bestemte og deels bestemmes, fortjener vist en alvorlig Undersøgelse. Saa vanskeligt, som det er for enhver Privatmand, at uddele Almisse paa een i alle Henseender rigtig Maade, ligesaa vanskeligt er det for en Regjering, at bestemme Pensionerne saaledes, at den ene ikke faaer for lidet og den anden for meget, kort, at Forholdet i det Hele bliver rigtigt og Understøttelsens egentlige Øiemed fuldkommen opnaaes. Det er umueligt for enhver Regjering, altid at kjende eller blive gjort opmærksom paa den sande Trængende, og det er derfor, at man i mangt et Land seer den virkelig formuende Mands Enke nyde en Pension af nogle tusinde Rigsdaler, som hun aldeles ikke behøver, medens den Fattiges Enke

stundom maa ernære en heel Familie med en Pension af hundrede Rigsdaler og derunder. Denne Ulighed i Understøttelsens Fordeling er beklagelig og sørgelig. Den bidrager ikke allene til at gjøre hele Familier, i det mindste en Tidlang, ulykkelige, men den er og Aarsag til, at Menneskevennen ofte maa bedrøve sig ved at see Enkerne efter de Mænd, der i mange Aar have tjent og gavnet Staten, trænge til Almisse, hensukke deres Dage i Fattigdom og være uformuende til at give deres Børn den fornødne Opdragelse og Dannelse. Forfatterens borgerlige Stilling er af den Natur, at hans Enke aldrig har nogen Grund til at gjøre mindste Fordring paa Pension efter hans Død. Hvad han siger, er derfor i alle Maader upartiskt. Men han har ofte havt Leilighed til at røres ved Enkers og Faderløses Taarer, og det er disse, der have aftvunget ham de faa her staaende Linier.

For at undgaae de Uleiligheder, der flyde af Pensioners alt for ulige Fordeling, vilde det, efter Forfatterens individuelle Mening, maaskee være gavnligt, at der blev udnævnt en perpetuel Commission, som kun sysselsatte

sig med Pensionernes Bestemmelse. En saadan Commission burde det være paalagt, paa det nøieste at undersøge, hvorvidt den Enke, der fordrede Pension, var formuende eller uformuende, og hvor stor eller liden en Pension der var nødvendig for hende i hendes Stilling. Jeg veed, at det er enhver Embedsmand hos os paalagt, at indsætte i den Kongel. Enkecasse, naar han vil givte sig, men i Almindelighed er en Enkeunderstøttelse af halvtredsindstyve til fire hundrede Rigsdaler (thi Omstændighederne tillade sjelden nogen at bestemme en høiere Sum) for utilstrækkelig, naar Familien er stor og Børnene skulle nyde en anstændig Opdragelse. I de fleste Lande synes man mere at tage den afdøde Embedsmands Indkomster, end hans efterladte Enkes Kaar til Maalestok for Pensionen. Hvor rigtigt det nu end er, at en anseelig lønnet Embedsmands Enke ogsaa bør have en anseelig Pension, for at kunne leve nogenlunde overeensstemmende med sin Stand, saa er denne Maalestok dog ikke altid den rigtigste. En Enkepension bør ikke betragtes som en bestemt Løn, hvilken Enken nyder paa sin afdøde Mands Vegne, men som en relativ Betryg-

gelse mod Mangel. Denne relative Betryggelse bør naturligviis hverken være saa stor, at den kan qvæle al selvvirkende Vindskibelighed, eller saa ubetydelig, at den kun kan bidrage lidet eller intet til Enkens anstændige Udkomme. En saadan Pension bør efter sin Natur heller ikke være bestemt, medens Manden lever og endnu mindre efter Mandens Død gjelde for Enkens hele Levetid. Der gives mangfoldige Omstændigheder, der kræve en Forøgelse af eller en Formindskelse i Understøttelsen. Jeg kan ikke indsee, hvorfor en Enke, der paa den Tid, hun behøvede det, nød en Pension, skal vedblive at nyde den, endog naar hun aldeles ikke behøver den mere, f. Ex. naar hendes Omstæudigheder ved lykkelige Tilfælde ere blevne mærkelig forbedrede. Ved at følge disse Vink vilde man maaskee kunne bringe en passende Ligevægt i det hele Enkepensionsvæsen, og forekomme, at den ene Enke nød en for høi eller maaskee ganske overflødig Pension paa den andens Bekostning. En saadan perpetuel Commission, som jeg ovenfor har foreslaaet, vilde lettest kunne befordre dette for hele Staten velgjørende Øiemeed.

Skrivelse fra Procurator Trækop.

De veed, at jeg har tjent en Tidlang som Forvalter hos Hr. Visby. De veed ligeledes, at den ubehagelige Affaire med Gulddaasen var Aarsag til, at jeg for en Feils Skyld forlod denne brave Mands Tjeneste. Min Søster, Jomfru Trækop, som ikke har været en liden Aarsag til mit Uheld, kjøbte sig strax derefter ind i et Hospital, og ved een af sine Veninders Bistand er hun for en Feils Skyld bleven optagen blandt de saakaldte Hellige, hvis Forsamling hun aldrig forsømmer. Hun gjør den hele Dag ikke andet, end læser i Seebergs gudelige Skrivter, synger Psalmer, og tilbringer overalt sit hele Liv med hellige og andægtige Sysler. Hun tjener Næsten med at laane paa Pant, og tager aldrig høiere end 12 ß. om Maaneden af Rigsdaleren. Mere kan jeg for denne Gang ikke fortælle Dem om min kjere Søster. — Jeg for min Person er nu vendt tilbage til mit gamle Fag som practiserende Procurator i Kjøbenhavn. Det er et Fag, der føder sin Mand, og jeg kan, Gud

ske Lov og Tak, ikke klage over Mangel paa Forretninger. Jeg har nok at bestille. Vel har jeg troet, at Forligelsescommissionens Oprettelse for en Feils Skyld skulde havt megen Indflydelse paa Procuratorens Levebrød. Men det har den langtfra ikke havt. Forligelsescommissionen betragter jeg som et Forgemak til Hof- og Stadsretten. Man løber derind, — foreslaaer et Forlig, som aldrig kan antages, — faaer Sagen afviist, og indstævner den til Hof- og Stadsretten. Sandt nok, det koster 12 ß., men, Herre Gud! det er ogsaa den hele Uleilighed. Man siger rigtig nok, at der bliver saa og saa mange Sager afgjorte, og anfører dette som et Beviis paa, at vi practiske Jurister maae have tabt meget ved denne Indretning; men hvilke Sager blive afgjorte? Saadanne, som der i Almindelighed aldrig vilde blive begyndt paa, dersom man nuomstunder ikke kunde begynde en Proces for 12 ß. — Sager, som jeg og mine Lige aldrig tabe en Hvid ved, at de blive afgjorte i Mindelighed. — Jeg har mange smukke og reelle Kunder i denne Tid. Ikke Folk, der som forsløine Fugle komme hvert tredivte Aar engang med en Pro-

ees, men faste Kunder, som der bestandig er noget at fortjene hos. Jeg har i denne Tid en vis Principal, der i alle Maader gjør som Tydsken siger: "Leben und leben lassen." Det er en Mand, som, uagtet han er Professionist og forstaaer at knibe Muskaten ved alle Leilig-heder, — dog alligevel er den raisonableste Principal mod sin Procurator. Jeg har aarlig en fast Gage af 300 Rdlr. hos ham. Men derfor maa jeg og besørge alt, hvad der daglig forefalder. Han har ved Flid og Redelighed samlet sig en god Capital, og denne anvender han nu til sin Næstes Bedste. Han kjøber Fordringer paa vrangvillige Betalere, og søger ved Rettens Hjelp at hjelpe godt Folk til deres Penge. Han udlaaner store Summer, og søger derved at understøtte vindskibelige Mennesker. Forleden havde jeg en Sag for ham, som jeg, uden at rose mig selv, skilte mig saa godt ved som den bedste Advocat, for en Feils Skyld. En Mand her i Byen, som allerede tre Gange efter hin-anden er løben fra Huus og Hjem, Kone og Børn til Sverrig, havde laant en Sum af 3500 Rdlr. hos min Principal. Han havde

aabenbar i Sinde at bedrage ham, — og havde man ikke havt Procurator Trækop i Baghold, saa vilde det ufeilbarlig ogsaa skeet. Men jeg magede det saaledes, at Personens Meubler, Effecter og Værktøi bleve med alle muelige Formaliteter tinglyste, og det saa betimelig, at de andre Creditorer ikke fik mindste Nys derom. Da nu Personen atter løb til Sverrig, saa stimlede Creditorerne sammen fra alle Kanter. Men da min Principal traadte frem med sit tinglyste Document, stode de alle saa forstenede som forhexede Støtter. Der blev holdt Auction, Kjellingen og Rollingerne bleve jagne ud af Huset, og alting blev solgt, lige til den sidste Halmsæk. De øvrige Creditorer maatte trække af med en lang Næse. — Seer De, saaledes gaaer det, naar en Procurator forstaaer sine Ting og, for en Feils Skyld, tillige forstaaer at knibe Fru Justitia.

Men det værste af alt er, at jeg for en Feils Skyld endnu ikke har kunnet faae Bevilling som Procurator. Jeg har imidlertid antaget Titel af Commissionair: et Navn, under hvilket man kan drive alle muelige Næringsveie. Men jeg skjøtter dog ikke stort om

denne Titel, thi der er saa meget Ripsraps og saa mange Fuskere, som for en Feils Skyld kalde sig Commissionairer, og man taber saa lettelig sin offentlige Agtelse og Reputation derved, endskjønt dette Navn dog medfører den Beqvemmelighed, at jeg personlig kan møde i Forligelsescommissionen. Imidlertid har jeg dog indtil videre kaldt mit Comptoir: Juridisk Commissionscomptoir. Rasmus Skytte har jeg antaget som Skriver, og han fører Titel af constitueret Fuldmægtig. Han har lært som Dreng hos en Procurator, og det er en Karl, som jeg i vanskelige Sager, og der, hvor det kommer an paa, for en Feils Skyld, at hugge en juridisk Knude over, kan have stor Gavn af. Han har desuden et vidtløftigt Bekjendtskab, og til Vidneforhører er han mig næsten uundværlig. Han agter med det første at tage Dansk juridisk Examen, og dersom han ikke falder igjennem, saa lover jeg mig noget stort af dette Subject. Mit Comptoir staaer allerede fuldt af Folk; jeg maa derfor, for en Feils Skyld, bryde af.

Procurator Trækop.

Kjephestene.

"At hver Mand har sin Kjephest, som han inderlig morer sig ved at ride omkring paa", er en Sandhed, som man saare let overbevises om, naar man blot i Tankerne gjennemvandrer Kjøbenhavn. Den Fornuftige lader enhver uforstyrret ride paa sin Kjephest, — den Ufornuftige vil tvinge alle andre til netop at ride paa hans Hest. Skade, at den største Deel af Menneskeslægten i den Henseende handler ufornuftigen!

Seer jeg en rig Kjøbmand bygge sig et førsteligt Palais, og ligesom tilraabe hele Verden: "Kommer og seer Miracler!" — saa tænker jeg ved mig selv: Du kunde have anvendt Dine Rigdomme bedre, gode Mand! Men lige meget! det er nu eengang Din Kjephest, — rid i Fred, min Ven!

Seer jeg en Mand, som har sat sig i Hovedet at gjøre en Luftreise, det gaae, hvorledes det vil, saa tænker jeg ved mig selv: Rid kun paa Din Kjephest, saalænge som Du gider, naar den har kastet Dig af, bliver Du nok kjed af den.

Seer jeg en Stormand gotte sig ved alskens Legetøi og Snorrepiberier, og troe sig evig lykkelig, fordi hans Bæster bære Topper, saa tænker jeg: Det er Din Kjephest. Skam faae den, der misunder Dig denne uskyldige Glæde!

Seer jeg en Digter, som indbilder sig, at hele Verden beundrer hans Hjernefostere, hans Oder, som ingen læser, hans Elegier, som kun tjene til Skjul for Rosiner og Mandler, saa tænker jeg: Det er Din Kjephest, rid saalænge Du gider! Du skader ingen dermed.

Men seer jeg en Mand at glemme og tilsidesætte alt, hvad Menneskene ansee for dyrebart og helligt, blot for at kunne tilfredsstille den forfængelige Lyst, at ride paa sin Kjephest; seer jeg Ægtemænd, Mødre og Børn at glemme de Pligter, som Gud og Naturen har foreskrevet dem, blot for at kunne hver især lade deres Kjephest løbe i fuld Gallop, saa kan jeg ikke andet end gribe enhver saadan Rytters Hest i Tøilen, og raabe: Hoidt! Stig ned af Din Kjephest, thi den er af det skadelige Slags! Du rider Folk over Ende.

Seer jeg Mennesker vælge Fornuftens Undertrykkelse og hele Folkeslags intellectuelle Død til deres Kjephest, saa kaster jeg mig, om jeg ikke kan standse den paa nogen anden Maade, lige i Veien for den, og om jeg end skal knuses i Faldet, vil jeg dog forekomme, at deres Hest skal løbe løbsk med hele Menneskeslægtens Lykke!

Blandede Nyheder.

Dr. Schwepper i Göttingen er bleven beskikket til overordentlig Professor i Lovkyndigheden ved Universitetet i Kiel.

Den nye Romerske Gesandt ved det Danske Hof, Grev Grønne, er ankommen til Kjøbenhavn.

Raadhuset i Odense har nu en ny Indqvartering af saa talrige Tyvefelskaber, som det nogensinde før har havt. I Nyborg sidder en Tyv, der overskjar Halsen paa en Mand, som han frastjal en Bagatel af syv Rigsdaler. I Assens er nylig røvet 200 Rdlr. af en Privatcasse; Saaledes synes Kjøbstæderne i denne Tid ret at kappes med Kjøbenhavn om Forrangen i Henseende til Tyverier.

Aalborgerne have lagt Mærke til, at man samme Dags Aften, da Napoleon blev kronet

i Paris, havde et usædvanlig glimrende Nordlys i Aalborg, men de ere dog for oplyste til at tillægge Nordlyset saadanne fornuftige Egenskaber, som hiin Franske Taler nylig tillagde Solen, da den trængte igjennem Taagen &c.

Hr. Justitsraad Hansen, som har kjøbt Stamgodset Boltinggaard, har igjen solgt Ovritzlevgaard og Gods til sammes Nabo, Hr. Cancellieraad Møller paa Østrupgaard, for 120,000 Rdlr.

Efter Iversens Avis skal en Skovfoged nylig have mødt en Jagtelsker, som, ledsaget af to andre Personer og et Par Jagthunde, var gaaet ud paa Krybeskytterie. Skovfogden sagde til den ene af dem, at det var et smukt Gevær, han havde, og bad om Tilladelse at see paa det. Man leverede ham det. Jagtelskeren vilde imidlertid undløbe, men Skovfogdens Karl indhentede ham. — Det Hele synes at være en Allegorie. — Skovfogden skal formodentlig være een eller anden Ægtemand, — Krybeskytten een af Kjøbenhavns Straajunkere, og Vildbanen —

I Altona opnaaede nylig en indfødt Kjøbenhavner en Alder af 101½ Aar.

Natten imellem den 8de og 9de d. M. opkom der i Groulev By, Fuglslev Sogn, Sønderherred, Randers Amt, en Ildebrand. Den Mand, hos hvem Ilden brød ud, var, tilligemed hans Kone, hans gamle Moder og fire smaa Børn, nær bleven et Offer for Luen, da de endnu laae i den første Søvn. Frugterne af disse Menneskers møisommelige Arbeide bleve, saavelsom deres hele Kornfor-

raad, lagte i Aske. Endog deres Creature brændte, paa to Kalve og en Hest nær. Tæt ved boede der et andet Par brave Gaardfolk, som vel reddede deres Indbo og Besætning, men hvis hele Kornforraad dog ligeledes brændte.

Formedelst den Iis, der nu findes ved Husum, skulle de Engelske Paquetbaade lande paa Helgoland, og derfra bringes paa Smaafartøier til det faste Land.

Ogsaa den Danske Consul i Gibraltar, Glynn, er død af Epidemien, som har dræbt Halvdelen af denne Stads Indbyggere. Det er nu afgjort, at det er den samme, som 1793 rasede i Vestindien, og de Personer, der undgaae den, ere saadanne, som have havt denne Feber i Vestindien, Mallaga eller Philadelphia.

I Paris er nylig udkommet det første Nummer af en Journal, som sættes og trykkes af Blinde. Man læser deri, at Blindfødte have spillet Mehuls Ouverture du jenne Henry ret godt, og at andre Blinde have læst hele Stykker af nye Bøger. En saadan Opfindelse er vigtig i et Land, hvor der gives saa mange Blinde.

Kammerjunker Gyldenpalm er nu ankommen til Stockholm, hvor han afløser Kammerjunker Krabbe. – Kulden i denne Stad er overordentlig; alle Søer ere tillagte og Sneen ligger $1\frac{1}{2}$ Al. høi.

I det af Ildebrand idelig hjemsøgte Gothenborg, har man opdaget et Anslag til et Mordbrand. Man fandt om Natten noget Halm omvundet med Hamp, henkastet i en Brændekjelder. Brændet begyndte allerede at brænde, men en Hund, som mærkede det, gav sig til at tude stærkt, og reddede derved Levningerne af Staden. Man

har udsat en Belønning af tusinde Rigsdaler for den, der opdager Ophavsmanden.

Grevinde Gyldenskjold spurgte for ikke længe siden Regimentchefen, Oberst v. Sture, da hun ved Taffelet sad ved Siden af ham: "hvortil det Svenske Militaire behøvede en Pidsk i Nakken, da man dog var vant til at tænke sig det med rundt Haar?" — Greven trak paa Skuldrene. Hun taug. Efter Bordet stillede hun sig bag ved Oberstens Stoel med en Sax i Haanden, tog løselig fat paa hans Pidsk, og spurgte Kongen med Diekast: "om han tillod det?" — Kongen nikkede venlig med Hovedet. — Et Tryk — og det hele Appendix laae paa Gulvet. Strax derpaa havde alle Pidskene ved den Svenske Armee samme Skjebne. Hvor den ubetydeligste Aarsag dog kan have den betydeligste Virkning!

Til Egersund i Stavanger Amt er d. 9 d. M. indkommet et lidet Brigskib, Mercurius kaldet, fra Embden, ladt med Byg. Skibet, som var læk, blev ført af en Skipper og to Mand, der, efter et kort Ophold, rømte fra Skib og Ladning. Stædets Amtmand lod Bygladningen udlosse og sortere, det aldeles fordærvede bortkaste og Resten bortsælge. Skibet er aftaklet og indhalet i sikker Havn, hvor det ligger fortøiet, og Takkelagen findes vel forvaret i et Pakhuus. Amtmanden søger nu i de offentlige Tidender at faae nogen Oplysning i den Henseende.

Efter Privatbreve fra Christiania dat. d. 17 d. M., skal der sammesteds herske en meget stræng Kulde.

Fra Italien meldes, at Kotzebue, der i denne Tid har opholdt sig i Rom, er, efter et stort Hofs Befaling, bleven arresteret, og er nu paa Veien til Paris.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 21.
Den 24 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Sundhedsvæsenet paa Landet.

Regjeringen har sørget for, at der er ansat Læger for det meste allevegne paa Landet, følgelig behøver den, der i Sygdomstilfælde vil betjene sig af Læge, ikke at mangle hans Hjelp. Men ingen Foranstaltning er endnu gjort til at bevæge Landalmuen til at betjene sig af ordentlige Læger. En stor Deel af samme er endnu for uoplyst til at indsee, at ingen kan være lægekyndig uden den, der har studeret Lægekonsten; den har derfor ligesaa megen, om ikke mere Tillid til en Qvaksalver eller saakaldt klog Kone, som til en examineret og

authoriseret Læge. Uagtet vel Qvaksalverie er forbudet, skjæler man sig dog heller til at betjene sig af saadanne Folk, hvis Cur man indbilder sig at koste mindre, end man søger Hjelp hos en ordentlig Læge, der i det mindste maa befordres undertiden een og flere Mile til Patienten, og derved tilintetgjøres for en stor Deel Regjeringens gode Hensigt med Districtslægernes Ansættelse. Frygt for Bekostning ved Cur og Lægens Transport bevæger og mange til at stole allene paa Naturen og henligge uden medicinsk Hjelp, indtil Lægen med al sin Konst ikke kan udrette noget. En anden Omstændighed, der ikke bidrager lidet til, om ikke ganske, saa dog tildeels, at tilintetgjøre Hensigten med Landlægernes Ansættelse er den, at det paa mange Steder er umueligt uden lang Forhaling at tilveiebringe de fornødne Lægemidler. Apotheker gives der ikke uden i Kjøbstæderne, og disse ere undertiden saa langt bortliggende, at Hjelpen, naar den kommer derfra, kommer for silde. Skulle Districtslægerne altsaa gjøre den Nytte, formedelst hvilken de ere ansatte, saa maatte der udfindes Midler, først til at afskaffe Qvaksalverie, andet til at befrie Landalmuen

for Bekostningen for Curen og maaskee for Transporten, og tredie til at have de fornødne Lægemidler ved Haanden. At gjøre Forslag hertil, er uden for min Competence; men et Vink troer jeg at torde give. En Afgivt af Jorderne til Lægen svares der paa andre Steder, iblandt andet i Engelland. Den Betragtning, at Kjøbstædsmanden i Grunden maa betale alle Landmandens Afgivter, da denne fordyrer sine Productioner i Forhold til hans Afgivters Forøgelse, vilde afholde mig fra at nævne dette, naar ikke et Par Mark Afgivt til Lægen af hver Tønde Hartkorn var nok til at sætte denne i Stand til at besørge saavel enhver Cur som sin Transport, og desuden holde sig forsynet med de nødvendigste Lægemidler. I dette Fald vilde alt, hvad der bevæger Landmanden til at betænke sig paa at betjene sig i Sygdomme og Tilfælde af Lægens Hjelp, falde bort, og da vilde ogsaa alt Qvaksalverie faae sit visse Banesaar.

Arrester.

Man kan have tusinde Aarsager til at berøve Mennesket dets Frihed, uden at dette derfor er

Forbryder. Endog blot Mistanke gjør ofte denne Forsigtighed nødvendig. Det er derfor saa meget fornødnere, at Arresterne ere saaledes indrettede, at Friheden er det eneste Tab, Mennesket lider ved at heftes paa sin Person. Ogsaa den virkelige Forbryder har Ret til denne Fordring. Har han forsyndet sig, saa straffe man ham efter Lovene! Disse kunne aldrig i en cultiveret Stat dictere Straffe, som berøve Mennesket sund Luft, Dagens Lys, nødtørftig Føde, et menneskeligt Leie, og Luftens fornødne Temperatur.

Vor Regjering føler dette, og Hovedstadens Fængsler ere og blive indrettede efter disse Grundsætninger. Men paa Landet og i Kjøbstæderne skal der endnu hist og her i Henseende til Fængselindretningerne være Spor af hiin barbariske Tidsalder, hvori man tillod sig alle optænkelige Lidelser mod det faldne Menneske. Jeg kjender ingen af dem, naar jeg undtager eet, det Hirschholmske Arresthuus. Forbryderen, som er forflyttet fra det til det egentlige Straffehuus, maa ansee sig for at være kommen i et Himmerig. Skulle Straffehuse tjene til Forbrydernes Forbedring, saa

maa Fængsler, bestemte allene til deres Forvaring, ikke være værre end disse. Overgangen fra det værre til det bedre kan ikke være Straf. Et Menneske, der før er omtalt i dette Blad, som i Vildelse eller Drukkenskab engang i Sommer skamferede et Barn i Ansigtet, og blev indsat i Hirschholms Arresthuus, døde her for kort siden uden Hjelp og maaskee af Elendighed. Jeg vil ikke indlade mig paa at undersøge, hvorvidt Dommeren har havt Føie til at lade et Menneske, hvis Sag maa have været saa simpel, hensidde et Fjerdingaarstid udømt i første Instance, da det ikke er mig bekjendt, hvad Grunde han har havt derfor. Men saa meget er vist, at man burde have Indretninger allevegne, hvor syge Mennesker, som ingen tage sig af, enten de ere Forbrydere eller ikke, kunde henlægges til Pleie, og at ingen, uden ved en pludselig Død, bør døe i en Arrest. Paa Hirschholm og der i Omegnen er der ingen saadan Indretning; men endog Mennesker, som ingen Forbrydelse have begaaet, men af Elendighed eller Sygdom ikke kunne redde sig selv, blive henførte til Arresthuset og indlagte i et koldt og usundt Rum,

hvor Døden, naar Naturen ikke er stærkere, er dem vis. For faa Dage siden har man havt et nyt Exempel herpaa. At den ansatte Læge i sine aarlige Indberetninger til Sundhedscommissionen maa have gjort den opmærksom paa denne Mangel, kan jeg ikke tvivle paa, da Menneskeheden her taler for høit til ikke at høres. Ogsaa Selvmord, som i dette Arresthuus stundom begaaes, endog af ikke qvalificerede Forbrydere, ere Beviser paa dets slette Indretning og de Fængsledes haarde Skjebne i samme. At jorde Selvmorderen i den saakaldte Galgebakke, er ikke den rette Resours til at forekomme Selvmord her, men tjener kun til at incommodere Omboerne; et vigtigere Middel er det at behandle Arrestanterne menneskeligen. Vor gode Regjering, som søger at gjøre Undersaatternes Kaar saa lette som mueligt, see ogsaa til disse Sorgens Boliger! Menneskeheden sukker høit over dem.

Masqueradeverdenen.

Et Masqueradebal er en lille Verden. Man finder her Konger og Keisere, Rigmænd og Bet-

lere, Borgere og Bønder, Vægtere og Postillioner, Frie og Slaver, Dronninger og Tjenestepiger, Gudinder og Glædesnympher, og hvad der er mere, alle Nationer ere samlede her. Den Illusion, Masqueringen gjør, er behagelig, og burde, naar der skal være Masquerader, aldrig forstyrres. Men man har paa vore offentlige Masquerader gjort det til Vane, at demasquere sig, og denne Skik forstyrrer for en stor Deel den almindelige Fornøielse. Saalænge Masquen bedækker Ansigtet, er Kongen Konge, Gudinden Gudinde ꝛc.; men naar Masquen er aftagen, og Keiseren, f. Ex., fremstiller sit ukeiserlige Ansigt eller Gudinden sit bekjendte Nympheansigt, saa seer man i hiin ikke andet end en forklædt Person, og i denne ikke andet end en Glædesnymphe. Man er paa alle Sider bedst tjent med at beholde Masquen for, da det kun er masqueret, at Folk af saa forskjellig Stand og saa forskjelligt Værd kan finde Fornøielse i at komme sammen. Naar Glædesnymphen aftager sin Masque, saa viser hun, hvem hun er, istedet for hun, naar hun beholder den paa, masquerer saavel sin Dyd som sin Person. Og hvo er saa udartet, at

den ønsker at fremstille sig for sine Medmennesker i et ufordeelagtigt Lys?

Den Døvstumme.

Hidtil har man betragtet Sicard for den første i Europa, der havde paataget sig det ædle og vigtige Kald: at lære Døvstumme at forstaae andre og meddele enhver deres Tanker. Ogsaa vort Fædreneland kan nu opvise en Dansk Sicard, som, opmuntret af den Tanke, saa at sige, at give et Menneske endnu engang Livet, har taget en døvfødt Dreng til sig, og ved Hjelp af Skrivt oplært ham saaledes, at han ikke allene kan forstaae andre, men endog gjøre sig forstaaelig for enhver. Denne Hædersmand er Malermester og Fattigforstander Hr. Lange i Faaborg. Født af meget fattige Forældre og bestemt til at samle Almisse for sin Stedmoder, som efter Mandens Død manglede det Nødvendige, vare Udsigterne til den døvstumme Drengs Skjebne i Fremtiden meget sørgelige. Den ædle Lange rørtes ved dette Syn, og uagtet den Ulykkelige under Forældrenes Opdragelse havde været meget uregjer-

lig, tog han ham dog i Aaret 1798, — da Drengen var 11 Aar gammel, — i Huset, forsynede ham med alt det Fornødne, som han aldeles var blottet for, og bibragte ham alle de Kundskaber, han formaaede at meddele ham. Han begyndte med at lade ham nogle Gange afskrive Alphabetet, viste ham bestandig de trykte og skrevne Bogstaver ved Siden af hverandre, og gjorde ham det begribeligt, at de havde eens Betydning. Da han temmmelig vel havde lært at skrive Bogstaver, viste han ham een eller anden Gjenstand, skrev alle de Bogstaver, hvoraf dens Benævnelse sammensættes, i en lang Afstand fra hinanden, og lod ham sammenbinde dem. Dette lyktes. Derpaa foreskrev han ham alle de Substantiver, der faldt ham ind, lod ham efterskrive disse, og betydede ham bestandig, at de brugte Bogstaver just fordredes til Tingenes Benævnelse. Drengen bragte det snart saa vidt, at han nogenledes kunde skrive Benævnelsen paa enhver Ting. Saaledes lærte han at skrive. Til at lære ham at tælle brugte Hr. Lange en anden Methode. Han kastede Ting hen, som kunde tælles, og skrev derpaa hver Gang Tallet for ham. Han

lærte ham ogsaa snart at afdele Penge i Rigsdaler o. s. v., og bibragte ham Begreb om Vægt og Maal og om Tidens Afdeling. Ved fremsatte korte og simple Spørgsmaale, som kunde besvares med Ja eller Nei, søgte han efterhaanden at udvikle hans Forstand. Men han prøvede derhos bestandig, om han ogsaa havde fattet Alting. Efter saaledes at have dyrket hans Forstand og ved passende Leiligheder gjort ham opmærksom paa Gud og Naturen, lærte han ham og de første Religionssætninger. Da Drengen temmelig vel kunde besvare ethvert Spørgsmaal i Lærebogen i Religionen, anmodede Hr. Lange Præsten, Hr. Boesen, om at antage ham til Confirmationsunderviisning. Denne retskafne Mand havde derpaa næsten hver Aften i forrige Vinter underviist Drengen skrivtligen, og sidste Paaske blev han confirmeret. Hr. Lange havde ikke allene søgt at udvikle hans Forstand og forbedre hans Sæder, men endog lært ham at tegne og male. Han har allerede bragt det temmelig vidt heri, og har endog aftaget Prospecter af endeel Steder paa nogle Herregaarde i Fyen, hvor Lange har havt ham med sig. Hans Velgjører har

i Aaret 1801 ladet ham indskrive i Malerlauget paa 6 Aar, for at lade ham lære Malerprofessionen, og haabede i den Tid at kunne danne ham til en duelig Malersvend. Kongen, som ved Hr. Kammerherre Kaas, der paa sin Embedsreise i Fyen har erfaret denne skjønne Handling, er bleven gjort opmærksom herpaa, har belønnet Malermester Lange for denne hans Ædelmodighed og Opoffrelse med Guldmedaillen for ædel Daad.

De af dette Blads Læsere, som allerede tilforn maatte have læst dette store Exempel paa Dansk Ædelmodighed, bedes at undskylde, at man, imod Sædvane, fremkommer her med en tildeels bekjendt Handling. Et saadant Træk kan hverken trykkes eller læses for ofte. Det fortjener at udgraves i Marmor og fremsættes som et evigt Exempel paa sand Menneskekjerlighed.

Hvor mange Døvstumme og Blinde gives der endnu ikke i Dannemark og Norge, som kunde blive nyttige Medlemmer af Staten, men som, uden Medynk, overlades til deres egen Skjebne? Man gaaer dem forbi med kold Ligegyldighed, og anseer dem for Skabninger,

der, uden Redning, ere døde for det menneskelige Selskab. Maatte dog den ædelmodige Sæd, som Lange har udstrøet, bære de skjønneste Frugter! Maatte hans Handling anspore vore Samtidige og Efterkommere til at følge hans Fodspor!

Den store Konstner Chaquetto's Automat.

(Indsendt.)

I Kjøbenhavn forevises i denne Tid, som bekjendt, en Machine, hvilken Foreviseren kalder et physisk og mechanisk Automat, der kan besvare ethvert Spørgsmaal. Paa en Tid da der hverken gives mere Æsler paa fire Been, som kunne snakke, eller Trompeter, ved hvis Lyd hele Fæstningsmure styrte ind, kan man heller ikke fordre, at nogen skal forfærdige en Dukke, der virkelig kan — hvad saa mangt et Menneske ikke kan — tale. Man anseer en saadan Ting for et behageligt Selvbedrag, uden iøvrigt at fordre, at Konstneren skal være nogen Hexemester. Men naar denne vil fortælle et oplyst Publicum i en ret alvorlig Tone, "at han med megen Flid "i Naturkyndigheden, Mechaniken og Mathe-

"matiken har tilbragt 15 Aar paa dette Ar-
"beide," saa maa man troe, at han har gjort
stor Regning paa Kjøbenhavnernes Lettroenhed.
At Automatet, saaledes som det naragtig skry-
dende Avertissement siger, kan gaae rundt om-
kring og desuagtet blive ved at tale, er en aaben-
bar Usandhed. For ikke at forstyrre Illusionen
for de Mennesker, der maaskee kunde finde
Fornøielse i at see denne Figur, og for ikke at
gjøre den Mand Afbræk, som lever af at
forevise den, vil jeg her ikke røbe dette Char-
latanerie. Saa meget maa jeg imidlertid dog
sige, at adskillige have tilbudet denne Konstner en
ikke uanseelig Betaling, naar han blot vilde
sætte Figuren paa Bordet, og der lade den
tale, men at han fandt det raadeligst, at lade
den blive der hvor den var. At Figuren hver-
ken er physisk eller mechanisk, og at den store
Konstner ikke har arbeidet eet, mindre 15 Aar
paa denne simple Dukke, det paatager jeg mig
at bevise. Man bør haabe, at den Schleswig-
Holsteenske Mechanicus Lychey i Fremtiden
vil forskaane os for den aabenbare Usand-
hed, at Figuren kan bæres omkring og des-
uagtet tale. Det sømmer sig ikke for en

Mechanicus, at behandle et heelt Publicum saa mechanisk. Skulde han alligevel vedblive med sit Skryderie, saa kan han være vis paa, at jeg skal gjøre ham saadanne Spørgsmaale, som end ikke hans Bramin skal see sig istand til at besvare.

Blandede Nyheder.

I Dag er der fra en eneste Boglade anmeldt sytten Tydske Lommebøger. Tydskerne ere ikke ubillige. Medens nogle af dem tømme vore Lommer, søge andre at fylde dem igjen.

En Huuskone i Søby Sogn, Assens Amt, har ganske nylig født et dobbelt Pigebarn med to Halse og to Hoveder, halvandet Bryst, to sammengroede Skuldre, to Rygrader med høire og venstre Arme i en naturlig Stilling, to Rumper med veldannede Laar og fire Been, som sadde saaledes at Tæerne paa alle fire vendte noget indad og Hælene udad. Det havde kun een Mave, men den var usædvanlig stor. I den venstre Mund var der et Hareskaar. Dette besynderlige Foster kom 11 til 12 Uger for tidlig dødfødt til Verden. Uagtet Fødselen var haard, befinder Moderen sig dog vel. Saavel denne som Faderen ere veldannede og velvoxne Folk.

I Kjøbenhavn gives der i denne Tid et ungt Menneske, som uden mindste Anviisning har forfærdiget et Stueuhr, et Positiv, en Electriceermachine, en Luftpumpe og andre Sager, som røbe den høieste Grad af naturligt Genie.

Assurancecompagniet taber ved den sidste Ildebrand i Unionssukkerhuset paa Christianshavn omtrent 30,000 Rdlr., da Sukkerhuset med Tilbehør var assureret for 50,000 Rdlr. og de reddede Sager ere omtrent 20,000 Rdlr. værd. Det fortjener her at erindres, at Assurancesummen forhen havde været 100,000 Rdlr., men at Eierne ved næstsidste Termin selv havde nedsat den til 50,000 Rdlr.

Brød udgjør den væsentligste Deel af de fleste Menneskers Levnetsmidler. Retfærdighed og Billighed fordre derfor, at der bæres Omsorg for, at det kan faaes, ikke allene forsvarligt og godt, men tillige for saa billig Priis, at den mindre Formuende eller aldeles Fattige ikke behøver at lide Mangel derpaa. Af denne Aarsag har Hr. Politiemester Wulfsberg i Trondhjem nylig ladet hos alle Bagere i denne Bye kjøbe Brød, for at undersøge dets Beskaffenhed og prøve dets Vægt. Hos ingen fandtes Brødet saa forsvarligt som hos tre i Trondhjemsavisen navngivne Bagere. Hos den ene veiede et Otteskillingsbrød 80 Lod, hos den anden et Fireskillingsbrød 44 Lod, og hos den tredie varierede Vægten imellem 39 og 41 Lod. Men hos

adskillige andre befandtes Vægten langt mindre, ja meget uforsvarlig. I en offentlig Bekjendtgjorelse desangaaende advarer Politiemesteren tillige mod den Misbrug, at sælge Bygbrød, eller en Sammensætning af Rug og Byg, under Navn af Rugbrød, som er en Forfalskning, og straffes efter Lovens 6 — 18 — 4.

I Slutningen af Aaret 1800 blev omtrent en Miil fra Ringkjøbing opgravet en Hest af Jorden, hvis fire Hover vare afhuggede; men som i øvrigt var heel og holden, og var, efter al Sandsynlighed, nedgravet kort Tid tilforn. Adskillige angaaende bemeldte Hest holdte Forhører efterlode kun Gisning om, at den havde tilhørt en Reisende, som formodentlig ogsaa var dræbt paa samme Sted. — En reisende Landepranger fra Thyholm, som medbragte endeel Penge til de Handlende, han stod i Connection med i Ringkjøbing, blev omtrent for et Aar siden dræbt om Marten paa samme Sted. Man fandt i Dagbrækningen hans Hest løbende paa Landeveien imellem Ringkjøbing og Heebroe, hvor dens Eier sidst havde været inde om Aftenen Kl. 11. — Denne Mand er heller ikke bleven funden. — En Bondemand der i Nærheden har været sigtet som Morder — og arresteret, men da man hverken kunde overbevise ham eller bringe ham til Bekjendelse, blev han løsladt igjen.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 22.

Den 28 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Nytaarsønskere.

Nytaarsdag er een af de herligste Dage, man oplever i Kjøbenhavn. Velsignelser og gode Ønsker regne ned over enhver, som har Lyst og Leilighed til at betale saadanne uafsættelige Varer med rede Penge. Ogsaa i dette Punct har den Rige et stort Fortrin for den Fattige. Saa mange Nytaarsgaver han udsaaer, ligesaa mange Velsignelser høster han. Flere end een rig Esob tilsniger sig saaledes ved Hjelp af sine Grunker den Velsignelse, der med langt større Grund tilkommer hans fattigere Broder. Men det er nu eengang saa. Her hedder det, som

i alle andre Henseender: "Est du blind, est du lam, har du Penge, gaaer du fram." — Ønsker ere desuden, som sagt, uafsættelige Varer, og Skam faae den, der misunder de Rige dem! — Man kan imidlertid ret more sig ved at see Svende, Drenge og alskens Tjenere og Opvartere løbe omkring og gratulere Nytaar, hver paa sin Viis. Næsten kan man paastaae, at dette er den eneste menneskekjerlige Handling — thi dette Navn fortjener ethver velmeent Ønske — som udøves og tillige lønnes af saa mange Mennesker. Det er en Tribut, som Moden synes at aftvinge de mere formuende Stænder. Endog Folk, som en fattig forsulten Tigger hver anden Dag i Aaret kunde overøse med Velsignelser og ønske hele Mogols Rige, uden derved at bevæges til mere Medlidenhed end den Afviser, der staaer paa hvert Hjørne, — give dog hver Nytaarsdag noget bort, om ikke just altid til Trængende, saa dog til uformuende Mennesker. Nytaarsdagen virker paa deres steenhaarde Medlidenhedsfølelse som et électrisk Stød. Sandt er det, Nytaarsønsken er et Slags Tiggerie, der ikke er faa Mennesker til stor Uleilighed; men da det imidlertid har saa stor en Nytte, som

vi have anført, saa er der dog noget der taler for dette Tiggerie.

Tiggere.

Jeg veed, at alt Tiggerie hos os er forbudet. End ikke ved Gebærder er det tilladt at tigge, hvor meget mindre med: "Et Gud velsigne Dem!" Men efter min individuelle Mening, der muеligen er falsk, vilde det maaskee være gavnligt, om der dog gjordes en Undtagelse. Jeg indseer tilfulde de skadelige Følger af Tiggerie i det Hele betragtet, og miskjender aldeles ikke de vægtige Grunde, der bevæge Lovgiverne til at forbyde det. Men jeg veed og, at Medlidenhedsfølelsen opvækkes langt mindre ved Paabud og Forestillinger, end ved de Gjenstande selv, der fortjene Medynk. Vel strider det mod enhver velorganiseret Stats Indretning, at lade saadanne Gjenstande for den offentlige Medlidenhed uden Forskjel gaae omkring og bede om Almisse, men jeg kan dog ikke indsee, hvad Skade det kunde være til, om den udmattede fattige Olding tog sin Tilflugt til sine Medmenneskers Medlidenhed, især naar Fattiganstalterne ikke see sig istand til at

give ham en nogenlunde klækkelig Understøttelse. Hvad hindrer det Staten, at en Mand eller en Kone, der er over sine 80 Aar, og hvis Legemstilstand gjør dem til uvirksomme Medlemmer, gaae omkring hos gode Mennesker, og modtage den Hjelp, som Gavmildheden rækker dem? Jeg troer tvertimod, at Fattigvæsenets Indkomster vilde vinde meget, om det blev gamle, udlevede og til Arbeide udygtige Mennesker tilladt, at tage Almisse hos enhver, som frivillig vilde give dem den. Alle her muelige Misbrug kunde lettelig forebygges. De frivillige Bidrag til Fattigvæsenets Vedligeholdelse ville, efter Erfaringen at dømme, desværre neppe nogensinde blive saa rundelige, at Staten vil kunne udrydde alt offentligt Tiggerie. Den Understøttelse, som mangen en Fattig nyder af Cassen, er, som en Følge af Omstændighederne, ikke sjelden saa ubetydelig, at den i disse dyre Tider kun kan bidrage lidet til virkelig at lindre hans Kaar. Naar han ikke kan arbeide, maa han enten sulte eller og — tigge i Smug.

Jeg føler meget vel, at den Mening, jeg her har fremsat, strider mod den herskende

Man hader Tiggerie, og man har Grund dertil; men ikke ethvert Slags Tiggerie fortjener uden Forskjel at være i saa høi en Grad forhadt. Dersom de mere Formuende af egen Drivt vilde betænke, at de virkelig trængende Fattiges Antal er betydeligt, og at de, naar de skulde have et nogenlunde klækkeligt Underhold, koste Staten en meget anseelig Sum; dersom enhver vilde give et saa tilstrækkeligt Bidrag, at Staten ved Borgernes fælles Medvirkning kunde sætte Fattigvæsenet paa en saadan Fod, at ethvert Slags Almisses Uddelelse kunde betragtes som en aldeles overflødig, og følgelig for Staten skadelig Ting, da tilstaaer jeg, at det Hele vilde være bedre tjent dermed. Men fremmes det værdige Øiemeed med Fattigvæsenet saaledes som det burde fremmes? — Det gaaer hermed som med de fleste frivillige Bidrag, naar man ikke kan see sit Navn trykt i Avisen eller glimre paa andre Maader. Man giver to eller tre Rigsdaler, trækker paa Skuldrene og klager over de haarde Tider. Mangen en enkelt gavmild Mand offrer med Rundhed paa Ædelmodighedens Alter. Men enkeltes Gavmildhed gjør her intet til Sagen. Plu-

ralitetet troer, at man ved et Bidrag af to Rigsdaler om Aaret kan frikjøbe sig fra de Pligter, som man, efter Guds og Naturens Lov, skylder sine trængende og fattige Medmennesker. Mangen en Mand indbilder sig altsaa, at han har gjort alt, naar han har betalt sine to Rigsdaler til Fattigvæsenet, og om end Lovene ikke forbød ham at give Tiggere noget, falder han dog meget let paa at sige, var det end til en firesindstyveaars Fattig, som beder ham om en Almisse: "Hvorfor henvender I eder ikke til Fattigvæsenet?"

Det være langtfra, at jeg vil være nogen Talsmand for Tiggere; men af daglig Erfaring vide vi, at mange, som gaae omkring i Husene og tigge, bestandigen svare, at de af den Understøttelse, de faae, umueligen kunne leve, og vilde man ubetinget antage deres Udsagn for Sandhed, saa kunde man heller ikke negte, at en ugentlig Understøttelse af 16 ß. eller 2 Mk. er alt for utilstrækkelig for dem til at leve af i en Tid, hvor Priserne paa Livets allerførste Fornødenheder fordyres af hundrede Slags Høkere.

En ikke umærkværdig Proces.

(Indsendt).

I denne Tid er der en Proces for ved første Instance, hvorved et ungt Menneske, hvis Fader ansees for een af de meest formuende Mænd her i Staden, sigtes for, at han, tre Maaneder efter at have havt Bryllup med et ungt og tækkeligt Fruentimmer paa 16 Aar, har besovet en fattig Mands Datter her i Staden. Det besovede Fruentimmer skal i sin Barnsnød have udlagt den unge Ægtemand som Barnefader, hvilket denne derimod negter. Adskillige af hans nærmeste Paarørende ere blevne krævede til Vidne, og det er det besovede Fruentimmers Fader, som nu lovlig forfølger Sagen. Dens Udfald maa interessere enhver Menneskeven. Det synes som den udlagte Barnefader ikke kan være den virkelige, thi det vilde være vanærende for vor Tidsalders Moralitet, om et Menneske, der nyligen var bleven givt med et ungt og tækkeligt Fruentimmer, kunde, henreven af en dyrisk Vellyst, beqvemme sig til at berøve en fattig Pige det eneste, hun eiede — hendes Uskyldighed og gode Rygte, og, som en formuende Mand, ikke allene forstøde det Barn,

der maa takke ham for sin ulykkelige Tilværelse, men endog negte det og dets fattige Forældre al muelig Hjelp til dets Pleie og Opdragelse.

Parterret.

En vis Mand har engang sammenlignet Skuespilhuset med en menneskelig Figur. Parterret, sagde han, er Hovedet, Parqvettet Hjertet, første og anden Etage Livet, og Galleriet Fødderne. Naar Hjertet hopper af Glæde, leer Hovedet, og naar dette leer, danse Fødderne, men kun meget sjelden staae disse enkelte Legemsdele i ret synderlig Harmonie sammen. Hvorvidt denne Lignelse er truffen eller ikke, vil jeg ikke undersøge, men at Parterret er en meget besynderlig Skabning, det veed enhver. Det er en Cameleon, som næsten hver Spilleaften antager en ny Farve. Det leer stundom, hvor det burde græde, og græder, hvor det burde lee; det hysser af den største Mester, og applauderer den største Fusker; kort, enhver maa prise sig lykkelig, der hverken som Digter eller Konstner behøver at underkaste sig denne Domstol.

Parterret, som i det høieste kun bestaaer af 4 til 500 Mennesker, og altsaa kun udgjør en Tohundrededeel af det Kjøbenhavnske Publicum, er det Tribunal, med hvis Dom enhver Skuespildigter og theatralsk Konstner staaer eller falder. Parquettet har her, uagtet dets Medlemmer i Almindelighed baade ere fornemmere og rigere Folk end Parterrets, kun en meget svag Stemme. Det kan vel angive Tonen, men det kommer dog an paa, om Parterret vil istemme den eller qvæle den i Fødselen. Logerne ligne Raadet i mangen en fordums Republik, — de have vel Lov til at sanctionere, men aldrig til at yttre Bifald paa egen Haand. Vover nogen Logedommer at klappe, saa søger man strax ved en vældig Hyssen at stoppe Munden paa ham. Parterret er altsaa Enevoldsdommer i Smagens Rige. Men naar man nu anatomerer en saadan Parterreskabning, og subtraherer alt Vraggods fra de competente Dommere, alle partiske og lønnede Klappere fra de upartiske, saa bliver Facit meget lidet. Dersom man, efter et Paabud hver Gang kunde lade optage et Forhør over de competente og incompetente Dommere,

og mulcterede de sidste anseeligen, saa er jeg overbeviist om, at Klappernes Antal kun vilde blive meget ringe.

Men da dette nu ikke er Tilfældet, klapper enhver, som kun har et Par sunde Hænder og et Par Hjortelæders Handsker. Til at hysse behøves der ikke engang saa meget; thi man kan baade være stum, døv og blind, og alligevel hysse saa godt som den bedste. To gode øvede Klappere kunne, naar de have placeret sig paa det rette Sted, regjere det hele Parterre efter deres Hoved. Kort, Parterret ligner en østerlandsk Despot, der regjeres af nogle Gildinger, og kapper Hovedet af Folk uden Lov og Dom. Imidlertid kalder hiin sig dog Regent, og denne ogsaa Regent.

Obsceniteter.

I Anledning af et Stykke, som stod i forrige Aargang af dette Skilderie, har engang Redacteuren af et vist Blad gjort det Forslag, at de, der anbefale eller befordre Qvaksalverie, burde straffes paa samme Maade som de, der gjøre sig skyldige i at skrive Obsceniteter. Da samme

Redacteur i et Anstød af en moralsk Feber ligeledes engang paa Moralitetens Vegne har anklaget Skilderiets Udgiver for Publicums Domstol, fordi han i en, skjønt alvorlig og anstændig Tone, havde talet om privilegerede Bordeller. Udgiveren tager sig derfor den Frihed, at spørge velbemeldte Redacteur, hvorledes man med en saa superfiin moralsk Følelse og et saa vaaget Øie med andres Moralitet, kan beqvemme sig til at indrykke et saa obscent Vers som det, der begynder med: "De Amagerske Buxer ꝛc.", i et Blad, som endog læses af Fruentimmer og Børn? Et saadant Blad burde dog i det mindste ikke indeholde Uanstændigheder, der maae betragtes som sørgelige Frugter af uprivilegerede Bordeller. Endnu er Sædeligheden ikke sjunken saa dybt, at Mennesker, der have mindste Følelse for Blufærdighed, ikke skulde føle inderlig Indignation ved saadanne moralske Uhumskheder. Jeg frygter ikke de Amagerske Buxers Forfatter, han være hvo han være vil. Hans satiriske Vaaben ere maaskee hvasse, men jeg haaber i ethvert Tilfælde at kunne afbøde dem. Er han fornuftig, saa vil han ved modnere Over-

læg ønske, at disse hans æsthetiske Buxer maatte blive det sidste Par af dette Slags. Det er heller ikke ham, som dette Stykke egentlig er bestemt for. Det er kun Redacteuren med den superfine moralske Følelse, som jeg har villet vise: at kloge Høns ogsaa gjøre i Nælder.

Junkeren og Tjeneren.

Der var en ret moderne Junker,
Som havde faaet mange Grunker,
Om ei ved egen Flid,
Saa dog ved sin Hr. Faders Id,
Der fra den simple Tjenestand
Var bleven Herremand.

Den Junker brugte sine Penge,
Som mange andre slemme Drenge,
Til Masquerader, Jis og Tøse,
Og Sviir og Spil med vilde Knøse.
Foruden mange gode Venner
Han havde og en snurrig Tjener,
Der var Adjunct i hvert Spilop
Og ret en gudsforgaaen Krop.
Vi denne Fyr
For Rimets Skyld vil kalde Tyr.

En Nat det hændte sig, —
En Ting, som og kan hænde mig —
At Junkeren kom hjem,
Da Klokken den var fem,
Med Efterslæt af Sus og Dus
— — — — en Rus.
I Søvnens krølhaarsbløde Favn
Vor T y r just glemte hvert et Savn,
Og drømte om de mange Løier,
Hvormed hans Herre sig fornøier.
Men ved et vældigt Puf
Han i den største Ruf
Sig reiste op og saae
Sin Herre for sig staae.
"Hvi har Din Stud
"Ladt Ilden reent gaae ud?
"Jeg Dig, par Dieu, til H e l v e d e henjager,
"Hvis Du ei bedre passer Dine Sager!"
Saa raabte Junker G r i b med Tordenrøst;
Men Tyr ham svarte: "Tyst!
"Til H e l v e d e De mig, par Dieu, ei jager;
"Thi hvis jeg eengang kommer der,
"Hvor Deres salig Fader er,
"Og De som gammel Ven
"Mig ønsker hen,

"Han flux skal faae at vide, —
"Hvad De vel ei saa godt kan lide, —
"Hvorlunde Herrens Grunker
"Forødes af vor Junker."

Blandede Nyheder.

At det ikke er Hr. Justitsraad O. Lange, som bygger den store Gaard paa Kongens Nytorv og deri agter at anlægge et Sukkerraffinaderie, som i dette Blad tilforn er meldt, men hans Broder, Hr. Justitsraad Christian Lange, den samme, som med egen Formue har anlagt et Garverie, der holdes for det bedste i Dannemark, og nu ved sin Gaard, Nørre-Alleenlyst, har anlagt et Berlinerblaafabrique og oprettet et Teglværk, som sikkerligen ikke vil blive blandt de ringeste, er mig en Glæde her at kunne berigtige.

Den ved Kongel. Resolution af 2 Nov. befalede ugentlige Post igjennem Indherredet og Nummedalen til det Nordlandske Postcomptoir paa Gaarden Trenak i Bindalen, afgaaer første Gang fra Trondhjem d. 1 Januarii næstkommende Aar om Aftenen Klokken ti, og derefter hver Tirsdag Aften paa samme Tid.

Ogsaa i Trondhjem har man nu faaet Lyst til at glimre — paa Lunds Theater, efterat man næsten er kjed deraf i Kjøbenhavn.

I Norge sælges nu Gedschrøe Eiendom i Romsdals Amt, hvortil der hører tre Øer, og et grundmuret Capel, hvori der dog kun holdes sex Gange Gudstjeneste hele Aaret igjennem.

Hr. Knop, Bjergraad og administrerende Directeur ved Roraas Værk, lader bekjendtgjøre, at han i Begyndelsen af Martii Maaned 1803 lod ved bemeldte Værks Kobbergruber prøve den i Molls Annaler beskrevne Opfindelse, at sprænge Miner paa en mere krudsparende Maade af Hr. Overbergmester Baaden. Resultatet af de nøiagtigste Forsøg var altid, at der stedse ved denne Methode virkedes om ei mere, saa dog aldrig mindre end med 8 Lod efter den almindelige. Men endnu mødte den Uleilighed, at Forladningen ikke med Styrke kunde anbringes, uden ofte at knuse den lille Trærulle, der danner Luftrummet mellem Krudet og Forladningen, og at Fænghullet undertiden tilstoppedes naar Rennaalen, der danner samme, blev taget ud af Minen. — Hr. Grubecontrolleur Aas udtænkte nu en Ladningsmaade, som havde de samme Fordele som Baadens, uden at have dens Mangler. Den blev indført ved alle Gruber, og Geværkskabet skjænkede Opfinderen som en Belønning 200 Rdlr. Da denne betydelige Forbedring blev bekjendt, indførte man den og i Nabøværkerne: Selbo Kobberværk og Liusnedals

Jernværk i Sverrig, samt Jemtlands Kobberværker. I Inriks Tidende No. 40, hvoraf Handelstidenden nok har taget sin Efterretning desangaaende, findes den beskreven, uden Tvivl af Hr. Berghauptmand Polheim, som en udenrigsk Opfindelse, hvilken den og er for Sverrig, men ikke for Røraas.

Den 27 d. M. mistede vi i Professor Martin Vahl, vor Danske Linnée. Han var uden Tvivl blandt alle vore Lærde den, som udenlands er meest bekjendt og yndet. Han bliver jordet paa en høitidelig Maade, ledsaget af et frivilligt Følge.

Det naturhistoriske Nationalmuseum i Paris, er for nærværende Tid den eneste og vigtigste videnskabelige Indretning i sit Slags. I den dertil hørende botaniske Hauge spadsere næsten bestandig, naar det er godt Veir, en stor Mængde Mennesker, der fordele sig i Menageriet og Cabinetterne, som om Torsdagen og Fredagen staae aabne for enhver, og om Mandagen, Onsdagen og Løverdagen for de Studerende. Hvad der i andre Lande gjemmes under Laas og Lukke, og kun aabnes for klingende Mynt, har man her uden mindste Betaling fri Adgang til, og møder desuagtet overalt den meest forekommende Høflighed. Den Orden, der hersker i Samlingen, udmærker den endnu mere end Gjenstandenes Mængde, hvorved selv den Ukyndige finder alting meget forstaaeligt. — Man har i Sinde, at indrette i Haugen konstige Klipper med Huler til de glubende Dyr. Den hvide Bjørn skal have et Bassin ved sin Hule. Men dette udkræver en langt større Summa end man hidtil har havt at raade over. Man besøger Menageriet med saa meget større Interesse, som Dyrenes Opvarter, Felix, tildeels har været med at fange dem i de Africanske Ørkener, og veed at fortælle meget om deres naturlige Levemaade.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 23.

Den 31 December, 1804.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Det nye og det gamle Aar.

En Allegorie.

Det nye og det gamle Aar mødte hinanden. Det første var klædt som en Yngling, med Fremtidens Slør over sit Ansigt, det sidste, som en Olding, der, ligesaa mæt af Glæder som af Sorg, vandrede ved sin Stav hen til sine talløse Forfædre. De rakte hinanden Haanden, og det nye Aar sagde til det gamle: "Fader! "sig, hvad har Du prøvet og oplevet i den "Tid, Du har opholdt Dig i Dannerigets Kon-"gestad?" — "Meget, min Søn! saare meget!

"— Glæde og Sorg, ædle og uædle Handlinger!"

"Jeg har ikke flettet faa Blomster i den Krands, som pryder Dannekongens Isse. Længe vil man med Taknemmelighed erindre mit Navn i Fædrenelandets Aarbøger. I min Tid var det, at Livegenskabets *) Jernlænker bleve sønderbrudte; at det diende Barn i Vuggen for første Gang ikke mere bestemtes til at være Træl; at Ordet Frihed ogsaa kunde velsignes af stavnsbundne Bønder!"

"I min Tid var det, at Landets høieste Domstoel hørte den krænkede Menneskeheds Stemme fra America's fjerne Kyster; at man viste vore sorte Brødre, at ogsaa de have Rettigheder, der beskyttes af retfærdige Love; at ethvert Menneske, der lever under Tvillingrigets Scepter, ogsaa kan stole paa dets Varetægt. — I min Tid var det, at den Danske Regjering henvendte sin Opmærksomhed paa Fængslerne og deres ulykkelige Beboere, at man følte, at Fængsler, som skjule den Udømte, den Skyldige og Uskyldige, ingensinde bør være saaledes

*) Livegenskabet i Hertugdømmet Holsteen blev ved et Kongebud ophævet i Aaret 1804.

beskafne, at de kunne betragtes som en Straf. Kort, jeg har oplevet mange herlige, mange menneskekjerlige Idrætter. Langt hen i Tiden, naar Hykleriet, Partiskheden og Dadlesygen ikke finder nogen Fordeel mere ved at rose, hvad der bør lastes, og laste, hvad der bør roses, da vil Historien udfolde disse Handlinger, og fremstille dem som efterlignelsesværdige Exempler for hvert Land og hver Tidsalder. Men disse Roser have heller ikke været frie for Torne. Min Bane har ogsaa stundom været ublid. Jeg har seet, hvorledes Døden, ligesom Stød paa Stød, berøvede Fædrenelandet sine lærdeste og agtværdigste Mænd. Jeg har seet Baden, Vahl og Ryberg døe. Jeg har seet Mørke og Fanatisme atter reise deres afmægtige Hoved, og begynde at ville fortrænge den fremspirende Oplysning. Men, Himmelen være lovet! endnu har jeg ikke seet dem seire. — Du, min Søn! som er bestemt til at følge mine Fodspor og beklæde mit Sted, — min inderlige Velsignelse ledsage Dig! — Fuldend, hvad jeg har begyndt. Fremtidens Slør skjuler Dit Ansigt. Men Himlen give, at Du maatte bringe Fædrelandet dobbelt saa mange Velsignelser, som jeg

har bragt det! Kongens, Dydens og Folkets Fiender forsvinde for Dit Aasyn! Knyt ogsaa Du ved et uopløseligt Baand Folket til Kongen, Borger til Borger indbyrdes! Lad hverken Skinhellighed eller Ringeagtelse for Religionen i Din Tid seire over den fornuftige og fordomsfrie Gudstilbedelse! Ingen politisk eller aandelig Forfølgelse vanhellige Din Tidsalder! Ingen physisk eller moralsk Syge fra andre Lande hjemsøge Dannemarks lykkelige og fredelige Kyster! Man lære at indsee, at der ikke gives nogen større Gudsbespotter end den, der haaner Dyd og Sædelighed; at Ringeagtelse for Lovene, at Retfærdighedens Krænkelse er den frygteligste af alle Fiender, den største af alle Landeplager; — at kun det Land er mægtigt, hvor Regjeringen og Folket føle, at Borgersind og Borgerdaad ere Grundstøtterne til deres fælles Held! Intet Tab er saa stort, at det ikke ved Vindskibelighed kan erstattes; intet Uheld saa mægtigt, at Regjeringens og Folkets forenede Kraft ikke skulde kunne afværge det. — Der kan og der vil endnu virkes meget i Din Tid. Fædrenelandet vil, ved bestandig at gaae fremad i Aandsdannelse og Op-

lysning, maaskee endnu i Din og faa af Dine Efterfølgeres Levealder blive, om ikke et mægtigt, saa dog det meest oplyste Land under Solen. Som et af de ældste Kongeriger vil det ogsaa blive et af de efterlignelsesværdigste. Fremmede ville da besøge det, ikke for at finde Guld, som Naturen med Forsæt synes at have negtet endog Fjeldenes Fødeland *), for des mere at opflamme dets Indbyggeres selvvirkende Kraft og Vindskibelighed, — men for at finde et Folk og en Regjering, som kunne tjene andre til Mønster."

Ungdommens Underviisning og Opdragelse.

Ungdommens Underviisning og Dannelse er og bliver altid een af de Gjenstande, der fortjene Statens og Grandskerens største Opmærksomhed. Intet har mægtigere Indflydelse paa Menneskets tilkommende Vandel end de Grundsætninger, man bibringer det i Ungdommen. Stor er vor Tilbøielighed til at hænge ved disse. Der udkræves ofte en ikke liden Grad Forstand

*) Norge.

og Dømmekraft, eller og en ikke liden Grad Letsindighed til at løsrive sig fra de Fordomme og urigtige Meninger, man har indpræntet os med den første Underviisning. At forlade en Tanke, som vi fra vor tidligste Alder have næret hos os, er det samme, som at forstøde en Ungdomsven, om hvem vor Fornuft siger os, at han er falsk, men som vort Hjerte endnu dog altid bærer Godhed for. Historien opviser flere end eet Exempel af den Natur. Det var af religieuse Fordomme, at Tycho Brahe *) ikke vilde antage Copernikus's Sy-

*) Prof. Meiners anfører angaaende Tycho Brahe følgende: "I den sidste Halvdeel af det sextende Aarhundrede levede ingen, som de mathematiske Videnskaber skylde saa meget som Tycho Brahe, men desuagtet troede denne store Befordrer af den sande Astronomie ligesaafuldt paa Stjernernes Indflydelse paa de menneskelige Anliggender, som den vankundigste Stjernetyder. Da Tycho var overbeviist om, at Stjernetyderne hidtil vare gaaede ud fra falske Forudsætninger, saa foresatte han sig, at udlede Astrologien fra sande Grundsætninger. Efter Alchymien, eller, som han selv kaldte den, den jordiske Astronomie, lagde

stem, hvor tydelig han end indsaae Rigtigheden af hans Grunde. De største Mænd have gjort sig skyldige i de største Modsigelser, blot for at forsvare en ved Vanen og den første Underviisning indgroet Fordom. Saavel Spartanerne som Perserne have følt og indseet alt dette, og derfor gjort Børneopdragelsen til een af Statens vigtigste Bestyrelsesgrene.

Hos os har man i den nyere Tid gjort meget for at forbedre Opdragelsesvæsenet. Man har især fulgt de Tydskes pædagogiske Reformatorers Grundsætninger. Man har begyndt at bøde paa den gamle forfaldne Bygnings Mang-

han sig med ikke mindre Iver, end efter den himmelske, og paastod at Cabala og Magie indeholdt vigtige og skjulte Ting, naar de bleve udøvede uden Afguderie. Tycho havde et afsindigt Menneske i Huset hos sig, navnlig Lex, hvis prophetiske Ytringer han troede ligesaafuldt som Himmellegemernes Udsagn; han var desuden meget opmærksom paa andre Forvarsler. Naar han gik ud og underveis mødte en Kjerling, eller paa sin Reise stødte paa en Hare, saa vendte han strax om igjen, fordi han frygtede, at der skulde møde ham en Ulykke."

ler, gjort Underviisningsmaaden fatteligere, og bragt mere Plan og Orden i det Hele. Forældre have lært at indsee, at den bedste Arvelod, de kunne efterlade deres Børn, ere nyttige Kundskaber: en Skat, som ingen Skjebne kan berøve dem. De have lært at indsee, at man ligesaa vel bør sørge for at dyrke sine Børns Forstand, som for at dyrke sin Hauge og sin Ager. For at sige alt med faa Ord: man har oprettet Opdragelsesinstituter, og paa det kraftigste understøttet deres Stiftere. Men denne Institutunderviisning forener med store Fortrin store Mangler. At endog uformuende Folk kunne for en temmelig billig Betaling faae deres Børn her underviste i mange nyttige Ting; at Børnene ved den her herskende Kappelyst kunne lære meget mere her end ved privat Underviisning; at de tidligen her have Leilighed til at samle Mennekundskab, ere væsentlige Fortrin; men at Opdragelsesvæsenet i mangt et Institut drives fabrikmæssig, er en ikke mindre væsentlig Mangel. Det er umueligt, at det almindelige Antal Lærere i et Institut, hvor der findes Hundrede, to Hundrede, ja endog flere Børn, kan anvende

den tilbørlige Flid, og oversee det Hele. Cæsarer, som kunne dictere tolv Breve paa eengang, ere Natursjeldenheder, som man ikke bør søge blandt Institutlærere. Dertil kommer endnu, at Børnene skulle lære for meget paa eengang. Den, der har et sløvt Hoved, lærer aldeles intet, og den, der har en opvakt Forstand, lærer nogle Brokker af hver Ting, som i en modnere Alder enten ganske glemmes, eller forvandles til et forvirret Chaos. Mangt et saadant Subject bliver da sit hele Liv igjennem ikke andet end et unyttigt Medlem af Staten. Fordums Dages Skolepedanterie har saaledes maattet vige for en anden Yderlighed. Men naar man skal vælge imellem to skadelige Ting, saa er det dog altid bedre, at lære af en pedantisk Skolelærer nogle faa Ting grundig, end, saaledes som i vore Dage, at faae Skallen af alting og Kjærnen af intet.

Uagtet vi, i det mindste i Hovedstaden have adskillige ret gode Instituter, saa lader der sig i det Hele betragtet dog indvende meget mod de Menneskers Capacitet, der baade her og i Provindserne oprette saadanne Opdragelsesanstalter, og mod de Læreres Duelighed,

som antages til Elevernes Underviisning. Naar alle andre Næringsveie slaae feil, og naar et Menneske af Mangel paa Forstand og Kundskaber er udygtig til enhver anden Ting, saa er et Opdragelsesinstitut ikke sjelden det sidste Fag, han vælger. Han betragter Ungdommens Underviisning og Dannelse — det værdigste og vigtigste Kald, jeg kjender — som en Speculationshandel; han opretter en Opdragelsesfabrik, hvor det kun kommer an paa at levere ret mange Fabricata, for at kunne vinde desmere; han lønner Lærerne som Haandværkssvende, og antager raae og vankundige Knøse til at undervise de Børn, man har betroet ham. Den store Hob indseer ikke hans Bedragerier; han hænger et skrydende Skilt ud, som lokker mange; man stimler til med sine Børn, og lader sig uden Betænkning tage ved Næsen.

Hvor er den Franske Friseur, som ikke troer sig dygtig til at være Fransk Sproglærer i et Institut? Hvor er den Student, der med Nød og Neppe har faaet første eller anden Examen, som ikke troer sig istand til at give Underviisning i alle academiske Videnskaber,

og, naar han har læst nogle Tydske Romaner, tillige at undervise i Tydsk? — Hvor faa ere ikke de Institutforstandere, der bryde sig om eller formaae at prøve saadanne Læreres Duelighed? Godt Kjøb fordrer man, og naar man faaer det, er man fornøiet.

Om de i mangt et Institut indførte gymnastiske Øvelser har jeg allerede tilforn i dette Blad sagt mine Tanker, ikke for at bevæge nogen til at give Slip derpaa, — thi det vilde være det samme som at ville bevæge vore Damer til ikke at klæde sig saa tyndt og blottet, — men for ikke at tie der, hvor jeg troede det var Pligt at tale. At kjæmpe med Modefordomme er at kjæmpe med Skyggen. Man har nu eengang sat sig i Hovedet, at man for at styrke Børns Muskler og for at gjøre dem stærke, maa vænne dem til Haardførhed. Man anfører Exempler paa de Vilde, som kunne svømme, taale Hunger og Tørst, Kulde og Mangel paa Søvn, uden at det har nogen skadelig Virkning paa deres Constitution; man beviser endog, at det styrker deres Natur i saa høi en Grad, at de i Sygdomstilfælde ikke trænge til noget Lægemiddel. Locke og Rousseau, Campe og Salzmann have derfor

faaet os til at troe, at man maa efterligne de Vilde heri, for at blive saa stærk, haardfør og smidig som de. Men man har ikke betænkt, at det langt fra ikke er disse Øvelser og denne Haardførhed allene, men den Vildes maadelige og tarvelige Levemaade, hans Ubekjendtskab med de Lidenskaber og Laster, der svække det civiliserede Menneske fra den tidligste Alder af, som gjør ham stærk og som giver hans Legeme en Sundhedskraft, der afbøder de fleste Sygdomme og Svagheder. Dette fraregnet have disse store Mænd nok heller ikke holdt nøiagtig Bog over, hvor mange Vilde der blive et Offer for deres Anstrængelse og dristige Legemsøvelser; hvor mange der begraves i de Floder, de ville svømme over; hvor mange der styrte ned fra de Klipper, som de med saa megen Behændighed klavre omkring paa. Det, som Lægerne kalde Stamina vitæ, vinder neppe noget ved overdreven Anstrængelse, og Folkeformerelsen endnu mindre. Peter den Store vilde vænne sine Sømænds Børn til Haardførhed, og befalede derfor, at de ikke skulde drikke andet end Søvand, men dette Forsøg dræbte dem ogsaa alle. (Fortsættes.)

Testamenter angaaende Umyndige.

(Indsendt.)

Man kan ikke andet end bifalde de Yttringer, der forhen have været fremsatte i dette Skilderie, angaaende Vigtigheden af, at en Testator efter nøie Overveielse indrettede sin sidste Villie. Saa nyttigt det endog er, at en Mand, i sit Testamente, lægger saa at sige Baand paa de Umyndige i Henseende til Anvendelsen af det, de ved hans Død erhverve sig, ere dog som oftest de i dette Øiemeed gjorte Bestemmelser enten tildeels, eller maaskee aldeles uhensigtsmæssige. Saaledes f. Ex. naar en Mand i sit Testamente, som har faaet allernaadigst Stadfæstelse, bestemmer: "At de indsatte umyndige Arvinger ei forinden en vis bestemt Alder kunne faae noget udbetalt." Man har endog Exempel paa, at en Testator har fastsat en Alder, i hvilken Arven udbetales, der langt har oversteget den Alder, i hvilken Lovene have erklæret en Person for myndig, nemlig 25 Aar.

Der burde ved et Testamentes Oprettelse tages nøie Hensyn til Arvingernes Tarv. I Særdeleshed er dette saare vigtigt, naar det gjelder om at ophjelpe de Umyndige, hvis

Lod er Fattigdom, og hvis Stilling er af den Natur, at de uden Understøttelse ville være tabte for det borgerlige Selskab.

Saaledes høre de Umyndige, som føle Kald til Studeringer, men mangle den fornødne Understøttelse dertil, især blandt dem, der kunne trænge meest til øieblikkelig Hjelp!

Man har Grund til at haabe, at Regjeringen efter Ansøgning vil forunde saadanne Umyndige, en efter Omstændighederne passende Dispensation i en Testators Bestemmelser, og det saameget mere, som Regjeringen ved hensigtsmæssige, gode og vise Love har værnet om de Umyndiges Rettigheder, og derved lagt den landsfaderligste Omhu for Dagen.

Blandede Nyheder.

I der Freymüthige findes en Bedømmelse over Prof. Schulzes Tydske Oversættelse af Prof. Engelstofts Skrivt: Philip August, Konge af Frankrige, og Ingeborg, Prindsesse af Dannemark. Recensenten anfører Skrivtets Hovedindhold, som er følgende: Kong Philip August blev, efter sin første Gemalindes Død, 1193 forlovet med Prindsesse Ingeborg. I Førstningen yttrede han megen Kjerlighed til hende, men siden fattede han saa stor Utilbøielighed til hende, at han endog Mor-

genen efter Bryllupper ordentlig fik et Feberanstød, da han sad paa Tronen lige over for hende. Philip vilde, at Paven skulde tillade ham at skille sig fra hende; men denne og Kong Knud af Dannemark vilde derimod tvinge ham til at behandle hende som Dronning. Efterat Philip først havde sendt hende i et Kloster, holdt han hende i tyve Aar i Arrest, snart i eet, snart i et andet Slot. Knuds og Pavens Forestillinger vare frugtesløse. Sagen stod derpaa saaledes hen til 1213, da Underhandlingerne atter begyndte. Men omsider tog Philip i Aaret 1214 sin Dronning frivillig til sig igjen. — Dersom dette var en Privatmands Tildragelse, siger Recensenten, saa henhørte den til Chronique scandaleuse; som en Konges Historie fortjente den vel en historisk Behandling; men da den ikke har havt nogen væsentlig Indflydelse paa Dannemarks eller Frankriges Skjebne, eller den Europæiske Histories Gang i Almindelighed, saa fortjente den ikke at behandles saa vidtløftig. Foredraget roses, men Oversætteren lastes, fordi han ved bekjendte og uvedkommende Tilsætninger end mere har forøget Bogens Vidtløftighed, da den er bleven større end Originalen, som han, efter Recensentens Mening, burde have indknebet til 3—4 Ark.

Sørgespillet Dyveke er i Wien blevet opført paa Hoftheatret under Titel af Seelengröße und Rache; men, efter en Anmeldelse i der Freymüthige, faldt det igjennem. Den Tydske Anmelder siger: "at denne Hofintrigue er udarbeidet uden Konst, Aand og Varme. Tilfældet spiller her Hovedrollen, thi det sørger for, at Dyveke netop maa spise de forgiftede Kirsebær i det meest afgjørende Øieblik. Christian II. faaer ikke engang at vide hvem den egentlige Skyldige er; og den Uskyldige (Torben Oxe) faaer Skyld for den skjændige Handling." — Men er det samme ikke Tilfældet med Marinelli i Emilie Galotti?

Dersom Publicum i disse Dage er ligesaa gavmild mod Forfatterne og Oversætterne, som disse mod Publicum, saa kan man sige, at Forlæggerne virkelig have et glædeligt Nytaar. Hele Adresseavisen vrimler af alskens Nytaarsgaver, nye og gamle, store og smaa, gode og slette. De skrydende Avertissementer erindre os om, hvorledes man om Sommeren udbasuner Reier ɔc. Een af vore Oversættere har ikke leveret mindre end fire nye Nytaarsgaver i Aar. En Forlægger anbefaler Dannemarks Revolutionshistorie tilligemed Kjøbenhavns Privilegier som en passende Nytaarsgave for Ungdommen.

Bagerne i Christiania have nu taget til Gjenmæle mod Politiemester Wulfsbergs Bekjendtgjørelse, hvoraf man nylig har læst et Udtog. De mene, at han burde have sammenkaldt dem og fordret deres Erklæring, førend han lod noget offentlig bekjendtgjøre angaaende denne Sag. De paastaae, hvad der synes meget rigtigt, at de i Aaret 1804, hvor Rugen, Brændet og Arbeidet koster dobbelt saa meget som i Aaret 1788, da Brødtaxten blev forfattet, umuelig kunne sælge Brødet til de i Taxten bestemte Priser, uden at blive ødelagte. Det anførte Lovsted kan, efter deres Mening, ikke være anvendeligt paa Rugbrøds Blanding med Bygmeel, da ingen negter, at han blander det, og man 1801 endog har bekjendtgjort denne Blandingsmaade.

Hans Nielsen Hauges Bo er blevet, i Følge det Kongel. Danske Cancellies Befaling, taget under Beslag. Enhver, som har havt Pengeforbindelser med ham eller hans Gesell S. T. Traa, maa henvende sig med Betaling til Boets Sequestrationsret.

I forrige Numer Pag. 346 sidste Linie bedes læst: "Den samme Redacteur har ligeledes engang i et Anstød af en moralsk Feber paa Moralitetens Vegne anklaget ɔc.," istedet for: "Da samme Redacteur ɔc."

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 24.

Den 4 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Om Bryggerlaugets Ophævelse.

Man har allerede længe indseet Manglerne i det Kjøbenhavnske Bryggerlaugs nuværende Indretning, og ved den, efter Kongelig Befaling af 11 Dec. 1801, nedsatte Commission, har man ogsaa villet prøve, om muligt, at raade Bod derpaa. Efter et Rygte, der har udbredt sig, og som man vil paastaae at være paalideligt, skulde enhver Brygger, efter Resultatet af denne Commissions Undersøgelse, have 8000 Rdlr. blot for Afstaaelsen af sit Privilegium, men Statens Casse vil kun tilstaae Bryggerlauget i det Hele to Tønder Guld eller en Fjerdedeel af denne

Sum, og dette skal have givet Anledning til meget heftige Debatter paa Bryggernes Laugshuus. En Sag, der, efter sin Natur, maa interessere enhver Kjøbenhavnsk Indbygger, og som i sine Følger kan blive saa vigtig for det Almindelige, fortjener unegtelig en alvorlig Undersøgelse af Mænd, der aldeles ikke have nogen Fordeel ved at tale for eller imod de Forslag, der ere i Værk. Men for at anstille en saadan Undersøgelse er det nødvendigt at gaae tilbage til den første Kilde, at undersøge gamle, ja forældede Privilegiers Kraft i Almindelighed og Bryggerlaugets i Særdeleshed. Man veed, at mange Forrettigheder fødtes i hine raae Tider, da man ikke kjendte andre Midler til at ophjelpe den indenlandske Industrie og til at skaffe Indbyggerne gode Varer. Det samme har været Tilfældet med Bryggernes Privilegium. Christian den Anden foranledigede det, for at afværge, at Hansestæderne skulde indføre for stor en Mængde fremmed Øl; Christian den Fjerde ophævede Bryggerlauget og indførte det derpaa atter; og efter den Tid blev der gjort mange Forandringer i dets Privilegier. Fra det Øieblik af, at Bryggerlauget begyndte at

udgjøre et Corpus, der talte blandt sine Lemmer ikke faa af Stadens formuende Mænd, var det paa en vis Maade betrygget mod enhver Opløsning. Omgjærdet af gamle Privilegier, stod det som et gammelt rodfæstet Træ og trodsede enhver Storm. Men intet Privilegium i Verden kan eller bør vare evigen; thi ved at antage dette maatte ethvert Fremskridt til det Bedre aldeles standses. Saalidet som man i vore Dage hegner om andre ikke fordeelagtige Forrettigheder, ligesaa lidet bør Bryggerlauget troe, at man nødvendig maa værne saa ængsteligen om deres, der ere givne paa Tider, hvor man handlede efter ganske andre Grundsætninger og hvor Conjuncturerne vare ganske anderledes end i vore Dage. — Ligningens Ophævelse finde de fleste Bryggere selv meget passende; de ville endog give Slip paa deres Rettigheder, men de ville have 8000 Rdlr. i Erstatning. Mod dette kan man indvende adskilligt. Ikke at tale om, at Bryggerne aldrig i egentlig Forstand have betalt Staten noget for de Rettigheder, de nyde, og at den i saa Fald maatte kjøbe, hvad den reent ud havde skjænket dem som en Naade, saa er det heller

ikke let at indsee, om Bryggerne nogensinde ville kunne tabe det allermindste ved deres Laugs Ophævelse. Man veed, at der udkræves alt for meget til at drive et Bryggerie saaledes, som det bør drives, og at kun meget faa andre end de nu existerende Bryggere vilde, endog naar det blev frit for enhver at brygge Øl, give sig af med en Haandtering, der kaster saa lidet af sig, og endnu mindre med store Bekostninger anlægge nye Bryggerier. Man veed ligeledes, at Bryggergaardene i vore Dage ikke mere for Bryggerrettighedens Skyld ere i saa høi en Priis som for en halv Snees Aar, og at Lysten til at blive Brygger ikke er mere saa almindelig som før. For en skadelig Concurrence behøver man altsaa ikke at frygte. Man kan endog med Vished paastaae, at Bryggerlauget aldrig vil tabe det mindste ved Laugets Ophævelse, men at det derimod maaskee kunde falde vanskeligt for Staten, at slippe skadesløs, naar den betaler det to Tønder Guld, og endnu langt vanskeligere, naar den betalte det otte Tønder Guld for en saadan Afstaaelse. Skulle Priserne paa Bryggergaardene saavelsom det, Bryggerne have betalt for dem, tjene til

Rettesnor for en saadan Erstatning, saa vilde den vist blive meget liden. De, der have kjøbt Bryggergaarde for endeel Aar siden, have ikke betalt mere for deres Gaarde med alt Tilbehør, end de i vore Dage, efter de høie Priser paa Bygningerne, for sig allene rigelig ere værd, og de, der have kjøbt dem i de senere Tider, da næsten ingen skjøttede om at være Brygger, fordi det udkræver for mange Penge, have heller ikke betalt synderlig mere end Bygningen med Tilbehør er værd, og følgelig faaet Rettigheden næsten for intet. Som Exempel vil jeg kun anføre den Gaard paa Nørregade, som den afdøde Borgercapitain Giese kjøbte ved Auction, og den, der blev solgt efter Mad. Bonfils i Springgaden, hvoraf hver især blev kjøbt for en Sum imellem 13 og 14,000 Rdlr. Naar nu en saadan Brygger skulde have 8000 Rdlr. blot for sin Rettighed, saa kostede jo Gaarden med Bryggeriet ham ikke mere end omtrent 5 til 6000 Rdlr.— Kan der tænkes et bedre Kjøbmandsskab? — Disse af en aldeles upartisk og uinteresseret Mand fremsatte Tanker ville, som man smigrer sig med, formodentlig blive værdigede den tilbørlige Opmærksomhed.

St. Nicholai Kirkes Nedbrydelse.

Medens man i Frankrige atter har indført den Catholske Tro med alle dens Ceremonier, nedbrydes i Kjøbenhavn den sidste Levning af Catholicismen: St. Nicholai Kirke, hvis Steenhobe endnu erindre os om hine Dage, da papistiske Skikke og Overtro maatte vige for Oplysningens første Morgenrøde. Saaledes synes den sande Cultur, at trække sig fra de sydlige Lande hen til de nordlige. Det er nu et heelt Decennium, at disse Steenhobe have vanziret Hovedstaden. Nogle vare længe af den Tanke, at denne Kirke burde opbygges igjen, uagtet Erfaringen dog lærte, at man i St. Nicholai Kirkes Qvarteer havde Kirker nok uden den; andre prøvede endog at gjøre en Collect til dens Opbyggelse, uagtet de burde vidst, at Kjøbenhavn mangler Sygehuse til at optage alle sine Syge, og at saadanne Huses Opbyggelse vare langt nødvendigere paa en Tid, hvor Sygdommene daglig tiltage og man fra andre Lande endog trues med Epidemier. Men denne Collect blev og, som bekjendt, frugtesløs. Man havde Subskribenter for 16000

Rdlr., og for en saadan Sum lader der sig i vore Dage neppe bygge en ordentlig Gaard, mindre en saa collossalsk Kirke som St. Nicholais. Endelig har nu Regjeringen selv besluttet, at den skal nedbrydes, og enhver god og fornuftig Borger kan ikke andet end være tilfreds dermed. — Da det, saavidt Forfatteren veed, endnu ikke er bestemt, hvad Brug der skal gjøres af Tomten, saa vover han her at fremsætte nogle Vink til nærmere Overveielse.

I Tydskland agter man at oprette Luther et Mindesmærke, som han ikke trænger til; i Dannemark kunde man oprette ham et Minde, langt skjønnere end af Marmor, ved at opbygge paa det Sted, hvor denne store Mands Lære frembrød i sin første Morgenrøde, et Sygehuus for vore lidende Medmennesker. Menneskeligheden og Tidens Tarv tale høit for denne Sag. Det er notoriskt, at hverken Frederiks eller det almindelige Hospital kan optage alle de Syge, som anmeldes der. Mangt et uformuende Menneske maa henligge adskillige Dage, ja maaskee adskillige Uger, forend det kan blive optaget i noget Hospital, uden Hjelp, uden

Pleie og maaskee uden Læge. Mange, — jeg gyser ved at sige det, — blive maaskee et reent Offer. Folkemængden og Sygeligheden i Hovedstaden have tiltaget alt for meget siden den Tid, Hospitalerne bleve indrettede. Deres Bygninger ere derfor alt for smaa for en Stad som Kjøbenhavn. Himmelen bevare os fra, nogensinde at blive hjemsøgte af nogen ødelæggende Epidemie, men vilde ikke Følgerne af et saadant ulykkeligt Tilfælde blive dobbelt farlige, naar man ikke havde rummeligere og flere Sygehuse? Paa en Deel af St. Nicholai Kirkes Grund kunde der opføres et fortræffeligt Sygehuus. Vilde man opreise Menneskeligheden og Moraliteten paa eengang et Minde, saa kunde man subscribere til at kjøbe de afskyelige Bordeller, som i den Gade, der støder til Kirken, ere Uskyldighedens Grav og Hovedstadens Skjændsel, og lade dem nedbryde. Hver Fader og Moder, hver Sædelighedens sande Ven vilde velsigne den Haand, der sløifede disse Utugtens Reder. Hvor meget end Politikeren maatte kunne sige til Forsvar for saadanne Huses Tilværelse, saa kan jeg dog ikke indsee, hvorvidt det er nødvendigt, at der skal gives Gader, der ordentlig synes indviede,

ikke allene til Venus vaga, men endog til alskens Usædelighed, og som man om Aftenen ikke kan passere, uden at høre hundrede Sirenestemmer at søge at lokke ethvert forbigaaende Mandfolk i deres skjændige Garn. Aldrig burde vel Løsagtigheden saaledes offentlig kunne haane al Moralitet og stille Snarer for Ungdommen. Jeg appellerer til ethvert ufordærvet Menneskes Følelse, som kun nogenlunde kjender Kjøbenhavn. Han sige, om et eneste Penselstrøg i dette Malerie er overdrevet. Jeg vil ikke paastaae, at saadanne Huse, hvor afskyelige de end i og for sig ere, aldeles kunne undværes; naar Legemet er sygt, maa man finde sig i at bruge Fontaneller. Men ingen Gade bør, næsten Huus for Huus, være indviet til et saadant umoralsk Brug. Offentlige Skjøger bør betragtes som Edderkopper. Saalænge de holde sig indenfor deres Grændser, kan man taale dem; men naar de spinde deres Væv alt for offentlig, bør man støve dem bort.

Jeg vilde glæde mig hjertelig, dersom jeg kunde opleve den Tidspunct, at see et Hospital opreist paa det Sted, hvor Uskyldigheden fra umindelige Tider har fundet sin Grav; at

see den Plads, hvor Catholicismen fordum havde sit Hovedsæde, forvandlet til hjelperige Bygninger for den lidende Menneskehed, for Syge og Fattige, for fader- og moderløse Børn. Den hele Idee er maaskee kun en Drøm; men ogsaa behagelige Drømme ere ofte en Trøst. Det er imellemstunder sødt at drømme, hvad man savner i Virkeligheden.

Om Ungdommens Underviisning og Opdragelse.

(Fortsat.)

Man kan ikke negte, at Haardførhed er en fortræffelig Egenskab, men ikke enhver Constitution er skikket til at opnaae den. Svage Børn maae nødvendigen blive et Offer for overdreven Anstrængelse. Men man synes at følge heri Spartanernes raae Grundsætning: for at gjøre de stærke Constitutioner endnu stærkere, at opoffre mange af de svage. Denne Grundsætning var maaskee passende der, hvor man vilde danne Kjæmper, men den er det ikke der, hvor man vil danne Mennesker. Desuden opnaaes Haardførhed ikke saa meget ved Anstrængelse, som ved

Maadelighed. Hvad nytter det, at man søger at forøge Muskelkraften, naar Ungdommen fra Vuggen af svækkes ved Mødrenes vrange Opdragelsesmaade, ved den i vore Dage saa overhaandtagende Mode, at lade endog Børn paa ti til tolv Aar ubehindret nyde daglig Chocolade, Iis, Bakkelser, Liqueurer og alle muelige nerveslappende og maveforværvende Ting? Lægger man nu hertil, at Drengens Uskyldighed neppe overlever hans fjortende Aar, at Vellysten i den tidligste Alder undergraver Grundstøtterne for den fremspirende Slægts Manddomskraft og Sundhed, saa kan man ikke lydelig nok tilraabe Forældre og Opdragere: "Vænner Eders Børn først til Maadelighed, bortrydder Aarsagerne til deres totale Svækkelse, og tænker siden paa at styrke deres Muskelkraft!" Har man nogensinde seet flere Halvmænd, flere nervesvage, paa Sjel og Legeme svækkede Mennesker, end netop i vore Dage, hvor man roser saa meget den physiske Opdragelse? — Umaadelighed er een af vor Tidsalders Hovedfeil, og Maadelighed det eneste Middel til at bringe den forvirrede Machine i Orden igjen.

Den Maade, at give Børn Caracteerbøger og belønne dem med Præmier, har ligesaa mange skadelige som gode Sider. Dersom man kunde antage, at de, der uddele saadanne Caracterer og Præmier, altid vare kyndige, uegennyttige og upartiske Folk, som formaaede at vogte sig for utidig Smiger og ufortjent Tilsidesættelse, saa kunde den Ting maaskee have sin store Nytte. Men hvor faa saadanne Mænd gives der? Egennytten er ligesaa ofte som Uvidenheden Aarsag i, at mangen en Skolelærer giver den Eleve, som aldeles ikke fortjener det, gode Caracterer, ja endog Belønninger. Forældrene bedømme Barnets Kundskaber efter disse Caracterer og Præmier, og blive som oftest førte bag Lyset derved. Børnene fordærves ved denne ufortjente Roes og Smiger, og Spiren til Egenkjerlighed, Selvtillid og Indbildskhed lægges saaledes meget tidligen i deres unge Sjel. Det Hele er overalt Spilfægterie, thi man veed jo nok, at ingen Skoleholder er saa eenfoldig, at han giver sine Elever en slet Caracteer og derved forsætlig formindske sine Indtægter, undtagen det skulde være engang for et Syns Skyld eller det er fattige Børn, som han endog ønsker at blive af med.. Vel anstiller

man ved Præmiernes Uddeling et Slags Examen, som man indbyder Peer og Poul til at overvære; men i Almindelighed har en saadan Examen megen Lighed med en Sprøiteexamen i somme Lande. Naar Sprøiterne proberes, ere de fortræffelige; men naar man skal til at bruge dem for Alvor, ere de saa aabne som et Sold. (Fortsættes.)

Ægteskabelig Troskab i de simple Stænder.

Paa en Tid, da man vil paastaae, at ægteskabelig Troskab bliver ligesaa sjelden som klingende Mynt, er vist intet Exempel, der kan tjene til Beviis paa, at den kan existere endog i de simpleste Menneskeclasser, uinteressant. Dyden er en Diamant, som ikke taber noget af sin Glands, enten det Hjerte, hvori den boer, skjules af en Robe eller en Vadmels Trøie. — I Kjøbenhavn levede der engang en Vægter, som næsten bestandig, naar han om Aftenen skulde være paa sin Post, var beskjænket. Hvor liden Ædruhed der end udkræves til at synge Vægterviser, saa havde den gode Mand dog saa liden Aands-nærværelse, at han

umuelig kunde raabe, naar han var beskjænket, og man kunde næsten uddrage heraf den Slutning, at han maa have været en mere end almindelig Elsker af Drik. Hans Kone, som kjendte hans Svaghed, indsaae, at han vilde komme til at miste Kappen, og maaskee endog faae en langt værre Kappe istedet, dersom man uheldigviis skulde finde ham i en saa uærværdig Tilstand paa hans Post, eller dersom ondskabsfulde Denuncianter skulde falde paa, at denuncere ham. Hendes ømme Hjerte bevægede hende derfor til at fatte en amazonisk Beslutning. Naar Manden om Aftenen var beskjænket, tog hun hans Vægteruniform paa og hans Morgenstjerne i Haanden, og raabte i hans Sted. Hun blev paa hans Post, til han havde sovet Rusen ud, hvortil han sædvanligen ikke behøvede længere Tid end nogle Timer. Siden kom Lot selv ud af Hytten og antog igjen sin forrige Værdighed. Dette gjorde den trofaste Ægtemage saa tidt som Manden var beskjænket, og det var, som man let kan slutte, ikke sjeldent. De fleste Beboere vidste det, men de taug og beundrede Konens ægteskabelige Troskab.

Blandede Nyheder.

Vi have nu atter faaet et af Fransk oversat Stykke paa vor Skueplads, under Titel af Maleren af Kjerlighed. Dets Æmne er ikke allene gammelt, men endog forslidt. Hovedpersonen er en gammel characteerløs Hypochondrist, der i eet Øieblik bortjager sin gamle og tro Forvalter, der i 30 Aar er bleven behandlet af ham som Ven, blot fordi han fraraader ham, at gjøre sin bortløbne Datter arveløs, som i et andet vil gjennembore hendes Mand, og i et tredie tager alle tre til Naade igjen. Og hvorfor? fordi han først seer Datterens Malerie og siden hende selv med hendes Barn, siddende bag ved Maleriet. En uforskammet Huushovmesterinde, som løber ud og ind, støier og sladdrer, uden at hun eller Tilskuerne veed hvorfor, er Forgyldningen paa denne halvtragiske Pille, og et Barn, der er saa klogt som et voxent Menneske, udvirker ved en indtil Væmmelse gjentaget Theatercoup Forsoningen. Det har ingen Plan, ingen Knude og næsten ingen Opløsning. Dialogen er som i de fleste Franske Stykker, flydende, og nogle Situationer ere overraskende. — Parterret klappede tre Gange og de fleste Damer paastaae at Stykket er guddommeligt. — Det udføres fortræffeligt af vore Skuespillere.

Ved Fredericia avles aarligen 150 til 200,000 Pund Tobaksblade. I det Tøndérske sysselsættes 3 til 4000 Koner og Piger med at kniple. En eneste Mand har holdt der henimod 1300 Piger — altsaa næsten ligesaa mange som Storsultanen. Hver af dem kan fortjene henimod 8 Mk. Dansk om Ugen, men de fleste faae Tæring af den idelige Krumsidden. — I Ribe fabriqueres der stribede Lærreder i saa stor en Mængde, at der i Fjor kunde udføres for 49216 Rdlr. Ribe By lever næsten af sin Avling og Lærredshandel. Men Skade at

Indbyggerne ikke selv avle Hørren og ikke engang enes om at lade den komme fra første Haand f. Ex. fra Riga. De have heller intet Heglerie i Byen, hvor Hørren kan hegles og sorteres efter Konstens Regler. De mangle ligeledes en Glattemachine. I Egnen af Warde fabriqueres sorte Jydepotter blot af Fruentimmer, hvoraf hvert kan indbringe sin Huusbonde 50 Rdlr. om Aaret. Potterne afsættes i hele Læs til Fanøerne, som modtage dem i Hjerting og bringe dem til Hamborg, hvorfra de forsendes til Dresden og Wien. I Preussen maae de ikke indføres. Den aarlige Afsætning beløber sig til 20,000 Rdlr.. De sorte Potter, som gaae til den østre Deel af Landet, kjøres af Grydemændene til Horsens 2c. Man har havt Exempler paa, at en Grydemand er kjørt lige til Dresden, hvor han efter at have afsat sine Potter, solgte Hest og Vogn, og vandrede hjem til Fods.

Ostindifareren Johanne, som førtes paa Hr. Agent Erichsens Regning, og havde de for ikke længe siden ved den Ostindiske Ret ansatte Embedsmænd ombord, strandede nyligen paa den saakaldte Trilling, en farlig Klippe $\frac{3}{4}$ Miil fra Lesøe. Skibet mistede derved sit Ror og drev saaledes paa Lykke og Fromme henved en Time. Omsider drev det lykkeligviis ind under Lesøe. Da Capitainen, efterat han havde været i Land, vilde gaae ombord igjen, reiste der sig en Storm, som gjorde det umueligt, og han kunde altsaa ikke komme ombord førend den næste Dag. Alle Folkene og den hele Ladning ere bjergede, og man haaber ogsaa at redde Skibet.

T h e a t r e t. Den 11 Jan. Zemire og Azor; d. 12 De forliebte Haandværksfolk (uden Abonnement); d. 16 Dyveke; d. 21 Hver Mands Fætter, Niels Lembak; d. 22 Hvem der kommer først til Møllen 2c. — N y e Stykker: den umyndige Duel og Selim (i Februarii).

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. H ö e c k e s Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 25.

Den 7 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Bøgers Udlaaning fra det Kongelige Bibliothek.

Fra Frederik den Tredies Regjeringstid har det Kongelige Bibliothek været en indelukt Skat. Først i vor Tidsalder og under vor nuværende Konge blev det offentligt. Det aabnedes ligt et skjult Kildevæld, for at udbrede nyttige Kundskaber og Sandheder blandt alle Stænder. Istedet for at man i Spanien iagttager den strænge Forsigtighed, i Kongelige Bogsamlinger at lænke visse Bøger fast til Hylderne eller og at sætte dem med Ryggen indad, udlaaner man dem i Dannemark næsten til enhver uden Forskjel. Alle

Sandhedens Yndere, og blandt disse Forfatteren af denne Afhandling, glædede sig over denne Kongelige Humanitet, og priste sig lykkelige ved at leve under en Regjering, der ikke allene beskytter, men endog paa det kraftigste befordrer og opmuntrer alt, hvad der kan bidrage til at udbrede Oplysningen. Men saa vigtigt og gavnligt det end i den Henseende er, at der udlaanes Bøger fra dette Bibliothek, saa sørgelig er den Tanke; at een af de skjønneste og fuldstændigste Bogsamlinger i Europa ved Bøgernes idelige Udlaaning uden Indskrænkning, maaskee inden fyrgetyve eller halvtredsindstyve Aars Forløb, ville være saa ilde tilredte, at de ville i eet og alt ligne Leiebibliothekbøger. Ikke at tale om, at Bøger, som udlaanes, sjelden behandles saaledes, som de burde, saa er det ogsaa næsten umueligt andet, end at de, ved at passere igjennem saa mangfoldige Hænder, tilsidst maae blive ganske opslidte og fordærvede. Mon nogen Patriot vil ønske, at det skulde gaae med dette Bibliothek som med adskillige af vore Skove? Og hvilket Nationaltab vilde det ikke være, om en stor Deel af denne Bogsamling skulde paa denne Maade blive et Offer? Jeg

siger en stor Deel, thi jeg veed fuldkommen vel, at den største Deel af de Bøger, der, efter deres Indhold, først og fremmest henhøre til det Slags, som egentlig kunde stifte reel Nytte ved at udlaanes, staae urørte og ulæste. Vel hedder det, at Morskabsbøger ikke skulde udlaanes; men, saa vidt jeg veed, forstaaer man derunder ikke andet end Romaner. Gives der imidlertid ikke mange andre Fag, f. Ex. Reisebeskrivelser, æsthetiske og historiske Skrivter rc., som vel i stræng Forstand ikke regnes til denne Classe, og dog baade udlaanes og læses i største Antal til Morskab? Og til hvor mange formuende Folk udlaanes de ikke? til hvor mange, som, uagtet de ere rige, ikke gjøre det mindste for Videnskaberne? Er det ikke at beklage, at saadanne Folk skulle have Leilighed til at befordre et saadant Bibliotheks Opløsning? Man see engang, hvorledes de fleste historiske og æsthetiske Bøger i Leiebibliothekerne efter faa Aars Udlaan ere tilredte. Det gaaer med Bøger, der udlaanes, som med Leieheste; jo ældre de blive, desmindre taale de Strabads. — Der gives kun to Ting, der kunde betrygge dette Bibliothek mod Ødelæggelse: enten at bære

sig ad dermed som omtrent med den gamle Viin paa Rosenborg, d. e. bestandig at anskaffe nye istedet for dem, der tilsøles, gjøres defect eller blive aldeles borte, eller og kun at udlaane saadanne Bøger, som ere uomgjængelig nødvendige for Lærde, Konstnere &c. Reisebeskrivelser, historiske og æsthetiske Skrivter og Bøger, som bruges til Embedsstuderinger, burde vel neppe udlaanes. Den Uformuende &c. kunde jo læse saadanne Skrivter paa Læsesalen. Andre, som havde Lyst til at læse Morskabsbøger, kunde henvende sig til Bogudleiere, hvoraf Kjøbenhavn i denne Tid har en velsignet Mængde. Den reelle Nytte, der stiftes ved Bøgers Udlaaning fra det Kongelige Bibliothek, vilde derved ikke ophøre, og Litteraturen i det Hele vilde neppe lide noget derved. Man kunde maaskee indvende: at saadanne Bøgers Bestemmelse dog vel ikke kan være andet, end at de skulle læses. Men derpaa kan man svare, at en saadan kostbar Bogsamling, som der maa samles paa i Aarhundreder og som ved utilbørlig Medhandling kan ødelægges i en langt kortere Tid, vel bør være en Kilde, der staaer aaben for enhver, som vil øse sande og nyttige Kund-

skaber deraf, men at det aldrig bør tilstedes enhver at gjøre den grumset for vore Efterkommere, at den aldrig bør være et Laanebibliothek in Folio. Jeg kjender intet Middel til ganske at forekomme Bøgernes utilbørlige Medhandling af visse Folk. Thi er det muligt, altid at eftersee Bøgerne saa ganske nøie, naar de tilbageleveres? Hvormangen en Bog tilbageleveres maaskee ikke defect, uden at man strax kan opdage det? Man tilgive Forfatteren, at han, imod Sædvane, har foreslaaet Indskrænkninger i en Frihed, som vor Hovedstad kan være stolt af; men den nedslaaende Forestilling om dette Bibliotheks Skjebne i Fremtiden har aftvunget ham disse Tanker. Han vilde af sit ganske Hjerte ønske, at han maatte have Uret i alt, hvad han her har sagt, og at hans Frygt ikke allene maatte findes, men ogsaa maatte være aldeles ugrundet.

Bidrag til Hans Nielsen Hauges Caracteristik.

Den i denne Tid arresterede Fanatiker, Hans Nielsen Hauge, er et af de Mennesker, der al-

tid ville blive mærkværdige i den menneskelige Aandsforvildelses Annaler. Ikke blot Egennytte, men naturlig Tilbøielighed til Sværmerie er i Almindelighed Drivefjederen til saadanne Sectstifteres Foretagender. Hauge er, som man allerede eengang tilforn har meldt i dette Blad, født og opdragen i Smaalehnenes Amt i Aggershuusstift. Som Stifter af de saakaldte Bøigdeprædicanter, hvis Sværmerie er noksom bekjendt, har han fortræffeligen vidst at benytte sig af sin simple Byrd, og Ordet **Bondesøn** findes paa alle de sværmerske Skrivter, han har udgivet. Førend han gav sig til at være Apostel, var han en Stodder, men hans nye Kald har gjort ham til en meget velhavende Mand. Han er ikke ældre end 34 Aar, og allerede i Aaret 1800 fandt han sin Regning ved, ledsaget af een af sine Tilhængere, at gjøre en bekostelig Reise til Kjøbenhavn, for der personlig at lade trykke adskillige af sine Skrivter. Af eet af disse, som han har kaldet: **Den christelige Lære**, forfattet over Evangelierne og Epistlerne 2c. 1800, 57 Ark stort i 8vo, blev der først trykt 3000 og strax derpaa 5000 Exemplarer, — altsaa i alt 8000. De ere et

Par Gange blevne offentlig anmeldte til Salg, men da intet blev affat her i Staden, saa tog Udgiveren som Forlægger hele Oplaget til sig, og forstod ret godt at skaffe sine Producter Afsætning blandt endeel af Norges forblindede Almue. De indeholde ikke allene mange skadelige religieuse Meninger, men endog Injurier mod hele Stænder i Staten og Landets Øvrighed. I øvrigt ere de Frugterne af den meest forvirrede Hjerne og den største Vankundighed. Men Hauge, som har en god naturlig Forstand, kjendte sine Tilhængeres Smag og vidste, hvilke Rætter han skulde byde dem. Til at betale Bogtrykkerlønnen for de Skrivter, han lod trykke her i Staden, skal, foruden adskillige ikke ubetydelige Bidrag fra een og anden blandt Norges eenfoldige Almue, især en hellig Jomfru ved Navn Boes have bidraget en Sum af 1000 Rdlr., og han skal desuden, efter Sigende, have arvet efter hende 5000 Rdlr., som hun i sin hellige Iver troede at burde testamentere ham. Den Sæd til Sværmerie og Fanatisme, han udstrøede ved sine Skrivter, blev saaledes til en sand Guldager for ham. Man kan imidlertid ikke negte, at han

jo anvendte sine syndig fortjente Penge til at befordre Arbeidsomhed og Vindskibelighed paa forskjellige Steder i Norge. Ikke langt fra Eger har han ved Dramselven anlagt en Papiirmølle, en Grynmølle og et Saugværk. Paa en forhen øde Strækning staaer der nu ved hans Flid omtrent tyve Huse, som for det meste beboes af Folk, der høre til hans Værker. Han har ogsaa nogle Jagter, som seile paa Nordlandene og drive Fiskehandel. Trykkeriet i Christiansand skal, som Rygtet siger, tilhøre ham, og man vil paastaae, at der er blevet søgt om Privilegium for dette Trykkerie, men at det til Ære for vedkommende Collegium er blevet afslaaet. Imidlertid drives ikke alle hans Værker under hans Navn. Provst Steenbok i Norge skal, efter Sigende, være den, der kraftigst har modsat sig denne skadelige Sværmers Raserie. Han har allerede adskillige Gange været heftet, og istedet for juridiske Argumenter betjener han sig gjerne af bibelske Sprog ꝛc. I hans sidst trykte Hyrdebrev til hans Tilhængere røbede han allerede nogen Frygt for at blive arresteret. Paa hans Eiendomme er der nu, som bekjendt, lagt Beslag, og han selv

sidder i Arrest. Udfaldet af hans Sag blive, hvorledes det end vil, saa har man dog største Grund til at haabe, at Norges Almue vil blive befriet fra denne skadelige Apostels Sværmerie, og at man saa meget som mueligt vil sørge for, ogsaa at sætte Grændser for de Misbrug, hans Haandlangere kunne gjøre sig skyldige i.

Hr. Kjerstrups seneste Forsøg med hans Luftballon.

(Indsendt.)

I forrige Uges Aviser bebudede Hr. Kjerstrup, at hans Ballon nu var i den Stand, at den kunde fyldes. Han bestemte tillige de Betingelser, under hvilke han meente at kunne gaae op den 6 Januarii, og erklærede, at han, i det Tilfælde, at han virkelig gik op, vilde lade heise et Flag paa Citadellets Vold. Uagtet kyndige Folk allerede længe have tvivlet paa, at hans Forsøg nogensinde vilde lykkes med en Machine af Seildug, og uagtet Erfaringen aldrig har stadfæstet Mueligheden heraf, saa troede man dog, at Hr. Kjerstrup maatte have nogen Vished om sin Sags heldige Udfald, siden han efter et fore-

gaaende aldeles mislykket Forsøg nu atter indbød Publicum til at overvære hans nye Prøve. Den 6 Januarii kom, og hele Skarer strømmede ud til Citadellet. Mange vare bevæbnede med store Kikkerter, for at forfølge Luftskipperen med Øiet i de fjerneste Regioner. Citadellet var ikke omgivet mere med Jordvolde, men med Menneskevolde. Alt, hvad der kun havde Been, placerede sig paa Voldene. Ogsaa Citadellet selv var opfyldt med Mennesker. H. K. H. Kronprindsen var selv tilstede, og opholdt sig under Machinens Fyldning hos Commandanten. Flaget blev heiset. Alles Opmærksomhed og alles Øine vare spændte paa Machinen. Veiret favoriserede Luftskipperen i alle Henseender. Frosten var vel stærk, men den forhøiede end mere Farven paa den tilstedeværende Mængde Damers friske Rosenkinder. Solen smilede med Foraarsglands, kort, den hele Natur syntes at føie sig efter Kjerstrups Ønske, kun ikke den forbistrede Ballon. Den blæste sig op og gjorde sig tyk nok, men da den havde faaet saa megen Luft i sig, at den var færdig at revne, og de fleste begyndte at frygte for Luftskipperens Skjebne i de høiere Regioner,

og debatterede om Forebyggelsesmidlerne mod Luftens Indtryk i de kolde Egne, — befalede man, at der skulde fires med de Touge, der holdt Machinen fast. To Slaver, som længe havde ligget og luret paa Toppen af to Pæle, der vare saa høie som et Kirketaarn, efterkom Befalingen. Men istedet for at Ballonen skulde stige i Veiret med en uimodstaaelig Kraft, begyndte den først at gjøre nogle Caprioler hen ad Siden, derpaa stødte den paa en vis Maade Kuldbøtter, og faldt siden sammen som en Karklud. — Det er ikke let at beskrive de Følelser, der bemestrede sig mig i dette Øieblik. Med den inderligste Veemodighed saae jeg her Frugterne af en Mands uafladelige Flid og Anstrængelse briste som en Sæbeboble. Jeg følte den inderligste Medlidenhed med hans Uheld. Denne veemodige Følelse blev blandet med dobbelt saa megen Harme, da jeg erfarede, at nedrigsindede Mennesker havde begyndt et Slags Opløb og overfaldet den arme Mand, hvis Sind allerede maa have været krænket nok ved at see et Forsøg, som han havde anvendt saa megen Tid, saa megen Anstrængelse og saa betydelig en Sum paa, aldeles

mislykkes i saa mange tusinde Menneskers Overværelse. Det er ved saadanne Leiligheder, at man kan kjende Pøbelen fra et oplyst og overbærende Publicum. Forsøg af den Natur kunne mislykkes og ere allerede mislykkede for de største Mestere. Hvorfor skulde Kjerstrup i Dannemark ikke kunne gjøre sig Regning paa den Overbærelse, man i de fleste andre oplyste Lande viser enhver, som vover et Foretagende, hvortil der udkræves saa stor Opoffrelse og Selvfornegtelse?

Men betragter man Sagen igjen fra en anden Side, saa maa man tilstaae, at enhver, der vil paatage sig et saadant Foretagende, bør ikke allene fuldkommen forstaae den Ting, han giver sig af med, men tillige ikke være egen og selvklog. Det vilde ikke mindre være at ønske, at aldrig nogen, han være indfødt eller fremmed, maatte faae Tilladelse til at vise deslige Ting offentlig og derved opvække Sensation hos Publicum, førend han ved uomstødelige Prøver havde viist og ved sagkyndige Mænds Vidnesbyrd godtgjort, at han forstod, hvad han giver sig ud for. Dette er jo Tilfældet med Virtuoser, som ville lade sig høre paa The-

atret. Hvorfor skulde alle øvrige Fag være en Undtagelse fra Reglen? — De Excesser, som saadanne offentlige Foretagenders uheldige Udfald saa let kunne foranledige, burde man paa alle muelige Maader søge at forekomme. Luftballoner synes overalt ikke at være af de Opfindelser, som vi i Dannemark trænge til at gjøre Brug af og endnu langt mindre til at bringe til større Fuldkommenhed. Der er endnu en viid Mark for os til at gjøre Opfindelser, der kunne gavne Landet. Den mindste Agerdyrkningsmachine, den mindste Forbedring i Fiskeriet er for os langt vigtigere end en Luftballon. Fortjene saadanne Sysler af et Folk i vor Stilling ikke langt større Opmuntring? — At man kan gaae op i Luftballoner, det veed man og det have utallige Erfaringer stadfæstet. Naar nu en Dansk Mand gjør, hvad saa mange Udlændinger have gjort førend han, saa bliver det jo altid kun en Efterligning, og det er i det høieste kun hans Mod, som man i dette Stykke kan beundre. Men hvo tvivler paa, at een af vore Landsmænd skulde besidde mindre Mod end en Fransk Luftskipperinde, som dog kun er et Fruentimmer?

Blandede Nyheder.

Den afdøde store Violonist Girrnovichi, som for nogle Aar siden lod sig høre med saa stort Bifald paa det Kongel. Danske Theater, blev for kort siden høitidelig begraven i Petersborg. En Ynder af Konsten, Baron Noll, bekostede denne glimrende Jordefærd; thi den Afdødes Efterladenskaber vare ikke engang tilstrækkelige til at bestride Omkostningerne ved en simpel Begravelse. En Kjøbmand, i hvis Huus Konstneren ofte havde været budet til Gjæst, havde paataget sig, at besørge Begravelsen. Men førend Dagen endnu var bleven berammet, kom han i saa stor en Forlegenhed, at han derved glemte Liget. Da nu ingen mere bekymrede sig derom, og Værten ikke vilde beholde Liget længere i Huset, meldte han det hos Politiemesteren. Den Afdøde skulde nu jordes paa Fattigcassens Bekostning, eller, som nogle paastaae, afleveres til Anatomiekammeret. Men til Lykke erfarede Baron Noll det endnu betimelig nok.

Som et Exempel paa de skadelige Følger af den overhaandtagende Udparcellering af Bøndergaarde anfører Hr. Landsdommer Baden i hans Afhandling om Forbrydelsers Tiltagelse rc. følgende: Han kjender tre unge raske Karle, som alle forledes til at stjæle, fordi de mod Terminen ingen Udveie saae til at betale tre af dem dyrtkjøbte Gaarde. Alle tre havde baade som Soldater og Tjenestekarle hidtil havt det meest ubesmittede Rygte. De kom i Forbedringshuset, men forlode det saa uforbedrede, at de paa ny ere blevne grebne i Tyverie. En ung smuk Bondepige bevægedes ved 200 Rdlr., hun havde i Fædrenearv, til at overtale sin Forlovede

til at kjøbe en Parcel, der ikke kunde føde dem. Manden gav sig derpaa først til at agere Landprangrr, men, som Ukyndig i Prangeriets Kneb, lyktes denne Udvei ikke videre, end at Bekjendtskab var gjort, hvorpaa Næring af Kroholdt og Kjeltringers Herbergering grundedes. Men adskillige Gange dømt herfor, maatte han og give Slip paa denne Næring. Truet af Amtsforvalteren og andre Creditorer greb han nu til at stjæle, men anholdtes, dømtes og endte sine Dage i Tugthuset. Konen havde allerede i Forveien skilt sig selv ved Livet. Sognets Fattigcasse maa nu underholde disse Ulykkeliges efterladte tre Børn.

Det skal nu være afgjort, at hver Brygger i Kjøbenhavn faaer 4000 Rdlr. for Afstaaelsen af sine Rettigheder ꝛc.

Kotzebue er ikke, som Rygtet fortalte, arresteret i Italien. Han har paa det Kongel. Bibliothek i Neapel fundet et interessant Haandskriv, som kaldes Peter den Store, og faaet Tilladelse til at benytte sig deraf. Han tilbringer tre Gange om Ugen adskillige Timer i dette Bibliothek.

Tydskland har nylig mistet den berømte Bogtrykker og Boghandler Prof. J. F. Unger. Han døde i sit 49de Aar.

Den afdøde Professor Vahl var født d. 10 October 1749 i Bergen. 1766 forlod han Skolen og Seminariet sammesteds og blev Student ved Universitetet i Kjøbenhavn. Fra 1767 til 1769 opholdt han sig i Norge deels hos sin Fader, som var Kjøbmand i Bergen, deels hos Prof. Strøm paa Søndmøer og paa Fjeldene ved Hardanger og

Vos. Fra 1769 til 1774 nød han i Upsala næsten i fem Aar Linées Underviisning og Omgang. Ved sin Tilbagekomst til Kjøbenhavn, hvor han egentligen efter hans Faders Villie skulde studere Medicinen, vedblev han at anvende al sin Tid paa Naturhistorien, især Botaniken. Han hjalp Gartner Käsemacher at vedligeholde den botaniske Hauge, og at forflytte den fra Amalienborg til Charlottenborg. 1779 blev han Lector ved denne Hauge. 1783 tiltraadte han sin Udenlandsreise, og erhvervede sig paa den mange Videnskabsmænds udmærkede Agtelse og en almindelig Navnkundighed. Ved sin Hjemkomst 1785 blev han Professor, og Udgiver af Flora danica. For at gjøre Samlinger dertil besøgte han de vigtigste af Norges Fjelde og Kyster lige til Vardøe. Han udgav derpaa sit bekjendte Mesterværk Symbolæ botanicæ i tre Foliobind. 1799 og 1800 gjorde han, understøttet af Regjeringen, atter en Reise til Frankrige og Holland, hvor han nød megen Ære, og det meest forekommende Venskab. Det Franske Directorium forærede ham det kostbare Værk Plantes du Roi, som allerede Malesherbe havde tiltænkt ham. Han besad en uforlignelig Plantesamling, som især blev forøget ved hans Venners Gavmildhed, og et ypperligt botanisk Bibliothek. Ikke længe for hans Død forærede den nuværende Franske Keiserinde ham de udkomne Hefter af Jardin de Malmaison og Redoute's Liliacees paa en meget smigrende Maade. — Med al den Agtelse Anm. har for denne store Mands Fortjenester finder han det dog underligt, at hans Biograph kalder ham Verdens største Botaniker. Man maatte selv være den største Botaniker i Verden for med Grund at give en Afdød et saadant Prædicat.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 26.

Den 11 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Comoediebilletprangere.

Skuespillet er een af Hovedstadens uskyldigste Yndlingsforlyster. Naar det er, hvad det bør være, et tro Skilderie af det menneskelige Liv, Dydens Krands og Daarlighedernes Svøbe, saa kan det ikke andet end foræble et Folks Sæder, i det det bidrager til dets Morskab. Theatret henhører derfor med Føie under enhver velorganiseret Stats Politie, og det er billigt, at Publicum nyder denne Forlystelse saa uforstyrret og saa ubeskaaren som muligt. — Man har mere end eengang ført grundet Anke over, at det Kjøbenhavnske Skuespilhuus er for

indskrænket i Forhold til denne Stads Folkemængde. De ubehagelige Følger af dets indknebne Rum ere i den senere Tid blevne dobbelt forøgede ved det utilgivelige Prangerie med Comoediebilletterne, hvilket, saavidt Forfatteren veed, tog sin Begyndelse med Sørgespillet Dyvekes første Opførelse, hvor Folk fra alle Kanter paa Landet kom ind til Hovedstaden for at see dette Stykke. Forend den Tid var det kun ved Kongens Fødselsdag, at man drev et saadant Forprang. Men i den senere Tid er der ordentlig opstaaet et Slags Laug, der ved Opførelsen af hvert Stykke uden Forskjel driver Handel med Comoediebilletter. Hver Spilledag seer man udenfor Skuespilhuset en halv Snees Personer, der næsten alle ere klædte i blaa Trøier og lange Buxer, som trænge sig ind blandt Mængden, opkjøbe Billetter og sælge dem udenfor Huset med 80 pro Cent Avance. Anføreren for dette smukke Societet skal være en vis Person, der ikke er saa ganske ubekjendt med det Locale af Folks Lommer. Det skal ikke være et sjeldent Tilfælde, at en saadan Person kan fortjene i en eneste Formiddag femten Rigsdaler og derover. En Firemarks Bil-

let koster almindelig 7 Mk., en Tremarksbillet 5 Mk. hos disse Prangere. Der har endog været de Tider, at de have faaet to Rigsdaler for en Firemarksbillet. De drive deres Prangerie offentligen; heller ikke de have hidtil havt Aarsag til at drive det i Smug; thi der har vel neppe nogen forbudet dem det? Man kan uden Overdrivelse paastaae, at disse Prangere skille Publicum aarligen ved 5000 Rdlr. Otte til ti ørkesløse Karle paalægge saaledes et heelt Publicum en ikke ubetydelig Tribut. De drive deres Handel en gros, deres Grundsætning er, hellere at rive deres Billetter itu, end under nogen muelig Omstændighed at sælge dem under Prisen. Det er kommet saavidt, at Folk, som ville have Pladslogebilletter, næsten aldrig adressere sig til Cassereren, men til Prangerne, der sværme omkring Indgangen til Comoediehuset som Bierne omkring Indgangen til en Biekube. Jeg har seet mere end een Udlænding lee over denne Misbrug, og det vil ikke vare længe, forend man i en Tydsk, Fransk eller Engelsk Reisebeskrivelse fortæller hele Europa, at man i Kjøbenhavn ikke kjøber Comoediebilletter inde i Huset, men paa en offentlig Plads hos

Soldater og Matroser. — At denne Uskik imidlertid kan forebygges, derom er ingen Tvivl. Thi skulde det være umueligt at forbyde en halv Snees Billetprangere hver Spilledag offentlig at udhøkre deres Billetter udenfor Comoediehuset. For os Kjøbenhavnere kan det maaskee være ligegyldigt; vi ere saa vante til Høkerie og Prangerie: men Fremmede? de maae falde i Staver derover! — Dersom man for Alvor gjorde Jagt efter disse Billethøkere og forbød dem aldeles at sælge Billetter paa Kongens Nytorv, saa vilde den hele Misbrug hæve sig selv; thi kun paa denne Plads er det mueligt for dem at drive en saadan Handel. Og tidlig eller sildig vil man dog see sig tvungen til at sætte Skranker for denne Uskik, der vil udarte i samme Grad, som man nu bærer over dermed. Men dersom dette Prangerie ikke skulde blive hævet, saa kan jeg ikke indsee, af hvad Grund Theaterdirectionen skulde tage i Betænkning, atter at forhøie Priserne i det mindste paa Pladslogebilletterne. De store Summer, Prangerne nu tilegne sig som en Tribut af Publicum, kunde man jo f. Ex. lade Theaterpersonalets Enker nyde Godt af. Kan man

betale en Billetpranger 80 pro Cent i Avance, saa kan man jo ogsaa betale Theatercassen 25 pro Cent mere end den nu bestemte Priis, især naar Overskuddet bliver anvendt til saa værdigt et Brug. Nogen Vanskelighed vilde det dog altid lægge i Veien for Prangerne, og deres Fordeel kunde i det mindste ikke blive saa stor som nu. Billetprangerne ere bestemte og bekjendte Personer, som man hver Spilledag kan træffe og gribe i deres utilbørlige Handel.

Om det Billetprangerie, der ved Beneficer drives af Folk, som man mindst burde vente det af, skal der ved en anden Leilighed tales.

Erindringer og nærmere Oplysninger ved det om Bryggerlaugets Ophævelse i nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 24. Indførte.

Dersom Udgiveren af bemeldte Skilderie er, hvad jeg troer, en Ven af Sandhed, og dersom Forfatteren af det, deri er sagt om Bryggerlaugets Ophævelse, er en Mand af Redelighed, saa at hvad han skrev det skrev han uden nogen Bihensigt, men blot af ædel og varm Følelse for den gode Sag, — saa er der alde-

les ingen Tvivl om, at jo min Begjering opfyldes, og mine her nedsatte jevne Tanker, den Simpelhed uagtet, hvori de fremkomme, forundes Plads i det følgende Nr. af Skilderiet, for at kunne læses i sammenhængende Orden med det foregaaende. Jeg kan ikke negte, at Manglerne i det Kjøbenhavnske Bryggerlaugs nuværende Indretning jo allerede længe have været saaledes, at man af mere end een Aarsag har maattet ønske dem afhjulpne. Dette har og været Formaalet for den i denne Anledning nedsatte og af Hans Majestæt befalede Commission; men at enhver Brygger, efter Resultatet af denne Commissions Undersøgelse, skulde have 8000 Rdlr. blot for Afstaaelsen af sit Privilegium, er et upaalideligt og overdrevent Rygte, der maaskee efter sin Opfinders Plan skulde udbrede sig for om mueligt, at forhindre endog en billig Godtgjørelse, grundet paa rigtige Beregninger, foregaaende Omstændigheder og hidtil baarne Byrder. En saadan Erstatning har vist ei heller nogen Brygger formodet, og den vilde i al Fald komme Bryggerlaugets Interessenter ligesaa uventet, som den, Skilderiet foregiver, at Statens Casse vil tilstaae.

Forfatteren af det anførte i benævnte No. 24. formoder jeg derfor at være herom ligesaa urigtig underrettet, som om Debatterne paa Laugshuset. Naar Forfatteren i det Følgende siger: at en Sag, der i sine Følger kan blive saa vigtig for det Almindelige, fortjener unegtelig en alvorlig Undersøgelse af Mænd, der aldeles ikke have nogen Fordeel ved at tale for eller imod de Forslag, der ere i Værk, saa siger han her en Sandhed, som fortjener Enhvers Agtelse, og som man baade ønsker og haaber at ville følges. — Om Forfatterens Undersøgelse af Bryggerlaugets Privilegier bør og kan jeg intet erindre her, da det ikke egentlig hører til den Oplysning, som jeg blot herved har agtet at meddele; men saameget troer jeg, det kan være mig tilladt at sige: at Bryggerlaugets Interessenter have i denne Sag viist dem som Borgere, — der villigen underkastede sig enhver Forandring og enhver Foranstaltning, som det Almindeliges Bedste og Omstændighederne fordrede, — der vare fuldkommen overbeviste om, at Regjeringen ligesaavel i dette som andre Tilfælde havde de bedste Hensigter, — der med fuld Tillid ventede, at

en Borgerclasse, som i en Række af Aar havde havt mange Besværligheder i sin Stilling at overvinde, ligesaavel vilde erfare Kongens Naade og landsfaderlige Omhue og Kjerlighed, som enhver anden Dansk Borger altid og allevegne har havt glædelige Prøver paa. Denne Laugets Stemning troer jeg, hverken Medborgere eller Andre kunne finde andet end at være værdig og god, og under saadanne Følelser og saadan Tænkemaade vil enhver Paagjeldende finde det ubilligt, at see offentlige Relationer om Bryggerne i Almindelighed eller Enkelte i Særdeleshed, som ikke ere tilforladelige, men bygt paa urigtige Data. Det sidste skal jeg godtgjøre saaledes: Forfatteren siger, at Borgercapitain Gieses og Madame Bonfils Bryggergaarde ere ved Auction bortsolgte for en Sum imellem 13 og 14000 Rdlr. Hvad Mad. Bonfils Gaard betræffer, da har jeg i afvigte Sommer ved offentlig Auction kjøbt samme for

Kjøbesum	15001 Rdlr.
Hvoraf tillige maatte betales $\frac{1}{4}$ Aars Rente efter Auctionsconditionerne, som var	150 —
Er	15151 Rdlr.

Transport	15151 Rdlr.
Naar hertil lægges Auctions-Salarium, Sælgerens Salarium, Fattigespenge, Stemplet-Papiir til Skjødet og Panteobligationerne, samt disse Documenters Læsning i Retten med videre, der udgjorde over	460 —
Saa bliver denne Gaards Kjøbesum med Renter og Omkostninger	15611 Rdlr.
Regner jeg nu tillige, at foretagne høistnødvendige Reparationer og Forbedringer have kostet over og ikke under . . .	389 —
Staaer denne Gaard mig for Tiden i	16000 Rdlr.

dens Bryggerinventarium uberegnet, som særskilt er kjøbt.

Ved Salget af Borgercapitain Gieses Bryggergaard paa Nørregade i Februarii 1803 var jeg nærværende ved Auctionen og som Liebhaver derpaa gjorde Bud, hvorfor jeg endnu meget vel erindrer, at denne Gaard blev solgt

for	16000 Rdlr.
¼ Aars Rente heraf, efter Conditionerne, var	160 —

	Transport	16160 Rdlr.
Regner jeg samme Omkostninger ved denne som ved min Gaards Kjøb		460 —
Bliver saaledes denne Gaards første Indkjøb . . .		16620 Rdlr.

Følgelig staae Gieses og Madame Bonfils Gaarde de nærværende Eiere for en Sum imellem 16 og 17000 Rdlr. og ikke, som Forfatteren af det i Skilderiet anførte har bemærket, ere kjøbte for en Sum imellem 13 og 14000 Rdlr. Naar nu bemeldte Forfatter om disse tvende Gaarde siger: Kan der tænkes et bedre Kjøbmandskab? saa kan jeg vel igjen spørge ham: Om han efter nøiere Overveielse og nærmere Kundskab og Erfaring om Sagens sande Beskaffenhed ikke nu kan tænke sig, at der vel kunde gives mange langt bedre Kjøbmandskaber? At jeg har berigtiget Forholdet med disse tvende Gaardkjøb, er skeet, fordi disse ere anførte som Exempel paa, at de, der i den senere Tid have kjøbt Bryggergaarde, ikke have betalt synderlig mere end Bygningerne med Tilbehør ere værd. Skulde nu Eierne af disse tvende Gaarde høre den kyndige Mands Dom om, hvad Værdie enhver af disse i og for sig selv kunde have,

uden Hensyn til de dertil nuværende Brygger-Privilegier, saa vilde denne Dom vist blive saare lidet trøstende for Eierne, da disse neppe kunne gjøre sig noget Haab om Skadesløsholdelse, og dog vil jeg tilstaae, at af mange, som i Fortiden eller senere have kjøbt, er jeg dog ikke iblandt dem, som kunne befrygte det haardeste Stød; men just derfor har jeg og fundet det at være Pligt for mig af denne Aarsag allene at tage til Gjenmæle, siden der fra mit Gaardkjøb i Særdeleshed er draget Følgeslutninger for andre i Almindelighed. Offentlig fremsatte Meninger i en Sag af saa megen Vigtighed, hvorpaa flere Familiers Vel og Skjebne beroer, burde unegtelig være ledsaget med mere Vished og grundet paa fastere Beviser end angivet. Jeg vil derfor og ønske, at disse Tanker, der ligesaa upartisk ere fremsatte, maatte værdiges samme Opmærksomhed som hine.

N. Boelsmann.

Forfatteren af Afhandlingen om Bryggerlaugets Ophævelse er Indsenderen af dette Svar meget forbunden for, at han har oplyst Publicum

angaaende Kjøbeprisen paa de anførte Bryggergaarde. Men dette Svar gjendriver aldeles ikke det Væsentlige, der er fremsat her i Skilderiet. Forfatteren har hidtil endnu ikke havt nogen Grund til at forandre sine Tanker. Hvad han har sagt, sigtede til Lauget i der Hele, ikke til enkelte af dets Medlemmer. Hans Yttringer kunne kun for saavidt have været nogen ubehagelige, som enhver Sandhed, man ikke gider hørt, altid er ubehagelig. Det har ingensinde været hans Mening, at Bryggerne ikke skulde have nogen Erstatning for deres Rettigheders Afstaaelse, men han ønskede, at den maatte blive grundet paa Billighed. Dersom iøvrigt hans Iver for den gode Sag og Almeenhedens Tarv har bevæget ham til at fremsætte Meninger, som ikke kunne bestaae for Sagkyndiges Domstoel, saa maa han her atter beklage, at den menneskelige Egenskab: at feile, er vor fælles Arvesynd.

Digterkronen.

Forgangen Aften sad
En mægtig Gudevrimmel
Ret lystigen og glad
I Gudeværtens Himmel,

Og røgede Tobak
Og mored' sig med Snak
Om den Osmanske Keiser
Og om vor salig Reiser,
Kort sagt, om dit og dat,
Som man paa Jorden kalder Pjat.
Apollo og blandt Vrimlen var
Og talde om det store Kar
Med Vand fra Hippocrene,
Han agted' at forlene
Sit kjere Kjøbenhavn,
Poeters Fødestavn.
Jupiter sad en Stund og hørte
Den Snak, Apollo førte,
Og raabte derpaa med en vigtig Mine
Lidt spodsk til sin Cousine:
"Man ingensinde før har nævnt mig Kjøbenhavn
"Som Poesiens Fødestavn!„
Ret stødt Apol ham svarede: "Dit Ord i Ære
Bør nu og altid være!
Men hvad Du aldrig vidste før,
Apol Dig sige bør.
I Axels Stad Herr Jupiter vil finde,
Hvad han i Rom fandt ingensinde:

En større Mængde af Poeter,
End der vel gives i den hele Sværm Planeter.
Nu Jupiter et Indfald fik,
Som Juno bifaldt ved et Nik,
Og som Mercurius fik saadan Ordre at udføre,
Som vore Læsere paa Timen skulle høre.
"Gak ned," han sagde, "Ven, til Jorden,
"Og søg i Norden
"Det store Kjøbenhavn,
"Ei mange Favn
"Fra hiin den kolde Egn,
"Æolus valgte til sit Hegn.
"Tag denne Julekage
"Og siig: Jupiters Mage
"Den haver ladet bage
"Til Julehelligdage.
"Med den Parnassus krone vil den Kjøbenhavnske Digter,
"Hvis Værk dets Haab ei svigter,
"Og vend derpaa tilbage
"For Regnskab mig at gjøre for min Julekage!"
Saa talde Jupiter og Merçur maatte lyde,
Thi han maa gjøre, hvad de Herrer Guder byde.

Nu Mercur drog afsted,
Og kom paa Jorden ned,
Og tog i Knapsteds Gaard Logis,
Da Klokken den var ti.

Med Dagens Gry han vaagned' op,
Og retted' just sin dovne Krop,
Da Mettemoer i Knapsteds Kro
Kom for at børste Mercurs Sko.
Han røgede sin Pibe ud,
Og for just ei at lade som en Gud,
Han alting redelig clareerte,
Og derpaa videre spadseerte.
Hans første Vei i Staden
Var hen til Silkegaden —
Til Ebbesen, for der at proclamere,
Hvad Jupiter i Himlen havde faldet paa,
At decretere,
For Kundskab om det digterrige Kjøbenhavn
at faae.
Nu stimlede der Digtere fra alle Kanter til,
Som om der var en Julekage sat paa Spil.
Enhver den vilde have for at kunne sige,
Jeg kronet Digter er i Guderige.
Og da de havde hørt hans Ord, enhver løb
hjem
Og tog sit største Mesterstykke frem.
Een iilte som en Hest
Med Harlequin som Præst.
"See her, Mercur! han raabte, er en Ting
af første Skuffe,
"Hvori hver Linie kan gjelde for en Gluffe!
(Fortsættes.)

Blandede Nyheder.

Fra nu af maa der ved hvert Skrivt, der averteres til Salg i Adresseavisen, tillige anføres, hvor mange Ark det er stort, fordi adskillige Bogtrykkere skulle have forsømt at levere Politiemesteren det anordnede Exemplar af hvert udkommende Skrivt.

Hr. Kierstrups Luftmachine er nu stukken i Kobber og sælges illumineret. Det forestiller Pladsen i Citadellet, hvor den skulde gaaet. Man seer den i en stigende Tilstand.

I een af vore anseeligste Klubber skal der i næste Uge være Prøve paa Musiquen til det nye Stykke Dannequinderne.

I Christianiaavis er der opstaaet en Feide imellem Brødrene Heckel. Den ene af dem, Joseph Heckel, lader bekiendtgjøre, at han ikke har vidst noget af det Avertissement angaaende Ophævelsen af deres Handelsforbindelse, som hans Broder i hans Fraværelse har ladet indrykke i Avisen, og at han ikke kan slutte andet deraf, end at hans Broder maa have forfattet det i et Anstød af stærk Hovedpine. Han mener, at et Firma ikke kan ophøre for begge Personer. Vel har han siden Junii Maaned f. A. drevet Handel for sig selv, men deres fælles Handel under Firma: die Brüdre Heckel staaer endnu uafgjort, fordi de hidtil ikke have kunnet blive enige om Delingen.

Den paa Læsøe strandede Vestindiske (ikke Ostindiske Ret, som i eet af de forrige Numer har staaet ved en Trykfeil) er nu paa Veien til Kiøbenhavn. Den er d. 11 passeret Odense. Skipperen hedder Cawbell. Sex Matrosers Helbred har liidt særdeles meget ved Kulde og Strabadser.

Kiøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 27.

Den 14 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Rosenborgslot.

Ikke uden med de høitideligste Følelser nærmer man sig denne kostbare Levning af Gothernes saa aldeles fortrængte Smag, dette pragtfulde Mindesmærke om Dannemarks store Konge, Christian den Fjerde. Henved halvandet Aarhundrede har det nu trodset Tidens Tand, medens det langt yngre Christiansborg, der syntes bestemt for Evigheden, er blevet forvandlet til en Steenhob. Saaledes synes Skjebnen at bidrage sit til at forevige sande store Førsters Minde, og Ilden selv at bære Agtelse for Alt, hvad der kan tjene til at hædre deres Navn.

Fra en anden Side betragtet, synes denne Bygning at caracterisere sin Tidsalders Aand. Mørke hersker i enhver Krog ligesom i hine Menneskers Sjele. De næsten uoverstigelige Mure og Grave, som indgyde Rædsel og synes at trodse enhver Fiende, de dristige Taarne, som synes at tilraabe enhver: jeg frygter intet! de tusinde Krinkelkroge, som det Hele bestaaer af, alt er et Billede paa Aarhundredets Raahed og Kjekhed, Mørke og Uselvstændighed. Men disse Forestillinger forsvinde, naar man husker paa, at det var Christian den Stores Yndlingsbolig, hvor han tilbragte de skjønneste Dage af sit Liv og virkede saa meget af det Gode, vi den Dag i Dag nyde.

Det er bekjendt, at dette Slot betragtes som een af Kjøbenhavns største Seeværdigheder, og nu, da Christiansborg er brændt, fortjener det virkelig ogsaa at tages i Øiesyn af enhver, der elsker, ikke Guld og Pragt, men virkelige Konst- og Oldsager. Riddersalen er for nærværende Tid den skjønneste Sal i alle de Kongelige Bygninger og den største i Rosenborgslot. Den indgyder enhver, som træder ind i den, den største Ærbødighed. Væggene

ere ikke, som i vor Tidsalders Pragtsale, prydede med Afbildninger af Roms og Grækenlands affindige Gudelære, eller med Papegøier og Gjedebukke, men med historiske Forestillinger af Christian den Femtes Heltebedrivter og Seiervindinger, vævede i den fordum saa bekjendte Danske Fabrique i Kjøge. Tegningerne ere ypperlige, og Figurerne, lige fra Kongen til den allerringeste Betjent, ligne fuldkommen deres Originaler. Men man maa beklage, at alle de Stykker, der findes paa Soelsiden, ere ganske falmede; derimod ere de, der findes paa den anden Side, endnu alle saa ubeskadigede, som om de vare vævede ganske nyligen. Paa Loftet seer man i forhøiet Arbeide det i Frederik den Fjerdes Tid oprettede Landeværn, og en Allegorie af den af samme Konge ophævede Vornedrettighed. Dette Loft har meest Interesse for vor Tidsalder. Det minder os om, at et heelt Aarhundrede ikke har kunnet svække det Danske Folks medfødte Hengivenhed for sit Fædreneland, og at vor Konge har sat Kronen paa det stolte Værk, som hans Oldefader har lagt Grunden til.

Christian den Førstes Commandostav, som gjemmes her, er stor og svær, saaledes som man skildrer os denne Konge, passende til hans Førlighed og hans Tidsalders Tænkemaade. Den er i det mindste to Alen lang, men ganske simpel udarbeidet. Carl den Tolvtes Kaarde med et Messingfæste ligger ved Siden af denne Commandostav. Paa ethvert andet Sted vilde man anseet den for en simpel Soldaterkaarde. Man skulde mindst troe, at det var det Sværd, som omstyrtede Polens og rystede Ruslands Trone. Et Sagn fortæller, at en Norsk Rytter havde ved Frederikshald taget een af Carls Yndlinger og Medkrigere til Fange, og bemægtiget sig hans Kaarde, men at Kongen derpaa tog sin egen og leverede Rytteren den med disse Ord: "Fly mig denne Kaarde og tag min i dens Sted!" Det skal være den samme, som nu forevises her.

Det Hjørnecabinet, hvori Christian den Fjerde endte sin jordiske Løbebane, nærmer man sig med Følelser, som maa forsvinde igjen, naar man træder ind i det. Hvad troer man vel at finde i et Cabinet, hvori en Konge, der levede i de meest bigotte Tider, opgav sin Aand? —

Maaskee Helgeners Billeder? Andægtige bibelske Historier? Sprog af den hellige Skrivt? — Nei, sex smukke Fruentimre, klædte saa fortryllende som mueligt, en Hofnar og en tro Hund.

Man finder her mange Ting, der gjemmes som store Kostbarheder, men, som i stræng Forstand, neppe fortjene dette Navn. En stor Deel deraf har intet andet Værd, end at de ere forfærdigede af een eller anden Prinds eller Prindsesse, Konge eller Dronning. Der sees og her en Deel Malerier, som ere fortræffelige; men da man ikke har forfattet nogen Fortegnelse derover, og ingen synes at vide, af hvilke Mestere de ere, saa formindskes Interessen for dem saare meget. Det smagfuldeste Arbeide i Guld, som man finder her, ere otte Guld Arme-Lysestager og et fortræffeligt Guld Caffestel, altsammen forfærdiget ved Hr. Hofjuveleer Fabritius af en Deel Guld, som Prindsesse Charlotte Amalia efterlod sig, til H. K. H. Kronprindsens Formæling. De ere ganske efter den nyeste Smag. Det store Taffelservice af Guld har i Forfatterens Øine ingen anden Værdie, end den Vægtskaalen kan bestemme.

En toucheret Tegning i Folio, som forestiller en Assemblee paa det afbrændte Christiansborgslot, fortjener især at nævnes her. Næsten enhver af de Personer, som den Gang, Stykket blev tegnet, udgjorde den Danske Hofstat, er veltruffen. Geheimeraaderne Guldberg, Numsen ꝛc. kan man kjende ved første Diekast. Herr Capitain Haffner skal have tegnet dette fortræffelige Stykke.

Det berømte Ridetøi har Forfatteren ikke fundet saa kostbart, som man i Almindelighed beskriver det. Det er vel besaaet med ægte Stene og Perler, men disse synes ikke at være af det bedste Slags. Juvelerne ere for det meste Taffelstene og Perlerne temmelig gule. Det seer derfor ikke synderlig glimrende ud. Den, der vil bedømme det efter dets udvortes Glands, uden at være en Kjender af saadanne Ting, kunde lettelig falde paa at antage det hele Broderie for uægte. Tiden har maaskee bidraget meget til at berøve det sin Glands. Arbeidet i og for sig er temmelig smagløst, og dersom det er sandt, at denne Sadel med Tilbehør har kostet en Million, saa maa man tilstaae, at Pengene maaskee kunde været bedre anvendte.

Meget af det Sølvtøi, som nu findes her, er af det, der blev reddet i Christiansborgs Ildebrand. Blandt andet gjemmes her nu de store Girondoler og det store Sølvbord, som stode i Riddersalen, og adskillige store Speilrammer af Sølv, som prydede det afbrændte Slot. (Fortsættes.)

Skrivelse fra et Bogmøl.

(Fortsat.)

Endnu lever jeg og kan nyde den Glæde at fortsætte min Brevvexling. Maaskee De finder det underligt, at jeg som et slet og ret Bogmøl har opnaaet en saadan Methusalems Alder. Men i vore Dage maa De vænne Dem af med at ansee nogen Verdensting underlig. Hvad have vi ikke oplevet og hvad opleve vi ikke den Dag i Dag er? Det er en Lykke for Kong Salomon, at han nu er død og borte. Hvor vilde han i vore Tider kunnet forsvare den paradoxe Sætning: "Der gives intet nyt under Solen?"

Det vilde blive for vidtløftigt at beskrive Dem mine Vandringer, siden jeg sidst tilskrev

Dem. Som en Hader af alt Omsvøb skrider jeg derfor lige til Tingen. Jeg residerer nu i en temmelig anseelig Mands Tegnebog. Jeg seer, hvad ingen Dødelig uden min Herre selv nogensinde har seet eller vil faae at see: Fortegnelse over ubetalte og ubetalelige Skræder- og Skomagerregninger, over de Numere, som sandsynligviis ville udkomme i Tallotteriet, over Udgivter til Maitresser ꝛc. Jeg anseer det for uædelt at røbe Hemmeligheder, hvis Aabenbarelse snarere kunde skade end gavne, og jeg forbigaaer derfor de Remarquer, der fremdeles findes i min Herres Tegnebog. — Men min Herre selv maa jeg skildre Dem, thi han er alt for original. Han er een af de Skabninger, som Naturen har dannet til en simpel Glassteen, men som Tilfældet har slebet i Skikkelse af en Ædelsteen og indfattet i en meget kostbar Ring. Den Smule Folio, som er lagt derunder, giver den nogen Anseelse. Dog, bort med enhver Allegorie, som man i vore Dage kan forklare efter eget Tykke, — han er eet af de simple Mennesker, som Naturen har bestemt til at styre en Plong, men som Omstændighederne have udkaaret til at styre ikke faa af hans Med-

menneskers Lykke. Hvad han egentlig er, har jeg endnu ikke havt Leilighed til at erfare, men at han i Indflydelsens Vægtskaal veier mere end et sædvanligt Menneske, det slutter jeg af det Bifald, som man skjænker hans eenfoldigste Handlinger, den Skoggerlatter, som man slaaer op ved hans flaueste Indfald, og den fornedrende Ærbødighed, hvormed de fornuftigste Mænd antage hans Sætninger, Domme og Meninger. Men med alt det er han dog en stor Prakker, og hans Huusholdning et levende Exempel paa en slet Oeconomie. Hans Financer ere saa forvirrede, at Necker selv, om han kunde lade ham kalde, ikke vilde finde Rede deri. Naar der er Assemblee hos ham om Aftenen, er han stor og stiv som et Grannetræ, men naar om Morgenen Slagteren, Conditoren ꝛc. komme med deres Regninger, er han saa lillebitte og myg som et Siv. Om Aftenen hersker der Velstand hos ham i alle Kroge, om Morgenen klager han over de haarde Tider, Mangel paa Penge ꝛc. Ved en Benefice betaler han tredive Rigsdaler for en Billet, men hans Vært kan ikke faae sin Huusleie hos ham uden ved et Forlig i Mindelighed

og i ti til tolv Qvartaler. For at bøde paa de forfaldne Financer er han i den senere Tid kommen paa det Indfald, at spille i Tallotteriet. Han har sat sig for, at sprænge Lotteriet, og for at være vis i sin Sag, tager han hver Trækning alle 90 Numere, og besætter dem ret dygtigen. Han bortspiller saaledes ugentlig tre til fire Hundrede Rigsdaler, og i det han troer at fixere Lotteriet, tager han bestandig sig selv ved Næsen. Det skeer i største incognito, og ingen finder bedre sin Regning derved end hans Collecteur. Lykken bærer sig ad med ham som Lygtemanden med den Reisende. Jo mere han nærmer sig den, desmere lokker den ham ud i Mosen. Hans Hovedstudium førend han gaaer i Seng er Lottoriecalenderen. Af denne udpiller han de Numere, som ikke have været ude i lang Tid. Sine Creditorer trøster han bestandig med den store Arv, han venter fra Tydskland. Men denne Arv ligger desværre i Lykkehjulet paa Kongens Nytorv, hvilket er det samme som i Svælget af Vesuvius. Han har ogsaa Deel i mange saakaldte Interessentskabssedler i Classelotteriet, kort, han er med allevegne, hvor Fortuna leger Blindebuk. Men

den er i Almindelighed ligesaa fiin, ligesaa redebon med tomme Løvter imod ham, som han selv mod enhver af hans Undermænd, der søge om hans Bevaagenhed. Hans Ægtemage og hans Datter troe, at den gode Mand har Penge som Græs; men dersom han ikke havde mere Græs end Penge, saa saae det ilde ud med hans to Køer. Jeg for min Part er kjed af at boe længere hos ham; thi i hans Tegnebog har jeg hverken Fred eller Ro, og Bøger? ja, dem finder man i hans hele Huus ikke en eneste af, som et stakkels Bogmøl kan finde Livets Ophold i. Han hader al Læsning, fordi han paastaaer, at det er gaaet af Brug at læse hos de fornemste Folk. Dansk kan han ikke udstaae for sin Død; thi det er et Sprog, som, efter hans Formening, burde ganske afskaffes, og skrivende Mennesker anseer han for Almisselemmer af Staten, der skrige, naar de ere sultne, og tie, naar de ere mætte.

Deres forbundne etc.

Mine Følelser i Søndagsaftes.

Naar man en Vinteraften spadserer igjennem Kjøbenhavns Gader, saa føler man sig over-

beviist om den Sandhed, at Mennesket er skabt til Glæde og Kjerlighed. Men det er især om Søndagaften, at man meest overtydes herom. Naar Lygternes og især Maanens Lysstraaler oplyse de mørke Gader, kommer man næsten ikke igjennem en eneste af dem, hvor ikke Musikens og Dansens Gudinder søsterligen række hinanden Haanden. I den meest glimrende Klub og i den simpleste Kjelder danses og spilles der. Vognene rulle i fuld Fart gjennem Gaderne, ivrig syssel satte med at transportere Kjøbenhavns beau mond fra Tractementer til Klubber, og fra Klubber til Masquerader. Glædens Guddom, som især er den, der ynder Frihed og Lighed, udbreder sine velgjørende Vinger over enhver Stand og enhver Folkeclasse uden Forskjel, lige fra Stormanden, der, med sin Donna ved Siden, gjennemstryger Gaden i sin brillante Vogn, indtil den Brygger- eller Brændeviinskarl, der, med sin Sidse eller Karen under Armen, nyder Kjerlighedens sødeste Løn. Gadenympher, klædte i Uskyldighedens Dragt, trippe op og ned ad Østergaden, og søge ved deres Ynders Tryllekraft at lokke den haabefulde Ungdom i sine gyldne Garn, og fængsle den

ved Kjerlighedens Diamantskjæde. De streife omkring som Capere i Krigstider. Man finder Fregatter og Blokskibe iblandt dem. Ligesom den skjelmske spæde Amor flyver omkring paa Østergaden, Kongens Nytorv, i Gottersgaden og i Vimmelskaftet, og søger at fængsle enhver med sine Rosenbaand, saaledes indbyder den tykke og berusede Bacchus fra enhver Viinkjelder og enhver Conditorbod ved tusinde Signaler alle de Forbigaaende til at forhøie disse himmelske Følelser ved Druesaftens fortryllende Kraft. Kort, man troer at være i et jordisk Paradiis, saalænge man spadserer igjennem Kjøbenhavns Gader. — Men, hvo skulde falde paa, at der i denne evige Hvirvel af talløse Glæder gives tusinde Mennesker, som mangle Brød, tusinde Mødre, som med deres diende Børn ere færdige at fryse ihjel, tusinde Syge og Elendige, som paa Sygeleiet kun ønske, at Døden vil gjøre Ende paa deres ulyksalige Liv? — Enhver stor Stad ligner en Frugt, som har et skjønt Udvortes, men som indvendig er ormstukken. I det samme Øieblik, hvor der sættes hundrede Ducater paa et usselt Kort, raaber maaskee mangt et Barn forgjeves om Brød.

Dersom det var muligt at bortdrage det Slør, som skjuler den huuslige Elendighed, saa vilde man her atter finde en ny Stadfæstelse paa den Sandhed: at intet i Verden blot bør bedømmes efter det Udvortes.

Rhapsodiske Spørgsmaale.

Hvoraf kommer det sig, at den Vandtønde, som bruges til Brandslupper, ikke er meget større end en Ølfjerding? Maa man ikke lee, naar man seer to Karle komme anstigende, den ene agende og den anden ridende i Gallop, med en saadan lille Vandbøtte? Burde den ikke være dobbelt, ja tredobbelt saa stor?

Hvorfor opføres ikke de gamle, fortræffelige Syngestykker, som i fordums Dage bestandig skaffede fuldt Huus, f. Ex. den skjønne Arsene, Cecilie, Cora, Orpheus, det uventede Møde, de to Gjerrige, Skovhuggeren, de tre Forpagtere, Venskab paa Prøve 2c. 2c.? Mon det store Tilløb, som Landsbypigen, de forlibte Haandværksfolk 2c., vi nyligen have havt, ikke er Borgen for, at der vil indfinde sig Tilskuere nok?

Hvorfor forandre ikke vore Skuspillere og Skuespillerinder de Udanske Udtryk, der forekomme i adskillige gamle Stykker, f. Ex. angenemt 2c.? Voves der noget ved at sige behageligt istedet for angenemt?

Blandede Nyheder.

I Aften venter man H. M. Kongen af Sverrig og hans Dronning til Roeskilde. Den Kongelige Equipage er kjørt til Corsøer for at befordre Hoistsamme til Roeskilde. Formedelst Dronningens Frugtsommelighed formoder man, at det høie Par vil tage fra Roeskilde directe til Sverrig.

I den Fyenske Avis fortælles, at der for ikke længe siden har været en Masquerade i Dreiers Klub, som var af et ganske eger Slags. Fem Personer vare masquerede og alle de øvrige umasquerede. Man kunne med Føie kalde denne Masquerade Bal sans Masque.

Det hedder nu, at der næstkommende Michelsdag skal foregaae en Hovedforandring med den ved Kjøbenhavns Universitet anordnede Examen artium. Candidaterne skulle examineres i Dansk, Tydsk, Fransk ꝛc. foruden de døde Sprog og øvrige Videnskaber, hvori de hidtil ere blevne examinerede, og tillige skulle de gjøre skrivtlige Udarbeidelser. — Den nye Skoleanordning, hvori de Bøger, der skulle bruges, bestemmes, circulerer nu blandt Skoleraadets Medlemmer, og kan ventes med det første publiceret.

Hr. Lector Hornemann udgiver nu en omarbeidet Udgave af sin Plantelære i stor Octav.

I Zeitung für die elegante Welt klages over en ung Student i Kiel, der som Anonym i der Freimüthige har skildret denne Stad fra en meget ufordeelagtig Side.

Det Petersborgske Bibliothek har nylig faaet en stor litterair Skat fra Frankrige, nemlig 73 Foliobind med skrevne Originalbreve af Franske Konger, Dronninger ꝛc. fra Aaret 1394 til 1560.

I Trondhjemsavis har en Ubenævnt meget alvorligen taget til Gjenmæle mod det, der f. A. har staaet i samme Blad angaaende Inderøe Fogderie og Fogden Borchsenius. Denne kom derover, siges blandt andet i denne Gjendrivelse, 1798, altsaa paa en Tid, da Fogderiet var i Velstand. Fra Frostaaret 1784 havde det tiltaget saa meget i Flor, at Priserne paa Jordegodser steeg, fra 1785 til 1800, dobbelt og derover, at enhver Mand var velholden, kunde betale sin Skat, og naar han manglede Penge, faae Understøttelse hos andre. Enhver kunde betale sine Tyende, og Udpantning fandt derfor aldeles ikke Sted i Borchsenius's Tid, som var Landets lykkeligste Periode. Men ganske anderledes seer det nu ud, efter gjentagne Uaar, efterat enhver Mands Casse er tømt og Skatterne, under alt dette, ere forøgede totrediedele. Den forhen rige Mand kan nu netop hjelpe sig selv og har intet tilovers for sine Medborgere; den, der forhen kunde slaae sig vel igjennem, er nu fattig, og den øvrige Almue aldeles forarmet. En saadan Tidspunct er meget ubehagelig for Stedets Oppebørselsbetjent, og ledsaget endog af mange frygtelige Omstændigheder. Den nuværende Foged har hidtil behandlet Almuen med den største Lemfældighed; faa Udpantninger have fundet Sted, det hele Aar, han nu har beklædt dette Embed. Men da han ikke er beføiet til at eftergive nogen Afgivt, og han tillige skal staae den Kongel. Casse til Ansvar derfor, saa kan Udpantningen, naar den gjøres fornøden, ikke lægges ham til Last. Almuen i Fogderiet fører derfor heller ikke mindste Anke, men er i alle Maader fornøiet med sin Øvrighed.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

No. 28.

Den 18 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Tyvsstraffe.

Man har i den senere Tid begyndt at føre lydelig Klage over, at Tyverier daglig tiltage, og gjort Forslag til at sætte Skranker derfor ved passende Forandringer i de hidtil gjeldende Love om Tyvsstraffe. En Præst har allerede for rum Tid siden, og Hr. Landsdommer Baden, Hr. Cancellieraad Rasmussen, Hr. Kammerraad Beck og Hr. Assessor Ørsted senere fremsat adskillige Ideer i den Henseende. Hvor forskjellige de end ere i Hovedpuncterne, saa ere de alle dog enige om, at vore Tyvsstraffelove trænge til Forandring.

At udlede Tiltagelsen af saadanne Forbrydelser fra Straffelovenes Lemfældighed, er og bliver altid urigtigt. Ikke at tale om, at de tiltagende Tyverier tildeels ere en Følge af den tiltagende Folkemængde, eller med andre Ord, at en forøget Folkemængde forøger Mængden, deels af umoralske, deels virkelig trængende Mennesker, og at dette igjen er Aarsag til, at der begaaes Tyverier, saa er det heller ikke let at bevise, hvorvidt Forbrydelser af den Natur ere hyppigere i vore Dage end fordum. Men Forbrydelsernes Hyppighed eller Sjeldenhed bør, efter Forfatterens Mening, aldrig være nogen bestemt Maalestok for Straffen. Vilde det ikke være ubilligt, at straffe en Forbryder haardere end sædvanlig, blot fordi han er saa uheldig at leve i en Tidsalder, hvor Forbrydelser begaaes hyppigere end sædvanlig? Uagtet Borgersamfundets Betryggelse bør være Hovedmaalet for Straffelovene, saa vilde en Maalestok for Straffe, indrettet stedse efter Øieblikkets og Omstændighedernes Tarv, letteligt kunne lede til overdreven, følgelig til uretfærdig Strænghed, og sætte Lovgivningen paa de meest vaklende Fødder. Tyvsstraffe især bør,

under nogle faa Indskrænkninger, naar de ere retfærdige, kunne gjelde for enhver Tidsalder. Af denne Aarsag er den Idee, at bestemme Kosternes Værdie som Maalestok for Straffen, vel temmelig urigtig, fordi saadanne Bestemmelser beroe alt for meget paa Tiden, hvori Forbrydelsen begaaes, og man derved blev nødt til at straffe een og den samme Forbrydelse snart paa en alt for lemfældig, snart paa en alt for haard Maade.

At udlede de egentlige Aarsager til overhaandtagende Tyverier i en Stat, kan være en meget interessant Gjenstand for Philosophen, men er et alt for vidtløftigt Æmne for Statsstyreren og Lovgiveren. Dets Undersøgelse vilde lede ham ind i en evig Labyrinth, og Resultatet maatte altid blive meget ubestemt. Nogle af de anførte Forfattere antage den tiltagende Tilbøielighed til Overdaadighed, Ryggesløshed og Umoralskhed som Hovedaarsager til Tyverier; men i hvilket Land og hvilken Tidsalder har man ikke klaget derover ligesaa ivrig som nu? Hvo er den, der tør vove at sammenligne fordums Dages og Nutidens Feil og Lyder saaledes med hinanden, at denne Sammenlig-

ning kan tjene Lovgiveren til en ufravigelig Rettesnor? Den største Deel af Menneskene synes i Hovedsagen at være sig selv lig i alle Aarhundreder; den skifter Dyder og Laster, og forlader ikke sjelden een Feil for at gjøre sig skyldig i en anden. Den Lovgiver, som tvivler paa denne Grundsætnings Rigtighed, vil lettelig forledes til enten at antage sin Tids Mennesker for Engle eller Djevler.

Gaaer man tilbage til Jordens første Lovgiver, som har lagt Grundvold til de Love, man i alle Stater og paa alle Tider synes at have bygt, saa vil man finde, at han har bestemt meget lemfældige Straffe for Tyverie. Følgerne af denne Forbrydelse maa allerede den Gang have været ligesaa vigtige for Samfundet som nu. Kaster man tillige et Blik paa Briternes Lovgivning, der endog har sat Livsstraf paa det simpleste Tyverie, uden efter de bekjendteste Data hidtil at have formindsket Tyvenes Antal i Storbritannien, saa finder man i begge Dele det kraftigste Beviis paa, at baade Tiden og Erfaringen tale for lemfældige Tyvsstraffe.

Man sige, hvad man vil, saa gives der dog neppe nogen sikkrere og retfærdigere Maale-

stok for Tyvsstraffen, end netop den, der, ligesom vore Love, tager Hensyn til, om Forbrydelsen kun er begaaet eengang eller gjentagne Gange. Den lader Veien til Forbedring staae aaben for Forbryderen; den lader ham selv forøge sin Straf, ligesom han selv gjentager og forøger sin Forbrydelse, kort, Lovene revse ham som en sand Fader. De slaae ikke Haanden af ham førend i det Dieblik, hvor han ved en dobbelt gjentagen Forbrydelse har gjort sig uværdig til Skaansel. Kan der tænkes en værdigere og retfærdigere Straffemaade? Kun synes Overgangen fra den simple Tyvsstraf til den qvalificerede at være for hastig. Men dette kunde lettelig forekommes, naar Forholdet imellem Straffen blev forandret. Den Forskjel, som Lovene gjøre imellem det Tyverie, der skeer ved Indstigen og Opdirkning ꝛc., og det, der skeer ved Indbrud om Natten og med bevæbnet Haand, have adskillige ikke villet bifalde. Man maa tilstaae, at her maaskee for bestemt forudsættes, at Tyven i alle Henseender vil gjøre Brug af de Vaaben, han fører med sig, og at man her saa lettelig forledes til at straffe efter blot formodede Intensioner. Me-

get faa Tyve kjende maaskee denne Bestemmelse, og det er kun de kyndige og erfarne, som dirke Døre op, istedet for at gjøre Indbrud.

Man kan ikke negte, at to Maaneders Forbedringshuusstraf for den Fattige, der i sin Nød har stjaalet en Ting af fem Rigsdalers Værdie, ikke synes at staae i Forhold til de to Aars Forbedringshuusstraf, der paalægges den, der uden Trang i en Række af Aar har stjaalet for adskillige Tusinde Rigsdaler. Ligeledes maa man tilstaae, at den Tyv, der ikke er bleven straffet tilforn, har en viid Mark for sig. Han kan ødelægge hele Familier og berige sig selv ved deres Undergang, uden at der, naar han røbes, forestaaer ham nogen større Straf end to Aars Arbeide i Forbedringshuset. Naar han er snu, anvender han derfor alt for at stjæle første Gang ret dygtigen, og Lemfældigheden i Straffen kunde saaledes maaskee hos enkelte Subjecter endog blive en Opmuntring til Forbrydelser. Disse Indvendinger synes temmelig grundede, og ere maaskee de vigtigste, der hidtil ere fremsatte.

(Fortsættes).

Ægteskabsavertissementer.

Det er nu hos os blevet Mode, at man offentlig falbyder sit Hjerte ligesom andre Galanterievarer. Naar en Pebersvend har snoet sig igjennem denne Verdens mange Labyrinther og Korsveie et halvt Aarhundrede, naar han har faaet saa mange Kurve, at han ikke kan bære flere, og uddeelt saa mange, at han ikke har Leilighed til at uddele flere, saa tager han ofte sin Tilflugt til Adresseavisen, denne saa mange Lykkefristeres sidste Støttestav. Han fortæller med megen Bram, at han (Hr. X.) er en Mand i sine bedste Aar og af en sat Alder, af et godt Udvortes og et godt Indvortes; at han eier en god Capital og sidder i et godt Embede; kort, at han paa Mangel af Bekjendtskab nær ikke mangler andet i sit Livs Lyksalighed, end een af Eva's hulde Døttre, der kan hjelpe ham at plukke de mange tusinde Blomster, der groe for ham paa hans skjønne Bane, med faa Ord, en Engel i Qvindeskikkelse, der, paa Kjerlighedens brogede Sommerfuglvinger, kan lede ham ind i Ægtestandens hellige og straalende Tempel. En saadan Bekjendtgjørelse virker paa alle gamle Jomfruer som et elec-

trisk Stød. De begynde at pusle sig op, see sig i Speilet, der saalænge har været deres aabenbare Forræder, trække paa Smilebaandet, der allerede har begyndt at tabe sin Elasticitet, fremkalde igjen den allerede afmægtige Tryllekraft i deres Øie, og trække de sortegraa Haar ned i Panden; der oppvaagner hos dem igjen en ny Ild, og de fæste atter nogen Lid til Yndigheder, som allerede for længe siden have gjort Afkald paa enhver Erobring, ja aldeles capituleret. Man sætter sig ned og skriver i en Ruf, for ikke at komme for sildig, et Avertissement, hvori det hedder: "at et anstændigt og sat Fruentimmer af et tækkeligt Udvortes og et tækkeligt Indvortes, af en respectabel Familie og en lille Capital, af ikke faa Talenter (hvoraf man kun vil nævne følgende: at kniple og filere, lære Papegøier at snakke, synge som en Canariefugl, danse Contredanse ꝛc.), — at dette Fruentimmer, som er vant og opdraget til Tarvelighed, og kjender alle Huusmoderens Pligter, er villig til at knytte Ægteskabets sødeste Baand med Hr. X., naar hun i øvrigt ved nøiere Bekjendtskab finder, at hendes Hjerte kan sympathisere med hans. De forelskede Duer

komme nu sammen. De forfærdes for hinanden. Den ene er en gammel Pebersvend, hvis hele Capital er 200 Rdlr., hvis anseelige Embede er at være Lommeprocurator, og som agter at reparere sine forfaldne Financer ved et Givtermaal, — den anden er en tandløs Matrone, der saalænge har spillet Gjæk med Kjerlighedsguden, indtil denne begyndte at spille Gjæk med hende, og indtil Tiden forvandlede hendes Guldlokker til en Sølvparyk. Enkemænd, som søge en anden Moder til deres umyndige Børn, vælge heller ikke sjelden denne Subscriptionsvei. Ret længe vil det nok ikke vare, inden der vil findes Folk, som ordentlig sætte deres Hjerte til Auction, og ikke færre, som ville finde deres Regning ved at holde saadanne Auctioner og være Incassatorer. Man vil da maaskee ikke undres ved at finde i Adresseavisen: "Tirsdagen d. ** bliver ved offentlig Auction paa Børsen i Middagsstunden bortsolgt et stort Partie fortræffelige Hjerter af forskjellig Bonitet og forskjellig Værdie; thi ville de Lysthavende behage 2c."

Ægteskaber have allerede længe været et reent Lotterie, men i vore Dage synes de at

ville blive til en reen Handel. Hvad enten man vil kjøbe et Huus eller man vil forskaffe sig en Ægtemage, saa tyer man til Adresseavisen, og een af de helligste Forbindelser bliver saaledes til en reen Krambodhandel. Den Tid synes allerede længe at være forbi, hvor gjensidig Høiagtelse, og en skjult Harmonie i Sjelen, fri for al Egennytte og alle Bihensigter, opløste sig i Kjerlighed og forenede hver Mø og Yngling ved de uopløseligste Baand.

Til Bestyrerne af Brandassurancen for Meubler og Effecter.

Da der i Policerne citeres Steder af Assurance-Octroien, og dette forudsætter, at de, der assurere, maae kjende Octroien, saa var det at ønske, disse maatte kunne blive forsynede dermed, for eller uden Penge, da det ikke vel gaaer an at rette sig efter en Forskrivt, som man ikke kjender. Adskillige af Interessenterne have allerede for længe siden yttret dette Ønske, men endnu veed man hverken, hvor Octroien er at faae for Betaling eller uden Betaling.

Beværtning paa Hoftheatermasquerade-ballet.

Det kan formodes, at de fleste, der besøge dette Bal, have, inden de komme der, taget deres Aftensmaaltid. Men naar man vaager, trænger man imidlertid dog til Vederqvægelse, og denne søger man, naar man er paa et Bal, hos Beværteren. Ordentlige Folk overdrive ikke denne Nydelse, og derfor kan der ikke være saa meget imod, at den er dyr; men hvad man betaler dyrt, har man Grund til at vente godt. Den almindeligste Vederqvægelse, Folk ved deslige Forlystelser have vant sig til, er Punch; men denne staaer i Godhed paa Beværtningsstederne paa Hoftheatret ikke i noget Forhold til Prisen. God Punch behøver ikke at være stærk, og bør end ikke være det paa et Sted, hvor den almindelige Fornøielse er afhængig af den almindelige Orden; men den maa være velsmagende. Hertil kræves der gode Bestanddele og en rigtig Blanding af dem, og denne Blanding forudsættes der, at den forstaaer, der paatager sig at beværte saa stort et Selskab, som der indfinder sig paa Hoftheatermasquera-

den. Det var maaskee og ligesaa overeensstemmende med Beværterens Fordeel, som med Selskabets Beqvemmelighed, om der tillige beværtedes med mindre Glasse Punch og Biskop til mindre Priser, da mange Damer nødes til, enten at efterlade sig deres Glasse utømte, eller at tvinge sig til at drikke et Glas, der synes dannet for en øvet Drikkers Fornødenhed. Beværtningen i øvrigt er ret god.

Papiir.

Een af de vigtigste Manufacturarticler er Papiir. Det er en Hovedingredience i hele Menneskehedens Lykke og Ulykke. Det er den Talisman, som kan fremlokke en heel Verdens Glæder og Sorg af Intet.

Det er Papiir, som formaaer at give et Menneske Forstand og Anseelse. Det er Papiir, som holder mangen en stor Statsmachine i Gang og Ligevægt. Det er Papiir, som bestemmer den Bane, en heel Slægt skal vandre i hundrede Led. Det er Papiir, som holder Handelens tusindfold Canaler bestandig aabne. Det er Papiir, som af Mangel paa

Redelighed og gjensidig Tillid binder de fleste Mennesker til deres Pligter. Det er Papiir, som saa utallige Jurister og Procuratorer, Commissionairer og Mæglere skylde deres hele Existence. Det er endelig Papiir, som udbreder Lys og Mørke, Sandhed og Løgn, Smiger og Bagvaskelse. — Gives der nogen Manufacturartikel, der stifter saa meget Godt og saa meget Ondt paa eengang, som netop denne? — Og hvoraf skabes denne undervirkende Artikel? — Af gamle Klude og forrevne Pjalter.

Mangen en rig Mand gjemmer saaledes som en Helligdom det Document, der forhen udgjorde nogle Bestanddele af hans Kokkepiges Kjøkkenforklæde, og mangen en fornem Herres Besialling har maaskee i sin oprindelige Skikkelse og som Papirsembrion udgjort en Deel af Underfoderet i hans Tjeners Beenklæder. Papiret forvandles ligesom Sommerfuglen, der i sin første Skikkelse er en Orm, vi træde under Fødderne, og i sin sidste et flaggrende og broget Væsen, der bader sig i Solen og henrykker Øiet med sine purpurfarvede Vinger.

Det Papiir, som forbruges i Kjøbenhavn, koster Summer, som overgaae al Forestilling.

Vi have to Papiirmøller i Nærheden af Hovedstaden; men de producere den mindste Deel af det Papiir, den behøver. Mange tusinde Riis Skrivpapiir komme aarligen fra Tydskland og Holland, mange tusinde Baller Trykpapiir fra det første Land allene. Man behøver kun at see hen til de utallige saavel Kongelige som private Comptoirer, for at gjøre sig en Forestilling derom. Vore Poeter og Oversættere ere især meget omhyggelige for, at holde Papiirmøllerne saavel i som udenfor Riget i bestandig Drivt, og Røverne og Banditerne bidrage ikke lidet til end mere at forhøie de allerede meget høie Priser paa Papiir.

Blandede Nyheder.

Paa Søndag otte Dage bliver der atter Masqueradebal paa Hoftheatret. Dette er det fjerde i denne Vinter. Da Hans Kongelige Høihed Kronprindsens Fødselsfest begynder under Ballet, saa bliver den, efter Forlydende, høitideligholdt efter Bestyrerens Foranstaltning af det da tilstedeværende Balselskab.

H. M. Kongen af Sverrig og hans Gemalinde ere nu ankomne til Roeskilde. Man vil ved denne Leilighed ikke undlade at erindre, at Kongen er født den 1 Nov. 1778, og fyldte altsaa i Nov. f. A. sit 26de Aar. Dronningen er født den 12

Martii 1781, og fylder altsaa næstkommende Martii Maaned sit 24de Aar. De have hidtil havt to Børn, det ene, en Prindsesse, som nu er paa fjerde Aar, og det andet, en Prinds, som gaaer i sit tredie Aar. Ved Hans Majestæts Fødsel lod den i Kjøbenhavn den Gang residerende Svenske Ambassadeur Sprengporten anstille en stor Høitidelighed i sin Gaard paa Garnisonspladsen, som hos de fleste endnu maa være i frisk Minde.

I Forligelsescommissionen i Christianssund er der i forrige Aar blevet forligt 56 Sager og kun en eneste henviist til Retten.

I Trondhjem vedbliver man at spille Comoedier. Nylig har man opført der Pebersvendene af Iffland. Man har der den Maade, at subscribere paa Billetter, og som det lader, ſynes man ikke der ret godt om deres Uddeling.

Uagtet den Odenseiske Canal ikke har kunnet give meget af sig forrige Aar, deels formedelst Fartens Standsning ved tilstødte Uheld, deels fordi saa mange, for at spare Afgivten, lossede udenfor Canalen, saa har den dog indbragt f. A. 2000 Rdlr. Havde de Skibe, som bleve udenfor, benyttet sig deraf, saa havde den kunnet indbragt 6000 Rdlr. Farten paa Lübeck aftager mærkeligen, men den til og fra Kjøbenhavn tiltager derimod i samme Grad.

I Iversens Avis anføres, men dog kun som Rygte, at Regjeringen skal have kjøbt Prof. Vahls efterladte Naturaliesamling.

De Deputerede i det Kongel. Tydske Cancellie anlægge til Kongens Fødselsdag Uniform ligesom de Deputerede i det Danske, og Forskjellen skal kun bestaae deri, at de sidste faae to, en Stads- og en daglig Uniform, istedet for at de første have tre 2c.

Den værdige Olding General Huth høitideligholdt den 5 d. M. sin Fødselsdag, paa hvilken

han fyldte sit 96de Aar. Man anfører som en Mærkværdighed, at denne store Mand endnu gjemmer som en sand Reliquie den Uniform, som han bar, medens han stod i udenlandsk Tjeneste paa de første Trin af sin hæderfulde Bane.

Medlemmerne af den Gottorfske Overret og den Glückstadtske Regjering faae nu ogsaa en Uniform, der bliver indrettet efter den, der er anordnet for Høiesteretsassessorerne.

Den ved sine Theologiske Skrivter fordeelagtig bekjendte Consistorialraad Hermes i det Preussiske, er beskikket til Professor i Theologien ved Universitetet i Kiel.

Det Skandinaviske Litteraturselskabs Skrivter skal nu fortsættes paa Hr. A. Seidelins Forlag. Man maa beklage, at et saa godt Skrivt, af Mangel paa Afsætning saa ofte maa skifte Forlægger. Det er et slet Omen for den Danske og Svenske Litteraturs nøiere Forening.

Skuespilleren Fouree og hans Kone, som i Fjor Sommer spillede paa vor Skueplads med temmeligt Bifald, komme i Julii Maaned næstkommende Sommer, atter her til Hovedstaden, for derfra at gaae til Petersborg. Han medbringer sin hele Troup og skal have faaet Tilladelse til at give fire Forestillinger om Ugen i en Tid af tre Uger.

Nogle Dage førend Juul, hændte sig i Wulst Sogn, ikke langt fra Aalborg, den sørgelige Tildragelse, at et Pigebarn paa 17 Uger blev dræbt af sin Søster, som kun er 5 Aar gammel. Det skede da Moderen just var gaaet ud, men Maaden, hvorpaa det er tilgaaet, er ubekjendt. Man fandt det døde Barn forslaaet i Hovedet, og af dets femaars Søster kan man ikke faae nogen rigtig Forklaring.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 29.

Den 21 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Eed.

Allerede tilforn har der i dette Blad været handlet om denne Gjenstand, og ligesaa har jeg for endeel Aar siden i et andet Skrivt sagt mine uforgribelige Tanker om det Brug og Misbrug, der gjøres deraf. Imidlertid synes den tiltagende Irreligieusitet at gjøre det nødvendigt at betragte denne Gjenstand noget nøiere, for om mueligt at bidrage til at lede Vedkommende til at udfinde et paalideligere Middel til Sandhedens Prøvelse og Bestyrkelse. At Eed af Lovgiveren selv er anseet i visse Tilfælde utilstrækkelig til Sandhedens og Rede-

lighedens Bestyrkelse, beviser dens Afskaffelse blandt andet ved Toldangivelser; men ogsaa i mange andre Tilfælde var det endnu at ønske, den enten maatte blive afskaffet eller modificeret saaledes efter Tidens Tænkemaade, at den kunde betrygge Ret og Retfærdighed. Ikke sjelden beroer et Menneskes hele timelige Ære og Vel paa en andens Eed, og er denne sidste letsindig og nedrig nok til at krænke Sandheden under sin Eed, saa maa den uskyldig Fornærmede alle sine Dage sukke over den Mulighed, det har været for et nedrigt og samvittighedsløst Menneske at skille ham ved hans Ære eller Velfærd paa Jorden. Efter vore Love er en edelig Erklæring af to Mennesker nok til at bevise, hvilken Paastand det end er, naar der ikke er klare Beviser mod dens Rigtighed: hvor uhyre en Mængde Ondt kunne altsaa ikke blot to Mennesker anrette, naar de ere samvittighedsløse nok til at være ligegyldige ved deres Eed?

Da Loven blev given, vare de almindelige Forestillinger om det høieste Væsen, om Udødeligheden, om Straffe og Belønninger efter Døden, ja endog om Meenederens Straf her paa Jorden saaledes, at Lovgiveren havde til-

strækkelig Grund for sig til at ansee Eed af to Mennesker for noksom Borgen for Sandheden; men nuomstunder, da det alt for blussende Oplysningslys, der blev tændt i et Land, som selv har fundet det fornødent igjen tildeels at slukke det, — har blændet mange Menneskers svage Øine, da Fritænkerie hører til Modetonen, da man næsten undseer sig ved at være religieus og erkjende, elske og agte det høieste Væsen, hvis Tilværelse vor egen Følelse dog ikke kan dølge for os, kort, i en Tid, hvor tusinde og tusinde Menneskers Fornuft er drukken, synes denne Lov, for at opfylde det gode og vigtige Øiemeed, hvori den er given, at kunne behøve megen Forandring. At foreslaae, hvori denne Forandring bedst vilde bestaae, vover jeg ikke, da der hertil kræves dybere Menneske- og Verdens-Kundskab, end noget enkelt Menneske kan have samlet; men indtil denne Forandring skeer, var det at ønske, at alle Dommere vilde være høist opmærksomme, hvor det gjelder om Sandhedens Udfindelse efter Vidneforklaringer, paa Connectioner mellem Parterne og Vidnerne, paa Vidnernes Moralitet, paa Sagens Vigtighed, og endelig ogsaa paa Parternes Mora-

litet. Ufeilbarlig kunne tusinde Omstændigheder lede en opmærksom Dommer paa Spor efter Sandheden, naar han vil lægge sit Hoved i Blød og ikke troe, han har gjort nok, naar han kan forsvare sit Forhold med Lovene. Efter mine uforgribelige Tanker burde intet Vidnes Forklaring i nogen vigtig Sag antages for gyldig, naar der hvilede nogen Mistanke paa det om foregaaende Letsindighed med dets Eed, eller om Connection med den Part, i hvis Faveur det havde vidnet; heller ikke burde vel en Forklaring gjelde af et Vidne, som beviislig havde gjort sig skyldigt i noget Falsum, som kunde synes foranlediget af den Sag, hvori dets Vidnesbyrd æskes afgivet. Blev dette en Lov og var det tillige overladt til Dommerne at tage Hensyn til Parternes bekjendte Moralitet og Tænkemaade ved Bestemmelsen af, hvorvidt Vidnesbyrd i deres Faveur skulde gjelde, saa vilde Retten vel neppe krænkes saa ofte, som det kan befrygtes, naar Vidnesbyrd antages gyldige af Vidner næsten uden Forskjel. I en Tidsalder, hvor der hersker saa megen Letsindighed som nu, behoves der kun Penge og Nedrighed til at gjøre Løgn til Sandhed, og

Sandhed til Løgn, til at skille retskafne og uskyldige Folk ved Ære og Velfærd, til at drive ethvert skjændigt og nedrigt Ønske igjennem. Og i en saadan Tidsalder vil enhver fornuftig Dommer finde, at det er høist vigtigt, for ikke at forbytte Ret med Uret, at bruge al muelig Skarpsindighed for at komme til Grunden i den opgivne Qvæstion.

Skal Eeden imidlertid fremdeles forblive i den Kraft, den har efter vore Love, saa var det i det mindste at ønske, der maatte blive forfattet en ny Forklaring derover, som stemte nøiere med Tidsalderens Tænkemaade og Omstændighedernes Beskaffenhed. En Eedforklaring, som er forfattet for mere end hundrede Aar siden, kan vel have været den bedste og passeligste i sin, men er det neppe i vor Tidsalder. Korthed, Fyndighed og Tydelighed ere Hovedegenskaber, som ingensteds kræves mere end i en saa vigtig Forklaring, som skal fattes saavel af det ringeste og uoplysteste som af det klogeste Menneske. Muueligt tænker mangen een, som hører Eedens Forklaring: "Jeg har hverken Gods, Ager eller Qvæg," og hvad for Forestil-

linger en saadan Tanke kan foranledige, er det overflødigt at sige her.

Tyvsstraffe.

(Fortsat.)

Man har havt Exempler paa, at endog velhavende Folk i en Række af Aar have drevet Tyvehaandværket, ja, at de ikke allene have begaaet Tyverie, men endog Hælerie og Indbrud ved Nattetider. Desuagtet ere saadanne Forbrydere kun blevne dømte til to Aars Arbeide i Forbedringshuset, naar det var første Gang, de havde begaaet dette Tyverie, og Indbrudet var skeet paa et Sted, hvor man med Vished vidste, at der ikke boede Folk. Hvor mild en Straf er ikke to Aars Arbeide i Forbedringshuset for et Menneske, der uden mindste Trang har kunnet beqvemme sig til at begaae et saa grovt, et saa vanærende Tyverie? — Naar Recensenten i Juridisk Archiv siger: "at meget faa Forbrydelser i Dannemark straffes saa strængt som Tyverie, saa kan dette dog vel neppe gjelde om saadanne som de anførte Facta." Der, hvor det kommer an paa, philosophisk at bestemme,

om en Straf er for mild eller skarp, bør man overalt aldrig slutte i Analogie med andre Love, men den sunde Menneskeforstand bør her ene være Dommer. Hvor roesværdigt og hensigtsmæssigt det end er, at Straffene ere milde, saa kunne de dog i visse Henseender være for milde. At vore Tyvsstraffe i visse Puncter ere det sidste, det kan saadanne Exempler tilfulde bevise. — At de i andre Henseender maaskee ere for strænge, sees af den Straf, der er anordnet for den, som stjæler stort Qvæg paa Marken. Den anførte Forfatter har fuldkommen Ret i, at man kan mishandle sin Medborger paa Sundhed og Legeme, uden at Straffen engang kan staae ved Siden af Straffen for første Gang begaaet Tyverie, ja at man kan mishandle ham paa det allervoldsomste, uden at Straffen bliver saa stor som for Qvægtyverie; *)

*) Men naar samme Forfatter siger, "at et Menneskes Sundhed og Legems Integritet ikke bør være ham mindre vigtig end hans Hest, Stud eller Ko," saa kan man svare: Mennesket som Individuum er og kan den ikke være mindre vigtig, men Staten bør denne være vigtigere, fordi hvert enkelt Menneske kan afværge Vold, kan forsvare sig, naar det

at næsten det samme er Tilfældet med den, som aflægger falskt Vidnesbyrd eller en falsk Eed, Told-, Comsumtions- og andet Skattesvig, uredelig Embedsførelse 2c. *). Men, som sagt, hvad beviser alt dette i Grunden? Fordi andre Forbrydelser straffes endnu mildere, er det derfor godtgjort, at Tyvsstraffen i første Grad ikke er for mild?

Dersom det var mueligt, at træffe en Middelvei imellem den temmelig milde Straf,

bliver angrebet, og Mishandlinger af den Natur derfor ere langt sjeldnere end Qvægtyverie; men det værgeløse Creatur, der gaaer paa Marken og bestemmer den trygge Landmands Integritet som Jorddyrker, kan ikke som Mennesket forsvare sig mod Angreb og Tyve. Lovene maae altsaa sørge for dets offentlige Sikkerhed, og det kan, som enhver indseer, ikke skee, uden ved at bestemme de alvorligste Straffe for den, der raner en saadan værgeløs Eiendom.

*) At uredelig Embedsførelse straffes temmelig alvorlig, det har man havt temmelig talende Beviser paa. Det forekommer mig, at der i den Henseende ikke kan tænkes nogen strængere Straf for en Mand af Stand, end Fæstningsarbeide for Livstid.

der paalægges den, der stjæler første Gang, og den temmelig strænge, der paalægges den, som tredie Gang gjør sig skyldig i et ubetydeligt Tyverie, kort, dersom det var muligt, at bringe større Harmonie i Forholdene imellem Tyvsstraffene og Forbrydelserne, saa gives der, som Forfatteren forhen har anført, neppe nogen passeligere Straffemaade, end den vore Love følge. Ved at gjøre det Stjaalnes Værdie til Basis for Straffen, vilde man aldrig opnaae det tilsigtede Øiemeed: Borgersamfundets Sikkerhed. Det maa være Lovgiveren temmelig ligegyldigt, hvilken Indflydelse det enkelte Tyverie har paa den enkelte Bestjaalne; det er det Heles Tarv, som han stedse bør have for Øine. Ligesaa vist som det er, at Tyven meget sjelden veed, om det, han vil stjæle, er af stor eller ringe Værdie, saa vist er det, at Tyveriernes Virkninger paa de Bestjaalne ikke kunne være eens. Det, som ikke har mindste Virkning paa det ene Menneske, kan ødelægge det andet. Staten kan altsaa ikke bruge de i saa mange Grader forskjellige Forurettelser, hvis Størrelse ganske beroer paa Omstændighederne hos de Subjecter, de tilføies, som Motiver til at bestemme og

skjærpe Straffen. Den maa i Hovedtingen følge almindelige og faste Grundsætninger, uafhængige af Tiden og ligesaa uafhængige af det Stjaalnes Værdie, i hvorvel denne, endskjønt kun som Biomstændighed, ogsaa bør komme i Betragtning. Men Hovedbasis for Straffebestemmelsen bør det Stjaalnes Værdie aldrig være.

At bestemme, hvorledes Forholdene imellem de tre Grader af Forbrydelser, som Lovene fastsætte, kunde forandres, overlader Forfatteren til Mænd, der have mere Tid og Leilighed end han til at tænke over dette vigtige Æmne.

Guldbørsen.

Siden mine Børn aabenbare Verden, hvad de have seet og hørt, hvorledes de ere tumlede om fra Førsten til Hytten, hvad ondt og godt de have udrettet i Verden: hvorfor skulde da ikke ogsaa jeg fortælle nogle af de smaa Fata, som jeg har havt? Vel kjender jeg hverken min Fader eller Moder; imidlertid har man dog fortalt mig, at jeg skal være bleven opammet af en Sydbeboer og med ham have liidt Skibbrud ved et med evig Snee og Iis bedæk-

ket Land, hvis Indbyggere gik mig forbi, uden at kjende mit Værd. En derværende Handels-speculant fandt mig halv livløs, men forudsaae dog, hvad ingen anden kunde forudsee, at han ved min Side og under min Beskyttelse kunde med Tiden komme til at spille en glimrende Rolle i Verden. Jeg veed ikke, om det var en Hændelse, der trak os ind under et meere temporeret Clima, men nok er det, jeg begyndte her at trives Dag for Dag. For min Skyld fik min Herre Clienter, Drabantere &c. og begyndte at gjøre Figurer i Verden. Jeg har ofte seet een og anden af mine Fettere at gjøre Opsigt ved at lindre Trængendes Kaar; men jeg har kun den Egenskab, at jeg er min Herre tro. For nogle Aar siden trak en fiendtlig Hær til Feldts mod ham; men ved min Hjelp fandt han Midler til at værge sig saaledes, at han slap med nogle faa Æresblessurer. Hvor meget man end propper i mig, er jeg dog langt fra ikke saa fyldig, som jeg seer ud. Krager og Skader, mine arrigste Fiender, søge ved alle Leiligheder at fortære mine Indvolde, og dog ere de min Herres uundværlige Venner. Jeg maa sige mine Læsere, at min Herre er en

snorrig Fetter, der meget jevnlig er indviklet i Stridigheder, og heri er jeg ham til langt større Fordeel, end jeg kunde været ham for et halvt Seculum siden. Ved min Hjelp kan han forskaffe sig næsten alt, hvad han behøver, for at bringe Justitia, hvor vaagen hun end er, baade for og bag Lyset. Ved min Hjelp kan han forskaffe sig Drabanter, der følge ham og tale ham efter Munden, hvor det end skal være i Verden. Jeg føler endnu, hvorledes disse Drabanter for ikke længe siden paa en Spadsereise flækkede løs i mine Indvolde. Imidlertid vil man dog paastaae, at de ikke trives af det, de denne Gang fik af mig.

Erklæring.

Udgiveren har i disse Dage faaet et anonymt Svar paa det Stykke, der i No. 25 af dette Blads anden Aargang har været indrykket angaaende Bøgers Udlaaning fra det Kongelige Bibliothek. Indsenderen har betragtet og bedømt de i det anførte Stykke yttrede Meninger fra en ganske urigtig Synspunct. Han synes at tillægge dets Forfatter Hensigter, som han

selv vilde misbillige, dersom de virkelig vare saaledes, og uddrager Slutninger af hans Ytringer, som stride ligesaa meget mod de Følelser, der styre hans Pen, som mod enhver rigtig Logiks Regler. At blive miskjendt er imidlertid den Lod, som Skribenten altid maa være beredt paa. Men Forfatteren forsikkrer her den ubenævnte Indsender ved alt, hvad der er ham helligt og dyrebart, at hans Yttringer aldrig i den allerfjerneste Henseende have været fremsatte med Hensyn til noget særeget Individuum eller særeget Factum. Hans Meninger og hans Frygt vil enhver Upartisk finde at være grundede paa Sætninger a priori. Begge Dele har han yttret paa den beskedneste Maade af Verden. At Indsenderen synes at mistroe hans Forsikkringer, det er noget, som Forfatteren ikke kan andet end blot beklage.

At Forfatteren ingensinde med et eneste Ord har fremsat nogen Anke over Forsømmelse eller Skjødesløshed mod nogen Dødelig, det vil Indsenderen ved modnere Overlæg og nøiere Gjennemlæsning føle sig fuldkommen overbeviist om, dersom han, uindtagen af Fordomme, virkelig ønsker at overbevises om Forfatterens rene Hensigter.

At Indsenderen spotter over, at Stykket kaldes en Afhandling — ret som om enhver Gjenstand, der skrivtlig afhandles, ikke var en Afhandling; at han spørger: hvilken grundet Adkomst han har til at skrive over denne Materie; at han anfører gamle Haandskrivter og trykte Bøger, der have trodset Aarhundreder, uagtet de ere gaaede igjennem tusinde Hænder, som Exempel paa Skrivters Jernconstitution; at han kalder det Stykke, han paaanker, inhumant, fordi Forfatteren yttrer grundet Frygt for en Nationalskats muelige Opløsning eller i det mindste Forstyrrelse med Tidens Længde, naar Udlaaningen skeer alt for hyppig, det er altsammen noget, som Forfatteren ikke kan besvare med andet end et Smiil.

Disse faa Ord troer han at burde svare den ubenævnte Indsender, for at vise dette Blads Læsere, at end ikke et eneste Menneskes ufordeelagtige Dom, naar den ikke grunder sig paa andet end en urigtig Forestilling, er ham aldeles ligegyldig.

Blandede Nyheder.

Af Listen over de Døde i forrige Kirkeaar i Aggershuus Stift sees, at 27 af Mandkjønnet og 56

af Qvindekjønnet have opnaaet den høie Alder af 90 til 100, 1 af Mandkjønnet og 4 af Qvindekjønnet 100 Aar og derover. Der var 3150 flere Fødte end Døde. Blandt de Fødte vare 70 Par Tvillinger; blandt de Døde 38 Druknede, 7 Ihjelfrosne, 7 Selvmordere og 34, som ere døde ved ulykkelige Hændelser.

I Trondhjemsavisen klager Cassereren i en Enkecasse over, at visse Enker endnu ikke have ladet afhente deres Pension. Sært nok, siger han, at man offentligen i Avisen maa bede Folk, at afhente deres Penge. Gid man kunde føre samme Anke i Kjøbenhavn og flere Stæder.

Af den Topographiske Journal for Norge er nu det 31te Hefte udkommet. Underligt nok er det, at Dannemark, som Hovedlandet, mangler en saadan Journal i vore journalrige Tider. Hvor meget kunde Fædrenelandets Geographie og Statistik ikke vinde derved.

I Dag har et Menneske hængt sig i en Gaard i Badstuestrædet.

I det nye Stykke, som vi faae til Kongens Fødselsdag, er der nogle og tyve Chorer. Directionen anvender alt for at gjøre det saa pragtfuldt, som muligt.

Stadsmusicanten i Kjøbenhavn protesterer i denne Tid mod al ulovlig Musique. Den lovlige Musique er nemlig den, som er bestilt hos ham eller er bleven authoriseret ved en med hans Underskrivt trykt Seddel. De, som i Forveien ikke sørge for, saaledes at lovliggjøre deres Musique, maae finde sig i, at de ved Hielp af Netten blive standsede i deres Fornøielse. Den, som beviisligen angiver en saadan ulovlig Musique, nyder en Belønning af tre Rigsdaler. Mon der ikke snart kommer en Tid, at Folk kunne gjøre sig saa lystige ved Musique, som de selv ønske, uden derved at begaae en ulovlig Handling?

Den 1ste d. M. døde den af sit 35 Aars Fangenskab i Bastillen bekjendte Latude, der under Pompadours Regjering i Frankrige blev et Offer for Maitressedespotismen. Han opnaaede en Alder af 80 Aar, og hans langvarige Arrest havde ikke svækket hans Sundhed. Han var endnu i sin Alderdom meget virksom, og gjorde ganske ene store Promenader. Han var ikke længere syg end tre Dage. Pompadours Arving havde, for nogenlunde at bøde paa den Uret, man havde tilføiet ham, foræret ham nogle Bøndergaarde, hvoraf han levede meget anstændig.

Den Franske Keiser besøger hver Søndag den saakaldte lille Messe, og tilbringer ti Minuter med at holde Bøn paa sine Knæ.

I den Svenske Hof- og Statscalender er Greven af Lille anført som Ludvig den Attende, Konge af Frankrige.

Den lille Svenske Øe i America: St. Barthelemy, som i Aaret 1785, da den blev afstaaet af Frankrige, ikke havde flere end 408 Indbyggere, havde i Aaret 1800: 11000 Indbyggere, og sidste Aar sysselsatte dens Handel 1330 Fartøier og satte 3 Millioner Piastre i Circulation.

I der Freimüthige fortælles som et Exempel paa Nøisomhed: da Indbyggerne i Reval, en Stad i Livland, frivillig vilde underkaste sig Christian den Femte, svarede han deres Deputerede: at han havde Lande og Stæder nok at regjere over, og at den Byrde, der var ham paalagt, allerede var ham for tung at bære.

I America har man opfundet at gjøre godt Papiir af Noden af Morbærtræet. Ligeledes har man nu i Frankrige opfundet et Apparat, der bestaaer af Flasker, fyldte med Luft, til at rense den usunde Luft i Sygehuse 2c.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 30.

Den 25 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Skrivelse fra en Mand paa Landet.

Da jeg forleden fik Øie paa Adresseavisen, læste jeg blandt andet, at man kunde faae 26 Skilderier af Kjøbenhavn for en Rigsdaler. Jh, tænkte jeg ved mig selv, en Rigsdaler er vel mange Penge, men 26 Skilderier? "Hvad mener Du, min Høne, sagde jeg til min Kone, som sad lige over for mig, hvad mener Du? Skulde vi ikke kjøbe disse Skilderier?" "Jeg mener jo, svarede min Kone; den gule Haugestue trænger saa til nogen Pynt. Naar vi hænge dem op der, spare vi at lade Værelset

panele. Som sagt, saa gjort. Da vor Præsts Kalvekudsk skulde i Loverdags til Byen med et Læs Kalve, overdrog jeg ham denne Commission. Jeg og min hele Familie gottede os ret inderlig over, at vi nu snart vilde faae at see Kjøbenhavn med alle dens Masquerader og øvrige Løier. Men jeg blev ganske perplex, da Kudsken kom tilbage blot med endeel Blade. Min Kone begyndte allerede at skjende paa den stakkels Karl. "Saaledes gaaer det," raabte hun, "naar Tossen kommer til Torvs faaer Kræmmeren Penge." "Giv Dig tilfreds, min Putte, sagde jeg, det er nu skeet, og hvad der eengang er gjort, lader sig, som vor Præst i Søndags sagde, ikke gjøre ugjort, om end tusinde Millioner Djevle paatoge sig Commissionen." Dette Argument beroligede hende nogenlunde.

Da vi nu engang havde Deres Skilderier, saa kunde vi ikke bare os for at læse dem. Vi fandt adskillige Ting deri, som ere ret artige, men ogsaa en Pokkers Hob Fyldekalk. Men det er meget naturligt; paa det malede Landskab, som hænger i vor Storstue, findes Træer og Krat, Bondergaarde og Gedebukke, Folk og Qvæg. Hvorfor skal et trykt Male-

rie være mere frit for et saadant blandet Selskab end et malet? Hvor meget Fyldekalk findes der desuden ikke i den virkelige Verden? — Fra den Side har jeg altsaa ingen Anke mod Dem. Men jeg kan for min Død ikke lide, at Kjøbenhavn ved alle Leiligheder skal være den første Stjerne paa Dannemarks Himmel. Denne knibske Dame foragter og tilsidesætter alle sine Medsøstre, fordi de ere af simplere Byrd og Stand end hun. Smaastæderne ansees næsten for ingen Ting, uagtet mangen een iblandt dem, i de fleste Henseender, kan maale sig med Kjøbenhavn. Jeg boer i det mindste i en By, som De ikke finder anført i enhver Dansk Geographie; thi imellem os sagt, kjende de Danske Geographer til intet Land mindre end deres eget Fædreneland. Men uagtet den er saa tilsidesat, maa jeg dog sige Dem, at den i Henseendt til alt, hvad der kan kaldes Forfinelse, Cultur og Oplysning, kan sættes ved Siden af Hovedstaden. Vi have dramatiske Selskaber, vi have Klubber, vi have Fugleskydning, vi have Masquerader, vi have Læseselskaber, Summa Summarum, vi have de fleste Ting, som Kjøbenhavn bry-

ster sig af. — Vi have ogsaa Patrioter, ret ægte Patrioter. Da det nyligen hedte, at Amtmanden skulde passere igjennem vor By, havde vi beredt os paa en stor Høitidelighed. Kjøbmand Z., Forligelsescommissair og første Directeur i det dramatiske Selskab, havde foranstaltet, lige udenfor sin Gaard, en stor Æreport; den var meget konstig flettet af Muskedonnere og prydet med store Strudsæg, som et Sindbillede paa den Africanske Handels Flor. Paa den ene Side stod med forgyldte Bogstaver: Denne Æreport har den første blandt Kjøbmænd ladet opreise til Hæder for den første blandt Amtmænd. Hele Byens Ungdom øvede sig adskillige Dage i at exercere, for at kunne modtage Amtmanden med militaire Honneurs. Nogle af Byens fornemste Pigebørn lærte at synge hos Degnen, for, efter Musiquens Regler, at afsynge et Vers, passende til Dagens Høitidelighed, og forfattet af Hr. Procurator B. Af Mangel paa en Stormklokke, skulde der ringes med Brandklokken. Læreren i den offentlige Skole havde ladet sig gjøre en sort Manchesters Kjole med røde broderede Opslag. Alle Disciplene skulde under hans Hovedanfør-

sel gaae Amtmanden i Møde og synge et lydelig Te deum. En Deputation af ti Borgere, alle klædte i eens Uniform og ridende paa blissede Bæster, skulde modtage Amtmanden, og een af dem skulde lykønske ham paa de respective Borgeres Vegne. Byfogedens, Degnens og Forpagterens Kone skulde været klædte som de tre Gratier, og strøet Blomster for Amtmandens Fjed. Men ak, denne store Høitidelighed, der kunde gjort vor By saa megen Ære, der vilde bleven omtalt i alle Dagens Blade, blev et Offer for Conjuncturerne! Amtmanden kom imod vor Formodning og de meest officielle Indberetninger midt om Natten igjennem vor By. Inden man nu fik refereret og confereret, detacheret og exerceret, saa var Amtmanden allerede over Bjerg og Dal og over brusende Søer. Imidlertid ere og blive dog de blotte Tilberedelser til Festen et evigt Mindesmærke om Indbyggernes patriotiske Følelser.

Den deilige Æreport med Strudsæggene er nu bleven hensat i Klubbens Indkjørselsport, hvor den forevises alle Fremmede og Reisende, som besøge vor By. Skolelærerens sorte

Manchesters Kjole med røde Rabatter, de tre Gratiers Dragt 2c. befinde sig nu i det dramatiske Selskabs Garderobe. De betragtes som ægte Reliquier, og ingen sand Patriot kan see dem uden at fælde hagelstore Taarer. — Vort dramatiske Selskab straaler nu i sin fulde Middagsglands. Dets Personale er Skuespilkonstens Triumph. Præstens Kone spiller unge Pigers Roller i de Kotzebueske, Jüngerske og Iflandske Stykker. Hendes Mand, som dog er en meget gravitetisk Geistlig, kan med al sin Gravitet ikke andet end beundre sin Kones naturlige Spil, især naar hun spiller Coquetteroller. Degnens Kone er første Sangerinde, og Forpagterens første Soubrette." Naar man undtager, at den første, ved at danne sig lidet for meget efter sin Mands Sang, har faaet et Slags Choralstemme, og at den sidste er temmelig vel ved Magt, saa ere de begge Thalia's udkaarede Yndlinger. Vi opføre ogsaa store Balletter, der componeres af vor Balletmester, som egentlig er Skræder af Profession, men, til Trods for Kjøbenhavns Comoediedansere, danser som en Engel og springer som en Cassotti. Vi opføre store heroiske Sorge-

spil. Det værste er, at Machineriet ikke vil flaske sig. Vor nuværende Machinmester, som er Rokkedreier og constitueret Garderobeforvalter, samt Justitsdirecteur i Klubben, begynder nu at blive temmelig gammel og svag, og kan ikke tage mere nogen virksom Deel i Bestyrelsen. Men desuagtet have vi dog nyligen havt Herman v. Unna. Dog kunde den hemmelige Ret ikke forestilles paa Theatret, men Tilskuerne og de spillende Personer maatte forføie sig hen i Raadstuekjelderen, hvor denne Scene blev given med al muelig Natur. Vi opføre og Emilie Galotti, men omarbeidet til et Lystspil af Byfogedens Søn, der har studeret i Kjøbenhavn og forstaaer sig paa Comoedieskriverie. Forpagterens Kone spillede forleden Emilie saa ypperlig, at hendes Mand og Stadens Ypperste vare færdige at briste af Latter.

Vor Klub kan lade sig see, hvor det skal være. Den kaldes Dueselskabet og er berømt i hele Omegnen. Af Mangel paa Plads bleve Ballerne hidtil holdte paa Raadhuset. Vel har Byfogden nu taget sin givne Tilladelse tilbage, men vi haabe dog at faae den igjen. Vi have indgivet en Forestilling, hvori vi med de

uomstødeligste Grunde have beviist, at eftersom vi ikke have Raad til at indrette en rummelig Balsal, og Raadhuset derimod har Raad til at undvære sin Raadsal, især paa en Tid da Raadet sover, saa troe vi, at vi med Føie kunne gjøre os Haab om, fremdeles at beholde Raadsalen til vore Baller. Endnu have vi ikke faaet nogen Resolution.

Vore Fugleskydninger ere meget brillante; men da der hver Uge skydes efter Fuglen, saa kunne naturligviis Gevinsterne ikke være saa anseelige. Imidlertid ere dog Gevinsterne, da Medlemmerne bestaae af forskjellige Stænder, meget forskjellige. Kongegevinsten er, efter Omstændighederne, snart et Par Sølvknæspænder, snart en Proppetrækker, snart en Trækkenaal, snart en Sax 2c. Hvert Qvartal derimod er Kongegevinsten en feed Marskstud og to Pattegrise.

Vore Masquerader, som hidtil ligeledes ere blevne givne paa Raadhuset, ere sædvanlig meget glimrende. Byens Noblesse og alle høie Embedspersoner især af verdslig Stand tage Deel deri. Uagtet vi ikke have nogen Masqueradespeider, der Dagen efter Masqueraden udbasuner, at Hr. A. hos Hr. B. ud-

mærkede sig, eller at Somme under en vis hvid Domino have villet opdage en vis Prinds, saa veed hele Byen dog meget betimelig, hvilke Personer af Distinction der have været paa Ballet. Byfogden kan i det mindste aldrig blive ubekjendt, thi hans Mave røber ham.

Store Konstnere forsmaae heller ikke vor By, uagtet de Tydske Aviser hidtil endnu ikke have talet noget derom. Vi have havt Besøg af Manden med de academiske Canariefugle og konstig afrettede Hunde, saa det lader, som vor By allerede begynder udenlands at komme i Ry. Vi haabe, at Cassotti ogsaa snart vil beære os med sit Besøg. En Bjørnetrækker er og allerede ankommen, og baade han og hans Bjørne have vundet almindeligt Bifald. Der er og en Kandestøbersvend fra Bremen, som har lovet Byens Honores, at lade en Kat gaae op i en Luftmachine: et Syn, som vi hidtil ikke have seet. Endnu er han ikke kommen istand med Experimentet, endskjønt baade Katten og Tøiet ere tilveiebragte ved en Subscription og ved vort Publicums høimodige Understøttelse. Forpagterens Kone har foræret sin blaa Taftes Adriene, og Degnen sine sorte

Atlaskes Underklæder til dette Brug. Naar Manden opfylder sit givne Løvte, vil De sikkert faae det at læse i de Tydske Aviser; thi en saadan Verdensmærkværdighed lade de sjelden forbigaae uomtalt.

Disse faa Træk af vor By ville fuldkommen overbevise Dem om, at den fortjener ligesaa fuldt et Skilderie som Kjøbenhavn. Jeg har ogsaa speculeret paa at lade et udgive, men hidtil har jeg ikke været saa heldig, at treffe en Maler, og at lade een komme udenlands fra, er en meget betænkelig Sag. Mester David i Frankrige er nu, som De selv veed, efterat han længe nok har arbeidet paa republicanske Malerier, ivrig sysselsat med at male Kroningshøitideligheden. Dette fraregnet, skjøtte vi heller ikke stort om Veirhaner. Indtil vi altsaa selv faae et eget Skilderie af vor By, vil jeg bede Dem at optage i det Kjøbenhavnske enkelte Træk af dens nuværende Caracteristik, paa det enkelte Data til dens Historie ikke skulle blive ganske tabte for den tilkommende Historieskriver. Deres Blad vil ikke tabe noget derved.

Deres forbundne etc.

Hvalfangsten.

Det er almindelig bekjendt, med hvilket Held Engelskmændene i den senere Tid have drevet Hvalfangsten. Andre af forskjellige Nationer, hvoriblandt ikke faa af den Danske og Norske, have vel ogsaa, endog flere Gange, forsøgt den samme Fangst, men med ulige mindre Held og Fordeel.

At misunde de kjække Engelske deres Konst og Lykke, vilde klæde ilde; men dadles kan det ikke, om man harmes over at see sin egen Nation gaae Glip af slige Förtjenester, som efter deres Natur synes at burde falde ligesaavel os som dem til Deel.

Da baade denne Gjenstand er af Vigtighed, og det forekommer mig ikke saa aldeles vanskeligt, at vor Nation kunde i den Henseende endnu blive hiin lignende, hvis nye Forsøg gjördes, vil jeg ikke undlade at yttre nogle Tanker i den Anledning.

Ved at undersøge Aarsagen til de Engelske Hvalfangeres heldige Expeditioner, vil man let finde, at ligesaa lidt den blotte Lykke, som noget Hexerie eller Fortrinligt hos Engelskmæn-

dene (deres Lands Beliggenhed undtagen) begunstiger dem mere, end andre, men at det er den lange Øvelse, Erfarenhed og Practique, som de have erhvervet sig, der gjør dem Konsten saa let og fordeelagtig.

Forhen, førend de fik den større Øvelse og Kyndighed om alt, hvad der henhører til denne Fangst, slog den ikke sjelden feil ogsaa for dem. Nu derimod mislykkes Fangsten dem næsten aldrig; meget mere hjembringe deres fleste paa Hvalfangst udrustede Skibe hvert Aar fulde Ladninger af Spæk og Barder, at sige, naar de undgaae enten Skibsforliis eller Opbringelse.

Det staaer da altsaa og til enhver anden, at kunne erholde hine Færdigheder; men Erfarenhed og practiske Øvelser opnaaes ikke saa strax.

Imidlertid gives der Gjenveie, hvorved een paa en hurtigere og nemmere Maade end en anden kommer baade til Kundskab og Erfaring. Saaledes er Forfatteren heraf af den Formening, at vi langt lettere, end fordum Engelskmændene, kunne komme i Besiddelse af foromtalde Færdigheder, især ved at bruge tvende Hjelpemidler, nemlig:

1) Ved at liste sig lidt til, eller (om jeg saa maa udtrykke mig) ved at tilegne sig alt, hvad man kan, af de Erfarneres Konst og hele Omgangsmaade ved Fangsten.

2) Ved at faae engageret til de første Togter paa Hvalfangst nogle til Fangsten vel øvede Folk, der kunde lære de nye Begyndere alle de Snit, som ere at iagttage ved Hvalens Drab, og meget andet af foregaaende Præparationer dertil, hvorhos det blev at anbefale: at beholde det eengang hjemme fra forhyrede Mandskab, i det mindste største Parten deraf, Aar efter andet.

I begge disse Tilfælde kan Undertegnede ikke her nærmere forklare sig, men vil gjøre sig en Ære og Fornøielse af, nøiere at kunne udtrykke sig, enten mundtlig eller skrivtlig, for hvilken, saavel inden- som udenbyes, Grosserer eller anden respectiv og velhavende Mand i Staten, der saadant maatte forlange. Og vil der da om meget andet til Sagen hørende, end her er vedrørt, blive at ventilere, hvis det for godt befandtes.

Ogsaa kunde det hænde, at jeg paatog mig nogle Gange at medgaae som Opsynsmand

og Regnskabsfører for et eller flere Skibe, som mueligt torde udredes til Hvalfangsten, enten i eller udenfor Interessentskab.

I adskillige Aar har jeg forestaaet dette Slags Fangst, dreven fra Colonierne i Grønland, og det med saa megen heldig Fremgang, at jeg i tre Aar efter hverandre havde tilsammen 55 fangne Hvale for den Kongel. Handel.

Min Addresse er: St. Annæ Plads No. 94. i Kjøbenhavn.

Edvard Christie Heiberg.

Blandede Nyheder.

Det hedder nu, at der til Sommer skal foretages en Forandring med den indre Deel af det Kjøbenhavnske Skuespilhuus. Man mener, at Salonen bliver udvidet og at Kongens Loge bliver henflyttet der, hvor nu første Etages Pladsloge er. Passende synes det i det mindste at være, at den anbringes paa dette i alle Henseender langt beqvemmere Sted, hvor baade Musiquen og Decorationerne tage sig bedre ud.

Hr. General Adjutant Lindholm har faaet foræret af H. M. Kongen af Sverrig en meget kostbar Gulddaase.

Hr. Capitain Agerbeck anfører i sin Levnedsbeskrivelse et mærkeligt Exempel paa Farligheden af indspærrede Dunster. Paa hans 21de Reise med Skibet Kongen af Dannemark blev dette sag

læk, at Varene nederst i Lasten stode i Vand, gik i Forraadnelse, og foraarsagede stærk Hede og Dunst, som samlede sig i Pompesoeten og trak sig op i Skibet. En Styrmand, som stolede paa sine Ungdomskræfter, gik derned. Han blev temmelig længe borte, og man sendte derfor en Matros ned til ham, som skulde hjelpe ham. Men ogsaa denne kom ikke tilbage. Man raabte nu paa Folk; den ene løb ned efter den anden, og alle fandt der deres Grav. Endelig bandt man en Matros et Toug om Livet og gav ham en løs Ende med sig til at binde om de Ulykkelige, og saaledes halede man dem op. Doctoren bragte dem til Live igjen paa en Matros og Styrmanden nær. Heden og Dunsten var saa stærk, at Voxlys i Lanternerne gik ud, naar de holdtes lige over Lugen. Tredie Styrmand, som commanderede ved Bjergningen, var bleeg som et Liig, da han kom op. Hans Uhr, Knapper og Spænder vare anløbne og ganske sorte. Endog Guldet løb an. Skibet kunde ikke males, thi det blev strax sort. Uden- og indenbords saae det ud som forsølvet, og dette var endog Tilfældet med Agterspeilet og øverste Kahyt. Spolede man Kahytsdækket den ene Dag, saa var det allerede næste Morgen igjen ligesom beklædt med en Sølvplade.

Af de Skuepenge, som ere blevne udkastede ved den Franske Keiserkroning, sees nu nogle i Kjøbenhavn. De skulle neppe være saa store som en Fireskilling, og Præget skal være meget maadeligt.

I der Freymüthige siges: "aldrig kan noget Bibliothek i Verden være bedre anbragt end det, Hr. Pastor (Domprovst) Herz opretter i den usle Stad Corsøer."

I Petersborg har et ungt Menneske for ikke længe siden myrdet sin egen Moder, fordi hun ikke vilde give ham Penge, som han forlangte. Han

blev dømt til 140 Knut. Denne gruelige Straf udholdt han, og, efter at man havde opskaaret hans Næsebore, blev han sendt til Sibirien. En Baron, som paa sit Gods, der laae ved Strandkanten, drev et Slags Sørøverie og lod Folk slaae ihjel, er som Adelsmand, der i Rusland er fri for Livsstraf, bleven dømt til at arbeide i de Sibiriske Bjergværker.

Chenier, den ivrige Republicanske Digter, har nylig skrevet et Stykke, som kaldes Cyrus, og formodentlig sigter til den nuværende Regjeringsform. Det blev uden Pardon udpebet. Man seer heraf, at det Franske Parterre ikke lader sig fratage sin Rettighed. Der pibes og trampes endog i Keiserens Overværelse, som ikke synes at bryde sig derom.

Af de mærkværdige sammenrullede Haandskrivter, som ere fundne i Herculanum, er der endnu 1600, som skulle oprulles. Fem deraf, hvoriblandt en Epikur og en Phædrus, ere hidtil oprullede. Den Machine, hvorved det skeer, ligner Bogbindernes Heftelade. Siden Prindsen af Wallis har paataget sig at lade dem oprulle, drives det Hele med megen Iver. Elleve unge Engellændere ere sysselsatte med Oprulningen, og to med at afcopiere Manuscripterne. Rullerne see ud som forbrændte Træknipler, og ere meget skjøre. De ere hullede, og mange Ord, ja hele Linier mangle ofte. Det Manglende udfyldes af de Lærde, og trykkes med røde Bogstaver, for at betegne, at det er Suppleringer.

Den berømte Meisner har nu udgivet en Biographie af Capelmester Nauman, der i Aaret 1788 opholdt sig i Kjøbenhavn, og componerede den fortræffelige Musique til Orpheus ꝛc. Man seer heraf, at hans Forældre have været simple Bønderfolk, og at han fra simpel Bondedreng var bleven til een af Europas største Componister.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 31.

Den 28 Januarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Kongens Fødselsdag.

I et Land, hvor Folket regjeres efter vise og retfærdige Love, der er dets Førstes Fødselsdag en Familiefest for hele Riget. Fra den stolteste Borg til den laveste Hytte gjenlyder Navnet Fader og Ønsker for hans Vel. Fra Elben til Nordcap besjele saadanne Følelser det Danske og Norske Folk. Naar vi jublende raabe: Kongen leve! saa er det med Kongen alle de Mænd, der ved vise Raad fremme Folkets Held, som vi indbefatte under dette fælles Fadernavn. Fra Christian den Fjerde, der grundfæstede Dannemarks Hæder, indtil Chri-

stian den Syvende, der satte Kronen paa den, have vi heller aldrig havt større Føie til at kalde os et lykkeligt Folk end netop i den sidste Halvdeel af vor nuværende Konges Regjering. Medens andre Stater ved at opoffre Millioner Mennesker, ved at gaae fra den ene Yderlighed til den anden, ved at omstyrte alt, hvad der burde være Nationer helligt, søgte at tilkjæmpe sig en Frihed, som de siden af egen Drivt indskrænkede, plantedes og trivedes hos os den skjønne Blomst, som i andre Lande visnede, i det den fremkom: Borgerfrihed og Borgerheld. Dannemark beviste ved sit Exempel, at kun den Regjering er den bedste, hvor Folket regjeres bedst, og at sand Frihed kun blomstrer under vise Loves Skygge.

Efterverdenen er Førsters retfærdigste Domstoel, og hylde de den i deres Hjerte, saa ville de ikke lettelig begaae nogen forsætlig Feil. Dersom enhver Statsstyrer og enhver af hans Raad vilde ved enhver Handling spørge sig selv: "Hvad vil Efterverdenen dømme herom?" o, hvor meget vilde Menneskeheden da ikke vinde derved! Der forestaaer enhver, som har bidraget til Menneskeslægtens Held eller Vanheld,

en Tid, hvor Smigeren ikke finder mere nogen Fordeel ved at tale, hvor Graven aabner et uendeligt Svælg imellem ham og de Levende. Naar den Tid kommer, er det den ubestikkelige Historieskriver, der, grundende sine Domme paa upartiske Vidnesbyrd, fletter Marc Aureliers Krands, og bestemmer Neroners Skjændsel. En Alexander med alle sine Erobringer maa, sin jordiske Vælde uagtet, underkaste sig den Dom, en Qvintus Curtius fælder.

Men lader os for et Øieblik glemme, at vi ere Christians Samtidige; lader os tænke os hele Aarhundreder frem i Tiden; lader os antage, at vi ere det andet Aartusindes Borgere. Historieskriveren kræver os til Vidne. Hvad kunne vi svare? Hvad bør vi svare?

"I Christians Tider var det, at der saa meget som mueligt blev bragt Lys og Orden i Lovgivningens Chaos; at Bondens og Negerens forhen krænkede Menneskerettigheder bleve hævdede; at Overbærenhedsaand mod alle Religionsbekjendere blev ved Regjeringens Understøttelse almindelig; at Videnskaberne og Konsterne bleve ophjulpne; at Fædrenelandets Selvstændighed blev hævdet, og dets Agtelse

hos fremmede Folkeslag befæstet; at Staten ved sand Statsklogskab undgik at blande sig i andre Rigers ødelæggende Krigsforetagender; kort, i Christians Tidsalder var det, at kun sande Fortjenester, ikke tilfældig Byrd og Rang, banede Veien til Hæder og Lykke."

Saaledes vil Efterverdenen, og saaledes bør enhver Upartisk af vore Samtidige dømme.

Hvo ønsker derfor ikke, at denne Dannemarks lykkelige Tidsalder maatte vare ret længe, for at forbedre det, der trænger til Forbedring, og bringe det Gode til endnu høiere Fuldkommenhed? Naar vi af vort ganske Hjerte raabe: Kongen leve! saa udtrykke vi med de samme Ord: "Leve Tidsalderens Aand! Leve de Mænd, der fremme Folkets Vel!"

Ja, Brødre! Landsmænd! Borgere! Christians Fødselsdag er en stor Familiefest for os alle, thi under ham begyndte Dannefolket, ikke at blive en mægtig Nation, men et Exempel paa, at endog en liden Stat aldrig er for liden til at opelske og fremme Menneskeheld, til at udbrede Oplysning og Sædelighed, til at vorde andre Folkeslags Mønster. Vel have store Vanheld hjemsøgt os i hans Tid; men hvor bleve

de ikke overvundne ved Regjeringens og Folkets forenede Kraft, ved utrættelig Iver paa den ene og stadig Flid paa den anden Side? Snart ødelagde Misvext og andre Plager Frugterne af Landmandens Sved, snart fortærede Luen Kongens Borg og den bedste Deel af hans Stad, snart truede Fienden Dannemarks fredelige Grændser med Ild og Sværd. Men vort Mod, vor Flittighed og Standhaftighed seirede. Stolte Bygninger reiste sig op af de næsten endnu rygende Steenhobe; Fienden blev nødt til at forlade vore Grændser; Landmanden nyder igjen Fredens og Vindskibelighedens gyldne Frugter: Tordenskyen er forsvunden, og Dannemarks Himmel er klar. O, maatte dog aldrig nogen Sky formørke den mere i Christians Regjeringstid!

Saaledes, Medborgere! sømmer det sig for Danske Mænd, at lykønske deres Konge paa den Dag, der skjenkede ham Livet og Folket Held. Ingen foragtelig Smiger, ingen kjøbte Lovsange, men uskrømtede Hjerters oprigtige Følelser er det Offer, de bringe ham.

Vinterforlystelser.

En stor Stads Publicum veed at drage Fordeel af alting. Hver Aarstid har sine Glæder for det. Hvad enten Africa's brændende Hede eller Grønlands gjennemtrængende Kulde hjemsøger os, saa veed den største Deel af Kjøbenhavns Indbyggere at anvende Tiden til sin Fordeel. Nu, da Søen har lagt til, have Kanerne atter indfundet sig paa Toldboden. En talløs Mængde Mennesker droge i Søndags, deels til Fods, deels i Kane, ud til Trekroners og Provestenens Batterier. Man har her en beskuelig Forestilling om, hvorledes det omtrent maa see ud i Grønland. Slæder, eller med andre Ord, Truge, omdannede til Kaner, med Forspænd af Heste, der have megen Lighed med Reensdyr, fare afsted som en Piil. Deres Maal er intet mindre end tre Kroner. Men naar de have naaet det Maal, de i fuld Gallop hige efter, vende de igjen tilbage, for atter at komme til den Punct, de gik ud fra. Et sandt Billede paa de menneskelige Ønskers Umættelighed!

En Geistlig vilde ved at være Vidne til denne Jisvandring maaskee sige: "Saaledes

gik Israels Børn igjennem det røde Hav!" og denne Betragtning vilde tilfulde sysselsætte hans Aand og lede ham paa tusinde opbyggelige Materier. Men en verdslig Mand, der ikke kan sysselsætte sin Aand med saadanne Ideer, maa bortvende sit Øie fra denne Rædselsscene, hvor det ædleste af alle Dyr, Hesten, saa gruelig mishandles. Peder Syv siger: "Engelland er Hestenes Helvede;" havde han levet i vore Dage, saa havde han maaskee sagt Kjøbenhavn istedet for Engelland.

De fleste af de Heste, der bruges til denne Kanefart, ere af de elendige Skabninger, der ved Natarbeide have tilsat deres Kræfter. Deres Skabning har alle muelige mathematiske Figurer, og Donquixot behøvede ikke at søge her længe for at finde en Mage til sin Rosenante. Men hvor usle og svage de end ere, saa maae de dog tilbagelægge i een Dag maaskee tyve Mile, og uagtet de ere saa forpustede, at der ordentlig staaer en Taage op af dem, komme de dog neppe tilbage til Toldboden, førend de atter maae tage et nyt Læs paa og anspænde deres sidste Kræfter. Naar man betænker, at Veien til Trekroners Batterie er henved en halv

Miil, altsaa frem og tilbage en Miil, saa vil man ikke finde den Paastand overdreven, at en saadan beklagelig Skabning, naar der er megen Søgning, maa løbe tyve Mile i en Dag. Hvilken skrækkelig Dyrepinsel! Hvo skulde vel troe, at det Kjøn, som ikke sjelden lukker Vinduet op for en Flue og skjenker den sin Frihed, som ofte falder i Afmagt ved at see en Kylling døe, fornemmelig tager Deel i denne grusomme Forlystelse?

Religionssværmere *).

Man har allerede tilforn i dette Blad søgt at gjøre dets Læsere bekjendt med den berygtede Sværmer Hans Nielsen Hauge og hans store Partie i Norge. Det glæder Udgiveren, at han her atter kan meddele nogle vigtige og paalidelige Efterretninger om denne Sect. Ethvert Bidrag til Fanatismens Historie maa tidlig eller sildig, ved at blive sat i sit rette Lys,

*) De fornemste Data hertil ere tagne af en Afhandling i sidste Hefte af Theologisk Magazin.

gavne den gode Sag. Den Publicitet, der gives en saadan Efterretning, maa altid medvirke til at fremme Oplysningen.

Gerhard Seeberg, den første Ophavsmand til den Haugeanske Sect, var allerede som Student bekjendt i Kjøbenhavn som en Sværmer. I Aaret 1779 blev han Sognepræst for Thunøe Præstegjæld i Aggershuus Stift. Hans Kald var et af de meget gode i Norge. Men Almuen mærkede snart, hvilken Mand den hävde faaet til Præst, og adskillige af den klagede og over ham hos Biskop Schmidt; men denne forsikkrede dem, at han ikke kunde hjelpe dem; at han var uskyldig i Seebergs Ansættelse til Præst, og at det var umueligt at befrie Menigheden fra ham, saalænge Lovene ikke kunde domme ham fra hans Embede. Seeberg anførte imidlertid denne udmærkede Befordring som et Beviis paa, at han af Frelseren var sendt til at omvende Thunøe Menighed. Da denne bestod af 3000 Medlemmer, saa fandtes der naturligviis ogsaa mange Svage, som lode sig indtage af hans Sværmerie. Han dannede sig et Partie der i Egnen, og hans Tilhængere fik Navn af Seebergianere. Alle

veltænkende Mennesker harmedes over hans Forhold, men ved at søge lovlig Anledning til hans Afsættelse, valgte man netop en meget urigtig Grund. Han kom under Tiltale 1784 for at have gjort sig skyldig i forargelige Optrin i Kirken i Anledning af en fordrukken Klokker; men da han i denne Sag aldeles handlede efter Pligt, saa blev han frikjendt af Consistoriet, og det var maaskee en Lykke for Vedkommende, at Sagen ikke kom videre. Følgen var, at Seeberg nu blev betragtet af sine Tilhængere som en Martyr for Retfærdigheden, og derved forøgedes end mere hines Tal og Hengivenhed. Uagtet der i andre Henseender ikke var noget at udsætte paa Seebergs Moralitet, kom han dog endelig formedelst sit Sværmerie atter under Tiltale, og blev ved en Høiesteretsdom dømt fra Embede og Præstestanden. Men dette var nu næsten for sildigt, thi han havde allerede forvirret alt for mange Hoveder, og den Sæd til Sværmerie, han havde udsaaet, stod allerede i fulde Blomster.

En Hovedpode af hans Planteskole var Bondedrengen Hans Nielsen, født den 3 April 1771 paa Gaarden Hauge, en Fjerdingvei fra

Thunøe Hovedsogn, kaldet Rolfsøen. Men Hauge var paa en vis Maade Seeberg Modstander, thi i et af sine Skrivter kalder han ham en Fiende af Secten, og siger, at hans Gjerninger vidne om, at han ogsaa er Guds Fiende. I Begyndelsen gjorde Hans Nielsen ingen synderlig Opsigt; men omsider forblindedes Almuen ved at høre en simpel Bondedreng præke, ja endog udgive Bøger paa Prent. Den troede fuldt og fast, at han havde talet med Gud og var hans udkaarede Sendebud. Under denne Qvalitet tordnede han mod Præsterne, kaldte dem Leiesvende, der præke for Betaling, der vare værre end Paven ꝛc. — I Aaret 1797 udbredte han sig med sine Forsamlinger indtil Omegnen af Frederiksstad. Fogden, Hr. Radich, lod ham advare, men Hauge beraabte sig paa Aandens Kald. Fogden lod ham hefte, men Amtet bifaldt ikke Arresten, og han blev løsladt igjen. Hans Tilhængere ansaae dette for et talende Beviis paa Guds Beskjermelse og Velbehag. Deres Tal og deres Iver forøgede sig. Præsten Hr. Neuman, som var begjerlig efter at høre, hvad saadan en Person kunde sige som Prædicant og fik

Adgang til en saadan Forsamling, beretter: at Tilhørernes Tal var omtrent 20; at Forretningen begyndte med nogle Vers, hvilke to Disciple sang som sande Stympere; at Hauge sad bagved Forsangerne og efter Sangen begyndte sin Præken, som var det rene Vaas, fremsagt med en pibende og svag Stemme. Præsten ansaae det Hele for et meget uskyldigt Sværmerie; men han blev snart nødt til at forandre sine Tanker, da han erfarede, at disse Forelæsninger satte Splid i Familier og gjorde nogle Mennesker endog virkelig afsindige, hvilket især skal have været Tilfældet 1799 med en Kone paa Mosse Jernværk. Alle hans Skrivter ere meget forvirrende og fulde af Fanatisme, og udmærke sig ved Bitterheder mod Lærestanden, og tildeels mod Officiererne. Sig selv og sine Tilhængere betragter han som de allerførste Christne, og alle andre som Hedninger og Jøder, af hvilke han venter Forfølgelse indtil Døden. Han har og faaet indført et Fællesskab i timelig Formue: en Indretning, som baade han og de fleste af hans Tilhængere, der ønske Penge uden at anvende Flid og Arbeide, altid maa finde deres Regning ved. Det

er derved, at han skal have faaet saa betydelige Summer i Hænderne. I Forsamlingen opvartes der paa den fælles Casses Bekostning med Grynmad, Erter, Kjød og Flesk ꝛc. Fidtet glindser saaledes paa disse hellige Kjæber, medens mange Tusinde andre af Landets Indbyggere i disse ulykkelige Aaringer have maattet leve af Barkkebrød. Denne fede Beværtning driver hos mange Aanden til at følge Legemet.

(Fortsættes.)

Blandede Nyheder.

Smagen for Masquerader synes snarere at tage til end af. Til sidste Bal paa Hoftheatret vare alle Billetterne (1100 Stykker) afsatte i Søndags. Folk, som vare i stor Forlegenhed, bøde fire Rigsdaler for en Billet. Blandt Masquerne var der een, der havde havt den i dobbelt Forstand ulykkelige Idee, at masquere sig som en Krøbling paa et Træbeen. Da han var klædt i anstændig Masqueradedragt, kunde man ikke negte ham Adgang.

Natten imellem den 6 og 7 d. M. opholdt der sig, med Reisende, Skibsfolk og Øens Beboere, 100 Mennesker paa Sprogøe.

Til Odense kom H. M. Kongen af Sverrig under Navn af Grev Haga. Suiten bestod af Overkammerjunker Grev Steenbuck, Hofmarchal Baron von Platen, Statsfru Grevinde Oxenstjerne og Statssecretair Baron Lagerbjelke. Da H. M. ankom til Nyborg, blev der løsnet 27 Canonskud fra Voldene. Der var opstilt en Ærevagt af en

Capitain, to Lieutenanter og 60 Mand. For Gjestgiver Thuns Gaard, hvor Herskabet tog ind, var der plantet Beegkrandse. Kongen frabad sig Æresvagt, og beholdt kun 4 Gemaksposter.

Forfatteren til den nye critiske Grammatik i det Islandske Sprog, som vi kunne vente i Trykken, Hr. Arent, er født i Altona og kom for 6 til 7 Aar siden til Kjøbenhavn. Regjeringen sendte ham til Nordlandene og Finmarken for at samle Planter til Flora Danica, men han forlod sin botaniske Løbebane, studerede det Islandske Sprog og dets Antiquiteter, samlede Runeinscriptioner, og lagde sig efter at lære at kjende Norges gamle Historie og nuværende Forfatning.

Det Dramatiske Selskab i Aarhuus har høitideligholdt sin Stiftelsesdag med at klæde 12 fattige Børn. — Reitzensteins Tydske Skuespillerselskab er nu i Aarhuus, men vil snart reise derfra.

Strandfogeden Nicol. Jensen i Harboøre, Viborg Stift, er Natten den 4de Jan. kjørt ned i Liimfjorden med Kone og to Børn. Konen og Børnene fandt man døde og fik dem med Nød og Neppe op, men Manden, Hestene og Vognen ere endnu ikke fundne, da Isen ikke er blank. Han efterlader sig endnu et Barn paa halvandet Aar.

Søndagen den 6 d. M. havde Hr. Riffelsen ladet henbringe en Melodica til Helliggeistes Kirke, paa hvilken Organisten spillede, da Bibellæsningen var endt; men da den ikke allene udtrykker de samme Toner som Clarinet, Fløite og Valdhorn, men endog som Orgelværk, saa forføiede de fleste Tilhørere, paa nogle faa nær, sig bort. Der siges, at Hr. Riffelsen vil med det første lade sit Instrument offentlig høre i Christianshavns Kirke.

Det hedder, at al privat Inscription ved Academiet og den saakaldte Præliminairexamen skal aldeles afskaffes; ingen, som er under den i ældre

Anordninger bestemte Alder af 17 Aar, skal antages som Student; Caractererne ved Examen Artium skulle gives paa Dansk og indeholde flere Grader end hidtil.

For, som man formoder, at forandre Graabrødrekirke i Odense, har man nylig optaget de Levninger af Kong Hans og hans Familie, som fandtes der, og som, efter Forlydende, skulle gjemmes i St. Knuds Kirke. Midt for Alteret laae en usædvanlig stor Steen, $3\frac{1}{2}$ Alen bred og 5 Alen lang, med en udslettet Inscription. At Kong Hans, og ved Siden af ham Dronning Christine og deres unge Prinds Frants skulde hvile her, formodes af den uhyre store Granittavle, hvori de alle tre ere udhugne i Legemsstørrelse, og som sidder i Væggen. Da den blev flyttet, fandtes derunder en mere end 7 Fod dyb muret Begravelse, fyldt med Jord, og i samme et smalt muret Skillerum, hvori Prindsen har ligget. Et Tidsrum af mere end 300 Aar har ikke levnet andet af Kong Hans end Benene og Pandeskallen, og det samme var Tilfældet med Dronning Christines og Christian den Andens Grave. Dronningen og den lille Prinds havde ligget i Kalk. Under Alteret fandtes endnu en Grav med Levningerne af to ubekjendte Liig. I en endnu ganske haard Hjerneskal sees, i Figur af en Triangel, tre Huller ligesom slaaede i med et Søm. I Christian den Andens formodede Grav fandtes foruden Benene og Hovedet intet uden et lille Stykke Eeg af Kisten og endeel af Jernbeslaget. — Fattigforstanderen i Stiftsdirectionen er det paalagt, ikke at tillade nogen Uvedkommende Adgang til Kirken, saalænge som denne af H. M. befalede Undersøgelse vedvarer. Om dens Resultat kan man vente en omstændeligere Efterretning.

I Randers har et Selskab forenet sig om at betale et aarligt Bidrag til en Søndagsskoles Op-

rettelse for Byens Læredrenge. Der er subscriberet paa 153 Rdlr. Byens fire Præster og Skolens Conrector og Theologiske Candidater give fri Underviisning.

De i Dag ankomne Numere af Moniteuren gaae til den 13 Jan., og indeholde intet synderlig Nyt. Doct. Castberg, siges deri, som, efter den Danske Regjerings Foranstaltning, har gjennemreist Sverrig, Tydskland og Italien, for at indhente Efterretning om alle offentlige Anstalter for Døvstumme og Galvanismens Virkning paa samme, opholder sig for nærværende Tid i Paris. Han er her, som overalt, bleven modtagen med al den Agtelse, hans Talenter og hans Iver fortjener. Han agter med det første at vende tilbage til Kjøbenhavn. — Sygdommen i Malaga er vel aldeles ophørt, men Staden ligner en Ørken. 28,000 Mennesker ere blevne et Offer for Epidemien, og kun 7000 har den sparet.

Paa det sidste Marked i Christiania var der atter mange af de bekjendte Tyve, som aarligen indfinde sig der. Een af dem har stjaalet 200 Rdlr. af en Mands Lomme og en anden 150 Rdlr. fra en Bonde. Da Tyvene ikke bleve grebne i Gjerningen, saa er det vanskeligt at overbevise dem, efterdi de altid ere vel forsynede med Penge.

Den Russiske Minister i Kjøbenhavn, har faaet af Keiseren St. Anne Ordenen af første Rang. Stjernen og Korset ere indfattede i Diamanter og af 4000 Rublers Værdie.

Hr. Grosserer Schartou i Kjøbenhavn har givet til de Brandlidte i Gothenborg 100 Rdlr., og Kongen af Sverrig 1800 Rdlr.

Efter Provindsialaviser befinder H. K. H. Kronprindsessen sig i velsignede Omstændigheder.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 32.

Den 1 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Skrivelse fra en Formand for Billetcommissionairerne til Udgiveren.

Denne Skrivelse kommer Dem uden Tvivl meget uventet. De har vel mindst drømt om, at de forhadte, forfulgte og miskjendte Billetsælgere vilde tage til Gjenmæle mod de utilbørlige Udladelser, man har tilladt sig imod dem, saavel i Deres som i andre Blade. En Orm krymper sig jo, naar man træder paa den, hvorfor skulde vi være følesløse ved alle de Stød og Puf, man giver os, ikke allene ved Indgangen til Comoediehuset, men endog i

offentlige Skrivter? De første kunne vi nogenledes modstaae, thi de ramme kun Legemet; men de sidste — de ramme Sjelen; de saare vorÆre, der ligesaa lidet er af Stok og Steen som nogen andens. Man er derfor bleven enig om i vor Forsamling, at tilskrive Dem et Brev, hvori Sagen forestilles Dem fra den rigtige Side, og man har overdraget Undertegnede at forfatte Brevet, deels fordi han er den Første, Ældste og Ypperste i Lauget, deels fordi man tiltroer ham Evne nok til at give Laugets Tanker en passende Indklædning.

Først og fremmest maa jeg spørge Dem, min Herre! hvad berettiger Dem til at skoftisere over os? Vi ere et hæderligt Laug — et Corpus i Staten. Vor Handel er ikke forbuden. Vi drive den offentlig og dele Fordelen broderligen. Har de nogensinde hørt, at vore Medlemmer have ført Proces om nogen gjensidig Forurettelse, saaledes som Tilfældet ofte er i andre Societeter? Efterkommer nogen saaledes som vi Skrivtens Bud: "I dit Ansigts Sveed skal du æde dit Brød?" Tvivler De herom, saa kom engang hen paa Kongens Ny-

torv, og overbeviis Dem selv om, hvorledes vi slide, slæbe og svede for at faae Billetter. Er vor Handel tilladelig, hvilket De ikke kan negte, saa er den een af dem, der koster meest Arbeide, og derfor fortjener desstørre Belønning. — At den er forbunden med Risico, det have vi desværre havt mange sørgelige Exempler paa. Vi kjende ikke til Comoediers Bonitet, og blive derfor ofte tagne hæslig ved Næsen. Der blev ogsaa i sidste Generalforsamling gjort Forslag til, at optage en Poet til Æresmedlem, som kan sige os, af hvad Caliber Stykkerne ere. Saavidt som jeg har hørt, vil det nok heller ikke være vanskeligt at faae fat paa en saadan Person, thi Byen vrimler jo af saadanne Karle, og om Vinteren suge jo desuden de fleste af dem som Bjørnen paa Labberne. En saadan Poet er os næsten uundværlig, thi vi tabe alt for meget ved at kjøbe Billetter i Flæng. Forleden spillede man f. Ex. Coquetten. Ih, tænkte vi, Coquetter, det er just af det Slags, Folk ville have i vore Dage. Vi indkjøbte en Pokkers Mængde Billetter. Men hvad var Følgen? Vi maatte, Gud døde mig, sælge Firemarks Billetter for en Mark. Slap du der ud! tænkte

jeg: fra nu af skal der ikke kjøbes en eneste Billet mere til noget Coquettestykke. Men vi havde snart Aarsag til at fortryde dette Forsæt. Nogle Dage derefter skulde der opføres et andet Coquettestykke, som kaldes Dyveke, og nu var der en saadan Efterspørgsel om Billetter, at vi kunde faaet 2 Rdlr. for en Parquetbillet. Men imidlertid have vi dog ingen god Tro til disse Coquettestykker. At Folk skjøtte mere om ærbare, anstændige og sædelige Fruentimmere, i det mindste paa Comoedien, det er Dannequinderne det tydeligste Beviis paa. Directionen kunde aldrig spille os et større Puds end bestandig at lade opføre Coquetter, og aldrig gjøre os en større Tjeneste end altid at lade opføre Dannequinder. Dannequinderne er ret et Stykke, som kaster noget af sig. "Det er Synd, at de skulde hedde Qvinder; de burde min Tro hedde Madamer," sagde nylig Henrik Tambour, da han havde faaet 9 Mk. for en Parterrebillet. I vor Handel kan man ret lære at kjende Lykkens ustadige Luner.

For at sætte det Hele paa en respectabel Fod, have vi nu indrettet et ordentligt Comp-

toir i en Kjelder paa Kongens Nytorv. Henrik Tambour er, efter foregaaende Votering, udnævnt til Secretair. Paa dette Comptoir kan man, efter Behag, tegne sig for Billetter. For ikke at bebyrde Publicum med utilbørlige Udgivter, betales her ikke, som paa andre Comptoirer, Indskrivningspenge. Enhver kan være forvisset om den accurateste og redeligste Behandling. Uagtet Lovcommissionen endnu ikke er færdig med Selskabets Love, saa følger man dog hos os i alle Henseender den strængeste Billighed. Henrik Tambour, som tillige er Justitsdirecteur, er en Karl, der ikke lader sig forblinde, om man end kastede ham en heel Sæk Støvguld i Øinene. Mange brave Folk have baade skrivtlig og mundtlig ydet Selskabet deres Bifald. Og De, Hr. Skildrer! vilde snart komme til at forandre Deres Tanker, dersom De kun en eneste Gang vilde besøge os paa vort Comptoir.

Ærbødigst
paa Selskabets Vegne ꝛc.
N. N.

E. Sk. Apropos! skulde De kjende nogen duelig Poet, der kunde paatage sig, at

underrette Selskabet om Stykkernes Bonitet, saa er De saa god at sende ham hen til os. Han faaer 6 Rdlr. om Halvaaret i Gratial og fri Drikke. At han er fritagen for at indkjøbe Billetter, det forstaaer sig af sig selv. Vi respectere Konsten.

Dramaturgiske Breve.

Digteren Claus til Andreas.

Jeg har faaet et Par deilige Hjortelæders Handsker. Vor fælles Ven X. har bestilt dem for mig hos Handskemageren i Peder-Madsens Gang. Han har ladet dem fore med tykt Pergament, og de give et Skrald som den bedste Tromme. Men de komme mig ogsaa dyrt at staae. Jeg har maattet betale otte Mark for dem, og da jeg ikke var ved Muffen, maatte jeg feie min Aristoteles ud. Kjereste Ven! Dersom Du kan undvære otte Mark, saa kjøb Dig for Alting et Par Hjortelæders Handsker. De af Lammeskind ere ikke en Pibe Tobak værd. Vores Ven fortjener jo, at vi gjøre alt for ham. Hans Stykke skal og maa gjøre Lykke; det har jeg svoret paa! Jeg har ogsaa været i Klub-

den i Aftes, og bedet hans og mine Venner at gaae paa Comoedien i Morgen Aften. Vi have gjort Aftale om at samles i en Klynge midt paa Parterret. Den lille Poet er ogsaa paa vor Side, og den Karl kan gjøre meget naar han vil. Han har lovet strax at besørge Stykket anmeldt og anpriist. Kjereste Ven! Glem for Alting ikke at kjøbe Dig et Par Hjortelæders handsker. I Peder Madsens Gang faaer Du af det ægte Slags. Naar Du siger Manden, at Du vil have af de samme, som de unge Fyre med rundt Haar og Knortekjeppe have faaet, saa er Du vis paa, ikke at blive narret.

Claus Clausen.

Fra Andreas til Claus.

Triumph, Broder! Vi seirede! Men det kostede ogsaa Umage. Mine Handsker faaer jeg nu aldrig mere godt af. De ere fulde af Huller. Men jeg har ogsaa brugt dem ganske artig. Broder! Broder! hvad var det ogsaa for Tøi, som vor Ven har vævet sammen. Ikke Hjortelæders, men Jernhandsker hører der til at frelse et saadant Stykke fra Vægterpiben.

Da Gudinden kom ned i et Deigtrug af Skyer, blev jeg angest og bange. En Person, som stod ved Siden af mig, gav sig til at hysse. Esel! Barbar! raabte jeg til ham i et Slags Forvirring. Hvad? sagde Lømmelen, og stødte mig Albuen i Ansigtet. Min Vens timelige Reputation og Digterære, laae mig mere paa Hjertet end et Albuestød. Jeg kjerte mig om ingen Ting, lod som det ikke var mig, og klappede saa det gjenlød i hele Huset. Vi have dog nu den Trøst, at Stykket i det mindste ikke er faldet reent i Moddingen.

Hilsen og Broderskab!

Andreas.

Fra Claus til Andreas.

Jeg sender Dig herved en Vægterpibe af første Skuffe. Den er kjøbt i Isenboden paa Østergaden og af Dansk Opfindelse. Man kan pibe dobbelt saa stærkt dermed som med det almindelige Slags. Jeg har kjøbt et heelt Dusin deraf, thi jeg kan altid blive af med dem i Klubben, og da Z*s Stykke skal udpibes paa Onsdag, saa kunde der let blive Mangel paa Piber. Directeuren har uddeelt

sex Vægterpiber og ligesaa mange Parterrebilletter gratis. Han vil hevne den Tort, man har tilføiet hans Opera i Aftes, og han har min Tro ogsaa Ret. Hvortil skulle desuden saadanne fremmede Fugle ind paa Digtekonstens Enemarker? Naar de først engang ere komne ind, faaer man dem ikke saa let ud igjen. Man maa stække Vingerne paa dem, medens det endnu er Tid. Vor Ven X. har localiseret et Stykke, som vil gjøre rasende Lykke. Der er Tirader i, som ere en Shakesspear værdige. Følgende Sted, som udtrykker en pludselig Skræk, kan tjene til Exempel. Achilles fortæller en Parykmager, hvorledes hans Medkjæmper blev betagen af Rædsel:

Som Juleaften kom bag paa Kjellingen
Saa kom min Tordenrædsel bag paa Skrællingen.

Hvilken Høihed i Tanken! Hvilket Ørnesving! Versearten er som Du seer af vor Vens egen Opfindelse. Jeg lover mig af ham en anden Evald. Sørg fremfor Alting for, at Du faaer brav Folk med Dig i Morgen Aften og at de forsynes med Vægterpiber, thi ellers nytter det ikke. Du kan jo i al Fald see at faae Din Faders Gaardskarl og Kudsk til at

gaae paa Comoedien. Jeg veed nok, det er ko Fæ, og at man kun kan bruge dem til faa Ting med Nytte. Men de have vel sagtens engang havt en Hest med Pibe i Rumpen. Naar Du nu siger dem, at de skulle have fri Billet, og at de kun behøve at pibe, saa ere de dog vel aldrig saa store Umælende, at de ikke skulde kunne forrette saa simpelt et Ærinde. De Bekostninger, som Du har dermed, faaer Du godtgjort af Directeuren i Klubben, som har aabnet en Subscription paa Bidrag til Vægterpibers og Parterrebilletters Uddeling. Han har ogsaa allerede ladet indrykke i —* en Anmeldelse, som siger, at nogle ondskabsfulde Mennesker have udspredt det Rygte, at Hr. Ns. Stykke skulde udpibes; men at dette Rygte synes at være ugrundet. Hilsen og Broderskab.

Claus Clausen.

Religionssværmere.

(Sluttet.)

Hauges Maade at indføre Fællesskab i timelig Formue kunde, under andre Omstændigheder, maaskee ikke lastes. Grønlænderne

f. Ex. bære sig jo ad paa samme Maade. Den, der har gjort en god Fangst, beværter endeel af Byens Indbyggere, uden anden Godtgjørelse end det sikkre Haab, at kunne nyde det samme til Gjengjeld hos enhver af de andre. Grønlænderne befinde sig meget vel ved denne Indretning. Men da vi ikke leve i Grønland, da enhver kun sørger for, selv at drage Nytte af sin Fangst, og da et saadant Fællesskab i en Stat som vores kun vilde afføde Ørkesløshed, saa kan man ikke negte, at det er meget skadeligt.

Kong Salomon siger, at en eneste død Flue kan fordærve den ypperligste Olie, og dette Sprog lader sig maaskee ret passende anvende paa H. N. Hauge. Denne fanatiske Flue fordærver Norges Almue paa Legeme og Sjel. Hiint uforfærdede Mod, hiin Aandsraskhed, som udmærker dette Klippelands kjekke Beboere, udryddes, ja dræbes paa endeel Steder ganske ved hans religieuse Sværmerie. Det er atter et nyt Exempel paa, hvor ofte et eneste Menneske kan bidrage til mange Tusinde af sine Medbrødres Ulykke.

Blandt denne Sects Formænd fortjener især en Mand, ved Navn Jens Andersen af

Bierre-Herred, Nebsagers Sogn i Jylland, at nævnes. Dette Menneske søgte overalt i Egnen, skjønt forgjeves, at gjøre Proselytter. Han skaanede end ikke de Syges Sotteseng, og søgte midt i det Oieblik, hvor Fornuften taber sin Virkekraft ved Legemets Svækkelse, at forurolige eenfoldige Lidende. I den Anledning blev Hr. Friis, pers. Capellan i Nebsager, taget under Forhør i Vidners Overværelse. Han erklærede, at Jens Andersen havde været hos en syg Enke og indbildt hende, at den sorte Aand regjerede i hendes Hjerte; at den Helligaand havde salvet ham til Lærer; at Hr. Friis ikke kunde advare Syndere, førend han selv var omvendt, og saalænge han holdt med Synden, og var et Redskab i Satans Haand ꝛc. Paa Spørgsmaalet, om han i Fremtiden vilde holde sig rolig og ikke bagtale nogen, svarede Sværmeren: "at Sandhed maatte han vidne, hvortil Christus havde kaldet ham." Han indkom med et Indlæg, hvori han af Bibelen vilde bevise sine Beskyldninger. Hovedpuncterne i disse vare Kortspil og Dands: to Synder, som han paastod at være de samme som hines, der dansede for Kalven. 2 Mos.

32 *). Da det ikke fuldkommen kunde oplyses, om han hørte til nogen utilladelig Sect, saa blev han kun dømt for hans Sygebesøg og hans Beskyldninger mod Capellanen. Han skulde betale en Mulct af 31 Rdlr. Disse udredte han ikke, men vilde hellere, som han sagde, lide for Christi Skyld. Han blev hensat til Arbeide paa Nyborg Fæstning: et Sted, som ikke synes at være det passeligste til at oplyse Sværmere.

I Anledning af Hauges Forhold har Cancelliet den 1 Dec. f. A. tilskrevet samtlige Stiftsamtmænd, Amtmænd, Grever og Baroner i Dannemark og Norge: "Da det af adskillige indløbne Beretninger havde erfaret, at Hauge og hans Tilhængere foretoge sig Handlinger, stridende mod Forordningen af 13 Januarii 1749. §. 13—17., saa anmoder Cancelliet Vedkommende om, at paasee, at den anførte Forordnings Bud nøie overholdes." — Hauge er, som bekjendt, nu arresteret, og hans Eiendom er tagen under Beslag.

*) Manden har virkelig Ret. Hvor ofte danser man ikke paa Baller baade for og med Kalve?

Blandede Nyheder.

Den for ikke længe siden afdøde Cancelliraad J. A. Fischer til Allingegaard, havde i levende Live forfattet et Testamente. Men da det ikke var efter hans Hoved, saa casserede han det. Døden, som, naar den kommer, altid har Hastværk, indfandt sig hos ham, førend han havde opsat et nyt. Hans meget betydelige Formue, som han agtede at bestemme til offentligt Brug, bliver nu deelt imellem hans Arvinger efter Loven. En uformuende Skoleholder paa Landet faaer ved denne Leilighed 80,000 Rdlr., en ikke formuende Enkefrue 80,000 Rdlr., en Secretair her i Hovedstaden 40,000 Rdlr., og een af vore agtværdigste offentlige Lærere en ligesaa stor Sum. Den Afdødes Godser ere blevne solgte kort for hans Død for 630,000 Rdlr. eller $6\frac{3}{10}$ Tønder Guld.

Den 18 Januarii d. A. blev Oldermanden for Uhrmagerlauget her i Staden foreviist et særdeles vel forfærdiget Gulduhr, af Meier Moses Levi, som Svendestykke. Dette er det første fuldstændige Uhr, som en Læredreng af den Jødiske Nation har foreviist som Svendestykke. Hans Mester, Uhrmager Hr. Peter Schive, der selv er bekjendt som en udmærket flittig og duelig Mand i sit Fag, giver ham det Vidnesbyrd, at han i sine otte Læreaar har viist exemplarisk Troskab, Flittighed og Paapasselighed. Dette fortjener

derfor at blive offentlig bekjendtgjort, til Exempel for Andre og Opmuntring for Svenden selv.

En Reisende fra Sverrig beretter, at H. M. Kongen af Sverrig opholdt sig i Helsingborg i otte Dage. Byen var illumineret tre Aftener efter hverandre.

Den 23 October f. A. er der til en Holm, Sandskjær kaldet, i Dybvaag Sogn og Nedenæs Amt, inddrevet et Skibsvrag, uden levende eller døde Mennesker ombord, som nogle Lodser havde opdaget med Brand, to Mile fra Landet. Vraget var aldeles sønderslaaet. Ladningen bestod af 30 Tylter Bjelker 2c. og noget Skibsinventarium. Men i øvrigt har man ikke fundet noger, som kunde give Oplysning om, hvorfra Skibet var kommet og af hvem det var blevet ført.

En Ubenævnt har nylig ved Hr. Stiftsprovst Sørensen tilstillet Christiansands Fattigcommission en Gave af hundrede Rigsdaler.

Mandskabet af et Dansk Skib, Frederik Dorthea, Capitain Petersen, ladt med Brændeviin, og bestemt fra Bourdeaux til London, er den 8 Jan. blevet indbragt til Plymouth ved Fregatten L'Aigle. Skibet var strandet i den sidste store Storm. — De Bostonske Tidender melde, at Museumet i Colombia besidder nu en stor Natursjeldenhed, nemlig en Østersskal, som ikke veier mindre end 499 Pund!!! — Bonapartes Kroningshøitideligheder skulle have kostet 500,000 Pund (tre Millioner Rigsdaler). — De Diamanter, som til dette Brug bleve kjøbte i Lisabon, beløb sig til 10,000 Pund (½ Mill. Rdlr.) — En Præst i Frankrige, som indtil 1792 havde været Pebersvend, døde nylig i sit 88 Aar, og efterlod sig 11 Enker. Han paastod at han aldrig havde givtet sig, dersom den

1792 udkomne Lov ikke havde paalagt ham det. (Af Lloyd's evening-post).

Ved det Kjøbenhavnske Tallotteries sidste Trækning, som skede netop paa H. M. Kongens Fødselsdag, hændte den besynderlige Besynderlighed sig, at No. 49 — 56 — 37 udkom. En gammel Kone, som, ved et Slags Indskydelse havde taget de samme Tal, som findes i Kongens Fødselsaar (1749) hans Alder (56 Aar), samt H. K. H. Kronprindsens Alder (37 Aar), skal derved have vundet en Skillingstærne.

Man har allerede længe gjort den Jagttagelse, at der paa vor Vestindiske Øe St. Croix kun existerer en eneste Dansk Kjøbmand, ved Navn Hansen. Næsten alle de øvrige ere Engelske.

Et Fruentimmer nappede for kort siden i en Boutique i London nogle Varer, og stak dem ind i sin Muffe. Kræmmeren mærkede det, og sagde til hende, at han troede, hun var frugtsommelig. Ved at see sig røbet, svarede hun: "Jeg er rigtig nok frugtsommelig, men nær ved min Forløsning," kastede i det samme det Stjaalne fra sig, og sprang sin Vei.

Paa Masqueraden ved Hoffet skal der have været en Masque, der var klædt i den Franske Keisers Kroningsdragt, forfærdiget i Paris efter Originalen. Den skal have kostet 1400 Rdlr. En anden Masque havde en Haarpung besat med Diamanter af Værdie 10,000 Rdlr.

Auctionen over Ladningen af det strandede Skib Nancy, som var bestemt til at holdes i Halmstad den 25 Jan., er udsat til den 25 Februarii.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 33.

Den 4 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Dannequinderne.

Hver Gang, der opføres et ikke forkasteligt originalt Stykke paa vor Skueplads, glæder Forfatteren sig, ikke af forfængelig Forkjerlighed til hans Fædrenelands Litteratur, men fordi Erfaringen har viist ham, at den dramatiske Digtekonsts Bane i en Række af Aar har været meget slibrig for enhver Begynder. Vanskeligheden i at faae et Stykke antaget, og den forstemte Tone, der har hersket hos en stor Deel af det theaterelskende Publicum, synes mere skikket til at kyse end til at opmuntre den begyndende Theaterskribent. Hvor faa Mennesker

af Genie gives der, som have Mod nok til at underkaste sig alle de Ubehageligheder, der ere forbundne med at forfatte et Skuespil for vort Theater! Naar i ethvert andet Land eet Theater ikke vil antage et Stykke, saa kan dets Forfatter henvende sig til et andet. Men hos os maa det staae og falde med den Dom, den første litteraire Instance fælder. Et af Theaterdirectionen forkastet Stykke er i de fleste Menneskers Øine et slet Stykke. Mange dømme stundom endog uden at have læst det: "Directionens Dom bør ved Magt at stande." Selv det Stykke, som antages, har jo tre Skjerdsilde at gjennemgaae: Directionens, Publicums og Skuespillernes Dom. Lykkelig er altsaa den, som eengang for alle besidder den Talisman, hvorved han kan holde sig fast paa denne slibrige Bane! Vi trænge virkelig til originale dramatiske Forfattere; enhver ny Pode af den Natur er en sand Vinding for Skuespillet. Vi ønske jo, saa meget som muligt, at kunne undvære udenlandske Naturproducter: hvorfor ikke og saa meget som muligt søge at undvære udenlandske Theaterdigtere? Et Folks Nationalaand taber alt for meget ved ideligen at

forplante fremmede Sæder paa den fædrenelandske Bund. Velkommen altsaa, tre Gange velkommen, I ædle Dannequinder, hvis Minde Abildgaards *) skabende Pensel allerede for længe siden har foreviget i vort Bryst!

Men hvor kjert det end er Forfatteren, at see fædrenelandske Hædersdaad forevigede paa vor Skueplads, saa finder han det dog besynderligt, at saadanne Stykker sjelden opføres paa Kongens Fødselsdag, uden at de ere ledsagede af en Musique og Dans, der berøver Handlingen det sande Skjønne, eller, med andre Ord, det Naturlige. Det være langt fra, at Forfatteren af disse Linier vil bestemme dette Stykkes æsthetiske Værd. Han føler ligesaa lidet Kald hertil, som dette Blad er passende til en saadan Bedømmelse. Det er hans individuelle Følelser, i hvilke intet uden hans egen Overbeviisning har Deel, som han fremsætter her. Betragter man dette Stykke som et heroisk Drama, bestemt til at opføres paa en høitidelig Dag, da vover han at paa-

*) Hr. Justitsraad Abildgaard har, som bekjendt, malet denne Scene. Det er hans Medlemsstykke og er ophængt paa Konstacademiet.

staae, at det kan sættes ved Siden af og maa-skee over de fleste Stykker af det Slags, man har opført i samme Anledning. Men betragter man det som et Nationalstykke, bestemt til at gjøre varigt Indtryk, til at befæste Patriotisme ved sande, ikke allene med Konstens, men ogsaa med Naturens Regler overeensstemmende Skildringer, saa havde han ønsket, at den talentfulde Digter havde skrevet dette Drama i ubunden Stiil, og ladet Penselen udfylde for Hjertet, hvad nu Musiquen og Dansen kun udfylde for Øret og Øiet. Den fangne Konges Befrielse og Thyra's Høimodighed har Digteren gjort til Vehicle for Stykkets Interesse. Men hvor kan man føle Interesse for den, som man aldrig har seet, aldrig har kjendt? Hvor kan man glæde sig over en Befrielse, hvis Følger endnu ere saa ganske usikkre? Hvo indestaaer os for, at Kong Svend kommer fri, naar Thyra ægter Bugislav? Af en Midding, der er nedrig nok til at lade en Konge fange i hans eget Land ved leiede Stimænd, kan man vente sig Alt. Hans Løvte er intet Løvte; for ham er intet helligt. Og nu Oluf? Er det den tappre, men grusomme Oluf den Gerdske,

som vilde forplante Christendommen, liig en Mahomed, med Sværdet og Morderfakklen i Haanden, som, for ikke at blive fangen, sprang med Skjold og Rustning i Havet, og endte der sine Dage? Dette er Spørgsmaale, hvis Besvarelse jeg overlader til Forfatterens og Tilskuernes egen Følelse. Men man maa tilstaae, at man med ligesaa god Grund bør tilstæde Dannequindernes Digter den Frihed, at omskabe den raa Oluf til en blid Elsker, som man ikke har fundet det sært, at Erik Eiegods Digter har forvandlet en blodig Plet til en glimrende Ædelsteen i denne Konges Krone, og omskabt en grusom Handling til en sand Hædersdaad. Hvorfor skulde det være den ene Forfatter mere formeent at afvige fra den sande Historie end den anden? Men at Thyra's Kjerlighed til sin Oluf maa vige for hendes Kjerlighed til sin Broder, er ikke allene uovereensstemmende med Historien, men synes heller ikke at harmonere med de Begreber, vi i Almindelighed have om sand Kjerlighed. Dens Baand ere saa faste, at intet paa Jorden kan opløse dem... Den, der engang i sit Liv har elsket, vil ikke finde denne Paastand overdreven. Den sande El-

sker kjender intet andet Bud end Kjerlighedens. Man forlader langt hellere Fædreneland og Frænder, end sin Elskede. Thyra havde som Svends Søster og Olufs Elskede handlet ganske anderledes end blot som Svends Søster. Umuelig kunde Norges kronede Helt være Vidne til, at man offrede den trædske Bugislav hans Elskede, for at befrie Dannemarks Konge, som snarere var hans Fiende end hans Ven, fra Fangenskab. At de Danske hengave deres Guld, deres Konges Søster som Offer og deres Børn som Gidsler for at befrie Svend fra Bugislavs Hænder, røber Kjerlighed til Kongens Person, men ikke det stolte Mod, ikke den urokkelige Helteaand, der fra de allerældste Tider besjelede Dannefolket, og er neppe noget Træk, der fortjente at foreviges. Kun Dannequindernes Handling er her virkelig ædel. Med Sværdet i Haanden at tilkjæmpe sig Svends Frihed, at falde eller seire med ham, at hævne Dannemarks Forurettelse med Blod, havde været en Handling, hiin Tidsalders Aand, hiin Tidsalders Mænd værdig.

Men alt dette uagtet sees og vil dette Stykke endnu længe sees med Fornøielse. Det

har mange poetiske Skjønheder. Den sidste Scene imellem Oluf og Thyra er fortræffelig. Hvor Thyra siger:

Hør disse Toner kalde mig fra dig!
Naar Græsset suser paa min Grav, o, Oluf,
er jeg din!

føler man sig henrykt af den sødeste Veemod. Og der, hvor Oluf siger:

Nu svandt hun for mit Øie!
O, nu ruller Jorden for min' Øine!

tager man den inderligste Deel i begges Skjebne.

Decorationerne ere pragtfulde, men adskillige Dele ere deels ikke naturlige, deels ikke malede saaledes, som man kunde ønske det. I Leire fandtes ingen Klipper, skjønt de her ere anbragte. Forfatteren kjender Egnen, men han har aldrig seet der Norske Fjelde.

Rariteter.

(Fortsat).

De har længe ikke hørt noget fra mig, og uden at smigre mig selv troer jeg fuldt og fast, at de fleste af Deres Læsere længes ret inderlig efter, at læse noget mere om min Raritetsamling. Jeg tilfredsstiller denne deres brænden-

de Længsel ved at sende her en Fortsættelse af Beskrivelsen over mit Raritetcabinet.

En Digterkrone. Uagtet denne kun er af Papiir, og her paa Jorden ikke engang har saa megen Værdie, at Assistencehuset vil laane to Mark Dansk paa den, saa agtes den af Kjendere dog meget høit. Jeg har kjøbt den paa en Auction over en Poets Efterladenskaber for 7 Mark. Alle den Afdødes poetiske Venner, som vare tilstede paa Auctionen, svore høit og dyrt paa, at jeg ikke havde faaet den for ligesaa mange Rigsdalere, dersom de havde kunnet undvære saa mange Penge.

En skreven Anviisning til at vurdere Huse og Gaarde saaledes, at Eieren ikke skal tabe noget, naar han ved een eller anden Leilighed vil skille sig derved. Som et Appendix er tilføiet en Kogebog, hvoraf man kan lære at tillave de Rætter, som ere brugelige ved Vurderingsforretninger, paa en meget velsmagende Maade, samt en Fortegnelse over de Vine, som virke bedst ved saadanne Leiligheder.

Et nyt opfundet mathematisk Instrument til at maale Brænde saaledes, at man kan bestemme Portionen paa $\frac{30\frac{1}{2}}{622\frac{3}{4}}$ nær. Et Dito

Instrument til at give hugget Brændeved en pyramideformig Skikkelse.

En meget grundig Afhandling, forfattet af en Herremand i hans halvfjerdsindstyvende Aar til Brug for hans Søn, hvori soleklart bevises, at man ved at plante nye Træer istedet for dem, der borthugges i vore Skove, vilde skade Herregaardshandelen uendelig meget. Manden beviser med uomstødelige Grunde, at vi ikke behøve at sørge for vore Efterkommere paa vor egen Bekostning, og at Brændevedet maatte falde alt for meget i Prisen, dersom Skoveiere af taabelig Patriotisme vilde plante Træer paa ny. Han mener, at man i den Henseende maa bære sig ad som Hollænderne, der udrydde Muskatnødderne paa Specerieøerne, og kun tillade at dyrke dem paa enkelte Steder.

En Skibsraaber til at sufflere visse Skuespillere, der ikke skjøtte om at lære deres Roller.

En Assistenceseddel, hvorpaa der kun staaer Rigsdalere, og ingen Mark. Den skal være den eneste i sit Slags.

(Fortsættes.)

Spørgsmaal.

Rygtet siger, at de forhøiede Renovationsudgivter efter en med Vognmændene indgaaet Accord, skulle reparteres paa Huusbeboerne efter den paabudne Vægterskat. Ved saaledes at bruge Vægterskatten som Maalestok for Renovationsskatten, vilde Forhusenes Beboere allene komme til at bære Byrderne. De, der boe ud til Gaarden, vilde da, uagtet de høste samme Nytte af Renovationen som hine, slippe aldeles fri. Dette synes ikke at være den rigtigste Bestemmelse. Vilde det ikke være hensigtsmæssigere at beregne denne Udgivt efter den i Anledning af Qvadratskatten skete Opmaaling? Man overlader det til Vedkommende at bestemme, hvorvidt dette Forslag lader sig iværksætte eller ei. At denne Maalestok imidlertid er sikkrere end hiin og tillige mere overeensstemmende med Billigheden, derom synes der neppe at være nogen Tvivl.

Korthusene.

Hver har sit Korthuus, som han ængstelig bygger paa fra Vuggen indtil Graven. Re-

genten, den Lærde, Kjøbmanden, — hver især anseer sit Korthuus for en meget vigtig Bygning. Ingen af dem falder det ind, at et eneste Pust kan kuldkaste det.

Store Regenter, der tænke paa at udvide deres Grændser, undertrykke Nationer, og gjøre sig udødelige i Historiens Aarbøger: hvad er al deres Arbeide og Higen, deres Forestillinger og Forventninger? — Intet uden et Korthuus. Som Børn bygge de det op, som Børn rive de det ned igjen, for atter at kunne bygge det op. Hvad var Carl den Femtes og saa mange andre Erobreres hele Regjeringssystem andet end et Korthuus?

Den Lærde snoer sig med største Arbeide og Møie igjennem den tornefulde Bane, der leder fra Donat til Homer; han bryder sit Hoved og forsager Livets Glæder, for engang at kunne nyde den — Lykke at blive roest eller nedreven i de lærde Aviser. Naar han staaer ved Enden af sin Løbebane og spørger sig selv: hvad har du udrettet? Mon han vel kan svare andet end: "Jeg har bygt et Korthuus?"

Kjøbmanden bryder sin Hjerne med alskens Speculationer, samler Gulddynger lig

Negeren i Guldminen, uden i egentlig Forstand selv at blive rigere, uden at forøge ved sine Skatte Vægten af sin indvortes Tilfredshed og Glæde med et eneste Gran. Han sender Skibe til begge Indierne; de bringe ham Skatte, men ingen Sjelefred, ingen Sindsro. Ere hans Financer i Uorden, saa vandre hans Vexler omkring paa alle Europa's Børser som fader- og moderløse Børn, som Gulefeberpatienter, hvilke det nittende Aarhundredes oplyste Sønner lade drive for Vind og Veir. Naar en saadan Kjøbmand ved Enden af sin Bane spørger sig selv: hvad har Du udrettet? Kan han da svare andet end: bygt et Korthuus? Han kan prise sig lykkelig, dersom det staaer fast, saalænge han endnu er i Live. Hvor mangt et stort og berømt Handelshuus falder ikke sammen som et Korthuus ved et eneste Pust?

Kort sagt, Korthuse bygge vi fra Vuggen indtil Graven. Vi glæde os ikke sjelden ved at see dem falde, for, som Barnet, at kunne bygge dem op igjen. Det er en Lykke for Menneskeslægten, at næsten enhver anseer sit Korthuus for et Marmorslot.

Blandede Nyheder.

Hr. Prof. Münter har i det sidste Hefte af Minerva leveret en kort Biographie af den for sin Humanitet mod Danske Reisende ogsaa i Dannemark berømte Cardinal Borgia. Blandt dem af vore Landsmænd, der især havde fri Adgang til hans kostbare Samling af Ægyptiske Oldsager, nævnes Zoega. I hans Cabinet fandtes blandt andet adskillige nordiske Monumenter, f. Ex. Runestene, Offerøxer, Offerknive, Vaaben, Urner og gamle Mynter, som Tid efter anden ere blevne samlede i Dannemark og Sverrig. — Baade som Prælat og Cardinal tilbragte han mange Aftentimer med de Danske i Rom; han tog dem med sig i Selskaber, og udmærkede dem paa alle muelige Maader. De udgjorde ogsaa gjerne hans Hof, og naar han skulde vise sig i Pragt, bestod hans talrige og frivillige Følge blandt andre og af Danske, hvorimod de andre Cardinaler kun ledsagedes af Folk, som de lønnede. Fra den Tid af, at Hviid, Adler, Birch og Vahl havde været i Rom, og Zoega opholdt sig der, var han især de unge Danske Lærdes og Konstneres Ven og Beskytter. Alle, som fortjente hans Opmærksomhed, bleve snart hans daglige Huusvenner, og han sørgede endog for, at gjøre deres Studeringer saa nyttige som muligt for dem. Uagtet Alting spaaede ham en høi Alder, og hans Reise

til Paris var indrettet saa magelig som mueligt, kunde han som en Olding paa 73 Aar dog ikke taale den, især da han ikke kunde undgaae at reise over Mont Cenis. Han tiltraadte Reisen nødig, og de Følelser, han yttrede i de Breve, han Dagen førend sin Afreise skrev til Dr. Adler, Prof. Heeren i Göttingen og Prof. Münter, røbede tilfulde, at han ahnede sin Død.

Hr. Justitsraad Hee Wadum i Kjøbenhavn lyser i de Norske Tidender efter en Lieutenant navnlig Calenborg, som afdøde Kammerraad E. C. Svane har testamenteret 1000 Rdlr.

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab har af H. K. H. Arveprindsens aarlige Gaver udsat 25 forskjellige Præmier, som skulle uddeles paa Kongens Fødselsdag i Aaret 1806. Adskillige af dem fortjente maaskee ogsaa at udsættes i samme Oiemeed i Dannemark. Præmieudsættelserne angaae blandt andet: den Bonde, der opbygger det største og bedste Fæhuus; der anlægger den bedste og største Kjøkkenhauge; der avler de fleste Kaalrabi; der anlægger den største Humleavl efter den Engelske Maade; der i Aaret 1805 tækker sine Huse med Skieferstene; der forfærdiger de bedste Spinderokke, men ikke under 40 i Tallet; der forfærdiger gode Træuhrværker og afsætter dem i nogen Mængde; der forfærdiger Bordknive, Gafler og Metalknapper; der avler flest Kar-

koster; der avler de fleste gode Faar; den Karl eller Pige, der har været længst og opført sig bedst i sin Tjeneste paa eet Sted.

Over den Franske Oversættelse af Hr. Justitsraad Rothes Bog om Forligelsesvæsenet findes i Jen. allg. Litteraturzeit. en Rec. hvoriblandt andet siges: at saa umiskjendelige de ædle Bevæggrunde til Forligelsescommissionernes Oprettelse ere og saa lidet man kan negte deres gode Indflydelse paa Dannemark, fremlyser det dog af Sagen selv og Forfatterens Yttringer, at de i Dannemark skylde en høist urigtig Justitsindretning deres Oprindelse. Rec. frygter for, at uduelige og søvnagtige Forligelsescommissairer ville stifte større Skade end ligesindede Dommere; at Commissairernes idelige Skiften vil gjøre det nødvendigt, ogsaa at vælge ukyndige Folk; at saadant et Valg kunde have en ufordeelagtig Indflydelse paa Folkets Stemning; at det kunde foranledige en skadelig Forhaling i Retspleien. Rec. ønsker, at denne Indretning aldrig maatte blive indført i Holsteen, endskjønt han med Forundring maa tilstaae, at den har formindsket Processernes Antal i Dannemark. Hr. Justitsraad Rothe har besvaret denne Recension i den nylig udkomne Tydske Oversættelse af samme Skrivt.

Den sorte Keiser Dessalines er født paa Kysten Guinea, hvorfra han blev bragt som Slave til St. Domingo. Her tjente han hos en Plantageeier og Frineger af samme Navn, da Oprøret begyndte. Han hedte den Gang St. Jaque (af hvilken Aarsag han som Keiser kalder sig Jacob den Første, og begyndte sine Forbrydelser med at myrde sin Herre, hvis Navn han tilegnede sig med alle hans Eiendomme. Han slog sig nu til en Trop, hvis Hovedanfører var en vis Biasson,

som overdrog ham Commandoen over en blodig Skare, der udmærkede sig ved al muelig Grusomhed. Barbaren lod engang en Politiebetjent nagle fast til Døren af hans egen Bolig og afhugge det ene Lem efter det andet. En fattig Tømmermand lod han indslutte imellem to Bræder og saaledes sauge i Stykker. Han havde sit Hovedqvarteer i en skaanet Sukkerplantage, hvor man fandt alle muelige Kostbarheder, blodige Vaaben og Hjerneskaller imellem hinanden. Paa bestemte Dage uddeelte man Byttet blandt dem, der meest havde udmærket sig i at begaae Drab og Mordbrand. For at vinde Biassons Yndest tog Dessalines i hans Fraværelse 300 Mennesker af forskjellig Alder og Kjøn til Fange og lod dem Dagen førend Biassons Tilbagekomst myrde. Deres Hoveder bleve satte paa det Jernværk, der omgav den sidstes Bolig. Til Belønning blev han ansat ved Livvagten. Glad over at finde et Menneske, der kunde læse og skrive, udmærkede Toussaint Louverture, der nu fremtraadte i Biassons Leir, dette Umenneske, og gjorde ham til sin Secretair og Livvagtscapitain. Han overdrog ham at besørge de fangne Blankes Henrettelse. Man begyndte gjerne med de Gamle, stak dem et spidst og krumt Jern ind i Hagen, og lod dem ofte saaledes hænge tolv Timer, førend de døde. Cannibalerne skjød dem endog ind og ud, for at forøge deres Lidelser. Stærke Mænd bleve sammenbundne imellem to Bræder og saugede over. De Yngre rev man Øinene ud med Proppetrækkere og sønderhuggede dem derpaa. Børnene kastede man i store Kjedler med kogende Vand og Ild under. Biasson døde siden i Fængsel. Dessalines's Armee er nu hensmeltet til 20,000 Mand, hvoraf neppe 5000 ere vaabendygtige.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 34.

Den 8 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Aaret 1844.

Hvorledes vil Kjøbenhavn vel see ud i Aaret 1844? Dette Spørgsmaals Undersøgelse vilde maaskee ikke være saa ganske uinteressant. Uagtet Fremtidens Slør er mørkt og uigjennemtrængeligt, saa er det dog en evig urokkelig Sandhed, at intet i Verden bliver stedse paa een og den samme Punct. Alting er underkastet Forandring. Sammenligninger mellem det Forbigangne og det Nærværende lede til Slutninger om det Tilkommende, hvortil der langt fra ikke behøves nogen Spaadomskraft. Det synes nødvendigt

at fremsætte her disse Præmisser, for ikke at blive straffet som en Spaamand.

Et Dameselskab i Aaret 1844.

Jeg tænker mig her et Selskab af Damer, der i nuværende Øieblik ere Piger paa 15 til 18 Aar, hoppe og danse, og lee af deres Bedstemødres Formaninger, men som om 40 Aar selv ere gamle Matroner, der ryste paa Hovedet og tale om Ungdommens fordærvede Sæder og de daværende slette Tider. "Ja," siger den ene og sætter et Ansigt op som den hellige Madona," ja, i min Ungdom, da levede man ganske anderledes, da existerede der dog noget, som kaldtes Sædelighed; man gik vel med blottede Arme og halvbedækket Bryst, men ikke saaledes som i disse syndige Tider, hvor man næsten gaaer ganske nøgen. Ak, hvor har dog det Onde grebet om sig som et Kræftsaar! Da jeg var Pige, da gik man vel paa Masquerade to Gange om Ugen, men nu maa jo et ungt Fruentimmer næsten hver Aften paa Bal og Maskerade! Den Gang lode Tjenestepigerne sig nøie med at føres af deres Galaner paa de offentlige Masquerader, men

nu ere de jo med i alle Klubber!" — "Ja," siger en anden tyk og gammel Matrone, som i dette Dieblik straaler i sin Ungdoms fulde Glands, "ja, det maa De nok sige, Madam! I vor Ungdom, da lode Mændene sig nøie med at holde een Maitresse, men nu holde de fire, om ikke fem. Den Gang lode de dem boe i en afsides Gade og skjulede dem som Contrebande, men kom nu! Nu betyder en Maitresse mere i et Huus end en ærlig og ærbar Kone. Manden gaaer med sine Duller i Klubben, Konen maa sidde hjemme og vansmægte. Og Priserne paa alle Fornødenheder, hvad have de ikke forandret sig! I min Ungdom kunde man kjøbe en Favn Brænde for 11 Rdlr., en Tønde Rug for 8 Rdlr., en Fjerding Smør for 12 Rdlr.; nu koster en Favn Brænde 33 Rdlr., en Fjerding Smør 25 Rdlr. og en Tønde Rug 27 Rdlr. 3 Mk. Man kan i vore Dage ikke leve ordentlig under 3000 Rdlr., og da maa man endda forstaae at knibe Muskaten. Paa Overflødigheder er der i dette Fald aldeles ikke at tænke. En Pladslogebillet koster jo nu paa Billetcommissionaircomptoiret 5 Rdlr. 2 Mk., og naar man ikke subscriberer derpaa, faaer man den ikke

engang." — "Ja, Tiderne have skrækkelig forandret sig," siger en Tredie. "I mine Pigeaar havde man vel Restaurateurer og Tracteurer, hvor unge Mennesker om Morgenen kunde tage Chocolade og spise Bakkelser, og om Aftenen drikke et Par Glas Punsch og spise nogle Portioner Jis og fem eller sex Kager. Men det skede dog ikke paa mere end paa to eller tre Steder. Nu derimod er der en Restaurateur og Conditor næsten i hvert Huus. Unge Mennesker tilbringe det meste af deres Tid paa saadanne Steder." — "Ja, i min Ungdom," siger en Fjerde, "vare dog de fleste Mennesker sunde; en Alder af 50 Aar ansaae man just ikke for nogen meget høi Alder. Nu derimod er man gammel i sit 28de Aar, faaer graat Haar i sit 32te, gaaer ved Krykker i sit 45de, og ligger i Graven i sit 48de Aar. En Alder af 60 Aar ansees for en reen Methusalemsalder. Den Gang talte man 100 Doctorer i Kjøbenhavn, og ansaae det for store Ting. Mange af dem fortærede 2000 Rdlr. om Aaret, og man betragtede det som et Beviis paa, at de maatte have meget at fortjene. Nu tæller Kjøbenhavn netop 750 promoverede Doctorer. Nogle af dem

fortære 8000 Rdlr., og ingen af dem under 4000 Rdlr. aarligen. Gigten allene, har Doctor Panglos nylig sagt, indbringer ham aarligen over 1600 Rdlr. Børn paa 12 Aar have allerede Podagra." — "Ja, hvoraf kommer det?" raaber den Femte! "I vor Ungdom, da var det endnu ikke saa almindeligt som nu, at Skræder og Skomager drak sin Chocolade om Morgenen, og spiste Desert og Iis til sin Mad. Den Gang havde man herlige Aquaviter, som kjøbtes i Viingaardsstrædet. De gave Kræfter og Sundhed. Borgerfolk gik hen paa Viinkjelderen, drak Gammelviin, rød Viin og Muskatviin, og discourerede om politiske og courieuse Sager. Men nu har man jo Skræderklubber og Skomagerklubber, Rokkedreierselskaber og Skorsteensfeieracademier. Disse Folk skamme dem jo nu ved at komme paa Viinkjeldere. De kunne jo ikke leve uden at være i Klubber. De forøde der deres Sundhed, deres Penge og deres huuslige Lykke."

Saaledes ville omtrent de af vore Tiders unge Damer, der opleve Aaret 1844, tale.

Et Mandsfolkeselskab i Aaret 1844.

Jeg tænker mig her et Selskab af vor Tidsalders unge og raske Fyre. De sidde og tale om den herskende Odselhed, om den daglig tiltagende Usædelighed. "Ja," siger een, "i mine Ungdomsdage vidste man og at fornøie sig, men paa en sømmelig Maade. Man var Medlem af to; i det høieste tre Klubber, gik om Formiddagen hos Restauratenrer, om Eftermiddagen paa Billardhuse, og om Aftenen paa Comoedie eller Bal, — men alt det skede dog med Maade. Men nu, da man har Restaurateurer og Klubber i alle Gader, Franske, Tydske og Italienske Comoedier, nu gaaer det jo til hos os som i Sodoma og Gomora. Da jeg var en Dreng paa fjorten Aar, var jeg endnu saa uskyldig som Barnet i Vuggen. I vore Dage derimod har Drengen jo tabt sin Uskyldighed, naar han hører op at skifte Tænder. Den Gang var det ingen Sjeldenhed at see Oldinger paa 65 Aar; men nuomstunder anmeldes jo deslige Ting i Aviserne som en stor Natursjeldenhed. Den Gang ansaae man det for noget ganske ualmindeligt, at atten Ægtepar bleve skilte i een

Uge, i vor Tid gaaer der jo ikke en Dag, uden at der skilles ligesaa mange." — "Ja, den Gang," siger en Anden, "ansaae man det for en skrækkelig Ting, at et ugivt Mandfolk lod i Adresseavisen offentlig avertere om at faae et reenligt, ungt og smukt, men givt Fruentimmer til at varte sig op; nuomstunder averteres der jo saadanne Ting med rene Ord og uden Forblommelse." — "Ja," siger en Tredie, "i mine Drengeaar regnedes ingen for Mand, førend han i det mindste var femten Aar; nu løbe Drenge paa Billardhuse i deres tiende Aar, røge Tobak i deres ellevte, blive forelskede i deres tolvte, skrive Recensioner og Epigrammer i deres trettende, spille forelskede Roller i deres fjortende, medicinere i deres femtende, see ud som Spøgelser i deres tyvende, og staae med den ene Fod i Graven i deres tredivte Aar. Og Ødselheden, hvor har den ikke tiltaget? I min Tid lode Folk sig nøie med, at kjøre om Sommeren hver Søndag til Bellevue. Den Gang kostede en Vogn til Dyrehaugen i det høieste 9 Rdlr., og Fortæringen beløb sig i det høieste til 30 Rdlr. Nuomstunder kjøre Folk næsten hver Dag Lysttoure; en Vogn

koster 18 Rdlr., og Fortæringen kan, man ikke have under 60 Rdlr. Men hvad ere ogsaa Følgerne heraf? Den Gang hørte man i det høieste kun hver Uge til et Par Banquerotter. Nu gives der jo hver Dag ligesaa mange Banquerotter som der er Timer i Dagen. Den Gang var en Pige paa nogle og tredive Aar en gammel Jomfru; nu existerer der slet ikke mere nogen gammel Jomfru. Faa givte sig, og disse faa aldrig, førend deres Haar ere graa." — "Og Penge," siger en Fjerde, "af hvad Værdie ere de i vore Dage? I min Tid var en Mand paa 40,000 Rdlr. en rig Mand; nu kaldes han en Prakker, en fattig Djevel: 40,000 Rdlr. kan man jo nuomstunder spille bort i ethvert borgerligt Selskab i en eneste Aften. Den Gang rullerede der Sølvpenge som Sand; men kom nu? Naar man vil kjøbe noget, maa man bringe Pengene med sig paa en Bærebør. Den Gang kunde man faae en Vexel disconteret for 14 pC., naar og hvor man vilde; nu maa man betale 36 pC. i Disconto af de bedste Vexler." — "Og vort Sprog, hvad har det ikke forandret sig?" raaber en Femte. "I min Ungdom ivrede man paa det

heftigste imod, at visse Folk vilde skrive Sproget efter Udtalen, og jeg erindrer mig endnu, at man gjorde sig ret lystig over en Bog, som hedte Schjent Schulien; men nu kan man jo neppe kjende det igjen. Man skriver jo nu Senofons Syropedi, Onettetet o. s. v. Andre Nationer lee over vor Svaghed; ingen kan lære at forstaae vort Sprog, uden i Forveien at have lært Udtalen. Hvo i al Verden skulde vel kunne gjette, at Senofon skal betyde Xenophon?" — "Og vort Opdragelsesvæsen," raaber en Sjette, "hvad er det blevet til? I mine Dage fandt man det underligt, at Børn skulde lære saa forskrækkelig mange Ting, som de ikke kunde have nogen virkelig Nytte af. Men nu examinerer man jo i Grønlandsk og Laplandsk, i Mimik og Polemik, i at gaae paa Stylter og springe Buk, og Gud veed, hvor mange tusinde andre Ting, som man i min Tid ansaae for temmelig overflødige, og som nu ere nødvendige Kundskaber. Latin og Græsk er derimod gaaet ganske af Brug. Selv Professorer bryde sig ikke mere om disse Sprog. Den, der kan tye Cornelius, er allerede en stor Philolog, og for at faae Magistergraden, behøver man kun at

kunne oversætte nogle Fabler af Phædrus. Vel begyndte man allerede den Gang kun at lære Skallen af de fleste Ting; men der gaves dog enkelte Mennesker, som studerede grundig. Nu derimod, nu udleer man enhver, der taler om solide Kundskaber."

(Fortsættes.)

Umyndige.

Vore Love have med Føie søgt at sætte Skranker for, at egennyttige Mennesker skulde benytte sig af Umyndiges Letsindighed eller Mangel paa Erfaring. Paa den Tid, da de første Love i den Henseende bleve givne, ansaae man et Menneske paa 25 Aar for et Slags Barn, og det maa uden Tvivl have været med fortrinlig Hensyn til den høie Alder, som den Tids kraftfulde Mennesker opnaaede, at man har bestemt dette Maal for den umyndige Alder. Det vilde maaskee ikke være let at finde andre Grunde hertil. Men i vore Dage, hvor de fleste Mennesker ikke opnaae nogen Methusalemsalder, hvor man i sit 50de Aar allerede begynder at være Olding, synes virkelig en Alder af 25 Aar ikke at være saa ganske forholdsmæssig beregnet. I fordums Dage, da Menneskene levede mere overeensstemmende med Naturens Forskrivter end nu, var et Mandfolk i sit 25de

Aar endnu en Yngling; men nuomstunder er han i den Alder Mand, ja langt mere end Mand efter Ordets almindelige Begreb. Ved en Umyndig forstaaer Forfatteren et Menneske, hvis Forstand endnu er ligesaa umoden som hans Verdenskundskab. Men er 25 Aar, Halvdelen, i det mindste Trediedelen af et Menneskes Liv, da ikke nok til at udvikle Forstanden og til at samle Verdenskundskab i den Grad, at man bør vide, at omgaaes Penge og Sager af Pengeværdie paa en tilbørlig Maade? Man kan indvende: "hvad hindrer det, at Maalet for den umyndige Alder er sat ud saa langt som muligt? Misbrug forebygges derved saa meget dessikkrere." Det kan man ikke negte. Men da man for at afværge Misbrug paa den ene Side, saa let giver Leilighed til Misbrug paa den anden; da den uredelige Umyndige ofte er nedrig nok til at betjene sig af de Midler, han har i Hænde, til at bedrage endog den Troskyldige af hans Medborgere; da det næsten er umueligt at see paa en saadan Persons Udvortes, om han er 24 Aar 11 Maaneder og 8 Dage, eller 25 fulde Aar: saa vilde en passende Middelvei maaskee være meget ønskelig i den Henseende. Det nødvendige Palladium for den Umyndige burde vel ikke være længere i hans Værge, end Tiden og Omstændighederne gjøre det nødvendigt. Tyve Aar, der kun betragtes som omtrent Trediedelen og Mid-

deltallet af et Menneskes Levealder, synes ikke at være et upassende Maal for den Umyndiges Alder. (Fortsættes.)

Danske Planters Navne.

For den lærde Urtekyndige kan det være temmelig ligegyldigt, hvilket Dansk Navn den eller hiin Plante har; naar han kun veed det Latinske Navn, saa er han fornøiet. Med kold Ligegyldighed kan han maaskee gaae den blide Forgjetmigei forbi; naar man ikke siger ham, at det er Myosotis, saa kjender han den muelig ikke. Han ligner heri mangen en Stormand, der ikke bryder sig om Manden, men om Navnet. Med den ulærde Blomsterynder forholder det sig ganske anderledes. Han hader hiint vidtløftige og al Taalmodighed dræbende Latinske Navneregister. Han vil studere Naturen i Naturen selv, og dertil er det nødvendigt for ham, at kjende de Danske Navne, Men da mange Planter have forskjellige Benævnelser i de forskjellige Danske og Norske Provindser, saa har det altid været temmelig vanskeligt, at lære at kjende de indenlandske Planter paa en Maade, der kunde være nyttig i Livets mangfoldige Sysler. Vore nyere Danske Botanikere have derfor gjort sig høilig fortjente ved at prøve paa, at give indenlandske Planter Danske Navne overeensstemmende med de Lineiske Grundsætninger. Nytten heraf vilde, som

enhver let indseer, være usigelig stor, dersom vore Urtekyndige indbyrdes vare enige om disse Navnes Bestemmelse. Men dette er langtfra ikke Tilfældet. Hvad der f. Ex. hos Viborg (i hans Plantesystem) hedder Vortemelk (Euphorbia), det hedder hos Hornemann (i hans Plantelære) Vorteurt; hvad der hos hiin hedder Kjerminde, hedder hos denne Forgjetmigei, og saaledes kunde jeg, hvis det gjordes fornødent, anføre mangfoldige Exempler paa indbyrdes Uovereensstemmelse hos de Naturkyndige selv. Den tilsigtede Nytte kan jo altsaa af denne Aarsag ikke opnaaes, og det botaniske Sprog vilde paa denne Maade blive ligesaa forvirret, som de Folks Sprog, der vilde bygge det Babyloniske Taarn. De nye Danske Plantebenævnelser kunne altsaa ingensinde være os til nogen sand Nytte, saalænge der hersker den største Uovereensstemmelse i de Danske Plantesystemer.

Den forhadte Canariefugl.

En virkelig Tildragelse.

(Indsendt.)

Iblandt Deres øvrige Rariteter behage De at anføre en Canariehan, som jeg tør forsikkre Dem, De vanskelig vil finde Mage til i hele Byen, saa mærkværdig er den baade for sin behagelige Sang, sin nydelige Tegning og især for

sin Historie, som jeg nødvendig maa fortælle Dem. Dens Moder, en Dronning i Skjønhed blandt Canariefugle, blev bestemt til at parre sig med en gammel Canariehan, som tilforn havde givet maaskee alt for store Prøver paa sin Manddomskraft, skjønt Alderen nu havde svækket den; sed ultra posse nemo obligatur, og smukt maatte den finde sig i, at en anden, der nyligen havde viist Prøver paa Duelighed i at forplante sig, betraadte dens Post. Under jublende Frydesang lønnede denne inden faa Dage sin nye Mages Kjertegn, og vendte derpaa modigen tilbage til sin første Mage, der imidlertid med Moderomhu havde opfødt sine Unger. Den gamle Han blev nu paa ny bestemt til at pleie sin utro Mage, medens hun udrugede sine Æg, og heri opfyldte han sit Kald; men mod Frugterne af hendes Utroskab, fire nøgne Skabninger, der med opløftede Hoveder og qviddrende Stemme ligesom anraabte ham om Føde, udøvede han Grusomhed og Hevn istedet for Faderomhed. — Efter at de tre første vare blevne et Offer for hans grusomme Behandling, vedblev han at afpille Fjærene af den fjerde, efterhaanden som de pippede frem. Endelig da den var nogle Uger gammel, og endnu ligesaa blottet for Fjær, som da den kom frem af Skallen, blev den sat ind i et andet Buur til sin egentlige Fader, som pleiede den med største Omhyggelighed. Men saa ublid dens for-

ste Ungdoms Skjebne havde været under en tyransk Stedfader, saa ublid blev den nu atter under en ikke mindre grusom Stedmoder, som forfulgte den og Faderen fra den ene Ende af Buret til den anden. Endelig nødtes man til at sætte den og Faderen i et Buur for dem selv, hvor den trolig blev pleiet, indtil den selv kunde søge sin Føde. Jeg troer sikkerligen, man har Ret, naar man siger: "Jo mere man bander Geden, jo bedre trives den", i det mindste maa jeg forsikkre Dem, det er den nydeligste og bedste af alle de Canariefugle, jeg nogensinde har seet eller hørt; thi neppe fremtræder Morgenrøden, førend den med den meest fortryllende Frydesang ligesom lover sin Skaber, fremlokker taknemmeligheds fulde Følelser i min Barm, og lige til Aftenskumringen underholder mig med sin muntre og jublende Sang; kort sagt, den er mig saa kjer, at jeg tvivler paa, jeg vilde bortbytte den for alle Deres Rariteter.

* * *

Maatte denne sande Fortælling dog tjene til et Exempel paa Følgerne af mangen en stedfaderlig og stedmoderlig Opdragelse! Maatte Enkemænd og Enker lære heraf, hvor megen Forsigtighed, der er nødvendig, naar man vil vælge en anden Moder eller en anden Fader til sine Børn! Mangen en skjøn Pode bliver knækket formedelst Uforsigtighed i denne Henseende.

Blandede Nyheder.

Af Fortegnelsen over de Døde og Fødte i Christianssandsstift afvigte Aar seer man, at der er 770 flere Fødte end Døde, og man maa heraf slutte, at Dødeligheden, siden Kokoppernes Indførelse, har mærkelig aftaget. Blandt de Fødte vare 17 Par Tvillinger, og blandt de Døde finder man, ikke uden Forundring, 42 Druknede, hvoraf kun to have druknet sig selv. En Mand og en Pige have i Religionsgalskab skaaret Struben over paa sig. Man seer heraf, hvor vigtigt det er, at ogsaa Norge faaer et Selskab for Druknede og passende Redningsbaade; og dernæst, hvor nødvendigt det er, at sætte Skranker for det Haugeanske Uvæsen.

I disse Dage er der kommet 8 Svenske Bønder hertil over Isen. For at betrygge sig imod at drukne derfom Isen uheldigviis skulde bristet, havde de bundet sig sammen med et Toug, som var 32 Alen langt. De gik to og to sammen, og imellem hvert Par var der en Afstand af otte Alen. Da Isen umuelig kunde briste paa en Strækning af 32 Alen, saa kunde de, der ved et Uheld styrtede i Vandet, altid trækkes op igjen af dem, der gik bagefter.

I Trondhjemsavis yttres Frygt for, at Capitlet ved Domkirken, som allerede i Aaret 1689 styrtede ind ved en Storm, lettelig kunde have samme Skjebne i vore Dage, da det er blevet opført paa en Tid, hvor man ikke forstod at bygge og dets hele Constructur er saaledes, at det ikke kan bære sig selv.

Trykfeil.

I det citerede Vers S. 519 behage man at læse: O nu rullede Jorden bort for mine Øine! —

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 35.
Den 11 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Genier.

Med den Franske Revolutions Udbrud begyndte Ordet Genie at blive et Øgenavn. Naar man sagde: det er et Genie! saa forstod man ved dette Udtryk et Menneske, der i sit Udvortes udmærkede sig ved rundt Haar og en Knortekjep, og i sit Indvortes ved Uvidenhed, forenet med Uforskammenhed, kort, et Menneske, der i Drikkehuse lod Konger afsætte og Aristocrater guillotinere, men som i øvrigt var ubrugbart til enhver muelig nyttig Forretning. Dette ufordeelagtige Begreb synes at have forplantet sig lige til den nærværende Tid. Endnu synes

man ikke at kunne udtrykke Næsviished og Dumhed, ledsaget af den høieste Grad af Indbildskhed, paa en finere og anstændigere Maade, end ved at betjene sig af Ordet Genie. Selv de, der ikke forbinde dette vederstyggelige Begreb med dette Ord, troe dog fuldt og fast, at Genier ikke due til alvorlige Sysler og Embedsforretninger. Ordet Genie og Ordet Democrat have havt fælles Skjebne. Udvortes Omstændigheder forandrede deres Betydning. Beklageligt er det, at Alting saaledes skal vanhelliges i Menneskenes Hænder; at selv Sproget skal være et Aftryk af deres Ydærligheders og Daarligheders Form.

Genie betegner næsten i de fleste Europæiske Sprog et Menneske af ualmindelige Sjelevner, og er oprindelig det Latinske Ord Genius. Forskjellen imellem Geniet og Hverdagsmennesket bestaaer egentlig deri, at det første skaber, det sidste efterligner. Geniet har intet Fædreneland og kjender ingen Hindringer. Det løber liig en rivende Strøm over Klipper og Skjær. Det kan afledes og stundom standses af udvortes og tilfældige Omstændigheder, men aldrig aldeles undertrykkes. Dersom en

ulykkelig Skjebne end havde ladet Tycho Brahe fødes i Grønland, og Evald hentromme sit Liv som Tambour i Syvaarskrigen, vilde den første alligevel blevet en stor Astronom, og den sidste en stor Digter. Tycho vilde maaskee ved sit Genie opsvinget sig til Angekok, Evald ved sin Digtergave til Regimentspoet. Spiren til den store Mand maatte altid fremkommet, det være nu i en mindre eller større Grad. Hvo kunde vel være saa barbarisk at antage, at den Guddomsgnist, som i intet mueligt Tilfælde ganske udslukkes, skulde til Unytte være nedlagt i Menneskets Sjel? Selv den, der ikke vil antage nogen guddommelig Aabenbaring, maa dog tilstaae, at der gives Mennesker, som Naturen, skjønt meget sjelden, forunder en Forstand, hvis granskende Blik gjennemtrænger ethvert Mørke og seirer over enhver Hindring; som finder Lys og Orden der, hvor Hverdagssjelen ikke siner andet end en evig Forvirring. Disse Mennesker, udrustede med de største af Himmelens Gaver: en skabende Aand og gjennemtrængende Forstand, ere sande Genier. De bør betragtes af os med samme Ærefrygt, som Oldtidens Mennesker betragtede deres Propheter. De ere Guds

Sendebud i Ordets egentlige Forstand; han taler ved dem og igjennem dem; hans Aand hviler over dem, og Aabenbaringens Bog ligger oprullet for deres Øine. Saadanne Gudsmænd vare Tycho Brahe, Griffenfeld, Rømer, Evald og den afdøde Bernstorff. Fremtidens Slør var tildeels bortdraget for deres Øine. Deres Ord vare ofte guddommelige Indskydelser, for saavidt alt, hvad der er Ædelt og Stort, kommer umiddelbar fra Gud. Man nævne mig et eneste Gode, Menneskeslægten nyder, som ikke er Frugten af et eller andet stort Genies Grandsken! Det vilde kun staae slet til med alle Konster og Videnskaber, Regjeringskonsten iberegnet, dersom der ikke imellemstunder opstod et Genie, der gav dem et Stød fremad.

Lader os altsaa ikke vanhellige et Navn, der af saa mange Aarsager bør være os i høieste Grad dyrebart. Lader os ikke forbytte de sande Genier med hine usle Skabninger, der troe at besidde et Klenodie, Naturen saa sjelden uddeler, i det Øieblik de have forfattet nogle usle Riim eller prydet sig med Andres Fjære. De Mænd, som troe, at Genier ikke due til

alvorlige Embedsforretninger, handle meget urigtig, naar de afsige denne Dom, uden tilforn med tilbørlig Eftertanke at have skjelnet imellem det sande og det falske Genie. Lykkelig vilde Verden være, dersom Naturen frembragte sande Genier i saadan Overflødighed, at man kunde besætte de vigtigste Embeder med dem. Aarsagen hvorfor mangt et stort Genie i de fleste Lande tilsidesættes, ligger nok fornemmelig deri, at Hverdagsmennesker ikke kunne taale Folk ved deres Side, som kunne see dem over Skuldrene og opdage alle de Dumheder, de begaae. Man vil derfor hellere bruge dem som Redskab end Diemeed. Men ved at behandles som blot Redskab synker det sande Genie, i Bevidstheden af sin Aandsoverlegenhed, tilbage til Ligegyldighed og Efterladenhed. Naar en trykkende Skjebne har slappet dets Sjels Spændekraft, raabe Dosmerne i en hoverende Tone: "Ja, saaledes ere alle Genier!"

Selvammende Mødre.

Modens Jernscepter synes ganske at beherske vor Tidsalder. Kun den synes vi at skylde

mange af vore Dyder og Lyder. At Mødrene selv opamme deres Børn, er en herlig, en skjøn Mode, som man bør ønske den, skjønt med Modens Natur uovereensstemmende, Egenskab, at den maatte vare ret længe. Hvad kan vel tænkes ædlere, end at en Moder ikke, som før, overlader det Barn, hun har baaret under sit Hjerte, til Leieqvinder, men selv opføder det med den Saft, som Skaberen har bestemt for Fosteret? Hvilket Dyr, det staae nok saa lavt i Skabningernes Række, er saa ufølsomt, at det overlader sit Fosters Opfødelse til et andet fremmed Dyr? Intet Syn er skjønnere end at see en Moder opfylde den første af alle Moderpligter. — Men det er ikke nok at følge heri Moden. Denne Pligt bør opfyldes saaledes, som man kan forsvare det for Gud og Menneskene. Men, ak! hvorledes opfyldes den af saa mange unge Mødre i Kjøbenhavn! At forlade Baller og Selskaber og mange andre letsindige Glæder, saalænge de give deres Børn Die, er dem aldeles umueligt. De opoffre heller Alt, end forsage deres sandselige Begjerligheders Tilfredsstillelse, deres Higen efter, endnu som Mødre, at kunne glimre som Flaner. Derfor forlade de deres

diende Børn og overgive dem til saakaldte Gøld-ammer; derfor døves de midt i Tumlen af forfængelige Glæder for deres Børns Skrig; derfor bliver saa mangt et Barn et uskyldigt Offer baade for sin Moders naturlige og unaturlige Følelser. Saalænge altsaa unge Mødre ikke for en Deel ville give Slip paa deres Pigeglæder, gjorde de meget bedre i at antage Ammer, end for et Syns Skyld selv at opamme Børnene og lade dem føle Virkningen af deres Letsindighed. At være paa Bal fra Kl. 9 til 3 om Natten, og lade et diende Barn den hele Tid vansmægte og skrige sig hæs, er grusomt og uforsvarligt. Men at det alligevel skeer, vilde ikke være vanskeligt at godtgjøre. Det kan tjene til et nyt Beviis paa, at de Dyder, som kun grunde sig paa Moden, hvile paa meget svage Støtter. Det Gode, de stifte i een Henseende, opveier langtfra ikke det Onde, de stifte i en anden. Mødre! Mødre! betænker, hvor mangen en Mands Lyksalighed I undergrave ved Eders Modesyge! Lad den ikke tillige strække sig til de Børn, I skjenkede Livet! Lad deres Førlighed, Sundhed og Liv ikke blive et grusomt Offer for denne skrækkelige Syge! Et

Barn er langt bedre tjent med at faae Die af en leiet Amme end af en letsindig og flanende Moder.

En Kjøbstædsscene.

I een af de Danske Smaakjøbstæder havde man ligesom paa saa mange andre Steder i begge Rigerne besluttet, at høitideligholde Kongens Fødselsdag med et Bal, der skulde bestyres af det derværende borgerlige Skarpskyttercorps. Dette lod circulere en Subscriptionsplan, og indbød saavel Byfogden, Stadens Præster, Toldindspecteur og Toldcasserer, som endeel af Omegnens geistlige og militaire Personer, baade ved Armeen og Landværnet, til at tage Deel i Ballet. De tegnede sig alle. Ballets Aabning blev bebudet ved Canonernes Løsning. Da man skulde gaae til Bords, skede det ikke efter Numer, men enhver tog den Plads, der var ham nærmest. Byfogden, som maaskee ei var opmærksom paa, betimeligen at tage en med hans Værdighed overeensstemmende Plads, fandt ingen anden ledig end ved Siden af en Landeværnsofficier, der nok ikke var hans bedste Ven-

Adskillige tilbød ham deres, men han afslog det. Den Plads, han fik, var ikke langt fra Døren. Man saae ham utilfreds herover, og kort derpaa forlod han Selskabet. Ved Strandbredden var der, efter Sigende med hans Tilladelse, plantet Canoner, der skulde affyres, naar man begyndte at synge en i Anledning af denne Hoitidelighed trykt Sang. Uagtet man otte Dage i Forveien ved et Bryllup skal have affyret Canoner hele Natten igjennem, blev det dog nu forbudet at affyre dem, fordi det var over Politietiden. Byfogden sendte først Bud og lod befale, at alle de, der hørte til hans Huus, skulde forføie sig hjem, og da Klokken var slaaet tolv, kom Retjentere ind i Dansesalen og befalede, uagtet Selskabet endnu var i fuld Dans, at Stadsmusicanterne skulde holde op at spille. Da man ikke ret vel kan danse uden Musique, saa maatte Selskabet, der bestod af 60 Personer, skilles ad.

* * *

Man seer af dette Træk, hvilken Smaahedsaand der endnu hersker i Smaakjøbstæderne. Vi mangle en Holberg, der kunde male

de Optrin, man næsten dagligen oplever der, med Satirens Pensel. Uagtet Borgermesterfamilien af Kotzebue er en Carricatur, saa er den dog blandt alle hans Carricaturer den, der kommer Naturen nærmest. Man behøver kun at kaste et Øie paa vore egne Smaakjøbstæder for at overtydes herom.

Presning til Pompning ved Ildsvaader.

Et af de besynderligste Tvangsmidler, Forfatteren kjender, er det, at presse Mennesker til at pompe ved Ildsvaader. Det vilde ikke være nogen uværdig Syssel for en kyndig Jurist, at undersøge, hvorvidt dette sære Tvangsmiddel, der anvendes i Flæng, af berettigede og uberettigede Personer, er grundet i vore Love. Da vi ikke leve i nogen Naturstand, saa kan den med enhver Ildsvaade forbundne fælles Nød og Fare vel neppe tjene til Undskyldning for denne ikke billige Tvang. Der er jo Folk, som lønnes, fordi de skulde sørge for Slukningen; hvorfor skal der ikke ogsaa være ansat Folk, som besørge Pompningen? Er den Afgivt, som Stadens Indbyggere betale til Brandvæsenets

Vedligeholdelse, da ikke tilstrækkelig nok hertil? — Ubehageligt er det altid, at det skal være overladt til stundom ubehøvlede Brandkarle, at paagribe et uskyldigt Menneske, der maaskee indfinder sig ved en Ildebrand, for at hjelpe sin Ven eller Paarørende, som en Forbryder, og tvinge ham til et Arbeide, som han ikke er vant til, og som i en ublid Aarstid kan bidrage til at nedbryde hans Sundhed. Den Maade, at betragte enhver Uvedkommende, der indfinder sig ved en Ildebrand, som en aldeles ørkesløs Tilskuer, der kan tvinges til at pompe, saalænge som et Par Brandkarle finder for godt, synes virkelig ikke at være billig. Der er jo i alle andre Henseender sørget saa meget som muligt for Brandanstalternes Forbedring, hvorfor skulde de i dette Stykke endnu staae paa samme Punct som for et heelt Aarhundrede siden? Forfatteren har kjendt adskillige Personer, der midt om Natten ilede hen til en Ildsvaade, for at komme de Mennesker til Hjelp, som Ilden truede med Ødelæggelse. Men de bleve grebne, og med Magt førte hen til en Pompe eller ned i en Pram, hvor de maatte arbeide i hele Timer som sande Galeislaver,

indtil det behagede de Karle, der grebe dem, af egen Drivt, eller bevægede af udvortes Omstændigheder, at skjenke dem deres Frihed. Man bør haabe, at denne Skik, der langtfra ikke gjør vor Hovedstad nogen Ære, vil, som upassende, blive afskaffet.

Blandede Nyheder.

Den nylig afdøde Hofraad Spazier, Udgiver af Zeitung für die elegante Welt, som ogsaa læses her meget, er den samme, som ledsagede Digteren Baggesen paa hans Udenlandsreise, og som findes omtalt i hans Labyrinth.

En Opsynsmand over Quarantaineanstalterne i Tyskland har nylig aflagt en snurrig Prøve paa sin Embedsiver. En fornem Herre havde sendt een af sine Venner, som havde en meget svag Mave, tolv Flasker Malagaviin som en Hjertestyrkning. Uheldigviis stod der just skrevet paa det Skriin, hvori de vare indpakkede, Malaga. Da Opsynsmanden blev dette rædsomme Navn vaer, lod han Vinen strax confisquere. Der blev antændt et Baal, hvor Betjentene, uden at røre ved den uskyldige Viin med andet end Jerntænger, brændte den sans façons.

Storsultanen har i denne Tid havt adskillige Ubehageligheder. Den Franske Minister har for-

ladt Constantinopel, fordi Sultanen ikke vil erkjende den Franske Keiser. Den afsatte Pascha har selv tilstaaet, at han af Ismael-Pascha af Acre havde faaet 100,000 Pjastre i Stikpenge. Da han har tilbageleveret disse Penge, og der tillige er blevet bedet for ham, har Sultanen bevilget ham en Pension af 500 Pjastre maanedligen, og anviist ham Staden Bursa i Asia ved Foden af Bjerget Olymp til Opholdssted. Man seer heraf, i hvilken Agtelse Olymp staaer i denne Tid.

Paa den Nelthrop-Harriske Papirfabrique i Kjøbenhavn er der i de sidste 20 Maaneder forfærdiget 30031 Riis forskjelligt Papiir, som beløber sig til 81512 Rdlr. Hertil er der blevet brugt henved 500,000 Pd. Klude og 210,000 Pd. gammelt Tougværk. For Kludesamlingen er der blevet betalt 7293 Rdlr. Fra Fyen er der blevet leveret fra 1ste Jan. til 31 Dec. 1804, 100,431 Pd. Klude, som bleve betalte med 4253½ Rdlr. Til Fabriquens Drivt bruges 44 Mandfolk og 32 Børn, og i det Hele leve derved, Børnene iberegnede, 140 Mennesker. Man begynder nu og at fabriquere blaat Sukkerpapir, hvorved der aarlig spares en Sum af 20,000 Rdlr., som forhen gik ud af Landet.

I Archenholtz's Minerva fortælles: da General Mortier rykkede ind i Hannover yttrede en anseelig Mand i Kjøbenhavn den Mening for Kronprindsen, at dersom den Danske Regjering sendte en liden Escadre letbevæbnede Skibe til Elben, vil-

de dette Skridt, uden at give Frankrige nogen fornuftig Grund til Misfornøielse, sikkre denne vigtige Flods Neutralitet, og at selv Engelland og Rusland vilde betragte en saadan Forsigtighedsadfærd som en standhaftig og upartisk Fremgangsmaade, der var Kronprindsens Caracteer værdig. Men Prindsen skal have svaret: "Hvad, om Frankrige og Engelland imidlertid sluttede Fred? Hvo staaer os da inde for, at de vilde af Erkjendtlighed for denne vor Neutralitetstjeneste indbefatte Den La Croix (??) i deres Skadesløsholdelsesliste?"

Een af de behageligste Promenader i Paris er nu den nye Bro over Seine, som blot er bestemt for Fodgjængere. Paa de af Qvaderstene opførte Piller findes ni Buer af støbt Jern. Den er 516 Fod lang og 30 Fod bred. Den er omgiven af et ziirligt Jernrækværk og belagt med Egebræder. Da den første Gang blev aabnet den 24 Septbr. f. A. indfandt der sig 64,000 Personer. Da hver Person maa betale Entrepreneuren en Sous (2 ß.), saa vandt han den første Dag 3200 Livres. I Foraaret forvandlede han den til en sand Trylle-hauge. Langs med Broen stode de skjønneste Orangetræer i fulde Blomster; i Midten to ziirlige Glashuse med de sjeldneste og kostbareste udenlandske Planter, der vare tilfals. Paa en eneste Stilk saae man her 6 til 10 Stykker af den pragtfulde chinesiske Hortensia, som ofte blev betalt med 3 til 4 Louis d'or. Der var hensat Stole for dem, som vilde

hvile sig og indaande Blomsternes Duft. For Forfriskningen sørgede en Conditor, hvis Drenge paa et Vink bragte Iis i fortræffelige Christalglas.

I Voigts Magazin der Naturkunde anføres, at en Doctor Lichtenstein fra Helmstad har foresat sig, i Forening med en Dansk, ved Navn Poleman, der især studerer Botanik og Chemie, at foretage en stor Opdagelsesreise i det Indre Africa, for om muligt at trænge endnu videre frem end Sparmann, Gordon og Le Vaillant. Fra denne Poleman, en Dansk Pharmaceuticus, har den botaniske Hauge i Kjøbenhavn allerede modtaget over 80 forskjellige Sorter Capske Zvibler.

I allgemeine Litteraturzeitung roses den af Hr. Assessor L. Brandt paa Tydsk udgivne Bog om en almindelig Freds Indflydelse paa Briternes Handel som et med Sagkundskab forfattet Skrivt, der indeholder endeel gode Raisonnements og adskillige interessante Efterretninger, hvilke meget fortjene at tages til Eftertanke.

Dagsposten (den 12 Febr.) har medbragt følgende Nyheder: Fra Aarhuus meldes, at der Søndagen den 3 Febr. opkom Ildebrand i Houlberg Præstegaard. Ilden greb saa stærkt om sig, at Gaardens 4 Bygninger med deri værende Korn og 21 Fæhøveder bleve et Rov for Luen. Paa Mangel af Vand kunde Sprøiterne ikke gjøre nogen Virkning. Det er anden Gang i 9 Aar, at Sognepræsten, Hr. Provst Sundorf, har fristet her en saadan Skjebne. — Paa Kronprindsens Fødselsdag har Hr. Generallieutenant Moltke ladet uddele til

sit Regiment i Aalborg, foruden den ugentlige Understøttelse til Givte, 76 Rdlr. Regimentets Skolebørn bleve beværtede med Mad og Drikke. — I Amtet Rheinbeck er den ridende Post, som skulde føre Postsækken fra Hamborg til Zollenspickern, f. M. bleven overfaldet om Natten paa Lahbrugger Mark. Den Glückstadtske Regjering lover 100 Rdlr. for Gjerningsmandens Opdagelse. — Opfinderen af Telegraphen, Claude Chappe i Paris, har nylig styrtet sig i en Brønd og endte der sine Dage. I en efterladt Seddel siger han, at han har intet at bebreide sig, og at han søger Døden fordi Livet er ham til stor Byrde. — Det hedder, at General Leclerc skal sendes i visse Anliggender til London. — Den Tyrkiske Ambassadeur i Paris har erklæret, at Porten, ved ikke at erkjende den Franske Keiser, har rettet sig efter andre Magters Protestationer.

Paa forrige Bodenhofs Plads bygges 5 Canonslupper og 4 Canonjoller for Admiralitetet. Paa den forrige Grønlandske Plads bygges ligeledes en Sluppe og en Jolle ved Skibsbygmester Eskildsen. Slupperne skulle føre en 24 Pundiger for og bag; Jollerne en 24 Pundiger agter. Slupperne faae 30 Aarer og blive kun lidet over 4 Fod dybgaaende.

Theatret.

I Februarii opføres: Torsd. d. 14 Gert Westphaler og Skjelmen i sin egen Snare. Fred. d. 15 Dannegvinderne. Mand. d. 18 Kjolen fra Lyon. Tirsd. d. 19 De to Dage. Torsd. d. 21 Hjertets Forvildelse. Fred. d. 22 Indianerne i Engeland. Løverd. d. 23 Herman von Unna (Benefice for Danser Paulsen. Mand. d. 25 Jeppe paa Bjerget. Tirsd. d. 26 Reisen til Byen. Torsd. d. 28 Pebersvendene.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 36.

Den 15 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Om Oprindelsen til Ordet Genie.

Man har i forrige Numer yttret den Mening, at Ordet Genie i den Forstand, det nu bruges, har sin Oprindelse fra det Latinske Ord Genius. Denne uden videre Beviis fremsatte Mening kunde lettelig give Anledning til vrange Domme. Folk, som ansee et Lexicon for et Orakel, kunne ved at efterslaae Badens Dansk-Latinske Ordbog og ved der at finde Ordet Genie oversat med ingenium (Skarpsindighed, Opfindelsesaand, Vid), lettelig tage Anledning heraf til at slaae store Krøller paa Næsen. Da Genier meget ofte bedømmes af Mennesker, som ikke

have mindste Begreb om Ordets oprindelige Bemærkelse, saa vil det nok ikke være af Veien, at Forfatteren her udvikler sine Tanker noget omstændeligen.

Genius betegner, som bekjendt, i det Latinske Sprog en Skytsaand. I Oldtiden troede man, at enhver Stad, ethvert Menneske havde en saadan Skytsaand, som besjelede det i enhver udmærket og stor Handling. Saaledes vare de ni Muser ni Genier, som maatte tilbedes. Ovid siger:

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. *)

Denne sandselige Idee om en Guddom, der besjeler og styrer alle store og udmærkede Handlinger, har forplantet sig lige til vore Tider. I vort Sprog kan den ikke udtrykkes ved noget andet Ord end Aand. Saaledes siger man: et Sprogs Genius, naar man vil udtrykke det, der fortrinlig udmærker det ene Sprog fra det andet. Saaledes siger man: Tidsalderens Genius, naar man vil betegne de særegne Træk, den særegne Aand, der udmærke den ene Tidsalder fra den anden. Saaledes anvendes en-

*) Der boer en Gud i os, det er ham der besjeler os.

delig ogsaa dette Ord paa Mennesket, naar man vil betegne et Individuums Talent, der gjør det fortrinlig skikket til een eller anden udmærket og stor Handling. Men ved et Genie forstaaer man dog allene et overordentligt Menneske, hvis Sjeleævner give det en udmærket Overlegenhed over den største Deel andre Mennesker. Genie, blot som Egenskab betragtet, udtrykker derimod ikke andet end et udmærket Naturanlæg til en enkelt Ting. Man kan have Genie til Poesie, Malerkonsten ꝛc. uden i egentlig Forstand at være noget Genie. — Et udmærket Naturanlæg til een eller flere enkelte Ting er altsaa Latinernes ingenium, eller, med andre Ord, Genie i indskrænket Betydning, men det bliver aldrig det, vi forstaae ved Ordet Genie i vidtløftig Forstand, hvilket ikke har anden Oprindelse end Genius. — Homo ingenii boni betegner et godt Hoved, men ikke det, vi kalde et Genie.

Vægtere og Renovationsfolk.

"Vægtere? — Renovationsfolk? — Hvilke udelicate Gjenstande!" vil maaskee een eller an-

den delicat Herre eller Dame raabe. — Og hvorfor? Gives der da nogen Stand, som er vigtigere og nødvendigere end Vægterne? Gives der nogen Monarch paa den hele Jord, som kan undvære Renovationen? Hvad vi ikke kunne undvære, bør heller ikke være os udelicat. — Denne Menneskeclasse trænger høiligen til en Talsmand. Hver Gang Forfatteren om Aftenen seer en Vægter i den strængeste Kulde gaae op og ned ad Gaden, saa tænker han ved sig selv: o, Skjebne, hvor er du grusom! I det samme Øieblik, hvor dette Menneske for en Løn af 16 til 20 ß. opoffrer den Hvile, som Naturen paa denne Tid forunder næsten alle levende Væsener, og udsætter sig for Veirligets ubehageligste Indtrykke, bortspilles maaskee paa et eneste Kort ligesaa mange, ja dobbelt saa mange Rigsdalere! Man kan bestemt paastaae, at der gives kun faa Mennesker i Staten, som fortjene deres Brød saa suurt som Vægterne, og den Løn, de faae, synes ikke at staae i noget synderligt Forhold til deres Anstrængelse og deres Forretnings Vigtighed. De fleste af dem kunne heller ikke leve af denne Indkomst allene, og hvor vigtigt

det end er for dem at nyde den Hvile om Dagen, som de savne om Natten, saa maae de dog ofte give Slip derpaa, for at tilveiebringe det, der er fornødent til deres eget og deres Families Ophold. Derfor drive de fleste Vægtere tillige et Haandværk, eller ere Saugskjærere, Brændehuggere rc. Billigheden synes at kræve, at disse Mennesker, som ikke sjelden maae opoffre deres Sundhed og Førlighed for deres Medmenskers Vel, burde lønnes noget klækkeligen. Dernæst synes det heller ikke at være overeensstemmende med vor Tidsalders Humanitet, at et Menneske skal uafbrudt være paa Gaden en heel lang og haard Vinternat. Hvorfor ikke afløse dem hver anden, tredie eller fjerde Time, ligesom man afløser Soldaterposter? Dette er jo Tilfældet med Taarnvægterne. Man har saa ofte klaget og spottet over, at adskillige Vægtere sove paa deres Post. Men hvor naturligt er det ikke at falde i Søvn, naar man, stundom endog med en svækket Helbred, skal vaage en heel langsommelig Nat under aaben Himmel? Dersom det gjalt et Veddemaal, kunde man maaskee snarere udholde at læse Bremenfeldernes Historie lige til Enden. Hvad

her er sagt om Vægterne lader sig med nogen Modification ogsaa anvende paa Renovations-folkene. Disse Mennesker, hvis Forretning er saa vigtig for hele Staden, og som maae indaande de pestagtigste af alle Dunster, have sandelig alt for slette Kaar. Gives der nogen Stand, som med Rette fortjente at nyde Pension paa sine gamle Dage, saa er det denne.

I Anledning af Stykket om Presning til Pompning i forrige Numer.

Forfatteren af dette Stykke iler med at tilkjendegive Skilderiets Læsere, at de paaankede Misbrug i Henseende til denne Presning ere forbudne og hævede ved den sidste Brandanordning af 1799. Da det er en Ting, som maa interessere enhver, saa finder han det ikke upassende, at anføre her Forordningens Ord: "Da," siger den, "det fornødne Antal af Mandskab "til hver Sprøite er ansat, og Pompningen "desuden ikke kan ventes tilbørligen forrettet "af tvungne og uvante Folk, og da Tilrækning af Vand med Menneskehænder er utilstrækkelig for de store Sprøiter, naar de bru-

"ges med Kraft, og denne Hjelp desuden for-
"medelst Vandkarrenes Anskaffelse er ufornø-
"den, saa skal og al Presning til at pompe
"hermed være forbuden."

Vel har man villet paastaae, at adskillige Folk endog i den senere Tid ere blevne pressede til Pompning, men da dette mueligen er skeet af ganske uvedkommende Personer, saa er det en Ting, der ikke bør komme her i Betragtning. Nok er det, det er forbudet. Og skulde det hænde sig, at een eller anden vilde presse nogen, saa veed nu enhver, at det er utilladeligt. — Iøvrigt byder Forordningen tillige, at ingen Uvedkommende maa nærme sig Ilden.

Det vilde være meget at ønske, at denne fortræffelige Forordning maatte blive mere bekjendt blandt dem, den nærmest angaaer, end den virkelig er. Det er f. Ex. ingen Overdrivelse, naar man paastaaer, at de fleste Mennesker her i Hovedstaden synes at være uvidende om, at Presning til at pompe er afskaffet. Paa en Tid, hvor der udsættes Præmier for de ubetydeligste Ubetydeligheders Besvarelse, vilde det maaskee ikke være upassende ogsaa at udsætte en Belønning for Besvarelsen af det Spørgsmaal;

hvorledes kunde vore Love paa den simpleste, passeligste og beqvemmeste Maade blive bekiendte blandt dem, som de nærmest angaae? — Hvor mange Ubehageligheder kunde der ikke forebygges, naar enhver i sit Fag vidste, hvad Loven forbyder og tillader?

Reisen til Jægerspriis.

(Sluttet.)

Dersom der existerede et litterairt Slutterie for Journalister, saa maatte dette Blads Udgiver hvert Øieblik holde sig beredt paa at see Underfogdens Folk hos sig. Han sidder i en bundløs litterair Gjeld, og skylder Læseren saa mange Fortsættelser, at han hverken veed ind eller ud. Det gaaer ham som de fleste gjeldbundne Folk; ingen Vane bliver dem lettere til en anden Natur, end den: ikke at betale. Udgiveren er imidlertid ingen uvillig Debitor. Han vil gjerne indgaae en billig Accord, og betale sin Gjeld i Terminer. Til Afdrag leveres her Slutningen af Reisen til Jægerspriis.

Da Academiet engang fremsatte det Priisspørgsmaal: "Hvilken Indflydelse har Ameri-

eas Opdagelse havt paa Europa?" saa behøvede man kun — men det forstaaer sig med al muelig Devotion — at præsentere de høilærde Herrer en stoppet Tobakspibe. Dette havde været et fyndigere Svar end hundrede Folianter, kronede og belønnede med et heelt Medaillecabinet. Min Fætter Tobias beviste ved sit Exempel, og Exempler virke meest, siger Balling paa Titelbladet af hans Huusmoder, Rigtigheden af denne Mening. Lykkeligere og gladere i det mindste end nogen af vor Tidsalders Storsultaner, som plukkes paa den ene Side, bestjæles paa den anden og trues paa den tredie, sad han her, ganske gravitetisk, med sin Keiserpibe i Haanden, og røgede sin Knaster. Uagtet Forfatteren er den største Hader af Vers, saa maa han dog tilstaae, at der gives to Ord, som synes skabte for hinanden, og kunde gjort os til een af de rigeste Nationer paa Jorden, dersom der for fire Aarhundreder siden var opstaaet en Dansk Poet, der havde rimet dem sammen. Disse Ord ere Snak og Tobak. De ere uadskillelige Tvillingsøstre. Havde vore Forfædre kjendt Virkningen af Tobak, saa havde de fortsat deres Opdagelsesreiser i Viinland,

saa vilde de sikkert trængt ind i America, saa havde de — kort sagt, saa havde vi faaet hele Skibsladninger med Guld og været rigere end nu. Snak og Tobak ere desuden Sjelen i vor Tidsalders Legeme. Vee den, der mangler den sidste, dobbelt vee den, der mangler den første! Min Fetter Tobias sad ved Bordet og morede sig med begge Dele. Selskabet var temmelig blandet. En Svensk Hestepranger, som havde opkjøbt Heste paa Kjøgemarked, for at føre dem til Sverrig, — en Driver, som havde drevet en Collection Stude til Slangerup, — en Barometmager med alle Slags Skilderier i en Kurv, som han bar i en Rem om Livet, — dette var blandt andre omtrent det Selskab, hvori vi befandt os. De sadde omkring Bordet, den ene med sit Kruus Øl, den anden med sin Sopken for sig. Den hele Stue var opfyldt af America's Indflydelse paa Europa. Den Berlingske Avis laae paa Bordet, som en Lovbog i Retterne. Gjenstandene for Conversationen vare ligesaa forskjellige som Selskabet. Men endnu langt forskjelligere vare Meningerne. Man fandt i dette indskrænkede Rum Democrater og Aristocrater, Terrorister

og Royalister. Den Svenske Hestepranger, f. Ex., var en Erkedemocrat, Driveren en Aristocrat, og Barometmageren en Terrorist. Endelig kom Talen og paa det, der egentlig interesserede mig, nemlig Jægerspriis. "Ja, begyndte en gammel Bonde, der sad nederst ved Bordet, Jægerspriis er ikke mere det, det har været, da Prindsen laae der. Den Gang fandt man her Liv og Munterhed allevegne. Nu er alting dødt her. Han skulde bareste have været der engang, sagde han til mig, paa Prindsens Fødselsdag, — saa skulde han seet, hvad det betyder at have frie Bønder. Unge og Gamle, Mandfolk og Fruentimmer, Givte og Ugivte vare her samlede. De vare klædte i deres Sondagsklæder. Avlskarlene med deres Arbeidsredskaber i Haanden, Melkepigerne med deres Bøtter, der vare saa blanke som et Speil. De dandsede og sang udenfor Slottet, raabte Hurra, og glædede sig med Prindsen, ligesom Prindsen glædede sig med dem. Jeg bliver saa underlig til Mode, naar jeg tænker paa disse lykkelige Dage." Her tørrede den gamle Bonde en Taare bort. "Nu er han ikke mere saa ganske vel, den gode Prinds, har jeg hørt. Han be-

søger os næsten aldrig. Dersom Gud bønhører Jægerspris's Bønder, saa vil han snart komme til sin fuldkomne Helbred igjen." Jeg følte mig inderlig rørt ved den gamle Bondes konstløse og uskrømtede Hengivenhed til Prindsen. O, tænkte jeg ved mig selv, hvorfor er Jægerspriis Gods ikke et Keiserdømme og mangt et Keiserdømme ikke Jægerspriis! Hvorfor skulde saa megen trofast Hengivenhed til Landets Hovedsmand, saa stor en Førstekjerlighed til Undersaatter være indskrænket til saa lidet et Rum! — Barometmageren begyndte nu at udkramme alle sine Skilderier paa Bordet. Deres Tegning saarede Kjenderens Øie, deres Emne Menneskevennens Hjerte. Man saae her, hvorledes Parisiske Cannibaler ødelagde St. Denis's hellige Gravmæler; hvorledes de reve Haarene af den gode Henrik den Fjerdes Skjæg; hvorledes de trak de hellige Levninger af den heltemodige Turenne op af Liigkisten; hvorledes de reve Hjertet ud af Livet paa den deilige og uskyldige Prindsesse Langballe og bar hendes blodige Hoved paa en Stage igjennem Gaderne; hvorledes de førte deres Konge og deres Dronning paa Bøddelkarren til Retterstedet; hvorledes de lode deres Kronarving omkomme i Fængsel; kort, hvorledes de gjorde sig skyldige i de rædsomste Handlinger og traadte alt, hvad der er Nationer helligt, under Fødderne. Der herskede den største Taushed, da man

betragtede disse Skilderier. Selv den Svenske Hestepranger syntes ikke at billige disse Optrin.

"Jeg maa ud i den frie Luft," raabte min Fetter, "jeg er ganske beklomret." Reiseselskabet blev nu enigt om at tiltræde Hjemreisen. Vi satte os paa Vognen, og hurtig som et Lyn ilede vi nu tilbage til Kjøbenhavn.

Anecdoter fra Slaget den Anden April.

I.

Blokskibet Prøvesteen, under Capitain Lassens Commando, blev, som bekjendt, først angrebet. Ombord paa samme var der en Overcanonerer ved Navn Casper Johansen, som kun var bleven commanderet i den Hensigt, at han skulde være Mandskabet behjelpeligt ved Exerceringen med Canonerne. I det Øieblik, at Capitainen ikke behøvede ham mere, og tillod ham at gaae i Land med en Baad, som just strax kunde tage ham med, opdagede man, at de Engelske gjorde sig færdige til Angreb. Capitainen, som indsaae, at et Slag var uundgaaeligt, raadede Manden paa ny, at han, da han ikke hørte til Skibet, og havde Kone og Børn, skulde forlade Skibet for hans egen og hans Familie's Skyld, og gjøre sin Pligt, naar han blev opfordret dertil. Denne brave Mand svarede derpaa: "Han ønskede at blive ombord, da det nu saae ud til, at der vilde blive Alvor af Sla-

get: en Ting, som han længe havde ønsket at overvære. Det var mueligt, at han, hvis det nu ikke tillodes ham at blive ombord, aldrig mere vilde finde Leilighed til at tage Deel i et Slag." Capitainen, som ikke kunde negte ham denne Begjering, anviste ham derpaa en Plads, og fandt ogsaa, medens Slaget stod paa, at hans Forhold fuldkommen svarede til de gode Tanker, han havde om ham. Han var den, der affyrede de tre første Skud, saasnart Commandeur Olfert Fisker havde givet Signal til at fyre, paa det Engelske Skib Edgar, som begyndte Angrebet.

2.

Efter Lieutenant M. Billes Beretning, som var ombord paa samme Skib, stod Soldaten Johan Gorel af 1ste Jydske Infanterieregiments 4de Comp. ganske allene ved den mellemste Canon, saaret over det ene Øie, med Lunten i den ene Haand og rettende Canonen med den anden. Saaledes passede han med største Omhyggelighed paa, naar et Engelsk Skib kom for Skud.

3.

Efter Capitain Harboes egen Beretning viste Folkene paa Skibet Sjælland under Fægtningen saa høi en Grad af Aandsnærværelse, at de, ligesom ved Exerceringen, spurgte ham, naar de havde ladt, om Canonen var rigtig

rettet. Blandt dette tappre Mandskab udmærkede en Landsoldat ved Norske Livregiment, navnlig Peder Nielsen Wedersløv, sig saare meget. Dagen førend Slaget, da Commandeuren over en Canon paa det underste Batterie var bleven syg, manglede der en Mand, som man kunde anbetroe Opsynet over den. Wederslov meldte sig uopfordret, og man overdrog ham ogsaa Commandoen. Under Slaget aflagde han de største Prøver paa Mod og Overlæg. Da den første Canon ikke kunde bruges mere, forlod han den, og paatog sig Commandoen over en anden.

4.

Capitain (nuværende Commandeur) Brandt, som commanderede Blokskibet Jylland, roste blandt Mandskabet især Rasmus Rasberg, som under Fægtningen var bleven saa stærkt saaret, at han siden maatte ligge længe paa Hospitalet. Han lod sig forbinde, kom paa sin Post igjen, og forsvarede den, saalænge Slaget varede. Det samme gjorde Melchior Heymann af den Jødiske Nation, som havde Post ved det nederste Batterie, og hver Gang forlod den Canon, der var demonteret, gik til en anden, og forblev ved den. Han var under hele Slaget et opmuntrende Exempel for hele Mandskabet. (Fortsættes.)

Blandede Nyheder.

Vi faae nu med det første et nyt Stykke under Titel af Eduard af Skotland, omarbeidet ved Kotzebue efter Duval.

Dagsposten (d. 16 Febr.) har medbragt følgende Nyheder: Det Neapolitanske Hof havde nylig sendt den forrige Neapolitanske Minister i Kjøbenhavn, Prinds Cardito, til den Franske General St. Cyr, som erklærede, at han, saalænge som fremmede Tropper ikke gjorde nogen Bevægelse i Nabolavet, ikke vilde overskride Demarcationslinien. — Rusland sender nu en Ambassadeur til China; 1500 Mand Militaire skulle ledsage ham til Peking; dette er den første Russiske Ambassade til China efter 30 Aars Forløb. — Den Italienske Republik bliver nu virkelig forvandlet til et Kongerige. Da Prinds Joseph skal have vægret sig for at antage Kongekronen, saa agter nu den Franske Keiser selv at antage den. En Søn af Prinds Louis er bestemt til Tronfølger. — Fra Toulon er der udløben en Fransk Flaade af 11 Linieskibe, 7 Fregatter og to Brigge, med 8—9000 Mand, og fra Rochefort en Escadre af 5 Linieskabe, 3 Fregatter og 1 Cutter, med 3000 Mand. — Paven besøgte nylig det Keiserlige Trykkerie i Paris. I de 150 Presser, som her findes, aftrykte man Fader vor i ligesaa mange forskjellige Sprog, for at more den hellige Fader. Det var i 46 Asiatiske, 73 Europæiske, 13 Africanske, og i forskjellige af de Vildes Sprog. Over 400 Tilskuere vare tilstede. — Ved Ancona døde nylig en fattig Bonde i sit 113de Aar.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

No. 37.

Den 18 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Prøver af en ny Avis.

Min Herre!

Jeg er et Menneske, som fra det Øieblik, Skjebnen jog mig ud i den vide Verden, har søgt Lykken paa alle muelige Gjenveie, uden nogensinde endog kun at faae Øie paa dens Skygge. Den flyer just ikke for mig, men den leger Skjul med mig. Jeg har gjort alt for at vinde dens Yndest; men hidtil forgjeves. Jeg har stiftet Enkecasser, jeg har spillet i Lotteriet, jeg har anlagt Fabriquer, jeg har sat Prætiosa paa Spil, jeg har været Fægtemester og Dansemester, jeg har holdt Leiebibliothek, jeg har

været Commissionair, jeg har været Damefriseur, Summa Sumarum, jeg har været tusinde Ting, som enhver kan blive uden mange Penge og store Forbindelser. Men Lykken, den grusomste, uretfærdigste, dummeste af alle Patroner, synes at være min afsagde Fiende. Mine ypperligste Projecter ere gaaede op i Røg, mine ivrigste Bestræbelser have været frugtesløse. Endnu et Skridt er der tilbage, som jeg agter at forsøge. Vær mig behjelpelig, min Herre! Jeg veed, De kan. Aviser og Nyheder, det er vor Tidsalders Kjephest. Jeg agter at sætte mig op paa den. Mueligen den kan løbe med mig ind i Lykkens Tempel. Løber den løbsk med mig — à la bonheur! — da ønsker jeg kun, at den maa løbe med mig lige ud i Peblingesøen, saa bliver jeg dog paa denne Maade befriet fra den værste Verdens tunge Byrder. Det er mit faste Forsæt, at udgive et Nyhedsblad. Ud skal det og ud maa det. Jeg sender Dem her en Prøve deraf, som jeg beder Dem at indrykke i Deres Blad.

Indenlandske Nyheder.

I Mandags Morges kom en fattig Kone i Gothersgaden og bad Hr. X. om en liden Un-

derstøttelse. Den ædle Mand tog en Fireskilling op af Lommen og gav den fattige Kone den, som vædede hans Haand med sine Taarer *).

Hr. Klædekræmmer Z. er nylig kommen tilbage fra Badet, hvor han har efterladt sin Skjørbug. Det hele Publicum glæder sig over hans Helbredelse.

Hr. Kandestøber Bremenfelds yngste Datter har nylig skoldet den ene Finger. Men til Publicums Efterretning kan man melde, at hun allerede er i Bedring. Hr. Bremenfelds ældste Datter skal efter Forlydende givtes med Dugmagersvend og Laugsbud Boxbom.

I Fredags Aftes hændte sig her i Hovedstaden en stor Natursjeldenhed. En Kat sprang ned fra en Loftsluge, uden at komme til Skade.

(Af den officielle Adresseavis.) En ugivt Mandsperson ønsker sig en ung, smuk og reenlig, men givt Kone som Opvarterske. Men uden de anførte Egenskaber nytter det

*) Saadanne Complimenter kunne skaffe mig, som Udgiver, baade Credit og Subscribenter, og begge Dele behøver jeg. Af al muelig Løgn er Smiger den, man helst gider høre.

ikke, at nogen melder sig. — En meget speculativ Handelsmand ønsker sig en Handelscompagnon, som vil indskyde 5000 Rdlr. i en Speculationshandel. Han lover ham en aarlig Fordeel af 80 p. C.

I Aftes var der Bal en Masque i ** Klubben. Blandt de udmærkede Masquer var Hr. X. og Y. klædte som to Bulbidere. De gjorde mange Hundekonster. En Bjørnetrækker og en kalkunsk Hane gjorde ogsaa megen Opsigt. Med Oplysningen var man overmaade tilfreds.

Udenlandske Nyheder.

Paris. Den hellige Fader uddeler i denne Tid med største Rundhed Velsignelser og Aflad. En blind Mand og en døv Kone skulle nylig have faaet deres tabte Sandser ved at kysse Pavens Tøfler. De Franske Damer ere i høieste Grad andægtige og forsømme ingen Dag at gaae i Kirke. Rosenkrandsene ere saa meget i Mode, at næsten alle Prydelser ere i Skikkelse heraf. Fruentimmerne have begyndt at bære et Slags Hatte, som kaldes Cardinalshatte, og et Slags Kniplings Kapper med røde Baand, som kaldes Auto da fe.

Spanien. Vi berede os her paa alle muelige Maader til at værge os mod Fienden og forsvare vor retfærdige Sag. Et Engelsk Skib, the Devil kaldet, er nylig blevet opbragt ved een af vore Capere. Det vurderes for 400,000 Pjastre.

Engelland. Et Spansk Skib er nylig blevet opbragt ved een af vore Capere. Det vurderes for 400,000 Pjastre. Vi ere beredte til at modsætte os Fienden paa alle muelige Maader, og med vor sidste Blodsdraabe at forsvare vor retfærdige Sag.

Bremen. Raadet har nylig været samlet og skiltes ikke ad førend Kl. 1 om Natten. Man vil paastaae, at Europa's nærværende Febertilstand har givet Anledning til vigtige Debatter. Der siges, at Armeen skal sættes paa en respectabel Fod; at der skal anlægges et nyt Batterie af tre Canoner, som skal forsvare Byen fra den nordlige Side. Alt dette er imidlertid kun løse Rygter; men saa meget er vist, at der i disse Dage er blevet hvervet 15 Skarpskyttere og 2 Pibere.

Vigtige Sørelationer. Ved Knippelsbro er nylig ankommet en Cutter med levende

Torsk fra Fyen. Skibet har paa denne korte Reise tre Gange strandet.

Bogrecensioner.

Emilie Galotti, et Sørgespil i fem Acter af G. E. Lessing, paa ny oversat. — (Et maadeligt Product! — Maadelig udført, — maadelig oversat. — Efter Recensentens Mening kunde vi gjerne undværet det).

Den blodige Ilddrage, et heroiskt Sørgespil i fem Acter, af C. Bessermacher. — (Et Mesterstykke, som stopper et stort Hul i vor Litteraturs Adriene! Digterens Navn er den bedste Anbefaling. Recensenten har læst Stykket i Manuscript, og allerede den Gang følt sig henrykt ved Læsningen).

Mathematiken i alle sine Dele, 6 Voll. 4to, med 100 Kobbere. — (En Nuskumsnusk, som Forfatteren, efter Sigende, har arbeidet paa i tyve Aar. De eneste, der glæde sig ved dette Skrivts Udgivelse, ere Urtekræmmerne).

* * *

Seer De, saaledes agter jeg omtrent at skrive mit Blad. Det skal hedde: den Frimodige. Jeg havde først tænkt paa, at kalde det

Gabestokken, men da der er adskillige andre, der gjøre deres Blade til en Gabestok, saa vil jeg ikke pryde mig med laante Fjere. Jeg vil være original i alting. Jeg har forsynet mig med en Medarbeider, som er Karl for sin Hat, og som gaaer i Ilden for mig. Ogsaa han er et Vrag, som driver for Veir og Vind. Af ham lover jeg mig adskillige Afhandlinger, som baade ville have Næb og Kløer. Han er Recensent og kan recensere alt, lige fra Miltons Paradiis til Loofts Kogebog. Vi have i andre Blade allerede havt adskillige Recensioner af ham over hans egne Skrivter. Han kan og gjøre Vers og Epigrammer, naar det kniber. Kort sagt, mit Blad bliver et Blad over alle Blade — et Særsyn i vor Litteratur. I Førstningen vil det nok være temmelig vanskeligt at faae det i Gang; men naar først ti bekjendte Mænd paa en fiin og grov Maade ere blevne gjorte til Kjeltringer, og ti andre roste og smigrede deri, saa kommer det nok i Ny. Mine Venners Antal vil jeg just ikke forøge derved, men een Uven, som Subscribent paa mit Blad, er mig langt kjerere end ti Venner, som jeg ikke har mindste Gavn af. Deres ꝛc.

Grusomhed mod Dyr.

Provst Smith har skrevet en fortræffelig Bog om Menneskenes Pligter mod Dyrene; men for hvem har han skrevet den? — For Philosopher, for Lærde, for Mænd, som kunne raisonnere over hans Bog, ikke handle efter den. Den store Hob, som ved saa mange Leiligheder aflægger Prøver paa, at den ikke erkjender nogen Pligt mod Dyrene, læser den ikke, kan ikke læse den, og vil aldrig læse den. Saaledes gaaer det med de fleste af vore Lærdes Bestræbelser. Der, hvor de skulde virke, der virke de aldrig. Derfor er Mængden i de meest oplyste Lande og Tider i visse Dele ligesaa raa, som i de mørkeste Aarhundreder og i de mindst cultiverede Lande. — Man har sat Straf paa den Brøde, at mishandle en livløs Steenmasse, en Støtte, et Træ i een af de offentlige Hauger. Men i intet Land i Europa er man endnu faldet paa, at bestemme Straf for den, der mishandler en levende Skabning, der er hans Eiendom, ligesom ikke Naturens mindste levende Værk burde være Menneskene ligesaa helligt som en Steenmasse eller et Træ. Man behøver kun at see, hvorledes Kudske mishandle deres Heste, hvor-

ledes mangen en grusom Slagterkarl piner det stakkels Dyr, der er i hans Vold, for at overtydes herom. Jeg vil ikke saare Læserens Følelse med at anføre her mange Exempler paa Slagtergrusomheder. De overgaae al Forestilling og fornedre den menneskelige Natur. Man har havt Umennesker, der, for at hævne sig paa de Lam, der vare sprungne fra dem, knækkede, førend de slagtede dem, deres spæde Been, huggede Øinene ud paa dem ꝛc. Retfærdige Gud! Skulle saadanne Misgjerninger blive evigen ustraffede? — Der gives mange Slagtermestere her i Hovedstaden, hvis naturlige Følelse umuelig kan være bleven saa hærdet ved Vanen, at de, naar de gjøres opmærksomme derpaa, skulde være ligegyldige derved og undlade at sætte Skranker for saadanne umenneskelige Grusomheder. I min faste Tillid til Menneskehedens uophørlige Fremskridt til høiere Fuldkommenhed, haaber jeg, at der snart vil komme en Tid, hvor Lovene selv ville sørge herfor. Men indtil dette skeer, kan man ikke noksom erindre de Mennesker, der maaskee endog kraftigere end Lovene kunne forekomme saadanne Forbrydelser mod Naturen, at betænke, hvad de

skylde Gud og enhver af hans følende Skabninger. Paa andre Tider og i andre Lande have Religionsstifterne sørget for at hævde Dyrenes Rettigheder som følende Væsener. Grunden til den vise Pythagoras's Lære om Sjelevandringen maa fornemmelig søges heri. Denne udødelige Philosoph indsaae, at den store Hob ikke lod sig lettere bevæge til at føle sine Pligter mod Dyrene, end naar man gjorde det til en Religionssætning, at Menneskets Sjel, efter Døden, undergik forskjellige Forvandlinger, og at den, efter dets gode eller slette Opførsel paa Jorden, kom til at boe i et mere eller mindre ædelt eller uædelt Dyr. Naar en Slagter i vore Dage havde samme Tro, hvorledes kunde han da beqvemme sig til at mishandle Dyret? Den Stud, som han paa det grusomste piner, kunde jo muligen være hans Fader; det Faar, han stikker Øinene ud paa, hans Søster; den So, han saa afskyelig martrer, hans henfarne Kjereste. En grusom Kjøresvend vilde, ved at troe paa Sjelevandringen, ikke slaae og pidske et Par afmægtige Heste saa skrækkeligen; thi han kunde jo ikke vide, om ikke engang hans Sjel vilde komme til at fare ind i en Hest.

Lykkelig vilde vor Tidsalder være, dersom man endnu troede paa Sjelevandringen! Jeg vil anføre en Østerlandsk Historie, som maaskee ikke vil staae her paa sit urette Sted.

"Kabul (siger Zendavesta) var født ved Bredden af Floden Mavra. Han eiede store Besiddelser, og hans Yppighed svarede aldeles til hans Rigdomme. Han hadede de godmodige Braminer og foragtede deres Religion. Hans Bord var hver Dag forsynet med Kjødet af hundrede Slags Dyr, og hans Kokke tillavede det paa hundrede forskjellige Maader. Han opnaaede desuagtet ingen høi Alder, men døde af Fraadserie. Hans Sjel maatte nu møde for en stor Forsamling af Sjele, der havde boet i de Dyr, der vare blevne et Offer for hans Graadighed og nu vare bestemte til hans Dommere. Han skjælvede for en Domstoel, hvis samtlige Medlemmer han i Livet havde behandlet som en grusom Tyran. Han bad om Naade, men fandt ingen tilboielig til at forunde ham den. "Erindrer han da ikke, raabte det opbragte Vildsviin, hvorledes man har martret mig, ikke blot for at tilfredsstille hans Hunger, men hans Forfængelighed. Først blev jeg jaget

ihjel, og siden agtede man neppe mit Kjød værdigt til at komme paa hans Bord. Dersom man vilde følge mit Raad, skulde han bøde derfor i Skikkelsen af et Sviin, hvilket han i levende Live lignede saa meget." — "Jeg holder for, raabte et Faar, at man snarere burde lade ham lide under Skikkelsen af et Lam, og lade ham gjennemgaae, i en Tid af en Maaned, fire, fem forskjellige Forvandlinger." — "Dersom min Stemme var af nogen Vægt her i Raadet, raabte en Kalv, saa skulde han antage min Skikkelse. Jeg blev hver Dag aareladt, paa det mit Kjød skulde blive hvidt, og siden uden Barmhjertighed dræbt." "Vilde det ikke være klogere, raabte en Høne, at stoppe ham i Skikkelse af en Capun, og siden lade ham qvæles i sit eget Blod, saaledes som jeg blev qvalt?!" — De fleste Stemmer vare enige i den sidste Straffemaade, og man var allerede i Begreb med at afsige Dommen, da Oxen reiste sig for at give sin Stemme: "Jeg veed, sagde Raadsherren, at Forbryderen har efterladt en Kone og et Barn. Efter den Spaadomskraft, jeg besidder, forudseer jeg, at dette Barn vil blive en ussel Skrantning, en Plage for sig selv

og alle dem, der omgaaes ham. Hvad mene I, mine Colleger, om man dømte Faderens Sjel til at fare i Sønnen, og lade ham saaledes selv føle de Elendigheder, som hans Affom vilde arvet efter ham formedelst hans Umaadelighed?" Hele Raadet bifaldt det Kloge i denne Marter, og takkede Oxen for hans Raad. Kabul maatte vende tilbage til Jorden, og hans Sjel maatte i hans egen Søns Legeme, i et Tidsrum af tredive Aar, udstaae den største Elendighed."

Vil man end ikke med Braminerne antage, at der existerer en saadan Straf for den, der mishandler Guds Skabninger, saa maa man dog indrømme, at saadanne Handlinger aldrig kunne bifaldes af ham, der vaager over alle vore Idrætter og seer vore lønligste Foretagender. At Lovene kunde sætte Skranker for, at Dyrene saa gruelig mishandles, derom er ingen Tvivl. Naar man straffede den, der mishandlede og af Kaadhed tyranniserede et Dyr, paa samme Maade, som man straffer den, der forsætlig beskadiger en offentlig Statue eller et Træ paa Landeveien, saa vilde saadanne Mishandlinger blive meget sjeld-

nere. Der burde vel ligeledes være bestemt, hvorlænge en Hest maatte bruges af Vognmænd rc. Det er uforsvarligt, at en Hest, som neppe kan slæbe sig selv, skal spændes for et Læs Brænde rc. Menneskevennen maa sukke over Dyrenes sørgelige Skjebne. Tigeren og Løven fortære deres Rov, men seipine det ikke. Menneskene seipine og fortære Dyrene paa eengang.

Blandede Nyheder.

Sex Dage efter et nylig forefaldet Slagsmaal mellem to Dugmagersvende skal den ene af dem være død. Ved Obductionsforretningen skulle to smaa Been i Tindingen være fundne beskadigede. Den anden Dugmagersvend skal være arresteret.

Opbyggelsen af de afbrændte Huse og Gaarde i Slagelse har hidtil endnu ikke kunnet tage sin Begyndelse, uagtet de indkomne Bidrag beløbe sig i alt til omtrent 8—9000 Rdlr. Aarsagen er denne. Byens Magistrat havde besluttet, at der i Smedegaden, som for endeel blev lagt i Aske ved den sidste Ildsvaade, skulde anlægges et Torv, og har i den Anledning tilkjøbt sig adskillige derværende Grunde. I Førstningen modsatte de Brandlidte sig denne Plan. Men nu, da disse have samtykket deri, modsætte Byens øvrige Indbyggere sig den, fordi et saadant Torvs Anlæggelse vilde medføre en Bekostning af 8—9000 Rdlr, og der altsaa maatte gjøres et Laan, som Byen ikke seer sig

istand til at kunne afbetale, uden i en Række af Aar. Man mener, at denne Tvist vil give Anledning til en Proces.

Det hedder nu, at Tomten af St. Nicholais Kirke skal anvendes til et Torv med Collonader, hvor der skal anbringes Boutiquer.

Paa Møen døde d. 22 f. M. i ugivt Frihedsstand Pensionistinden Anna Sophia Magdalena Friderica Ulrica. Hendes Arvinger ere ubekjendte og man veed ikke, at hun havde noget Tilnavn. Det er formodentlig den samme, som Riegels taler om i Christian den Sjettes Historie. Hendes store Lighed med afdøde Kong Christian den Sjette bragte hende paa det Indfald at udgive sig for en Prindsesse, af hvilken Aarsag hun ved en Commission blev dømt til at hensættes i Møens Tugthuus. Hendes opspundne Æventyr kan læses i det anførte Skrivt S. 294. Den foregivne Prindsesse skulde efter dette Æventyr være født af Enkeførstinden af Ostfriesland 1738, og indtil sit femtende Aar været opdragen i Grevinde Schacks Huus. Hun kom derpaa til Norge, og kort derefter til Amsterdam, hvor hun hos en Kjøbmand blev holdt som en Datter af Huset. Her erfarede hun, at hun skulde eie Midler og deriblandt Christian den Sjettes Portrait og et Gavebrev paa Bregentved. Indtil Enkeførstinden døde (1764) skal hun være bleven holdt utrængende i Amsterdam, men siden maatte hun tjene som simpel Pige i Leiden. En Norsk Student navnlig Kirchhof, blev her bekjendt med hende og førte hende paa Speculation til Kjøbenhavn, hvor hun skal have havt adskillige mærkværdige Hændelser, indtil hun endte sin Rolle i Møens Tugthuus.

Et Menneske kom forleden Aften hos Controlleuren i Forsalen til Comoediehuset og forlangte en Parquetbillet. Istedet for en Rigsdaler levere-

de han en Coemoedieplacat, sammenlagt som en Bancoseddel, ind i Hullet og forsvandt. Controlleuren gik derpaa ind i Parquettet og gjorde Personen opmærksom derpaa; men denne negtede naturligviis Bedrageriet.

Dagsposten har medbragt følgende Nyheder: Keiser Napoleon har tilskrevet Kongen af Engelland et smukt Brev, hvori han kalder ham min Hr. Broder, og gjør ham Fredsforslag. Kongen af Engelland har ved sin Minister ladet svare, at han ikke kan give nogen bestemt Erklæring, førend han har corresponderet med de Magter, han staaer i nøie Forbindelse med, især Rusland. Alle Udsigter til Fred synes at være forsvundne. Kongen af Sverrig skal have villet slutte en Tractat med Engelland. Han skal have forlangt 40 Mill. og lovet at levere herfor 20,000 Mand i Engelsk Sold. Engelland vilde kun give 16, og der blev altsaa intet heraf. — Negerne paa St. Domingo drive nu Sørøverie med 50 Canonbaade &c. De have opbragt et Spansk Coffardieskib og ladet Mandskabet og Passagererne springe over Klingen. — Hjeronymus Bonaparte har sendt sin Kone tilbage til hendes Forældre, og indskibet sig paa en Fregat. — Den Franske Minister i Kjøbenhavn er bleven udnævnt til Senator; Murat og Beauharnois ere blevne Prindser. — Siden d. 16 Oct. har Engelland allerede opbragt 80 Spanske Skibe. — Fra London meldes: paa Øen St. Thomas opkom d. 22 Nov. en heftig Ildsvaade, som lagde 900 Bygninger og Pakhuse i Aske. Skaden vurderes for 7 Mill. Pd. St.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

No. 38.

Den 22 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Om Comoediebillietters Salg ved Beneficer.

Blandt de mange gode Indretninger, der i de senere Tider ere gjorte ved Theatret, maa især regnes den, at de Skuespillere, Skuespillerinder og Solodansere af begge Kjøn, der have tjent i 25 Aar, saavelsom de, der udmærke sig ved Flid og Talenter, nyde til bestemte Tider en Aftens Indkomst til Belønning. Vel har man gjort den maaskee ikke aldeles ugrundede Erindring herimod, at der er stor Forskjel paa Tjeneste og Fortjeneste; at man kan have tjent et heelt Aarhundrede, uden at have gjort sig i

mindste Maade værdig til en saadan Belønning; men da Thalias og Melpomenes Dyrkere i Almindelighed ikke ere meget stærke i de oeconomiske Videnskaber, saa er det altid godt, at de ved en saadan extraordinair Indkomst kunne forjage de Skyer, der stundom formørke deres huuslige Oeconomies Horizont og hindrer dem i, ganske at hellige sig til deres Kald. Imidlertid kan Maaden, hvorpaa man ofte søger at forøge Aarerne i en saadan Guldmine, aldeles ikke, naar man vil være upartisk, billiges. Hiemedet med enhver Benefice er: at den, som den forundes, skal nyde en Aftens Indkomst, det vil sige, saa meget som en Forestilling, naar Tilskuerne betale de sædvanlige og fastsatte Priser, kan give af sig, uden Tryglerie eller Presning. Enhver ønsker naturligviis ved saadan en Leilighed, at den, der nyder Beneficen, maa kunne gjøre den saa frugtbringende som mueligt. Men hvor fornedrende for Konsten, hvor fornærmende for Publicum er det ikke, naar man f. Ex., uden i Forveien at avertere derom, forlanger dobbelt, ja tredobbelt for en Billet, mod hvad der eengang for alle er bestemt? Man vil maaskee indvende, at Billet-

terne ere den Beneficeredes Eiendom, og at han kan sælge dem til hvad Priis, han vil. Men herpaa kan man svare, at det ingensinde ved nogen Lov er blevet bestemt, at Billetterne ere hans Eiendom eller at han maa tage for dem, hvad han vil. Ved en Aftens Indkomst forstaaer man, som sagt, den Sum, der kan indbringes ved Afsætningen af Billetter til de eengang bestemte Priser, men ikke dobbelt ꝛc. Hvilke Misbrug vilde der ikke med Tiden indsnige sig, dersom det uden Indskrænkning skulde være overladt til den, der nyder en Benefice, at opskrue Priserne paa sine Billetter og udhøkre dem efter eget Tykke? Det er ikke den Maade, man bør ønske Konstnere opmuntrede paa. Sandt er det, at adskillige af dem nyde en temmelig ubetydelig Løn, at 120 til 200 Rdlr. om Aaret er en alt for utilstrækkelig Indkomst til at leve af i vore Tider, især med en Familie. Men sædvanligen er det ikke de utilstrækkelig lønnede Konstnere, der nyde Beneficer. Det ligger i Tingens Natur, at det for det meste er dem, der nyde 5 til 1200 Rdlr. aarligen. Hvor mange Embedsmænd gives der, som forholdsviis lønnes saa klækkelig? Thea-

terkonstnerens Arbeide varer i egentlig Forstand, især for Dansere, neppe over en Time hver Spilleaften, medens en Embedsmand ofte maa arbeide 6—8 Timer om Dagen, uden at faae saa høi eller en høiere Løn. Indvender man, at Rollernes Indstudering, Prøverne ꝛc. medtage ogsaa megen Tid og Arbeide, saa kan man svare: hvor megen Tid og Arbeide maa man ikke i andre Fag anvende, for at erhverve sig de fornødne Kundskaber? Hvormeget og hvorlænge maa en Maler ikke arbeide, førend han kan fortjene 500 Rdlr. aarligen? Jeg tilstaaer, den færdige Konstner maa lønnes rigeligen, naar han skal arbeide med Lyst; men ogsaa den begyndende bør da forholdsmæssig ogsaa lønnes saaledes, at han opmuntres og sættes istand til at studere sin Konst med Lyst.

Det vilde være meget at ønske, at det enten maatte blive i Forveien bekjendtgjort, at de, der faae en Benefice, kunne tage for deres Billetter, hvad de ville, eller at Billetterne, ligesom ellers, maatte blive solgte i Forsalen til Comoediehuset og til de sædvanlige Priser. Lad enhver, som vil og har Evne dertil, offre paa Thalia's Altar saa meget, han lyster, men

lad dette Altar aldrig blive en Høker- eller Trygslebod. Det er først i de nyere Tider, at man har givet Slip paa de Fordomme, man ellers har havt mod denne Konst, og at man har begyndt at værdige den den fortjente Agtelse. Det er billigt at vaage over, at denne Agtelse ikke svækkes ved Handlinger, der vise Konsten fra en ufordeelagtig Side. Den sande Konstner, der betragter Æren som Øiemeed og Indkomsten som Middel, vil neppe misbillige, hvad her er sagt. For den, der betragter Indkomsten som Øiemeed og Æren som Middel, ere disse Linier ikke skrevne.

Deserteurer.

I denne Tid er det ikke nogen Sjeldenhed, at høre om Aftenen og om Natten adskillige Canonskud, der følge paa hinanden, som der staaer i Visen, — Skud paa Skud. "Hvad betyder det?" vil maaskee den, der ikke er bekjendt i Kjøbenhavn, spørge. "Har Søen pludselig aabnet sig og Lykken ført en rigbeladt Chinafarer ind paa vor Reed? Høitideligholdes der nogen Fest? Øver man sig i at affyre Cano-

ner?" — Nei, ingen af Delene. Ethvert af disse Canonskud betyder intet mere og intet mindre, end at een af Landets Forsvarere har smurt Haserne, for at faae Haandpenge i Sverrig, hvor han kun lader sig hværve, for atter der at smøre Haserne og atter at faae Haandpenge i et andet Land. Haandpenge er en saadan Landsforsvarers Symbolum. Det er ham lidegyldigt, enten han tjener Senatet i Hamborg eller Keiseren af China. Hans Fædrenelandskjerlighed og Tapperhed følge ham overalt. Kommer han til Frankrige, saa udgjør han der een af de tappre Soldater, som Generalen siger til: "I, som, betyngede af Laurbær, have aflagt saa mange Prøver paa, hvad I formaae at gjøre for Eders Fædrenelands Held, tappre Franske!" — Kommer han til Engelland, saa er han een af the glorious and valiant warriers, som gaae i Ilden for det Brittiske Navns Hæder. Kommer han til China, saa er Tilfældet det samme. Han er en Cosmopolit i Ordets egentlige Forstand. — Mon den Tid ikke snart vil komme, at Europa's Førster kunde blive enige om, aldrig at antage en saadan Rømningsmand i deres Tjeneste, men ganske

at udelukke ham af Krigernes Tal? Hvad kan man vel vente sig af et Menneske, der, for at faae nogle usle Haandpenge, bryder sin Eed, udsætter sig paa den ene Side for at drukne og paa den anden for at komme til at udstaae een af de haardeste legemlige Straffe, Spidsrodløben? Hvad for Gavn kan man vel vente af en saadan Nedrig i et Øieblik, hvor det er endnu lettere for ham at undløbe, og hvor man stoler paa hans Troskab og Tapperhed? Den, der for en saadan ubetydelig Fordeel, kan rømme sin Vei midt i Fredens Dage, han kan beqvemme sig til alt i Ufreden, naar Frygten for at falde i Krigen, maaskee bliver en ny Bevæggrund for ham til at flygte.

Anecdoter fra den Anden April.

(Sluttet.)

5.

Paa Cavalleriepramen Rendsborg, som førtes af Lieutenant Egede, udmærkede en frivillig Snedkersvend, ved Navn Stub, sig meget fordeelagtigen. Han blev under Slaget saaret i Skulderen, men, efterat han var bleven for-

bunden, kom han igjen paa sin Post. Han fik derpaa Commandoen over en Canon, og viste sig rask og virksom, saalænge Slaget stod paa.

6.

Som et Beviis paa almindeligt Mod paa Fregatten Elven, som commanderedes af Capitain Holsteen, fortjener her følgende at erindres. Under Slaget faldt en fiendtlig Granat i en Ammunitionskiste, hvori der fandtes 24 Stykker to pundige Jerngranater, hvilke der tildeels kom Ild i. Opmuntret ved Officieernes Exempel kastede Mandskabet dem over Bord, uden at en eneste af dem sprang i Fregatten.

7.

Samme Fregat fik et Grundskud, hvorved den blev meget læk. Uagtet et Engelsk Skib paa 74 Canoner laae i samme Oieblik meget nær derved og fyrede paa den, gav Overtømmermanden, Knud Jacobsen, sig dog strax til at stoppe den saaledes udenfra, at der kun trængte meget lidet Vand ind. En halv Time efter denne kjekke Handling, som frelste Fregatten, blev denne fortjente Mand saaret i Hovedet ved en fiendtlig Canonkugle og døde.

8.

Paa Canoneerbaaden Cristiansund, som commanderedes af Lieutenant Grove, var der en Chirurgus, ved Navn **Bentzen**, som udbad sig at faae Commandoen over en Canon, saalænge hans Pligt som Chirurgus ikke nødte ham til at forlade den. Efterat han havde beviist, at han forstod at behandle en Canon, fik han Commandoen over den. Hans Exempel var en stor Opmuntring for Mandskabet. Da under Slaget det første Engelske Skib kom for Skud, brugte Bentzen sin Canon med en Hurtighed og Koldsindighed, som fortjente at beundres hos en Mand, der ikke var opdragen til Kriger.

9.

Efter Capitain Rodes Beretning udmærkede Marineren, Andreas Wessel, paa Skibet Indfødsretten, sig paa følgende Maade. Han affyrede med største Koldsindighed den første Kugle og beviste, ved at skyde en Engelsk Barcasse i Grund, at han havde rettet sin Canon rigtigen. Axelen paa denne blev skudt itu og han saaret derved. Han lod sig forbinde, medens Canonen blev gjort istand igjen, paatog

sig derpaa atter at bestyre den, og fyrede saa længe med den, indtil den var ganske demonteret.

10.

Capitain Rothe, som commanderede Cavallerieprammen Nyborg, udmærkede sig ved følgende Handling. Da han ikke saae sig istand til at fortsætte Fægtningen mod den Engelske Overmagt, søgte han ikke allene at bringe sit af Fienden forskudte Skib i Sikkerhed, men tog tillige Cavallerieprammen Aggershuus, som commanderedes af Pr. Lieutn. Fasting, og hverken formaaede at fægte længere, eller at redde sig, paa Slæbetouget, og bragte begge Vrag saa langt bort fra Fienden som muligt. Aggershuus sank paa Stubbegrund, og Nyborg ved Toldboden. Kjøbenhavns Indbyggere saae her paa dette aldeles sønderskudte Vrag, i hvilken Tilstand Danske Sømænd forlade deres Skib.

En anden Handling bør, skjønt den ikke hører til den Anden Aprils Hædersdaad, ei heller forbigaaes her. I Fægtningen den 3 Maji 1801 imellem to Engelske Fregatter og den Danske Brig Lougen under Capitain Jessens Comman-

do i de Vestindiske Farvande, hvor de Engelske maatte forlade Kamppladsen, havde Tougværket paa det Danske Fartøi liidt saa meget, at man maatte under Fægtningen reparere det, for ved Skibets Bevægelighed at afholde Fienden fra at entre. Overstyrmand Peter Hee, anden Styrmand Niels Esper Tømmer og Matrosen Kilberg Svendsen udmærkede sig især under dette Arbeide ved Mod og Utrættelighed. Da det Tougværk, hvorpaa de hang, blev skudt itu, styrtede de fra en betydelig Høide ned paa Fordækket. Men de tabte ikke Modet og gik strax igjen til deres Arbeide. Styrmanden var saa ulykkelig, saaledes at styrte tre Gange ned paa Dækket, og blev meget forslagen. Men han lod sig ikke afskrække, svingede sig fjerde Gang i Veiret, og bragte det saa vidt, at Skibet blev sat istand til at manoeuvrere igjen.

Blandede Nyheder.

Hundrede Landmaalere ere bestemte til, i næste Sommer at opmaale Norge. En Snedkermester her i Hovedstaden forfærdiger til dette Brug ligesaa mange Maalestøtter.

To Personer havde i forleden Aften faaet Lyst til at gjøre en lille Tour i Kane. De gik hen paa Kongens Nytorv, og traf just her en forspændt Kane, hvis Eier sad i en vis Kjelder, der er dette Slags Kaneudleieres almindelige Recreationsklub. De satte sig i Kanen og joge afsted som en Piil. Da Eieren kom for at see til sin Kane, fandt han til sin største Forundring, at den var forsvunden. Der blev strax udsendt Patrouiller, som skulde opsøge den. Endelig traf man den i Farvegaden, hvor man anholdt de Personer, som sadde deri. Man gjorde dem Fredsforslag, men de foragtede dem haanligen. Nu bleve de begge transporterede op paa Raadstuen; den ene blev siddende i Kanen, medens Eieren stod bag paa og holdt ham ganske trygt om Halsen; den anden blev ført af to Vægtere. Man erfarede nu, at begge Personer vare civilklædte Militaire. Efterat de vare bragte i Arrest, skulde Kanens Eier føres af en Vægter hen til Politiemesteren tilligemed Kanen. Vægteren satte sig ind i den, og kjørte saaledes med sin Morgenstjerne i Haanden ganske gravitetisk igjennem Gaderne, under Escorte af en heel Deel Smaadrenge. Denne Kanearrestation var virkelig meget morsom.

Directe Breve fra St. Thomas melde, at Ildebranden der opkom i det saakaldte Compagnieshuus, en Bygning, som det forhenværende Compagnie havde ladet opføre, og som i den senere Tid tilhørte en Kjøbmand. Mærkeligt er det, at man paa vore Vestindiske Øer aldrig har havt noget Brand- eller Slukningsredskab, fordi man bestandig stod i den Tanke, at Træet i Bygningerne var saa udtørret, at det ikke kunde fænge Ild, og man hidtil, endog ved Negrenes uforsigtigste Omgang dermed, ikke har havt der noget Exempel paa Ildsvaa

de. Hamborgerne og Bremerne, som have store Vareoplag paa St. Thomas, have tabt betydeligen.

Imellem Hr. Regimentschirurgus Steffens og Hr. Bogtrykker Stephanson i Trondhjem er der nu opstaaet en heftig Feide. Steffens siger, at Stephanson af dum, barnagtig Higen efter, som activ Borger, at udmærke sig, foruroliger Almuen med at udsprede i sin Avis Rygter, som kun grunde sig paa Krorelationer eller Kjellingesnak. Man har ofte advaret ham om at være forsigtig, men alligevel har han, uden i Forveien at raadføre sig med nogen Læge, nylig bekjendtgjort, at Krygden (Meslinger) grasserede, fordi hans Søn havde et Huududslæt (exanthema), og dernæst tilmeldt Stiftet, at der i Trondhjem grasserede en smitsom Syge, som en Kjøbmand Rohde havde bragt did, hvilken Smitte ikke har været andet end almindelig Halssyge, som er en Følge af det ustadige Veirlig. Regimentschirurgen raader ham truende, at vogte sig for at udsprede saadanne Rygter, der maae betragtes som Angreb paa Embedsmænds Ære. Stephanson har i sit Svar ladet aftrykke det paaankede Avertissement tilligemed hans Brev til Stiftsbefalingsmanden. I Brevet fortæller han, at han den 30 Jan. om Aftenen kom i et Værtshuus, hvor der fortaldes, at en Maler Møller var død samme Dag af en Halssyge. Værten fortalte tillige, at Skræddermester Lindholm havde været i Forveien hos den Afdøde, og at han, da nogle Gjester gjorde Remarquer over, at hans Klæder lugtede stærkt af Eddike, havde svaret, at Doctoren havde raadet ham at stænke sine Klæder med Eddike, naar han gik ud, at adskillige af hans Børn vare syge, og at et deraf var død nogle Dage i Forveien. Rygtet sagde, at dette Menne-

ske havde opvartet Kjøbmand Rohde i hans Sygdom. Stephanson ansaae det altsaa for Pligt, at gjøre Vedkommende opmærksomme derpaa. Af Stephansons Apologie erfarer man: at han 1798 har ladet trykke og uddele 300 Exemplarer af Henslers Bog om Redningsmidler i ulykkelige Tilfælde; at han ligeledes har uddeelt 500 Exemplarer af Mangors Anviisning til at redde Druknede og ligesaa mange af en Underretning om Kokoppernes Indpodning, og endelig at han har lært Ungdommen at svømme. Regimentschirurgens Proclamation, som i Hovedsagen nok ikke er ugrundet, er i øvrigt forfattet i en temmelig militairisk Tone.

En forhenværende Selveier, nu Aftægts-Bondemand i Borup Sogn ved Randers, navnlig Knud Jensen, har den 25 Maji 1804 ved Gavebrev bestemt 1000 Rdlr. D. C. til Bedste for Skolen og Enker i samme Sogn saaledes, at Capitalen stedse forrentes med 4 pro C., hvoraf ¼, nemlig 10 Rdlr. aarlig anvendes til Skolebøger og anden Understøttelse for fattige Skolebørn saavel som til Præmier for de skikkeligste og flittigste; ½, nemlig 20 Rdlr., skulde Præsteenkerne af Borup Sognekald nyde, og naar der ingen Enker er, skulle de tilfalde Skolen efter foranførte Bestemmelse; ¼, nemlig 10 Rdlr., skulle Kirkesanger- og Skolelærer-Enkerne have; og saalænge der ingen Enke er, skulle Skolelærerne selv nyde denne Indkomst. Dette Gavebrev er gratis Kgl. confirmeret den 22 Junii 1804. — Vigtige ere i hver Mands Øine de store Dispositioner for Kjøbstæder, som Brock's for Randers og Lahns for Odensee, men fra Hjertets og den umiskjendelige gode Villies Side er Knud Jensens for Borups Sogn i ingen Henseende mindre vigtige.

I Kjøbenhavn har Virtuosen Fürstenau i denne Tid givet os Leilighed til at beundre Faderen i Sønnen og Sønnen i Faderen. Hr. Fürstenau har allerede for omtrent 6 Aar siden ladet sig høre her i Staden som Fløitespiller med stort Bifald. Hans Søn, som, uagtet han ikke er ældre end ni Aar, tracterer Fløiten som en sand Virtuos, er, som musicalsk Genie betragtet, et af vor Tidsalders sande Vidundere.

Kort for Juul kom den som Lærd og Oldgrandsker berømte Svenske Hofintendent Tham i Værneland til Trondhjem, og reiste derfra til Romsdals Amt, hvorfra han med sit betydelige Forraad af sjeldne Bøger, Haandskrivter og Runeinscriptioner ɔc., som han længe har samlet paa i Trondhjems Stift, agtede at reise tilbage til den rige og ædelmodige Tham.

I Zeitung für die elegante Welt fortælles følgende: Gouverneuren i Nordkjøping havde nylig Fremmede hos sig. Man begyndte et Pantomimespil, som kaldes Priamus og Thisbe; disse to Hovedroller bleve spillede af en Ritmester og et deiligt Fruentimmer paa 16 Aar. Spillet blev saa naturligt og de kyssede hinanden saa hjerteligen, at Ritmesterens skinsyge Kone, som og var tilstede, rev een af de Medspillende Kaarden fra Siden, saarede det unge Fruentimmer saa stærkt, at hun faldt omkuld, og havde nær gjennemboret sin Mand, dersom ikke en øvet Kriger havde afbødet Stikket. Dagen derpaa blev der føiet Anstalt til Skilsmisse. Den saarede Thisbe er imidlertid dog bleven helbredet igjen.

Man har i disse Dage arresteret en Mand, som sigtes for at have havt Deel i de nylig indtrufne Virkninger af Nøræggs Kogning i Kobberkar.

Dagsposten (d. 23 Febr.) har medbragt følgende Nyheder: Det Petersborgske Videnskabersacademie har kjøbt det berømte Chemniziske Conchyliecabinet i Kjøbenhavn for 5000 Rubler. — Den i Sverrig mod D. Mundt v. Rosenskjöld i Anledning af Skriptet: "Reise über den Sund" anlagte Proces, har ved alle Instancer havt et heldigt Udfald for Forfatteren. Den 7 d. M. er Kongen af Sverrig ankommen til Stokholm. Alle de Stæder, han passerede, lige fra Helsingborg af, vare ved hans Ankomst illuminerede. — Den Danske Minister i Berlin, Grev v. Baudissin, er bleven forsynet med den fornødne Fuldmagt til at slutte Ægteskabspagten imellem Prinds Heinrich og Prindsesse Louise Charlotte. I Junii Maaned d. A. tiltræder Prindsen sin Reise til Kjøbenhavn. — I den nye Franske Almanach imperial findes Keiserens Moder og Lucian Bonaparte ikke anførte i Fortegnelsen over den Keiserlige Familie; imidlertid udhugger dog den berømte Canova i Rom den førstes Billede i Marmor. — François de Neufchateau endte nylig sin Tale med: at 500,000 seiervante Franske vente med Længsel paa at begynde Kampen (med Engelland). — St. Thomas d. 28 og 29 Nov. Ilden opkom om Aftenen Kl. 7 ved en Negerdrengs Overgivenhed eller Uforsigtighed, og den stærke Blæst var Aarsag i, at den greb saa hastig om sig. Hele Staden med alle Bygninger og Magaziner er lagt i Aske. Ilden rasede i 7 Timer og der blev kun lidet reddet. Der gives Huse, som tabe 100,000, ja 300,000 Rdlr. Spec. Man vurderer Skaden for 10 Mill. Rdlr. Spec. Det værste er, at Øen aldrig har havt større Forraad af Varer, end netop da denne ulykkelige Begivenhed indtraf. Utallige Mennesker ere blevne ruinerede og huusvilde. En Mand, som vilde redde 30,000 Pagoder, fandt man død ved hans Pengepose.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 39.

Den 24 Februarii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Smagen.

Den første, der tillavede en Ræt paa en konstig og unaturlig Maade, og sagde, den smager godt, var Opfinderen af den konstige Smag, som Naturens ufordærvede Børn aldeles ikke kjendte. Dette var den første Overgang til fordærvelig Cultur. Fra dette Øieblik gik man alt videre og videre; man lod sig ikke nøie med at pirre sin Gane efter den herskende Smag; alting, selv den konstløse Natur, skulde rette sig efter denne tvetydige, ustadige og despotiske Lov. Man begyndte efterhaanden at klæde sig, opdrage sine Børn, danne sin Aand efter den ind-

førte Smag; man begyndte tillige at laste alt, hvad der stred imod den. Ligesom ethvert Fruentimmer, var det end det allergrimmeste, troer om sig selv, i det mindste at hun er tækkelig, saaledes troede fra nu af ogsaa enhver Tidsalders Mennesker, at deres Smag var den bedste. Vore Forfædre med deres alenlange Parykker og deres Kjoler, som ikke vare længere end Vesten, troede virkelig, at de vare meget smagfuldt klædte. Vore fordums Bygmestere troede ikke mindre, at deres Oldenborhuse vare langt smagfuldere bygte end Grækernes skjønneste Templer. Mon det vil gaae vore Samtidige bedre, end det er gaaet disse? Mon vore Efterkommere ikke ville betragte vor Klædedragt og vore Bygninger, de fleste af vore Skuespil og vore Skribenter med ligesaa medynksomt et Smiil, som vi nu betragte vore Forfædres Klædedragt og Bygninger, saavelsom de fleste af deres Aandsproducter? Derom er vel neppe nogen Tvivl. Faderen smiler over Sønnens uskyldige Eenfoldighed som Barn; Sønnen smiler igjen over Faderens Barnagtighed som Olding. Det er Verdens sædvanlige Løb.

Vor Tidsalders Smagdommere ville egenmægtig paatvinge os en særegen Smag. Den elegante Dame, som lader sin Pynt sye efter Modejournalen, siger: denne Hat er smagløs; den opblæste Bogdommer siger: denne Forfatter har ingen Smag; dette Skrivt er smagløst. Maaskee vil efter tyve Aars Forløb den samme Dame, som nu affiger denne strænge Dom, neppe kunne lade sig see i sin smagfuldeste Dragt, uden at blive udleet, og denne Bogdommer ikke kunne skrive en Recension paa ti Linier, uden at man vil sige om ham, at han er et meget smagløst Menneske. Men der gives imidlertid en Smag, som er fælles for alle Tider og alle Lande, og denne er intet mere og intet mindre, end den ufordærvede Natur. Det var denne Smag, Grækerne fulgte, da deres Billedhuggere frembragte Mesterværker, som hidtil have været uopnaaelige Idealer for de senere Aarhundreders Mennesker. Barbarer kunne ødelægge dem og oplyste Nationer plyndre dem; men frembringe Mage til dem, dertil er vor Tidsalder for smagfuld og for cultiveret; det var efter denne Smag og dens Regler, at Homer skrev sit Guddomsværk, der tvinger os til at beundre

i Skabningen den ukjendte Skaber; det er endelig denne Smag, som vil hyldes til alle Tider. Man tilskrev engang Lessing, at der manglede en vis Skuespillerinde intet andet i at spille Emilie Gallotti's Rolle, end at hun var uøvet og havde for liden Smag; "lad hende spille saaledes, som hun virkelig er: en naturlig Piges Rolle, og hun vil spille godt," svarede Digteren. Dersom vore Fruentimmer vilde klæde sig naturlig og ukonstlet; dersom de, istedet for at klippe deres Haar i Skikkelse af en Hanekam, lode dem bølge sig omkring deres Barm, liig Eva da hun i Eden første Gang saae Solens Straaler; dersom de befriede deres Pynt fra al tvungen Konst og klædte sig saaledes som Grækernes Qvinder i den sande Smags Guldalder, og saaledes som vi endnu see dem i hine Tiders Konstværker: hvor meget vilde de da ikke forøge deres Ynde! Dersom vore Forfattere øste deres Ideer af Naturen, tegnede deres Gjenstande efter Naturen og udmalede dem med Naturens Pensel, hvor let vilde de da ikke kunne finde Læsere og høste Bifald! Sært nok, at en Mark, som staaer aaben for enhver og hvis talløse Mængde Blomster kunne plukkes af alle,

besøges af saa faa. Man klavrer over Gjerder og Indhegninger for at rane hos andre og i Konstens Rige, hvad man uden mindste Bekostning kan finde i Naturen og hos sig selv. Naar man siden kommer frem med saadanne Koster, og ingen skjøtter om at anskaffe sig dem, saa sukker man over den falske og slette Smag. Man haaner endog de Menneskers Arbeider, som finde mange Læsere, og anseer Aarsagerne til disses Held for Aarsagerne til sit Uheld. Fleerhedens Smag betragte Skribenterne i Almindelighed som den sletteste, men gives der noget Tilfælde, hvor Folkets Stemme er Guds Stemme, saa er det i Smagens Rige. Mangen en æsthetisk Forfatter, som vinder almindeligt Bifald, kan maaskee for Batteux's og Sulzers Domstoel være et meget maadeligt Hoved, men man kan være overbeviist om, at intet uden det, der kommer fra Hjertet, kan røre Hjertet, og at endnu ingen, uden i de fleste Dele at have fulgt Naturens Forskrivter, har gjort nogen Lykke ved sine Aandsproducter hos et nogenlunde oplyst Folk.

Gammel Torv betragtet som Korntorv.

(Efter Indsendt).

Ikke allene i Betragtning af alle Borgeres lige store Rettigheder til alle offentlige Fordele, men og med Hensyn til Hovedstadens almindelige Vel, er det saare meget at beklage, at Gammeltorv, der er det Sted, ja det eneste Sted, hvor man skal kjøbe de landveiskommende Kornvarer, ligger saa langt borte fra Kjøbenhavns Middelpunct. Kun nogle faa, især de paa Torvet og i Nærheden af det boende Kornhandlere, høste Fordeel deraf; alle Stadens øvrige Borgere tabe betydeligt derved, og den Fattige sukker dybt derover. At Bonden heller sælger sit Korn til den nærved Torvet boende Kjøber, end til den, der boer langt derfra, er naturligt; ja, stundum taber han heller noget paa det, end følger en Kjøbende til Amaliegaden, Bredgaden, store Kongensgade, Borgergaden og alle de andre afliggende Gader *). Men, hvor tungt dette

*) Denne Paastand er vel neppe saa ganske rigtig. Enhver, som kjender den Sjællandske Bonde, veed, at han elsker Stillingen alt for

idéligen mødende Tilfælde maa være for dem, der tidt trænge til denne uundværlige Artikel: Korn, kan kun den føle, som selv har prøvet det; ei at tale om den Ubehagelighed, at gjerne Kornaagreren, der bygger sin Rede paa Torvet eller i Nærheden af det, bortriver Kornet lige for den Trængendes Øine, for at bringe det til sine umaadelige Korndynger, i Haab om dyre Korntider i Fødelandet eller uden for det, uden at tænke paa, at Salomon har sagt: "Folket forbander den, som indeholder Kornet, men velsigner den, som sælger det." — Ofte er alt Kornet solgt, medens den langt fra Torvet boende Borger er paa Veie derhen. Lykkes det ham endelig at

høit til, at han skulde kunne overtale sig til, forsætligen at tabe noget paa sit Korn. Dersom det var muligt, saa vilde han, for at forekomme et saadant Tab, heller beqvemme sig til at kjøre lige til London dermed. Man har jo endog Exempler paa Bønder, der gjøre en Reise paa 5 til 6 Mile, blot for at sælge et eneste Læs Tørv i Kjøbenhavn, uden at kunne faae mere for det, end de, inden deres Hjemreise, unyttigen fortære i Brændeviin i een af Kjelderne paa Kultorvet.

naae Torvet, førend alt Kornet er opsnappet, og han er saa heldig, ved enten at skjule for Bonden sin langtfraliggende Bopæl, eller ved at betale ham sine Varer dyrere, end de, der boe paa eller nærved Torvet, at faae et Læs Korn, da er han sikker paa, at inden han er kommen hjem med Læsset, har faaet Bonden expederet og atter er kommen der, er hele Torvet tomt. Intet kan anføres til gyldig Grund for, at Gammeltorv bør være det eneste Korntorv her i Byen; thi ikke allene ligger det i den ene Ende af Staden, men det er og for indskrænket og vil vorde det mere, dersom Raadhuset i sin Tid skal have fri Passage. Efter Kjøbenhavns sidste store Ildebrand, samlede Kornvognene sig paa Kongens Nytorv, hvilket unegtelig var den rigtigste Plads for dem, og ligesaa godt som Amagervogne og Vogne med Grønerter holde der, kunne jo og hine det. Vilde man imidlertid have disse der, saa kunde den unyttede Garnisons Plads bruges hertil, naar man lod de Bønder, der opholde sig nær ved Kjøbenhavn, samle sig der og langsveis Bønderne paa Gammeltorv. Saaledes vilde den ene Borger i den Henseende ei have noget for-

ud for den anden, og det almindelige Vel vilde vinde betydeligt derved. Da Billigheden taler saa meget for denne Sag, tør man haabe, Vedkommende ville værdige den den Opmærksomhed, den virkelig fortjener.

Ildebranden paa St. Thomas.

I Morgen er det netop elleve Aar siden, at Luerne fortærede et af Landets største Prydelser: det stolte Christiansborg, hiin Salamander, som man saalænge troede om, at den kunde leve i Ild, indtil man blev overbeviist om det Modsatte. Men skulde da saa dyrt kjøbte Erfaringer altid lære os at være aarvaagne og at forandre vor Tro paa overnaturlige Ting? Saaledes blev Christiansborg tildeels et Offer for den Fordom, at det ikke kunde brænde af; saaledes blev en Trediedeel af Hovedstaden lagt i Aske, fordi man havde alt for store Tanker om vore daværende Brandanstalters Fortræffelighed, og saaledes blev endelig det for Danmark saa indbringende St. Thomas forvandlet til en Steenhob, fordi man ansaae Ilden for et Element, som man i denne Verdensdeel ikke

behøvede at væbne sig imod, og fordi hidtil ingen sørgelig Erfaring havde opfordret Indbyggerne dertil. Beklageligt er det, at Erfaringen næsten maa gaae foran for alle menneskelige Handlinger, og at de fleste gode Indretninger i Verden ere Virkninger af foregaaende ulykkelige Tilfælde. Mennesket ligner heri for en stor Deel Barnet, som aldrig frygter for Ilden, førend det har brændt sig. At man efter saa betydelige Ildebrande i Moderlandet ikke har søgt at forsyne sig med Brandredskaber i St. Thomas, er saa meget forunderligere, som denne Stad kun bestaaer af en eneste lang og smal Gade, hvor Faren, i Tilfælde af en Ildsvaade, aabenbar maatte være saa meget desstørre. St. Thomas's Brandlidte ere imidlertid for det meste formuende Folk, som kunne forvinde denne Skade; men hvilke sørgelige Følger vilde ikke en saadan Begivenhed drage efter sig, dersom den, hvilket Himmelen forbyde, skulde ulykkeligviis indtræffe paa een af vore uformuende Europæiske Øer, f. Ex. paa Island, hvor Brandanstalterne neppe ere i bedre Stand end paa vore Vestindiske Besiddelser? Hvorfor ikke væbne os mod ethvert saadant Onde, medens det endnu er

Tid? Hvorfor skulle Erfaringer, kjøbte med Menneskers Liv og Velfærd, lede os paa Ideer, som vor egen Fornuft ved at slutte fra det, der er skeet, til det, der kan skee, saa let kunde lede os paa? Man bør haabe, at denne Gjenstand sikkerlig vil i Fremtiden blive tagen i nøiere og alvorligere Overveielse. Ordsproget "det er for sildigt at kaste Brønden til, naar Barnet er druknet" lader sig vel neppe bedre anvende end netop ved denne Leilighed.

Oprindelsen til det Asiatiske Compagnie.

Dette Compagnie, som i vore Dage har naaet saa høi en Pynt, og venter næstkommende Sommer ni rigbeladte Skibe hjem fra Ostindien, har i Begyndelsen været et meget ubetydeligt Handelsselskab. Den store Kong Christian den Fjerde var dets egentlige Stifter. Opdagelsen af det gode Haabs Forbjerg, som aabnede store Rigdomskilder for Hollænderne, opvakte hos andre søfarende Nationer, følgelig ogsaa hos os det Ønske, at drive Handel paa Ostindien. En Hollænder ved Navn Boshouwer, der som simpel Factor havde vidst at

komme i største Yndest hos Keiseren af Candy paa Øen Ceylon, gjorde Christian Forslag til en saadan Handels Oprettelse, og Kongen, som kjendte sit Folks Tarv, antog dem med største Redebonhed. I Aaret 1618 sendte han tre Krigsskibe, under Ove Gjeddes Commando, og tre andre, som det nyoprettede Compagnie havde anskaffet, og førtes af Roland Crape, til Ostindien. Gjeddes Underhandling med Keiseren af Candy lyktes ikke. Boshouwer døde just, og derved tabtes en meget vigtig Talsmand. Men Crape fik af Naiquen i Tanjour paa Kysten Coromandel omtrent halvanden Miil fra Carrikal et Stykke Land, hvorpaa nu Byen Tranquebar med Fæstningen Dansborg er bygt. Da Compagniet nu havde faaet fast Fod i Indien, fortsatte det sin begyndte Handel. Men det gik frem med meget langsomme Skridt; thi dets Fond var i Aaret 1624 ikke større end 189614 Rdlr. Christian den Fjerde havde den Græmmelse, at see den Pode, han selv havde plantet, at visne. Compagniets Handel ophørte, og Interessenterne gave Kongen det i Betaling for de Penge, han havde forstrakt dem. Strax i Begyndelsen af Kong

Christian den Femtes Regjering fik et nyt Compagnie, nemlig d. 28 November 1670, sin Octroi. Dets Fond bestod i endeel Skibe og Effecter, som bleve vurderede for 79073 Rdlr., hvilke Kongen skjenkede dertil. Interessenterne forøgede den med 162800 Rdlr. Denne store Understøttelse uagtet saae Compagniet sig dog formedelst adskillige indtrufne ulykkelige Tilfælde nødt til at ophæve Handelen, og i Aaret 1730 at give Kongen sin Octroi tilbage. — Frederik den Fjerde, som nødigen vilde see en saa nyttig Handel gaae aldeles under, opmuntrede dem, der havde tabt Modet, og bragte det derved saa vidt, at der blev oprettet et nyt Compagnie, som den daværende Kronprinds Christian, der fulgte ham paa Tronen, blev Præsident for. Efterat have arbeidet nogen Tid med Held, blev dette Selskab et formeligt Compagnie, som af Kong Christian den Sjette fik en Octroi, dat. d. 12te April 1732. Fra denne Tidspunct af kan man egentlig regne det nuværende Compagnies Oprettelse. Det er bekjendt, at Regjeringen har forundt dette Selskab ualmindelig store Friheder, for saa meget som mueligt at bringe det i en blomstrende Forfatning.

I Førstningen havde man kun udstædt 400 Actier, hver paa 250 Rdlr., men i Aaret 1744 blev hver af dem igjen deelt i fire Actier og altsaa Antallet forøget til 1600. Ved det idelige Tillæg af 10 pro C. af de Varer, som solgtes ved Auction, og 5 pro C. af alt, hvad der udførtes fra Tranquebar, var den faste Fond for hver gammel Actie i Aaret 1739 stegen til 750.

Saaledes er dette Compagnie voxet op fra et ubetydeligt Selskab til et af de anseeligste Handelssocieteter i Europa. Dets Fond bestaaer nu af 4800 Actier, hvoraf hver er af 500 Rdlr. Værdie og betales nuomstunder med 700 Rdlr. og derover. Og under den Americanske Krig bleve de endog betalte med over 1900 Rdlr.

Blandede Nyheder.

En Soldat, som nylig vilde desertere over Isen, blev, da han, efter foregaaende Varsel, ikke vilde blive staaende, skudt med Hagel i Foden af nogle Iisposter. Hans Saar var saa betydeligt, at man skal have seet sig nødt til at afsætte hans Fod.

Commandantens Kone paa St. Thomas havde just været fire Dage syg af den sædvanlige Vestindiske Feber, da den ulykkelige Ildebrand brød ud. Hun var allerede i Bedring, da Commandantboligen blev truet med at angribes af Luerne og

hun om Natten maatte bæres bort. Hendes Sygdom tiltog derved saa meget, at hun døde Dagen efter Branden. Hun efterlader sig 7 Børn, hvoraf det yngste kun er 8 Maaneder.

Solgt ved Auction: Svensk Hofsecretair Bohmann en Gaard i Amaliegaden; kjøbt af De Herrer Mægler Bærent og Kjøbmand v. Halle for 20300 Rdlr.

I Oliviers Reise skildres den i Fjor afdøde Djezzar Pascha, som det grusomste Uhyre, der udmærkede sig sit hele Liv igjennem ved at myrde og pine Mennesker, men dog med sin vilde Caracteer forenede udmærket Snildhed, Overlæg og Kjekhed, der under en rigtig Dannelse havde kunnet gjort ham til een af Verdens store Mænd. Det var ham, der ved sin tappre Modstand tvang den ellers allevegne seirende Bonaparte til at ophæve Beleiringen for Acre. Iøvrigt overgik hans Troløshed og Tigergrumhed al Forestilling og tusinde Uskyldige ere blevne Offere for denne Barbars Myrdelyst. Enhver menneskelig Følelse oprøres ved at læse enkelte Træk af de udtænkte Dødsmaader, hvormed han saa ofte kjølede sin Hevn for de mindste Forseelser. Sine Krigsfanger lod han levende nedmure i Jorden, saaledes, at Hovederne og Hænderne bleve ovenfor. Da hans Drabanter nølede med, paa hans Befaling at myrde en ung Slave, som han ellers holdt meget af, stødte han ham selv Dolken i Brystet. Alle Qvinderne i sit Harem lod han engang myrde, og tilføiede enhver især de græsseligste Martrer. Efter en Pilegrimsreise, hvorved han gjorde det Løvte, at slagte et vist Antal Christne, lod han Folk af enhver Stand og Alder sammendrive i sin Slotsgaard, udsøgte derpaa selv af disse 57 Slagtoffere, og sagde derhos, med et bittert Smiil, at han kunde læse paa deres Pande, at deres sidste Dag var kommen.

Alle disse Ulykkelige bleve bagbundne udførte og slagtede som Umælende. — Denne Djevel i menneskelig Skikkelse opnaaede imidlertid dog en meget høi Alder. Hans Mundheld var: "Djezzar er stræng men retfærdig."

Nylig saae man i Kjøbenhavn en Luftballon svæve i Luften. Den kom fra Sønden og syntes at styre Coursen henad Norden. Endnu veed man hverken hvor den er kommen fra eller hvor den endte sin Reise. — For nogle Dage siden ankom et Menneske fra Sverrig med en Dame paa Ryggen, som var bleven træt paa Isen.

Dagsposten (d. 24 Febr.) har medbragt følgende Nyheder: Borgerskabet i Stokholm har i Anledning af Kongens Tilbagekomst ladet præge en Medaille og skjenket de Fattige en Sum af 25,000 Rdlr. — Prinds Eugene Beauharnois skal gives med en Tydsk Prindsesse af Birkenfeld. — Fæstningen Gibralter er igjen bleven erklæret for sund. — Den 31 f. M. aabnedes den nye Londonske Havn. — De Spanske Krigsfanger i London kunne ikke forliges med de Franske; de maa derfor holdes adskilte. — Engelland har i denne Tid, Sømagten iberegnet, ligesaa mange Mennesker under Vaaben som Frankrige. — Moniteuren siger, at Sverrig ikke haver noget at befrygte af Frankrige. — I London har man anordnet en almindelig Bededag i Anledning af Krigen. — Den berømte St. Georgs Banque i Genua oprettes nu igjen. — Keiser Napoleon sagde nylig i en Tale, at den ny store Decoration (Orden) sigter især til at efterligne andre Europæiske Staters Indretninger, og til at vise dem, hvilken Agtelse han har for samme. — Den Preussiske Minister i Kjøbenhavn har kjøbt den afdøde Statsminister Struensees Godser ved Frankfurt an der Oder.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 40.

Den 1 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Skrivelse fra en Maler.

De har for rum Tid siden beviist mig det Venskab, at meddele Deres Læsere en Beskrivelse over en Portraitsamling, jeg havde malet. Jeg høstede de fortræffeligste Frugter af Deres Bekjendtgjørelse, og fandt meget snart en særdeles raisonnabel Kjøber til mine Malerier. Opmuntret af dette Held har jeg nu atter forfærdiget et stort Malerie, som, uden at rose mig selv, kan sættes ved Siden af mine bedste Arbeider. Jeg sender Dem her en Beskrivelse derover, som jeg beder Dem indrykke i Deres Blad. — Stykket er 10 Alen langt og forestil-

ler forskjellige Stænder, ordnede efter deres Stand, som staaer under enhver Figur med forgyldte Bogstaver. De ere alle numererede. — No. 1. forestiller en Soldat med alle Krigens Attributer omkring sig. Han har et blankt Sværd i Haanden. Under ham staaer: "For Eder alle maa jeg fegte." — No. 2. forestiller en Præst med et stort Kors i Haanden. Han staaer i en meget andægtig Stilling, og Udtrykket i hans Øine siger, at hans Sjel svæver i høiere Regioner. Under ham staaer: "For Eder alle maa jeg bede." — No. 3. forestiller en Procurator, som holder Loven i den ene Haand og Retfærdighedens Billede i den anden. Under ham staaer: "For Eder alle maa jeg plaidere." — No. 4. forestiller en Handelsmand. Paa den ene Side staaer en Jordkugle, som hans Øine ere henvendte paa, og paa den anden et Skib, Handelens Sindbillede. Under ham staaer: "For Eder alle maa jeg speculere." — No. 5. forestiller en Skribent. Ved Siden af ham staaer Minerva's starblinde Katugle. Under ham staaer: "For Eder alle maa jeg tænke." — Nederst i Rækken og næsten ganske i Forgrunden staaer

en Bonde, støttende sig paa sin Spade, med sine Agerdyrkningsredskaber paa Ryggen. Han seer meget bedrøvet ud, og under ham staaer: "For Eder alle, I Skabhalse, maa jeg slide og slæbe."

Seer De, min Herre! dette Malerie, haaber jeg, hverken vil savne Bifald eller Lysthavende. Hovedideen har jeg taget af et gammelt Nederlandsk Stykke, hvis Mester jeg ikke kjender. Jeg havde først tænkt paa, at hænge det op paa Academiet; men ikke at tale om, at jeg ei er meget for at gjøre Credencer, saa er jeg heller ikke nogen stor Elsker af at lade mig recensere af Peer og Paul. Det er ikke altid sagt, at man, ligesom Appelles, er saa heldig at træffe Skomagere, der først bedømme Skoene og siden Næsen. Man støder maaskee lettere paa Skomagere, der først bedømme Næsen og siden Skoene. At male et Stykke og hænge det op paa Academiet forekommer mig at være det samme, som der staaer i Comoedien: at skrive en fornuftig Bog og lade den recensere i —.

Deres forbundne ꝛc.

Skrivelse fra en Priismaterieforfatter.

Universitetet har, som De nok veed, for ikke længe siden udsat en Præmie for den bedste Besvarelse af det Spørgsmaal: "Om det altid "er Uret at lyve, det er: at tale imod sin Over- "beviisning, endog om ingen derved skades, og "om Løgn saaledes strider imod Menneskets "Værdighed, at de helligste Pligter mod Stat "og Mennesker ikke bør kunne bevæge ham "til at sige, hvad der ei er sandt?" — Aldrig saasnart havde jeg faaet Øie paa dette Spørgsmaal, førend jeg satte mig ned ved min Pult og udarbeidede en Afhandling, som saa sikkert vilde løbet af med Medaillen, som mit Døbenavn er Jens. Jeg citerede og excerperede de ypperligste Værker. Jeg piinte min Hjerne i tre samfulde Dage, men, ak, forgjeves! Da Afhandlingen var færdig, erfarede jeg, at saadan en Ting ikke kunde vente sig belønnet med nogen Præmie, naar den, der havde forfattet den, ikke havde gaaet i Latinsk Skole. Om end Cicero selv fremkom med en saadan Afhandling, fik han den ikke belønnet, thi han havde jo, som De veed, hverken første eller anden Examen. Jeg var nær ved at miste For-

standen af bare Fortvivlelse; thi De maa vide, jeg desværre ikke har studeret. — Saaledes at cassere sit Hjernefoster, uden engang at see det recenseret, er alt for haardt et Stød. Men jeg fattede mig snart, og besluttede, at sende Dem min Afhandling til Indrykkelse i Deres Blad. Jeg appellerer nu til det hele lærde og ulærde Publicums Domstoel. Man sige, om den ikke er tyve, ja tredive saadanne Medailler værd, som Universitetet har udsat. Dog, det skal ikke lade, som jeg vilde bestikke mine Dommere; Afhandlingen selv skal tale for sig.

Motto: Du skal ikke lyve.

Moses.

Det Spørgsmaal, som her fremsættes, er et af de vigtigste, som nogen Pen nogensinde har fremsat. Løgn er den Afgud, der er bleven dyrket fra umindelige Tider; den er det, som ethvert Aarhundredes Vise, i større eller mindre Grad, have hyldet. Løgn finder man i alle Bøger og alle Inscriptioner. Den har altid hersket med et Jernscepter over Menneskeheden, og Sandheden har næsten altid maattet flygte for den, som for en overlegen og mæg-

tig Fiende. Hvad er altsaa rigtigere, end det Spørgsmaal: "Hvorvidt er Løgn tilladelig?" Men inden vi indlade os paa at besvare Hovedspørgsmaalet, maae vi først bestemme, hvad man forstaaer ved Ordet Løgn. I vort juridiske System gjøres der, skjønt uden Grund, Forskjel imellem Løgn og Usandhed. Det første er noget, siges der, som opdigtes i en skadelig Hensigt, det sidste derimod noget, som opdigtes i et uskyldigt Øiemeed. Naar man siger til nogen: "det er Løgn," saa bliver man straffet; siger man derimod: "det er ikke sandt," saa slipper man fri. Det er altsaa een af de Overtrædelser, som Hofmænd og fine Folk ikke saa let ville blive straffede for. Men i Grunden er denne Definition nok urigtig; thi alt, hvad der ikke er sandt, er Løgn, og alt, hvad der er Løgn, er ikke sandt.

Hovedspørgsmaalet er: "Hvorvidt er det, efter Menneskenes nærværende Forfatning, tilladt at lyve?" At ingen vil høre Sandhed, det behøver aldeles intet Beviis. Det var denne forhadte Gudinde, som endog i den yndelige Skikkelse af et periodisk Skrivt maatte flygte af Mangel paa Subskribenter. Det var

den, der bragte Galilæus til i sit 70de Aar at vansmægte i et Fængsel; det var den, der har bragt hele Folkeslag til at myrde hverandre; det var den, der paa alle Tider og i alle Lande har henledet Lynstraalen over saa mangen en stor og retskaffen Mands Isse; det var denne forfulgte Gudinde, hvis Dyrkere næsten altid faldt som blodige Offere. Derfor hade og flye saa mange den. Ingen klog Mand lader sig saa let forlede til at betræde endog blot dens Tempels Dørtærskel. Den lever eensomt blandt Naturens raa Sønner, blandt Hottentotter og Menneskeædere, og besøges aldrig af den, der vil qvæge sig i Lykkens Soelskin.

Løgnen derimod har sine Templer og Dyrkere overalt. Den lønner dem med største Rundhed. Derfor elskes, hyldes og tilbedes den. Dens Tempel er et Forgemak til Lykkens Bolig. Den virker med magisk Kraft paa alle menneskelige Handlinger. Dens Grundsætninger udbrede sig, liig en Ildstrøm, i de Lærdes Skrivter. I vore Dage er denne Guddoms Vælde bleven saa stor, at næsten ingen kan undslaae sig for at hylde den. Hvad vilde Po-

litiquen, Handelen og Videnskaberne blive til, dersom de ophørte at dyrke den? De vilde ufeilbarlig opløse sig selv. Fra en anden Side betragtet er der allerede saa meget Løgn indvævet i alle menneskelige Ideer og Foretagender, at man, ved at give Slip derpaa, ikke allene vilde gjøre sig til Latter for hele Verden, men endog befordre sin egen Undergang.

(Fortsættes.)

En Original.

Jeg har altid været en stor Elsker af et lystigt Selskab. Muntert Lune er mig stedse en kjerkommen Ven, om end denne Ven er klædt i Pjalter. Jeg spadserede nylig i Grønningen ved Toldboden, som Folk kalde det Kjøbenhavnske Elyseum, uagtet en Mand for ikke længe siden har hængt sig i et Træ i dette Eden. Det var omtrent i Spisetiden. Man saae her faa Mennesker, og de faa, her vare, syntes snarere at spadsere for at fordrive end for at opvække Appetiten. Jeg satte mig ned paa en Bænk, hvor der sad en Mand, der var temmelig slet klædt. At sidde paa een Bænk med et Menneske, uden at tale et Ord til det, røber enten en

høi Grad af Hovmod eller Aandsfattigdom. Jeg rykkede derfor nærmere hen til den Ubekjendte, og indlod mig med ham i en Samtale. "De tage min Dristighed ikke ilde op, min Herre!" begyndte jeg. "Jeg troer, jeg har seet Dem engang tilforn. Deres Ansigt er mig saa bekjendt." — "Ja, min Herre," svarede han, "jeg har et meget velbekjendt Ansigt. Mine Venner forsikkre mig, at jeg er ligesaa bekjendt i hele Dannemark som Cassotti selv. De maa vide, at jeg har været Bajaz i Dyrehaugen i en Række af Aar; men da jeg i Sommer kom i Uenighed med min Principal og gav ham et Ørefigen, saa forlod jeg dette Fag. Som en offentlig-Person har jeg erhvørvet mig stor Reputation og Almeennyndest. Men ak, den Kost bliver man ikke feed af! Med al min Reputation er jeg nu færdig at sulte ihjel." — "Det gjør mig ondt," sagde jeg, "at et Menneske af Deres Udseende skal lide en saadan Mangel." — "O, jeg er Dem meget forbunden for Deres Høflighed," svarede han. "Uagtet jeg just ikke har megen Leilighed til at overvælde Maven, og uagtet jeg, uden at være Catholik, holder i denne Tid Fa-

sten paa det strængeste, saa kan jeg dog forsikkre Dem, at jeg er ligesaa glad, som om jeg eiede hundrede tusinde Rigsdaler. Naar jeg har ti Skilling i Lommen, saa er jeg ubekymret for Fremtiden; og naar jeg aldeles ingen Penge har, saa er jeg aldrig saa stolt, at negte nogen den Fornøielse at betale, hvad jeg fortærer. Er De en Elsker af Oxesteg? De skal holde mig frit i Dag, og naar jeg igjen møder Dem engang og De har Lyst til at spise Oxesteg, uden at have Penge til at betale den med, skal jeg holde Dem frit." — Som sagt, saa gjort. Vi reiste os strax, og gik ind paa det nærmeste Spisequarteer. Inden vi vidste et Ord deraf, stode to Portioner Oxesteg og to Flasker Viin for os. Glæden tindrede i hans Øine ved Synet heraf. Han begyndte at spise og snakke i eet væk. "Jeg er" sagde han, "en stor Elsker af denne Ræt, min Herre, først, fordi jeg af Naturen er en stor Ven af Oxesteg; andet, fordi jeg er sulten; tredie, fordi jeg faaer den for intet. Kong Salomon har sagt, stjaalet Vand smager sødt: hvor meget sødere maa altsaa ikke Oxesteg smage, som man godvillig har faaet for intet?" — "Kjødet var

Lidet feit," sagde han, da han næsten havde af-spiist, "men det smagte mig dog som Haresteg. En god Appetit er den bedste Kok, den bedste Læge. Vi Tiggere ere Naturens sande Ynd-linger. De Rige behandler den kun som en Stedmoder. De lækkreste Retter smage dem ikke, og deres kostbareste Sauser kunne ikke op-vække den mindste Madlyst hos dem. Men den hele Natur udøser sit Overflødighedshorn over os Tiggere. Tyndt Øl smager os som Made-ra, Vand af Posten som Chocolade, fei Oxe-steg som Capun- og Haresteg. Hverken paa vor Eiendom eller vor Person kan man lægge Beslag. Vi ere inviolable Personer. Vi beho-ve ikke at lade noget assurere. Om end hele America gaaer op i Røg, er jeg lige glad: jeg har ingen Plantager der; naar Stormen om Natten tuder udenfor mine Vinduer, og Ha-vet opsluger Skibe uden Tal, saa sover jeg trygt og bryder mig om ingen Ting: jeg har in-gen Skibe i Søen." — Denne Munterhed i saa trængende Omstændigheder opvakte Begjerlig-hed hos mig efter at vide noget af hans Levned, og jeg bad ham at opfylde mit Ønske. — "Jeg skal med Fornøielse fortælle

Dem mit Levnedsløb," sagde han, "men først maae vi drikke et Glas Viin og spise endnu en Portion Oxesteg."

"De maae vide, at jeg nedstammer fra meget anseelige Folk. Mine Forældre have gjort temmelig Opsigt og Støi i Verden. Min Moder raabte med Villinger og min Fader var Tambour ved Holmen. Man har sagt mig, at der ogsaa har været en stor Deel Trompetere i vor Familie. Mangen en Adelsmand kan ikke rose sig af en saa respectabel Herkomst. Min Fader bestemte mig allerede i min Barndom til at følge hans Bane. Jeg blev Rugdreng. Min Fader vilde, at jeg, naar jeg voxede til, skulde være Tambour, min Moder derimod, at jeg skulde være Piber. Det Vigtigste af min Ungdomshistorie er, at jeg til mit femtende Aar var hvert Aar een af Hellig Trekongerdrengene, og at jeg fortjente mangen en krumbøiet Toskilling ved at svømme. I begge Dele excellerede jeg. En Tid raabte jeg ogsaa med Viser; da imidlertid en Nabokone engang forekastede min Moder det, saa blev det mig strængt forbudet. Men uagtet min Fader gav mig en meget omhyggelig Opdragelse, og

lærte mig at tromme alle Marcher lige indtil Tappenstregen, gjorde jeg dog ingen synderlig Fremskridt heri, thi jeg havde intet Øre for Musiquen. Jeg blev nu ansat ved Holmens faste Stok. Men dette var ikke efter min Smag. Jeg har altid været en stor Nar efter det, som Folk kalde Frihed, og dette var noget, som jeg i min Stilling ikke saa ret godt kunde nyde. Jeg var nødt til at lyde min Lieutenant. Enhver har imidlertid sin Villie i Verden. Lieutenanten sin, De Deres, jeg min. Naar man nu endelig skal rette sig efter nogens Villie, tænkte jeg ved mig selv, er det altid bedre at rette sig efter sin egen end efter en andens. Jeg blev snart kjed af dette Liv. Jeg bad om min Afsked, men Commandeuren takkede mig meget forbindtlig, og forsikkrede mig, at han holdt alt for meget af mig til, at han skulde kunne overtale sig til at skille sig ved mig. Det traf sig just paa en Tid, da man kunde kjøre i Slæde til Sverrig. Herfra til Skaane er kun fire Mile, tænkte jeg: det er en Lysttour! Jeg tiltraadte min Reise, og inden jeg vidste et Ord deraf, lykønskede man mig paa Svensk. Nu fulgte

jeg min Mundering, kjøbte mig nogle gamle Klæder istedet, og levede i nogle Dage bedre end mangen en Svensk Herremand.

(Fortsættes).

Blandede Nyheder.

I den nylig udkomne Danske Hof- og Statscalender findes Keiser Napoleon og hans hele Familie anførte i den genealogiske Fortegnelse over de regjerende Huse.

Domprovsten i Upsala, Doctor Hydrén, som døde i Slutningen af forrige Aarhundrede, kan tjene til Exempel paa, hvor vidt man ved Flid og Studering kan bringe det. Han var født af fattige Bønderfolk. Ved sine Talenter erhvervede han sig almindelig Agtelse og udmærkede litteraire Hædersposter. Han blev først Lector i Strengnæs, derpaa Professor i Veltalenheden i Upsala, dernæst Doctor og siden Professor i Theologien. Gustav den Tredie hædrede ham med Nordstjerneordenen. Han opnaaede en Alder af 95 Aar.

Den 28 December f. A. blev der udstædt et Rescript til Biskoppen over Sjællands Stift angaaende Indberetninger fra Præsteskabet ved Aarets Udgang. Efter dette Rescript skulle Præsterne tilstille deres Herredsprovst de aarlige Lister over Copulerede, Fødte og Døde, saa betimeligen, paa det at Provsterne kunne indsende dem til Biskoppen inden fjerde Advents Søndag, og Biskoppen atter indsende sin deraf uddragne Liste strax efter Nytaar til Collegierne. I Beretningerne skal an-

føres: Beskaffenheden og Tilstanden af Kirkerne, Degneboligerne og Skolehusene; Degnenes Embedsflid og moralske Opførsel; Legater og Stiftelser med deres Bestemmelser; Efterretninger om Catechisationen i Kirken; Skolevisitationerne; om theologiske Studenter, som opholde sig i Pastoratet, hvorledes de forholde sig og om de øve sig i at præke 2c.; om de sidst antagne Confirmanters Fremgang; om Leiermaal har fundet Sted paa geistlig Grund; om Embedsbøgerne hos Præster 2c. holdes i Orden. — Provsten skal i Herredet udstæde Circulairer til disse Beretninger, og hver Præst skal paategne dem. Med disse skulle Provsterne lade følge deres Synsforretninger over Præstegaardene, Beretninger om deres Visitatser, og Vidnesbyrd om Præsternes Embedsiver.

Den berømte Digter Chenier er bleven heftig syg, fordi hans Stykke Cyrus faldt igjennem. Keiser Napoleon, efter hvis Befaling det er blevet udarbeidet, har imidlertid ved en anseelig Foræring søgt at trøste Digteren. Hvo, som altsaa elsker sin Sundhed, gjør vel i, ikke at skrive for noget Theater, end ikke for et Parisisk.

Den nye tatariske Entree af Hr. Beautin modtoges med temmeligt Bifald, og de brutale Hysseres brutaleste Hyssen har ikke kunnet bidrage det allermindste til at forringe dette Bifald.

Kotzebue leverer nu i sine Breve fra Italien interessante Efterretninger om dette Land. Han har besøgt Cicero's forrige Villa, hvor han har fundet de skjønneste Oldsager meget vel conserverede.

Manden til den Kone, som en Ræt Nøræg for kort siden kostede Livet, døde ligeledes i Sondags og blev begravet i Dag.

Dagsposten (den 2den Martii) har medbragt følgende Nyheder: Een af de største Engelske Chinafarere har nylig sat til med Top og Tavl ikke langt fra Weymuth. 300 Mennesker druknede, og Skaden vurderes for 200,000 Pund. Sterl. Omtrent 100 Personer ere blevne reddede. — Dessalines skal have sluttet en Handelstractat med Engelland. — I Paris har Nationalinstitutet, efter Keiserens Ordre, nedsat en Commission, som skal udarbeide en ny Fransk Ordbog i den bestemte Tid af 6 Aar, og imod at faae 18000 Franker aarligen. — Kongen af Sverrig havde allerede for en rum Tid siden frabedet sig alle prægtige Illuminationer ꝛc., og det var efter hans Ønske, at Borgerskabet har bestemt 16666 Rdlr. til et meget ædelt Brug. — I Stokholm er der f. A. blandt 2441 ægte Børn født 1020 u æ g t e (!)

Til Berigtigelse af Adskilligt i Beretningen om Tildragelsen paa et Kjøbstædbal Kongens Fødselsdag, har een af de Tilstedeværende erindret følgende: Byfogden, der var paa Ballet som Medlem og dansende Deeltager, sendte rigtig nok adskillige Gange en Politiebetjent med Befaling til Stadsmusicanterne, at de skulde høre op med at spille, men da Selskabet sagde, at det indestod for Følgerne, vedblev man at danse til Kl. 2 og adskiltes derpaa i største Orden. Byfogden skal paafølgende Dag have indstevnet Directeurerne og mulcteret dem, hvorpaa nogle af Selskabet siges at have indgivet en Klage til Cancelliet, da man ei synes, at en enkelt Mand ved en saadan Leilighed kunde have Rettighed til at forstyrre 60 Personers Fornøielse i et sluttet Selskab.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

No. 41.

Den 4 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

En Original.

(Fortsat).

I Skaane kan man, som overalt i Verden, leve godt, naar man ikke mangler Penge. Kun møder her den Ubehagelighed, at man næsten aldrig kan faae en Seddel byttet. Fortærer man en Flaske Viin, og leverer Værten en Rigsdalerseddel, saa maa man tage Baand, Kirsebær, Spægesild ꝛc. i Betaling for de øvrige Penge. Vil man ikke det, saa maa man lade sig nøie med en Anviisning paa den nærmeste Kro. Saaledes ere de Svenske Kroholdere sande Banquierer. Jeg fortsatte nu min Reise, og

da jeg en Aften traadte ind i en Landsby, blev jeg en Mand vaer, der, som jeg siden erfarede, var en Landsbypræst. Han var falden af Hesten og laae nu i en Pyt, hvor han var færdig at qvæles. Han bad mig at hjelpe ham, og jeg opfyldte hans Begjering. Han takkede mig tusinde Millioner Gange og gik sin Vei, men jeg fulgte hjem med ham, da jeg er meget for, at høre Folk takke mig udenfor deres egen Dør. Præsten gjorde mig tusinde Spørgsmaale, f. Ex. hvis Søn jeg var, hvorfra jeg kom, og hvorhen jeg agtede at reise. Jeg besvarede hans Spørgsmaale til hans Tilfredshed, og gav mig selv de største Vidnesbyrd om Sandruhed og Ædruhed (Deres Skaal, min Herre!), Beskedenhed og Redelighed. Kort at fortælle, han behøvede en Tjener, og han fæstede mig. Jeg var imidlertid kun to Maaneder hos ham, thi vi kunde ikke ret vel harmonere sammen. Jeg var en stor Elsker af en god Ræt Mad, og han gav mig kun smal Kost; jeg holdt meget af en smuk Pige, og Huusholdersken var styg som Natten. Da de begge søgte at dræbe mig, hver paa sin Viis, saa fattede jeg den velmeente Beslutning, at forekomme et saadant Mord: jeg stjal nemlig Æggene,

saasnart Hønsene havde lagt dem; jeg tømte enhver proppet Flaske, jeg kunde faae fat paa; alle de Fødevarer, jeg stødte paa, forsvandt, ligesom ved et Slags Tryllerie; kort at fortælle, de mærkede, at jeg ikke vilde rette mig efter deres Hoved. Jeg fik min Afsked, og man talte to Daler i Kopparmynt og sju Rundstycker op, som jeg skulde have i Løn. Jeg gjorde mig imidlertid færdig til Afreisen. To Høns rugede just paa Æg i Baggaarden. Jeg tog af et Slags Vane Æggene, og, for ikke at skille Forældrene fra Børnene, puttede jeg hele Kramkisten i min Vadsæk. Derpaa vendte jeg tilbage, for at modtage min Løn. Jeg havde min Vadsæk paa Nakken og Staven i Haanden. Med Taarer i Øinene sagde jeg nu Farvel til min gamle Velgjører. Men jeg var ikke kommen ret langt bort fra hans Gaard, førend jeg hørte en Stemme raabe: "hold Tjufven fast! hold Tjufven fast!" Men dette forøgede kun end mere min Iilfærdighed. Det vilde været taabeligt af mig, at blive staaende, da jeg vidste, at dette Raab aldrig kunde gjelde mig. Jeg fortsatte derfor ganske uforstyrret min Vei.

Men nu vaagnede der igjen hos mig en Følelse, som synes at være os medfødt: det Ønske, at see mit Fødeland igjen. Hos store Mænd vilde man maaskee kaldet det Patriotisme, men — nok er det, ligesom en Stemme forhen tilraabte mig i Kjøbenhavn: "gak ud af dit Fædreneland, og fra din Slægt og af din Faders Huus, til et Land, som jeg vil vise dig!" — saaledes tilraabte nu atter en anden Stemme mig: forlad Skaane og vend tilbage til Dannemark! Som sagt, saa gjort. Efter tusinde fatale Fataliteter kom jeg tilbage til Sjælland. Men nu vare gode Raad dyre; ingen ordentlige Klæder havde jeg paa Kroppen, og endnu mindre Penge i Lommen. Dog, naar jeg troede Lykken længst borte fra mig, var den mig altid nærmest. Ligesom jeg traadte ind i en Kro, fandt jeg et heelt Theaterselskab, hvis Directeur sad øverst ved Bordet med en dygtig Flaske Viin for sig, og sang af fuld Hals: "Lad os vore Flasker tømme!" — I ere af mine Folk, tænkte jeg. Det varede ikke længe, førend min Jubel forenede sig med deres, og førend jeg udgjorde et Led af denne skjønne Kjede. Jeg blev engageret som Medlem. Selskabet kun-

de lide mig, og jeg kunde lide Selskabet. Da jeg altid har været en stor Ynder af et omstreifende Liv; at leve tykt i Dag, og tyndt i Morgen: saa befandt jeg mig nu i et sandt Paradiis. Vi skulde med "then høie Efrigshets Tilladelse" spille Romeo og Julie. Julies Rolle blev given af en Foureers Datter fra Ebeltofte, Romeo's af en Skræddersvend fra Odensee, og jeg maatte, indtil videre debutere med at snyde Lysene. Vi vare alle Mestere i vor Konst. Skuespillerne og Skuespillerinderne vare alle, uden Undtagelse, ypperlige, men Dragterne og Decorationerne kunde maaskee været bedre. Den samme Kjole, som Romeo havde paa, maatte en Mercutio ogsaa lade sig nøie med, paa det nær, at det blaa Fver blev vendt ud ad. En Morter og Støder fra et Apothek i Nabolauget maatte erstatte Manglen af en Klokke, og endeel af Byens Skolediscipler indsvøbte i hvide Lagener udgjorde Processionen. Demoiselle Foureer — hun hedte egentlig Mette Marie, men hun kaldte sig for Velklangens Skyld saaledes efter sin Fader — overgik sig selv. Da hun sagde: "Romeo! mein Erz suk nikt dik su skaden!" saa hørte

man ikke andet end et uhyre almindeligt Klap, der rystede hele Fjeleboden. — Naar man paa Skuepladsen vil høste Bifald, maa man vogte sig vel for at spille naturligt; dette er en Hovedregel. Naturligt Spil er ikke det, Folk i vore Dage skjøtte om; thi det er det samme som Muskatviin: den glider hastig ned og efterlader sig neppe nogen Smag paa Tungen. Men Viinædike, der bider som Spansk Peber, det er vor Tidsalders Yndlingsdrik. At skraale og fegte som en Afsindig, at gjøre Løier og Narrestreger, det er Veien til Bifald og Lykke.

Vi bleve Dag for Dag mere bekjendte og berømte i hele Omegnen. Man indbod os fra alle Kanter. Det var især den første Forestilling, vi maatte tilskrive denne Lykke, og som jeg for min Person ikke havde havt liden Deel i. Jeg pudsede Lysene meget omhyggelig, og jeg kan forsikkre Dem, at uden en Lysepudser havde Stykket tabt een af sine største Prydelser. Men da vi Dagen for vor Afreise vilde give et af vore bedste Stykker, fik een af de første Skuespillere Koldfeber. Stykket var af den Natur, at han vel kunde spillet sin Rolle i en hidsig, men aldrig i en

Koldfeber. Dette var et Tordenslag for vort lille Selskab. Man gav sig til at skjende Acteuren Huden fuld, fordi han paa saa ubeleilig en Tid lod sig betage af en Feber, der kunde komme Selskabet saa dyrt at staae. Jeg benyttede mig af Øieblikket og tilbød mig at paatage mig hans Rolle. Tilfældet var critiskt; man antog mit Tilbud, og jeg satte mig nu ned med min Rolle i Haanden og Flasken for mig (Deres Skaal, min Herre!) og studerede mig ret ind i Caracteren. Jeg fandt ved denne Leilighed, at man aldrig kan styrke Hukommelsen bedre end ved at drikke; thi jeg lærte min Rolle i en Snup, og sagde fra nu af Farvel til alt Lysesnyderie. Jeg fandt endvidere, at Naturen havde bestemt mig til langt ædlere Sysler, end jeg i Førstningen havde valgt. Der blev nu holdt Prøve, og jeg aabenbarede mine Medcolleger, thi mine Herrer vare de nu ikke mere, den store Forandring, der var foregaaen med mig. "Bryd Eder ikke om den syge Mand," sagde jeg til dem. "Han maa gjerne forlade vores, ja Verdens Skueplads med, om han saa finder for godt. Jeg skal paatage mig alle hans Roller og udføre dem

til Publicums Fornøielse. Jeg vandt mine Medcollegers almindelige Bifald. De bekjendtgjorde nu, at en ny Skuespiller af første Rang agtede at spille, og alle Billetter til de første Pladser vare borte, inden man vidste et Ord deraf.

(Fortsættes.)

Skrivelse fra en Priismaterieforfatter.

(Sluttet.)

Det er altsaa beviist, at Løgnen, ikke Sandheden, er den Guddom, der for det meste leder Mennesket til Lykkens straalende Tempel.

Hovedspørgsmaalet gaaer ud paa, "hvorvidt det er Uret at lyve, om end ingen derved tilføies nogen Skade, og om Løgn strider saa meget mod Menneskets Værdighed, at endog de helligste Pligter mod Stat og Mennesker ikke bør være nogen Bevæggrund til at sige, hvad der ei er sandt?"

Der gives to Formaale, hvoraf eet altid følges ved enhver af Menneskenes Handlinger: den ene er Egennytte eller Selvfordeel, den anden er indvortes Attraa efter at handle

overeensstemmende med de Pligter, der ere indprentede vor Sjel. Den, der har det første Formaal for Øinene, lyver naturligviis altid, naar høiere Pligter, det vil sige, hans eller andres Fordeel, saavidt den staaer i Forbindelse med hans, kræver det. Den derimod, der i alle sine Idrætter følger den guddommelige Røst, der byder os at hade alt, hvad der bærer Navn af Usandhed, han vil aldrig fornedre Menneskets Værd i sin egen Adfærd. Han vil blive Sandheden tro indtil Døden, om det end skede paa hans egen Lykkes Bekostning. Han vil føle hos sig selv, at der, i egentlig Forstand, ikke gives nogen uskadelig Usandhed; at enhver Usandhed strider mod Menneskets Værd; at en mindre Usandhed leder til en større, og at den, der eengang har løiet, staaer Fare for at lyve flere Gange. — "Men naar jeg ved en Usandhed kan redde mig selv eller et af mine Medmenneskers Liv fra Røveres Hænder," vil man maaskee indvende, "skal jeg da, for at blive Sandheden tro, opoffre mig selv eller en anden?" — Ingenlunde. — Uagtet Ordsproget: "Nød bryder alle Love" er umo-

ralskt, saa maa man dog tilstaae, at der gives Tilfælde, hvor Nødværge absolut maa kunne være tilladt, endog efter den strængeste Morallovs Bydende. Den, der angribes af Mordere, kan benytte sig af ethvert Værge, Naturen giver ham i Hænde. Naar dette Værge nu bestaaer i en Nødløgn, saa maa og bør han kunne betjene sig deraf ligesaa fuldt, som af ethvert andet. De Pligter, man under andre Omstændigheder skylder Mennesket, skylder man ikke Mordere eller Folk, hvis Handlinger ikke ere mindre umoralske end Morderens, og i de Forhold, man staaer til dem, kan Menneskets Værd ikke fornedres ved nogen Usandhed.

"Men hvad er Resultatet af denne Afhandling?" vil man maaskee spørge? Resultatet er, at den i det Hele intet Resultat bør have. Et afgjørende Svar paa et saadant Spørgsmaal, kunde neppe have de bedste Følger. Enten maatte man sige: al Usandhed er umoralsk, og Omstændihederne kunne ikke forandre deres Umoratitet: en Sætning, som ikke kan antages ubetinget, eller og maatte man først bestemme ved en juridisk Lov, i hvilke Tilfælde det var tilladt at lyve, dersom man

vilde forekomme de skadelige Følger af et saadant Moralprincip, naar det eengang var indført og ved offentlig Autoritet hævdet.

Subscriptionsplan paa et nyt Maanedsskrivt under Titel af Bugvennen.

Vi leve i en Tidsalder, hvor man finder det mere overeensstemmende med det læsende Publicums Tarv, at der skrives Bøger for Bugen end for Hovedet. Al den Føde, man leverer den første, trives desuden Folk af; alt, hvad man derimod leverer det sidste, gjør dem kun halstyrige. Bugens Forædling og Opmuntring bør i vore Dage være Skribentens Maal. Det er den, som vi alle, lige fra Førsten til Tiggeren, maa pleie og vise Opmærksomhed, dersom vi ønske at leve og nyde Livets mangfoldige Glæder. Jeg har derfor længe arbeidet paa Planen til et nyt periodisk Skrivt, hvis Hovedtendence er Bugen og Ganen. Et saadant Skrivt kunne Aristocrater og Democrater, Adelige og Uadelige, Orthodoxer og Fritænkere læse med fælles Fornøielse og uden mindste Forargelse. Ligesom et vist Dansk-

Svensk periodiskt Skrivt engang bragte disse to Tvillingnationers Litteratur nærmere sammen, saaledes kan et Skrivt, der ene er helliget Maven, paa en vis Maade forsone alle Partier, naar man ved det søger at forene deres Interesse og Smag i en eneste Punct. Jeg agter derfor at udgive et Maanedsskrivt, som skal hedde Bugvennen. Heri skal der optages originale Afhandlinger af vore berømteste Spisere; nydelige Poesier, deels til Appetitens Opvækkelse, deels til Smagens Forfinelse i vort Fædreneland; satiriske Stykker og Epigrammer over Tarveligheden; bekjendte Fraadseres Levnedsbeskrivelser; Recensioner over Koge- og Sylteboger og andre Skrivter, der slaae ind i dette Fag; Nyheder i Fraadseriets Rige; Opfindelser i Spisekonsten ꝛc. — Hver Maaned udkommer et Hefte i smukt Omslag med et Kobberaftryk, hvorpaa man finder Bacchus ridende paa sin Tønde. Det Bifald, som Høie og Lave i den senere Tid have værdiget Bugskrivter fremfor Hovedskrivter, berettiger Bugvennens Udgiver til at troe, at den hverken vil savne Yndere eller Understøttelse. Intet fornærmeligt Angreb paa Stat, Religion

eller gode Sæder; intet Udfald paa Medborgeres Navn og Rygte; ingen Dadel over de gjeldende Love skal nogensinde optages i Bugvennen. Udgiveren har gjort sig det til en Lov, at forkaste ethvert Bidrag, der i den allerfjerneste Henseende kunde have een af ovennævnte Egenskaber, dets Forfatter være i øvrigt hvo han vil. Hans ivrigste Ønske er, ikke at komme under nogen muelig Tiltale og at leve i Venskab med alle Partier. — Af og til skal der medfølge en Kobberafbildning af en berømt Fraadser, en ny Ædemachine 2c. 2c. og andre saadanne Kobbere, der kunde forøge Værkets Interesse. Subscriptionen gjelder for en Aargang, som koster 8 Rdlr. i gamle Danske Kroner, og Subscribenternes Navne trykkes foran som dette patriotiske Foretagendes høimodige Understøttere. Hele Oplaget af dette Nationalværk trykkes paa Velinpapiir. Man tegner sig paa Bugvennens Comptoir heri Staden, saavelsom paa alle Spiseqvarterer og Restaurationssteder her og i Provindserne.

Blandede Nyheder.

I Lindau er Stykket den Døvstumme, som ogsaa spilles paa det Danske Theater, blevet givet paa en Maade, der er den eneste i sit Slags. Hovedrollen, Theodor, spillede en Dreng paa tretten Aar, der virkelig var født døvstum, og Abbed L'epee spilledes af en værdig Skolelærer, der selv havde lært ham at læse, skrive og regne, ja endog at udtale mange Ord. Indtægten var bestemt for de Døvstumme.

Ved Enden af Paul den Førstes Regjering blev, som bekjendt, alle Engelske Skibe i Rusland sequestrerede og Mandskabet gjort til Krigsfanger. Strax ved sin Regjeringstiltrædelse satte Keiser Alexander alle Engelske Skibe og Matroser i Frihed igjen. En Skotlandsk Bondekone, som herved fik sin Søn hjem fra Rusland, har nylig sendt Keiseren et Par Strømper, hun selv har strikket, og tilskrevet ham derhos, at hun paa ingen anden Maade kunde bevidne ham hendes Taknemmelighed, og haabede, at Keiseren i det mindste vilde bære Strømperne, naar han var paa Jagt. Keiseren har optaget dette meget naadig, og ladet Konen skrivtlig takke for hendes velmeente Foræring.

Den nylig forliste Engelske Chinafarer, the Carl of Abergavenny, som skulde afseile til China, havde formedelst Storm lagt sig for Anker ved Øen Portland, og da Skibet vilde lette Anker, strandede det paa et blindt Skjær, to Mile fra Kysten. Da Capitainen haabede, at faae Skibet uden Fare løst igjen, saa undlod han en heel Time at gjøre noget Nødskud. Kl. 4 om Eftermiddagen gjorde han imidlertid tyve Nødskud. Kl. 5 fik Skroget en saadan Læk, at al Pompen var forgjeves. De Angestskrig, som Folkene, der vare ombord, hvoriblandt ogsaa Passagererne, udstødte, toge til.

Nogle af dem bleve i Baade satte i Land. Kl. 10 var Skibet ganske fuldt med Vand. Matroserne søgte at bestorme Brændeviinskjelderen, men bleve hindrede deri af Officierene. En Matros sagde: "det vil være ude med os inden en Time." "Det faaer at være det samme, raabte en Officier, vi ville døe som Mænd." Passagerernes og Mandskabets Stilling blev stedse rædsommere; imidlertid prøvede man dog ikke en eneste Gang paa at udsende de store Baade. Overstyrmanden sagde til Capitainen: "vi have gjort alt hvad der stod i vor Magt; Skibet vil om et Dieblik synke. Herrens Villie skee!" — Passagererne og Folkene tænkte nu paa deres Redning, greb til Bræder 2c. eller klavrede op i Masten. En fortræffelig Svømmer, navnlig Forbes, kastede sine Klæder af, og blev frelst af tililende Baade. En stærk Søgang løsnede Skibet Kl. 11 og det sank strax 12 Favne dybt. 80—90 Personer klyngede sig fast ved Masten; mange af dem blev ved det stærke Stød styrtede i Søen. En Chalouppe kastede derpaa Anker ved Skibet og reddede de Mennesker, som holdt sig fast ved Masten og Tougværket. Nogle Smaabaade, som kom seilende, da Skibet var sjunket og de hørte Angestskriget, vovede ikke at nærme sig, da de befrygtede, at der vilde springe for mange Mennesker i deres Baade. Resten findes anført i forrige Numer.

For ikke længesiden har en Mand i Tydskland udgivet et temmelig vidtløftigt Skrivt, hvori han fortæller sin afdøde Hustrues Tilbagekomst fra den anden Verden, for efter hendes Løvte at overbevise ham om Sjelens Tilværelse efter dette Liv.

Dagsposten (d. 5 Martii) har medbragt følgende Nyheder: Regjeringen paa St. Thomas har udnævnt en Commission af 16 Personer, som skulle sørge for de Brandlidtes Understøttelse. Ska-

den anslaaes for 16 Mill. Pjastre. De ulykkelige Indbyggere havde for største Delen begivet sig ombord paa de Skibe, der laae paa Reden. — Engellænderne have atter taget et rigbeladt Spansk Skib, som havde 200,000 Pjastre og 2000 Suroner Indigo ombord. — I og ved Luxemburg har der været en Oversvømmelse, som varede i 18 Timer og var en Følge af Sneens Optøen og den stærke Regn. — I Engelland er der udkommet et Skrivt, som kaldes: "Bestandig Krig den eneste Vei til bestandig Tryghed." — I Tyrol er der falden en saa uhyre Mængde Snee, at den i en eneste Hauge knækkede 200 Træer ved sin Vægt. — I Hannover maatte nylig enhver Bonde, der kom til Byen med Brændeved, Tørv ꝛc. tage et Læs Iis med sig som Baglast. — Den Engelske forliste Chinafarer, the Eearl etc. havde 70,000 Pd. Sterl. i rede Penge ombord. — Paris har nu i alt 18 Theatre, og Personalet bestaaer af 1388 Personer. I hele Frankrige ere 157 Theatre. — I Douay (i Frankrige) var Veirliget i Begyndelsen af Februarii allerede saa mildt, at Sommerfugle og Oldenborre ꝛc. fløi omkring i Haugerne. — Den 26 Febr. døde Enkedronningen af Preussen. — Handelen i Mallaga er atter i god Gang og midt i f. M. agtede man at seile derfra til Tønningen. — Paven har blandt andre nylig velsignet en Capitain Naudon, en oprindelig Jøde, der i det sidste Feldtog paa St. Domingo havde mistet et Been og gjort det Løvte, at han, dersom han beholdt Livet, vilde lade sig døbe.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 42.

Den 8 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

En Original.
(Sluttet.)

Førend jeg betraadte Skuepladsen faldt det mig ind, at eftersom jeg skaffede Selskabet en anseelig Indkomst, burde jeg ogsaa tage Deel i Profiten. "Mine Herrer Medcolleger!" sagde jeg, "det er ikke min Hensigt at foreskrive Dem Love. Aldrig kunde jeg overtale mig til at være saa utaknemmelig. De har i den bedste Hensigt af Verden ladet mit Navn trykke paa Placaten. Saaledes, som Tingene nu staae, kunne De ikke undvære mig. For at vise Dem min Taknemmelighed vil jeg paatage mig at

spille den averterede Rolle. Dog, omsonst er vel den bittre Død i den virkelige Verden, men ikke paa Skuepladsen. Uden Betaling spiller jeg ikke Beverlei, og førend jeg vil anstrænge mig saaledes for intet, vil jeg heller tage fat paa Lysesaxen igjen og snyde Lys som tilforn." — Denne Erklæring var mine Medcolleger just ikke behagelig, men de kunde imidlertid ikke afslaae min Begjering. De fandt sig i Billigheden, og jeg betraadte nu Skuepladsen; men, vel at mærke, for at give Sjelen et ret fortvivlet Sving, havde jeg i Forveien drukket tre dygtige Glas Aquavit (Deres Skaal, min Herre!). Jeg havde ikke aabnet Munden, førend man begyndte at klappe og raabe Hurra. Jeg ansaae dette for en Tribut, man altid bringer store Virtuoser, og bukkede mig dybt for Parterret. Naturen synes overalt at have dannet mig for Skuepladsen. Jeg var høi og havde en stærk Stemme, og mit blotte Udvortes indtog alle Damerne. Da Stykket var endt, kom Byens fornemste Folk til mig for at takke mig. Den ene roste min Figur, den anden min Stemme, den tredie min Pantomine. Jeg blev betragtet som et virkeligt theatralsk Vidunder, og

offentlig roest i Aviserne. Mine Medcolleger ansaae mig nu for en nyopdaget Guldmine. Jeg modtog enhver Hylding, som en lovlig Tribut. Man opfordrede os til at spille endnu engang, og man lønnede mit Spil med forøget Bifald. Selskabet brød nu op, for at opføre Skuespil i en anden Kjøbstæd. Jeg for min Part forlod Byen i en ganske anden Qvalitet, end jeg første Gang saae den. Jeg betraadte dens Brostene som Lysepudser, jeg forlod den som første Skuespiller. Det er Verdens Løb: — i Dag lille, i Morgen stor. Jeg kunde tale vidt og bredt om denne Gjenstand, jeg kunde fortælle Dem mange smukke Ting om, hvorledes Lykken og Skjebnen spille Langbold med os, men det vilde kun sætte os i ondt Humeur. Jeg forbigaaer det altsaa ganske. Men neppe vare vi komne en halv Miil fra Byen, forend der trak et Uveir sammen over vort Hoved. Den Tømmermester, der havde opført vort Theater, var en grov og ubehøvlet Karl, hvis Sjel ikke havde et Solegran Følelse for den ædleste af alle Konster, — en Karl, der ikke vilde opoffre saa meget som 350 Rdlr. for Dramaturgiens Opmuntring og Forædling i Fædre-

nelandet, kort sagt, en reen Barbar. Dette Menneske kom, ledsaget af adskillige af Rettens Betjente, jagende efter os, og anholdt os, som om vi havde gjort falske Bancosedler. Han lagde Beslag paa alt vort Tøi, og var uforskammet nok til at ville tvinge os til at vende tilbage. Forgjeves udøste vi al vor Konsts og Veltalenheds Skatte. Orpheus havde lettere for at røre Stenene med sin Harpes Sølvklang, end vi for at røre denne Tømmermands tømmerhaarde Hjerte. Jeg declamerede en heel Tirade af Shakesspear for ham, hvori jeg beviste ham, at Guld var Fandens Legetøi, at Penge ere den Lygtemand, som fører Vise og Daarer ud i en Mose, som de aldrig kunne reddes af; men alting forgjeves. Han bandte og svoer, at han vilde have sine Penge, om han end skulde tage hele Skuespillerselskabet ved Vingebenet, kort at fortælle, han prostituerede os saaledes, som endnu aldrig nogen tilforn havde prostitueret os. Vi udnævnte nu i en Hast et Slags Commission, som midt paa Landeveien skulde slutte en billig Forening med vor Creditor. Resultatet af Commissionens Delibirationer var, at man skulde gjøre Tømmermesteren adskillige

Forslag. Men disse bleve alle forkastede. Hans Paastand var, at man skulde give ham Garderoben til Underpant. Uagtet dette Forslags Opfyldelse maatte drage Selskabets totale Opløsning efter sig, maatte vi dog beqvemme os til at antage det. Det var en Ynk at see, hvorledes Keiser Venzislaus's Kroningsdragt og Christian den Andens Robe, Pigen fra Marienborgs og Anne Kandestøbers Klæder bleve pakkede sammen hulter til bulter, stoppede i en gammel Sæk, og overleverede i denne Barbars, denne Vildmands Hænder. Mine Dine svømmede i Taarer, og jeg kunde ikke see paa denne Konstens Vanhelligelse, uden at falde i et Slags Besvimelse. Et Skuespillerselskab uden Garderobe er det samme som en Konge uden Land eller et Legeme uden Sjel. At anskaffe os en ny Garderobe var efter vor nuværende Financeforfatning en Umuelighed. Den fordømte Tømmermester adsplittede saaledes vort Selskab, ligesom et Skud Hagel en Hob Spurver. For at kunne leve maatte nu ethvert af Medlemmerne gribe til sin forrige Haandtering. Romeo's Skaber maatte tage sin Tilflugt til Saxen igjen, og Julies

Skaberinde reise til Kjøbenhavn, hvor hun agtede at leie en Førstesal til sin Residence. Men jeg? — Jeg kunde ikke gribe til Saxen igjen, thi der var ingen Lys mere at snyde. Mine Skuespillertalenter lignede en Rose, der var begraven i Sneen. Hvad nyttede det mig, at hele Parterret havde raabt Bravo, da jeg blot tog en Priis Tobak? At det var færdigt at besvime, naar jeg blot slog Hænderne sammen? Jeg stod her midt paa Alfaerveien, som omtrent en Florfabricant paa Sukkertoppen i Grønland. Efterat Directeuren havde holdt en meget rørende Tale, hvis Hovedemne var, at den største Ubetydelighed kan i det menneskelige Liv have de vigtigste Følger, skiltes vi fra ham med Taarer i Øinene.

Jeg har ofte gjort den Jagttagelse, at Mennesket, hver Gang der reiser sig en stærk Storm paa Livets Hav, gjør bedst i at lade Skibet drive for Veir og Vind. Som oftest driver man da ind paa en ubekjendt Kyst, hvor man finder Redning og Vederqvægelse. Dette har i det mindste altid været min Maade. Saaledes lod jeg ogsaa denne Gang Skibet drive, og Skjebnen var mig heller ikke

imod. Jeg vandrede til Fods til Kjøbenhavn, dette Terra incognito, som saa mange Skibbrudne drives ind paa. Da jeg nærmede mig Lyngbye, blev jeg en stor Procession vaer, som jeg i Førstningen ikke ret kunde skjelne. Men jeg opdagede snart, at det var Manden med de academiske Hunde og Abekatte samt Dromedarer, der drog til Dyrehaugen. "I ere af mine Folk," tænkte jeg, og adresserede mig strax til Directeuren. Jeg tilbød ham min Tjeneste, og han var villig til at modtage den, især da han erfarede, at det var mig, der med saa udmærket Bifald havde spillet Beverleis Rolle. Jeg blev nu engageret hos ham som første Bajaz med en maanedlig Gage af 5 Rdlr. 3 Mk. Jeg satte mig op paa een af Dromedarerne, og red i denne Positur til Dyrehaugen. Jeg høstede nu ligesaa stort et Bifald i det comiske Fag som forhen i det tragiske. Jeg spiste Ild og Hør, viklede Baand ud af Munden, morerede de Tilstedeværende med mine Indfald, og blev paa denne Maade en almindelig yndet Person. Mine Manerer bleve endog stundom efterlignede paa Skuepladsen og paa Masqueraderne. Jeg blev det store Forbillede, som man danne-

de sig efter. Min Principal hostede Penge og Bifald i Skokketal. Han var, saa at sige, den eneste i Dyrehaugen, der havde ret stærk Søgning, thi Lüsters Konstheste sadde i Slutteriet, og de andre Konstneres Rariteter bare ikke Vand mod vores. Men uagtet vore academiske Dyr gjorde deres Sager ypperlig og fik den bedste Caracteer af alle Tilskuerne, saa var jeg dog Hovedaarsagen til den Lykke, som min Principal gjorde. Rygtet om mit Spil i Beverlei havde ogsaa naaet Dyrehaugen, og jeg blev mere end eengang offentlig opfordret til at give en tragisk Forestilling. Men min Principal lønnede mig med den største Utaknemmelighed. Da jeg ved det daglig voxende Bifald fordrede en Forøgelse i min Løn, satte han mig Stolen for Døren. Jeg blev hidsig og han blev grov. Han formastede sig ordentlig til at sige, at han kunde undvære mine Narrestreger. Dette var en Plet paa min ømme Ære, som ikke kunde aftvættes uden ved et Ørefigen. Jeg satte mig derfor i den tilbørlige Positur og gav min Principal et saa vældigt Ørefigen, at han tørnede om som en Sæk Rug. Knuden var opløst, og kun Catastrophen var endnu tilbage.

Han gav mig min Afsked, jeg opsagde ham min Tjeneste. Jeg trak Bajazdragten af og kastede ham den lige i Øinene. Han skjeldte mig for en Landstryger, og jeg betalte ham med lige Mynt. Hans Kone lagde sig derimellem, og begyndte ligeledes at prostituere mig. Ogsaa denne Plet paa min Ære kunde kun afvættes ved et, skjønt lempeligere, Ørefigen. Alle Konstnerne i Dyrehaugen stimlede sammen. Jeg forestilte dem min retfærdige Sag, og alle gave mig Ret. De to Ørefigener, som jeg havde uddeelt, avlede flere, og disse avlede igjen mange Næsestybere. Jeg pakkede mine Sager sammen, og listede mig ganske ufor mærkt bort, for at tage ind til Hovedstaden. Min Reputation begyndte at dale, og nu er jeg her (Flasken er tom!).

Om Rygters Bekjendtgjørelse.

Det hedder, at det i denne Tid undersøges, hvorvidt det bør være tilladt at meddele offentligen Rygter om Ting, som skulle skee. Uagtet det nok er temmelig uvist, om der nogensinde vil udkomme noget Forbud mod saadanne

Rygters offentlige Meddelelse, saa fortjener dog dette Emne en alvorlig Undersøgelse. — De fleste Lovkyndige ere enige om, at jo færre Baand der behøves paa den almindelige Frihed, desbedre er det for Regjeringen og Folket. Ligesom en fornuftig Fader ikke søger at paalægge sine Børn nogen unødvendig Tvang, fordi Tvang føder Slavesind, og Slavesind Mistillid, saaledes søger ogsaa enhver fornuftig Regjering at skaane Folket saa meget som mueligt for enhver Indskrænkelse i dets naturlige Rettigheder. Denne Grundsætning har vor Regjering fulgt i en lang Række af Aar. At Forbudet mod uskadelige Rygters Bekjendtgjørelse vilde være en ny Indskrænkelse i Skrivefriheden, vover jeg just ikke at paastaae, men at det maaskee ikke vilde være saa ganske nødvendigt, troer jeg næsten at kunne bevise.

Det er sagt og hundrede Gange gjentaget tilforn, at man ved at lægge stærke Baand paa Trykkefriheden vel kan forekomme, at Meninger, som man anseer for skadelige, kunne blive fremsatte paa Prent af Individuer, men at man aldrig kan forebygge derved, at tusinde Munde i tusinde Selskaber yttre de samme

Meninger, som Skribenten vilde blive straffet for. Saadanne Meninger have megen Lighed med Ilden i en Skorsteen, som man oventil søger at stoppe. Man kan ikke see Ilden udenfra, men brænder den derfor mindre indvendig, og kunne Virkningerne deraf da blive mindre skadelige? — En offentlig fremsat Mening kan offentlig gjendrives; men den, som sniger sig i tusinde Bugter fra den ene Mund til den anden, kan ikke engang modsiges. Den bliver uigjendreven, og ansees derfor af Mængden for uigjendrivelig. — Publiciteten er nødvendig, ikke blot for Folket, men for enhver Regjering. Trykkefrihedens totale Undertrykkelse i et Land maa unegtelig drage tusinde Uretfærdigheder efter sig. Den utro Embedsfører ꝛc. anseer enhver Indskrænkelse i denne Frihed for et Palladium for hans Uretfærdigheder.

Ogsaa uskadelige Rygters offentlige Meddelelse betragtes af mange som en Deel af Trykkefriheden. Den Gavn, som deres Publication meget ofte stifter for Almeenheden, overgaaer langt den ubetydelige Skade, som den i enkelte Tilfælde kan have for et enkelt Individuum. Man anfører f. Ex., at det er ubil-

ligt, at bekjendtgjøre et Rygte om et eller andet Embedes Bortgivelse rc., og paastaaer, at det kan have en skadelig Indflydelse for den Søgende. Jeg kan ikke indsee det. Fortjener den Søgende det Embede, han søger, kan da en saadan Bekjendtgjørelse gjøre ham mindre fortjent dertil? Fortjener han det ikke, og forøges ved et saadant Rygtes Bekjendtgjørelse de Medsøgendes Antal, hvad taber da Staten og det Almindelige derved? Er det ikke bedre at have mange end faa Concurrenter at vælge iblandt? — De ubetydeligere Rygter, f. Ex. om Een, som agter at give et Bal rc., ere saa ubetydelige, at den, der fremsætter dem, gjør sig ofte til Latter, og den, det fremsættes om, ikke lider det allermindste derved. Det er i det høieste Satirens Svøbe, der bør sætte Grændser for saadanne Latterligheder. *)

*) Derimod gives der virkelige Facta, hvis utidige Bekjendtgjørelse stifter virkelig Skade. Af den Natur er f. Ex. Efterretninger om Æresstraffe for ubetydelige Forbrydelser. Straffen at blive udbasunet i alle Aviser som den, der skal sidde fire Uger i Forbedringshuset, er maaskee værre i sine Virkninger for Forbryderen end Forbedringshuusstraffen selv.

I egentlig Forstand skadelige Rygter kan ingen, saavidt jeg veed, efter vore Love, fremsætte, uden at kunne blive straffet derfor. For en Avisskriver er det næsten umueligt at udgive en interessant Avis, naar det ikke skal være ham tilladt at anføre uskadelige, eller endog blot uskyldige Rygter. Der gives tusinde Ting, som han har moralsk Vished om, men som han af een eller anden Grund anseer for rigtigst og billigst at tale ubestemt om. Derfor gives der ikke noget Land i Verden, hvor det er Avisskrivere forbudet at indføre uskadelige Rygter, thi endog et blot Rygte kan lede en fornuftig Regjering til mange vigtige Opdagelser og tjene den til Vink, som ikke kunne betales med Guld. — Jeg vilde af mit ganske Hjerte ønske, at Rygtet om et Forbud af den Natur maatte være ugrundet; thi en saadan ny Indskrænkning i Trykkefriheden vilde hos andre Nationer ikke opvække nogen fordeelagtig Idee om vore Skribenter. De maatte deraf slutte, at denne Frihed misbruges i høi Grad, endskjønt den daglige Erfaring dog stadfæster, at det aldrig har været roligere i vor skrivende Verden, end netop nu.

Blandede Nyheder.

Hovedstaden mistede i disse Dage een af de rigeste Borgere, den hidtil har havt, nemlig Sukkerraffinadeur Ladiges. Efter nogle Efterretninger efterlader han sig 13 og efter andre 15 Tønder guld. Han var en Mecklenborger af Fødsel, og kom her til Kjøbenhavn som en fattig Mand. Hans Broder saavelsom dennes Sønner i Mecklenborg blive nok hans Hovedarvinger. Det egentlige Indhold af hans Testamente er vel endnu ubekjendt, men der siges, at han har legeret St. Hans Hospital to Tønderguld, Frederiks ligesaa mange, og det almindelige Hospital 50,000 Rdlr. Til Curatorer ere udnævnte Hr. Etatsraad Stabel og Hr. Søkrigsprocureur Weideman. En Mand af den Jødiske Nation har han testamenteret 2000 Rdlr., paa Grund af, at han engang for 50 Aar siden havde været associeret med hans Broder om et Sukkerraffinaderie i det Holsteenske, som var gaaet overstyr ved uheldige Conjuncturer. Denne Erkjendtlighed fortjener virkelig at beundres.

I Zeitung für die elegante Welt findes en Biographie af Hofraad Spazier. I denne fortælles, at han i Aaret 1789, efter megen Omstreifen i Schwaben og Holland, blev indbudet til at være Hovmester hos Fru Etatsraadinde Frederike Bruun, hvilken Plads han efter sine Venners Overtalelse bevægedes til at modtage. Det var i Kjøbenhavn, at Baggesen overtalede ham til at reise i Selskab med ham til Schweiz, og det var i Basel at han skiltes fra ham og fortsatte sin Fodreise igjennem dette Land. Han udgav den siden under Titel af Spaziers Wanderungen.

I Engelland saae en Jæger nylig en Agerhøne løbe ængsteligen omkring sin Rede. Han gik

Hen til den og blev en stor Slange vaer, som han skjød ihjel. Da han opskjar den, sprang der to levende Kyllinger ud af den, som strax løb hen til Moderen.

De Breve angaaende den Danske Litteratur, som findes oversatte af det Franske i Archenholtz's Minerva, indeholde mange forunderlige Ting, som ingen Dansk kan læse uden at trække paa Smilebaandet. Om Kjøbenhavn fortælles f. Ex. at det om Sommeren er ganske blottet for Folk, fordi de fleste tage ud paa Landet. Adelen reiser til Fulster og Finland ꝛc., men de komme dog tilbage fra denne lange Reise i Junii Maaned, og samles alle i en Skov, halvanden Mile fra Hovedstaden, som kaldes Parken. Blandt de fornemste Klubber, hvilke dog ikke her, som udenlands, stifte Uroligheder, nævnes Dreiers Klub, som bestaaer af mange Lærde, og Harmonien, hvis Hovedformaal er Bordet.

De i Gaar ankomne Engelske Aviser have ikke medbragt noget synderligt Nyt. De indeholde blandt andet en heftig Note, som den Engelske Minister i Lisbon har overleveret dette Hof i Anledning af et Stykke angaaende Engelland, som har staaet i den officielle Lisbonske Gazette, som er den eneste Tidende, Lisbon eier.

Ved Postens Overfart fra Halskov Reev til Fyen den 20 f. M. stode nogle Færgebaade Fare for at forlise med Folk og Gods. Den ene Baad blev næsten skruet i Stykker, og man maatte tætte Naaderne med Smør. Til Lykke var der saa mange Folk i Følge, at de kunde hjelpe hverandre, ellers havde al Redning været umuelig. — Jægercompagnierne i den Danske Armee faae i Fremtiden Geværer, hvis Løb er bruunt anløbet, og altsaa ikke trænger til at pudses. En Sværdfeier i

Hovedstaden har paataget sig at levere saadanne Løb til de sammesteds garnisonerende Tropper. — Consistoriet har overladt Søndagsskolerne et Værelse paa Studiigaarden, hvor der nu undervises 300 Haandverksdrenge, og hvor 30 Studentere og Seminarister sysselsættes. Ved sidste Skoleaars Slutning vare i alle Skolerne underviste 1338 Personer. — En Soldat i Kjøbenhavn, som for tredie Gang begaaet Desertion er bleven dømt til Slaverie, skal have bekjendt, at han havde deserteret fra 25 forskjellige Regimenter i Tydskland, og i lang Tid hørt til Schinderhannes Bande.

Dagsposten (den 9 Martii) melder: Dronningen af Sverrig er nedkommen med en Prindsesse, og H. K. H. Kronprindsen af Dannemark er een af Fadderne. — I alle Havne i Middelhavet længes man nu efter Danske Skibes Ankomst, da det Danske Flag er det eneste, som respecteres her. 21 ere allerede ankomne, men endog 100 ville ikke være tilstrækkelige til at udføre alle de her oplagte Varer. Fragten er 150 Hamb. C. Mk. pr. Læst, og et Dansk fra Trient til Tønningen bestemt Skib har endog nylig faaet 200 Mk. pr. Læst. Paa Livornos Reed ligge 26 Danske Skibe, hvoraf 20 holde Quarantaine. — En Sneelavine har nylig begravet i en Genuesisk Landsby 10 Huse. 8 Mennesker bleve endnu reddede, og blandt disse Faderen til 15 Børn. Man fandt ham med hans Kone og fem af hans Børn i en meget rørende Stilling.

I Formiddags (den 9 Martii) Kl. 11½ aabnedes Passagen over den nybygte Høibro. Den første Vogn der kjørte over Broen var en belæsset Renovationsvogn. En af de Tilstedeværende gav Kudsken en Douceur.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 43.

Den 11 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Store Capitalister.

Chineserne have den Skik, at de oprette Ærestøtter for moralsk gode Mennesker, der have naaet en ualmindelig høi Alder, thi de forudsætte, at man ikke kan blive meget gammel, uden tillige at have ført et exemplarisk Liv. I Europa kunde man i vore Dage næsten fristes til at opreise Hædersstøtter for ualmindelig rige Folk, fordi man bør forudsætte, at man i en Tidspunct, hvor alle hige efter at forskaffe sig Guld, og hvor der gives saa mange Leiligheder til at forøde det, ikke kan samle store Dynger deraf, uden at besidde en ligesaa høi Grad af

Klogskab som Maadehold. I et Aarhundrede, hvor dette Metal agtes høiere end Forstand og Kundskaber, hvor det baner Veien til al jordisk Hæder, fortjener kun den, der besidder det meste deraf, en Ærestøtte. Hvad behøver man mere, end at gjemme den Gud, som saa mange Mennesker tilbede og falde i Støvet for, i sit Huus og byde over ham med Enevælde? Oldtiden forgudede sine Helte; Nutiden bør forgude sine Rige. — Men inden jeg gaaer videre, maa jeg bede visse Capitalister at overspringe, hvad jeg fra denne Linie af siger; thi det er neppe efter deres Smag.

Naar en Læge er syg, saa betroer han sig gjerne til en anden Læge, fordi han føler, at den Syge ikke ret godt kan bedømme sin egen Sygdom. Det samme er omtrent Tilfældet, naar Talen er om store Capitalisters Gavnlighed og Skadelighed for Staten. Her bør man ingensinde lade store Capitalister dømme; thi man dømmer aldrig slettere end i sin egen Sag.

"Eiendom," siger den udødelige Locke, "er den første Kilde til al Uret." — Det er den, som blandt Menneskene allerførst fødte Gjerrighed

og Avindsyge: to Laster, hvorfra alle de øvrige synes at udspringe. Mit og Dit vare de to Begreber, som gjorde saa mange Love i alle Formater, saa mange Sagførere og saa mange Domstole nødvendige. Ligesom Eiendommen tiltog, saaledes tiltoge ogsaa Uretfærdighederne, og den allerførste Rige havde ufeilbarlig faaet sine Rigdomme paa en uretfærdig Maade; thi ved Flid og Klogskab allene kunde man vel forskaffe sig Velstand, men aldrig samle store Skatte. Jo mere Eiendom der altsaa gives i et Land og jo uligere den er fordeelt, des flere Kilder synes der at aabnes til Uretfærdigheder, gjensidigt Had og Avindsyge. I vore Dage har denne Ulighed opnaaet sin høieste Pynt. Imellem Millionairen og Tiggeren er der et saa uhyre Svælg, at der snarere kan trækkes en Linie imellem en Myg og en Elephant, end imellem disse to Subjecter. En Stat, hvori Rigdommene ere alt for ulige fordeelte, ligner en Bæk, som vander nogle faa Træer i en Hauge, medens den lader alle de øvrige fortørres. Tidlig eller sildig gives alt, maaskee Retfærdigheden selv, til Priis for de Rige. Rousseau anfører i et af sine Værker, at en vis Marchal skal engang have fortalt, af

der i et af hans Feldtog var en Livrandeur, som ved sine Bedragerier havde bragt hele Armeen i Forlegenhed og opvakt en almindelig Gjæring. Han tiltalte ham haardt, og truede ham med at lade ham hænge. "Denne Trudsel kan ikke være mig meent," svarede Bedrageren dristigen, "thi jeg kan have den Ære at sige Dem, man hænger ikke en Mand, der eier hundrede tusinde Rigsdaler." "Jeg veed ikke selv, hvorledes det gik til," føiede Marchallen meget naivt til; "han blev virkelig ikke hængt, uagtet han havde hundrede Gange fortjent det."

Men vender man Bladet om, og betragter denne Gjenstand fra en anden Side, saa maa man tilstaae, at retskafne Capitalister, der ikke, liig Igler, udsuge Landets Marv og Blod, men bidrage til at befordre Flid og Vindskibelighed, til at virke ved deres Rigdomme igjennem tusinde Canaler, ere, efter Menneskeslægtens nuværende Forfatning, sande Grundstøtter for enhver velorganiseret Stat. Til hvem skal den i Krigens og Nødens Dage tage sin Tilflugt uden til hine, som, saa at sige, ere Samfundets Forraadshuse, hvor Rigdommene, dersom de havde været fordeelte, mueligen vilde

været forødte? Hvo skulde iværksætte og udføre store Planer i Industrievæsenet, dersom der ikke gaves meget rige Mænd? Fra den Side betragtet, er det altsaa nødvendigt, at der gives store Capitalister i en Stat, men vel at mærke saadanne, som ikke nedgrave deres Skatte og som, istedet for at misbruge dem, anvende dem til Landets Gavn. Det er ved sine Rige, at Engelland har kunnet opsvinge sig til saa stor en Nationalvelstand, som har gjort det til Geniers og Opfindelsers Fødeland, som har sat det istand til at følge et Krigssystem, der vilde knust enhver anden Nation, som har gjort det til et Folk, der i Industrie kan tjene andre Nationer til Mønster. Men kun saaledes, som Engellands Rige handle, kunne store Capitalister blive til Gavn for Fædrenelandet, ja endog befæste dets Held; vee derimod det Land, som eier mange Rige, der, liig Silkeormen, spinde sig ind i deres eget Væv, rive med deres Kjæmpekløer enhver Næringsgreen til sig, og stoppe ved deres Rigdommes Almagt enhver Kilde til Underhold for den uformuende Borger!

Er det muligt???

Min Herre!

Hvor høit Oplysningen staaer, hvor vidt den fordomsfrie Tanke har udbredt sin Flugt blandt os — jeg mener Menneskeheden — vil følgende lille, men sandfærdige og besynderlige Tildragelse kunne give et Begreb om.

Et ungt Menneske, som af Kjerlighed til Konsten var bleven Skuespiller, som med et Theaterselskab havde gjennemreist een af Rigets Provindser, hvor Directeuren opførte Skuespil i Sommermaanederne, finder, efter Erfaringer og nøie Selvprøvelse, at Mimens Bane var den, hvorpaa han aldrig vilde naae nogen fortrinlig Rang, — og at være middelmaadig der, er det samme som at være Intet. Han beslutter derfor, at træde tilbage, medens han endnu har Ungdom og Udsigt for sig, og søge en Vei — eller i det mindste en Sti — gik den endog over Millioner Torne, som kunde lede ham til det Maal: at ernære sig og en ikke lykkelig Moder. Han hører, at der i een af de Stæder, han har gjennnemreist, er en Post ledig, — jeg troer, det var som Lærer i Spro-

gene (han forstod Engelsk, Fransk og Tydsk, og havde allerede før givet Underviisning deri), han søger derom, og faaer omtrent følgende Svar:

"Oplysningen er her ikke saa udbredt, at "man tør ansætte en Mand til Ungdomslæ"rer, der for kort siden opholdt sig her som "Skuespiller.

Det harmede den unge Mand, mere for Menneskehedens Skyld, end for hans Individ — skjønt han tillige maatte ahne, at Solen maaskee allerede var gaaet ned for hans Haab, hans Lykke og hans Bestræbelser i Fremtiden.

"Du var Skuespiller!" — sagde han til sig selv — "det vil sige, du er nu ulykkelig. — Een af de første blandt alle Konster har for stedse gjort dig til den sidste blandt Menneskene. — Den Konst, som forevigede Garricker, Schrødere, Schwarzer, Iflander og Rosinger, har nu tilintetgjort dig. — Skuespiller har du ikke physisk Evne til at vorde, — du vilde styrte sammen ved Altrets første Trin; og til ethvert andet Kald har du ikke længer moralsk Evne, thi du var Skuespiller! — Du har Kundskaber; men — Giganten: Fordommen, hæ-

ver sin Kolle, og raaber: ti! — om du end- og var en Engel, — saa har du dog været Skuespiller."

Jeg vil ikke indlade mig i at bestemme, hvor mange slette Mennesker der gives blandt virkelig store Konstnere; men Digterens Ord: "ein großer Mann ist oft ein kleiner Mensch," gjelde ikke indskrænket for denne, de gjelde for alle Stænder, for alle Kald.

Skal jeg bryde Staven over alle Konstnere, fordi hver enkelt ikke altid holder Prøven som Menneske, saa Farvel Digtekonst, Philosophie v. s. v., kort, alt, hvad der er stort paa Jorden, og hæver vor Sjel til at beundre den menneskelige Natur, og tilbede dens Skaber. Bibelen lærer os, at der var Djevle blandt Englene.

Hvorvidt i øvrigt hiint Svar var klogt, — det vil jeg ikke indlade mig i at besvare, — men sørgeligt er det, at en oplyst, en lærd Mand bøier sig under Fordommes Aag, som jeg er overbeviist om, baade hans Hoved og Hjerte maae afskye. Jeg vil gjerne troe, at flere, at mange ville handle ligesaa; men min Forstand begriber dem ikke, mit Hjerte foragter

dem. Jeg føler med Geneves forevigede Borger: La comparation de ce qui doit être, m'a donné l'esprit romanesque, et m'a toujour jêté loin de ce qui se fait. Deres

Truth.

Giftblanderie.

Gift synes at have været de henrundne Aarhundreders udelukkende Snigmiddel til at rydde Mennesker af Veien og udslette dem af de Levendes Tal. Munke, Præster og Hofmænd betjente sig deraf ved utallige Leiligheder; falsk Religionsiver, Avind og Herskesyge vare i Almindelighed det, der forledte dem til at anvende Midler, som en Tiger, dersom den havde Forstand og kunde tale, vilde kalde afskyelige. Det trettende Aarhundredes Klærke vare sjunkne saa dybt, at de end ikke skaanede det Allerhelligste, naar det kom an paa at udføre deres blodige Hensigter. Kong Christopher blev, som Historien viser, endog forgivet i Aarhuus Domkirke ved det Sacrament, som den med enhver Tidsalders Foragt brændemærkede Bisp Arnefast, egenhændigen rakte ham. Dog,

hine Tider vare rædseldfuld mørke og blodige, og vi kunne i en vis Betragtning maaskee tilgive dem det. Men naar man i vore lysere Dage, hvor næsten al falsk Religionsiver synes forsvunden, og hvor Statsintriguer ikke ledes mere ved saadanne Midler, naar man nu hører, at et Menneske, blot drevet af nedrig Egennytte, skulde have dræbt sine nærmeste Paarørende ved Gift, maa Menneskevennen sukke dybt over sin Tidsalders saa høit priste Oplysning og Humanitet.

Kjøbenhavn, som man maaskee kunde kalde Dannemarks moralske Pulterkammer, hvor Dyder og Laster af saa forskjellige Grader findes pakkede imellem hverandre, gjemmer i denne Tid et Menneske indenfor sine Mure og i et af sine offentlige Fængsler, som, naar Beviserne svare til det, som han sigtes for, har begaaet en Misgjerning, Menneskeligheden gyser ved. Dette Menneske er en Skibscapitain. Han er ikke over 26 Aar gammel og er for omtrent et Aar siden bleven givt med en Vertshuusholders Datter paa Christianshavn. Hans Svigerfader skrantede og hans Svigermoder var en aldrende Kone. De eiede en liden Formue og skulle for en Tid siden, efter Sigende,

endog have understøttet ham med Penge til at kjøbe et Skib. Disse Folk, der i en Række af Aar med største Møie havde samlet den Formue, som de haabede at gjøre deres eneste Barn lykkeligt med, døde, som bekjendt, for kort siden af Gift, — og denne Gift sigtes deres egen Svigersøn for at have givet dem. Først døde Konen og strax derpaa Manden. Dersom man kunde troe det almindelige Rygte, saa hvislede denne Svigersøn endnu samme Dag, da Konen blev begravet, omkring sin syge og sengeliggende Svigerfader, og søgte at trøste ham over hans Kones Død. Endog nu, da han sidder fængslet, skal han have søgt at indvikle sin Kone i den Misgjerning, han sigtes for. Mon den menneskelige Ondskab kan lade sig tænke i en skrækkeligere Skikkelse? — Dersom Kotzebue udmalede os et saadant Emne i et Sørgespil, saa vilde alle Recensenterne raabe: det er unaturligt, det er usandsynligt!

En saadan Tiger i menneskelig Skikkelse, en saadan Giftplanter i Borgersamfundet, som dette Menneske vil være, dersom denne Sigtelse skulde blive juridisk beviist, er imidlertid et sandt Studium for Menneskekjenderen.

Hvilke store Resultater kunde man ikke udlede, hvilke Opdagelser i det menneskelige Hjertes Terra incognita kunde der ikke gjøres, naar man, med et grandskende Øie, Skridt for Skridt fulgte et saadant Menneskes Liv, og undersøgte den første Spire til hans moralske Fordærvelse og Udartelse! Hvilken viid Mark aabner ikke en saadan Forbryders Vandel for vore Moralister og vore aandelige Talere! — Den kloge Landmand lader sig ikke nøie med at luge de skadelige Planter, der fordærve hans Sæd, og de giftige, som dræbe hans Creature; han undersøger Aarsagerne til deres Fremkomst og de bedste Midler, som aldeles kunne standse deres videre Fremvext. Saaledes burde omtrent Staten ogsaa bære sig ad med store og ualmindelige Forbrydere. Den burde aldrig lade sig nøie med, blot at sætte Samfundet i Sikkerhed for dem: ligesom Linée, da han uheldigviis blev stukken af den saakaldte furia infernalis, tog af dette Uheld Anledning til at undersøge den foregivne giftige Orms Natur og Egenskaber og derved udbredte nyt Lys over Dyrerigets Naturhistorie, saaledes burde store Forbrydere ogsaa lede os

til at studere det menneskelige Hjerte og dets Vildfarelsers Annaler. Større Gavn end tusinde Henrettelser vilde det maaskee stifte, dersom Justitsen selv hver Gang besørgede en saadan Forbryders Biographie saaledes offentlig udgivet, at den kunde tjene til et Speil for alle andre Mennesker. Den burde være forfattet saa authentisk som mueligt, og i en Tone, som hver Mand kunde fatte. At den vilde finde Læsere, derom er ingen Tvivl, thi det Gyselige og Usædvanlige finder altid Læsere. Saadanne Levnedsbeskrivelser kunde blive sande moralske Haandbøger for Almuen, især naar de bleve udgivne af Retten selv og saa at sige vare officielle.

Blandede Nyheder.

I Lloyd's evening-post læses nu den egentlige Aarsag til Ildsvaaden paa St. Thomas. En Neger havde røget i et Værelse, for at befrie det fra Moskiterne, der bør betragtes som Vestindiens Landeplage. Han kom uheldigviis et saakaldt Moskitnæt, som var hængt over en Seng, alt for nær med Lyset, og da dette Slags Garn er meget brændbart, tændtes der strax Ild i det, hvilken greb saa hastig om sig, at der var ingen Redning mere.

Hr. Cancellieraad Boek har i det sidst udkomne Hefte af Historisk-politisk Magazin taget

Afsked med sine Læsere. Man erfarer deraf, at afdøde Doctor Buchhave, som havde begyndt dette Maanedsskrivt, havde paa sin Dødsseng i November 1797 anmodet sine Venner, D. Mangor og Administrator Nyegaard, samt nuværende Professor Herholdt, om at fortsætte det til Bedste for hans efterladte uforsørgede Datter. Som den, der havde staaet i venskabelig Forbindelse med D. Buchhave og i hans Levetid undertiden leveret ham smaa Bidrag, blev Cancellieraaden anmodet om at fortsætte det i Selskab med ovennævnte Mænd. De to sidste Hefter for 1796 og Januarii Hefte 1797 udkom og under deres fælles Bestyrelse. Men fra den Tid af blev det udgivet allene af Hr. Cancellieraaden, som blev givt med D. Buchhaves Datter. Siden 1798 har han af adskillige Grunde ikke leveret nogen original Afhandling.

Man anfører nu følgende Anecdote om en Dansk Mand, som var Livkudsk hos Ludvig XV i Frankrige, paa samme Tid som en anden Dansk var Livkudsk hos Keiserinden af Rusland. Ved et hoitideligt Tog til Notredame Kirken i Paris havde Nysgjerrigheden ogsaa ført en ung Dansk Adelsmand derhen. Da han ikke kunde komme ind, stillede han og een af hans Landsmænd sig bag paa Kongens Karet, for at faae en beqvem Tilskuerplads, da denne var den eneste Vogn, som der ikke havde placeret sig Tilskuere paa. Da Kudsken blev dem vaer og hørte dem tale Dansk, bad han dem paa Fransk at forlade Kareten, men derimod at besøge ham engang. Han sagde dem derhos, hvor han boede. Den Anstændighed, hvormed han udtrykte sig, gjorde den unge Adelsmand saa nysgjerrig, at han ogsaa nogen Tid derefter opsøgte Kudskens Bopæl. Men hvor forundret blev han ikke, da man henviste ham til et Palais, og da han i sin Overkjole traadte ind i en Sal, hvor de eleganteste

Herrer og Damer, og deriblandt Ministre og Riddere, vare samlede. Han undskyldte sin kjendelige Forlegenhed, da han blev Herren i Huset vaer, og gjenkjendte i ham den samme Kudsk, som nylig havde siddet paa Bukken. Han skyndte sig bort, men maatte i Forveien love at komme igjen en anden Dag og spise hos ham til Middag. Hans Forundring tabte sig, da han erfarede, at Kongens Livkudsk havde Rang med Generallieutenanter eller Generalmajorer, og han kom nu anden Gang i fuld Courstads. Han fandt hos Kudsken det interessanteste Selskab, og den meest forekommende Høflighed. Da han tog Afsked, leverede denne brillante Kudsk ham en kostbar Guldmedaille, sagde ham paa bredt Dansk, at han var hans Landsmand, og bad ham at levere sin Fader denne Medaille til en Erindring og som en liden Erstatning for, at han havde glemt at løse sit Frihedspas, da han rømte fra hans Gods som Bondekarl. Denne Medaille skal endnu gjemmes i Familien.

Vi faae nu med det første paa det Kongelige Theater et nyt Stykke, som kaldes Camilla, et Syngespil i 3 Akter med Musique af D'Allerac.

Den arresterede og fra Livet dømte Guldsmedmester Hertzlein er nu transporteret fra Forbedringshusets Sygestue, hvor han laae som Patient, tilbage til Stokhuusarresten. Han skal have forlangt en sort Klædning, som han vil udføres i til Executionspladsen, og et Tillæg af sin egen Formue i sine Underholdningspenge, tilligemed to Psalmebøger. Han beredes af Præsten Herr Koefoed. Hans Bo, som i Dag er bortsolgt ved Auction, skal have været vurderet for 800 Rdlr.

Capit. J. Brandt, som d. 18 Nov. 1804 gik med Skibet Patientia, tilhørende Kammerh. B. Anker, fra St. Ives i Engelland, fik d. 23 f. M., efter Gisning 5 Mile fra Oerne Scilly, Be-

faling af en Kutterbrig paa 14 Canoner, under Engelsk Flag og Vimpel, at udsende en Baad med Skibets Papirer til Forevisning. Styrmanden og fire Matroser, som bleve sendte med Papirerne, holdte Caperen hos sig, og tilbagesendte i disses Sted elleve Matroser, der alle vare forsynede med Dolke og Knive. De truede med Død og Ødelæggelse, fratoge baade Capitainen og Folkene alt hvad de kunde overkomme af Levnedsmidler, Klæder ꝛc., og efterat have røvet med hans egen Baad tre Transporter, kom et stort Skib i Sigte, som forhindrede dem i videre Røverie. De skyndte sig nu med at tilbagesende ham Folkene og Papirerne, men fratoge ham Baaden med Tilbehør.

Dagsposten (d. 12 Martii) melder følgende: Pitt har gjort et nyt Laan af 22½ Mill. P. St. hvoraf 5½ Mill. ere bestemte for Fastlands-Magter. — Den Franske Keiser har foræret Paven fire prægtige Sølvlysestager, kostbare Tapeter og Indretninger til et Capel, og denne har igjen foræret Keiseren en Rosenkrands. — Pindse-Studen har man nu efter en Pause af 15 Aar, atterført omkring i Paris med den sædvanlige burlesque Pragt. — Fox sagde nylig i Parlamentet: at man hellere burde lægge Skat paa Huusleie, Thee, Viin ꝛc. end paa Eiendom. Ved at indskrænke sig kunde man undgaae den første Slags Skat, men aldrig det sidste. Vel kan man vænne sig til alt, ligesom Konen, der bar Kalven saalænge paa Armene indtil hun efterhaanden havde vant sig til at bære den, da den var bleven til en stor Stud. Men om end Engelland kunde vænne sig til at bære den lille Kalv, kunde det dog aldrig vænne sig til at bære den store fede Stud, som Kalven med Tiden kan blive til. Pitt forsikkrede, at Landet endnu kunde udholde Krigen i 94 Aar, men Fox svarede: han haabede da, at Ministeren ikke vilde udholde den.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 44.
Den 15 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Offentlige Henrettelser.

At et forsætligt Mord bør straffes med Døden, er en Sætning, som neppe behøver noget Beviis, hvor meget end Beccarie og flere Lovgivningsphilosopher have været af modsat Mening. Selv Jordens første Lovgiver, som endog blot for sin Ælde stedse fortjener Ærbødighed, har antaget den Grundsætning: "at den, der udgyder et Menneskes Blod, hans Blod bør igjen udgydes ved et Menneske." Men hvor nødvendig end Dødsstraffen i dette Tilfælde synes, saa ere offentlige Henrettelser dog Sorgespil, hvis Nytte ikke saa let lader sig indsee.

Man siger bestandig, at det er Exemplet, som skal afskrække andre fra at begaae lignende Forbrydelser. Men inden saadanne Sørgespil opføres, vilde det maaskee ikke være af Veien at undersøge, hvorvidt saadanne Exempler i Grunden afskrække. Den Dag, en Forbryder skal henrettes, stimle tusinde Mennesker af forskjellig Alder, forskjelligt Kjøn og forskjellig Stand ud til Retterstedet. Det første Spørgsmaal, som her maa falde os ind, er: "hvorfor stimle disse Mennesker derud?" — For at see et Exempel, der kunde afskrække dem fra at begaae lignende Forbrydelser? — En saadan Mening vilde være den absurdeste, der kan tænkes. Hvo tænker vel i det samme, han seer en Henrettelse, endog kun paa Muligheden, at kunne begaae en saadan Forbrydelse, hvorved han kunde paadrage sig en saadan Straf? Og omvendt, hvilken Forbryder tænker i det Dieblik, han begaaer Forbrydelsen, paa den Henrettelse, han engang har været Vidne til? Enten begaaes Misgjerningen i en høi Grad af Lidenskab eller af Ondskab. Den Lidenskabelige har ingen Forestilling om det Forbigangne; den Onde stoler for det meste paa, at hans Brøde

vil blive skjult. I Engelland har man endog havt Exempler paa, at Tyve have stjaalet Uhre ꝛc. af Tilskuernes Lomme paa Retterste-det, medens andre Tyve bleve hængte. Almuen gjør sig overalt ikke saa skrækkeligt et Begreb om Dødsstraffen, som man i Almindelighed troer. Saalænge en Henrettelse, saaledes som i vore Dage, er forbunden med geistlige Ceremonier, og Forbryderen kun mister den for ethvert Menneske uden Forskjel saa usikkre Eiendom: Livet, kan en saadan Straf just ikke gjøre saa rædsomt et Indtryk paa den store Hob. At beredes af en Præst til Døden og derpaa, omhegnet af en Skare Vægtere eller Soldater, at føres høitidelig ind i Evigheden, er langtfra ikke saa skrækkeligt, at et ondskabsfuldt eller lidenskabeligt Menneske, ikke, for at udføre en blodig Hensigt, skulde torde udsætte sig for en saadan Dødsmaade, naar han tænker paa, at ethvert Menneske er udsat for, at martres paa sit Sygeleie af een eller anden haard Sygdom førend sin Død. Den, der paastaaer det Modsatte, kjender neppe det menneskelige Hjerte.

Det er ikke blodtørstig Hevngjerrighed, der bevæger saa mange galante unge Herrer

og fine Damer til med saa stor en Begjerlighed at kjøre, ride og gaae ud af Porten, for at see en stakkels Synder miste Livet, men det er Nysgjerrigheden: denne Menneskehedens Arvesynd, der driver endog Folk af Opdragelse til at see en saadan Blodscene paa Østerfælled med samme Begjerlighed, som de see en Blodscene i Johanne Montfaucon. Drivefjedren er og bliver her altid den samme. En Henrettelsesdag er en almindelig Sviredag for de simple Stænder, og een af dens Hovedvirkninger er, at Værtshuusholderne udenfor Porten fortjene mange Penge derved. I øvrigt betragtes den hele Ting som et Skuespil, man bør være overværende ved: ikke for Exemplets Skyld, men for — Morskab. Jeg er forvisset om, at om der end blev en Forbryder henrettet hver Dag i en heel Maaned, saa vilde der dog aldrig mangle Tilskuere. Det ligger engang i Menneskets Natur, at de fleste gjerne ville see det Ualmindelige, om det end er nok saa gyseligt. — De gamle Israeliter havde en ganske anden Maade at aflive deres Forbrydere paa. De skyede alle blodige Gjøglerier, fordi de allerede den Gang indsaae, at de vare unyttige.

Den, der f. Ex. blev stenet, styrtede man ned af en steil Bakke, og kastede Stene paa ham. Synet af hans Lidelser forsvandt altsaa efter nogle Oieblikke. Den, der blev hængt, tog man inden Solens Nedgang ned igjen, for ikke at opvække Forargelse og give Almuen Anledning til at tale ilde om den offentlige Retfærdighed. — Hvilken Stemning den store Hob i Almindelighed er i ved saadanne Leiligheder, overbevises man lettest om, naar en Forbryder skal kagstryges og brændemærkes. Man yder ham sin Medlidenhed paa den beskueligste Maade og rækker ham Almisse i største Mængde. Den, hvis Skjebne man saaledes beklager og har Medlidenhed med, kan dog neppe tjene til noget afskrækkende Exempel.

Med hvilken Frækhed mangen en Forbryder gaaer sin Død i Møde har man endog i de senere Tider havt de mærkeligste Exempler paa. Jeg vil kun anføre her den Matros, som for nogle Aar siden blev henrettet, fordi han havde skudt et Menneske ihjel. Han tog med største Koldsindighed Enden af Pidsken i Munden, i det Oieblik Skarpretteren skulde afhugge hans Hoved. Man beundrede endog hans

frække Adfærd. Kan en saadan Ligegyldighed for Straffen, en saadan offentlig Frækhed i Livets sidste Stund vel være noget afskrækkende Exempel for andre?

Medens saaledes mange saakaldte Syndere vise den største Frækhed, naar de føres til Retterstedet, gives der andre, hvis Antal maaskee er størst, som yttre en vis Resignation eller religieus Hengivelse, som aldeles fordærver de Virkninger, man lover sig af Exemplet. Disse opskruede Øine, der ere heftede paa Himmelen, disse ved Dødsfrygten og de paa ny opvakte religieuse Ungdomsideer frembragte græsselige Træk i det liigblege Ansigt, vidne tilfulde om, at Forbryderen er, om jeg saa maa udtrykke mig, legemlig død. Den Tjener, der, strax efter den store Ildebrand, blev henrettet som Mordbrænder, blev udført som Aand, ikke som et legemligt Væsen. Præstens idelige Erindringer om, at Sjelen, i det Øieblik den forlader Legemet, faaer Tilgivelse for den paa Jorden begaaede Brøde, rodfæstes saa dybt hos den religieuse Forbryder, og efterlader sig saadanne Spor i hans Aasyn, at den religieuse Deel af Tilskuerne betragte ham med et Slags Medlidenhed istedet for Afsky.

Grækerne, som bedre havde studeret det menneskelige Hjerte, end vi, lode dem, der vare dømte fra Livet, døe i Fængslet. De lode dem, saaledes som Socrates's Historie viser, drikke Gift af Skarntyde. Dersom de havde troet, at offentlige og ceremonielle Henrettelser vare af nogen Nytte, saa havde de, som den viseste og meest cultiverede Nation paa Jorden, sikkert ogsaa benyttet sig deraf.

Men om vi end vilde antage, at Exempler i saadanne Tilfælde vare af saa store Virkninger, som man troer, saa kan man dog neppe saa bestemt forudsætte, at den simple Dødsstraf kan gjøre saa rædsomt et Indtryk paa den tilkommende Forbryder. Den Vanære, der er forbunden med at føres offentlig til Retterstedet, kan i Grunden ikke betragtes som en Vanære for Forbryderen; thi den, der med Vished veed, at han inden nogle Snese Minuters Forløb ikke er til mere, kan umuelig have nogen Følelse mere for Vanære. At der er sat Dødsstraf paa et forsætligt Mord, er noget, som ethvert Barn veed, og dets Bekjendtgjørelse trænger ikke til en saa beskuelig Publicitet. Dersom man vilde spørge den arresterede Guld-

smed Herzlein, om han ikke engang i sit Liv har seet en Henrettelse, om han ikke har vidst, at der var sat Dødsstraf paa den Forbrydelse, han har begaaet, saa vilde han neppe besvare dette Spørgsmaal med Nei, og det samme vilde nok være Tilfældet med de fleste saadanne Forbrydere.

Giftmidlers offentlige Salg.

Det er ubegribeligt, at man hidtil ikke har søgt at sætte større Grændser for Misbruget af een af de farligste Ting i Verden, nemlig Giftmidlers offentlige Salg. Vel er det paabudet, at ingen Apotheker maa sælge Arsenicum, uden der forevises en Doctorattest; men ikke at tale om, at der gives saa mange andre farlige Giftmidler, saa beviser Erfaringen, at Folk dog let kunne forskaffe sig Gift til at forgive sig selv eller andre med. Hvor let kan man ikke indbilde en Doctor, at man vil bruge den til Rotter rc., og desuden kunne jo Farvere og Malere faae den endog uden Attest. Men at der baade burde og kunde sættes større Grændser herfor, derom er ingen Tvivl. Ingen stærke Gift-

midler burde være at faae, uden paa et eneste Udsalgssted, og ingen uden en eneste Læge, som f. Ex. Stadsphysicus, burde være berettiget til at meddele saadanne Attester. At dette vilde gjøre det langt vanskeligere at forskaffe sig Gift, end nu, da man kun behøver een eller anden Candidats Vidnesbyrd, ligger aabenbart for Dagen. Heller ikke burde det være Urtekræmmere tilladt at handle med Giftmidler.

Offentlige Promenader.

Kjøbenhavn har i de senere Tider havt den største Søgning af alle muelige Slags Gjøglere. En saadan Søgning er sjelden til nogen sand Fornøielse, og endnu langt mindre til noget Gavn for det Almindelige. Man indvender sædvanligen, at saadanne Gjøglere, andre Landes Afskum, more den store Hob; men man betænker ikke, at det er et Slags Morskab, hvis Virkninger ere skadelige for det Hele. Almuen seer ikke saadanne Ting for i egentlig Forstand at more sig, men blot for Selskabets Skyld og fordi den ikke veed at anvende Tiden bedre.

Saaledes fralokke udenlandske Gjøglere i Dyrehaugen den simple Mand mangfoldige Penge, som de enten til Unytte forøde her i Landet eller drage aldeles bort med. Bedre vilde det være, at man søgte at forskaffe Almuen ædlere og sundere Fornøielse end den, den nyder ved at forøde sine Penge hos Gjøglere og sin Sundhed i Drikkehuse. Til det ædlere Slags Forlystelser høre unegteligen Spadseretourer i den frie Luft og i offentlige Hauger. Hvor stor en Mængde Mennesker der betjener sig af Regjeringens Godhed, at forunde enhver fri Adgang i Rosenborg og den skjønne Friedrichsberg Hauge, det har man om Sommeren de tydeligste Beviser paa. Endnu større Taknemmelighed vilde den erhverve sig af Hovedstadens Indbyggere, hvis den lod de nu saa ængstelig tillukte Dele af Rosenborghauge saavel ud til Volden som til Sølvgaden, ligesom og den botaniske Hauge, der nu bevogtes af Cheruber, staae aaben for enhver. Hvor meget kunde saadanne Promenader ikke bidrage til den offentlige Sundhed? Hvilken Medicin er vel bedre end den friske Luft og Bevægelse i skyggefulde Alleer? I Wien staaer den saakaldte

Augarten og i Petersborg alle Keiserens og de Stores Hauger aabne for enhver. De Rige og Fornemme have overflødig Leilighed til at fornøie og forfriske sig paa saadanne Steder, men den Fattige hos os har næsten ingen anden offentlig Promenade, end den hans Konge og Landets Fader vil forunde ham Adgang til. Godt vilde det være, om ligeledes Kirsebærgangen ogsaa stod aaben for dem, som ikke have Raad til at forskaffe sig Nøglen dertil for Penge. En stor Stad kan ikke have offentlige Spadseregange nok. At saa mange af vore Rige og Store begrave Natur og Konst i deres Lysthauger i Omegnen af Hovedstaden, og tillade kun Oldenborrer, Spurver og Myg at komme derind, er sørgeligt. Saa megen større Tak fortjener derfor en Etatsraad de Conick og en Conferenceraad Fabricius, der lade Dronninggaards og Eenrums skjønne Hauger saa at sige være Kjøbenhavnernes fælles Eiendom. Sandt er det, saadanne Steder ere Privateiendom, og de, der besøge dem, kunne ikke give Eieren nogen egentlig Erstatning. Men er Synet af glade Mennesker da ikke ogsaa et Slags Erstatning? Og gives der nogen Glæ-

de, som er større end den, man deler med andre? Hver Gang jeg gaaer en fornem Mands Hauge forbi, der er indhegnet med Jernrækværker, som om han frygtede for Løver og Tigere, som om Flora's skjønne Døttre ikke duftede for andre end ham, tænker jeg ved mig selv: "Jeg misunder Dig ikke Din Skat; den, der ikke har Hjerte til at dele sin Fryd med andre, kan umuelig være lykkelig!"

Gedebukken.

En Anecdote.

Det er bekjendt, at der ofte møder utallige Vidtløftigheder, som lægge Hindringer i Veien for, at et Sterb- eller Fallitbo kan sluttes. Den ubetydeligste Sag er betydelig nok til at foraarsage en Standsning. Følgende sandfærdige Begivenhed kan tjene til Beviis derpaa. — En Skibscapitain var reist til Lisbon, og havde betroet een af sine Bekjendtere paa Amager en Gedebuk, som han holdt usigelig meget af. Manden paa Amager havde paataget sig at sørge for Bukken som for sit eget Barn. Ulykkeligviis døde Skibscapitainen i Lisbon,

og hans efterladte Bo blev i Kjøbenhavn taget under Skifterettens Behandling. Da nu næsten alting var bragt i Rigtighed, meldte Manden, som havde Gedebukken i Varetægt, sig, og forlangte 200 Rdlr. i Erstatning for den Skade, Bukken havde tilføiet hans Meubler ved utilbørlige Caprioler. Boet kunde nu ikke blive sluttet, forend Gedebuksagen var bragt i Rigtighed. Hver Gang nogen Creditor eller Arving forespurgte sig desangaaende, fik han sædvanlig til Svar: "De veed jo nok, Sagen med Gedebukken." — — Endelig blev man enig med Manden om, at betale ham i alt 50 Rdlr., fordi han havde givet den Afdødes Gedebuk Kost og Logis, samt i Reparation for den tilføiede Skade. — Boet blev nu endeligen sluttet.

Stykker, som ere bestemte til at opføres paa det Kongelige Theater. *)

I Martii Maaned:

Mandagen den 18: Herrens Hjemkomst. Tirsdagen den 19: Camilla (nyt Stykke). Torsd.

*) Man maa her eengang for alle erindre, at Stykkerne her ere anførte saaledes, som de ere bestemte at opføres. De ved Sygdomstilfælde og af andre Aarsager indtræffende Forandringer kan ingen forudsee. Imidlertid er det dog altid

den 21: Dyveke. Fred. den 22: Califen i Bagdad. Mand. den 25: Camilla. Tirsd. den 26: Johanna Montfaucon. Torsd. den 28: Puds og Penge; Operetten. Fred. den 29: Embedsiver.

Blandede Nyheder.

Hr. Prof. Sander og hans Kone havde i Aaret 1804 ladet udgaae en i det Tydske og Danske Sprog trykt Plan angaaende en ny indrettet venskabelig Arbeids- og Læsecirkel for confirmerede Piger. I denne Plan tilbød Professoren sig at sørge for en velvalgt og passende Læsning i Dansk, Fransk og Tydsk, medens hans Kone meddeelte Underviisning i fine Haandarbeider. Fire Dage om Ugen bestemtes til disse Sysler. Tallet af de Deeltagende skulde kun være 8 til 10. Nogle Dage efter Planernes Uddeling var Tallet fuldt, og Læsecirclen blev aabnet den 5 Nov. De, der ville benytte sig deraf, ere ikke bundne til nogen vis Tid, men enhver, som ikke finder sin Forventning tilfredsstilt, kan forlade Kredsen ved hver Maaneds Slutning. Den maanedlige Betaling bestemmes efter mundtlig Aftale. Da nogle af den nærværende Læsecirkel ligge om Sommeren paa Landet, saa kunne Forældre endnu faae deres Børn optagne i denne Kreds, naar de betimeligen melde sig hos Hr. Professoren paa Nørregaden No. 35 anden Sal.

Stephanson melder i Trondhjemsavisen, at Uhrmager Barlien finder i Kjøbenhavn den største

interessant for Skuespilyndere en god Tid i Forveien at kunne see, hvilke Stykker de kunne vente sig, om just ikke altid paa den bestemte Dag, saa dog en føie Tid derefter.

Velvillie. Mænd af ophøiet Rang og udmærket videnskabelig Hæder kappes om at opmuntre og veilede ham. Til Bestyrkelse for sin Sætning anfører han, at han har taget Porcelainsfabriquen og Theatret med deres forskjellige Machiner ꝛc. i Oiesyn; at man ved Værket i Dyrehaugen uanmodet har bestilt Logis for ham; at han i Følge med Hr. Justitsraad Berthelsen er reist til Frederiksværk for at besee de derværende Indretninger; at han har Adgang til Justitsraad Bugges og D. Ørsteds Forelæsninger; at Hr. Hofuhrmager Jürgensen viser og Omhu for ham i alt, hvad der angaaer Uhrmagerkonsten, og at der fra en høi Haand er blevet ham tilstilt et Exemplar af den unge Jürgensens Bog om Tidens rigtige Inddeling ꝛc.

Dagsposten (den 16 Martii) melder følgende: I Egnen af Livorno har der været en stor Oversvømmelse. En Strækning af 60 Mile har staaet under Vand og Skaden skal være af Millioners Værdie. — Det Franske Hof anlægger nu for den afdøde Dronning af Preussen den første Hofsorg. — Engellænderne have nu endelig opbragt Caperen le Wimereux, som hidtil havde taget for ½ Mill. Engelske Priser. — Kongen af Neapel skal, efter den Franske Keisers Anmodning, have afskediget den øverste Chef for sine Tropper og desarmeret disse. — Quarantainen i det Østerrigske er saa stræng, at et Danskt Skib fra Valencia, hvis Mandskab, efter en Reise af 60 Dage, befandt sig fuldkommen vel, maatte seile til Venedig, for der at holde Quarantaine i 40 Dage. Ogsaa i Triest søges Danske Fragtskibe saare meget. — Den 16 f. M. passerede to Courerer, en Engelsk og en Russisk, med Depecher angaaende de Franske Fredsforslag, igjennem Stokholm til

Petersborg. — Kongen af Preussen har kjøbt til sit Konstkammer den af General Pfiffer forfærdigede legemlige Forestilling af Schweiz for 10,000 Rdlr. Gjenstandene ere af en saa haard Masse, at man endog kan gaae derpaa, og Fjeldene af samme Steenart som de virkelige. — Den 9 f. M. indløb der i Livorno to Engelske Capere, der medbragte en Fransk Brigantine paa 14 Otterpundiger, som de havde taget. Fægtningen havde været saa heftig, at man talte 60 Døde og Saarede paa disse tre Skibe. — Efter Moniteuren havde den fra Toulon udløbne Flaade Landtropper ombord, men en heftig Østenvind nødte den til at løbe ind igjen. To Fregatter, som vare blevne skilte fra den, stødte paa en Engelsk Coffardieflaade paa 40 Seilere, som de deels toge, deels brændte. — Den Franske Caper, General Perignon, har i en Tid af 4 Maaneder taget 19 Engelske Skibe, af Værdie 3 Mill., og gjort .00 Engelske til Krigsfanger. — Paven besøgte nylig de Blindes Hospital i Paris, hvori der nu findes 300 Blinde. Et Corps blinde Musici spillede for ham Heydns Oratorium, og endeel andre Blinde overleverede ham adskilligt af deres Arbeide, f. Ex. Daaser, Baand rc. — Nelsons Flaade har fra den 18 Nov. til 5 Dec. f. A. taget betydelige Spanske Skibe, og deriblandt et med 800 Mand ombord. — Den 21 og 22 Jan. har der været en skrækkelig Orcan, ledsaget af Torden og Lynild, i Omkredsen af Neapel. Paa Øen Nisida, hvor adskillige Skibe holdt Quarantaine, løsrev den et uhyre Stykke af den Klippe, som Lazarethet er bygt paa, og iblandt andre strandede derved et Dansk Skib. Ved en Oversvømmelse om Natten satte 800 Mennesker Livet til.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 45.

Den 18 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Skuespil.

Meningerne om Skuespils Vigtighed for Staten ere meget forskjellige: mange troe, at hele Rigers Vel staaer og falder med disse, og ansee det for et virkeligt Nationaluheld, naar Madame Sigbrits Rolle spilles af nogen anden end den Skuespillerinde, der nu har den; andre derimod betragte dem for rene Bagateller, der ikke ere af større Vigtighed, end hvert andet offentligt Gjøglerie. Ingen af Parterne har Ret. Skuespil ere hverken saa vigtige eller uvigtige, som saa mange troe. Men af hvilket Partie man end er, maa man dog tilstaae, at de have

en betydelig Indflydelse paa Nationalaanden og især paa Sproget. I Engelland og Frankrige ere berømte Skuespillere og Skuespillerinder, saa at sige, tildeels Lovgivere i Sprogets Rige; endog Skribenterne rette sig efter deres Udtale og Declamation. — Men, hvor mange Forbrydelser mod Sprog og Declamation kan man ikke begaae ustraffet paa vor Skueplads? Vi have jo i de senere Aar ikke havt en eneste dramatisk Forfatter, der har vaaget over denne vigtige Green af vor Cultur. Vi ere ikke saa heldige, altid at faae Skuespillere og Skuespillerinder, der have nydt en liberal Opdragelse. Mandfolkene ere ofte Mennesker, der fra deres Ungdom af have været sysselsatte med ganske andre Forretninger, og Fruentimmerne fremtræde sædvanligen som Konstnerinder, førend de ved Læsning af gode Skrivter have faaet den allerringeste Grad af Dannelse, ja førend de have forskaffet sig den for en Skuespillerinde saa nødvendige Egenskab, at tale Modersmaalet rigtigen. Det første, en Skuespiller og Skuespillerinde skulde lære, førend de antoges, burde være at tale. — Vi have Recensenter, der med den største Vigtighed af Verden recensere Piecer,

som ingen skjøtter om at læse, men ikke een eneste af dem falder det ind, at bedømme vore Skuespilleres Spil. De skrige ak og vee, naar de finde en orthographisk Feil i en ubetydelig Oversættelse af en endnu ubetydeligere Roman, men de ere tause som Graven, naar der begaaes de største Synder mod Sproget paa en offentlig Skueplads, hvor saadanne Feil hos et Publicum, der bestaaer af mange hundrede Mennesker, kan stifte saa meget større Skade.

Men Aarsagen, hvorfor der nu for Tiden ikke gives en saadan Theaterrecensent, ligger formodentlig deri, at kun faa af dem, der kunde høste Gavn af en fornuftig Critique, ville laane Øre dertil; at de fleste ansee Parterrets tvetydige Klap for et reent Orakelsprog; at de endog betragte den som deres Fiende, der vover at gjøre dem opmærksomme paa de Bommerter, de begaae. Derfor tier enhver fornuftig Konstdommer, som elsker sin Rolighed høiere end Konsten; derfor løber man dagligen alt mere og mere Storm paa Smagens Tempel; og inden man veed et Ord deraf, vil det maaskee aldeles ligge i Ruiner.

Falske Haar.

Vore Damer ere saa ivrigen sysselsatte med deres Hoveders udvortes Form, medens disses indvortes Beskaffenhed er dem temmelig ligegyldig. Om der end herskede deri et reent Ægyptisk Mørke, saa maae de dog udvortes opkruses og opsminkes saaledes, at man beundrer deres Skikkelse. Dersom en studeret Haarfriseur vilde paatage sig at skrive de udvortes Hoveders pragmatiske Historie, saa vilde han kunne faae en heel Foliant deraf. Hvor mange Revolutioner ere Fruentimmernes Haar ikke undergaaede i de sidste Decennier? Snart optaarnede man deres Hovedpynt saa høit, at man ikke kunde sætte Spiret derpaa, uden at stille sig op paa en Trappestige, og at de lignede Porcelainstaarnet i Peking; snart hængte man sig hele Lispund Haar i Skikkelse af en Sæk i Nakken; snart pudrede man sit Hoved saa rødt som en Lue eller saa hvidt som en Meelsæk; snart farvede man det saa sort som Kul. Nu er endelig den Tidspunct kommen, at Hovedet skal see ud som en kruset Paryk; og da ikke enhver har saadanne krusede Haar, saa maa man laane hos Konsten, hvad man ikke

har faaet af Naturen. Man lader sig gjøre saadanne Parykker under Navn af Tourer, og de koste ikke mere end en Bagatel af ti Rigsdaler.

Naar en Dame træder med en saadan Paryk ind i et Værelse, saa beundrer man hende. Mangen en Digter finder endog stundom sin Regning ved at besynge i Vers de skjønne Guldlokker, som bølge sig omkring hendes svanehvide Barm, udfylder i een eller anden Nytaarsgave en heel Side med Beskrivelsen over denne Guldparyk, ja giver maaskee endog en Recensent Leilighed til atter at fylde en heel Side dermed i en critisk Journal. Men naar man nøiere undersøger disse beundrede og besjungne Haar, saa vil man maaskee finde, at de Hoveder, som de ere laante af, ligge begravne paa Fattigkirkegaarden; at de i deres oprindelige Tilstand have tilhørt Mennesker, der vare beladte med de udelicateste Sygdomme; ja, at de maaskee have tilhørt Folk, der have endt deres Dage i et eller andet Fængsel. Imidlertid har Parykmageren dog vidst at tumle dem saaledes, at den galanteste Dame bryster sig af at bære dem paa sit Hoved. — Men hvilke alvor-

lige Følger kan en saadan falsk Prydelse ikke have for Sundheden? Hvilke smitsomme Sygdomme kunne der endnu ikke være skjulte deri? Men hvad bryder man sig om Sundhed og Helbred, naar Moden byder? Øiensmerte, Blodets Stigen til Hovedet og Haarhudens Betændelse ere vel sørgelige Følger af en saadan Modesyge, men disse skriver man da sædvanlig paa Naturens, ikke paa sin egen Regning. Vort Aarhundrede er desuden Modsigelsens Aarhundrede. Mænd paa halvfjerdesindstyve Aar afkaste centnertunge Paryker, for at befrie sig fra en skadelig og unaturlig Byrde; unge Damer derimod antage, skjønt under en anden Skikkelse, den samme Mode, som hine give Slip paa.

Evalds Grav.

Dersom man vilde spørge enhver af Kjøbenhavns Indbyggere, hvor Evalds Grav er, saa vilde ikke ti af hundrede vide det. I en skummel Krog paa Rundekirkegaard ligger Dannemarks største Skjald begraven. En stor firkantet Steen skjuler hans Støv, og hans Grav tjener meget ofte de Fruentimmer til Sæde,

som tørre Vask paa Kirkegaarden. Man gaaer den forbi, uden at see til den, og aldrig fælder nogen en Taare ved den Plet Jord, som skjuler Levningerne af det største Genie, Fædrenelandet nogensinde har frembragt. Assistencekirkegaarden prunker med saa mange stolte Hædersstøtter, opreiste for mangt et Menneske, hvis eneste Fortjeneste var den, at han eiede meget af det Metal, som han maaskee i levende Live havde kjøbt med mange Ulykkeliges, mange Enker og Forældreløses Taarer. Man vandrer ud til denne Kirkegaard, og beundrer mangen en Mands udvortes Pragt i Døden, hvis Hovmod og Haardhjertethed man havde Grund til at foragte i Livet. Men Dannemarks Evald ligger indelukket i en afsides Krog, uændset af sine Efterlevende som af sine Samtidige! Det falder intet Menneske ind at spørge: "hvor er den Evalds Grav, hvis udødelige Værker endog andre Nationer beundre?" — Med de veemodigste Følelser erindrer man her de Engelskes Westminsterhall og de Franskes Pantheon, hvor man endog indrømmer store Digtere og Skribenter Plads blandt kronede Hoveder, og hvor den fattige Rousseau findes ved Siden af den rige Voltaire. Hos

os derimod er det for det meste kun de Rige, som, samlede paa eet Sted, kunne prunke med stolte Gravmæler. De Mænd, hvis hellige Levninger kunde anspore deres Efterkommere til at træde i deres Fodspor, ligge adspredte paa ubekjendte Steder, næsten uændsede ligesom i Livet. Hvor ligger Tycho Brahe, Griffenfeld, Ole Rømer begravne? Ingen veed det; ingen skjøtter om at vide det. Havde de levet i Engelland og gjort for dette Lands Hæder, hvad de have gjort for vort Fødelands, saa vilde man sikkert endnu den Dag i Dag have fundet deres jordiske Levninger i Westminsterkirke. Vor store Absalons Hovedskal slænges omkring paa Konstkamret i Kjøbenhavn, og Saxo's Gravsteen trædes med Fødderne i Roeskilde Domkirke.

Løbere.

Løbere have uden Tvivl faaet deres Tilværelse i hine Dage, da man endnu ikke havde ridende og agende Poster. Man betjente sig derfor af Mennesker, som kunde løbe godt, og for at have en dobbelt Nytte af dem, lode store

Herrer dem løbe foran deres Vogn som Mynder. Man pyntede dem ud saa prægtig som mueligt. Ligesom man prydede sine Heste med Topper, saaledes prydede man sin Løber med Fjerbuske og Blomster. I vore Dage falder den første Nytte ganske bort af sig selv, og Løbere ere nu et Slags Tjenere, som dagligen blive sjeldnere. De faa, der imidlertid ere tilbage, kan man ikke betragte uden med et Smiil. Hvad kan vel tænkes besynderligere, end at see et Menneske i kort Trøie med hvide Strømper og Dansesko paa, bevæbnet med en Knippel, hvis Knap er saa stor som en Themachine, uden at dens Nytte i mindste Maade kan indsees, løbe i det største Søl foran en Vogn, og naar han har endt sit Løb, ikke gjøre andet, end i det høieste ringe paa en Port og melde Hans eller Hendes Naades Ankomst? — Der gives mange Væsener, hvis Nytte i Skabningens Række man ikke tilfulde kan indsee, men Løbere høre afgjort til det Slags, hvis Nytte man ikke vil kunne forklare sig lige til Verdens Ende.

Skuepladsen.

Under denne i Fremtiden faste Rubrik agter man at levere korte Efterretninger om alle de Nyheder, der vedkomme Theatret.

*　*　*

Det første nye Skuespil, vi nu faae, bliver Camilla eller den underjordiske Hvælving, et Syngestykke af Marsollier, oversat til D'Alayracs Musique af Hr. N. T. Bruun. Dette Stykkes Æmne er ligesaa rørende som interessant. Stykkets Hovedindhold er omtrent følgende: Hertug Alberti, der havde ægtet sin Gemalinde, Camilla, som en fattig Pige af ringe Stand, fatter en stor Mistanke til hendes Troskab. For at faae hende til at tilstaae, hvem der har forført hende, forlader han Neapel, og tager ud med hende til et gammelt og meget forfaldet Slot midt i en Skov, hvor han indspærrer hende. Uagtet de i Grunden elske hinanden inderligen, har Skinsygen dog i saa høi en Grad bemestret sig Hertug Alberti, at han lader sin Gemalinde vansmægte i en rædselfuld underjordisk Hvælving. Dette hendes Fængsel er en Hemmelighed for alle Betjenterne paa Slottet. Han bringer hende selv Føde, som

skydes ind til hende igjennem en Aabning. Efterat hun har sukket paa dette rædsomme Sted i syv samfulde Aar, prøver han nu at formaae hende til at nævne den, der har forført hende, ved at tale til hende om hendes Søn, som hun ikke har seet i ligesaa lang Tid. Hun bønfalder ham om, at vise hende Sønnen, og han fører ham ind til hende under den Betingelse, at hun, førend hun aabenbarer ham, at hun er hans Moder, skal nævne ham Forføreren. Barnet og Moderen røres begge, og Ordene: "mit Barn!" slippe hende ud af Munden. Imidlertid høres en stor Allarm udenfor. Det er Vagten, som vil arrestere Alberti i Kongens Navn. Man beretter ham tillige, at hans Brodersøn Lorenado, en Officier, som er den egentlige Aarsag til hans Skinsyge, ligeledes er udenfor. Alberti paastaaer endnu, at Camilla skal nævne Forføreren, men hun vil ikke. Han befaler Sønnen, at forlade Fængslet, men denne vil ikke forlade Moderen, men siger, at han vil følge hende i Døden. Alberti lukker nu en Jernrist udenfor Fængslet, og lader et Malerie, som skjuler den, gaae ned. Lorenado træder ind og for-

tæller ham, at han har hørt Drabanterne tale om et hemmeligt Givtermaal, om et Fruentimmer, som hedder Camilla, der er død pludselig; om et Barn, der nylig skal være forsvundet; at Familien anklager Hertug Alberti for at være Skyld heri, og at Kongen kræver ham til Ansvar. Han frygter nu for, at hans Kone og Søn, hvis han skulde blive arresteret, vilde sulte ihjel, og aabenbarer derfor Lorenado, at der i den underjordiske Hvælving lever et Offer for hans Hævn, som han beder ham at sørge for. I det samme han leverer ham Nøglen, styrter Vagten ind og fører Alberti bort. Lorenado, ledsaget af Betjentere med Fakler i Haanden, trænger omsider ind i Fængslet, for at befrie Moderen og Sønnen. Da Camilla hører, at hendes Mand er blevet bragt til Neapel, og at han beskyldes for at være hendes Morder, vil hun ile ham til Hjelp. Men man beretter nu: da Alberti betænkte, at han ikke havde sagt Lorenado uden et Par Ord angaaende Nedgangen til Fængslet, og han befrygtede, at han ikke vilde finde den, og at hans Kone og Søn vilde omkomme, saa rørtes hans Hjerte af Med-

lidenhed. Han bekjendte derfor alting, og blev bragt tilbage. Camilla erklærer sig af Hoimodighed selv strafskyldig for at frelse sin Mand. Lorenado siger nu, at det er ham, som er Aarsag til det Hele, men at han den Gang ikke kjendte de Baand, som forenede Alberti med Camilla. Handlingen endes med en fuldkommen Forsoning.

Stykker, som ere bestemte til at opføres paa det Kongelige Theater.

I April Maaned:

Mand. den 1: Hvem som kommer først til Mølle ꝛc. Tirsd. den 2: Eduard i Skotland (nyt Stykke). Torsd. den 4: Den forladte Datter. Fred. den 5: Camilla. Løverd. den 6: Balders Død (Benefice). Tirsd. d. 16: Samme Stykke. Torsd. den 18: Eduard i Skotland. Fred. d. 19: Menneskehad og Anger. Løverd. den 20: Eropolis (for Mandags Abonenterne). Mand. den 22: Eduard i Skotland. Tirsd. den 23: Emilie Galotti. Torsd. den 25: Den umuelige Duel; Renaud d'Ast. Fred. d. 26: Ringen No. 1. Mand. den 29: Spradebassen; den Logerende. Tirsd. den 30: Selim (nyt Stykke). — I Majt: Utidig Fortrolighed (nyt Stykke).

Blandede Nyheder.

Stephanson leverer i Trondhjemsavisen, under Navn af Topographie, et Stykke, hvori han siger:

Norge indbefatter omtrent 5640 □ Mile, 24 Kjøbstæder, 800 Kirker og — 4 Bogtrykkerier. Disse 4 fortsmuttede Søstres Sundhedsbeskaffenhed skildrer han paa følgende Maade: Hun i Christiania befinder sig, paa nogle Smaaupasseligheder nær, temmelig vel; hun i Christiansand er plaget med en ulægelig Tæring, og vil snart døe uden Arvinger; for at opholde den lille Gnist af Liv, hun endnu har tilbage, fisker hun og sælger Fiskene for contant; allerede i Fjor har hun i Avisen ladet prente sit Liigvers. Hun i Bergen er en snild gammel Kone, men jevnlig plaget af Koldfeber; istedet for at bruge Chinabark, brygger hun Øl. Hun i Trondhjem har, siden Suhm, Schiønning og Gunnerus droge heden, været plaget af vedholdende Sovesyge. Hun kjøber alle de gamle Klude, hun kan faae, og er om sig som en Bie.

Den nylig afdøde Hartvig Wessely har ikke, som der offentlig har været sagt, været Rabbiner i Kjøbenhavn. Det er Polen, som er den egentlige Planteskole for Rabbinere, og Wessely var en indfødt Kjøbenhavner. Medens han levede her i Hovedstaden, var han Handelsmand, men ikke nogen Lærd ex professo. I ham mistede Europa den bedste Digter i det Ebraiske Sprog, som det nogensinde har eiet og maaskee i Fremtiden vil komme til at eie. Hans Mosaide, som er skreven i dette Sprog, er ogsaa oversat paa Tydsk.

Lieutenant J. C. B. Nissen i Rendsborg har oversat Baron O. Cahills Levnedsbeskrivelse af et Fransk Fruentimmer, der i Revolutionskrigen, forklædt som en Mandsperson, havde tjent 4½ Aar og opsvinget sig fra simpel Soldat til Brigadegeneral.

Alle Provindsialaviser gjenlyde nu af det Rygte, der havde udbredt sig i Hovedstaden angaaende et ved Ringsted begaaet græsseligt Mord. En efter Dagens Smag opkogt Vise om et for

ellevе Aar siden begaaet Mord har givet Anledning til denne Opdigtelse.

Man venter med det første en ny Forordning for de Tydske Provindser, som forbyder fremmed Hverving under passende Straf.

Da Transporten nu har begyndt med de store Fartøier, og Posterne adskillige Gange ere blevne transporterede med Ørnen, saa kan man vente, at Seiladsen inden faa Dage sikkert kan skee om Dagen. Postjagten Mercurius overførte den 13de Posten fra Corsøer, da Postjagten Ørnen er kommen til Skade ved Isen i Havnen, og der desaarsag har været en Mængde Vand i den. Seiladsen skeer fra Slibshavn, og der vil medgaae en Tid førend Nyborg Bro kan beseiles, efterdi Isen staaer fast oppe i Fjorden. Den 12te var Corsøer Havn spærret af Driviis, men d. 13de var ingen Iis mere at see i Beltet.

Prof. Schrader i Kiel lyser i Aviserne angaaende et ved Strandbredden af de Platenske Godser fundet Legeme af en Mand, som, efter al Anseelse, er myrdet. Den Dræbte var af maadelig Statur og svageligt Udseende. Hans ene Arm var noget stiv, og han var klædt i en god bruun, halv med Flonel foret Overkjole eller Capei med sort Krave, under hvilken han havde en hysegraa meleret Overkjole, og derunder en sort Livkjole, en blaa og hvidstribet Vest af Piqvee, og et blaat- og hvidstribet Halsklæde, mærket J. G. A., en fiin Overskjorte og gode Støvler. I hans Tegnebog fandtes blandt andet nogle Blade, paa hvilke der var skrevet i det Danske Sprog en Fortegnelse over Penge og Effecter i et Chatol.

Dagsposten har medbragt følgende Nyheder: Fra Guadeloupe meldes, at en Fransk Caper, som kun havde sexpundiger Canoner og 75 Mand Besætning, havde, efter 8 Gange forgjeves at have prøvet paa at entre, taget en Engelsk Corvette med

16 tolvpundiger og 105 Mand. 5 Engelske Baade, som vilde erobre den igjen, bleve paa en nær, borede i Grund. De Engelske havde 70 Døde og 17 Saarede, de Franske kun 4 Døde og 2 saarede Officierer. — Siden Thermidor, fra Aaret 11 til 12, have de Franske Capere ved Guadeloupe gjort 123 Priser, hvoriblandt Capere paa 20 til 22 Canoner, ialt af Værdie 9 Mill. Franker. — I Portsmouth ligge nu 102 Transportskibe seilfærdige; 42 ere indrettede til Landtropper, 45 til Heste og 15 til Artillerie. — Ingen Engelsk Caper tør indløbe mere i nogen Portugisisk Havn. — Pitt har sluttet Accord om et nyt Lotterie. — De Spanske Fregatter Medea og Clara ere nu erklærede for retmæssige Priser, og hver Engelsk Capitain faaer 901000 Pd. Sterl. i Prisepenge. — Rustningerne i Engelland overgaae al Forestilling; der skal ufortøvet bygges ti nye Linieskibe, hvert paa 74 Canoner. — I Gibraltar, hvor Smitten nu ganske er ophørt, er der ialt død deraf 5963 Mennesker. — De Engelske have atter opbragt 8 Spanske Skibe, som havde 1 Mill. Pjastre i rede Penge ombord. — I Lauenburg (i det Hannoverske) har der været en saa skrækkelig Iisgang, at næsten alle Baghuse ere blevne yderst beskadigede; af adskillige kostbare Bygninger er der næsten ikke levnet andet end Murene. En heel Gade staaer under Vand, og Indbyggerne maae seile i Joller hen til deres Boliger. Hele Omegnen er i en sørgelig Forfatning. — Der er blevet alle offentlige Embedsmænd i Frankrige forbudet, at indføre Jeromee Bonapartes foregivne Ægteskab udenrigs, hvilket er skeet i hans Mindreaarighed og uden hans Moders Tilladelse, i deres Register. — Keiser Napoleon vil nu besøge Rhone Departement. — Schimmelpenninck gjør for Holland et Laan af 50 Millioner.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

Skilderie

af

Kjøbenhavn.

No. 46.

Den 22 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

I Anledning af Stykket om offentlige Henrettelser, som har været indført i No. 44 af dette Blad.

(Indsendt.)

Forfatteren af ovennævnte Stykke kan have skrevet det i den bedste Hensigt af Verden; men ligesom Archimedes sagde: "viis mig et Sted udenfor Verden, hvor jeg kan sætte min ene Fod, og jeg skal rokke den," saaledes kan man ogsaa sige: "man indrømme mig en eneste urigtig Forsætning at gaae ud fra, og jeg skal ganske logisk bevise, at Sölen bestaaer af en Jismasse." Stykkets Forfatter anseer Dø-

den for en retfærdig og nødvendig Straf for ethvert forsætligt Mord, men dette uagtet ønsker han dog, at Fuldbyrdelsen af denne Straf ikke maatte skee paa nogen offentlig og ceremoniel Maade. Disse to Meninger lade sig ikke godt forene sammen. Er een af Hovedformaalene for enhver Straf den, at den skal afskrække andre fra at begaae Forbrydelser, saa følger det af sig selv, at dette Formaal umuelig kan opnaaes, naar Straffen fuldbyrdes saaledes, at ingen erfarer det. Af denne Aarsag troer jeg, at Forbedringshuusstraffen ikke virker den Nytte, som den kunde virke, blot fordi at Straffens Fuldbyrdelse ikke er forbunden med Publicitet. Forbryderen kommer paa dette Sted og forlader det igjen, uden at nogen anden end den, som det egentlig interesserer, nogensinde erfarer det *). At Exempler virke ligesaa vel i gode som i onde Henseender, behøver vel neppe noget Beviis. Og antager man end, at de Mennesker, der indfinde sig ved en offentlig

*) I saa Fald burde denne Straf vel heller ikke anvendes for ubetydelige Forbrydelser. Publiciteten vilde da lettelig kunne gjøre af en lille Forbrydelse en stor.

Udg.

Henrettelse, ikke komme for at see Exempel, saa maa man dog tilstaae Muligheden: at een blandt de mange Tilskuere afskrækkes derved fra at begaae en lignende Brøde. Mere end en eneste behøves der ikke, for et allene fuldkommen at retfærdiggjøre, men endog bevise Nødvendigheden af offentlige Henrettelser. Vel er det sandt, at der gaves visse Tider og visse Lande, hvor Uskyldigheden selv, ja Mennesker, som andre Nationer vilde været stolte af, bleve offentlig sønderhugne af Bøddelen; vel er det sandt, at saadanne skrækkelige Optrin let kunne svække de gode Virkninger af saadanne Exempler hos den store Hob, som uden Eftertanke maaler enhver Tidsalder med eens Maalestok; men da vi, Himmelen skee Tak, leve i en Periode, hvor mægtige Bødler ikke mere kunne spille Gjek med den offentlige Retfærdighed, hvor i de fleste cultiverede Lande næsten ingen, uden den forsætlige Morder, henrettes, saa kan man ogsaa antage, at Exempler af den Natur maae i vore Dage kunne virke med fuld Kraft. Saalænge man ikke kjender noget bedre Middel til at holde tøilesløse Lidenskaber og fræk Ondskab i Tømme, er det bil-

ligt og retfærdigt, at enhver fornuftig Regjering lader Forbrydere, som ere dømte fra Livet, offentlig henrettes. At man i Grækenland dræbte den vise og uskyldige Socrates med Gift i Fængslet, det havde sin gode Grund. Hvor en Melitus er Anklager, hvor Retten er bestukken og Vidnerne kjøbte, der gjør man altid klogest i at straffe den foregivne Forbryder i Løndom. Heri have enhver Tidsalders Voldsmænd været hinanden lig.

At Forbryderes ceremonielle Beredelse til Døden mueligen kan formindske Exempletts kraftigere Virkninger, vil jeg ikke negte. Men da dette staaer i saa nøie en Forbindelse med Religionen, saa kan og bør det ikke forandres.

Vilde man, efter Forfatterens Mening, henrette Forbryderen i Fængslet, og derpaa lade hans Død offentlig bekjendtgjøre, saa kan jeg ikke indsee, at der kunde høstes større Nytte deraf, end naar der læses i Aviserne, at en Forbryder er bleven henrettet i Constantinopel. Det ligger engang i den menneskelige Natur, at det, der skal gjøre stærkt Indtryk paa os, maa skee paa en beskuelig Maade. Hvoraf kommer det vel, at endog det følsomste

Menneske med største Koldsindighed kan læse i de offentlige Tidender, hvorledes nogle tusinde Mennesker ere faldne i et Slag, hvorledes et Skib med en Mængde Folk er blevet opsluget af Bølgerne, medens det samme Subject ikke kan taale at see en Forbryder halshugges? Et Slag, hvor mange Tusinde nedskydes, sønderhugges og saares, hvor der strømmer Blod som Vand, gjør intet synderligt Indtryk, fordi man ikke seer det, og et eneste Menneskes Henrettelse kan være os saa rædselfuld, i det Øieblik vi see det! Gives der vel et uomstødeligere Beviis for, at det Exempel, man har for Øinene, virker tusinde Gange saa stærkt som det, man hører omtale? Det er ikke Straffens idelige Gjentagelse, heller ikke dens Strænghed, men det er dens Beskuelighed, som gjør varigt Indtryk og som følgelig afskrækker andre fra at begaae Forbrydelser.

Den eneste Anke, man maaskee med nogen Grund kan have mod offentlige Henrettelser, er, at de skee alt for middelbart ved Menneskehænder. Franskmændenes Guillotine fortjener i den Henseende at foretrækkes.*) Der ligger al-

*) Guillotinen blev, som bekjendt, opfunden i en meget menneskekjerlig Hensigt, hvilken dens Mis-

tid noget humant i den Tanke, at ikke Menneskehænder, men en livløs Machine er det blodige Redskab, som i saadanne Tilfælde skal hevne Retfærdigheden og befæste den almindelige Sikkerhed. At see det ene Menneske udrydde det andet af Verden, og med dette maaskee en heel Generation, er, om det end skeer i Justitiens Navn, altid noget rædsomt, som man hellere maa ønske fuldbyrdet ved en livløs Gjenstand end ved en Skabning, der er af samme Stof som vi.

Vel mener Forfatteren, at Almuen (hvorfor just Almuen?) ikke gjør sig saa rædsom en Forestilling om Døden, og at en lidenskabelig eller ond Forbryder, for at opnaae sin blodige

brugelse under den terroristiske Regjering i Frankrige ikke kan fordunkle i mindste Maade. Nationalforsamlingen raadførte sig i Aaret 1791 med adskillige Mænd om Udfindelsen af et Middel, hvorved den, der efter Loven dømtes til at døe, kunde skilles ved Livet paa den mindst smertelige Maade. Man foreslog Guillotinen og spurgte det chirurgiske Academie til Raads desangaaende. Man blev nu overbeviist om, og indrømmede eenstemmigen, at dette Redskab skilte Hovedet fra Kroppen i et næsten udeleligt Øieblik.

Hensigt, ikke frygter saa meget for offentlig at henrettes, da han dog er underkastet ved en naturlig Død at martres paa sin Sygeseng; men han har vel neppe beregnet, at der er en himmelhøi Forskjel imellem at forudsee den sikkre Død, og at døe paa sin Sygeseng, hvor næsten aldrig Haabets Soel gaaer aldeles ned for os; at der er Forskjel imellem, ikke at kunne leve længere, fordi Legemsbeskaffenheden ikke tillader det, og at døe, fordi man har forbrudt Livet. Der gives faa Mennesker, som, hvor kjede de end ere af at leve, ikke gjerne vilde nyde Livet i det Øieblik, at Døden svinger sit Glavind over deres Isse. Der er ingen skrækkeligere Vished i den hele Natur, end den, at man skal døe. Menneskene ligne heri Børn, som ikke frygte for Spøgelser, saalænge det er Dag, men skjelve som et Espeløv, naar Natten nærmer sig. Den meest forstokkede Forbryder, som trodser Døden nok saa meget, saalænge han lever, skjelver dog i Hjertet, naar han med Vished veed, at han skal døe, og skjønt man ideligen beraaber sig paa, at der gives Mennesker, som gaae deres Død koldsindigen i Møde, saa strider dette dog saa meget imod den menneskelige Natur, at man bestemt kan paastaae: det

er et masqueret Mod. Deres tilsyneladende Kjekhed bestaaer i det Høieste kun i at kunne skjule deres Feighed. Man bør her ikke bedømme Mennesket efter det Udvortes, som saa let skuffer, men man bør dømme efter det, som vor Kundskab om den menneskelige Natur og Aarhundreders Erfaring siger os.

Uægte Børns Opdragelse.

Een af de skjønneste Indretninger i Hovedstaden er unegteligen Fødselsstiftelsen, og man kan ikke gaae dette Sted forbi, uden at tænke paa Dannemarks ædle Lovise, der ved at stifte det opreiste sig et evigt Mindesmærke. Men hvor trøstende det end er for Menneskevennen, at Kjøbenhavn eier saadanne Indretninger, hvor den ulykkelige og forførte Pige kan tye hen, og hvor den endnu ulykkeligere Frugt af hemmelig Elskov kan finde hos Staten den Hjelp, den savner hos dem, der skjenkede den Livet, saa maa det dog falde enhver, der ikke er aldeles ligegyldig for Menneskevel, ind, at spørge: "Hvorledes behandles disse hemmelig fødte og hemmelig opdragne Børn? Gives de maa-

skee ikke ofte til Priis for egennyttige Qvinder? Har man Øie nok med deres Opdragelse?" Jeg vil anføre her hvad en agtværdig og bekjendt Præst, der havde levet længe paa Landet og altsaa bedst kunde dømme herom, har sagt i den Anledning. *)

"Allerede i Aaret 1753 har den berømte Superintendent Jacobi i Zelle, i sine "weise Absichten Gottes," ved Beregninger beviist det uhyre Antal Børn, som døe under den Anstalt, Grev Struensee lod kalde: ulykkelige Børns Frelse, men snarere kan kaldes deres Fordærvelse. Det er kun de allerfattigste Landsbyfolk, som modtage disse Børn, for at fortjene de 2 Rdlr. ved Modtagelsen og de 2 Rdlr. ved deres Død. Jeg veed den Kone, som i 1½ Aar har affærdiget 6 saadanne Børn. Dræbes ikke saaledes hundrede Gange flere end før, da Mødrene toge Livet af, i det høieste, 12 til 20 aar-

*) I et lidet anonymt Skrivt, som kaldes: Aarsagerne til Dannemarks Aftagelse i Velstand og Midlerne til Rigets Opkomst. For Kongen og Fædrenelandet. Kbh. 1790. — Det skal være forfattet af den i Middelfart afdøde Sognepræst H. J. Birch.

lig? Naar 6 Aar ere forbi, betaler Stiftelsen intet videre for dem, som leve. De vanke da halvnøgne omkring paa Landet i den græsseligste Vankundighed, i Dovenskab, Tiggerie, Liderlighed og alle Laster. Mange af dem komme aldrig til Confirmation, aldrig til Alters. Og nu, da Landsoldaterne skulle have 5 Rdlr. aarlig, og det altsaa bliver til Fordeel at være Soldat, ville Gaardmændene slet ikke have disse Børn, som ellers skulde tjene istedetfor deres Sønner. Stiftelsen har nu saa mange Børn, at den ikke veed, hvor den skal sætte dem hen. — Mit Forslag er: at de bør sættes til Soldaterne, som alle bør have Lov til at givte sig, og hos Haandværksfolk i smaa Kjøbstæder. Fra deres 6te Aar maae de underholdes og opdrages i Soldater- og Friskoler til duelige Borgere og tappre Krigere. — Men hvorfor skulle Kjøbstædsfolk være fri for al Straf for deres Utugt, naar Bonden, Bondekarlen og Bondepigen sættes i Arrest, giver Bøder, og Barnefaderen maa betale dets Underholdning til det 16de Aar? Burde det ikke saaledes være overalt? Da var Staten fri for at bekoste disse Børns Opfostring, og mange baade Mandfolk og Fruen-

timmer bleve afholdte fra Løsagtighed. De Mødre, som ikke vilde beholde deres Barn selv, kunde arbeide et Aar i Stiftelsen og selv opamme det."

Ved senere Foranstaltninger er der raadet Bod paa mange af de her paaankede Feil. Men de Efterlysninger om Fruentimmer, som ville paatage sig uægte Børns Opfostring, man idelig finder i Adresseavisen, vidne tilfulde om, at Fødselsstiftelsen savner Fostermødre til disse ulykkelige Børn. Den Betaling, som tilstaaes saadanne Fruentimmer, er heller ikke saa tilstrækkelig, at den i vore dyre Tider kan blive nogen Opmuntring for dem til at modtage dem. Og de, der modtage dem, gjøre det for det meste af Trang. Moraliteten og Oplysningen er langtfra ikke endnu saa udbredt blandt vor Almue, at de af Menneskekjerlighed skulde paa deres egen Bekostning give disse Børn, som sættes paa Foer hos dem som Qvæg og som de modtage som Qvæg, den tilbørlige Føde og Opdragelse. Den Tanke, at et Fruentimmer saaledes kan støde det Barn fra sig, som hun har baaret under sit Hjerte, kan heller ikke opvække de ømmeste Følelser hos en ucultiveret Bondekone,

der er blevet et fremmed Barns Moder for Penge, — ja maaskee blot af Hunger og Nød. Skal Fødselsstiftelsen opfylde sin værdige og ædle Bestemmelse, saa er det ikke nok, at man søger at skaffe Børnene Mødre, der kunne opfostre dem, men man maa ogsaa sørge for, at de ikke lide Nød og at de behandles tilbørligen af de Folk, de anbetroes til. Det er sørgeligt nok, at grusomme Mødre slaae Haanden af disse ulykkelige Børn; endnu sørgeligere vilde det være, om Stiftelsen alt for tidlig vilde unddrage dem sin Omsorg. At overlade dem næsten til deres egen Skjebne paa Landet, synes paa lidet nær at være det samme som at slaae Haanden af dem. Der burde overalt holdes Control over de uægte Børn, der saaledes ere udsatte paa Landet. Ved en aarlig Indberetning fra Præsten eller den civile Øvrighed burde det oplyses, hvorledes Børnene behandles, til hvilke Sysler de holdes, Aarsagerne til Dødsfald 2c. De store Legater, som Stiftelsen i den senere Tid har faaet, sætter den uden Tvivl ogsaa istand til at give Fostermødrene en klækkeligere Betaling. Ved en saadan Forbedring vilde de muelige onde Virkninger for en stor Deel kunne hæves.

Blandede Nyheder.

I Anledning af den Spindemachine, der er bleven foreviist i Landhuusholdningsselskabet som Uhrmager Barliens Opfindelse, har nu Stephanson erklæret i Trondhjemsavisen, at han er Medopfinder af denne Machine, og at han har viist Hr. Justitsraad Pram den ved hans Ophold i Trondhjem og var bleven anmodet om, at sende den til Kjøbenhavn, paa det kyndige Mænd kunde undersøge, hvorvidt den var anvendelig. Han havde tillige sagt Justitsraaden, at han og Barlien vare Opfindere deraf, og at deres fælles Hensigt er, om mueligt, derved at sætte mange af de Uheldige, som, formedelst Sygdom eller Alderdom, ikke kunne bruge de almindelige Rokke, i Arbeide og skaffe dem større Fortjeneste. Saaledes forholder det sig, siger han, og ikke anderledes; ligesom han og er tilfulde overbeviist om, at Hr. Barlien ingensinde har modsagt eller vil modsige denne Beretning. — Hvorledes to paa een og den samme Tid kunne med fælles Vidende være Opfindere af een og den samme Ting kan Anmeld. ikke begribe. — Angaaende Debatterne i samme Selskab om Maaden at udbrede flere nyttige Kundskaber i de Danske og Norske Almanakker, raader Stephanson, at anvende samme Middel, som han i adskillige Aar har brugt med Held i Trondhjem, nemlig ved de saakaldte Gadeviser. Den Side, som sædvanlig er blank, mener han,

ofte at kunne stifte tusinde Gange mere Nytte end det hele øvrige Indhold. Lagde man smaa almeennyttige Efterretninger hen hos de Bogtrykkere, som trykke Viser, og anmodede dem om, at aftrykke disse paa den blanke Side, saa bleve de paa denne Maade almindelige blandt den Almueclasse, man ønskede. Saaledes har han paa adskillige Viser anmodet Bondealmuen om, at samle alle de Linnedklude, Heste- og Kohaar, de kunne overkomme, og meddeelt Underretning om Farve- eller Steenmossen. Derved har han tilhandlet sig Klude af dem, som havde hjemme 12 til 16 Mile fra Byen.

Den aarlige Forpagtningsafgivt for Hospitalsapotheket var i den sidst afdøde Apotheker Grønlunds Tid kun 400 Rdlr.; nu er den dreven op til 25,000. Et sørgeligt Omen for Sundheden i Kjøbenhavn!

Man venter til Sommer her til Kjøbenhavn 50 Ostindiefarere.

Som bekjendt fandtes der en Morgen for kort siden en Liigkiste med et velklædt Fruentimmer nedsat i en opkastet Grav paa den saakaldte Selvmordernes Kirkegaard uden for Porten, uden at nogen vidste, hvor den var kommen der. Den blev optagen, indført til Staden og hensat i det Skuur ved Langebro, der er opreist for Druknede ꝛc., for derved at opdage, hvor den var kommen fra. Ved Politiemesterens Omhu skal det nu være blevet befundet, at den er henført der af en Liigvognskudsk, som ikke før havde kjørt nogen til Jorden, og der-

for ikke vidste at skjelne mellem Kirkegaardene. Det første Spor til denne Opdagelse skal man være kommet paa ved at forhøre hos Snedkerne, hvem af dem der havde forfærdiget Kisten. Derefter skulde Liigvogns-kudskene have været afhørte. Den Døde var et Fruentimmer paa omtrent halvfjerdesindstyve Aar.

Dagsposten har medbragt følgende Nyheder: Krigsrustningerne i Spanien ere saa betydelige, at man har maattet gjøre et Laan hos Handelsstanden. Kjøbmændene i Madrit og Cadix have allene bidraget dertil 2 Mill. Piastre. Ved dette Laan og ved andre Bidrag haaber man, at kunne udruste 26 Linieskibe. Paa Matroser er der stor Mangel. Over 10,000 have, for at undgaae Hunger og Elendighed, i de senere Aar taget fremmed Tjeneste. — Tyrefægtningen er nu for bestandig forbuden i Spanien. — Den berømte Mungo Park er nu atter reist til Africa, for at stifte Handelsforbindelser imellem denne Verdens-deels fornemste Hovedstæder og Engelland. — I Engelland præges nu Sølvmynter af en Millions Værdie, for Ireland, hvorved man der vil standse Circulationen af slette Sølvpenge. — Den Britiske Marine bestaaer nu af 1083 Krigsskibe, hvoriblandt 183 Linieskibe. — Ved en Soupee, som Kongen af Engelland nylig gav, vare 250 Dusin Sølvtallerkener og ligesaa mange Sølvknive og Gafler. — Den Engelske Capit. Bennets Andeel i de Spanske Prisepenge er 100,000 Pund Sterl. — Efter Lloyds-Listen have Engellænderne atter opbragt 8 rigbeladte Spanske Skibe. — I Bologne mødte nylig en Ex-Adelsmand, som var gaaet ud for at duellere, en fornem Officier i Parken. Han hilsede ham, men denne besvarede ikke hans Hilsen. De kom i Ordstrid, begyndte en Tve-

kamp, og Ex-Adelsmanden faldt. Et Dieblik derefter kom den, som egentlig skulde duelleret med ham, men for sildig. — Marchal Brune har medbragt fra Constantinopel en Janitschar, der har tjent i den Tyrkiske Ærevagt, og 150 Arabiske Heste; de sidste som en Foræring fra Storsultanen. – I Amterne Danneberg og Hitzacker (i det Hanoverske) har d. 16 d. M. været en Oversvømmelse. 90 Landsbyer ere derved satte under Vand. Ruiner af omstyrtede Huse og druknet Qvæg drive allevegne omkring. Nøden er ubeskrivelig. Ogsaa længere op ad Lenzen, Wittenberg ꝛc. har Elbens Iisgang stiftet stor Skade. — Fra Altona er der i Aar sendt 7 Skibe paa Hvalfangst til Grønland. — I Mansfeld er der bleven indsendt en Tegning til Luthers Mindesmærke fra en Catholik i Kjøbenhavn. — I Paris føres nu en mærkværdig Proces. Den Spanske St. Carls Banquesag søger de Herrer Le Coulteux de Canteleau for en Gjeldsfordring paa 29½ Mill. Franker. — Paa St. Domingo er nu alting rolig; Dessalines reiser nu omkring i sit sorte Keiserdømme, og vil slutte en Tractat med Regjeringen paa Jamaica. Desertplateauerne i Paris forestille nu ikke mere Blomstervaser ꝛc., men Ægyptiske Templer, Romerske Prospecter, Græske Monumenter ꝛc. Børnene spise altsaa af de Ægyptiske Pyramider ꝛc., og lære, som Franske Blade sige, ved at spise Desert, Geographie ꝛc. Denne Mode bliver da vel ogsaa snart indført hos os.

Rettelse.

I No. 45. Pag. 720. Lin. 16. er der ved en Trykfeil kommet til at staae, at hver af de Engelske Capitainer, som have optaget de Spanske Fregatter Medea og Clara, have faaet 901000 Pund Sterl. i Prisepenge, men skal kun være 90,000 Pd. Stl.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 47.

Den 25 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Visiteurer.

Min Herre!

Vi leve begge i en Tidspunct, hvor alting i Naturen synes at være i indbyrdes Strid. De behøver kun at kaste et Blik paa de i de sidst henrundne tyve Aar indtrufne Begivenheder, for fuldkommen at overbevises herom. Jordskjelv og Orcaner, Krig og Pest, Ild og Misvext have afløst hverandre, og ødelagt de meest blomstrende Lande. Hvad, der har været høit i Luften, er sjunket dybt ned i Afgrunden, og hvad der har været nede i Afgrunden, er steget høit op i Luften. Troner faldt sammen i Smule-

der, Republiker fremkom som Raquetter og forsvandt igjen ligesaa hastig, Førster styrtedes i Støvet, og Mennesker, der lage begravne deri, reiste sig op deraf og bleve store og vældige. Kort, hvo kan opregne alle de tusinde Forandringer og Modsigelser, vi have oplevet? — Men denne Crisis er endnu ikke forbi. Næsten paa enhver Plet i vort Europa reformeres og projecteres der.

Paa saadan en Tid og under saadanne Omstændigheder kan en Mand, der føler hos sig selv, at han just ikke er nogen Bogfinke, umuelig være aldeles taus, og ved sin Taushed lade Verden savne en sand Velgjerning. Hvor beskeden og frygtsom jeg af Natur end er, kan jeg dog ikke andet end tage Bladet fra Munden, og aabenbare Dem her et Project, som er splinternyt, og som, naar det bliver udført, upaatvivlelig vil blive omtalt i alle muelige Aviser med en Berømmelse, der vil gjenlyde fra den ene Ende af Verden til den anden. De veed, at der gives et Slags Folk, der kaldes Visiteurer. Ondskabsfulde Spottegjøge paastaae, at de ogsaa kaldes Posekigere, men det er et Øgenavn, som ikke kaster mindste Skygge paa

denne hæderlige Stand. Seer De, ligesom Østerlænderne kalde Solen: Verdens Øie, saaledes kan man kalde en Visiteur: Handelens Øie, og om den Stat, som i Handelsfaget ikke seer med saadanne Øine, kan man med rette sige: den, der ikke lukker Øinene op, maa lukke Pungen op. Rigtig nok kunne de ogsaa stundom blændes, naar de faae Guldstøv i Øinene; men i Almindelighed ere de ligesaa skarpsynede som Falke, og en Visiteur, som forstaaer sine Ting, kan endog see, ligesom Uglen, midt om Natten. Men beklageligt er det, at man kun bruger denne vigtige Menneskeclasse til at vaage over, at der ikke ind- og udsmugles almindelige Contrebandvarer. Efter min Mening burde der i hvert Fag existere Visiteurer, som skulde være berettigede til at visitere, inquirere og confisquere, hvor de fandt det passende. Jeg vil anføre her nogle af de forskjellige Slags, jeg har tænkt mig.

Litteraire Visiteurer. Disse burde være klædte i en egen Uniform, f. Ex. en hvid Kjole med sorte Opslag, sorte Underklæder med hvide Lidser, og en Sølvgalon om Hatten. Det burde være dem overdraget at sørge for, at ingen

ufædelige, irreligieuse og skumlende Skrivter indsneges i Litteraturens Rige. Det maatte være dem tilladt at inquirere hos alle Bogskrivere og Bogtrykkere, og saasnart de forefandt et saadant Skrivt, maatte de i Øieblikket confisquere og forsegle det. Det maatte tillige være dem paalagt, at undersøge, hvorvidt unge Mennesker, som aldrig selv have forfattet et eneste sammenhængende Skrivt paa to Ark, og som aldrig have aflagt nogen privat eller offentlig Prøve paa, at de have nogen Dømmekraft, ere berettigede til, at sætte sig op paa Dommersædet, og afsige Domme over Værker, som de neppe forstaae at tye, mindre at bedømme. Fandtes de uberettigede hertil, saa skulde de, efter foregaaende Dom ved en litterair Toldkammerret, hensættes i et dertil indrettet litterairt Forbedringshuus, hvor det, f. Ex., kunde paalægges dem, at væve Lærred rc. istedet for Recensioner, eller hegle Hør istedet for Forfattere.

Fruentimmervisiteurer. Disse maatte være tilstede paa alle offentlige Masquerader, Promenader, paa Comoedien rc. Det maatte være dem tilladt, at opfordre ethvert Fruen-

timmer, som kommer paa Masquerade, til at vise dem sit Originalansigt. Saasnart de fandt, at det var en offentlig Skjøge, skulde de være bemyndigede til at jage hende paa Døren. Saae de et Fruentimmer, som ved overdreven Nydelse af Dansen, nedbrød sin Sundhed, skulde de strax paalægge hende, at holde op, om det end var midt i Dansen, under en Mulct af 10 Rdlr. for hver Gang hun sad dette Bud overhørig. De skulde tillige have Tilladelse til at visitere Damernes Toiletter. Al den Sminke rc., som de forefandt her, skulde, som skadelig for Sundheden, strax confisqueres. Ogsaa med Klædedragten maatte de have Øie. Tynde Musselinsklæder burde, saalænge man kunde kjøre i Slæde til Trekroner, være reen Contrebande.

Selskabsvisiteurer. Disse burde have fri Adgang til alle Selskaber og Klubber. De skulde confisquere al Bagvaskelse, alt Hazardspil rc. De skulde vaage over, at Folk ikke i fornemme Kroer svirede til langt ud paa Natten, og at der paa disse Steder ikke handledes med moralsk Contrebande.

Juridiske Visiteurer. Disse skulde sørge for, at der ikke indsmugledes forbudne Varer

i Themis's Tempel. Det skulde være dem tilladt, at inquirere hos alle Lommeprocuratorer og Lovtrækkere, undersøge deres Papirer, og confisquere alt, hvad de ansaae for Contrebande.

Haandværksvisiteurer. Disse skulde bære Omsorg for, at Folk ikke toges ved Næsen af de i vore Dage saa talrige Boutiqueskomagere, Boutiqueskrædere, Boutiqueguldsmede &c. Ligesom man paa visse ubestemte Tider undersøger, om Bagerne give rigtig Vægt, saaledes skulde disse Visiteurer paa ubestemte Tider undersøge de Varer, der ere forfærdigede paa Kjøb, eller, hvad der meget ofte er det samme, i den Hensigt, at narre Kjøberen.

Viinvisiteurer. Disse skulde have Tilladelse til, naar de fandt det passende, at gaae ned i enhver Viinkjelder og være Vidne til, hvorledes Vinen tumles, meleres og opsminkes, førend den kommer i Glasset, og naar de mærkede, at dette Pjaskerie var til Skade for Sundheden, skulde de først forbyde Viinhandleren det, under en passende Mulct, og, naar de erfarede, at dette ikke frugtede, skulde de, uden Pardon, confisquere al den Viin, som saaledes fabriqueres.

Restaurationsvisiteurer. Disse skulde have fri Adgang (men ingen fri Fortæring) hos alle Restaurateurer. Saasnart de traf her blandt Gjesterne Børn under otte Aar, skulde de ufortøvet jage dem paa Døren, og naar de saae, at et Menneske kom flere end tre Gange om Dagen paa saadanne Steder, og fortærede i een Dag over 5 Glas Punsch, 3 Glas Jis, 6 Kopper Chocolade og et forholdsmæssigt Antal Kager, skulde de først advare ham i Mindelighed, og, naar dette ikke frugtede, confisquere alle de Slikkerier, han bestilte hos Conditerne, som reent Contrebande.

Handelsvisiteurer. Disse skulde det være tilladt, uden mindste Indvending, at undersøge Kjøbmændenes Regnskabsbøger &c., naar og hvor de fandt for godt. Naar de mærkede, at en Kjøbmand galloperede for stærkt paa de saakaldte Ryttervexler, skulde de strax tage hans Hest i Tøilen, og afholde ham fra at ride hans Colleger over Ende. Naar de saae, at hans aarlige Udgivter f. Ex. vare 10,000 Rdlr., og hans Indtægter kun 3200 Rdlr., skulde de ufortøvet forsegle og confisquere hans Bog som Contrebande.

Det vilde blive for vidtløftigt, at opregne her alle de forskjellige Visiteurer, som, i Fald mit Forslag bliver iværksat, maatte ansættes. Men paa det man ikke skulde betragte disse Mennesker som et Slags Spioner, eller ansee deres Functioner for et Indgreb i den nuomstunder saa høit priiste Frihed, saa burde der forfattes en Tarif, hvorefter visse af de forbudne Varer maatte kunne indføres, naar der betaltes en vis Afgivt deraf. I denne maatte der da tillige staae, hvilke Varer der under enhver Omstændighed skulde være Contrebande. Til Prøve har jeg gjort et lidet Udkast til en saadan Tarif, hvilken jeg med det første skal have den Ære at meddele Dem en Gjenpart af.

Men da man ikke maa være for aabenmundet, naar man har gjort en stor Opfindelse, og det let kunde gaae mig, som det gik den store Columbus, da han opdagede en ny Verden, og en Amerigo Vespucci tilegnede sig en Ære, der ikke tilkom ham, saa kan jeg for denne Gang ikke beqvemme mig til at meddele Dem en udførligere Efterretning om min Opfindelse, især paa en Tid, hvor man, som Tydskeren siger: "bør være paa sin Hat." Der gives

alt for mange Snushaner, som saa gjerne ville pryde sig med andres Fjere, og stjæle og rapse andres Ideer, hvor de kunne komme til. Jeg kjender, f. Ex., et Menneske, der betragtes som en Paradisfugl, uagtet alle de Fjer, han prunker med, ere stjaalne fra Krager og Papegøier, Strudsfugle og Kalkuner. — Vi leve i et Aarhundrede, hvor enhver Opfinder bør sige: "Geld für die Fische!" thi Æren er nuomstunder af samme Værdie som Franske Assignater, og desuden en Føde, som endnu ingen er bleven feed af. Den har megen Lighed med Salt. Naar det kommes paa Suul, er det gavnligt og velsmagende, men, naar det skal nydes ene, er det, par Dieu! ikke en Pibe Tobak værdt. Ligesom der skal Suul til Salt, saaledes skal der ogsaa Penge til Ære. Ære uden Penge er det samme som Salt uden Suul.

Deres forbundne &c.

Bønder.

Der gives neppe nogen Stand, som i de senere Tider er undergaaet en pludseligere Forandring end Bønderne. De ere aldeles ikke me-

re, hvad de vare for tyve Aar siden. Den stærke Kornudførsel, som den sidste Krig gav Anledning til, har gjort Bønderne rige paa Kjøbstædsfolkenes Bekostning. De foreskrive Hovedstaden Love, ligesom Coursmagerne paa Børsen i Hamborg. Bonden speculerer ligesom enhver anden Handelsmand, og hans Korn kjøres oftere hen til Kjøbmænd end paa Torvet. Andre Fødevarer opkjøbes paa Landet af omreisende Prangere. Denne Speculationsaand hos Bonden driver Priserne paa Levnedsmidlerne i Veiret. Den fattige Kjøbstædsmand lider derved, og Bonden vænnes til Ødselhed. Punsch, Caffe, Viin, Mahagonietræes Meubler ere nu ikke mere noget usædvanligt blandt Bønderfolk. Der skal endog existere Bønder, som eie over for 1500 Rdlr. Mahagonietræes Meubler. Saaledes kan det, der tilsyneladende befordrer et Lands Flor, bidrage til at udbrede Ødselhed blandt Mennesker, man forhen har fremsat som Mønstre paa Tarvelighed, og foraarsage Mangel og Fattigdom blandt den mindre formuende Deel af Kjøbstædsalmuen. Hvad skal der vel med Tiden blive af en saadan hovedkuls Forandring i Tingenes almin-

delige Gang? Hvad kan man vel vente sig af Bønder, der antage Kjøbstædsfolkenes Laster, der forkjeles ved Caffe, Viin og Punsch? Man har før klaget saa meget over Bondens Undertrykkelse og Trældom. Men hvilken Trældom svækker ham vel mere paa Legeme og Sjel, end den, ham uvante, qvindagtige Levemaade? At Ødselheden vil gaae frem paa Landet med samme Kjæmpeskridt, som Bondens Velstand, derom er vel neppe nogen Tvivl. Blandt alle Stænder ere Bønderne dem, der trænge meest til Tarvelighed; thi naar Bonden begynder at drikke Caffe, Punsch og Viin istedet for Øl, saa er dette allerede et stort Skridt til hans Fordærvelse, Ødselhed og en forkjelet Levemaade er ingen skadeligere end netop Jorddyrkeren. Bønderne ere et Beviis for, at enhver alt for pludselig Forandring i Verden næsten altid er skadelig. Det er godt, at Landmanden er velhavende, men det er skadeligt, naar han bliver det alt for hovedkuls og saaledes som en stor Deel af vore Bønder ere blevne det. Tidlig eller sildig vil der dog komme en Tid, at Kjøbmanden ikke vil finde sin Regning mere ved at udsende Korn, og naar Bonden da ikke kan

faae det saa dyrt betalt som før, vil han, for at tilveiebringe de Overflødigheder, der ere blevne ham til sande Fornødenheder, saa meget mere opskrue Priserne for Kjøbstædsmanden. Han vil lettelig derved blive til en sand Kornpuger, og stifte saa meget større Skade, som ingen Kornpuger er farligere end Bonden, naar han for Alvor driver denne Haandtering.

Blandede Nyheder.

Paa Nyamagertorv er der nu oprettet tre nye vandrende Boutiquer af et ganske eget Slags. Den ene er en Boglade, der er placeret ligefor Kirkestrædet; de to andre kan man ikke vel give nogen anden Benævnelse end Nuskumsnuskboutiquer. Man finder her et Sammenskrab af hundrede tusinde forskjellige Ting, f. Ex. gamle Bøger og Landkort, Skilderier, Jernkram, gammelt og sønderslaget Porcelain, umage Spænder 2c. Men uagtet alle disse Sager synes at være ganske uden Værdie, findes der dog altid Lysthavende og Kjøbere nok dertil.

I No. 11 af lærde Efterretninger findes en virkelig fortjent fordeelagtig Bedømmelse over Hr. Pastor Gutfelds historiske Skildringer. Men een af disse Skildringer skal, efter Recensentens Forsikkring (S. 166) kunne vække Rørelse

hos Læseren. Denne Anmærkning kunde lettelig afskrække mange, som have deres Sundhed kjer, fra at læse dette Skrivt. Hvo vil ikke hellere negte sig den Fornøielse at læse en nok saa interessant Bog, end udsætte sig for at faae en Rørelse?

I det sidste Numer af der Freimüthige læses nogle interessante Breve fra D. Espenberg angaaende den Krusensternske Opdagelsesreise. De ere skrevne d. $\frac{12}{24}$ Aug. 1804 paa Øen Isle baux, som i Landets Sprog kaldes Nukahiva. Man fandt her en Engelskmand ved Navn Roberts, som havde levet paa Øen i fem Aar, gik klædt som de øvrige Vilde og var tatueret over hele Kroppen, samt en Franskmand, som havde glemt det meste af sit Modersmaal og ligeledes saae ud som een af de andre Vilde. Da man spurgte ham, om han kunde tale Fransk, svarede han: "oui, moi beaucoup français, americanish ship, dansons la charmagnola." Han var ikke mindre vild end Øeboerne. Engelskmanden raadede, at man skulde tage sig i Agt for ham, og at man ikke skulde taale noget af nogen Indfødt, men uden Omstændigheder skyde ham ihjel, naar han yttrede Opsætsighed. Øeboerne brøde sig intet herom. — Disse leve i øvrigt af Brødfrugt, Svinekjød og Menneskekjød, hvilket de holde meest af. De fortære alle deres fangne Fiender, og saasnart der indtræffer Hungersnød, begynde de Krig. — Forfatteren paastaaer

at de saa høit priste Sydinsulanere ikke ere bedre end alle andre Vilde, og at de alle uden Forskjel ere Menneskeædere.

Sidst i Novemb. f. A. kastede et Engelsk Krigsskib, Thesee, Anker Vesten for St. Domingo ved Fortet St. Nicholas. Da en Baad, det havde sendt ud, nærmede sig Kysten, styrtede et aldrende og et ungt Fruentimmer sig fra en høi Klippe i Søen, for, som man kunde see, at blive optagne i Baaden. Folkene i Baaden trak dem derpaa op af Vandet, og saae, at adskillige Røvere forfulgte et andet ungt, blankt Fruentimmer. Den aldrende Kone sagde nu med Taarer i Øinene, at den Flygtende var hendes Datter, som for sin Flugt vilde komme til at bøde med Livet. Capitain Murrey, som commanderede Fregatten, sendte nu strax nogle Officierer i Land, og erklærede, at han, hvis man ikke ufortøvet udleverede ham det forfulgte Fruentimmer, vilde lade fyre paa Fortet. Dette frugtede, og Fruentimmeret blev udleveret. Alle tre bleve nu førte til Jamaica. Deres Beskrivelse over de faa levnede Blankes rædsomme Tilstand paa St. Domingo overgaaer al Forestilling.

En Americansk Styrmand, navnlig Tate, laae med sit Skib paa Reden af Cap François. To ulykkelige Blanke og nogle Mulatter flygtede ombord paa Skibet og skjulede sig i Rummet. General Christoph, som erfarede det, lod Supercargen og Styrmanden, der just vare

i Land, kalde for sig, og da de sagde, at de vidste intet deraf, sendte han et Detachement sorte Soldater ombord, som ophuggede Bræder af Fordækket, hvorunder Flygtningerne laae skjulte, og slæbte dem og Tate i Land. Da han her mødte nogle af sine Landsmænd, raabte han: Americanere! ville I taale, at man slæber mig til Galgen, uden at sætte mig i Stand til at bevise min Uskyldighed? En Capitain fra Baltimore lovede ham Bistand, men blev i samme Øieblik gjennemboret af een af Christophs Soldater. Baade Tate og Flygtningerne bleve hængte. Paa Retterstedet røbede han af Uforsigtighed den Ordre, som de Americanske Skibe havde, at redde de ulykkelige Blanke paa St. Domingo.

Statsdirectoriet i Haag har forlangt, at der skal gjøres et tvunget Laan til 3 à 4 pro C., da man ikke har kunnet faae laant de 50 Millioner, man ønskede, i Amsterdam.

Staden Mallaga, som har liidt saa meget ved Pesten, bidrager en Million til de Spanske Krigsomkostninger.

En ung Dreng tjente nylig ved Kysten Dungenes's til Exempel paa de Brittiske Matrosers Kjekhed. En Fiskersmakke med fire Mand blev tagen af en Fransk Caper. Denne tog Skipperen og en Dreng med sig, og lod en anden Dreng og en gammel Mand blive tilbage, indtil han kunde sende nogle andre af sine Folk til at styre Skibet. Imidlertid bemægtigede Drengen sig Roret, og seilede bort fra Caperen, som affyrede adskillige Flinteskud paa den gamle Mand og Drengen, og saarede den første, uden dog at kunne drive den sidste

bort fra Roret. Drengen fik snart Øie paa Admiral Douglas's Flaade, seilede midt ind imellem den, og reddede Skibet.

Den unge Skuespiller Rossy i Engelland faaer efter en med Drurylane Theater sluttet Accord, 100 Guineer for hver Forestilling i dette Aar og ligesaa meget for hver af de 50 Forestillinger, han giver næste Vinter. Han fortjener altsaa 25000 Rdlr. i en eneste Vinter, hvilket næsten er ligesaa meget som vor hele Skueplads indbringer. — Hver Matros paa de Engelske Fregatter Pallas og Endymion, som have taget adskillige Spanske Skibe, faaer 800 Pjastre i Prisepenge.

I Augsburg er der nylig død en Dame, som har efterladt sig 600000 Florin, som hun har legeret til det ædleste Brug, og især til et Opdragelsesinstitut for 12 unge Piger, der, naar de forlade det, skulle have en anstændig Medgivt. Ogsaa i hendes 27 Aars Enkestand var hun i Løndom meget gavmild. Naar hun f. Ex. hørte, at en Tjenestepige, som opførte sig tro og redelig, skulde givtes, sendte hun hende hemmelig en Brudegave af 100 og flere Gylden.

Paa nogle Aar har Newyork været bestemt til den almindelige Middelpunct for den Americanske Boghandel. 1804 er der blevet udsat Præmier af Guldmedailler: for den smukkeste Americanske Tryk paa Americansk Papiir og med Americ. Typer og Americ. Bogtrykkersværte; for det bedste i America fabriquerede Papiir; for det smukkeste Bind og for den bedste Bogtrykkersværte.

En Nullitet.

Atter i sidste Numer af dette Blad er der kommet et Nul for meget. De aarlige Forpagtningspenge for Hospitalsapotheker er kun 2500 Rdlr. — 25000 kunne de, efter Aspecterne at dømme, maaskee blive i den næste Generations Tid.

Kiøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 48.
Den 29 Martii, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Skrivelse fra en ulykkelig Kone.

Min Herre!

De er den eneste paa den hele Jordklode, som jeg kan tage min Tilflugt til i min bedrøvelige Forfatning, og derfor henvender jeg mig til Dem. Jeg har mere end eengang havt den Fornøielse at see, med hvilket Eftertryk og hvilken Iver, De har taget vort Kjøn i Forsvar. Jeg trænger, om just ikke til Deres Forsvar, saa dog til Deres Trøst. Hør min Ulykkes Historie, og døm, om jeg ikke er den ulykkeligste Kone, der lige fra Eva af har levet paa denne syndige Jord.

Jeg er født i Christian-Conbernikovstrædet i Aaret 1768 af redelige og skikkelige Forældre. Mine Ungdomsbedrivter forbigaaer jeg, thi de kunne neppe interessere Dem som en sat Mand. Roser, som Tiden desværre har forvandlet til Lilier, blussede engang paa mine Kinder; Øine, hvis Diamantstraaler nu have opløst sig i smægtende Blikke, udgjorde hos mig, som mange ville paastaae, nogle af de Egenskaber, der fængslede saa mangen 'en Ynglings Hjerte. Tilgiv min Frimodighed! Mit Speil sagde mig, at disse Yttringer ikke vare saa aldeles overdrevne, og min daværende Tilbeder, forhenværende Mand og nuværende Fiende bekræftede dem med tusinde Eeder og tusinde Knæfald. Min Fader var just ingen Kramsfugl. Han var Klædekræmmer, Lieutenant ved Borgerskabet, Lovdirecteur i en Klub og Baldirecteur i en anden, den bedste Skytte i Fugleskydeselskabet og den største L'Hombrespiller i Kjøbenhavn. Min Moder var født virkelig Frøken, og Datter af en Doctor i Aalborg. Man beilede efter min Haand fra alle Kanter, men — een jeg kunde jo kun give den, og mit Valg faldt paa et Menneske, der siden blev

Aarsag til min Ulykke. Dette Menneske var en Forpagterson fra Jylland. Han var ret en firskaaren Klods, hvis eneste gode Egenskab var den, at han eiede 40,000 Rdlr. Næst den Tanke, at man, som Skriften siger, bør ære sin Fader og Moder, vare disse Penge, den eneste Piil i Amors Kogger, som saarede mit Hjerte. Jeg var ung, og tænkte paa at nyde Livet, og dertil behøvedes der Penge, og Penge kunde jeg ikke vente at faae, uden ved at ægte den omtalde Klodrian. Jeg slog altsaa til, og blev hans Kone. I Førstningen levede jeg ret lykkelig: vi havde hver Dag Fremmede hos os; jeg blev allevegne buden til Gjest, og jeg havde Stads i Overflødighed. Men disse Hvedebrødsdage bleve snart til Rugbrødsdage. Neppe havde vi levet sammen i to Aar, førend Klodrianen begyndte at knibe Muskaten ved alle mulige Leiligheder. Istedet for vi før havde engang om Ugen stort Selskab, skulde vi nu kun have det hver Maaned; af to Klubber meldte han sig ud; min Selskabsjomfru gav han Afsked, og hvad, der endnu krænkede mig meest, var, at han, for at spare nogle usle Rigsdaler, leiede en gemeen Loge i anden Eta-

ge, istedet for vi hidtil havde havt een i første. Kort, han gjorde en heel Forstyrring i vort Huus, og til Undskyldning anførte han, at han havde fortæret de fleste af Pengene. Slap du derud! tænkte jeg — det sige gjerne alle Gniepinde, naar de ikke ville ud med Skillingen. Jeg forsøgte i Førstningen at lempe mig efter ham, men det var umueligt. Der var ingen Udkomme med ham. Han prostituerede mig offentlig i mine Veninders Nærværelse. Da der i Anledning af den 28 Januarii var stor Stads paa Hoftheatermasqueraden, bad jeg ham i Fleres Overværelse om at tage en Billet. "Nei min Sjel, naar jeg gjør," svarede Tølperen. Jeg var færdig at døe af Undseelse. Men jeg tænkte, som saa: du er Kone, han er Mand; du bør have mere Forstand. For ikke at give Folk Leilighed til Snak, eller Stof til en ny Vise om de uenige Ægtefolk, taug jeg bomstille. Men forleden hændte der sig en Passage, der slog Hovedet paa Sømmet. Vi sadde ved Caffebordet og talde om Dit og Dat. Een af mine Veninder fortalte just, at de Franske Comoedianter, og deriblandt den deilige og guddommelige Madame Fouree, kom herover til Som-

mer, for at spille Comoedie. Een af de Tilstedeværende — en Kjøbmand fra Hamborg — proponerede mig, ved sin Tilbagekomst til Hamborg, at abonnere for mig en Loge. Han forsikkrede mig, at allerede mange Kjøbenhavnske Folk af Smag havde skrivtlig bedet Hr. Fouree i Hamborg, at overlade dem Loger i Kjøbenhavn." Han paastod tillige, at de alle vilde være borte, inden Truppen kommer her til Byen; "thi," sagde han, "es gibt verschiedene Dänen, die auch Geschmack haben." — "Min Engel!" sagde jeg til Klodrianen: "vil Du ikke abonnere en Loge til de Franske Comoedier?" — "Nei, min Sjel, naar jeg vil," var Svaret. Nu forlod min Taalmodighed mig ganske. Jeg reiste mig op, og gik ud af Værelset. Freden var fra nu af aldeles brudt imellem os. Men alligevel var der dog nogen Udsigt endnu til en Forsoning, dersom der ikke var indtruffet en fatal Omstændighed, der gjorde den aldeles umuelig. Ligesom jeg forleden Dag sad ganske fordybet i Læsningen af Koronato, den Frygtelige, Overhoved for Banditerne i Venedig, kom der nogle Personager med urene Støvler traskende ind i Værel-

ket. Den ene havde en stor Bog under Armen, der saae ud som en Bibel. De forlangte i en ubehøvlet Tone Nøglerne til mine Gjemmer. I Førstningen negtede jeg det, men de truede med at lade dem opdirke, og for ikke at faae mine rare Engelske Laase fordærvede, føiede jeg mig efter deres Ønske. De gramsede nu med største Næsviished omkring i mine Sager, skreve alting op, og lagde Segl for alting. Nu kunde jeg nok mærke, at det ikke hang saa ganske rigtig sammen. Men ikke nok med det: da de vare færdige, toge de min Mand ret fidel under Armen, og spadserede afsted med ham i største Fortrolighed. Det sidste brød jeg mig nu ikke saa meget om; men at see al min Stads forseglet, det skjar mig i mit Hjerte. Noget derefter kom min Søster løbende ganske forpustet. "Søster! Søster! hvad er der arriveret Dig?" — "De har forseglet al min Stads." — "Men Din Mand?" — "Hvad han?" — "Ham har man jo taget ved Vingebenet!" — Nu gik der et Lys op for mig. Min Søster beviiste mig saa klart, som to og to ere fire, at min Mand var det største Aalehoved i hele Kjøbenhavn. Hun fortalte mig, at hendes

Mand sad i langt større Gjeld end min; at Creditorerne lurede paa ham som Ræve, men at han ikke lod sig saaledes tage ved Vingebenet. Da han nylig otte Dage forud havde erfaret, at man vilde gjøre Arrest paa hans Person, sendte han strax en lille forseglet Billet, hvori han erklærede sig insolvent, til Skifteretten, og lod mundtlig bede, at man i det Øieblik, han sendte Bud med Anmodning om at aabne Sedlen, ufortøvet vilde lade forsegle hos ham. Da noget efter een af hans Creditorer kom og truede at gjøre Arrest paa hans Person, erklærede han, at han havde opgivet sit Bo, og Creditoren maatte trække af med en lang Næse.

Jeg har nu ladet mig skille fra ham, og anlagt et Institut for Pigebørn. Jeg giver Underviisning i alle Videnskaber, og især i den moderne Opdragelsesmaade og fine Levemaade, i Moralen og i alle Fruentimmernetheder. Kan De recommendere mig nogle Elever, er jeg Dem meget forbunden.

Deres 2c.

Hundeskat.

I Frankfurt har man nylig ved at lade tælle alle Hunde, hvilke der nu svares en Skat af, fundet, at denne Stad har 9000 saadanne Skabninger. Dersom man vilde anstille en lignende Tælling over de Hunde, der findes i Kjøbenhavn, vilde man forholdsmæssigen ikke finde Antallet meget mindre. Hvert tiende Skridt møder man en Hund; Moden har forøget deres Tal, og om Sommeren anstilles der endog ordentlig Parforcejagt efter dem. De fortære mere, end man troer, og den Fortred, de ofte foraarsage ved deres Bidskhed, er ikke ubetydelig. Der gives Anordninger, som dictere Straf for enhver, der gaaer med en løs Hund; der er skrevet mere end nok om de uheldige Følger, det har havt; men alligevel vrimle baade Gader og Huse endnu af Hunde. Er det en Sandhed, hvad Fox nylig har sagt i Parlementet, at enhver Skat bør være af den Natur, at man ved at indskrænke sig kan befrie sig derfra, eller i det mindste forringe det Trykkende deri, saa gives der vel neppe nogen passeligere, end den, der kunne

paalægges enhver, der holder en unyttig Hund. En Afgivt af Pudelhunde allene vilde indbringe en betydelig Sum. Naar denne Afgivt blev anvendt til de Fattiges og Nødlidendes Understøttelse, saa kunde man derved bøde paa det, disse unyttige Dyr bidrage til at forhøie Livets Fornødenheder, og som især man trykke hine. En saadan Skat burde være saa anseelig, at Fattige, der ere forgabede i Hunde, ikke lettelig kunde betale den. Fra en anden Side betragtet vilde den bidrage betydeligen til at forebygge een af de skrækkeligste Sygdomme, man kjender: Vandskræk, og derved vilde man tillige kunne undgaae de væmmelige Optog i Hundedagene, at lade saadanne Dyr myrde paa offentlige Gader og Stræder. Der gives jo en Afgivt af Lysteheste, hvorfor kunde der da ikke ogsaa existere en Afgivt af Lysthunde? De første medføre dog et Slags Nytte, men de sidste, naar man henseer til det unyttige Slags, og deriblandt de mangfoldige moderne Pudelhunde, hvoraf hver følger sin unge Herre, som en sand Sancho Pansa, gjøre jo ikke den allermindste Nytte af Verden.

Syngestykkers Skjebne.

Det indtræffer ikke sjeldent, at Syngestykker, der have gjort udmærket Lykke paa udenlandske Theatre, blive modtagne med temmelig Ligegyldighed paa vor Skueplads. Hvad kan vel være Aarsag hertil? Er vor Smag saa forskjellig fra andre Nationers? Det kan man neppe paastaae med Grund; thi der arbeides jo i vore Dage temmelig ivrig paa at gjøre den til en reen Cosmopolit, eller rettere sagt, til en Cameleon, der antager enhver Nations Farver. Hovedaarsagen ligger nok uden Tvivl deri, at vort Theater ikke synes at være skikket til med Held at udføre endeel af de Syngestykker, der udenlands sees, om just ikke altid med Beundring, saa dog med Velbehag. Dets oeconomiske Forfatning bidrager maaskee ikke lidet dertil. Baade Huset og Personalet er for lidet. Det er notoriskt, at en eneste Skuespiller eller Skuespillerinde kun behøver at blive hæs, for at frembringe en heel Forstyrring i Repertoiret, vare end de Roller, de spillede, ikkun Biroller. Det er ikke mindre notoriskt, at vi have alt for faa Subjecter, der kunne synge og

spille godt tillige. Adskillige af dem, der spille godt, kunne ikke synge; andre, som synge godt, kunne ikke spille saaledes, at deres Spil i mindste Maade harmonerer med deres Sang. Syngende Statuer kunne vel behage Øret, men aldrig røre Hjertet, aldrig hæve, men snarere styrte et Stykke. Jeg nævner her ingen, og overlader det til enhver Skuespilynders egen Følelse, at bestemme, hvorvidt disse Yttringer ere grundede eller ei. Der gives Omstændigheder, der ere uafhængige af Digteren, og hvor ubetydelige de end synes, dog kunne bidrage meget til, især et Syngestykkes Held og Vanheld. Til disse kan man maaskee regne Decorationerne og Costumet. At see de frygtelige Klippehulinger i Herman von Unna, mellem hvilke der voxer store Træer, forvandlede til en underjordisk Hvælving i et gammelt Slot i Syngestykket Camilla, og at see et Fruentimmer, der i syv Aar har sukket i et Fængsel, og i fire og tyve Timer ikke nydt det allermindste, fremtræde i denne rædselfulde Stilling med Rosenkinder, er noget, som ikke kan hæve et saadant Stykke paa vor Skueplads, om end D'Ayleracks fortryllende Musique, ligesom

Orpheus's, kunde røre Stene *). Enten burde vort Theater, dets Decorationer rc. være af en saadan Beskaffenhed, at deslige Skuespil kunde gives saaledes, som de bør gives, eller og burde man ene og alene holde sig til Kotzebuanske og lignende Stykker.

Blandede Nyheder.

For kort siden døde her i Kjøbenhavn den Spanske Ministers, Grev v. Yoldis Gemalinde. Hun var en ung Dame af sjelden Skjønhed og fortræffelige Egenskaber. Hun blev et Offer for en langvarig Sygdom, som hun droges med i syv Maaneder efter hendes Nedkomst. Hun levede i den fortræffeligste Harmonie med sin Gemal. Da hendes Død havde virket saare meget paa hans Sundhed, saa befrygtede hans Venner, at hendes Begravelse vilde gjort et alt for stærkt Indtryk paa ham. Efter deres og Lægens Raad beqvemmede han sig til at forlade Hovedstaden, og reiste den 19 d. M. i Selskab med den første Franske Legationssecretair, Hr. Dessaugier, til Hamborg. Grevindens Liig

*) Med al den Agtelse, Forfatteren har for Mad. Frydendahl, denne vor ypperste Sangerinde, kan han ikke undertrykke det Ønske, at hun i de næste Forestillinger af Stykket Camilla maatte lade sit Ansigt ved Konstens Hjelp bære mere Præg af hendes ulykkelige Stilling som Hertug Albertis Gemalinde.

blev ledsaget af en Skare, som bestod af 63 Kareter.

Directe Breve fra Christiania den 25 Martii melde, at Isen ligger der endnu meget stærk, og at det tillige endnu fryser der meget haardt.

I Frederiksbergallee ere nu de bevægelige Møllebomme blevne tagne bort, og faste Bomme satte i deres Sted, saaledes som der har været foreslaaet i dette Blad.

Den for sin udmærkede Høide bekjendte Underofficier ved Marinerne er nu ansat som Underofficier ved Livvagten. Hvor høi han end er, saa er han dog en halv Tomme lavere end Fløimanden ved dette Corps. Han er 75½ Tommer høi.

Mærkeligt er det, at begge de ulykkelige Grever Struensees og Brandts Brødre døde i dette Aar, og begge som Embedsmænd af høieste Rang: — den første som Statsminister i Preussen, den sidste som Geheimeraad i Dannemark.

I Hempels Avis lyser en Mand i et temmelig vidtløftigt Avertissement om en Penneknív, der er bortkommen fra hans Bord. Skulde nogen have taget den for Spøg (thi han veed ikke, at han omgaaes med Tyve, siger han), saa beder han ham tilbagelevere den, da den ikke tilhører ham, og det falder ham tungt at betale den af sin egen Mundportion. For 23 Aar siden stjal man i Kjøbenhavn en Pung med 80 Ducater fra ham, hvilket ikke var Spøg. "Var at ønske," siger han til Slutning, "man kunde kjende den Gode fra den Onde, saa vilde Jorderige være herligt, stort og skjønt!" — "Og saa vilde Manden ikke have mistet sin Pennekniv," kan man føie til.

Det Kongl. Preuss. Over-Finance-Krigs- og Domaine-Directorium har den 15 d. M. ladet bekjendtgjøre følgende: Efter en med det Danske Ministerium gjort Aftale, man intet Skib fra no-

gen mistænkelig Egn tillades at løbe ind i nogen Preussisk Havn, førend det har foreviist et Sundhedspas fra Quarantainecommissionen i Christiansand.

Den Italienske Republique har ikke længe overlevet sin ældre Søster, den Franske. Den skal nu udgjøre et arveligt Kongerige i Italien, og har altsaa i en Tid af syv Aar (siden dens Stiftelse 1797) skiftet tre Gange Navn. Dens Vicepræsident, Melzi, har i en høitidelig Tale d. 17 d. M. tilbudet den Franske Keiser i Republikens Navn den Italienske Krone. "Et Land," sagde han, "som Napoleon havde erobret, gjenerobret, organiseret og indtil denne Tid regjeret, kunde ikke nære noget andet Ønske." Napoleon modtager Kronen, men vil kun beholde den, saalænge som han anseer det fornødvendigt. Han er nu altsaa Keiser i Frankrige og Konge i Italien. I Mailand bereder man sig allerede til at modtage ham til Kroningen. Det hele Keiserlige Corps, som gaaer derhen i den Anledning, bestaaer af 3223 Mennesker og 1576 Heste.

Den berømte Göthe ligger farlig syg af Krampe.

General Victor, der kommer som Fransk Gesandt til Kjøbenhavn, har faaet Æreslegionens store Baand.

Generalvicarien i Rom har ladet de Romske Fasteprædicantere kalde for sig, og formanet dem om, i deres Prækener at ivre med alt mueligt Eftertryk mod Aager, Spillesyge, Qvindekjønnets utugtige Paaklædning ꝛc., og derimod at opmuntre til flittig Kirkegang, Respect for Geistligheden ꝛc.

Paa en Masquerade i Petersborg hændte det sig nylig, at en Kone blev betagen af Fødselssmerter midt i Salen. Kjøbenhavn er altsaa ikke den eneste Stad, hvor høifrugtsommelige Fruentimmer indsinde sig paa Masquerader.

De Svenske Biskopper have faaet en ny Decoration, der bestaaer i et massivt Guldkors. Erkebispens er noget større.

Maleren David i Paris har nu ogsaa malet Pavens Contrefei, hvilket Keiseren har foræret den hellige Fader.

En Livrandeur i Wien havde fordret en anseelig Erstatning for en af ham leveret Artikel. Keiseren overlod Sagen til Rettens Kjendelse. Livrandeurens Advocat paastod, at Keiseren skulde befrie sig ved en Eed. Til Straf for denne Formastelighed fik han, efter Appellationsrettens Dom, en Irettesættelse i alle andre Retters og Deputeredes Overværelse, dernæst blev hans Klage reven i Stykker og kastet ham i Øinene, og endelig blev han dømt til otte Dages Stuearrest.

Prof. Meiners i Göttingen har af den Russiske Keiser faaet en Pension af 300 Rubler.

Den 5 April giver det Dramatiske Selskab i Aarhuus en Forestilling af "Udstyret" til Bedste for Selskabets Fattigcasse. I Fjor indbragte en Forestilling i samme ædle Øiemeed 140 Rdlr., hvilke fornemmelig bleve anvendte til at betale fattige Folks Huusleie. Hovedanvendelsen af Indtægten i Aar bliver den samme, dog med den Forskjel, at Totrediedele henlægges til et Fond, der skal tjene til Understøttelse for en Familie, som formedelst et eller andet indtruffet ulykkeligt Tilfælde maatte trænge til ufortøvet Hjelp. Denne Indretning vedbliver, aarligen saalænge Selskabet existerer.

Kronen for det chirurgiske Academie i Kjøbenhavn, vor berømte Callisen, holdt i Dag sin Afskedstale i Academiets Høresal. De chirurgiske Studerende, som have hørt hans Forelæsninger, have gjort en Collect til en Hædersmedaille af Guld for ham. Men efter Forlydende skal Stempelet dertil være sprunget. De have derfor indtil

videre ladet en Guldmedaille støbe hos Guldsmed Holm, og denne blev ham overleveret ved denne høitidelige Leilighed. Det er bekjendt, at denne Hædersmand allerede for endeel Aar siden blev anmodet om, paa meget fordeelagtige Vilkaar at tage Tjeneste i et andet Rige, men at han ikke vilde forlade Dannemark, som han altid har havt Forkjerlighed til.

Militairinstitutet i Kjøbenhavn tæller nu 56 Elever. De underviises i de fleste for ethvert Menneske af Opdragelse nødvendige Kundskaber og Færdigheder. Naar en Eleve har nydt Underviisning i tre Aar kan han tage Tjeneste ved hvilket Corps i den Danske Armee, han selv finder for godt.

Vor Landsmand den berømte Archæolog Zoega, som hidtil har havt større Lyst til at leve ved Tiberens end Østersøens Bredder, og derfor endnu ikke har tiltraadt sit Professorat i Kiel, agter nu, saasnart han er færdig med Fortegnelsen over de Copthiske Haandskrivter i det Borgianske Museum i Velletri, som han nu er sysselsat med, at udgive en fortræffelig Topographie over Rom, hvortil han allerede har samlet mange Materialier. Han søger en Forlægger dertil i Tydskland, da de Italienske Boghandlere ere alt for forarmede til at kunne paatage sig Forlaget af dette kostbare Værk, hvortil der udkræves saa mange Kobbere. Dannemark besidder nu i Zoega og Thorvaldsen to Mænd, der gjøre Epoche i den Romerske Litteratur og Konsthistorie. Den første betragtes som een af de største Antiqvarier, den sidste som een af de største Billedhuggere.

I Bordeaux døde nylig en Jomfru i en Alder af 107 Aar. I levende Live led hun stor Mangel, men da hun var død blev hun jordet med Pomp.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 49.
Den 1 April, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Om tilsyneladende Dødes Begravelse.

Baade i og udenfor Dannemark har der allerede været skrevet meget over denne Gjenstand. Vor berømte Bastholm var den første, som hos os fremsatte offentligen sine Tanker i den Henseende. Men det gik hermed, som med saa mange andre store og vigtige Ting: man talde derom, saalænge det endnu var nyt; men en nyankommen Linedanser, en Konstrytter eller Bjørnetrækker var nok til at fortrænge denne Gjenstand fra Dagens Orden. Et stort Publicum har næsten samme Egenskaber som en Electriceermachine, der giver Stød og Gnister fra

sig, naar den electriske Kraft fremlokkes ved Frictionen, men er livløs som en Støtte, naar man hører op dermed. Uagtet der allerede er skrevet saa meget, ja saa meget fortræffeligt om dette Æmne, anseer Forfatteren det dog ikke for overflødigt, paa ny at bringe det paa Bane. En god Ting kan ikke siges for ofte, og virker end Skribenten, som tusinde Erfaringer desværre stadfæste, ikke i Øieblikket ved sine Tankers offentlige Fremsættelse, saa kommer der dog upaatvivlelig engang en Tid, hvor man vil veie og prøve, **hvad** der er sagt, uden at undersøge, af **hvem** det er sagt. Denne Tanke er den retsindige Skribents eneste Trøst. Efterverdenens Upartiskhed er det eneste, der kan holde ham skadesløs for Nutidens Uretfærdighed. Hvo havde vel ellers Kraft og Mod nok til at skrive frimodig i en Tidspunct, hvor de fornuftigste Sætninger og Forslag belees, fordi de komme fra Mennesker, som ikke høre til et eller andet Laug, og hvor lav Egennytte, ussel Menneskefrygt og foragtelig Smigersyge lede saa mangen en Forfatters Pen?

Den blotte Tanke at kunne begraves levende, ja den blotte Mulighed er skrække-

lig. *) Men det er ikke en blot Tanke, ikke en blot Mulighed; gjentagne Erfaringer, og deriblandt een, der for kort siden er indtruffen i Frankrige, har gjort denne sørgelige Mulighed til en sørgelig Vished. Vel maa man tilstaae, at det maaskee er meget sjeldent, at nogen begraves levende; men indtraf det end kun eengang blandt hundrede tusinde Gange, saa var dette allerede nok til at sætte alle Drivefjere i vor Tænkeævne i Bevægelse, for at forekomme een af de skrækkeligste Ulykker, der kan tænkes. Alle kyndige Læger ere enige om, at der ikke gives noget andet bestemt Kjendetegn paa den virkelige Død, end den begyndende Forraadnelse. Men hvilken Afdøds Efterlevende oppebier vel dette sikkre Kjendetegn? Man lader ham i det høieste staae fire til fem Dage. O,

*) Man indvender i Almindelighed, at det er saa overordentlig sjeldent, at nogen, som ansees for død, kommer til Live igjen. Men denne Indvending er i Grunden ganske falsk. Hvor i al Verden skal man kunne erfare, at nogen begraves levende, naar man putter ham ned i en nogle Alen dyb Grav og kaster Jord paa ham? Ikke altid er Lykken den Skindøde saa gunstig, at den lader ham komme til Live, forend han begraves,

hvor mangen en Fader, hvor mangen en Søn, hvor mangen en Broder, hvor mangen en Søster, hvor mangen en Mand, hvor mangen en Kone har ikke i den mørke Grav forgjeves udstrakt sine Hænder, forgjeves raabt om Hjelp, medens de, der sørgede over deres Død, vare færdige at følge dem i Graven af Græmmelse! — Skrækkelige Tanke! — Et saadant Øieblik er et pinefuldt Aarhundrede. Man kan ikke tænke derpaa uden Rædsel. Men desuagtet er man dog ligegyldig derved, saalænge man lever. Det falder os aldrig ind, at ingen, der begraves, førend der er sikkre Tegn paa hans Død, er betrygget mod denne skrækkelige Skjebne. Man høre, hvad en bekjendt Læge har sagt i den Anledning *): "Naar nogen lader en Medborger begrave, førend hans Legems Forraadnelse er begyndt, saa er jeg forsikkret om, at dette næsten aldrig skeer, uden ved de Efterlevendes Uvidenhed, ved Mangel paa Kundskab om det Uvisse, det Bedragelige i Dødens

*) Prof. Herholdt i en Afhandling under Titel: Bemærkninger om Midlerne til at forekomme tilsyneladende Dødes Begravelse (See Maanedsskrivtet Iris, Maji 1793).

første Kjendemærker. Hvo er det Umenneske, som uden gruelig Afsky, uden de bittreste Samvittighedsnag, kunde bære den Tanke, at have opoffret en endnu levende, syg, ynkværdig Broder til den mørke Grav? Sandeligen! om en saadan Skabning er til, saa er han mere fordærvet, end den afskyeligste Mordbrænder. Er det da Mangel paa Kundskab om Dødens ubedragelige Mærke, som hos de Efterlevende opvækker den Sorgløshed, den Tryghed, med hvilken de lade bortføre en formeent Afdød til sit Hvilested? O, da lad os oplyse dem; lad os overbevise dem, at det er mueligt, deres Ven, deres Broder kan vaagne af sin Slummer igjen, saalænge hans Legeme ei har begyndt at forraadne; lad os fortælle dem, hvor ofte dette Særsyn allerede forhen er bemærket! — Alt for ofte ere Lægerne Skyld i, at de Efterlevende begaae denne Forbrydelse imod deres halvdøde Venner. Kun sjelden ere de saa forsigtige, at yttre Tvivl til den formeente Dødes Paarørende om hans virkelige Død, uagtet de maaskee dog selv tvivle, selv føle den Uvished, med hvilken deres Videnskabs Ufuldkommenhed omskygger dem. De ville ikke udmærke sig ved

Særhed. De skye et forargeligt Rygte og deres mindre forsigtige Herrer Collegers Smiil. Er dette sandt og skal den Skjændsel, som hviler paa Menneskeheden, for at have begravet levende Brødre, ikke fremdeles voxe, da maa der først tænkes paa Midler, som kunne tvinge Lægerne til at forkaste og foragte denne falske Politik, og til at tilstaae deres Uvished der, hvor endnu ingen Vished har Sted. Saalænge dette ikke skeer, — hjelper intet, saalænge blive de Efterlevende trygge i den gamle Vane og ved deres gamle Grundsætninger, i hvor skadelige, pligtstridige disse end monne være, saalænge vil endog den bedste Indretning ansees for unyttigt Hjernespind, eller blive til Latter. Hvo troer ikke sin Læge, naar det gjelder om at skjelne imellem Liv og Død?"

Over et heelt Decennium er nu henrundet, siden dette blev sagt, siden det blev sagt af en Mand, der i denne Punct bør have en vægtig Stemme. Men hvad har det frugtet? Man vedbliver endnu som før, at begrave sin Medbroder, uden i Forveien fuldkommen at have overbeviist sig om hans virkelige Død. Man tracterer endog og spiser og drikker godt i et

heelt Vennelag samme Aften, da den ulykke-lige Døde maaskee kommer til Live igjen i Gra-vens mørke Skjød, og føler, var det end kun nogle Øieblikke, at de Efterlevende, som han i levende Live har elsket, sørget for og understøt-tet, have frivillig indspærret ham i dette red-ningsløse Fængsel! — Dog — jeg standser her; jeg vil ikke sætte mine Medborgere i en alt for overdreven Frygt ved at udmale denne Rædselsscene. Men gives der nogen Frygt, som ikke vel kan overdrives, saa er det den, som enhver maa føle ved Tanken, at begraves levende.

Det Forslag, at opbygge et Liighuus og der at hensætte Ligene, indtil de sikkre Tegn paa Døden have indfundet sig, er blevet gjendrevet af Prof. Herholdt i den her citerede Afhandling med tem-melig vægtige, men ikke uigjendrivelige Grun-de. Hans Modgrunde ere: 1) At en saa-dan Indretning, naar den skulde være fælles for Høie og Lave, Rige og Fattige, og hvor det skulde være enhver af dem paalagt at hen-sættes efter deres Død, tilsidst vilde komme til at staae ledig, fordi de Rige vilde sørge for deres Sikkerhed, medens de endnu vare i Live, uden at lade sig henlægge i samme, og den Fat-

rige i dette, som i alt andet, vilde følge de Riges Exempel. 2) At Indbyggerne neppe kunde bringes til at benytte sig af en saadan Anstalt, uden ved et ordentligt Paabud, eller ved den Omstændighed, at Indretningen blev særdeles tillokkende for de Døende og deres efterlevende Venner. Det første bør ikke skee, saalænge det ikke er beviist, at tilsyneladende Dødes Begravelse ei kunde forekommes paa en mindre anstødelig og bekostelig Maade, hvorved endog smitsomme Sygdomme kunde udbredes videre. Det sidste, mener han, heller ikke saa let vil kunne skee, saalænge de Døende ikke selv først kunde troe, at de i et saadant Liighuus vare tryggere end under deres Venners og Paarørendes Varetægt og Omhu. De Efterlevende maatte da tillige være sikkre paa, at den Fare, der er forbunden med at gjemme et dødt Legeme i et privat Huus, var her større, og Ubehagelighederne ved en saadan Anstalt færre. Hvo vilde ikke heller beholde sin Ven hos sig, end betroe ham til en lunken, betalt Vægter? 3) Da det vilde være fornødent, at have smaa Kamre, i hvilke enkelte Liig, adskilte fra de øvrige, kunde gjemmes, saa vilde Hoffærdig-

heden ogsaa efter Døden spille her en vigtig Rolle, opvække Kappelyst blandt Høie og Lave; og foranledige Overdaadighed. 4) (Den vigtigste Grund) At den fordærvede Luft i et saadant Huus og Uddunstningen af de Mennesker, der vare døde af ondartede smitsomme Sygdomme, vilde udbrede Sæd til den farligste Smitte 2c. At Smitten lettest vilde forplantes ved den Frygt, som de føle, der i en saadan Bygning skulde besee Ligene. 5) At ingen Døende kunde være rolig ved Tanken om, mueligen at vaagne op i en saadan Liigstue, med stramme Snorer om Hovedet, Armene og Benene, under Klokkens Klang, og ved Forestillingen om den Skræk, han vilde føle, ved at see sig omgiven af en Mængde halvraadne Liig. Dernæst vilde han i det Øieblik, han vaagnede, være i største Fare for, at smittes af sin døde Sidemand, som mueligen var død af Blodgang eller Forraadnelsesfeber. 6) Vægterne, især de, der skulde bevogte de Døde om Natten, vilde, ved bestandig at indaande den giftige Luft, ikke længe beholde deres Sundhed, og der vilde da rimeligen ikke bringes saa mange Henslumrede tilLive, som der vilde døeVægtere. 7) Dersom Liighuset blev afdeelt i Kamre, blev Ind-

retningen vel mindre anstødelig, ja maaskee mindre farlig, men derfor og saa meget bekosteligere. 8) Leiede Vægtere vilde, uden at være under Opsigt, neppe passe saa nøie paa de Afdøde, som disses Beslægtede, og der maatte kraftige Midler til at vedligeholde deres Aarvaagenhed. At en tilsyneladende Død opvaagner, er en Sjeldenhed; naar Vægteren altsaa i et, ti eller flere Aar forgjeves havde anspændt sin Opmærksomhed, vilde han tilsidst trættes. — En opvaagnende Døds første Bevægelser vilde nok sjelden være saa stærke, at de kunde stramme tilstrækkeligen i Snorene, for at faae Klokken til at ringe; heller ikke vilde det være let at anbringe dem saaledes, at de kunde tilkjendegive Øienlaagenes og andre muskuleuse Deles Bevægelse. Vægteren burde derfor forlade sig mere paa sit Syn end paa Hørelsen, men for at undgaae den raadne Stank, vilde han maaskee snarere opholde sig i Sidestuen og der lytte efter Klokken. 9) De svage Livskræfter hos en opvaagnende Død maae hastig understøttes; men dette kunde ikke lettelig skee i et saadant Liighuus. Ikke at tale om, at der vilde udkræves Tid til, især om Vinteren, at hente Lægen, saa er det heller ikke sagt, at han altid var

tilstede. Imidlertid vilde den Opvaagnede ligge blandt halvraadne Liig, i en stinkende Luft, borte fra sine Venner, under en aldeles ukyndig og for ham fremmed Mands Tilsyn. Mon ikke hans Slægt og Venner, ved Efterretningen herom, vilde føle den bittreste Anger, fordi de ikke havde beholdt ham hos sig, da de ved egen Omhu maaskee kunde reddet hans Liv?" — Resultatet af denne Undersøgelse er, at den Afdødes Venner og Paarørende hellere burde beholde ham hos sig, saalænge Lægen fandt det nødvendigt. — Jeg kjender intet Skrivt, der er udkommet mod D. Bastholms Bog, som indeholder vægtigere Grunde, end denne Afhandling, og de fleste kyndige Mænd have paa den Tid uden Tvivl været af samme Mening som denne Forfatter, da Forslaget hidtil virkelig ikke er blevet udført. Bekostningen kan neppe have været Aarsag dertil, da det Hele, efter Planen, ikke krævede mere end 15,000 Rdlr.: en Sum, som man lettelig vilde kunne samlet i Kjøbenhavn, hvis Indbyggere ved alle Leiligheder vise saa megen deeltagende Iver for alt, hvad der kan fremme Menneskeheld. At opføre et eneste Liighuus, og deri at hensætte

alle Hovedstadens Liig, anseer jeg for uhensigtsmæssigt; men at man ved at gjøre ved hver Kirkegaard udenfor Staden en saadan Indretning, vilde opnaae det tilsigtede Øiemeed, derom er neppe nogen Tvivl. *)

(Fortsættes.)

Blandede Nyheder.

Ved Konstacademiets Aabning i Løverdags have adskillige Konstnere offentlig udstilt Prøver af deres Arbeider. Det første, som her bør nævnes, ere to Mignaturportraiter, det ene af H. H. Prinds Christian, og det andet af Hr. Prof. Magens. Den ene i sin Stadsuniform, den anden i sin Slaaprok. De ere i dette Øieblik begge Mignaturmaleriets Triumph i Dannemark. Uagtet man ikke som sædvanligt finder noget Navn paa Stykkerne, sige Portraiterne dog ved første Øiekast: at de ere malede af den fortræffelige Hornemann, hvis Medlemsstykker de ere. Patrioten glæder sig ved at see, at Fædrenelandet her næsten har faaet en tabt Konstner igjen. — To broderede Stykker, det ene et nydeligt couleurt Landskab og det andet nogle Ruiner i Kobberstikmaneer, af Jomfru

*) Dette lader sig nu saa meget lettere iværksætte, som de fleste Liig begraves udenfor Hovedstaden. Den befrygtede dobbelt bekostelige Ligceremonie; først ved den Afdødes Udførelse, og siden ved hans Begravelse, falder altsaa nu bort af sig selv.

L. Hansen, et ungt Fruentimmer fra Flensborg, som her i Staden giver Underviisning i Brodering. Hun er et sandt Genie i sit Fag og besidder tillige saa stor Færdighed i at spinde, at hun har spundet 1½ Pund Hør i een Dag, for hvilket Landhuusholdningsselskabet har belønnet hende med en Medaille. Nogle Landskaber i Tusk, hvoriblandt en ret nydelig Forestilling af en Tilbagereise fra Dyrehaugen, af Hr. Gebauer, røbe megen Genie. Kronprindsessens Portrait malet i Oliefarve i Juels Maneer af Hr. Müller er temmelig godt malet. Adskillige Landskaber, deels i Oliefarve, deels i Vandfarve, hvoraf de første forestille nogle Situationer af Charlottenlund, af Hr. Classen ere ogsaa ret nydelige.

Formedelst H. K. H. Kronprindsessens forestaaende Nedkomst agter det Kongelige Herskab, efter Forlydende, at tage i Aar tidligere ud paa Frederiksberg end sædvanlig, nemlig om tre Uger.

Afdøde Berghauptmand Hjort har i sit Testamente skjenket det Kongelige Bibliothek sin Samling af Bøger, der meest angaae Bjergværkskonsten, Mineralogien 2c.

Samme Uge som Kjøbenhavn mistede een af sine største Capitalister i Sukkerraffinadeur Ladiges, mistede det ogsaa een af sine mindste Capitalister i den saakaldte Obligirt eller Manden af den Jødiske Nation, som handlede med Pidskebaand. I levende Live udmærkede han sig ved at gjøre enhver, der kjøbte et Par Alen Baand af ham, til Kammerherre. Han nød den sjeldne Ære, at see sit Portrait stukket i Kobber, og malet mangfoldige Gange. Endog i Vestindien have vore Søfarende fundet dette hans Contrefei hængende paa Væggen i visse Huse. Han opnaaede en Alder af 84 Aar.

Adskillige Skibe, som allerede havde lagt ud, have formedelst Iis maattet vende tilbage igjen.

Den arresterede Skipper Nissen blev Løverdags Eftermiddag Kl. 6, ledsaget af en utallig Mængde Mennesker, transporteret fra Raadhuusarresten til Stokhuset. Han har endnu ikke, som adskillige Blade have meldt, aflagt nogen rigtig Bekjendelse. Historien om det ynkelig skrigende Fruentimmer i en Sidearrest, som bevægede ham til at gaae til Bekjendelse, fordi man paa hans Forespørgsel sagde ham, at det var hans Kone, synes altsaa at være opdigtet. Det vilde overalt være besynderligt, om en Mand, især i vore Dage, ikke bedre skulde kunne kjende sin Kone paa Stemmen. — Pøbelen raabte efter ham paa Gaden: Nøræg! Nøræg! — Men han syntes kun at bryde sig lidet herom, og gik ganske uforsagt med opreist Hoved. Han var klædt i en Overkjole og Haarene hang løst ned. Han er velvoxen, seer temmelig godt ud, men er, formodentlig som en Virkning af Arresten, noget guul. Han kan være imellem 26 og 30 Aar gammel.

Den 9de og 10de d. M. ankom til Trondhjem den anseelige Samling af Bøger, Haandskrivter, Naturalier, samt Prætiosa, Skilderier m. v. som den afdøde Justitsraad og Generalconducteur C. Hammer har skjenket det Kongel. Norske Videnskabers-Selskab, hvilket nu kommer i Besiddelse af en Capital af 20,000 Rdlr., som efter hans Testamente d. 19 Junii 1782 skal udsættes i fast, rescriptmæssigt Jordegods paa Landet i Trondhjems Stift, og hvoraf kun Renterne skulle anvendes til den Norske Naturhistories Opkomst, til Norske oeconomiske Reisers Foretagelse, til den ærværdige Stifters efterladte lærde Arbeiders Trykning m. v. Ligesaa er det og bestemt, at $\frac{1}{3}$ Deel af Legatets aarlige Indkomster skal henlægges til Capitalens Forøgelse.

En ung Bonde i Opdal forfærdiger nu de saakaldte Rostraler eller musicalske Trækkefjere til

at slaae Nodelinier. De ere ligesaa gode som de udenlandske.

Stephanson ivrer i Trondhjemsavisen imod en Overfyrværker J. C. Berg, der i den Bergenske Avis tilbyder sig at informere Børn i at gjøre Fyrværkerie. Stephanson mener, at det baade er lätterligt og skadeligt, at lære Børn saadanne Narrestreger (?) og at især Bergen, der saa ofte har været uheldig, burde være forsigtigere i den Henseende, end nogen anden Stad.

Paa den Danske Veterinairskole i Kjøbenhavn spises aarligen af Eleverne og andre det bedste Kjød af omtrent 50 Heste. Enhver Bondekarl fra Provindserne eller Norge, som sendes til Skolen, spiser, naar han har været der to Dage, sit Hestekjød med største Fornøielse, uden anden Opmuntring end sine Kammeraters Exempel. Det betragtes her som en sund, nærende og god Føde, og endog 14 Medlemmer af det Kongel. medicinske Selskab holdt for en Tid siden et Maaltid, hvor der blev spiist Hestekjød. Det falder af sig selv, at det Kjød, som saaledes nydes, er af sunde Dyr, der enten have brækket et Been, faaet en anden Skade, eller ere blevne aflægs og derfor maa dræbes. Betænker man, hvormange saadanne sunde Heste der døer paa denne Maade, saa maa man beklage, at saa stor en Masse Kjød skal nedgraves eller kastes for Hunde.

Kotzebue fortæller i sine Breve fra Neapel følgende Anecdote, som tilfulde viser de Fattiges ulykkelige Skjebne i denne Hovedstad. Da han en Dag kom gaaende paa Gaden, blev han ved en Skomagers Boutique en stor Mængde Mennesker vaer, der omringede et afmægtigt Fruentimmer, som laae paa Steenbroen. Han erfarede snart, at hun var færdig at omkomme af Hunger. Han gik strax ind til Skomageren, tilbød ham alle de Penge han havde hos sig, og bad ham, at komme

den Ulykkelige til Hjelp. Men forgjeves — den ene af Svendene loe endog af ham, fordi han talde slet Italiensk. Da han kom ud igjen, var Fruentimmeret allerede i Begreb med at opgive Aanden, bestandig stirrende paa ham, som den eneste, der i den hele følesløse Hob tog Deel i hendes ulykkelige Skjebne. Hun døde, og Skaren skiltes nu ad. En halv Time derefter kom nogle Rettensbetjentere, som bare hende bort. "Jeg denuncerer her for hele Europa, siger Kotzebue, at den 10 September i Aaret 1804, omtrent Kl. 10 om Formiddagen døde i Residentsstaden Neapel et Menneske af Hunger." I Dag, føier han endvidere til, saae jeg Kongen komme tilbage fra Jagten, ledsaget af 30 Hunde, som alle vare vel ved Magt.

Keiser Napoleon har skjenket sin Søster Elisa Førstendømmet Piombino, hvis Hovedstad ligger ligeover for Øen Elba, og som, førend 1801 hørte til Neapel. Han har tillige gjort hendes Mand til Rigsførste.

Skuepladsen.

I April opføres: Tirsd. d. 16: Eropolis. Torsd. d. 18: Hvem som kommer først til Mølle. Fred. d. 19: Joh. Montfaucon. Løverd. d. 20: Eropolis (for Mandags Abonnement d. 15 dennes). Mand. d. 22: Ringen No. 1. Tirsd. d. 23: Figaros Giftermaal. Torsd. d. 25: Den umuelige Duel; Renaud d'Ast. Fred. d. 26: Camilla. Mand. den 29: Den Logerende; Den umuelige Duel. Tirsd. den 30: Den forladte Datter. — Nyt Stykke i Maji: Den utidige Fortrolighed.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 50.

Den 5 April, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Om tilsyneladende Dødes Begravelse.
(Fortsat.)

For at bevise, det var muligt at betjene sig af Liighuse, er det nødvendigt at gjennemgaae de her anførte Modgrunde Punct for Punct. — Dersom enhver saae sig istand til at beholde sin Vens eller Paarørendes Liig i Huset, og oppebie der de sikkre Kjendemærker paa Døden, saa er der intet Spørgsmaal om, at dette jo vilde være langt hensigtsmæssigere end offentlige Liighuse. Men hvor mange Fattige gives der ikke, som kun have et eneste Værelse, i hvilket de umueligen kunne beholde Liget saalænge uden

første Skade for Sundheden? Hvor mange døer der ikke i Hospitaler, i hvilke dette ligesaa lidet lader sig gjøre? Desuden staae mange Mennesker i den Tanke, at den, der engang er død, aldrig kan bringes til Live igjen, og Lægens kraftigste Erindringer vilde neppe kunne forandre denne Tanke hos den store Hob i det Øieblik, den troer, at der er Syn for Sagen. Kan man altsaa ikke udrette noget paa denne Maade, saa bør man ved andre Midler søge at forekomme tilsyneladende Dødes Begravelse, og da man hidtil endnu ikke har lært at kjende noget bedre Middel hertil end offentlige Liighuse, saa er det billigt, at opsøge alle de Grunde, der tale for denne Sag.

Den første Modgrund, Afhandlingens Forfatter anfører, kan aldrig blive nogen grundet Aarsag til at forkaste en saadan Indretning. Forskjellen paa Høie og Lave maa her reent falde bort. De Formuende, der end ikke i Døden kunne overtale sig til at give Slip paa deres taabelige Griller og usle Glands, kunde man jo overlade til deres egen Skjebne. Der burde desuden ikke herske nogen Tvang. Det maatte staae enhver frit for, at forlange

sig henlagt, efter sin Død, i et saadant Huus eller ikke. De Fattige vilde neppe undslaae sig derfor. Den Døde kunde jo, om man saa vilde, efterat han havde staaet den bestemte Tid i dette Huus, føres med alle muelige Ceremonier til Graven. — Naar ikke alle Hovedstadens Liig vare samlede paa eet Sted, men der var et Liighuus ved hver Kirkegaard, saa kunde Ligenes Antal ikke blive saa stort, og Luften ved tilbørlige Preservativer heller ikke saa skadelig. Hvorfor skulde det vel være farligere at have 6—8 Liig (og flere kunde der vel neppe blive i 4—5 Dage) i en dertil indrettet stor Bygning, hvor Luften kunde trænge ind fra alle Kanter, end naar et Liig staaer i en liden Sygestue, hvor Luften, allerede førend den Syge døde, var fordærvet? Af dem, der døde af ondartede smitsomme Sygdomme, havde man maaskee mindst at befrygte; thi hos dem indfinde Kjendetegnene paa Forraadnelsen sig saa meget hastigere, og de kunde derfor saa meget snarere begraves. Desuden seer man jo, at der paa Anatomiestuer ligger endog halvforraadnede Liig, uden at Luften, saavidt man veed, bliver dræbende derved. Det vilde ikke

være vanskeligt, at udfinde en Maade, hvorpaa man kunde lægge de Døde saaledes, at Uddunstningen, saa at sige, var indskrænket til et vist Rum. Et Aflukke med Glasvinduer, f. Ex. som de liggende Drivhuse i Rosenborg Hauge, kunde maaskee nærmest opfylde dette Diemeed. Snorene, som skulde sætte Klokken i Bevægelse, kunde her lettelig anbringes, og igjennem Vinduerne kunde man jo see den mindste Livsgnist, der yttrede sig. Disse Aflukker behøvedes ikke at aabnes mere end eengang, nemlig naar der saaes Tegn til Liv eller Forraadnelse, og dette maatte da skee med den førnødne Forsigtighed. Ved en saadan Indretning behøvede man altsaa ikke at frygte for den skadelige Uddunstnings eller Smittes Udbredelse. At de Vægtere, der toge Liget op, skulde smittes derved, er neppe sandsynligt; thi da maatte mange af de Opvartere, der i Hospitaler omgaaes Patienter, som have meget smitsomme Sygdomme, oftere smittes, end det, efter Erfaringen at dømme, skeer; Desuden veed man, at Mennesket ordentlig vænnes til at indaande den skadeligste Luft, ja at de endog tilsidst blive saa vante dertil, at deres Legeme modstaaer enhver Smitte.

de berygtede Graverkarle, som endog grove Legemer op, efterat de vare begravede, bleve ikke smittede, uagtet der ei er nogen Tvivl om, at jo adskillige af dem, de opgrove, vare døde af smitsomme Sygdomme, og uagtet de neppe havde brugt Preservativer derimod. Er det altsaa sandsynligt, at man uden synderlig Fare for Sundheden kunde indrette saadanne Liighuse, saa følger det af sig selv, at der hverken behøvedes noget Paabud, eller nogen anden Tillokkelse, end Sagens øiensynlige Nytte, for at bevæge den Døende til at begjere sig hensat, og de Efterlevende til at lade ham hensætte i en saadan Bygning. At Ubehagelighederne for det meste vare her langt færre i dette Tilfælde, end ved at gjemme et dødt Legeme hjemme, behøver neppe noget Beviis, og den Overdaadighed, der vilde foranlediges ved at sætte enkelte Liig adskilte fra de øvrige, fortjener i saa vigtig en Sag, som denne, ikke at komme i Betragtning. Om Vægternes Aarvaagenhed maatte og burde man kunne overtyde sig ligesaa godt som om Vaagekoners i Hospitalerne ꝛc., og deres muelige Pligtsforsømmelse kan aldrig være nogen antagelig Grund

til at forkaste et Forslag til saa vigtig en Indretning. Den Døendes Forestilling om sin Forfatning, naar han mueligen opvaagnede i et saadant Liighuus, kunde aldrig afskrække ham fra at begjere sig hensat deri. Hvo vilde ikke hellere udsætte sig for denne Skræk, end for at puttes ned i Jorden, førend Kjendemærkerne paa Døden vare visse? Desuden er det høist usandsynligt, at den, der saaledes kommer til Live igjen, skulde saa pludselig faae sine Livskræfter og sin Samling igjen, at han kunde tænke paa de Liig, der omgave ham; hans egen Redning vilde snarere være hans første Tanke. Den Fare, han er udsat for, at smittes af sin døde Sidemand, er ingen Fare; thi den Skindøde, der saaledes opvaagner igjen, vover i egentlig Forstand lidet ved virkelig at døe og endnu mindre ved at smittes. Den Frygt, som ytres for, at der vilde døe flere Vægtere, end der vilde bringes Skindøde til Live (hvilket, jeg troer, ikke lader sig bevise), kunde med ligesaa stor Føie anvendes paa mange andre Haandteringer. Hvor mange Mennesker sætte, f. Ex., ikke Liv og Sundhed til ved at trænge ind i Bjergenes Indvolde, og aftvinge

dem det usle Metal, som stifter saa meget Ondt i Verden? Hvor skadelige ere ikke de Dunster, som indaandes der? Men alligevel findes der Mennesker nok, som, for at fortjene Livets Ophold, hverken agte Liv eller Sundhed, men villigen paatage sig saadanne Forretninger. Vinder Menneskeheden ikke mere ved at redde en eneste retskaffen Borger fra Døden, end ved at aftvinge Jorden hundrede Pund Sølv? Antager man end, at leiede Vægtere ikke vilde være saa aarvaagne, som man bør ønske, og at ikke eet blandt hundrede tusinde Liig kom til Live igjen, saa er dog den Tanke, at man ikke havde jordet noget Menneske, førend man havde fuldkommen Vished om dets Død, en Beroligelse, som ikke kan betales med Guld. Til at understøtte de svagt opvaagnede Livskræfter hørte der ikke meget. Hvor let kunde man ikke underrette endog Vægterne om de allerførste Regler, der bør iagttages ved at bringe en Skindød til Live igjen? I det mindste maatte han ved mindste Anviisning kunne lære at understøtte de svage Livskræfter saalænge, til en anden havde hentet en Læge. Dersom den Skindødes Slægtninger og Venner

vilde, om han døde, efterat være opvaagnet, føle Anger over, at de ikke havde beholdt ham hjemme, saa vilde denne Anger være temmelig utidig. (Fortsættes.)

Er Halshugning nogen smertelig Død?

Man har i de senere Tider begyndt at tvivle paa, om ikke Mennesket endnu efter at Hovedet var skilt fra Kroppen, i det mindste i nogle Minuter kunde føle nogen Smerte. Der har endog for ikke længe siden i udenlandske Blade været fortalt, at man ved Hjelp af Galvanismen har bragt Øinene og Müsklerne i et afhugget Hoved til at bevæge sig, og deraf har man uddraget den Slutning, at Halshugning maatte være een af de smerteligste Dødsmaader. Adskillige troede endog, at ligesom et Menneske, der har mistet et Lem, føler Smerte, saaledes følte ogsaa Hovedet eller Kroppen, efterat de ere adskilte, en convulsivisk Smerte. Den Forestilling, man har om Hovedet som den Deel, hvor Tænkeævnen har sit Sæde, bidrog meget til at bestyrke denne Mening, og mange troe endog, at Livet kun ophører

med Varmen. Men det er bekjendt, at Livet har sit Sæde i to Hoveddele: Hjertet og Hjernen. Kun ved disses Virkninger formaaer Mennesket at have nogen Bevidsthed. Naar een af disse Dele beskadiges saaledes, at den ophører at virke, saa ophører ogsaa Bevidstheden og med dette Livet. Da der nu ikke kan tænkes nogen Smerte uden Bevidsthed, saa staaer Følelsen af Smerten i saa nøie en Forbindelse med de ovennævnte to Livsorganer, at Fornemmelsen maa forsvinde i det Øieblik, een af dem ophører at virke. I en høi Grad af Apoplexie er Hjernen uden Virkekraft, og derfor paafølger ogsaa Døden; ved et Saar i Hjertet er Tilfældet det samme, uagtet Hjernen er aldeles ubeskadiget. Naar et levende Hoved skilles fra Kroppen, standser baade Hjertets og Hjernens Virkekraft. Ligesom denne ophører ved Halshugning i et Øieblik, saaledes ophøre ogsaa Smerterne i et Øieblik. Dette er saa meget mere naturligt, som i det samme Hovedet og Kroppen adskilles, og Blodet styrter heftig ud, standser Hjertets og Hjernens Virkekraft. Smerten skulde egentlig staae i et fuldkomment Forhold til den Tid, der medgaaer

til denne Adskillelse, hvilken neppe varer længere end en Secund; men da der udkræves en Overveielse og Forestilling hertil, som ikke kan forekomme i Sjelen i saa kort en Tid, saa følger det af sig selv, at Smerten i egentlig Forstand neppe føles. De convulsiviske Bevægelser, medens Legemet endnu er varmt, maa ikke her skuffe os; thi de bevise ligesaa lidet den mindste Fornemmelse, som Bevægelsen af Stykkerne af sønderskaarne Aal, der indtil en vis Tid ere irritable, naar man rører derved *).

Det kan altsaa ikke negtes, at Halshugning er een af de mindst smertelige Dødsstraffe. Men Forberedelserne dertil ere rædsomme; den Tid, der medgaaer, førend Forbryderen kommer paa Retterstedet, og de Ceremonier, der iagttages her med Dommens Oplæsning ɛc., gjør denne Handling saa meget rædsommere. Dødsangesten varer her maaskee for længe, og er i Grunden en større Straf end Døden selv. Ønskeligt vilde det være, at den, der er dømt fra

*) De her fremsatte Jagttagelser ere efter den berømte C. Cassy, Medlem af det Franske Nationalinstitut.

Livet, efter at Dommen er afsagt saa ha-
stig som muligt maatte blive aflivet; thi
kun paa denne Maade kan der være nogen
stræng Harmonie imellem de fleste Forbrydelser
af den Natur og Straffen. De fleste Lovgiv-
ningsphilosopher ere enige om, at Retfærdighe-
den, selv der, hvor den er nødt til at vise sig
strængest, altid bør bære Præg af Menneskelig-
hed og Følelse for Menneskeværd. Hvor lidet
smertelig end Halshugningen i og for sig maatte
være som Dødsstraf betragtet, saa ligger der
dog noget væmmeligt i den Forestilling, at et
Menneske, Skaberens Mesterstykke og den ædle-
ste af alle Skabninger, skal lægge sit Hoved paa
en Blok, og denne vigtige Deel af Legemet
afhugges ved Menneskehænder. Det er muli-
gen kun min individuelle Følelse, men det fore-
kommer mig, som om man selv i Forbryderen
aldrig bør glemme Menneskets Værd, og at
hans Dødsstraf aldrig burde fuldbyrdes paa
en Maade, som Menneskeligheden skjelver ved.
Der har før været sagt i dette Blad, at saa-
danne blodige Optrin opvække Medlidenhed
endog med den største Forbryder i det Øieblik,
man seer ham saaledes lide, og at denne Medli-

denhedsfølelse betager Exemplet de muelige gode Indtrykke, det kunde gjøre paa Tilskuerne. Den for militaire Forbrydere saa almindelige Straf: Skydning synes i det mindste — jeg veed ikke, om jeg feiler — at være en Dødsstraf, som er vort Aarhundrede og dets Tænkemaade værdigere. Denne maatte, efter min Formening, kunne anvendes i de fleste saadanne Tilfælde, og al muelig Lemlæstelse, hvorom den blotte Tanke opvækker Modbydelighed, og som i Grunden ikke afskrækker mere end enhver anden Dødsstraf, kunde maaskee, uden mindste Skade, ganske afskaffes. Der förløb jo en heel Række af Aar, uden at man hos os sporede synderlig til Forbrydelser, der qvalificerede sig til Dødsstraf. At man i den senere Tid har hävt gjentagne Exempler af dette Slags, er noget ganske tilfældigt, og synes ikke at gjøre afskrækkende Straffe mere nødvendige.

Blandede Nyheder.

Den talentfulde Konstner, Hr. Høier, faaer af Konstacademiet et Reisestipendium til at reise udenlands paa sin Konst som Historiemaler.

I det forløbne Aar skal der efter Forlydende have været i alt 2000 Personer arresterede i Po-

litiearresten: et Antal, som nok er det største, man hidtil har havt der.

I Torsdags Morges Kl. 8 blev den forhenværende Guldsmed Herzlein henrettet paa Østerfælled, hvor der i den Anledning var opreist et omtrent fem Alen høit Eschafot. Han havde faaet Tilladelse til at kjøre i en Karet. Præsten Hr. Kofod havde besøgt ham i Onsdags Middags, og samme Dags Eftermiddag Kl. 6 var han bleven communiceret af Præsten Hr. Brorson, der ved denne Leilighed holdt en høitidelig Tale, og som ogsaa var hos ham paa Retterstedet. Executionen gik temmelig hurtig for sig. Tilskuernes Antal var ubeskrivelig stort. Da Henrettelsen var forbi, stimlede en Mængde Tilskuere ind i Værtshusene, hvor der var Musique og Dans. I et Værtshuus paa Østerbro især var den tyrkiske Musique meget lydelig.

Proprietair Hr. S. G. Clausen har solgt Espegaard og Gods ved Corsøer til Hr. Capitain Uldahl fra Logismose for 110,000 Rdlr. — Den ene Deel af Gyldenholm, som tilhører Hr. P. Neergaard, skal være solgt til Hr. Justitsraad Neergaard for 70,000 Rdlr. og af denne igjen til Hr. Snell.

De sidste ankomne Numere af Lloyd's Evening-post have medbragt den vigtige Efterretning, at nitten Skibe af den Engelske Coffardieflaade, som efter Franske Blade skulde i Middelhavet være tagne af Franske Krigsskibe, ere indløbne til Gibralter.

Den sidste Moniteur indeholder en Biographie af den berømte Klopstok, hvori der til Hæder for Dannemark siges, at Bonde- og Borgervennen Grev Bernstorff blev, ved at læse den første Sang af Messiaden, saa henrykt, at han fattede personlig Godhed for Digteren og forskaffede ham en Pension, hvilken han nød lige til sin Død.

I Frankrige er det ved et Keiserligt Decret blevet forbudet at sælge Krud. Alle Commissionairer og andre, som besidde Krud, maae, under en Mulct af 3000 Franker, aflevere det til de Keiserlige Magaziner.

Regjeringen paa Jamaica er indkommen med en Ansøgning til Kongen af Engelland, hvori den erklærer, at Slavehandelen ikke kan afskaffes, uden at ødelægge Indbyggerne.

I Pompejo, som har ligget 1700 Aar skjult under Lava, har man nu atter begyndt at grave, og omkring Theatret og Templet gjort vigtige Opdagelser. Man har stødt paa et Huus, som nu for det meste allerede er opgravet. Midt i Grunden stod der et Bassin af Marmor, og i dette et fire Fod langt Marmorbækken, over hvilket der var anbragt to Figurer. Paa Væggene i Værelserne fandtes fortræffelige Malerier, som alle skulle være i den Chinesiske Smag.

I de Engelske Aviser siges, at Hensigten af den sidste Sammenrottelse i Studtgard skal have været, at bortføre Churførstinden, som er en Engelsk Prindsesse, og adskillige Personer af Indflydelse ved Hoffet.

En Dreng paa syv Aar i Schönbuch har med den største Aandsnærværelse reddet sin Legekammerat, som var faldet i en Mølledam. Churførsten har belønnet ham for denne skjønne Handling.

For omtrent tyve Aar siden besad en Familie i Augsburg en broderet Halskrave, som havde tilhørt den berømte Svenske Konge, Gustav Adolph. Den var indfattet i Glas og Ramme. I en vidtløftig og temmelig pudseerlig Overskrivt sagdes der blandt andet: "Denne Halskrave samt andre Prætiosa har Kong Gustav Adolph af Sverrig foræret min trolovede Fæstemø, Jacobina Lauber, da han opholdt sig her i Augsburg, eftersom hun var den smukkeste Pige i denne Stad, og Kongen derfor ogsaa

ofte dansede med hende. Kraven havde hun faaet, fordi hun, da Kongen vilde spøge med hende, af Blufærdighed havde revet Huller deri.

Kort førend den gule Feber udbrød i Livorno, havde et Mariebillede i een af Kirkene begyndt at græde, og ved sin Graad næsten foranlediget et heelt Opløb. De der garnisonerende Franske lode Munkene vide, at de ufortøvet skulde lade Billedet ophøre at græde, dersom de selv vilde undgaae Anledning til at græde. Billedet adlød strax denne Ordre. — Dette Slags Graad frembringes ved Sølvblik, som sættes ind i Øinene paa Billedet og bevæges ved Luften. Da saadanne Billeder almindeligen hensættes paa meget mørke Steder, saa lader dette sig deslettere udføre.

Tydske Blade fortælle nu om Kant, at han paa Spørgsmaalet: "hvorfor han ikke havde givtet sig? skal have svaret: at han, den Gang han havde physisk Evne, manglede den oeconomiske, og da han havde den oeconomiske Evne, manglede den physiske. Besynderligt nok er det, at dette er omtrent det samme Svar, som vor berømte Holberg gav, da man gjorde ham det samme Spørgsmaal.

I Engelland er der opstaaet et nyt meget ungt theatralsk Vidunder, som har faaet en betydelig Betaling for de første Forestillinger. I dette Land synes det næsten at blive Mode, at fremstille Børn paa Theatret i voxne Folks Roller, og mange Forældre, som nu spore mindste Genie hos deres Børn, ansee det for en god Financeoperation, at dressere dem til theatralske Vidundere. Sandelig, der kan vel neppe tænkes noget latterligere, end at see en Dreng paa 12 Aar spille Kong Richards Rolle!

I Newyork var en vis Kræmmer staaet en Morgen tidligere op end hans Kone. Da de sadde ved Theebordet, bankede det stærkt paa Døren. Me-

dens Manden gik hen og lukkede op, smagte Konen den Kop, der var skjenket for hende, og da hun fornam, den var vel sød, satte hun den hen for hendes Mand og skjenkede en anden Kop i dens Sted for sig selv. Da Manden havde drukket og blev Bundfaldet i Koppen vaer, spurgte han hende ganske bestyrtet: om hun havde ombyttet Koppen? Da hun svarede ja, raabte han: "Saa er det ude med mig!" og han døde ogsaa virkelig en Time derefter.

I Hr. Beautains nye Entre forekommer den nye Idee, at to pudseerlig klædte Børn komme ud af en Laterna magica i det den aabnes, og derpaa danse.

I Paris er der bleven bestilt og forfærdiget et meget konstigt Stueuhr for Kongen af Spanien. Fra Kl. 10 om Morgenen til Kl. 10 om Aftenen spiller det hver Time en Concert af to Fløiter, under Accompagnement af et Fortopiano, der spilles med to Hænder, ved hvilket der frembringes en harmonisk Quatuor. Concerten bestaaer af 16 forskjellige Stykker. Fra om Aftenen Kl. 10 til Kl. 10 om Morgenen spiller Uhret ikke, men man kan lade det spille alle Stykkerne, uden at standse dets Gang. Det samme Hjulværk, som sætter de musicalske Instrumenter i Bevægelse, meddeler ogsaa en anden Mechanismus Bevægelse, hvorved der fra to Cascader i Form af Galeisnabler udspringer Vand, der falder i et Bassin, som kroner Uhrets Piedestal. Over denne er der en Trajansstøtte, hvis Top bestaaer af en Himmelkugle, som fremstiller de 12 Himmeltegn i Dyrekredsen, hvis Omløb i en Tid af 12 Maaneder tilkjendegives ved et Slag, som et Sindbillede paa Udødeligheden. Dette konstige Uhr optrækkes hver 15de Dag af sig selv.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie
af
Kjøbenhavn.

No. 51.
Den 8 April, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Frederik den Femtes Statue.

"Det Onde, Menneskene gjøre, overlever dem; det Gode jordes ofte med deres Been." *) Saaledes taler den ædle Antonius hos Shakespear, i det han offentlig beklager Cæsars Død. Hvor ofte nødes man ikke, selv i vore Dage, at sande hans Ord! — Med den største Anstrængelse af Verden har mangen en Historieskriver fremsøgt en henfaren Konges svage Sider, og ladet hans Dyder bestandig staae i Skygge, for des mindre at forfeile den Hensigt, at

*) The evil, that men do, lives after them, the good is often interred with their bones.

gjøre ham forhadt eller afskyelig. Christian den Anden kjender næsten enhver, men fra en mørk og blodig Side. Endog een af Sverrigs største Digtere har i den senere Tid vanhelliget sin Pen med at forfatte et Sørgespil, hvori han, ligesom for at oprippe et gammelt Saar, har malet denne Konge med de skrækkeligste Farver. Men Frederik den Femte, denne Dannemarks Trajan, er næsten glemt, ikke allene i Europa's, men endog i Dannemarks Annaler. Kan man ikke her med Føie sige: det Onde Menneskene gjøre, overlever dem; det Gode jordes ofte med deres Been?

Hvor mange Tusinde af Hovedstadens Indbyggere vandre ikke ideligen forbi den stolte Statue paa Amalienborg! Men hvor faa tænke paa, at den forestiller een af Dannemarks ædleste Konger! Den Fremmede betragter den blot som Sally's Konstværk, beundrer Mesteren, men ikke den, som den er opreist for. Man er saa vant til at see saadanne Støtter oprettede af usle Trælle for endnu uslere Herskere. Man gjør sig derfor ikke sjelden et ligedan Begreb om denne Statue. Men hvilken Forskjel! I mangt et Land var det stundom For-

ster selv, der, blændede af foragtelig Lyst til ufortjent at glimre i Verdens Oine, lode sig med store Bekostninger opreise Hædersminder; men her var det Lemmer af den lykkelige Middelstand, simple Kjøbmænd, der aldrig kunde have nogen ærgjerrig Hensigt, som opreiste denne Hæderskonge et værdigt Minde, ikke som en Belønning, fordi han ved at lade udøse Menneskeblod og ved at ødelægge fredelige Lande havde udvidet Rigets Grændser, men fordi han havde ophjulpet og beskyttet Hovedgrenen i Dannemarks Velstand — dets Handel. Held ethvert Folk, der kun af saadanne Bevæggrunde hylder Forsters Daad ved offentlige Hædersstøtter; dobbelt held den Konge, der har gjort sig fortjent til en saadan Hæder!

Fædre! Fører Eders opvoxende Sønner hen til denne Støtte, og naar de have betragtet den ret noie og spørge Eder: "hvad Godt har denne Konge stiftet, siden man har beviist ham en saadan Ære fremfor mange andre af hans Forfædre?" saa benytter Eder af dette lykkelige Dieblik til at indgyde deres unge Sjel varme Folelser for Dyd og Menneskekjerlighed; benytter Eder deraf til at lære dem, at

Kronen vel medfører jordisk Glands, men at Døden udslukker selv denne Glands, naar den ikke er bygt paa sande Fortjenester! Søger ikke ved tomme Fortællinger, hentede af Bøger, der ofte lyve, at skildre Femte Frederiks Caracteer; men lad dem selv ved Kjendsgjerninger overbevise sig derom. Fører dem ud til det Hospital, hvor hundrede afmægtige, syge og fattige Medbrødre husvales og helbredes; fører dem op paa Konstacademiet, og viser dem, hvorledes tre af de ædleste Konster opmuntres og understøttes til Fædrenelandets Hæder; siger dem, at dette og meget andet Godt har den Konge stiftet, hvis Billedstøtte glimrer lige for hans Søns Borg. Derved ville de lære at agte Mennesket i Kongen, lære at elske deres Fædreneland, og overtydes om, at Danske Mænd aldrig fornedre sig til at opreise Hædersminder, uden for Hædersmænd.

Skrivelse fra en ulykkelig Sextenaars-Pige.

Min Herre!

Forleden Dag fik jeg Øie paa et Numer af Deres Blad, og deri læste jeg et Brev fra en

ulykkelig Kone. At hun er ulykkelig, det kan ingen negte, men at jeg dog er langt ulykkeligere, vil De selv tilstaae, naar De har hørt min Ulykkes Historie. Jeg har vel endnu ingen Klodrian af Mand at drages med, men mit Kors er tungt nok alligevel. Papa er vel en rig Mand; han har en stor Casse under Hænder, og kan vente at blive endnu rigere, naar No. 13 og 45, som han nu har spillet paa i to Aar, komme ud i Wandsbeck: men hvad kan alt dette hjelpe mig? Mama vilde nok gjerne have, at jeg skulde leve ordentlig og honet, som andre skikkelige Folks Døttre; men Papa, holder paa Skillingen som, Gud forlade mig! Lucifer paa en Sjel. Naar vi skulle have det mindste af ham, saa er der en Støi, saa det Halve er nok. Baade Mama og jeg ere færdige at gaae i Graven af Græmmelse. Men det bryder Papa sig kun lidet om. Ved alle Leiligheder søger han at berøve os enhver Fornøielse. Nu har der i de sidste to Maaneder været to Beneficeforestillinger paa Theatret; men mener De, at han nogen af Gangene har kunnet beqvemme sig til at tage en Loge? Nei, min Tro, naar han har! Og hvorfor? —

Blot fordi han skulde give lumpne ti Rigsdaler mere derfor. Han kom vel forleden anstigende med to Billetter til anden Etage, som han havde betalt med 6 Mark Stykket, men Mama holdt alt for meget paa sin Honneur til at gaae der. Nei, førend vi vilde prostitueres saa offentlig, vilde vi hellere blive hjemme, endskjønt vi vare færdige at tabe Næse og Mund af bare Skam, da Fru Fixfax Dagen derpaa spurgte os i Klubben med en ret spodsk Mine: "om vi havde været paa Comoedien?" Men ikke nok med det: da forleden den rare Synder, der havde skudt sin Kjereste ihjel af bare Kjerlighed, skulde rettes, vare saa mange af mine Veninder, ja næsten hele Klubben, kjørte derud for at see det; om det end var de gemeneste Tøiter i Smaagaderne, saa havde de slaaet sig sammen og vare kjørte derud i Karet. Alle Folk sagde, at det var saa rart at see, og desuden var han ingen Hverdagsmorder, men en Morder af Skinsyge. Dernæst var der, som De nok veed, opreist et deiligt Skamfut, som Folk kunde lære noget af, og, ligesom Henrettelsen selv, tjente til Exempel. Jeg bad Papa med Taarer i Øinene at tillade mig

at kjøre derud med Mama og vor Française. Men han svarede i en barsk Tone: nei! "Papa," raabte jeg hulkende: "hvorfor skal jeg da altid blive borte fra de Steder, hvor der er noget rart at see, og hvor alle andre unge Fruentimmer komme? Papa taler om gode Exempler: hvorfor vil De da ikke nu tillade mig at see et godt Exempel? Hvorfor skal jeg ikke ligesaa vel have Lov dertil, som de gemene Tøiter lige over for?" — "Ti," raabte han i et Slags Raserie, "blodtørstige Tøs! Dersom Din Fader var Natmand og Du Dreng istedet for Pige, saa kunde Du anmode mig om sligt!" — Jeg svarede ham ikke et Ord, men Mama, som stod ved Siden af mig, var færdig at besvime; thi, sandt at sige, saa vilde hun ogsaa gjerne kjort derud. For nu ikke at prostitueres i Klubben, naar man spurgte os: om vi havde seet Herzlein henrettes, gik Mama, vor Française og jeg i Onsdags Eftermiddag, men til Fods, ud paa Østerfælled, for i det mindste at see Skamfuttet. Men jeg har gjort Aftale med Mama, at saasnart der nu igjen skal nogen rettes, hvilket vel ikke vil vare ret længe, saa tie vi bomstille, og kjøre ud paa

Retterstedet, medens Papa endnu ligger og sover paa sit grønne Øre. Naar alle Folk vilde tænke saa umoralskt som Papa, saa vilde jo et saadant Skamfut være ganske til Unytte. Jeg har desuden, uden at rose mig selv, en meget fiin Følelse, og har altid yndet rørende Optrin.

Nei, den Tvang, jeg er i hos Papa, er utaalelig. Jeg holder den aldrig ud. Jeg kunde fortælle Dem tusinde Exempler, hvoraf De vilde see, hvilket utaaleligt Klosterliv jeg maa føre. Han vilde i Vinter ikke engang tillade mig at gaae paa Masquerade med en ung Student, som er i Huset hos os. Jeg var allerede paaklædt og i Begreb med at stige i Vognen, men bareste fordi jeg var klædt i Mandsklæder, vilde han ikke tillade mig det, og jagede mig tilbage.

Deres o. s. v.

Placater og Avertissementer.

Der gives forskjellige Maader at bekjendtgjøre Ting paa i Kjøbenhavn. Enten henvender man sig directe til Aviiscomptoirene, som ere

priviligerede og tage 4 til 6 ß. for hver trykt Linie, eller man lader opslaae Placater paa Hjørnerne. Den første Maade er næsten fælles for alle, den sidste betjene endog Linedansere, Bjørnetrækkere og Schattenspiel-ander-Wand-Folk sig af. Sandelig, man maa falde i Staver over, at see saadanne røde, gule og blaa Placater opslagne ved Siden af Bekjendtgjørelser fra Øvrigheden. Jeg kjender ingen Lov, der berettiger en saadan Hokuspocusmager til at bekline Folks Huse og Gaarde med Beskrivelser over sine Gjøglerier. Imidlertid seer man dog næsten alle vore Gadehjørner tapetsere med saadanne brogede Placater, og mangen en vigtig Bekjendtgjørelse fra Stadens Øvrighed bliver ofte ikke læst, blot fordi den omklines med hine. Skulde Placater fra Øvrigheden opfylde deres Bestemmelse, og læses af de Forbigaaende, saa maae de frabede sig dette brogede Linedanser- og Gjøglerselskab.

Men ligesaa uindskrænket en Frihed der synes at herske i Henseende til Bekjendtgjørelser ved Placater, saa stor en Tvang hersker der i Henseende til Bekjendtgjørelser i Aviser. Ikke at tale om Billigheden i, at en fattig Tjenestepi-

ge skal betale 16 ß. for et Avertissement paa 2½ Linie, hvori hun søger om en Tjeneste, saa foreskrives her endog Folk, hvorledes de skulle forfatte deres Avertissementer. Saaledes kan ingen nu faae indført et Bogavertissement, var det end om Arild Hvidtfeldts Krønike, uden at der tilføies hvor mange hundrede Ark Bogen er stor. Et afstikkende Exempel paa denne Underlighed finder man i den sidste Berlingske Avis, hvor Arketallet af Værker der ere trykte for 50 Aar siden og som tildeels indbefatte nogle hundrede Ark, med største Ængstelighed er anført. Denne unødvendige og pudseerlige Tvang medfører tillige en Bekostning for dem, der ofte lade mange Bøger avertere; thi et saadant Arketals Bestemmelse maa, naar den løber om paa en ny Linie, betales for en heel Linie. Er det Avisudgiverne paalagt, at anmelde Arketallet, saa kan dette dog kun strække sig til nye Bøger, som ere under tyve Ark, *) men det

*) Det har før været anmeldt i dette Blad, at adskillige Bogtrykkere skulle have forsømt, i Følge Forordningen at levere Exemplarer af nyudkomne Bøger til Politimesteren, og at denne Indretning er en Følge heraf. Men den kan

kan aldrig gjelde de Skrivter, der ere trykte ti, ja hundrede Aar førend den sidste Trykkerets-forordning og som indbefatte langt flere end 20 Ark. Man bør haabe, at der bliver sat Grændser for denne ligesaa absurde som ubillige Avisskik, og at det bliver Avisudgiverne sagt, at det er nok, de anmelde Arketallet af nye Bøger.

Blandede Nyheder.

Fra Skibet Dannemark er indløbet den Efterretning, at Capitain Sebbelow, nogle Dage efterat han havde forladt Bengalen er død i sit 48de Aar. I Bengalen skal der paa den Tid have hersket en for Sundheden skadelig og overdreven stærk Hede. Den Danske Factor Lange skal sammesteds ligeledes være død.

Den forreste Façade af Christiansborg Slot er nu næsten nedreven, men Portalen staaer endnu. Man seer nu med Veemodighed den fordum saa skjønne Riddersal ret tydelig. Udhulingerne paa Væggene, hvori de mageløse Speile have siddet, Levningerne af Basrelifferne ꝛc. opvække de veemodigste Erindringer om, hvad Hovedstaden har tabt i dette Slot.

Efter den Hempelske Avis hedder det, at H. D. Prinds Carl af Hessen med høie Familie ventes næstkommende Sommer til Kjøbenhavn.

altsaa, som sagt, kun strække sig til nye Bøger under 20 Ark.

Den 30 f. M. blev det første Forsøg anstilt med den Vogn, som Generalpostamtet har ladet forfærdige efter et Model af den i Citadellet arresterede Franskmand, Beaumont. Den afgik til Corsøer med de øvrige Vogne, der befordrede Pakkeposten. Vognen er meget større end andre Postvogne, og dens Hjul meget høiere, men desuagtet blev den trukken af to Heste, skjønt den havde dobbelt saa stærkt Læs som de andre Vogne. En duelig Smed afgik tillige fra Kjøbenhavn, for at have Tilsyn med Vognen underveis. Skulde dette Forsøg lykkes, saa haaber man, at det snart med Held kan lade sig udvide.

Tirsdag d. 9 skal den arresterede Styrmand Nissen første Gang i Forhør i Criminelkammeret.

Efter Hempels Avis agter Fløitespilleren Hr. Seydler med det første at foretage en Reise til Berlin og Petersborg. Det fortjener her at erindres, at denne Konstner forfærdiger Fløitetravairs ligesaa mesterlig, som han spiller derpaa.

Møllerens Morder, Peter Nielsen Buchs Henrettelse skal fuldbyrdes paa Hjulby Mark, som Jurisdictionens Rettersted, Tirsdag d. 16de d. M.

Den 2 April opførtes i St. Knuds Kirke i Odense en Concert til Bedste for Fattigcassen. Til endeel af Sangene var Texten forfattet af Hr. Pastor J. Smith. Imellem Acterne holdtes en Tale af Stiftsprovst D. Bech. Forsamlingen var meget talrig, og mange Udenbyes vare her i denne Anledning. Indtægten anslaaes for 5 til 600 Rd., og adskillige Velgjørere have desuden givet overordentlige Bidrag. Aftenen forud blev Skuespillet, Figaro's Givtermaal, givet, og den 3 April var der et Bal paa Raadhuset, begge Dele til Bedste for Fattigcassen. Den lystige Figaro indbragte de Fattige over 200 Rdlr. Odin havde fuldkommen Ret, da han valgte denne Stad til sit Sæde. Kun den Stad, hvor Brødre saaledes kappes om at for-

milde trængende Medmenneskers Kaar fortjener at være en Guddoms Residence.

Følgende Schema viser, hvad der til at fremme Arbeidsomhed og formindske Trang er udrettet ved det Odenseiske Spinderie i de sidste fem Aar, eller saalænge Hr. Capellan T. Lund med den uegennyttigste Opoffrelse af sin Tid, og med den Anstrængelse og de Vanskeligheder, der ere forbundne med saadanne Indretninger, har havt denne Anstalt under sin specielle Opsigt og Bestyrelse:

I Aaret	spundet Hør, Pd.	Blaar Pd.	og derved fortjent i Spindeløn Rdlr.	Mk.	Sk.
1800	755	138	109	5	6
1801	2612	2132	460	1	12
1802	2465	486	356	2	7
1803	1357	531	214	1	7
1804	4877	24	747	2	9
Summa	12066	3311	1888	1	9

NB. Regnskabet begyndte først den 20 Martii 1800. 1804 var det nye Fattigvæsens 1ste Aar.

Endvidere er der af de Fattige i samme Tid heglet 800 Lpd. 14 Pd. a 12 ß. pr. Lpd. 100 Rd. • Mk. 12 ß. — Altsaa ialt 1988 Rd. 2 Mk. 5 ß., som Odense Byes Fattige i Hr. Lunds Bestyrelsestid fra 20 Martii 1800 til Enden af Aaret 1804 have fortjent ved deres Arbeide for Spinderiet, og deraf for 1804 de $\frac{2}{5}$ Dele eller næsten ligesaa meget som i de 4 andre Aar. — Det eneste Tilskud, som Fattigcassen hertil har maattet gjøre, beløber sig for alle 5 Aar til circa 500 Rd.; for det Øvrige har Spinderiet selv udredt Indkjøbet af Materialier, Spindelønnen og andre Udgivter, saasom Spindemesterindens Løn, Auctioners Holdelse, Reparationer, Lys, Tran, Olie o. s. v. Det har altsaa, istedetfor at have havt egentligt Tab, ei allene af det spundne Garns Salg selv betalt sit Indkjøb af Hør og Blaar samt Spindeløn, men

endog til Afdrag paa sidstmeldte til dets Drivt henhørende Udgivter i de sidste 5 Aar erhvervet 196 Rd. 3 Mk. 8 ß.

Efter Iversens Avis havde et ungt Menneske og en Gaardskarl i Kjødenhavn nylig det Uheld, at falde ud fra en Loftsluge, hvor de vare i Færd med at brydes. Karlen, som har Kone og Børn, blev strax bragt ud paa Hospitalet, men det unge Menneske blev ført ind til sine Forældre. Man veed endnu ikke, om de kunne leve.

Til Jordbrugeren Gyllenborg paa Sorøe Academies Gods, som i Fjor fik Landhuusholdnings-selskabets største Guldmedaille, har Hr. Prof. Begtrup overladt sin Lærestol, for i to Dage om Ugen at gjøre sine Tilhørere bekjendte med et Landbrugs- eller Landhuusholdnings-Bogholderie, hvorpaa Gyllenborg har uafbrudt arbeidet over 1½ Aar. — Prof. Begtrup har nu en Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Fyen, Laaland og Falster under Pressen. Den er en Fortsættelse af hans Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Sjælland, og kommer til at indeholde mange vigtige oeconomiske og statistiske Efterretninger, der ere Resultater af hans seneste Reise der i Landet.

Skoleholderen, som nylig har arvet 80,000 Rdlr. efter sin Halvbroder, har nu kjøbt Hr. Capitain og Lodsoldermand Agerbechs Gaard imellem Helsingøer og Fredensborg.

I Rusland er der udkommet en Ukase angaaende Jøderne, der er det skjønneste Beviis paa Alexanders Tænkemaade. Dens væsentlige Puncter ere: 1) At alle jødiske Børn kunne uden Forskjel antages i alle Almueskoler, Gymnasier og Universiteter; 2) de antages og ophøies, efter Fortjeneste, til de forskjellige Universitetsgrader af Academiet i St. Petersborg; 3) skulde Jøderne ikke be-

nytte sig af denne Tilladelse, saa skal der paa deres Regning oprettes egne Skoler for deres Børn, hvor de blandt andet skulle lære Russisk, Polsk og Tydsk; 4) de, der ophøies til Magistratspersoner, skulle i Rusland bære Tydske og i Polen Polske Klæder; 5) de inddeles i 4 Classer: a) Agerdyrkere, b) Fabricanter og Haandværksfolk, c) Kjøbmænd, d) Borgere. Disse saavelsom Fabricanterne i forskjellige Provindser skjenkes ubeboede Jorder til Dyrkning. De, der nedsætte sig paa Privateiendomme, blive i fem Aar befriede fra alle Afgivter. De Uformuende anvises for det første 30,000 Disætiner Kronjorder. Ingen Jøde er forbunden til at drage hen til et andet Sted, men de, der gjøre det, ere i ti Aar fri for alle Afgivter, Landonera undtagne. De, der lægge sig efter Agerdyrkning, ere frie for de dobbelte Kronafgivter. De kunne anlægge Fabriquer, og nyde samme Friheder, som alle andre Russiske Undersaatter. De kunne faae et Forskud indtil 20,000 Rubler. De jødiske Professionister skulle optages i alle Laug, og nyde Understøttelse til desbedre at kunne drive deres Haandteringer. Al Handel og Vandel skal være fri for dem. De Jøder, som udmærke sig ved Kundskaber og ved at gjøre Staten Tjenester, skulle udmærkes og belønnes. De skulle nyde fuldkommen Religions- og Borgerfrihed, og ingen maa fornærme dem, endog blot med Ord. Rabbinere og andre Geistlige, som driste sig til at paalægge dem offentlige Straffe rc., skulle første og anden Gang straffes med en Pengemulct og tredie Gang sendes til Sibirien.

Negerne paa St. Domingo sløife alle Forterne ved Kysterne og befæste Pladserne i det indre Land, fordi de befrygte, snart at blive angrebne af en Europæisk Fransk Magt.

Paa Universitetet i Moscau var der i Sept. 1804 i alt 26 Professorer og 63 Studenter. Dersom Professorernes Antal kan bidrage noget til at danne ypperlige Studenter, saa maa man kunne vente sig dem fra Moscau.

Ved en Forsømmelse er der i Anmeldelsen af de udstillede Konstværker paa Charlottenborg bleven forglemt at anføres nogle ret smukke Malerier, og deriblandt et Blomsterstykke af Hr. Cammeradt og nogle gode Copier i Oliefarve af en Konstner, som, saavidt Anmeld. kan huske, hedder Tuttauer.

I Moniteuren findes en Afhandling om Døvstummes Underviisning i de forskjellige Europæiske Lande, forfattet af vor Landsmand Malthe C. Brun. Forfatteren opgiver deri alle de Mænd, som have gjort sig bekjendte ved Døvstummes Underviisning. Hans Afhandling endes med Efterretninger om det Bordeauxske Institut for Døvstumme, stiftet af forrige Erkebiskop Cian. Dette Institut har demitteret 29 Elever, som alle vare istand til at fortjene deres anstændige Underhold og hvoraf een endog fører den udenlandske Correspondence hos sin Fader, som er een af de største Kjøbmænd i Bordeaux. De Bordeauske Døvstumme læse Tidenderne og vide nøie Dagen og Stedet, hvor enhver Seier er vunden af den Franske Armee. Keiseren er ofte Gjenstanden for deres Underholdning, og naar de ville betegne ham gjøre de en Bevægelse som et Menneske, der springer frem og sætter en Fane i Jorden. Man seer heraf, at det berømte Slag ved Arkole af alle den Franske Regents Bedrivter har gjort meest Indtryk paa dem. Forfatteren siger ogsaa, at Professor Kiesewetter i Berlin skal hos de Berlinske Døvstumme have mærket en stor Tilbøielighed til at udtrykke sig i Riim.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

No. 52.

Den 12 April, 1805.

Udgivet og forlagt af J. Werfel.

Andre Tider, andre Sæder.

(I en Skrivelse fra en Mand, som i tyve Aar ikke har været i Kjøbenhavn.)

Min Herre!

Jeg er, Himlen skee Tak! en velhavende Mand; rig vil jeg ikke sige; thi i vore Dage er jo ingen rig, som ikke eier sexten Tønder Guld eller i det mindste sexten Tønder Vexelpapirer. Den Formue, jeg eier, har jeg samlet i de Tider, da man endnu ikke kjendte til alle de Hocuspocus i Handelsvæsenet, som nu ere saa almindelige. Jeg kom for halvtredsindstyve Aar siden i en Kjole af hjemmegjort Tøi til Kjøbenhavn, handlede med Jydestrømper, og blev, uden at støde Kulbøtter, eller at gaae paa Stylter,

til en Mand, hvis blotte Ord den Gang galdt mere end nuomstunder en i Hof- og Stadsretten tinglyst Obligation. Vel våre tørre Jyder een af de Rætter, som jevnlig prunkede paa mit Bord, og godt Bordøl, den eneste Nectar, som fandtes i min Kjelder; vel gik mine Børn, indtil deres femtende Aar, med blaa uldne Strømper og Vadmels Klæder, og lærte deres Christendom og Børnelærdom hos David Skolemester; vel spadserede jeg med min Kone og mine Børn om Sommeren til Fods til Gyldenlund, spiste til Middag under Guds frie Himmel, og havde ingen anden Borddug, end det blomsterrige Tæppe, som vor Herre har udbredt over Marken; men kom jeg paa Børsen, saa blev jeg derfor ligefuldt respecteret af vore største Kjøbmænd. Paa mit Ord og Løvte stolede man som paa Guld. Man havde udpebet den Kjøbmand, der havde vovet at fordre Beviis af mig, var det end for 30,000 Rdlr. Den Gang kjendte man intet til det nymodens Fixfaxerie, og en retskaffen Kjøbmands Bog var en sand Helligdom. Jeg sendte ikke Korn ud af Landet, naar det selv trængte dertil; jeg misbrugte og vanhelligede ikke det Danske Flag; jeg gav ikke Vægterpiber, Bornholmske Diamanter og Safran af Oxekjød paa Bodmerie; men desuagtet blev jeg dog, med Gud og Æren, en velhavende Mand. Jeg boede i et lille Huus i Kjøbenhavn, lille i vore Dage, men stort i hine Tider, da simple Kjøbmænd ikke

indbød Adelsmænd til deres Bord. Mere end eengang sagde en Greve: "Hr. Mads Madsen! "vil Han ikke spise hos mig i Morgen? Han "skal være hjertelig velkommen. Jeg har just "stort Selskab hos mig." — "Nei, Hr. Greve!" pleiede jeg at svare. — "Hver sit — det skikker sig ikke for mig og mine Lige, at søge et saadant Selskab. Ikke fordi jeg troer, at en Greve veier mere end en Kjøbmand paa vor Herres Vægtskaal, men fordi jeg mener, at der bør herske Orden i al Ting. Lige-Børn lege bedst, siger Ordsproget; men at Grever og Kjøbmænd ere lige Børn, det faaer ingen mig til at troe. En stor Stat er altid forekommet mig som et Uhr; naar hvert Hjul gaaer sin Gang og ikke forlader den et Haarsbred, saa gaaer det rigtigt og godt; men naar det ene begynder at løbe stærkere end det andet og ind i det andet, saa er det Hele ikke en Pibe Tobak værdt." — Ved denne Tænke- og Handlemaade havde jeg allerede for to og tyve Aar siden bragt det saavidt, at jeg kunde kjøbe mig et Gods paa hiin Side Aalborg. Min eneste Datter var givt med en Kræmmer i Kjøbenhavn, ret en fix Fyr. Som en Mand paa to og halvfjerdesindstyve Aar ønskede jeg, førend jeg lagde mit Hoved til Hvile, endnu engang at see min Karen, min sidste Trøst og mit største Haab. Jeg besluttede derfor i Vinter, om Gud vil, at reise først i April Maaned til Kjøbenhavn, for at besøge mine Børn og mine Børnebørn. Jeg

glædede mig allerede i Tankerne over at see min gamle Rede, i hvilken jeg kom ind som en nøgen Fugl og som jeg forlod igjen i saa velsignet en Forfatning, og det store Valnøddetræ, hvorunder jeg ved Siden af min Lotte glædede mig i Kredsen af mine veloptdragne Børn; jeg forestilte mig at kunne favne i mine Børnebørn ligesaa raske og rødnæsede Knøse og Piger, som jeg engang i min Manddoms bedste Dage havde seet saa glade hoppe omkring mig; jeg troede fuldt og fast, at finde i min Datter et sandt Contrefei af min salig Lotte; kort sagt, jeg drømte mig ind i den største Lyksalighed, og Blodet strømmede igjen i mine Aarer ligesaa varmt som da jeg var en Knøs paa sytten Aar. Hele Veien fra mit Gods til Kjøbenhavn gik for mig med saadanne behagelige Drømme. Min Svigersøn havde saa tidt og ofte tilskrevet mig om sin tarvelige Levemaade, at jeg ret længtes efter at kunne omfavne ham. Da jeg nu kom til Kjøbenhavn, gik jeg lige hen til hans Huus, siden jeg vidste, at min Svigersøn endnu boede i min gamle Rede, som jeg havde overladt ham. Jeg løb op og ned ad Gaden som en Nar; jeg søgte og søgte, men mit Huus var ligesom pustet bort. Ikke engang den store Steenbænk, som jeg saa mangen en Aften havde siddet paa og røget min Pibe, var mere at see. Jeg vilde neppe troe mine egne Øine. Gaden, kunde jeg see, var rigtig nok endnu den samme; thi de fæle Løgter, som i min Tid aldrig vare ret tændte,

fordi Jørgen Vægter smurte sig ved Trannen; de store Afvisere, som et Par Mennesker næsten hver Maaned faldt over og brækkede Benet, vare endnu ganske de samme. Kjed af at gaae længere og gabe paa Husene, spurgte jeg, skjønt jeg ikke kunde bare mig for at lee over mig selv, en Mand, som stod paa Hjørnet, om han ikke vidste: hvor Kjøbmand Glimmersand boede? — "Hist henne i den store Gaard med de to smukke Løgter!" svarede Manden. Der mangledе ikke et Haar i, at jeg havde raabt: "Karl, vil Du binde mig noget paa Ærmet!" Men jeg fattede mig, og gik hen til den Gaard, han havde peget paa. Det var ingen Gaard, men et Palais, smukkere end Stiftamtmandens i Aalborg. I det jeg vilde ringe paa den forgyldte Klokkestræng, der var prydet med et Tigerhoved, kom en Karet kjørende, hvori der sad nogle Fruentimmer og bag paa hvilken der stod to sorte Djevler i galonerede Klæder. I det Døren blev aabnet, stod en fornem Dame ud, hvis Ansigt var mig meget bekjendt. Min skaarne Paryk, min hjemmegjorte Kjole foraarsagede maaskee, at hun saae stivt paa mig. Jeg stod med Hatten i Haanden og gjorde min Reverence. Men med eet fløi hun mig om Halsen og raabte: "Fader! Fader! er det Dig?" — Jeg blev ganske perplex, men da jeg fik Øinene ret op, saae jeg til min største Forundring, at den fornemme Dame, som jeg havde staaet med Hatten i Haanden for, var

intet mere og intet mindre end min — Karen. Jeg fulgte nu, omtrent som en Nattevandrer, op med hende. Hun førte mig ind i en stor Sal, hvor jeg var færdig at tabe Næse og Mund. Herre Jemini, hvad her saae ud! Gule og blaa Silkegardiner; Atlaskes Stolebetræk; tre Alen lange Speile; alle Meublerne lige indtil Spyttebakkerne vare af Mahagonietræ, kort, jeg befandt mig i en reen Silke- og Mahagonietræesverden. Man traadte her ordentlig med Fødderne paa broderede Tæpper, som jeg ikke vilde skamme mig ved at tapetsere min Stadsesal med. Jeg satte mig ned i en Canapee, som var betrukken med sort Atlask og som man sank ned i, som i en Mose. Jeg sad her ganske bedøvet. Efter en kort Taushed brød jeg ud: "Karen! Karen! hvad er der blevet af Dig? Jeg forlod dette Huus som Tarvelighedens Bolig, og jeg finder det igjen som Ødselhedens Tumleplads." I det samme kom min Svigersøn ind. Dersom han ikke havde kaldet mig Fader, havde jeg ikke kjendt ham igjen, saa Engelsk, saa udenlandsk saae han ud. Det første, jeg spurgte ham, var: hvor er mit Huus, mit Valnøddetræ, min Steenbænk? — Jeg erfarede nu, at han havde ladet den gamle Rønne nedrive, kjøbt begge Naboernes Gaarde, og gjort en ordentlig og anstændig Gaard af det Hele. Vel havde den kostet ham 44,000 Rdlr., men nu var det og et Sted, som han kunde være bekjendt at boe i.

Valnøddetræet havde han ladet fælde, og i den Gaard, hvor det havde staaet, var der nu anlagt en smuk Hauge. Han førte mig omkring i Gaarden, og jeg fandt, at det Indvortes svarede til det Udvortes. Endog Trapperækværket var af Mahagonietræ. I Baggaarden var der Pakhuse, større end Compagniets i min Tid. Comptoiret saae ud, som fordum Høiesteretssalen i det afbrændte Slot. Alting var her propert. Det var opfyldt med mange Skriverkarle, som sadde og gabede med Pennen bag Øret. Efterat jeg havde seet alle disse Herligheder, sagde han: "Fader maa pardonnere mig; jeg maa op og klæde mig paa; vi faae Fremmede til Middag." — "I Guds Navn, min Søn!" sagde jeg; "geneer Han sig ikke for min Skyld!" — "Men der kommer saa mange fornemme Standspersoner, — — jeg ønskede rigtig nok, at Fader vilde gjøre mig den Fornøielse, — — men —" Jeg kunde nu mærke paa det Hele, at jeg ikke var brillant nok klædt, skjønt min Svigersøn ikke vilde ret ud med Sproget. Dog, jeg lod, som jeg ikke forstod ham, og gik imidlertid op paa den Sal, man havde anviist mig. Da Klokken var tre, kom en Tjener op til mig, og bad mig at komme ned. For ikke at stikke alt for meget af, havde jeg skiftet min hjemmegjorte Kjole med min blaa Søndagskjole, taget et Par splinternye sorte strikkede Strømper paa, og oppudset min Paryk, saa godt som jeg i saa-

han en Hast kunde. Da jeg nu troede at være pyntet nok, gik jeg ned i Spisestuen. Herre Jemini! Herre Jemini! hvor det glimrede her! Herr Greve og Herr Baron, Herr General og Herr Conferenceraad vare Titler, som hvert Dieblik surrede for mine Oren. Damer, der saae ud, som om de skulde til Fadderstads, med Ærmerne opsmøgede indtil Skuldrene og næsten klædte som Eva i min store Weimarske Bibel, trippede her omkring i Salen. Alle Oine vare henvendte paa mig, og det lod, som man ikke kunde begribe, hvorledes en saadan Jydekaal, som jeg, kunde have lusket sig ind i en saadan Kreds. Jeg stod her som en Spurve blandt Canariefugle, og at synge med de Fugle, jeg var iblandt, var mig her ganske umueligt. Jeg var færdig at døe af Sult, men at sige det reent ud, skikkede sig ikke ret vel i saa fornemt et Selskab. Da jeg var saa sulten, at jeg neppe kunde staae paa Benene mere, satte man sig endelig — Klokken $4\frac{1}{2}$, altsaa $4\frac{1}{2}$ Timer efter min sædvanlige Spisetid, — til Bords. Man gloede paa mig fra alle Kanter. Men jeg lod mig ikke forbløffe, og tænkte først og fremmest paa at stille min Hunger. Nu begyndte man at hvidske og smidske, men jeg lod som jeg ikke mærkede det. Jeg sad her som en udsultet Fæstning, der har capituleret og første Gang faaer Provision. Jeg spiste med saa velsignet en Appetit, at Sulten, allerede ved den tredie Ret, var forsvunden. Dette forekom nu

de fornemme Herrer noget underligt; thi, som jeg siden erfarede, bleve endnu 13 Rætter serverede. De fornemme Herrer og Damer spiste kun saa meget som en Theeskeefuld af hver Ræt. Den Ræt, som de spiste meest af, var et Dyr, der saae ud om omtrent en unaturlig stor Skrubtudse, og var kogt i Rødviin. Men hvad de ikke spiste meget, saa drak de. En tyk Commerceraad, som sad ved Siden af mig og havde et Par Been som Halvottinger, tømte over fire Flasker Viin. Da man havde afspiist, gik man ind i et Sideværelse og drak Caffe. Hvad der videre hændtes mig i min Svigersøns Huus, og hvorledes jeg forlod ham, skal jeg melde Dem i mit næste Brev.

Deres forbundne.

Hvis jeg er.

(See Iversens Avertissements Tidende, No. 19, den 8de Februari 1805. Articlen Spazier.)

Paris, d. 28 Februar 1805.

Man skriver mig, til Svar paa ni private Breve,
Der alle hidtil ubesvarte bleve,
Fra Danmark i en offentlig Avis;
Og melder mig, blandt andre tydske Sager,
Hvis Tab mig lidet eller intet rager,
Min fordums Reisekammerads Forliis,
Med Parenthes: at ikke længer vides,
(Naar man undtager Gud, som alting veed)

Hvis Baggesen jeg stedes eller tides
I Hensigt til min Patriotiskhed —
Kort: hvilket Folks jeg er, der eengang var det
Danskes,
Om det italienskes, eller spanskes,
Det engelskes, det tydskes, eller franskes?
Mit Svar er kort: Mit Opholdsted er her,
(Hvor mindst maaskee det vides eller vidstes)
— Hvis jeg er ei det første længer kjær,
Hvert Folk paa Jorden er mig lige nær;
Og altsaa veed jeg ikke, hvis jeg er —
Jeg veed kun, hvis jeg ikke er: det sidstes.

Saavidt aftvunget Svar. Af egen Drivt
Jeg føier til en liden Efterskrivt.

I Fald lidt ubestemt, og noget koldt,
Og ganske følesløst, og alt for stolt
Aviscorrespondenten Svaret finder,
Saa for at forebygge Tanken om:
At efter min forfængelige Dom
Mig intet Baand i Verden mere binder,
Og at jeg dum, paa denne hængte Jord,
Fordi jeg ikke hænger meer i Nord,
Min Uafhængighed fuldkommen troer,
Vil jeg syv otte Linier ei spare,
For et Par andre Hvisser at besvare.
"Hvis Undersaat jeg," for Exempel, "er?"
Den Danske Konges, evig ingen andens! —
"Hvis Borger?" — Danmarks Sprogs! *) —
"hvis Pensionnair?"
Vor Kronprinds Frederiks, hvis Uniform
jeg bær! —
"Hvis Sanger?" — Hans, og Skjolds! (o var
min Sang dem værd!)

*) Det er dobbelt.

"Hvis Ven?" — Hver ædel Mands! — "hvis Fiende?" — Fandens!
"Hvis Smigrer?" — Ingens! — "hvis Beundrer?" Kants,
Homers, og overhovedet: de Færres! —
"Hvis Elsker?" Godts og Skjønts! — "hvis Dyrker?" Sandts! —
"Hvis Tjener?" — Min! — "hvis Creatür?" — Vor Herres.

Baggesen.

Blandede Nyheder.

Etatsraad Feldmann, hidtilværende Regjeringsraad i Glückstadt, er bleven udnævnt til Vicecantsler i den derværende Regjering, og Landfoged Busch paa Sylt til Regjeringsraad i bemeldte Decasterium. — Kongen af Sverrig har udnævnt Hr. Isach Gløerfeldt, en Søn af afg. Postcommissair Gløerfeldt, til sin Handelsagent i Helsingøer.

Efter Iversens Avis skal det have været en Prof. Hiller fra Hamborg, som, efter Tilladelse, var tilstede paa Echafottet ved Guldsmed Herzleins Henrettelse, for at gjøre Experimenter med hans Hoved.

I disse Dage kom der et ubekjendt Fruentimmer ud i Stokhuset med en Skaal Havresuppe og en Fastelavnsbolle, som hun vilde levere den som Giftblander arresterede Nissen. Dette blev naturligviis undersøgt, og man fandt, at Fastelavnsbollen havde været overskaaren og var derpaa igjen sammenklinet. Da man aabnede den, fandt man deri noget Spanskgrønt, indsvøbt i et Papiir og dernæst en liden Billet. I Billetten stod, at Nissen, for at befrie sig fra de skræk-

kelige Lidelser, der forestode ham, skulde tage den medfølgende Gift ind. Dagen derpaa kom en Kone med en Psalmebog. I denne laae der atter en Seddel, hvori Nissen formanedes om, i de forestaaende Helligdage at læse i denne Bog og bede Gud om Forladelse for hans Synd, som var meget stor. Naar han havde gjort dette, skulde han see at faae en Træskee og — à la Pichegrue qvæle sig. Raadgiverinden blev arresteret og ved Forhøret fandt man, at det var et ungt Fruentimmer, som i Sindssvaghed havde fattet denne forvovne Beslutning, blot af Menneskekjerlighed og uden det allermindste Bekjendtskab til Nissen. Hun svarede i Forhøret med den ædleste Frimodighed og erklærede, at hun selv ansaae en Giftblander for den afskyeligste Forbryder, der kan tænkes, men at hun tillige troede, at det var fyldestgjørende nok for Staten, at den blev skilt ved et saadant skadeligt Lem. Maaden, hvorpaa det skede, gjorde her intet til Sagen. Hun havde just været tilstede paa Østerfælled, da Herzlein blev henrettet, og skjønt hun ikke havde seet Henrettelsen selv, gjorde Synet af Echafottet og de utallige Mennesker dog et saadant Indtryk paa hende, at hun bevægedes til den anførte Beslutning. Hun tilstod selv, at disse hendes Grundsætninger vare upassende i en Stat, men at hun havde handlet efter Pligt som Menneske. Da man af hendes Raisonnement erfarede, at det Hele var en Virkning af Sindssvaghed, og det tillige er beviisligt, at hun i adskillige Aar har været tungsindig, saa blev hun Dagen derpaa løsladt. Man maa imidlertid tilstaae, at dette Træk er et ligesaa stort Vidnesbyrd om dette Fruentimmers ædle Hjerte, som om hendes Sindssvaghed.

Garderne i Kjøbenhavn skulle i Fremtiden bære Knebelsbarter.

I Onsdagsaftes førte en Spekhøker, der tillige er Staldkarl, en fattig Kone, der havde stjaalet fra ham tre Haandfulde Gryn af Værdie 3 Sk., op paa Politiekammeret. En stor Mængde Mennesker ledsagede ham, og ventede paa ham uden for Charlottenborg. For at undgaae en kjerlig Modtagelse, tøvede han der, indtil det var blevet mørkt og Forsamlingen havde fordeelt sig.

Der skal virkelig ikke mere være at faae Logebilletter til de Forestillinger, som den Franske Comoediantroup agter at give her i Sommer.

Mandagen d. 1ste April begyndte Lands-Overretten i Viborg sin første Session.

I Tøndern oprettes der nu ogsaa en Søndagsskole.

I London har nylig et Menneske dræbt sin Fader, og et andet, sin Kone. Den sidste betjente sig dertil af Rotterkrud, som han forskaffede sig ved at indbilde den Doctor, der meddeelte ham Attesten, at han vilde bruge det til at fordrive Rotter.

Et mechanisk Orchester, som Keiseren af Rusland har tilkjøbt sig for 20,000 Rubler og en aarlig Pension til Konstnerens Enke, gaaer med den Russiske Ambassade til China som Forærings for Keiseren.

Een af de mærkværdigste Jagttagelser, som den berømte Naturgrandsker Humbold, nylig har meddeelt Nationalinstitutet, er uden Tvivl følgende. Adskillige Vulcaner af Bjergstrækningen Cordilleras de los Andes i Sydamerica opkaste fra Tid til anden et Slags Dynd, blandet med en stor Masse færskt Vand, og derimellem en ubeskrivelig Mængde Fiske. Blandt andre opkastede Vulcanen Imbabaru paa engang en saadan Mængde ved Staden Ibarra, at deres Forraadnelse foraarsagede Sygdomme. Denne Naturmærkværdig-

hed indtræffer endog ofte. Skjønt Fiskenes Kjød er blødt, beskadiges de dog ikke i mindste Maade derved, ja de synes end ikke engang at have liidt af Heden. Indianerne forsikkre, at de endog ofte falde levende ned ved Foden af Bjerget. Snart opkastes de igjennem dets Munding, snart igjennem Sidesprækkerne, men altid 12 til 1300 Toiser over de omliggende Sletter. Humbold mener, at de leve i Søer, som findes i samme Høide inde i Bjergene, og til Bekræftelse for hans Sætning anfører han, at man finder de samme Fiske i de Floder, der løbe ved Foden af Bjergene.

En Russisk Fændrik, som for nogle Aar siden var bleven forviist til Siberien, er nylig bleven sat i Frihed af Keiser Alexander, ved Hjelp af hans ædle Datter, der gjorde en Reise paa 3300 Werster (over 800 Danske Mile) for at befrie sine ulykkelige Forældre.

Den inden- og udenlandske Rigsgjeld i Sverrig er i de sidste to Aar bleven 600,000 Rdlr. Bco mindre. — Det Svenske Videnskabersacademie har atter i Aar udsat den hidtil ikke vundne Præmie for en fuldstændig historisk Fremstilling af de Islandske Sagar, deres Ælde ꝛc.

Man veed nu, at den arresterede Nissen har i Politieretten aflagt en fuldkommen fyldestgjørende Tilstaaelse. Men det Rygte, at to Mennesker paa et Skib, han foer med, skulde have fundet deres Død ved hans Medvirkning, er falsk; thi det skal være beviist, at han paa den Tid laae syg.

Med dette Numer sluttes anden Aargangs andet Qvartal. Complette Exemplare fra Bladets Begyndelse kunne endnu faaes. Det udkommer fremdeles to Gange ugentlig og tilbringes Subskribenterne imod 6 Mk. qvartaliter. Subscriptionen gjelder kun for et Qvartal og modtages hos Bogtrykker Höeckes Enke i store Helliggeiststræde No. 141.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.